

Ф И Р Д О У С Ї
Ш Ā Х - Н Ā М Е

VII

АКАДЕМИЯ НАУК СССР

ПАМЯТНИКИ ЛИТЕРАТУРЫ
НАРОДОВ ВОСТОКА

Т Е К С Т Ы

Большая серия

II

ИЗДАТЕЛЬСТВО «НАУКА»
ГЛАВНАЯ РЕДАКЦИЯ ВОСТОЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

ИНСТИТУТ НАРОДОВ АЗИИ

Ф И Р Д О У С Ї

Ш Ā Х - Н Ā М Е

КРИТИЧЕСКИЙ ТЕКСТ

Т о м VII

СОСТАВИТЕЛЬ ТЕКСТА М.-Н.О. ОСМАНОВ

ПОД РЕДАКЦИЕЙ А. НУШИНА

МОСКВА • 1968

И (Иран)
Ф 62

СОДЕРЖАНИЕ

Указатель	5
Текст	٤٥٩—١

Настоящий, седьмой, том продолжает публикацию основанного на пяти древнейших рукописях критического персидского текста эпической поэмы Фирдоуси «Шāх-нāме». Седьмой том содержит части поэмы от царствования Искандара (Александра Македонского) до царствования Бахрāма Гүра включительно.

7—4—4
81—68

Ф И Р Д О У С Ї

Ш А Х - Н А М Е

т. VII

На персидском языке

*Утверждено к печати Ученым советом Института народов Азии
Академии наук СССР*

Технический редактор *Г. В. Цветкова*
Корректор *О. Л. Щигорева*

Редактор *М. М. Хасман*
Художник *А. М. Олевский*

Сдано в набор 10/I 1967 г. Подписано к печати 11/VII 1968 г. Формат 84×108⁴/₁₆.
Печ. л. 29,75. Усл. п. л. 49,98. Уч.-изд. л. 36,58. Тираж 4150 экз. Изд. № 1501.
Зак. 2258. Цена 3 р. 96 к.

Главная редакция восточной литературы издательства «Наука»
Москва, Центр, Армянский пер., 2

Московская типография № 7 Главполиграфпрома
Комитета по печати при Совете Министров СССР
пер. Аксакова, 13

УКАЗАТЕЛЬ

УКАЗАТЕЛЬ ИМЕН И ГЕОГРАФИЧЕСКИХ НАЗВАНИЙ

آب حيوان (Аб-и ҳайвāн)

Искандар 1360, 1367, 1371, 1415.

ابوالقاسم (Абу-л-Қасим)

Ашканийāн 3.

آذرآبادگان (Азарāбадагāн) и آذر (Азар)

Бахрām Гур 1455, 1457, 1605.

آذربرزين (Азар-Бурзйн)

Йаздигирд I 494.

آذرگشپ (Азаргушасп)

Ашканийāн 87; Йаздигирд I 144; Бахрām Гур 1168, 1509, 2392.

اردبيل (Ардабил)

Бахрām Гур 1511.

اردشير (Ардашйр)

Ашканийāн 120, 122, 129, 134, 144, 152, 159, 163, 167, 169, 177, 184, 191, 201, 205, 218, 236, 246, 253, 255, 271, 273, 285, 288, 293, 297, 311, 317, 319, 322, 325, 328, 331, 346, 349, 354, 367, 370, 373, 386, 389, 397, 413, 416, 418, 421, 433, 451, 460, 463, 473, 475, 480, 493, 584, 593, 603, 613, 617, 621, 631, 638, 640, 644, 668, 679, 685, 697, 725, 730, 745, 748, 754, 761, 777; Ардашйр I 16, 26, 29, 33, 38, 53, 56, 59, 79, 122, 126, 132, 135, 154, 161, 171, 190, 207, 250, 254, 256, 259, 282, 323, 325, 368, 390, 467, 508, 543; Шāпур I 20, 29, 31, 64, 86; Йаздигирд I 576; Бахрām Гур 1155.

اردشير (بهمن) (Ардашйр)

Ашканийāн 109, 119.

اردشير (مويد موبدان) (Ардашйр)

Шāпур II 606.

اردشير نكوکار (Ардашйр-и Никӯкār)

Шāпур II 608, 610, 615, 619, 660; Ардашйр II 1.

اردوان (Ардавāн)

Ашканийāн 59, 61, 125, 127, 135, 143, 147, 150, 153, 159, 160, 165, 171, 179,

185, 196, 198, 210, 215, 219, 221, 229, 237, 238, 263, 281, 284, 285, 299, 307, 312, 335, 351, 371, 394, 410, 411, 414, 417; Ардашйр I 15, 17, 35, 50, 76, 102, 147.

آرزو (Арзу)

Бахрām Гур 819, 883, 844, 849, 851, 867, 872, 899, 915, 931, 936, 938, 949.

ارسطاليس (Аристāлис)

Искандар 1720, 1723, 1846.

آرش (Араш)

Ашканийāн 58.

آرشي (Арашй)

Ашканийāн 423.

آزاده (Азāде)

Йаздигирд I 167, 168, 174, 177, 193.

ازكهيل (Азкахл)

Бахрām Гур 1518.

اسد (Асад)

Шāпур II 125.

اسفنديار (Исфандийār)

Ашканийāн 110, 335; Ардашйр I 250.

اسكندر (Искандар)

Искандар 1, 10, 67, 69, 95, 97, 160, 221, 227, 229, 233, 235, 283, 296, 304, 316, 326, 342, 360, 364, 389, 403, 418, 428, 433, 461, 477, 501, 516, 528, 556, 560, 568, 575, 577, 580, 589, 592, 596, 605, 610, 622, 627, 634, 637, 642, 667, 672, 676, 678, 679, 680, 688, 689, 713, 718, 720, 725, 728, 740, 751, 766, 776, 790, 799, 803, 806, 818, 820, 825, 830, 835, 840, 843, 844, 848, 865, 875, 882, 885, 897, 898, 902, 911, 914, 916, 918, 930, 950, 955, 972, 985, 1013, 1055, 1071, 1077, 1085, 1106, 1134, 1136, 1142, 1164, 1172, 1182, 1186, 1190, 1201, 1203, 1230, 1285, 1306, 1322, 1330, 1331, 1358, 1374, 1397, 1400, 1447, 1453, 1458, 1490, 1501, 1508, 1523, 1528, 1530, 1557, 1567, 1598, 1600, 1619, 1634, 1635, 1639, 1651, 1665, 1678, 1681,

1683, 1696, 1708, 1740, 1745, 1760, 1804,
1840, 1842, 1900; Ашканийан 48, 55, 66,
333, 633; Шāпур II 490; Бахрām Гур 1158.

اسکندری (Искандарй)

Искандар 1839, 1842, 1844.

اشک (Ашк)

Искандар 1886; Ашканийан 56.

اصطخر (Истахр)

Ашканийан 63, 326, 355, 390, 449, 480,
494; Шāпур II 531; Йаздигирд I 234; Бах-
рām Гур 1237, 1608.

اصفهان (Исфahān)

Искандар 26, 38, 80; Ашканийан 62; Бах-
рām Гур 1242.

افراسياب (Афрасийāб)

Искандар 1703; Ашканийан 662.

آفریدون (Āфарйдун) см. فریدون

الانشاه (Алāншāh)

Йаздигирд I 391.

التونیه (Алтуннийā)

Шāпур I 34, 36, 47, 54.

آمل (Āмул)

Бахрām Гур 1511, 1512.

آموی (Āмуй)

Бахрām Гур 1538, 1539.

اندلس (Андалус)

Искандар 669, 676, 961.

(اشکانیان) اورمزد (Ūрмузд)

Ашканийан 58.

اورمزد اردشير (Ūрмузд-и Ардашйр)

Ардашйр I 647.

اورمزد شاپور (Ūрмузд-и Шāпур)

Ардашйр I 251, 255, 262; Шāпур I 80;
Ūрмузд I 1, 3.

اورمزد نرسی (Ūрмузд-и Нарсй)

Нарсй 14; Ūрмузд II 1.

اهواز (Ахвāз)

Шāпур I 57; Шāпур II 565.

ایران (Йрāн)

Искандар 24, 28, 100, 101, 160, 521, 1241,
1733, 1791; Ашканийан 5, 241, 466, 670;

Ардашйр 431, 523; Шāпур II 102, 158,
187, 191—193, 241, 268, 271, 278, 413, 414,
422, 430, 439, 441, 448, 519; Шāпур III 1;
Йаздигирд I 254, 317, 373, 378, 394,
433, 436, 445, 465, 484, 538, 552, 583,
598; Бахрām Гур 89, 166, 242, 268, 422,
600, 893, 1051, 1140, 1158, 1240, 1243,
1295, 1425, 1427, 1429, 1436, 1477, 1484,
1486, 1491, 1497, 1499, 1559, 1571, 1584,
1625, 1878, 1884, 1905, 1972, 1998, 2037,
2061, 2069, 2116, 2122, 2131, 2139, 2158,
2166, 2196, 2197, 2207, 2213, 2231, 2233,
2237, 2270, 2274, 2316, 2335, 2337, 2352,
2404, 2437, 2467, 2470, 2559, 2561.

ایرج (Йирадж)

Шāпур II 448; Бахрām Гур 1065.

ب

بابک (Бāбак)

Ашканийан 63, 76, 81, 89, 92, 97, 98, 108,
111, 113, 127, 133, 140, 147, 153, 181,
214, 252, 341.

بابل (Бāбил)

Искандар 1763.

بدخشان (Бадахшāн)

Йаздигирд I 164.

برانوش (Барāнūш) I

Шāпур I 37, 46, 66, 76.

برانوش (Барāнūш) II

Шāпур II 474, 477, 479, 511, 521, 525.

براهام (Барāхāм)

Бахрām Гур 114, 121, 174, 178, 179, 181,
183, 185, 189, 213, 223, 229, 232, 246.

براهيم (Бирāхйм)

Искандар 628, 639; Бахрām Гур 46.

برزمهر (Бурзмйхр)

Бахрām Гур 1597.

برزوی (Барзуй)

Бахрām Гур 2071, 2293, 2297.

برزين (Бурзйн)

Бахрām Гур 637, 641, 644, 655, 659, 660,
667, 687, 699, 709.

- برقوه (Барқұх)
Бахрām Гүр 1174.
- بركة اردشير (Барка-ий Ардашйр)
Ардашйр I 645.
- بست (Буст)
Искандар 1667.
- بغداد (Бағдād)
Ардашйр I 1; Бахрām Гүр 1229.
- بهرام (ستاره) (Бахрām)
Ўрмузд II 4; Бахрām Гүр 1, 1035, 1568.
- بهرام اشكانيان (Бахрām-и Ашканийāн)
Ашканийāн 60.
- بهرام اورمزد (Бахрām-и Ўрмузд)
Ўрмузд I 95; Бахрām I 1, 35; Бахрām II 1.
- بهرام بهرام (Бахрām-и Бахрām)
Бахрām I 26, 35; Бахрām II 1.
- بهرام بهراميان (Бахрām-и Бахрāmийāн)
Бахрām II 27, 29; Бахрām III 1, 10, 13;
Нарсй 17.
- بهرام پيروز بهراميان (Бахрāmпйрүз-и Бахрāmийāн)
Бахрām Гүр 1448.
- بهرام شاپور (Бахрām-и Шāпүр)
Бахрām IV 1; Йаздигирд I 576.
- بهرام گور (Бахрām-и Гүр)
Йаздигирд I 33, 60, 82, 101, 118, 131,
138, 139, 144, 160, 164, 183, 194, 206,
208, 217, 220, 227, 239, 242, 244, 247,
259, 266, 285, 286, 298, 303, 309, 310,
312, 385, 402, 406, 407, 419, 422, 457,
459, 463, 474, 483, 489, 497, 519, 521,
529, 534, 540, 542, 544, 545, 547, 557,
561, 641, 646, 649, 661, 666, 675, 678;
Бахрām Гүр 1, 11, 17, 60, 97, 132, 134,
136, 142, 153, 156, 159, 161, 164, 168,
187, 197, 201, 203, 209, 211, 216, 220,
263, 275, 280, 282, 309, 364, 381, 415,
456, 459, 464, 469, 475, 481, 484, 487,
508, 516, 521, 522, 529, 573, 620, 629,
657, 661, 683, 694, 699, 705, 714, 722,
724, 740, 741, 748, 751, 755, 758, 779,
789, 804, 806, 813, 814, 822, 837, 853,
854, 865, 871, 900, 947, 1000, 1021, 1035,
- 1053, 1125, 1153, 1185, 1186, 1256, 1261,
1271, 1273, 1277, 1283, 1308, 1329, 1338,
1344, 1354, 1358, 1360, 1389, 1407, 1415,
1421, 1425, 1430, 1440, 1444, 1457, 1458,
1462, 1473, 1476, 1488, 1501, 1506, 1508,
1519, 1531, 1536, 1545, 1552, 1628, 1676,
1713, 1772, 1777, 1915, 1927, 1930, 1937,
1939, 1985, 1993, 1996, 2007, 2011, 2021,
2026, 2029, 2032, 2057, 2059, 2067, 2079,
2084, 2089, 2106, 2116, 2121, 2133, 2140,
2141, 2156, 2166, 2173, 2177, 2185, 2186,
2190, 2195, 2199, 2215, 2220, 2224, 2235,
2240, 2254, 2264, 2266, 2271, 2278, 2290,
2301, 2310, 2311, 2313, 2318, 2333, 2342,
2343, 2357, 2419, 2454, 2456, 2461, 2463,
2465, 2476, 2496, 2522.
- بهراميان (Бахрāmийāн)
Ашканийāн 35.
- بهمن (ستاره) (Бахман)
Бахрām Гүр 447.
- بهمن اردوان (Бахман-и Ардавāн)
Ашканийāн 356, 380, 388, 390, 392; Арда-
шйр I 21, 37.
- بهمن اسفنديار (Бахман-и Исфандийār)
Ардашйр I 109, 232.
- بيت الحرم (Байт ал-ҳарам)
Искандар 630, 659.
- بيژن (Бйжан)
Ашканийāн 57.
- بيستون (Бисутун)
Бахрām Гүр 842.
- بيطقون (Байтақун)
Искандар 727, 737, 739, 748, 754, 755,
761, 765, 775, 837, 870.
- بيورد (Бйвард)
Йаздигирд I 391.

پ

- پارس (Пāрс) I
Ашканийāн 216, 261, 318, 350, 393, 438,

500; Шāпур II 119, 531; Ёаздигирд I 66,
375, 395; Бахрām Гур 1456.
پارس (Pārs) II
Ёаздигирд I 377, 391.
پيروز (Pirūz)
Ёаздигирд I 377.
پيروزشاپور (Pirūzshāpur)
Шāпур II 564.
پشين (Pashīn)
Ёаздигирд I 643.

ت

ترازو (Tarāzu)
Искандар 212.
ترک (Turk)
Искандар 1732; Ардашйр 429; Ёаздигирд
I 432; Бахрām Гур 1420, 1559.
تور (Tūr)
Шāпур II 489; Бахрām Гур 1065.
توران (Tūrān)
Искандар 101, 1791; Бахрām Гур 1562—
1564, 2335.

ث

ثريا (Ṭurayyā)
Искандар 190; Ёаздигирд I 505.

ج

جانوشيار (Jānūshīār)
Искандар 54.
جده (Jidda)
Искандар 661, 663.
جرم (Jurm)
Искандар 1838.
جز (Jaz)
Бахрām Гур 1107, 1165, 1174.
جمشيد، جم (Jamshīd, Jam)
Искандар 1614; Ашкāнийān 34; Бахрām
Гур 351, 554, 556, 564, 565, 567, 588,
590, 1066, 1828.

جوانوى (Jawānūy)
Ёаздигирд I 443, 453, 458, 469, 477; Бах-
рām Гур 84.
جهرم (Jahram)
Ашкāнийān 616, 689; Ардашйр 194, 197;
Ёаздигирд I 496, 498, 505.
جيحون (Jaiḥūn)
Бахрām Гур 1560.

چ

چاچ (Čāč)
Ашкāнийān 49.
چشمه حيوان (Čashma-yi ḥaywān)
Искандар 1349.
چشمه سو (Čashma-yi Sū)
Ёаздигирд I 323, 328, 342.
چين (Čin)
Искандар 101, 301, 508, 677, 1552, 1560,
1572, 1582, 1586, 1593, 1596, 1598, 1732,
1791; Ашкāнийān 574; Ардашйр I 429;
Шāпур II 568, 571; Ёаздигирд I 58, 432;
Бахрām Гур 613, 1420, 1428, 1445, 1468,
1484, 1490, 1571, 1595, 1621, 1647, 1877,
1879, 1905, 1972, 1974, 1976, 2107, 2196,
2231, 2237, 2239.

ح

حبش (Ḥabash)
Искандар 1159.
حجاز (Ḥidjāz)
Искандар 655.
حرم (Ḥaram)
Искандар 627, 629, 650, 665.
حسين قتیب (Ḥusayn-i Qutayb)
Ёаздигирд I 692.
حلوان (Ḥulwān)
Искандар 1648.

خ

ختن (Ḥutan)
Бахрām Гур 1424, 1428, 1974.

خَرَاد (Ҳаррад) I
Ашканийан 415.
خَرَاد (Ҳаррад) II
Ардашир I 508.
خَرَاد بُرَزَيْن (Ҳаррад-Бурзйн)
Йаздигирд I 327.
خراسان (Ҳурасан)
Бахрәм Гур 1696, 1701.
خَرَمْ آباد (Ҳуррамāбād)
Шāпур II 561.
خزاعه (Ҳузā'a)
Искандар 641, 649, 653.
خزر (Ҳазар)
Бахрәм Гур 1241.
خزروان رَهْم (Ҳазараван-и Руххām)
Бахрәм Гур 1448, 1525.
خُسرو (Ҳусрау) I
Искандар 1886.
خُسرو (Ҳусрау) II
Йаздигирд I 399, 643, 646, 661, 662, 682;
Бахрәм Гур 76.
خضر (Ҳизр)
Искандар 1357, 1368, 1370.
خَلَج (Ҳаладж)
Бахрәм Гур 1559.
خَوَرَّة اردشير (Ҳурра-йи Ардашир)
Ашканийан 440, 685, 768; Ардашир I 641.
خوزستان (Ҳузистан)
Шāпур II 243.
خوزيان (Ҳузийан)
Ардашир I 642; Шāпур I 61; Шāпур II 559.

د

دادبرزين (Дад-Бурзйн)
Бахрәм Гур 1450.
دادبرزين آژنگ چهر (Дадбурзйн-и Ажангчахр)
Бахрәм Гур 1451.
دارای داراب (Дārā-йи Дārāб)
Искандар 27, 44, 49, 487, 492, 518, 534,
698, 703, 711, 854, 949, 1608, 1885; Аш-
канийан 69, 327; Шāпур II 490.

دلارای (Дилārāй)
Искандар 33, 43, 71, 81, 84, 92.
ديلم (Дайлам)
Ашканийан 399.

ر

رام اردشير (Рām-Ардашир)
Ардашир I 646.
رام خَرَاد (Рāmхаррад)
Ашканийан 87, 375.
روزبه (Рӯзбих)
Бахрәм Гур 382, 396, 414, 419, 717, 760,
946, 950, 1415.
روشنک (Раушанак)
Искандар 14, 23, 30, 60, 72, 91, 1776,
1884.
روم (Рум)
Искандар 160, 323, 508, 548, 598, 985,
1235, 1241, 1251, 1278, 1569, 1719, 1777,
1809; Ашканийан 55, 67, 72; Ардашир 429,
445; Шāпур I 32, 60, 71; Шāпур II 137,
144, 158, 164, 191, 194, 223, 224, 279,
402, 423, 428, 439, 441, 443, 463, 468,
472, 487, 493, 494, 512, 518, 528, 554;
Йаздигирд I 58, 296, 432, 439; Бахрәм
Гур 768, 948, 1158, 1241, 1420, 1426,
1427, 1709, 1715, 1717.
ری (Рай)
Ашканийан 241, 432, 438; Бахрәм Гур 1449.

ز

زابلستان، زاولستان، زابولستان (Зāвулистан, Зāбулистан)
Ашканийан 5; Бахрәм Гур 1450.
زرد[ه]شت (Зарду[ху]шт)
Бахрәм Гур 45, 46, 1393, 2399.

س

ساسان (Sāsān)
Ашканийан 70, 74, 82, 88, 101.

ساسانیان (Sāsānīyān)

Ашканийан 35, 342, 363.

سامانیان (Sāmānīyān)

Ашканийан 35.

سباک (Sabāk)

Ашканийан 365, 369, 385, 429.

سپینود (Sapīnūd)

Бахрām Гур 2187, 2195, 2244, 2251, 2302, 2311, 2313, 2400, 2466.

سد اسكندري (Sadd-i Iskandarī)

Искандар 1905.

سرافیل (Sirāfīl)

Искандар 1398.

سعد (Sa‘d)

Йаздигирд I 158.

سقلاب (Saqlāb)

Искандар 1732; Бахрām Гур 1717, 1972.

سلم (Salīm)

Шāpūr II 489; Бахрām Гур 1065, 1716.

سماعیل (Simā‘īl)

Искандар 639, 645, 652, 656.

سماعیلیان (Simā‘īliyyān)

Искандар 657.

سند (Sind)

Искандар 462, 703, 854, 1655; Бахрām Гур 1877, 1918.

سندل (Sandal)

Бахрām Гур 2412.

سوران (Sūrān)

Искандар 179.

سورستان (Sūristān)

Шāpūr II 243, 325.

سورگ (Surg)

Искандар 619.

سوسنک (Sausanak)

Бахрām Гур 466.

سهیل (Suhail)

Йаздигирд I 162.

سیستان (Sīstān)

Шāpūr I 63.

سیسانک (Sīsānak)

Бахрām Гур 46f.

ش

شاپور (ашканийан) (Shāpūr)

Ашканийан 56.

شاپور اردشیر (Shāpūr-i Ardashīr)

Ардашīр 77, 108, 120, 160, 202, 204, 210, 214, 220, 228, 229, 233, 240, 245, 251, 254, 271, 273, 274, 545, 659; Шāpūr I 1, 31, 33, 64, 65, 75, 78; Ёрмузд I 27.

شاپور ذوالاکتاف (Shāpūr-i zū-l-aktāf)

Ёрмузд II 35; Шāpūr II 37, 47, 50, 57, 80, 94, 112, 118, 129, 161, 162, 167, 170, 171, 185, 190, 194—196, 203, 210, 218, 220, 233, 248, 250, 257, 260, 267, 275, 285, 291, 316, 357, 368, 376, 384, 404, 435, 457, 461, 503, 537, 552, 554, 571, 602, 618; Ардашīр II 1, 9.

شاپور شاپور (Shāpūr-i Shāpūr)

Шāpūr II 609; Ардашīр II 8, 16; Шāpūr III 1, 30.

شاپورگرد (Shāpūrgird)

Шāpūr I 58.

شام (Shām)

Шāpūr II 564.

شاهوی (Shāhūy)

Ашканийан 599, 760.

شگنان (Shugnān)

Йаздигирд I 391.

شنبلید (Shanbalīd)

Бахрām Гур 703.

شنگل (Shāngul)

Бахрām Гур 1876, 1879, 1922, 1934, 1943, 1997, 2008, 2010, 2014, 2022, 2039, 2072, 2086, 2094, 2105, 2110, 2113, 2126, 2136, 2150, 2154, 2170, 2178, 2188, 2189, 2197, 2198, 2228, 2242, 2244, 2292, 2296, 2299, 2300, 2309, 2323, 2324, 2339, 2403, 2409, 2411, 2435, 2443, 2467, 2557, 2560.

شورستان (Shūristān)

Йаздигирд I 429.

شوشتر (Шуштар), شوشتر (Шустар)

Шāpūr I 67, 77.

شهرزور (Шахризур)

Искандар 1886.

شهرگور (Шахригур)

Ашканийан 444, 448, 772.

شهرگیر (Шахргир)

Искандар 724, 741, 747.

شهرو (Шахру)

Шāпур II 2.

شیبان (Шайбāн)

Йаздигирд I 425.

شیر (Шир)

Шāпур II 234.

شیراز (Ширāз)

Ашканийан 62.

ض

ضخاک (Заххāk)

Искандар 1614; Ашканийан 34, 35, 661.

ط

طایر (Тайр)

Шāпур II 27, 34, 42, 43, 66, 90, 91, 100, 115.

طغری (Тугри)

Бахрām Гур 612, 622, 635, 642, 649, 650.

طوس (Тус)

Йаздигирд I 324, 365.

طیسفون (Тисфун)

Ашканийан 774; Шāпур II 7, 29, 32, 340, 349, 359, 396; Йаздигирд I 429; Бахрām Гур 1624.

طینوش (Тинуш) I

Искандар 880, 891, 902, 909, 911, 914, 925, 931, 938, 946, 1010, 1014, 1019, 1029, 1036, 1048.

طینوش (Тинуш) II

Йаздигирд I 295, 302, 565.

ع

عدن ('Адан)

Йаздигирд I 232.

علی ('Али)

Ардашйр 667.

عموریه ('Аммүрийа)

Искандар 70.

غ

غسانیان (Гассанийан)

Шāпур II 27, 42, 90.

ف

فرات (Фарāt)

Ардашйр 644.

فرانک (Фарāнак)

Бахрām Гур 703.

فرب (Фараб)

Бахрām Гур 1539, 1557.

فرشیدورد (Фаршйрдвард)

Бахрām Гур 999, 1009, 1041, 1078.

فریان (Фирйāн)

Искандар 715, 721, 723, 743, 1608, 1886.

فریدون (Фарйдун)

Искандар 1614; Ашканийан 34, 37; Йаздигирд I 604; Бахрām Гур 351, 575, 588, 863, 1065, 1161, 1715.

فلاطون (Фалāтун)

Бахрām Гур 1708.

فور (Фур)

Искандар 460, 462, 478, 479, 481, 486, 491, 503, 520, 540, 560, 562, 576, 579, 587, 595, 603, 607, 615, 622, 698, 703, 854, 881, 883, 907, 1608, 1886.

فیلقوس (Файлақус)

Искандар 486, 834, 836, 1778.

ق

قادیسی (Қадисй)

Искандар 634.

قارن برزمهر (Қаран-и Бурзмехр)

Бахрām Гур 1451, 1532.

قارن گشسپ (Қаран-и Гушасп)

Йаздигирд I 376.

قباد (Қубад)

Ашканийан 56.

قحطان (Қахтан)

Искандар 645.

قنوج (Қаннудж)

Искандар 459; Ашканийан 5; Шāпур II 472; Бахрām Гур 1918, 1972, 2116, 2192, 2201, 2259, 2300, 2306, 2352.

قيدافه (Қайдāфа) I

Искандар 670, 679, 680, 681, 690, 701, 721, 722, 735, 741, 744, 770, 773, 779, 785, 793, 798, 804, 808, 815, 823, 832, 840, 846, 852, 879, 886, 891, 950, 958, 966, 1014, 1015, 1035, 1043, 1049.

قيدافه (Қайдāфа) II

Шāпур I 32, 35.

قيدروش (Қайдрӯш)

Искандар 730, 744, 755, 761, 766, 774, 891, 893, 1031.

قيسيان (Қайсийан)

Йаздигирд I 425.

قيطون (Қайтун)

Искандар 664, 680, 681.

ک

کابل[ستان] (Кāбул[истāн])

Ашканийан 5; Бахрām Гур 2412.

كاوس (Кāвус)

Бахрām Гур 1066, 1828, 1878.

کبروی (Кабруй)

Бахрām Гур 291, 310, 311.

کجاران (Куджāран)

Ашканийан 500, 554, 557.

کرمان (Қирмāн)

Ашканийан 574, 773.

کشميهن (Қашмайхан)

Бахрām Гур 1518, 1521, 1529.

کنام اسيران (Кунām-и асйрāн)

Шāпур II 566.

کيخسرو (Кай-Хусрау)

Искандар 1704; Бахрām Гур 2066.

کيد (Кайд)

Искандар 104, 111, 118, 224, 228, 231, 234, 244, 264, 266, 295, 296, 445, 451, 489, 1780; Ардашйр I 167.

کيقباد (Кай-Қубад)

Бахрām Гур 576, 1066, 1878, 2066.

کيوان (Кайвāн)

Искандар 212, 1371, 1686; Ардашйр I 446; Урмузд II 4; Бахрām Гур 86, 1272, 1568.

کيومرث (Кайумарс)

Бахрām Гур 701.

ک

گرانخوار (Гарāнх^{ар})

Ардашйр I 155.

گريزان (Гурзбāн)

Йаздигирд I 377.

گريزсп (Гурзасп)

Шāпур I 40.

گرگان (Гургāн)

Бахрām Гур 1512.

گستهم (Густахм)

Йаздигирд I 376, 656; Бахрām Гур 1445.

گشتاسپ (Гуштāсп)

Ашканийан 110; Ардашйр I 3.

گشسپ (Гушасп)

Йаздигирд I 380; Бахрām Гур 82, 815, 820, 852, 873, 876.

گلنار (Гулнāр)

Ашканийан 197, 224, 239, 257, 269, 289, 297.

گند شاپور (Гунд-и Шāпур)

Ардашйр I 159, 643.

گودرز اشکانيان (Гударз-и Ашканийан)

Ашканийан 57

گيل (Гйл)

Ашканийан 399.

گیلان (Гилан)

Бахрām Гур 1449.

ل

لنڭ (Ланбак)

Бахрām Гур 115, 118, 124, 126, 129, 132,
134, 137, 147, 148, 153, 228, 245.

م

مالڪه (Малика)

Шāпур II 36, 52.

مانى (Мāни)

Шāпур II 569, 579, 594.

ماءآفريد (Махāфарид)

Бахрām Гур 703.

ماهيार (Мāхйār) I

Искандар 54.

ماهيार (Мāхйār) II

Бахрām Гур 586.

ماهيार (Мāхйār) III

Бахрām Гур 826, 828, 830, 847, 849, 851,
858, 869, 873, 881, 934.

ماى (Мāй)

Бахрām Гур 1541.

محمّد (Муҳаммад)

Искандар 1931; Ардашйр I 666.

محمود (Маҳмуд)

Ашканийāн 2.

مرغ (Марғ)

Бахрām Гур 1541.

مرو (Марв)

Бахрām Гур 1495, 1498, 1500, 1502, 1508,
1516, 1529, 1536.

مسيح (Масих), مسيحا (Масйхā)

Искандар 876, 958, 1641; Шāпур II 208,
470, 472, 534, 538.

مشتري (Муштарй)

Искандар 958; Ардашйр I 675.

مشك (Мушк)

Бахрām Гур 466.

مصر (Миср)

Искандар 532, 650, 663, 664, 668, 676.

مغرب (Мағриб)

Искандар 1328.

مكران (Макрāн)

Искандар 1791; Ёаздигирд I 432.

مكّه (Макка)

Искандар 635, 637.

مندل (Мандал)

Бахрām Гур 2413.

منذر (Мунзир)

Ёаздигирд I 65, 75, 88, 95, 98, 109, 116,
124, 125, 128, 135, 143, 146, 157, 163,
204, 206, 215, 217, 228, 230, 247, 263,
301, 308, 311, 386, 410, 415, 424, 443,
444, 454, 466, 469, 479, 488, 496, 500,
516, 521, 549, 559, 566, 594, 638; Бахрām
Гур 56, 61, 68, 72.

منوچهر (Манучихр)

Шāпур II 488.

موسى (Mūsā)

Искандар 182.

مهر (Михр) I

Ашканийāн 87

مهر (Михр) II

Ўрмузд II 4

مهران (Михрāн)

Искандар 112, 119, 121, 158, 224.

مهربرزين خرد (Михрбурзйāн-и Ҳаррāд)

Бахрām Гур 1447.

مهربنداد (Михрбундāд)

Бахрām Гур 266, 277, 280.

مهرپروز بهزاد (Михрпйрўз-и Бихзāд)

Бахрām Гур 1447.

مهرک نوش زاد (Михрак-и Нушзāд)

Ашканийāн 625, 627, 687, 689; Ардашйр
I 183, 194, 198, 199, 202, 242, 271, 280.

ميسان (Майсāн)

Ардашйр I 644.

ميلاد (Милāд) I

Искандар 231, 316, 451, 459.

ميلاد (Милāд) II

Ёаздигирд I 377.

ن

- نار (Nār)
Бахрām Гур 466.
- ناهید (Nāhīd)
Искандар 230, 302, 1930; Шāпур II 79.
- نرسی (Narsī)
Ашкāнийān 58.
- بهرام نرسی (Narsī-йи Бахрām)
Бахрām III 13, 15; Нарсй 1, 17; Шāпур II 31.
- يزدگرد نرسی (Narsī-йи Йаздигирд)
Бахрām Гур 77, 80, 1454, 1459, 1471, 1566, 1582, 1624, 1626, 1695, 1702, 2358.
- نسا (Nasā)
Бахрām Гур 1513.
- نشاپور (Nišāpūr)
Шāпур I 65.
- نصر قتيب (Nasr-и Қутайб)
Искандар 635, 640, 641, 644, 653, 659.
- نصیبين (Nasībīn)
Шāпур II 524, 525, 532, 533, 537.
- نعمان منذر (Nu‘mān-и Мунзир)
Йаздигирд I 65, 135, 137, 204, 233, 235, 245, 254, 256, 262, 263, 308, 410, 422, 424, 427, 521; Бахрām Гур 68, 72.
- نوبهار (Nūbahār)
Бахрām Гур 572.
- نوذر (Nūzār)
Бахрām Гур 575.
- نوشين روان قباد (Nūshīnrawān-и Қубād)
Ашкāнийān 29.
- نهروان (Nahrwān)
Бахрām Гур 2421.
- نيران (Nīrān)
Йаздигирд I 445.
- نيمروز (Nīmruz)
Искандар 1667.

ه

- هرمز (Хурмуз)
Бахрām Гур 350.
- هروم (Харум)
Искандар 1235, 1241, 1251, 1260, 1278, 1322.
- هفتواد (Хафтвād)
Ашкāнийān 509, 536, 544, 547, 555, 564, 567, 570, 578, 584, 586, 595, 600, 610, 654, 665, 669, 674, 750, 755.
- هند[وستان] (Хинд[устān])
Искандар 104, 107, 295, 297, 326, 419, 429, 430, 462, 543, 567, 602, 606, 611, 703, 1655, 1732, 1783, 1791; Ашкāнийān 73, 426; Ардашйр I 19, 21, 25, 429, 445; Йаздигирд I 58, 432, 439; Бахрām Гур 1420, 1424, 1877, 1879, 1904, 1909, 1918, 1921, 1938, 1949, 1954, 1974, 1991, 2035, 2047, 2069, 2095, 2107, 2123, 2130, 2131, 2133, 2151, 2159, 2176, 2183, 2205, 2223, 2231, 2246, 2274, 2410, 2412, 2454, 2469, 2475.
- هوشنگ (Хушанг)
Бахрām Гур 575, 701.

ی

- ياجوج وماجوج (Йāджудж-у-мāджудж)
Искандар 1429, 1470.
- يانس (Йāнис)
Шāпур II 446, 449, 452.
- يزدگرد بزه گر (Йаздигирд-и Базагар)
Йаздигирд I 1, 42, 57, 66, 81, 224, 316, 350, 360, 375, 379, 552; Бахрām Гур 58, 94, 1863, 1916, 2036.
- يزدگرد بهرام (Йаздигирд-и Бахрām)
Бахрām Гур 2355, 2580, 2585, 2593.
- يامان (Йāман)
Искандар 646, 650, 655, 1668, 1670, 1671, 1679, 1682; Шāпур II 46; Йаздигирд I 218, 232, 257, 307, 408, 410, 490, 498.

T E K C T

چرا کشتی آن نامور پهلوان
 چرا یار باشد همی کردگار
 نه از دیو و شیر و نه از ژنده پیل
 بدو گفت بهرام در دین ما
 که هر کس که سوی تو یازد بچنگ
 تو با او نیایی بزوراندرون
 گر ایدونک خونی شود ریخته
 وگر اینک او بود مهتر بدی
 چو آهنگ کردی سوی من بکین
 چو بشنید این گشت شنگل خموش
 بومی خوردن اندر دلی پر زغم
 همه هند شادان و شنگل دژم

20

25

که من زو بدم شاد و روشن روان
 نترسد خنود از گردش روزگار
 نه افتاده از موج دریای نیل
 چنانست ای شاه آیین ما
 گر از آدمی گر ز شیر و پلنگ
 بیماری ز هرگونه بند و فسون
 تو باشی بدان گیتی آویخته
 شهنشاه با تخت و افسر بدی
 من او را تبه کردمی همچنین
 چو بهرام را دید با سنگ و هوش
 همی بود با او نشسته دژم
 همی داشت زان کار او دل بغم

IV

(پادشاهی بهرام گور ب. 1370 после б. доб. Б)

و ذکر غیر صاحب الکتاب آنه رأی بستاناً کبیراً عنددارها فسألها عن خراجها و مقدار ما علیها کل سنة. فقالت: للسلطان کل سنة على هذا البستان و على امثاله خمسة دراهم. أو كما قال. فاستقل بهرام المقدار المذكور في نفسه، و نسب عماله إلى التخصير في حقه، و نوى الكشف من عنده و أن یزید فی مقدارہ. فنام على هذه النیمة الظالمة

V

(پادشاهی بهرام گور б. 2154 после б. К. рук.)

شهنشاه ازان رنج پرداخته
که بر شاه گیتی سرآرد مگر
بسیارند در گلشن زرنگار
بیک دست بهرام روشن روان
سر و گردن اسطیر و لاغر میان
بر و سپینه و پشت او لاجورد
بمیدان او پیل گشتی توان
به نیرو هم از ژنده پیلی فزون
بدان خاننه بودی هم آرام او
کجا فتنه بد شیر کپی بدوی
بنزدیک بهرام بنشاندند
بشاه و کنیزک بران تخت سور
بدان تا برآرد ز بهرام گرد
بجست از بر تخت بهرام گرد
برآورد و زد پشت او بر زمین
سراسر تهری گاه او بردید
به بهرام گفت ای گو شوربخت

چو از هر دری چاره شد ساخته
یکی چاره ساخت شنگل دگر
بفرمود تا مجلسی شاهوار
نشست از بر تخت با هندوان
گوی بود برسان شیر ژیان
سپهروی و بیمنی و لبهاش زرد
دو بازویش برسان شیر ژیان
سر دست برسان ران هیون
کجا شیر کپی بدی نام او
کنیزک بد او را یکی خوبروی
بفرمود پس تا ورا خواندند
نگه کرد پس شیر کپی ز دور
برآشفست و آهنگ بهرام کرد
چو آن شیر کپی یکی حمله برد
برآویخت با شیر کپی بکین
یکی دشنه از موزه بیرون کشید
چو شنگل بدید آن غمی گشت سخت

5

10

15

که از تاج دارد ز یزدان سپاس
 جوانی بسال و بدانش کهن
 بنیازیم در سایه پتر اوی
 فلک ناوریده چنو تاجور
 چو بزم آیدش گوهرافشان کند
 سپهر از بر خاک لرزان کند
 نیازد بدو گنبد و هور و ماه
 همه بهتری باد فرجام اوی
 بزرگی و آیین و رای ورا
 ز گیتی ورا باد فرجام نیک
 ز پدها مرا بخت جوشن شدست
 هرانکس که شد بر زمین پادشا
 زمین پایه نامور بخت اوست
 بزم اندرون آسمان وفاست
 همه موح خیزد ز دریای او
 دد و دام در زیست هار و اندد
 بدرد دل شیر و گوش پلنگ
 جهان بی سر و افسر او مباد

جهاندار با فتر نیکی شناس
 خردمند و زیبا و چیره سخن
 همی مشتتر (۹) دارد از فتر اوی
 شهنشاه محمود بخشنده ز
 بزم آسمانرا خروشان کند
 چو خشم آورد کوه ریزان کند
 پدر بر پدر شهریارست و شاه
 بماناد تا جاودان نام اوی
 سر نامه کردم ثنای ورا
 ازو دیدم اندر جهان نام نیک
 ز دیدار او تاج روشن شدست
 نیازد بدو مردم پیارسا
 هوا روشن از یار وز بخت اوست
 بزم اندرون ژنده پیل بلاست
 چو در بزم رخشان شود رای او
 بنخچیر شیران شکار وی اند
 ز آواز گرزش همی روز جنگ
 سرش سبز باد و دلش پر ز داد

15

20

25

III

(66. 255 — 263 в ذوالاکتاف по Б) پادشاهی شاپور

فأكرمه الباغيان و أنزله و أحضره ما عنده من الطعام. ثم أخذ يقطينة كانت عنده و خرج يطلب له الشراب فأبطأ فرأى سابور صبيها في البستان فقال له: أين أبوك؟ فقال: خرج يطلب لك شيمًا إن وجدته سربه و تناولته أنت و هو معي، و إن لم يأت به تناولت أنا و أمي و أبي معك جميعًا. فتعجب سابور من كلام الصبي و لم يفهم معناه. فجاء الباغيان بيقطينته، و صب منها في الجام شرابًا، و قدّمه إلى سابور. فقال له: يمدأ بالشراب من جاء به

چو بزم آسمان را خروشان کند
 سپهر از بر خاک لرزان شود
 همه مهتران باد فرجام او
 بگیتی را باد فرجام نیک
 هراکس که شد بر زمین پادشا
 زمین نامور پایۀ تخت اوست
 بزم اندرون آسمان وفاست
 همی موج زر خیزد از پای او
 دد و دام در زمینهار ویند
 بدرد دل شیر و چرم پلنگ
 جهان بی سر و افسر او مباد

بزم آسمان را خروشان کند
 چو خشم آورد کوه ریزان شود
 همه ابدان نام او
 ازو دیدم اندر جهان نام و نیک (تاکل)
 بنماید بدو مردم پارسا
 هوا روشن از تابش بخت اوست
 بزم اندرون ژنده پیل بلاست
 چو در بزم رخشان شود جای او
 بنماید شیر شیران شکار ویند
 از آواز گرزش همی روز جنگ
 سرش سبز باد و دلش پر ز داد

20

25

II

(پادشاهی اسکندر (рук. IV доб. после б. 1908 в

مکان و زمان و زمین آفرید
 هم انجام ازو بست و فرجام ازوی
 سراسر بهستی یزدان گواست
 شناسند آتشکار و نهان
 بیارانش بر هر یکی بر فزود¹
 که شیعیش خوانند علی ولی
 سخنهای او برگزشت از شمار
 جهان آفرین را نیایش کنم
 که بختش درافشان کند ماهر
 زمانه بفرمان او گشته شاد
 خداوند آسانی و تاج و گنج

بران آفرین کافرین آفرید
 هم آرام ازو بست و هم کام ازوی
 ز خاشاک ناچیز تا عرش راست
 جز او را مغوان کردگار جهان
 وزو بر روان مبدد درود
 سر انجام بد ز یاران علی
 همه پاک بودند و پرهیزگار
 کنون بر سخنهای فزایش کنم
 ستایش تاج شاهان را
 جهاندار با فز و با بخش و داد
 خداوند گوپال و شمشیر و رنج

5

10

¹ Ср. 66. 1931, 1932 текста.

ملحقات

I

(پادشاهی اسکندر (рук. IV доб. перед

زمین و مکان و زمان آفرید
هم انجام ازویست و فرجام ازوی
کم و بیش گیتی برآورده اوست
سراسر بهستی یزدان گواست
شناسند آتشکار و ذهان
بیارانش بر هر یکی بر فزود
که شیعیش خواند علی ولی
سخنهای برگذشت از شمار
بدین در مرا راه گفتار نیست
که یزدان با آتش بسوزد تنش
جهان آفرین را ستایش کنم
که بختش درخشان کند ماهر
که از نام او فخر جویند و کام
زمانه بفرمان او یست شاد
خداوند آسائی و تاج و گنج
جوانی بسال و بدانش کهن

بران آفرین کو جهان آفرید
هم آرام ازویست و هم کام ازوی
سپهر و ستاره همه کرده اوست
ز کردار خاشاک تا عرش راست
جز او را مددان کردگار جهان
وزو بر روان مبدد درود
سر انجمن بد ز یاران علی
همه پاک بودند و پرهیزگار
ابا دیگران مر مرا کار نیست
نباشد بجز بی پدر دشمنش
کنون بر سخنها فزایش کنم
ستاییم تاج شاهنشاهرا
ابوالقاسم آن شاه محمود نام
خداوند پیروزی و بخشش و داد
خداوند گوپال و شمشیر و رنج
خردمند و زیبا و چیره سخن

5

10

15

همی نو کنم بخشش و داد اوی	مبادا که گیرد بید یاد اوی ¹
ورا دهمه پی ساختند شاهوار	ابا مرگ او خلق شد سوکوار ²
کنون پرسخن مغزم اندیشه کرد	بگویم جهان جستن یزدگرد

* چه باید همی پادشاهی و ناز	* چو در پادشاهی نمائی دراز
* خنک مرد درویش با دین و هوش	* فراوان جهانش بمالیده گوش
* که چون بگذرد زین جهان نام نیک	* بماند ازو هم سرانجام نیک
* بدان گیتی اورا بود بهر ره	* بنزدیک یزدان بود شهره
* نه چون من بود خوار و برگشته بخت	* بدوزخ فرستاده ام بار و رخت
* نه امید عقبی نه دنیی بدست	* سراسیمه از هر دو برسان مست

Б — перевод этих бб. отсутствует.

¹ K — б. оп. ² K, I, IV — б. оп.

همی بگذرد چرخ و یزدان بجای¹ بنیکی ترا و مرا رهنمای
 بغفت آن شب و بامداد پگاه پیامد بدرگاه بی² مر³ سپاه
 2580 گروهی که بایست کردند گرد بر شاه شد پور او یزدگرد
 پیپیشی بزرگان بدو داد تاج همان طوق با افسر³ و تخت⁴ عاج
 پرستیدن ایزد آمدش رای بینداخت تاج و بپردخت جای⁵
 گرفتشی ز کردار گیتی شتاب چو شب تیره شد کرد آهنگ خواب
 چو بنمود دست⁶ آفتاب از نشیب دل موبد شاه شد پرنه⁷ پیب
 2585 که شاه جهان پرنخیزد همی مگر از⁷ کرانی⁸ گریزد همی
 پیامد بنزد پدر یزدگرد چو دیدش کف اندر دهانش فسر⁹
 ورا دید پزنده رنک رخان بدیهای زربفت بر داده¹⁰ جان
 چنین بود¹¹ تا بود و¹² این¹³ بود روز تو دلرا باز و فزونی مسوز
 بترسد دل سنگ و آهن ز مرگ هم ایدر¹⁴ ترا ساختن نیست برگ
 2590 بی آزاری و مردمی بایستد گذشته چو خواهی که نگزایدت¹⁵

همان یاره و -VI⁴ یاره -K, I, IV³ بدرگاه او شد سراسر -K² بپای -IV¹
 K -доб.:⁵ طوق و هم تخت و

برین نیز چندی برآمد جهان * یقین یافت چیزی که بودش گمان
 در داده -VI¹⁰ فشرده -IV⁹ کرانان -K, I, IV⁸ کز -K, I, IV, VI⁷ پشت -K, VI⁶
 K -¹⁵ همی زان -VI¹⁴ است و این بود تا -K¹³ و -оп. و -Л¹² است -K, VI¹¹
 K -доб.: (метр нарушен); که بیفزایدت

بشد شاه بهرام با یال و برز * نباشد بر ایوان چنان دست و گرز
 نبود و نباشد چنو نیز شاه * خدایا روانش بشوی از گناه
 بمینو روانش پر از نور دار * همه ساله جاننش ز بد دور دار
 چهل روز سوگ پدر داشت شاه * برفتند لشکر کمود و سپاه
 چو در دخمه رفت آن شهنشاه گرد * تو گفستی که بخششی ز گیتی ببرد
 نه بیند چو او شاه خورشید و ماه * نه زهره نه کیوان نه تخت و کلاه
 دریغ آن کیی فر و آن چهر و برز * دریغ آن بلند اختر و دست و گرز
 بدو بود آراسته تخت و تاج * ز روم و ز چین او ستد ساو و باج
 چنان شد که درویش بی نان و آب * چه سود آمدش مرد بی جنگ و تاب
 چو کم توشه با او برفتن یکپست * همیدون برو داغ و درد اندکیست

چو لوری بیامد بدرگاه¹ شاه
 بهر یک یکی³ گاو داد و خری
 همان نیز⁵ خروار گندم هزار
 2565 بدان تا بورزد بگاو و⁷ بخر
 کند پیشی درویشی رامشگری
 بشد لوری و گاو و¹⁰ گندم بخورد
 بدو گفت شاه این نه کار تو بود
 خری مانند اکنون بنه بر نهید
 2570 کنون لوری از پاک گفتمار اوی
 سگ و¹² کبک بفزود بر¹³ گفت شاه

بفرمود تا برگشادند راه²
 ز لوری همی ساخت برزگری⁴
 بدیشان سپرد آنک بد پایدار⁶
 ز گندم کند تخم و آرد بهر
 چو⁸ آزادگانرا⁹ کند کشتی
 بیامد سر سال رخساره زرد
 پراگندن تخم و کشت و درود
 بسازید رود و بریشم دهد
 همی گردد اندر جهان چارهجوی¹¹
 شب و روز پویان بدزدی¹⁴ بر¹⁵ راه

۴۶

برین سان همی¹⁶ خورد¹⁷ شست و سه سال
 سر¹⁸ سال در¹⁹ پیش او شد بهر
 که شد گنج شاه بزرگان تهی
 2575 هرانکس که دارد روانش خرد
 چنین پاسخ آورد کاین خود²³ مساز²⁴
 جهانرا بدان باز هل²⁷ کافرید

کس اندر زمانه نبودش همال
 خردمند موبد²⁰ که بودش وزیر
 کنون آمدم تا چه فرمان دهی
 بهمال کسان از بنه²¹ ننگرد²²
 که هستیم²⁵ زین²⁶ ساختن بی نیاز
 سر²⁸ گردش²⁹ آفرینش بدید³⁰

بهر کس همی - VI - 3 بدان نامبردار فرخنده گاه - VI - 2 بنزدیک - K, I, IV, VI - 1
 و - 7 Л. یادگار - VI پای کار - I, IV نامدار - K - 6 پیل (?) - K - 5 دهقان سری - K, I, IV, VI - 4
 سبک - IV - 12 2569, 2570 оп. VI - 66. 11 و - 10 Л. I - 9 و - 8 K, VI - 9 را رایگانی - K, VI - 9 و - 8 I, IV - 8
 ز دزدی [دردش - K لوری - VI] شب و روز - K, I, IV, VI - 14 فرموده بد - VI فرمود و بر - K - 13
 پویان - K - 15 доб.:
 ازان گفتم خسر و نیکخواه * ز دزدی شب و روز پویان بر¹⁶ راه
 21 K, I, موبدش - 20 Л شد - IV بد - K, I - 19 سد - IV - 18 رفت - K - 17 گونه می - VI - 16
 چنین داد پاسخ که گیتی - K, I, IV, VI - 23 بسالی خراجی بما - IV
 که کس - K - 28 کن - 27 Л هستم ازین - K - 26 گشتیم - I, IV - 25 م باز - 24 Л [ننگی - K]
 پدید - VI ندید - K, IV - 30 کزو آمد این - VI - 29 سرو - IV پرو - I

بجایی که درویش بد جامه^۲ کرد
 بهر جای درویش و بی گنج کیست
 دل مرا سووی روشنی ره کنیید
 ز هر نامداری و هر مهتری^۶
 بهر^۷ جای پیوسته شد^۸ آفرین
 بنالدد همی از بد روزگار
 بهسربر ز گل دارد افسر همی
 چو ما مردمانرا بکس نشمرند^{۱۰}
 توانگر همانا ندارد^{۱۱} خرد
 هیوونی برافکنند پویان بر^{۱۳}
 چنین گفت کای شاه فریادرس
 ز و ماده بر زخم بربط سوار
 کند پیشی هر کهتری بهتری
 گزین کرد زان لوریان بنام
 چنان کان بود درخور نیکخواه^{۱۶}

ازان پس بهر سو یکی^۱ نامه کرد
 بهرسید هر جا که^۳ بی رنج^۴ کیست
 ز کار جهان یکسر آگه کنیید
 بهامدش پاسخ ز هر کشوری^۵ 2550
 که آباد بینیم روی زمین
 مگر مرد درویش کز شهریار
 که چون می گسارد توانگر همی
 به آواز^۹ رامشگران می خورند^{۱۰}
 تهی دست بی رود و گل می خورد 2555
 بخندید زان نامه بیدار^{۱۲} شاه
 بنزدیک شنگل فرستاد کس
 ازان لوریان^{۱۴} برگزین ده^{۱۵} هزار
 پایران فرستش که رامشگری
 چو برخواند آن نامه شنگل تمام 2560
 پایران فرستاد نزدیک شاه

بارنج - VI^۴ پیرسیدشان گفت - K, I, IV, VI^۳ خامه - K^۲ موبدی - K, I, IV, VI^۱
 K, I, IV, VI^۹ گشت - K, I, IV, VI^۸ ز هر - VI^۷ بخردی - K, I, IV, VI^۶ موبدی - K, I, IV, VI^۵
 بسپار - K, I, IV, VI^{۱۲} ندارد همانا - K, VI^{۱۱} رید - IV^{۱۰} K, VI^{۱۰} بر آواز - I, IV, VI^{۱۰}
 66. K, I, IV, VI^{۱۶} آلفی نفس - B^{۱۵} نوریان - VI^{۱۴} بفرمود تا برگرفتند راه - VI^{۱۳}
 K - доб.: فامتنل شنکل آمره و نفذهم الیه - B: 2559 - 2561 оп.:

که استاد بر زخم دستان بود * وز آواز او رامشش جان بود
 سزد گر فرستای بنزدیک ما * که روشن کنی رای تاریک ما
 چو نامه بنزدیک شنگل رسید * سر از فخر بر چرخ کیوان کشید
 بفرمود تا لوریانرا پگاه * بیارند نزد جهاندار شاه
 شدند ازچمن لشکری بر درش * ز هر جای و هر مرز و هر کشورش
 هم انگاه شنگل گزین کرد زود * ز لوری کجا شاه فرموده بود
 زن و مرد ایشان ده و دو هزار * که بر زخم دستان بدندی سوار
 بهراه بیابان برون آمدند * که داند که آن راه چون آمدند

چنین داد پاسخ که تا نیمروز
نماید کسی آسود³ از کشت⁴ و ورز⁵
که⁸ بی‌کار مردم⁹ ز¹⁰ بی‌دانشیست
ورا¹² داد بایید دو و چار دانگ
کسی کو ندارد¹⁵ بر و تخم¹⁶ و گاو
بخوبی¹⁸ نوا کن مر¹⁹ اورا بگنج²⁰
گر ایدونک باشد زیان از هوا
چو جایی بپوشد²² زمین را²³ مـلـخ
تـو از گـنـج تـاوان او²⁶ باز ده
وگر بر زمین گورگاهی²⁸ بود
که ناکشته باشد بگرد³² جهان
کسی کو³⁴ بدین³⁵ پایکار منست
کنم زنده در گور جایی که هست
نهادند بر نامه‌پر مهر شاه

کار — I, IV ⁴ بپاید بر آسودن — VI آسوده — I, IV ³ چرخ — I, IV ² گرد — I, IV ¹
کسی کن کشاورزی آورد — VI که مردم ز ورزش همی گیرد ارز — IV ⁶ و — I, IV, V ⁵
IV, VI — доб.: ⁷
دگر نیمه از خواب و آسایشست * دگر — خ — وردن و کام و آرایشست
далее IV — доб.:
کسی کو نیاساید از کشت و ورز * ز بی — ارز — مردم — ج — وی — د — ارز
K — 66. ¹¹ (метр нарушен) چو بیکار او از — VI ¹⁰ بی کاری اورا — I, IV ⁹ ز — IV ⁸
بز و — VI ¹⁶ نیابد — K ¹⁵ بدانگ — VI ¹⁴ شود — IV ¹³ بدو — VI ¹² 2532 — 2535 оп.
ز گنج — K, I, IV, VI ²⁰ ده تو — VI ¹⁹ بچربی — I, IV ¹⁸ بزفتی و تندی — VI ¹⁷ میش
سبزی و — Л ²⁵ بود — VI ²⁴ زمی را — IV ²³ پیرد — VI ²² نمائی — VI ²¹ K, I, IV — نماید
— I, IV ³⁰ و یا — K ²⁹ ورزگاهی — I, IV ²⁸ شوره گاهی — K ²⁸ فرمانم — VI ²⁷ آن — I, IV ²⁶
— VI ³¹ مگر زان برومند
و گ — ر — ن — ا — ر — و — م — ن — د — ج — ای — بی — د — و * و گ — ر — م — ل — ک — بی — پ — ر و پ — ای — بی — د — و
گذشت و — K ³⁶ را که وی — I, IV ³⁵ را — K ³⁴ ز مرز — K ³³ تا گشت باشد بکار — K ³²
I, IV, VI — و — نشیم

- هم از گنج بد پوششی¹ و خوردشان
 2515 که⁵ شش ماه دیوان⁸ بیماراستی⁷
 نهادی بران سیم نام خراج
 ششش ماه بستد بشش باز داد
 بدان چاره⁹ تا مرد پیمکار¹⁰ خون
 وزان پس نوشتند کارآگهان
 2520 که هر¹³ کشی درم بد خراجش نبود
 ز پُری¹⁴ بکـژئی نهادند روی
 چو آن¹⁸ نامه برخواند بهرام گور
 ز هر کشوری مرزبانی¹⁹ گزید
 بدرگاه یک ساله²⁰ روزی بداد
 2525 بفرمود کاذرا که ریزند خون
 برانند²² فرمان یزدان بروی
 برآمد برین بر بسی روزگار
 سوی راست گویان و²⁴ کارآگهان
 که اندر جهان چیست ناسودمند
 2530 نوشتند پاسخ²⁶ که از داد شاه
 بشد رای و اندیشه²⁷ کشت و²⁸ ورز
 پراگنده بینیم گاوان کار
- ز پوشیدن² و باز³ گسترده⁴شان
 وزان زیردستان درم خـواسـتی⁷
 بدیوان ستاننده⁸ با فرّ و تاج
 نبودی ستاننده زان سیم شاد
 نریزد نباشد بهد¹¹ رهنمون¹²
 که از داد وز ایمنی در جهان
 بسـرشـانـدرون داوریهـا فزود
 پر از رنج¹⁵ گشتند و¹⁶ پرخاشجوی¹⁷
 بدلـشی اندرافـتـاد زان کار شور
 پر از داد دلشان چنان چون سزید
 ز یزدان نیکی دهـشی کـرد یـاد
 گـر آرند کـژئی بـکار²¹ اندرون
 بدان تا شود هر کسی²³ چارهجوی
 یکی نامه فرمود پس شهریار
 کجا او پراگنده بد در جهان
 که آرد²⁵ برین پادشاهی گزند
 نگردد کسی گردد آیین و راه
 بهر کشوری راست²⁹ پیمکار³⁰ مرز
 گیـا رست³¹ از دشت³² وز³³ کشتزار³⁴

1 K — 2 I, IV بخشیدن — 3 K — 4 VI — 5 K, VI — 6 I, IV —
 I — و 10 Л — доб. и перечеркивает 9 K — کار — 8 K — شاه — 7 I, IV — ستم — دیبا
 فأمـر حینـذ بـوضـع دیـوان الخـراج سـتة آشـهر فی کل — 12 Б — بدو — VI — بدان — 11 K — بی کار
 VI — 14 کسی — VI — 13 سنة و بأن تقام حدود الله تعالى علی من سفک دمًا او جنبی جناية
 مهربانان — K — 19 چنان — I — 18 پیمکارجوی — VI — 17 و — VI, K, 16 Л — درد — VI — 15 تیزی
 هر کسی تا شود — K — 23 برانید — IV, VI — 22 پداد — I, IV — 21 بنشاند — VI — 20 مرزبانان — I —
 29 I, IV, 28 Л, K — و — 27 نامه — K — 26 آید — K — 25 و — K — 24
 31 I, که مردم ز ورزش همی گیرد ارز — K — 30 بهر سو گیـا رست و [VI — VI —
 34 I, VI — هر جای در — VI — 33 کشت — I, IV — 32 رسته — IV

که گیتی سه روزست¹ چون بنگری
 نمانشیم ز اندیشه امروز کوز
 نخواهم ز گیتی ازین پیش رخت⁴
 نخواهند نیز⁶ از کهن و مهران
 سر خفته از خواب بیدار کرد
 نیاید ز پیکار افکار نیز¹⁰
 ز پوشیدنی گر¹¹ ز¹² گسترده
 که نیک و بد از من نیاید نهد
 نخواهند¹⁶ چیزی کرانجی¹⁷ بوید¹⁸
 ز بدها گمانیم کوه کنید
 نماید ایچ نیک و بد اندر²² نهان
 ز هر کشوی نامه پیوسته شد
 خرد شد بمغز اندرون کاسته
 جوانان ندانند²⁵ ارج مهران
 نمیند هم²⁶ از²⁷ شاه و موید بنیز
 ز خون ریختن شاه دلخسته شد
 پر از داد و دانش³⁰ چنان چون سزید

بدو گرفت کوه شد داوری
 چو دی رفت و فردا نیامد هنوز
 چو بخشیدنی باشد و² تاج و تخت³
 بفرمود پس تا خراج⁵ جهان
 بهر شهر⁷ مردی پدیدار کرد
 بدان تا نچویند پیکار⁸ نیز⁹
 ز گنج آنچ بایستشان خوردنی
 بدین پر خرد¹³ موبدان داد و¹⁴ گفت
 میان سخنها میانجی بوید¹⁵
 مرا از به و بت¹⁹ آگه²⁰ کنید
 پراگنده شد موید اندر²¹ جهان
 بران پر خرد²³ کارها بسته شد
 که از داد و پیکاری²⁴ و خواسته
 ز پس جنگ و خون ریختن در جهان
 دل آگنده گردد جوانرا بچیز
 برین گونه چون نامه پیوسته شد
 بهر²⁸ کشوری²⁹ کرداری گزید

2500

2505

2510

— K, IV³ این — I, IV² فوجدنا الدنيا لا تعدو أياما ثلاثة — B سپنجست — VI¹
 ز گیتی نخواهیم ازین پس [ازین پس نخواهم — VI] خراج — K, VI⁴ تخت و تاج — I, VI تخت عاج
 هیچ — VI⁶ از — K—доб.⁵ و الأولى بنا أن نخفف عن الرعية — B ازین پس خراج — IV,
 جز [کس — VI] کار بد — K, VI¹⁰ پیکاری — I, IV بد — K⁹ و — VI—доб.⁸ مرز — VI⁷
 و أمر بالأ يطالب في جميع ممالكه أحد بكلفة و لامؤنة — B ز بیگانه افکاری — I, IV,
 برید — VI بود — I¹⁵ موید شاه — I¹⁴ پرهیز — K¹³ باز و — I¹² یا — I, VI, IV هم — K¹¹
 چیزی که بد — VI بود — I¹⁸ کوانجی — I, IV¹⁷ نخواهید — IV, مغواهیید — K, I, VI¹⁶
 از نیک و — K²³ موبدان در — I, IV²¹ به و بدترا [گه] — VI²⁰ نیک — K¹⁹ بشنوید
 نه اندیشه — K, IV²⁶ ندارند — K, VI²⁵ بیدادی — K²⁴ بخردان — K, I, IV, VI²³ بد در
 بران — K³⁰ گوشه — I, IV²⁹ ز هر — K, I, IV, VI²⁸ پراندیشه شد — VI²⁷ نه اندیشه — I
 کارداران

سرافراز موبد که بودش وزیر
 زر و¹ گوهر و جامه‌ها² بشمرد
 ز گفتار ایشان برآشفته بود
 چهارم بمرگت بیاید گریست
 که دارم⁴ برفتن بگیتی⁵ همال
 کنم راست با آشکار و نهان
 بیاید ز من هر کسی توشه‌یی
 بهاشم مگر باشد رهنمای
 شمار¹⁰ سه سالش بد اندر نهفت
 وگرنه نبودش خود از گنج¹² رنج¹³
 بویژه کسی کو بود شهریار
 بکار شمردن همی‌برد رنج
 همه¹⁸ پیش¹⁹ دستور او برشمرد
 پراندیشه آمد بر شهریار
 همانا نیازت نیاید²⁰ بچیز
 درمهای این لشکر نامدار²¹
 ز شاهان وز نامور کشورت²³
 که پر زر²⁴ و سیمست²⁵ و پرخواستست
 ز²⁷ دانش²⁸ غم نارسیده بخورد²⁹

بفرمود تا پیش او شد دبیر
 همی‌خواست تا گنجها بنگرد
 که با او³ ستاره‌شمر گفته بود
 که باشد ترا زندگانی سه بیست
 همی‌گفت شادی کنم بیست سال
 دگر بیست⁶ از داد و بخشش جهان
 نمانم که ویران شود⁷ گوشه‌یی
 سوم بیست بر پیش یزدان پپای
 ستاره‌شمر⁸ شست⁹ و سه سال گفت
 ز گفت ستاره‌شمر جست¹¹ گنج
 خنک مرد بی‌رنج و¹⁴ پرهیزگار
 چو گنجور بشنید¹⁵ شد پیش¹⁶ گنج
 بسختی¹⁷ چنان روزگاری ببرد
 چو دستور او برگرفت آن شمار
 بدو گفت تا بیست و سه سال نیز
 ز خورد و ز بخشش گرفتم شمار
 فرستاده‌یی نیز کاید²² برت
 بدین سال گنج تو آراستست
 چو بشنید بهرام و²⁶ اندیشه کرد

1 K — همان VI — همه 2 VI — پدرها 3 I, IV, VI — او را 4 Л — گذارم 5 I, IV, VI —
 6 VI — доб. و 7 K, VI — بود 8 VI — شمارنده‌ام 9 K, I, IV —
 چه نبودیش پروای VI — 10 VI — доб. و 11 IV — خسته 12 I, IV — خود آزار و 13 VI —
 14 VI — و. 15 VI — بشنید گنجور 16 K, I, IV, VI — سوی 17 VI — بسختی 18 K,
 I, IV, VI — دگر 19 K — کسی 20 IV — نباشد 21 Л — вместо 66. 2491 — 2493 гаплография:
 وقال إن خزانك تحتوى على نفقتك ونفقة عساكرک و جنودک وحاسبتک — A 2491 — B 2493;
 و خدمک و سائر ما یحتاج الیه من الصلات و الخلع و سائر ما تهدیه الی الملوک من الهدایا
 در — K 24 لشکر — K 23 ترک آید — K 22 و التحف و غیر ذلک مدّة ثلاث و عشرين سنة
 بخورد — I, IV — دامن 29 IV — که 28 Л — 27 K — سیم و زرست — VI 25

بـقـتـو ج بهرام شاهست¹ زای
 تن مرده را سوی³ آتش⁴ برید
 همان⁶ کشور و تاج و گاه⁷ و سپاه
 نوشته خطی هندوی بر پرند
 فرستاد پس مهتری نزد شاه⁹
 خود و نامداران فرخنده‌رای
 که او باز گردد بهندوستان¹⁰
 بفرمود تا کرد موبد گزین
 ز تیغ و ز خود و کمر بی‌شمار¹³
 که آنرا شمار و کرانه نبود¹⁵
 بیماراست اسپان بدیهای¹⁷ چین¹⁸
 سه منزل همی‌راند²⁰ با او بر راه
 علف داد²³ تا مرز هندوستان

چو من بگذرم زمین سپنجی سرای
 ز فرمان این² تاجور مگذرید
 سپارید گنج⁵ بهرام‌شاه
 سپین‌ودرا داد منشور هند
 بایران⁸ همی‌بود شنگل دو ماه
 بدست‌وری باز گشتن بجای
 بدان شد شه‌نشاه همدستان
 ز چیزی که باشد بایران¹¹ زمین
 ز دینار و ز گوه‌ر شاهوار¹²
 ز دیبای و از¹⁴ جامه ناپسود
 باندازه¹⁶ یارانش را هم‌چنین
 گسی کردشان شاد و¹⁹ خشنود شاه
 نهد هم²¹ بدین هدیه²² همدستان
 2465
 2470
 2475

۴۴

چو باز آمد از راه بهرام‌شاه
 ز مرگ و ز روز بد²⁵ اندیشه کرد
 بآرام بنشست بر²⁴ پیش‌گاه
 دلش گشت پردرد و رخساره زرد

پیشی - K, I, IV - 3 آن - K, I, IV, VI - 2 بهرام‌شاهست و - IV بهرام‌شاهست و - I - 1
 پایوان - I, IV - 8 کاخ و تاج - VI گاه و تاج - I گنج - K - 7 همه - K - 6 گنجی - K - 5 آذر - K - 4
 VI - 10 2466, 2467 оп. VI - 66 مهتر نیکخواه - K - 9 ثم أقام فی ضیافة بهرام شهرین - B
 و سیم و زر - K, I, IV - 12 در ایران - VI - 11 (см. б. 2475). علف ساخت تا مرز هندوستان
 ز تخت [تیغ - K] و ز تاج و ز تیغ - K, I, IV - 13 من الذهب و الفضة و الجواهر - B
 K - доб.: [تخت - K] و کمر
 ز دیبای رومی همه زرنگوار * ز پیروزه و جامه شاهوار
 VI - 66. 2471, 2472 оп.; K - доб.: 15 هر گونه - K دینار و ز - L - 14
 همه پیشی شنگل فرستاد شاه * همان هرچه بایست از ساز راه
 VI - 19 دینار و اسپان و زمین - VI - 18 و دیبای - I, IV - 17 بر اندازه - K, I, IV, VI - 16
 (см. б. 2469). بشد شاه - VI - 23 برین هم نبد نیز - K - 22 برده - VI - 21 رفت - VI - 20
 بد روزی - VI - 25 در - K, IV, VI - 24

2455 بنخچیر شد شاه بهرام گرد¹ چو از دشت بنخچیر باز آمدند
شهنشاه هندوستان را ببرد² خجسته پی و بزم ساز آمدند
چنین هم بگوی و بنخچیر³ و سور زمانه نبودی⁴ ز بهرام⁵ دور⁶

۴۳

2466 پیامد ز میدان⁷ چو تیر از⁸ کمان قلم خواست از ترک¹¹ و قرطاس خواست
سر عهد کرد آفرین از نخسست بگسترد هم پاکی و¹⁷ راستی
سپینود را جفت بهرام شاه شهنشاه تا جاودان زنده باد
بر دختر خویش⁹ رفت آن زمان ز مشک سیه سوده¹² انقاس خواست¹³
بران کو¹⁴ جهان¹⁵ از نژندی¹⁶ بشتست سوی دیو شد کژی و کاستی¹⁸
سپردم بدین نامور پیدشگاه بزرگان همه پیدش او¹⁹ بنده باد

K — б. оп.; K — доб.: I — گور¹ I — ستور²

سوی دشت بنخچیر با یوز و باز * همان چرغ و شاهین گردن فراز
بنخچیر گوران و آهو بدشت * همی یک دو مه روز ایشان گذشت
زمانه نبودی نکردند دل را دژم * ندیدند از ایشان کسی را بغم
همه روز بودند بر دشت و راغ * بآهنگ گور و بنخچیر و باغ
سر ماه را روی برتافتند * چو از دشت بنخچیر بشتافتند
بمیدان و مجلس بزم و بگوی * بترتافت یک روز از شاه روی
برین روزگاری برآمد دراز * شه هندیان راه را کرد ساز
I, ⁶ نبود از [آن — I] جهاندار — I, IV⁵ نبودی زمانی — VI⁴ بنخچیر و گوی — K³
IV — доб.:

شاه هندیان شنگل تاجدار * همی راند با خسرو [و — IV — доб.] شهریار
و آنگاه — VI¹¹ شد یک — VI¹⁰ شاه — I, IV⁹ بتیر و — I, IV⁸ ز میدان پیامد — VI⁷
K, I, IV, VI — доб.:¹³ توده — VI¹² بر سر — K¹²

یکی خط [عهد — VI] بنوشت بر هندوی * پیر از داد [و — K — доб.] مانده [همچون خط — VI]
[پهلوی — K]

K — доб.:¹⁸ پاکی و هم — I, IV¹⁷ بدیها — K, VI¹⁶ دو چشم — K¹⁵ کان — VI¹⁴
که من بنده داد آیین و دین * نه از راه خشم و نه از راه کین
بزرگان گیتی ورا — K¹⁹

پی‌در را گ‌ذارند نزدیک ماه¹ همی‌رفت با خادمان نام‌دار
 2440 چو دخترش را دید بر تخت عاج پی‌آمد پدر بر سرش⁵ بوسه داد
 پسر زار بگریست از مهر اوی همی دست بر سود شنگل بدست
 سپین‌ود را گفت اینت⁹ بهشت هم‌ان¹² 2445 هدیه‌ها را که آورده بود
 بدو داد با هدیه شهریار وزانچای‌گه شد بنزدیک شاه
 بزرگان چو خرم شدند از نپید سوی خواب‌گه رفتن آراستند
 2450 چو پیدا شد این چادر مشک‌رنگ بگردند²¹ می‌خوارگان²² خواب خوش
 چن‌ین تا پدید آمد آن زرد جام بی‌ن‌داخت آن چادر لاژورد
 پی‌در را گ‌ذارند نزدیک ماه¹ سرای² دگر دید چون نو بهار³
 نشسته آرام با فر و⁴ تاج رخ‌انرا⁶ بر خسار او بر نهاد
 هم‌ان بر⁷ پدر دختر ماه‌روی⁸ ازان کاخ و ایوان و جای نشست
 برستی ز کاخ¹⁰ بدست آرای¹¹ زشت اگر بدره و تاج و گ‌ر برده بود
 شد آن خرم ایوان چو باغ¹³ بهار¹⁴ همی‌کرد مرد اندر¹⁵ ایوان نگاه¹⁶
 پرستار او¹⁷ خواب‌گه‌های گزید ز هرگونه‌ی جامه‌ها خواستند¹⁸
 ستاره بر و بر¹⁹ چو²⁰ پشت پلنگ همه نازرا²³ دست کرده بکشی
 که خورشید خوانی مر²⁴ اورا بنام بگ‌سترد بر²⁵ دشت یاقوت زرد

¹ Л, K, I, VI—سپاه ² K, I, VI—سرای ³ I, IV—همچون بهار ⁴ I, IV—بسر بر نهاده
 خوب⁸ K, I, IV, VI—با⁷ K, I, IV—دو رخ‌را⁶ VI—را بر سرش⁵ I—بر سرش³ VI—ز بی‌جاده
 IV—کاخ بد و جای¹¹ I—کاخ¹⁰ K—دوب. و VI—خوان ⁹ Л—خرم روی ¹² VI—پس آن ¹³ K—بسان ¹⁴ VI—б. оп.; K, I, IV, VI—доб.:

همه [همان—VI] گوهر و تاج با جامه‌ها * کسی [که—K] آنرا ندانست کردن بها
 [جامه و گوهر و تاجها—K]
 [گوهر و جامه و تاجها—VI]

¹⁵ VI—مردم در ¹⁶ I, IV—پاده‌خواه ¹⁷ VI—پرستنده‌اش ¹⁸ K, I, IV, VI—ب. оп. ¹⁹ IV—برآمد ²⁰ VI—همچو ²¹ K, I, IV—گ‌زیدند ²² VI—کشی‌دند
 23 I, IV—پرستندگان ²⁴ I, IV—تو ²⁵ K—در

- گرفتند مر یکدگرزا¹ بهر² 2425
 پیاده شده⁴ لشکر از هردو روی
 دو شاه و دو لشکر⁶ رسیده بهم
 بزین برنشستند هردو سوار
 بایوانها⁸ تخت زرین نهاد
 بره بر بره¹⁰ مرغ¹¹ بریان نهاد
 می آورد و برخواند¹³ رامشگران 2430
 چو نان خورده شد مجلس شاهوار¹⁸
 پرستندگان ایستاده²⁰ بپای
 همه آلت²² می سراسر²³ باور
 ز زر افسری²⁶ بر سر میگسار
 فروماند زان²⁸ کاخ شنگل شکفت 2435
 که تا³⁰ این³¹ بهشتست یا³² بوستان
 چنین گفت با شاه ایران بهراز
- دو شاه سرافراز با تاج و فر³
 جهانی⁵ سراسر پر از گشت و گوی
 همی رفت هرگونه از پیش و کم
 همان پرهیزر لشکر نامدار⁷
 برو جامه⁹ خسروآیین⁹ نهاد
 بیک تیرپرتاب بر خوان نهاد¹²
 همه¹⁴ جام¹⁵ پر¹⁶ از کران تا کران¹⁷
 بیماراست پر بوی و رنگ و نگار¹⁹
 بهشتی شده کاخ و گاه²¹ و سرای
 طبقهای زرین ز²⁴ مشک و بخور²⁵
 بپای اندرون کفش گوهزنگار²⁷
 بهمی خوردن اندیشه اندرگرفت²⁹
 همی³³ بوی مشک آید از دوستان
 که با دخترم راه دیدار³⁴ ساز

شد آن - VI 4 تاج زر - VI دو نامدار - K 3 کنار - K 2 مر هر یکی را - IV 1
 I, VI 9 در ایوانها - VI 8 K - 6. оп. 7 شاه دو کشور - K, I, IV, VI 6 جهانشد - IV 5
 و I, K - 1, доб. 11 برو [همه - K] پره و - K, IV 10 جامهای نوآیین - IV جامهای بآیین
 I, IV, 13 فمّدو سماًطاً ممتدّاً إلى غلوة سهم - B; VI - 6. оп.; I - 12 обратный порядок мисра;
 K - 17 بود - I, IV, VI 18 برد - Л 18 جامه - I, IV 15 همی - VI 14 آورد بر خوان و - VI
 در ایوان چو خوانرا بیماراستند * از ایران سرانرا همی خواستند K - 19 آراستند - K, I, IV 18
 می و - I, IV (см. б. 2430); از ایران سرانرا همی خواستند K - 19 آراستند - K, I, IV 18
 K - доб.: رود و رامشگران خواستند
 (см. б. 2427) برین بر نهاده هر دو سوار (так!) * همان پرهیزر لشکر نامدار
 (см. б. 2430) می آورد بر خوان و رامشگران * همه جام بود از کران تا کران
 جام می بود - I, IV 23 جامه - VI جام پر - K 22 گاه و کاخ - K, I 21 و غلامان - I, IV 20
 I, IV - 28 VI - 6. оп. 27 بزر افسران - K 26 بکردار هور - K 25 و - I, IV, VI 24 یکسر
 I, IV, 33 با - VI اگر - I, IV 32 این تا - K 31 یا - IV 30 اندیشه در گرفت - VI 29 از
 دینار - K 34 که می - VI

یکی شاه کاپل دگر هند شاه¹ دگر² شاه سندنل³ بشد با سپاه⁴
 دگر شاه سندنل⁵ که بد نامدار
 ابا ژنده پیلان و زنگ و⁸ درای
 همه نامجوی و همه نامدار¹⁰ 2415
 همه ویژه با گوهر و سیم و زر
 بدیبا بیاراسته پشت پیل
 ابا¹⁸ هدیۀ شاه و¹⁹ چندان نثار
 همی راند²¹ منزل بمنزل سپاه
 بزرگان ز²³ هر شهر²⁴ برخاستند²⁵ 2420
 بپامد شهنشاه تا نهروان
 دو شاه گرانمایه و²⁸ نیکساز²⁹
 بنزدیکی اندر فرود آمدند
 دگر² شاه سندنل³ بشد با سپاه⁴
 همان نیز⁶ جندل که بد کامگار
 یکی چتر هندی⁹ بسربر بیای
 همه پاک با طوق و با گوشوار¹¹
 یکی¹² چتر هندی ز¹³ طاوسی زر¹⁴
 همی تافت¹⁵ آن¹⁶ لشکر از چند¹⁷ میل
 که دینار شد²⁰ خوار بر شهریار
 چو زان آگهی یافت بهرامشاه²²
 پذیره شدنرا بیاراستند²⁶
 خردمند و بیدار و روشن روان²⁷
 رسیدند پس یک بدیگر فراز
 که با³⁰ پوش و با درود آمدند

دگر شاه — K, I — 4 سندنل — VI — منذر K — سندان — 3 لی — یکی — K — 2 شاه هند — K, I — 1
 I, 6 — کاپل — VI — سندنل — K — 5 2408 — 2412 гаплография: A 2408 — B 2412. VI — вместо бб. 2408 — 2412
 IV — شاه — K — 7 (нет рифмы); K — доб.: گو نامدار — K — 7 شاه — IV

دگر شاه کشمیر خواری چو شیر * که چون او نبرد نامداری دلیر
 I, IV — доб.:

دگر شاه کشمیر با دستگاه * دگر مولتان شاه با فر و جاه
 K — 8 هندی — K — 9 هر یک — K, I, IV — 10 تاجدار — VI — 11 2413 — 2415 гаплография: A 2413 — B 2415. K — 12 ابا — 13 و — I, IV — доб.: 14

همه پاک با لشکر و ساز راه * همه نامداران بافر و گاه [جه — IV]
 بد — VI — 20 оп. و — LI — 19 ازان — VI — 18 هفت — K — 17 از — LI — 16 تاخت — IV — رفت — K — 15
 VI — 24 оп. ز — K, I, IV, VI — 23 چو از آمدن شان شد آگاه شاه — K, I, IV — 22 رفت — I, IV — 21
 خرد پیر و بیدار [هشیار — I, IV — 27 همی تاختند — I — 26 بر ساختند — I — 25 بهرام
 ابا — K, I, IV — 30 سرفراز — I, IV — 29 گرانمایه — K, I, IV, VI — 28 و دولت [دو لب — IV] جوان

بـداد و بـپـیروزی و ³ دسـتـگـاه
 بـداد و بـمـخـشـش بـگـفـتـار پای⁵
 سـر اـخـتـر اـنـدر⁶ کـنـار قـو بـاد
 بـزـرگـان و ⁷ فـرزانـه⁸ نـیکـبخت
 بـمـاد سـوی خـان¹⁰ آذرگـشـسـی
 نـیاز آنـک بـنـهـفت ازو¹² بـیش داد
 هـمـی رـفت بـا بـار¹³ و بـرسم بـمشت¹⁴
 بـمـامـوخـتـش دین و آیمـن و راه
 ازو دور شد گرد و زنگار و خاک¹⁶
 بـهـر سـو¹⁷ درم دادن آغـاز کرد

برین تخت ارزانیداشت^۱ شاه^۲
 همه^۴ مردگانرا برآری ز خاک
 خداوند دارند ده یار تو باد 2395
 برفتند با رامش از پیش تخت
 نشست آن زمان شاه و لشکر بر^۹ اسپی
 بسی^{۱۱} زر و گوهر بدرویش داد
 پرستند آتش زرد هشت
 سپین و در پیش او برد^{۱۵} شاه 2400
 بشستش بدین به و آب پاک
 در تنگ زندانها باز کرد

Σ 2

ز دختر که شد¹⁸ شاه را پیشگاه¹⁹
 بر دختر²⁰ شاه آزادخـوی
 سـخـن گوی مـردی و²¹ آزادبـی
 که دارد بـخـان اندرون²² یادگار
 چو خورشید تابان بـمـاغ²³ بهشت
 فرستاده آورد و بـنـمـود راه
 سپهدار قـتـوج خـطـش²⁵ بدید
 زخویشان چینی نهفتن گرفت
 که آیند با رای²⁸ شنـگل پـراه

پس آگاه شد شنگل از کار شاه
بدیدار ایدران بدش آرزوی
فرستاده هندی فرستاده پی
یکی عهد نو خواست از شهریار
بنوی جهاندار عهدی نوشت
یکی پهلوی نامه از²⁴ خط شاه
فرستاده چون نزد شنگل رسید
ز هندوستان ساز رفتن گرفت
پیامد بدرگاه او هفت شاه

VI-² از ارزانیانست - I, IV که چون تو ندیدیم بر گاه - K ارزیابی آتست - I¹
 I, VI-⁶ K, VI-⁶ op. همی - I, IV⁴ بنیرو و این - VI³ نمیند چو تو شاه تخت و کلاه
 I, VI-¹¹ دمان تا پ - VI¹⁰ به - I⁹ فرزانه و - K, I⁸ و - K, I, IV, VI⁷ اختران در - IV
 K-¹⁵ VI-⁶ op. سوی کنشت - IV¹⁴ با او - K¹³ بمرد نیاز از همه - VI¹² همی - IV
 K, IV-²⁰ نیکخواه - K¹⁹ بد - I, IV¹⁸ کس - K, I, IV, VI¹⁷ و - VI¹⁶ پیش آورد
 نامه پهلوی - K²⁴ بخرم - VI²³ بخانه درون - K, I, IV, VI²² و بینادل - VI²¹ و
 داشتند با شاه - K²⁶ خطر - I, IV²⁵

- هر انرا¹ که ما تاج دادیم و تخت
 نکوشم⁴ با آگندن⁵ گنج من⁶ 2375
 یکی گنج خواهم نهادن ز داد⁹
 برین نیز گر خواست یزدان بود
 برین نیکویدها فزایش کنیم
 گر از لشکر و کارداران من
 کسی رنج بگزید و با من نکفت 2380
 ورا از تن خویش باشد بزه
 منم پیش یزدان ازو دادخواه
 شمارا مگر¹⁸ دیگرست آرزوی
 بگویند گستاخ با من سخن
 همه گوش دارید و فرمان کنید 2385
 بگفت این و بنشست بر تخت²² داد²³
 بزرگان برو خواندند²⁵ آفرین
 چو دانا بود شاه²⁶ پیروز²⁷ بخت
 ترا مردی و دانش و فرهی 2390
 بزرگی و هم دانش³⁰ و هم³¹ نژاد
 کنون آفرین بر³⁴ تو شد ناگزیر
 هم آزادی تو بیزدان کنیم
- ز یزدان شناسید² وز داد و³ بخت
 نخواهم پراگنده کرد⁷ انجمن⁸
 که باشد روانم پس از مرگ شاد
 دل روشن از¹⁰ بخت¹¹ خندان بود
 سوی نیکبختی¹² نهایش¹³ کنیم
 ز خویشان و جنگی سواران من
 همی دارد¹⁴ آن کژی اندر نهفت
 بزه کی¹⁵ گزیند کسی بی مزه¹⁶ (؟)
 که در چادر ابر¹⁷ بنهفت ماه
 که هر کس دگرگونه باشد بخوی
 مگر نو کنم¹⁹ آرزوی²⁰ کهن
 ازین پند²¹ آرایش جان کنید
 کلاه کپانی²⁴ دسر بر نهاده
 که بی تو مه ادا کلاه و نگین
 بنوازد بدو کشور و تاج و تخت
 فزون آمد²⁹ از تخت شاهنشاهی
 چو تو³² شاه گیتی ندارد پیلاد³³
 ز³⁵ ما هر³⁶ که هستیم³⁷ برنا و پیر³⁸
 دگر³⁹ پیش آزاد مردان کنیم

هرانگه - VI کسی را - I, IV آنکس - K¹
 پراگندن - IV بر آگندن - I⁵ نخواهم - K⁴
 بخت شاهان - VI داد - VI¹² و - IV¹⁰
 اگر - K¹⁸ مهر - VI¹⁷ پر مزه - K¹⁶
 بر تخت - K, IV, VI²² پندم - K, I, IV²¹
 شاد و - I²⁶ ساختند - I²⁵ بزرگی - K, I, IV, VI²⁴ شاد - K, I, IV, VI²³ بنشست
 فزونست - VI²⁹ دانش و مردی و - VI هر دو دانش ابا - K²⁸ فیر [و] - J²⁷ شاه و - IV
 K³⁵ بر - K, I, IV, VI³⁴ VI - 6. op.³³ چنو - K³² با - IV³¹ گوهر - K, I, IV³⁰
 وگر - VI³⁹ K - 6. стоит после 6. 2392.³⁸ بستیم - VI³⁷ بر - J³⁶ بما - I, IV

- هم از¹ مشک و دینار و هم² زعفران
 سپاه پیراگنده را کرد گرد
 پذیره شدنش همه بخردان
 بیامد³ بمالید بر خاک روی
 پر از گرد رخسار و دل شادمان⁴
 بیزدان سپرده⁵ تن⁶ و جان خویش
 بکردار سیمین سپر گشت ماه
 پدید آمد آن شمع گیتی فروز
 در بار بگشاد و لب را بستم
 خردمند و در پادشاهی سری
 بیمار است پاکیزه گفتار⁷ راست
 ز وام⁸ خرد گردن آزاد کرد
 شناسنده آشکار و نهان⁹
 شب تیره¹⁰ پیشش¹¹ نیایش کنید
 خداوند تابنده خورشید و ماه
 نگردد بگرد¹² بد و کار زشت¹³
 به پیچید دل¹⁴ از کزی و کاستی¹⁵
 اگر کوه زر دارد و گنج¹⁶ سیم
 نیایش بدارای بیچون¹⁷ کنید
 بکوشید با¹⁸ ما بهنگام¹⁹ داد
- درم ریختند از کران تا کران
 چو²⁰ آگاه شد پور او²¹ یزدگرد
 چو نرسی و چون²² موبد موبدان
 چو بهرام را دید فرزندان او
 برادرش نرسی و موبد هم مان
 چنان هم بیامد بایوان خویش
 بیامد²³ چون گشت گیتی سپاه
 چو پیراهن شب بدرید روز
 شهنشاه بر تخت زرین نشست
 بر رفتند هر کس که بد مهتری
 جهاندار بر تخت بر پای خواست
 نخست از جهان آفرین²⁴ یاد کرد
 چنین گفت کز کردگار جهان²⁵
 بترسید²⁶ و اورا ستایش کنید
 که او داد پیروزی و دستگاه
 هر آنکس که خواهد که یابد بهشت
 چو²⁷ داد و دهش باشد و²⁸ راستی
 ز ما کس میاشید زمین پس به بیم
 ز دلها همه بیم²⁹ بیرون کنید
 کشاووز گر³⁰ مرد دهقان نژاد

هم - K, VI - 5 زن سخن - K, I, IV - 4 چن - I - 3 دینار با - K, VI - 2 همان - VI - 1
 بر آسود - IV و I - 10 دل - K, VI - 9 سپردش - K - 8 ب. op. K - 7 پیاده - I, IV, VI - 6
 - LI 15 سپهر - LI 14 فام - I - 13 نخستین ز جان آفرین - VI - 12 گفتار پاکیزه - K - 11
 مگردید گرد - K, I, IV - 19 اورا - K - 18 شب و روز - VI - 17 بترسید - IV - 16 آشکارا و مهر
 دل از - VI - 24 به پیچید - K - 23 دهش بید و با - K, VI - 22 ب - K, VI - 21 ب. op. VI - 20
 - K, I, IV, VI - 28 ترس - K, I, IV, VI - 27 و I - 26 ب. op. I - 25 ره (9)
 یکی - K, I, IV - 30 با - K, I, IV, VI - 29 همه [ز دل - VI] نیکو بها بافزون [بر افزون - I]
 یکی شد ازین پس بر ما ب - VI - 31 شد بر

ز گفتار او ماند شنگل شکفت
 2340 یزد اسپ وز پیش چندان سپاه
 شهنشاهرا شاد¹ در بر² گرفت
 بدیدار بهرام شد شادکام
 برآورد بهرام راز از نهفت
 که کردار چون بود و اندیشه چون
 2345 می⁵ چند خوردند و برخاستند
 دو شاه دلارای⁷ یزدان پرست
 کزین پس دل از¹⁰ راستی نشکنیم
 وفادار باشیم تا جاودان
 سپینودرا نیز پذیرد کرد
 2350 سبک پشت بریکدگر گاشتند
 یکی سوی خشک و¹⁸ یکی¹⁹ سوی آب
 ز سر شاره هندوی برگرفت
 پیامد به پوش پندیک شاه
 وزان گفته ها پوشی اندر گرفت
 بهاراست خوان و به آورد³ جام
 سخنها ای ایرانیان باز⁴ گفت
 که بودم بدین داستان رهنمون
 زبانهرا⁶ به پوشی بهاراستند
 وفارا به سودند بر⁸ دست⁹ دست
 همی¹¹ بهیخ کزی¹² ز بن برکنیم¹³
 سخن بشنویم از لب بخردان¹⁴
 بر خویشتن تار و پرش بود کرد¹⁵
 دل کینه بر جای¹⁶ بگذاشتند¹⁷
 برفتند شادان دل و²⁰ پرشتاب

۴۱

چو آگاهی آمد پایران که شاه
 بیستند آذین²¹ بر راه و بشهر
 پیامد ز قنوج خود با سپاه
 همی هر کس از کار²² برداشت بهر²³

ایران بشنگل - K, I, IV, VI - ⁴ بهاراست - I - ³ او بهر در - K - ² زود - VI - ¹
 بت آرای - IV بت آرای و - I - ⁷ زبانها - K, I, IV, VI - ⁶ می - K, I, IV, VI - ⁵ [یکایک - VI] د
 - L - ¹² همان - VI همه - K, I, IV - ¹¹ از - K, IV - ¹⁰ هم دو - K - ⁹ با - K, I, IV, VI - ⁸
 شادی K - ¹³ - доб.:

ز چیزی کجا شاهرا بود پیش * فرستاد از اندازه هر چیز پیش
 VI - б. оп. ¹⁴ K - доб.: ¹⁵

فروم ماند شاه از چندان کار خام * به بهرام گفت ای شه نیک نام
 نگه دار جان از چنین آرزوی * که هر کس چو شنگل نباشد بخوی
 بهرمود تا خوان بهاراستند * می و جام و میخوارگان خواستند
 کشتی - K - ¹⁹ خشکی - I, IV, VI - ¹⁸ ز دل کین دیرینه برداشتند - VI - ¹⁷ خای - K, I, IV - ¹⁶
 کام - I, IV - ²³ راه - K - ²² آیین - K - ²¹ دلی - K - ²⁰ دگر

چناندم که با داده و مینگسار
بود پیش من کمتر از یک سوار^۱
زره دار^۲ با خنجر پارسای
نمانم که باشد کسی^۴ با^۵ روان
دلیری و گردی^۶ نشاید زهفت
بپسنگندم و خویش و پیوندرا^۸
بسربر همی افسرت داشتیم
مرا راستی بد ترا کاستی
وفارا جفا کی پسندی^{۱۰} سزا^{۱۱}
بازدیش^{۱۲} من خردمند بود
گمانم^{۱۳} که او^{۱۴} شهرپاری شدست
چو آری^{۱۶} کند^{۱۷} رای او زی^{۱۸} بود
که از خون دل دایگانش^{۲۰} بشست
پپـروردگار آمدش رای جنگ
بذاندیش و بدساز چون^{۲۱} خواهم
نخوازی^{۲۲} مرا بددل^{۲۳} و بدکنش^{۲۴}
سپهدار و پشت^{۲۶} دلیران منم
سر بدسگالت ز تن برکنم
هم از بـاز کشور نیـازارم
سر بازوانرا چو^{۲۷} افسر بود

مـــــرا آزمـــــودی گـــــه کارزار
 2320 تو دانی که از هندوان صد هزار
 چو من باشم و نامم و یار سی
 پر از خون کنم کشور³ هندوان
 بدانست شنگل که او راست گفت
 بدو گفت شنگل که فرزند⁴ را
 2325 ز دیده گـــــرامـــــی تـــــرت⁵ داشتـــــم
 ترا دادم آنرا که خود خواستی
 جـــــفـــــا بـــــرگـــــزیدـــــی بـــــجـــــای و فـــــا
 چه گویم ترا کانک فرزند بود
 کنون چون دلاور سواری شدست
 2330 دل پـــــارمـــــی بـــــا و فـــــا کی بود¹⁵
 چـــــنـــــان¹⁹ بچـــــه شـــــیر بـــــودی در ســـــت
 چو دندان برآورد و شد تیغ چنگ
 بدو گفت بهـــــرام چـــــون دانیـــــم
 بـــــرفـــــتـــــن نـــــبـــــاشد مـــــرا ســـــرزنش
 2335 شـــــهـــــنـــــشـــــاه اـــــیـــــران و تـــــوران²⁵ مـــــم
 ازین پس سزای تو نیکـــــی کنـــــم
 بـــــایـــــران بـــــجـــــای پـــــدر دارمـــــت
 هـــــمـــــان دختـــــرت شـــــمع خـــــاور بود

۱ VI — 6. оп. ۲ VI — доб. ۳ K, I, IV, VI — دیده — ۴ K, I, IV — یکی ۵ K, I, VI — را —
 ۶ VI — ۷ VI — که ای بیوفای — ۸ VI — جزا — ۹ K — ز بهر چه کردی تو بر من جفا —
 ۱۰ K, I, IV — شنیدی — ۱۱ K, I, IV, VI — گمان — ۱۲ K — بر اندیشه — ۱۳ K — گمان —
 ۱۴ VI — که مانده — ۱۵ VI — کند — ۱۶ I, IV — یاری — ۱۷ K, I, IV —
 ۱۸ IV — پی — ۱۹ VI — آن — ۲۰ VI — دایه اورا — ۲۱ I, IV — کی — ۲۲ K — چو خوانی —
 ۲۳ K — بدرگ — ۲۴ B — و — ۲۵ I — و ایران — ۲۶ VI — شیران — ۲۷ K — بانوان من —
 نشست

همی‌راند تا پیش دریا رسید
 برانگیخت کشتی و زورق بساخت³
 2305
 بگشکی رسیدند چون روز گشت
 چو¹ ایرانیانرا همه خفته دید²
 بزورق سپیدانودرا درخشاخت
 جهان پهلوان⁵ گیتی‌افروز گشت

۴۰

سواری ز قنوج تازان⁶ بررفت
 که برزوی و ایرانیان رفته‌اند
 شنید این سخن شنگل از نیکخواه
 2310
 همه لشکر خویشرا برنشاند
 بدین‌گونه تا پیش¹⁵ دریا رسید
 غمی گشت و بگذاشت دریا بچشم
 بدیدش سپیدانود و بهرام‌را
 بدختر چنین گفت کای بدژاد
 2315
 تو با این فریمنده مرد دلیر
 که بی²¹ آگهی من بایران شوی
 به‌بینی کنون زخم ژوپین من
 بدو گفت بهرام کای بددش‌ان

بآگاه⁷ رفتن⁷ شاه تفت⁸
 هم‌ان دختر شاه‌را برده‌اند⁹
 چو آتش¹⁰ پیامد¹¹ ز نغچه‌یرگاه¹²
 پس شاه بهرام¹³ لشکر براند¹⁴
 سپیدانود و¹⁶ بهرام یل‌را بدید
 ازان سوی دریا چو پر کرد¹⁷ چشم
 مهران مرد بی‌پاک¹⁸ خودکام‌را¹⁹
 که چون تو ز تخم بزرگان مباد²⁰
 ز دریا گذشتی بکردار شیر
 ز مینوی²² خرم بویران شوی
 چو ناگاه²³ رفتی ز بالین من
 چرا تاختی باره²⁴ چون بیمشان

۱ I - چن ۲ K - доб.: ۳ K - обратный порядок мисра. ۴ K, I, IV, VI - براند ۵ K, I, IV, VI - نشاند ۶ K, I, IV, VI - تابی ۷ K, I, IV, VI - رفت ۸ K, I, IV, VI - نو ۹ K, I, IV, VI - آمد ۱۰ K, I, IV, VI - جشنگاه ۱۱ K, I, IV, VI - پرآمد ۱۲ K, I, IV, VI - بزرگ ۱۳ K, I, IV, VI - بزرگ ۱۴ K, I, IV, VI - بزرگ ۱۵ K, I, IV, VI - بزرگ ۱۶ K, I, IV, VI - بزرگ ۱۷ K, I, IV, VI - بزرگ ۱۸ K, I, IV, VI - بزرگ ۱۹ K, I, IV, VI - بزرگ ۲۰ K, I, IV, VI - بزرگ ۲۱ K, I, IV, VI - بزرگ ۲۲ K, I, IV, VI - بزرگ ۲۳ K, I, IV, VI - بزرگ ۲۴ K, I, IV, VI - بزرگ

بر ایشان یکی بانگ برزد درشت * که خاک آنکسی کم نمایند پشت
 کنون موج دریا برآید همی * پس‌اندر مرا لشکر آید همی
 چو ملاح بشنید از وی سخن * دگرگونه اندیشه افکند بن
 ۵ K - دشت ۶ K, I, IV, VI - براند ۷ K, I, IV, VI - نشاند ۸ K, I, IV, VI - تابی ۹ K, I, IV, VI - رفت ۱۰ K, I, IV, VI - نو ۱۱ K, I, IV, VI - آمد ۱۲ K, I, IV, VI - جشنگاه ۱۳ K, I, IV, VI - پرآمد ۱۴ K, I, IV, VI - بزرگ ۱۵ K, I, IV, VI - بزرگ ۱۶ K, I, IV, VI - بزرگ ۱۷ K, I, IV, VI - بزرگ ۱۸ K, I, IV, VI - بزرگ ۱۹ K, I, IV, VI - بزرگ ۲۰ K, I, IV, VI - بزرگ ۲۱ K, I, IV, VI - بزرگ ۲۲ K, I, IV, VI - بزرگ ۲۳ K, I, IV, VI - بزرگ ۲۴ K, I, IV, VI - بزرگ

که یاردا^۱ بدین گونه اندیشه کرد
 چو بشنید شاه آن گرفت آفرین
 همی رفت پیچان پایوان خویش
 بدانگه که بهرام شد سوی راه^۶ 2290
 ابا مادر خویش تن چاره ساز
 که چون شاه شنگل سوی جشنگاه
 بگوید که برزوی شد دردمند
 زن این بند بنهاد با مادرش
 همی بود تا تازه شد جشنگاه 2295
 چو بر ساخت^{۱۱} شنگل که آید بدشت
 بهپوزش همی گوید ای شهریار
 چو نا^{۱۴} تن درستی بود جشنگاه
 بزَن گفت شنگل که این خود مباد
 ز قنوج شبگیر شنگل بر رفت 2300
 چو شب تیره شد شاه بهرام گفت
 بیامد^{۱۸} سپهپنود را برنشاند
 بپوشید خفتان و خود بر نشست

VI- راه برد- I, IV, که زادمرد- K⁴ بخت گویدش- K, VI² اگر- K² داند- K¹ فحنفهم و أفضى اليهم بستره و واطاهم 2288-2273. 66. B مهر و کین- K⁵ کز راه گرد K-доб.:
على أن يخرج ويركب بأصحابه سفنهم و مراكبهم و وعدهم و مناهم
ب-سی داد ب-ازارگ-اند-را درم * بدان تا نگوید بکس پیش و کم
وزانچ-ای بر-گاشت تازی نوند * فروم-اند از کار چ-رخ ب-لند
K-66. 2289-2294 op.; I, کز درستی بماندت- VI⁸ دخت شاه- VI⁷ شاه- I, L⁶ خواست- I, IV, VI¹¹ VI¹⁰ B- перевод этих 66. отсутствует. 66. 2290-2294 op.;
K-доб.:
با- IV بی- K, VI¹⁴ ز من- VI¹³ که- K¹² دگر نیز ادماد گوید همی * رخ-ش را بخ-وناب شوید همی
که دخترت بیهمار گشت دوش * ندارد بدل در همی رای و هوش
K-²⁰ وزانچا- VI¹⁹ K-66. 2299, 2300 op.¹⁸ و L-доб.¹⁷ هرگز کند جنگ- VI¹⁶
66. 2295-2303 стоят между 66. 2267 и 2268.

- بزن گفت پرساز و با کس مگوی
 هرانکس که بودند² ایرانیان
 پیامد چو نزدیک دریا⁴ رسید
 که بازارگانان ایران بدند 2270
 چو بازارگانان روی بهرام دید
 نفرمود⁷ بزدن پیشش⁸ نماز
 به بازارگان گفت لب را بهمند
 گرین راز در هند پیدا شود
 گشاده¹³ بران¹⁴ کار کو لب بهست 2275
 زبان شمارا بسوگند سخت
 بگویند کز پاک یزدان¹⁷ خدای
 اگر هرگز از¹⁸ رای بهرامشاه
 چو سوگند شد خورده و ساخته
 بدیشان²¹ چنین گفت پس شهریار 2280
 بدارید و با جان برابر کنید
 گر از من شود تخت²⁴ پرداخته
 نه بازارگان مانند ایدر نه شاه
 چو زان گونه دیدند²⁷ گفتار اوی
 که جان بزرگان³¹ فدای تو باد 2285
 اگر هیچ راز تو پیدا شود

بر-⁴ Л-³ K, I, IV-б. оп. از-² Л-¹ بود (метр нарушен); VI-доб. بران رای-K¹
 K,⁷ بر آب-IV در آب-I⁶ بره برش بازارگانی-K⁵ فجاء إلى الساحل-Б راه ایران
 VI-¹¹ سودمندیم-K¹⁰ ز زن آن-VI یاران-K⁹ ز پیشش-K⁸ بفرمود-IV, VI
 K-¹⁵ شد آن-VI تر آن-IV¹⁴ گشاید-K¹³ این همچو-K¹² سودمندی نیاید
 نه پیچیم-VI, L¹⁹ که هرگز ازان-VI, L¹⁸ برتر-K, I, IV, VI¹⁷ تخت-T¹⁶ دارد
 VI-б. оп.²⁵ دشت-K²⁴ بند-K²³ این ز من-VI²² بایشان-K²¹ رازش-VI²⁰
 غلتان و پر-I, IV²⁹ گریان-VI پویان-K²⁸ دیدند ازان گونه-K²⁷ تاج-VI²⁶
 (متن تصحیح قبایسی-رداکتور) برای-K ردای-VI, I, IV, L³² روانها-VI³¹ آبروی-IV³⁰
 خود-VI³³

تو بر خیره از¹ راه دانش مگرد
کزو شوی همواره خندان بود
به پیچد به² بیزارم³ از جان تو⁴
وزین راز⁵ مگشای بر⁶ کس سخن
بسازم⁹ اگر باشدم یار بخت¹⁰
که سازد پدرم اندران پیشه¹² سور
ستایند¹³ جای بت آرای را¹⁴
که پیشش بت اندر بمباید گریست
بقبت¹⁵ و جدر عودسوزان¹⁸ بود
که بیره نماید بران²⁰ پیشه راه
همیشه کهن باش و²³ سال²⁴ تو²⁵ نو²⁶
چو پیدا شود تاج گیتی فر روز
برفتن³¹ بیارای و بر ساز کار
نخفت³³ اندر³⁴ اندیشه تا بامداد
شب تیره بار غریبان بیست³⁶
همی راند با ساز نخچیر گور³⁸

سپینود گفت ای سرافراز مرد
بهین زنان جهان آن بود
اگر پای جانم ز پییمان تو
بدو گفت بهرام پس چاره کن
سپینود گفت ای سزاور⁷ تخت⁸
یکی جشنگاهست¹¹ ز ایدر نه دور
که دارند فرخ مران جای را
بود تا بران¹⁵ پیشه فرسنگ بیست
بدان¹⁶ جای نخچیر¹⁷ گوران بود
شود شاه و لشکر بدانجایگاه¹⁹
اگر رفت خواهی بدانجای²¹ رو²²
ز امروز²⁷ بشکریب تا ذیروز²⁸
چو²⁹ از شهر بیرون رود³⁰ شهریار
ز گفتار او³² گشت بهرام شاد
چو بنمود خورشید بر چرخ³⁵ دست
نشست از بر باره بهرام گور³⁷

¹ K, I, IV, VI — بهی جوی وز — ² ده — K, I, IV — ³ نه — VI — ⁴ Л — 6. стоит после 6. 2250; Б — по тексту). ⁵ VI — ⁶ K — پسازیم — ⁷ K, VI — ⁸ VI — ⁹ K — گفتا که آرام گیر — ¹⁰ K — ¹¹ K — ¹² K — ¹³ K — ¹⁴ K — 6. оп.; Б — ¹⁵ K — ¹⁶ K — ¹⁷ K — ¹⁸ K — ¹⁹ K, I, IV, VI — ²⁰ K, I, IV, VI — ²¹ K, I, ²² K, I, ²³ K, I, ²⁴ I, VI — ²⁵ K — ²⁶ K — ²⁷ K, VI — ²⁸ K — ²⁹ K — ³⁰ K, I, IV, ³¹ K — ³² K, I, IV, VI — ³³ K, I, IV, VI — ³⁴ K — ³⁵ K — ³⁶ K — ³⁷ K, I, IV, VI — ³⁸ K, I, IV, VI —

دگر آنگ گفتمی¹ که با خواسته
مرا کرد یزدان ازان بی-نیاز
2235 ز بهرام دارم بهخششی سپاس
چهارم سخن گر⁵ ستودی مرا
پذیرفتم این از تو ای شاه چین
ز یزدان ترا باد چندان درود
بران نامه بنهاد مهر¹¹ نگین
بایران فرستمت آراسته
بچیز کسان دست کردن² دراز
نیایش³ کنم روز و شب در⁴ سه پاس
هنر ز⁶ آنچ برتر⁷ فزودی مرا
بگویم⁸ با⁹ شاه ایران زمین¹⁰
که آنرا نداند فلک تار و پود
فرستاد پاسخ¹² سوی¹³ شاه چین¹⁴

۳۹

چو بهرام با دخت شنگل بساخت
2240 شب و روز گریان¹⁵ بد از مهر اوی
چو¹⁶ از مهرشان¹⁷ شنگل آگاه شد
نشستند یک روز شادان بهم
سپینودرا گفت بهرامشاه
2245 یکی راز خواهم همی با تو گفت
همی رفت خواهم ز هندوستان
بتنها بگویم ترا یک سخن²¹
بایران مرا کار زین بهت-رست
برفتن گر ایدونک رای آیدت
2250 بهر جای نام تو بانو بود
زن اورا همی شاه گیتی شناخت
نهاده دو چشم اندران چهر اوی
ز بدها گمانیش کوته شد¹⁸
همی رفت هرگونه از بیش و کم
که دانم که هستی مرا نیکخواه
چنان کن که ماند¹⁹ سخن در نهفت
تو باشی بدین کار²⁰ همدستان
نماید که داند کس از²² انجمن
همم²³ کردگار جهان یاورست
بخوبی خرد رهنمای آیدت
پدر پیش تختت بزانو بود

I, IV—⁶ کم—K⁵ هر—I, IV, VI—⁴ ستایش—IV—³ کرده—IV—² آن نیستی—K—¹
2238. 7 K, I, IV, VI— بُد بر—⁸ بگویمت—K—⁹ بر—VI—¹⁰ Л—б. стоит после б.
11 IV, VI—доб. و 12 K— آنرا 13 K, I, IV, VI— بر—B—перевод бб. 2196—2239 отсутствует.
او—¹⁷ I, IV—¹⁶ I—¹⁵ I—¹⁴ I—¹³ I—¹² I—¹¹ I—¹⁰ I—⁹ I—⁸ I—⁷ I—⁶ I—⁵ I—⁴ I—³ I—² I—¹ I—⁰ I—⁻¹ I—⁻² I—⁻³ I—⁻⁴ I—⁻⁵ I—⁻⁶ I—⁻⁷ I—⁻⁸ I—⁻⁹ I—⁻¹⁰ I—⁻¹¹ I—⁻¹² I—⁻¹³ I—⁻¹⁴ I—⁻¹⁵ I—⁻¹⁶ I—⁻¹⁷ I—⁻¹⁸ I—⁻¹⁹ I—⁻²⁰ I—⁻²¹ I—⁻²² I—⁻²³ I—⁻²⁴ I—⁻²⁵ I—⁻²⁶ I—⁻²⁷ I—⁻²⁸ I—⁻²⁹ I—⁻³⁰ I—⁻³¹ I—⁻³² I—⁻³³ I—⁻³⁴ I—⁻³⁵ I—⁻³⁶ I—⁻³⁷ I—⁻³⁸ I—⁻³⁹ I—⁻⁴⁰ I—⁻⁴¹ I—⁻⁴² I—⁻⁴³ I—⁻⁴⁴ I—⁻⁴⁵ I—⁻⁴⁶ I—⁻⁴⁷ I—⁻⁴⁸ I—⁻⁴⁹ I—⁻⁵⁰ I—⁻⁵¹ I—⁻⁵² I—⁻⁵³ I—⁻⁵⁴ I—⁻⁵⁵ I—⁻⁵⁶ I—⁻⁵⁷ I—⁻⁵⁸ I—⁻⁵⁹ I—⁻⁶⁰ I—⁻⁶¹ I—⁻⁶² I—⁻⁶³ I—⁻⁶⁴ I—⁻⁶⁵ I—⁻⁶⁶ I—⁻⁶⁷ I—⁻⁶⁸ I—⁻⁶⁹ I—⁻⁷⁰ I—⁻⁷¹ I—⁻⁷² I—⁻⁷³ I—⁻⁷⁴ I—⁻⁷⁵ I—⁻⁷⁶ I—⁻⁷⁷ I—⁻⁷⁸ I—⁻⁷⁹ I—⁻⁸⁰ I—⁻⁸¹ I—⁻⁸² I—⁻⁸³ I—⁻⁸⁴ I—⁻⁸⁵ I—⁻⁸⁶ I—⁻⁸⁷ I—⁻⁸⁸ I—⁻⁸⁹ I—⁻⁹⁰ I—⁻⁹¹ I—⁻⁹² I—⁻⁹³ I—⁻⁹⁴ I—⁻⁹⁵ I—⁻⁹⁶ I—⁻⁹⁷ I—⁻⁹⁸ I—⁻⁹⁹ I—⁻¹⁰⁰ I—⁻¹⁰¹ I—⁻¹⁰² I—⁻¹⁰³ I—⁻¹⁰⁴ I—⁻¹⁰⁵ I—⁻¹⁰⁶ I—⁻¹⁰⁷ I—⁻¹⁰⁸ I—⁻¹⁰⁹ I—⁻¹¹⁰ I—⁻¹¹¹ I—⁻¹¹² I—⁻¹¹³ I—⁻¹¹⁴ I—⁻¹¹⁵ I—⁻¹¹⁶ I—⁻¹¹⁷ I—⁻¹¹⁸ I—⁻¹¹⁹ I—⁻¹²⁰ I—⁻¹²¹ I—⁻¹²² I—⁻¹²³ I—⁻¹²⁴ I—⁻¹²⁵ I—⁻¹²⁶ I—⁻¹²⁷ I—⁻¹²⁸ I—⁻¹²⁹ I—⁻¹³⁰ I—⁻¹³¹ I—⁻¹³² I—⁻¹³³ I—⁻¹³⁴ I—⁻¹³⁵ I—⁻¹³⁶ I—⁻¹³⁷ I—⁻¹³⁸ I—⁻¹³⁹ I—⁻¹⁴⁰ I—⁻¹⁴¹ I—⁻¹⁴² I—⁻¹⁴³ I—⁻¹⁴⁴ I—⁻¹⁴⁵ I—⁻¹⁴⁶ I—⁻¹⁴⁷ I—⁻¹⁴⁸ I—⁻¹⁴⁹ I—⁻¹⁵⁰ I—⁻¹⁵¹ I—⁻¹⁵² I—⁻¹⁵³ I—⁻¹⁵⁴ I—⁻¹⁵⁵ I—⁻¹⁵⁶ I—⁻¹⁵⁷ I—⁻¹⁵⁸ I—⁻¹⁵⁹ I—⁻¹⁶⁰ I—⁻¹⁶¹ I—⁻¹⁶² I—⁻¹⁶³ I—⁻¹⁶⁴ I—⁻¹⁶⁵ I—⁻¹⁶⁶ I—⁻¹⁶⁷ I—⁻¹⁶⁸ I—⁻¹⁶⁹ I—⁻¹⁷⁰ I—⁻¹⁷¹ I—⁻¹⁷² I—⁻¹⁷³ I—⁻¹⁷⁴ I—⁻¹⁷⁵ I—⁻¹⁷⁶ I—⁻¹⁷⁷ I—⁻¹⁷⁸ I—⁻¹⁷⁹ I—⁻¹⁸⁰ I—⁻¹⁸¹ I—⁻¹⁸² I—⁻¹⁸³ I—⁻¹⁸⁴ I—⁻¹⁸⁵ I—⁻¹⁸⁶ I—⁻¹⁸⁷ I—⁻¹⁸⁸ I—⁻¹⁸⁹ I—⁻¹⁹⁰ I—⁻¹⁹¹ I—⁻¹⁹² I—⁻¹⁹³ I—⁻¹⁹⁴ I—⁻¹⁹⁵ I—⁻¹⁹⁶ I—⁻¹⁹⁷ I—⁻¹⁹⁸ I—⁻¹⁹⁹ I—⁻²⁰⁰ I—⁻²⁰¹ I—⁻²⁰² I—⁻²⁰³ I—⁻²⁰⁴ I—⁻²⁰⁵ I—⁻²⁰⁶ I—⁻²⁰⁷ I—⁻²⁰⁸ I—⁻²⁰⁹ I—⁻²¹⁰ I—⁻²¹¹ I—⁻²¹² I—⁻²¹³ I—⁻²¹⁴ I—⁻²¹⁵ I—⁻²¹⁶ I—⁻²¹⁷ I—⁻²¹⁸ I—⁻²¹⁹ I—⁻²²⁰ I—⁻²²¹ I—⁻²²² I—⁻²²³ I—⁻²²⁴ I—⁻²²⁵ I—⁻²²⁶ I—⁻²²⁷ I—⁻²²⁸ I—⁻²²⁹ I—⁻²³⁰ I—⁻²³¹ I—⁻²³² I—⁻²³³ I—⁻²³⁴ I—⁻²³⁵ I—⁻²³⁶ I—⁻²³⁷ I—⁻²³⁸ I—⁻²³⁹ I—⁻²⁴⁰ I—⁻²⁴¹ I—⁻²⁴² I—⁻²⁴³ I—⁻²⁴⁴ I—⁻²⁴⁵ I—⁻²⁴⁶ I—⁻²⁴⁷ I—⁻²⁴⁸ I—⁻²⁴⁹ I—⁻²⁵⁰ I—⁻²⁵¹ I—⁻²⁵² I—⁻²⁵³ I—⁻²⁵⁴ I—⁻²⁵⁵ I—⁻²⁵⁶ I—⁻²⁵⁷ I—⁻²⁵⁸ I—⁻²⁵⁹ I—⁻²⁶⁰ I—⁻²⁶¹ I—⁻²⁶² I—⁻²⁶³ I—⁻²⁶⁴ I—⁻²⁶⁵ I—⁻²⁶⁶ I—⁻²⁶⁷ I—⁻²⁶⁸ I—⁻²⁶⁹ I—⁻²⁷⁰ I—⁻²⁷¹ I—⁻²⁷² I—⁻²⁷³ I—⁻²⁷⁴ I—⁻²⁷⁵ I—⁻²⁷⁶ I—⁻²⁷⁷ I—⁻²⁷⁸ I—⁻²⁷⁹ I—⁻²⁸⁰ I—⁻²⁸¹ I—⁻²⁸² I—⁻²⁸³ I—⁻²⁸⁴ I—⁻²⁸⁵ I—⁻²⁸⁶ I—⁻²⁸⁷ I—⁻²⁸⁸ I—⁻²⁸⁹ I—⁻²⁹⁰ I—⁻²⁹¹ I—⁻²⁹² I—⁻²⁹³ I—⁻²⁹⁴ I—⁻²⁹⁵ I—⁻²⁹⁶ I—⁻²⁹⁷ I—⁻²⁹⁸ I—⁻²⁹⁹ I—⁻³⁰⁰ I—⁻³⁰¹ I—⁻³⁰² I—⁻³⁰³ I—⁻³⁰⁴ I—⁻³⁰⁵ I—⁻³⁰⁶ I—⁻³⁰⁷ I—⁻³⁰⁸ I—⁻³⁰⁹ I—⁻³¹⁰ I—⁻³¹¹ I—⁻³¹² I—⁻³¹³ I—⁻³¹⁴ I—⁻³¹⁵ I—⁻³¹⁶ I—⁻³¹⁷ I—⁻³¹⁸ I—⁻³¹⁹ I—⁻³²⁰ I—⁻³²¹ I—⁻³²² I—⁻³²³ I—⁻³²⁴ I—⁻³²⁵ I—⁻³²⁶ I—⁻³²⁷ I—⁻³²⁸ I—⁻³²⁹ I—⁻³³⁰ I—⁻³³¹ I—⁻³³² I—⁻³³³ I—⁻³³⁴ I—⁻³³⁵ I—⁻³³⁶ I—⁻³³⁷ I—⁻³³⁸ I—⁻³³⁹ I—⁻³⁴⁰ I—⁻³⁴¹ I—⁻³⁴² I—⁻³⁴³ I—⁻³⁴⁴ I—⁻³⁴⁵ I—⁻³⁴⁶ I—⁻³⁴⁷ I—⁻³⁴⁸ I—⁻³⁴⁹ I—⁻³⁵⁰ I—⁻³⁵¹ I—⁻³⁵² I—⁻³⁵³ I—⁻³⁵⁴ I—⁻³⁵⁵ I—⁻³⁵⁶ I—⁻³⁵⁷ I—⁻³⁵⁸ I—⁻³⁵⁹ I—⁻³⁶⁰ I—⁻³⁶¹ I—⁻³⁶² I—⁻³⁶³ I—⁻³⁶⁴ I—⁻³⁶⁵ I—⁻³⁶⁶ I—⁻³⁶⁷ I—⁻³⁶⁸ I—⁻³⁶⁹ I—⁻³⁷⁰ I—⁻³⁷¹ I—⁻³⁷² I—⁻³⁷³ I—⁻³⁷⁴ I—⁻³⁷⁵ I—⁻³⁷⁶ I—⁻³⁷⁷ I—⁻³⁷⁸ I—⁻³⁷⁹ I—⁻³⁸⁰ I—⁻³⁸¹ I—⁻³⁸² I—⁻³⁸³ I—⁻³⁸⁴ I—⁻³⁸⁵ I—⁻³⁸⁶ I—⁻³⁸⁷ I—⁻³⁸⁸ I—⁻³⁸⁹ I—⁻³⁹⁰ I—⁻³⁹¹ I—⁻³⁹² I—⁻³⁹³ I—⁻³⁹⁴ I—⁻³⁹⁵ I—⁻³⁹⁶ I—⁻³⁹⁷ I—⁻³⁹⁸ I—⁻³⁹⁹ I—⁻⁴⁰⁰ I—⁻⁴⁰¹ I—⁻⁴⁰² I—⁻⁴⁰³ I—⁻⁴⁰⁴ I—⁻⁴⁰⁵ I—⁻⁴⁰⁶ I—⁻⁴⁰⁷ I—⁻⁴⁰⁸ I—⁻⁴⁰⁹ I—⁻⁴¹⁰ I—⁻⁴¹¹ I—⁻⁴¹² I—⁻⁴¹³ I—⁻⁴¹⁴ I—⁻⁴¹⁵ I—⁻⁴¹⁶ I—⁻⁴¹⁷ I—⁻⁴¹⁸ I—⁻⁴¹⁹ I—⁻⁴²⁰ I—⁻⁴²¹ I—⁻⁴²² I—⁻⁴²³ I—⁻⁴²⁴ I—⁻⁴²⁵ I—⁻⁴²⁶ I—⁻⁴²⁷ I—⁻⁴²⁸ I—⁻⁴²⁹ I—⁻⁴³⁰ I—⁻⁴³¹ I—⁻⁴³² I—⁻⁴³³ I—⁻⁴³⁴ I—⁻⁴³⁵ I—⁻⁴³⁶ I—⁻⁴³⁷ I—⁻⁴³⁸ I—⁻⁴³⁹ I—⁻⁴⁴⁰ I—⁻⁴⁴¹ I—⁻⁴⁴² I—⁻⁴⁴³ I—⁻⁴⁴⁴ I—⁻⁴⁴⁵ I—⁻⁴⁴⁶ I—⁻⁴⁴⁷ I—⁻⁴⁴⁸ I—⁻⁴⁴⁹ I—⁻⁴⁵⁰ I—⁻⁴⁵¹ I—⁻⁴⁵² I—⁻⁴⁵³ I—⁻⁴⁵⁴ I—⁻⁴⁵⁵ I—⁻⁴⁵⁶ I—⁻⁴⁵⁷ I—⁻⁴⁵⁸ I—⁻⁴⁵⁹ I—⁻⁴⁶⁰ I—⁻⁴⁶¹ I—⁻⁴⁶² I—⁻⁴⁶³ I—⁻⁴⁶⁴ I—⁻⁴⁶⁵ I—⁻⁴⁶⁶ I—⁻⁴⁶⁷ I—⁻⁴⁶⁸ I—⁻⁴⁶⁹ I—⁻⁴⁷⁰ I—⁻⁴⁷¹ I—⁻⁴⁷² I—⁻⁴⁷³ I—⁻⁴⁷⁴ I—⁻⁴⁷⁵ I—⁻⁴⁷⁶ I—⁻⁴⁷⁷ I—⁻⁴⁷⁸ I—⁻⁴⁷⁹ I—⁻⁴⁸⁰ I—⁻⁴⁸¹ I—⁻⁴⁸² I—⁻⁴⁸³ I—⁻⁴⁸⁴ I—⁻⁴⁸⁵ I—⁻⁴⁸⁶ I—⁻⁴⁸⁷ I—⁻⁴⁸⁸ I—⁻⁴⁸⁹ I—⁻⁴⁹⁰ I—⁻⁴⁹¹ I—⁻⁴⁹² I—⁻⁴⁹³ I—⁻⁴⁹⁴ I—⁻⁴⁹⁵ I—⁻⁴⁹⁶ I—⁻⁴⁹⁷ I—⁻⁴⁹⁸ I—⁻⁴⁹⁹ I—⁻⁵⁰⁰ I—⁻⁵⁰¹ I—⁻⁵⁰² I—⁻⁵⁰³ I—⁻⁵⁰⁴ I—⁻⁵⁰⁵ I—⁻⁵⁰⁶ I—⁻⁵⁰⁷ I—⁻⁵⁰⁸ I—⁻⁵⁰⁹ I—⁻⁵¹⁰ I—⁻⁵¹¹ I—⁻⁵¹² I—⁻⁵¹³ I—⁻⁵¹⁴ I—⁻⁵¹⁵ I—⁻⁵¹⁶ I—⁻⁵¹⁷ I—⁻⁵¹⁸ I—⁻⁵¹⁹ I—⁻⁵²⁰ I—⁻⁵²¹ I—⁻⁵²² I—⁻⁵²³ I—⁻⁵²⁴ I—⁻⁵²⁵ I—⁻⁵²⁶ I—⁻⁵²⁷ I—⁻⁵²⁸ I—⁻⁵²⁹ I—⁻⁵³⁰ I—⁻⁵³¹ I—⁻⁵³² I—⁻⁵³³ I—⁻⁵³⁴ I—⁻⁵³⁵ I—⁻⁵³⁶ I—⁻⁵³⁷ I—⁻⁵³⁸ I—⁻⁵³⁹ I—⁻⁵⁴⁰ I—⁻⁵⁴¹ I—⁻⁵⁴² I—⁻⁵⁴³ I—⁻⁵⁴⁴ I—⁻⁵⁴⁵ I—⁻⁵⁴⁶ I—⁻⁵⁴⁷ I—⁻⁵⁴⁸ I—⁻⁵⁴⁹ I—⁻⁵⁵⁰ I—⁻⁵⁵¹ I—⁻⁵⁵² I—⁻⁵⁵³ I—⁻⁵⁵⁴ I—⁻⁵⁵⁵ I—⁻⁵⁵⁶ I—⁻⁵⁵⁷ I—⁻⁵⁵⁸ I—⁻⁵⁵⁹ I—⁻⁵⁶⁰ I—⁻⁵⁶¹ I—⁻⁵⁶² I—⁻⁵⁶³ I—⁻⁵⁶⁴ I—⁻⁵⁶⁵ I—⁻⁵⁶⁶ I—⁻⁵⁶⁷ I—⁻⁵⁶⁸ I—⁻⁵⁶⁹ I—⁻⁵⁷⁰ I—⁻⁵⁷¹ I—⁻⁵⁷² I—⁻⁵⁷³ I—⁻⁵⁷⁴ I—⁻⁵⁷⁵ I—⁻⁵⁷⁶ I—⁻⁵⁷⁷ I—⁻⁵⁷⁸ I—⁻⁵⁷⁹ I—⁻⁵⁸⁰ I—⁻⁵⁸¹ I—⁻⁵⁸² I—⁻⁵⁸³ I—⁻⁵⁸⁴ I—⁻⁵⁸⁵ I—⁻⁵⁸⁶ I—⁻⁵⁸⁷ I—⁻⁵⁸⁸ I—⁻⁵⁸⁹ I—⁻⁵⁹⁰ I—⁻⁵⁹¹ I—⁻⁵⁹² I—⁻⁵⁹³ I—⁻⁵⁹⁴ I—⁻⁵⁹⁵ I—⁻⁵⁹⁶ I—⁻⁵⁹⁷ I—⁻⁵⁹⁸ I—⁻⁵⁹⁹ I—⁻⁶⁰⁰ I—⁻⁶⁰¹ I—⁻⁶⁰² I—⁻⁶⁰³ I—⁻⁶⁰⁴ I—⁻⁶⁰⁵ I—⁻⁶⁰⁶ I—⁻⁶⁰⁷ I—⁻⁶⁰⁸ I—⁻⁶⁰⁹ I—⁻⁶¹⁰ I—⁻⁶¹¹ I—⁻⁶¹² I—⁻⁶¹³ I—⁻⁶¹⁴ I—⁻⁶¹⁵ I—⁻⁶¹⁶ I—⁻⁶¹⁷ I—⁻⁶¹⁸ I—⁻⁶¹⁹ I—⁻⁶²⁰ I—⁻⁶²¹ I—⁻⁶²² I—⁻⁶²³ I—⁻⁶²⁴ I—⁻⁶²⁵ I—⁻⁶²⁶ I—⁻⁶²⁷ I—⁻⁶²⁸ I—⁻⁶²⁹ I—⁻⁶³⁰ I—⁻⁶³¹ I—⁻⁶³² I—⁻⁶³³ I—⁻⁶³⁴ I—⁻⁶³⁵ I—⁻⁶³⁶ I—⁻⁶³⁷ I—⁻⁶³⁸ I—⁻⁶³⁹ I—⁻⁶⁴⁰ I—⁻⁶⁴¹ I—⁻⁶⁴² I—⁻⁶⁴³ I—⁻⁶⁴⁴ I—⁻⁶⁴⁵ I—⁻⁶⁴⁶ I—⁻⁶⁴⁷ I—⁻⁶⁴⁸ I—⁻⁶⁴⁹ I—⁻⁶⁵⁰ I—⁻⁶⁵¹ I—⁻⁶⁵² I—⁻⁶⁵³ I—⁻⁶⁵⁴ I—⁻⁶⁵⁵ I—⁻⁶⁵⁶ I—⁻⁶⁵⁷ I—⁻⁶⁵⁸ I—⁻⁶⁵⁹ I—⁻⁶⁶⁰ I—⁻⁶⁶¹ I—⁻⁶⁶² I—⁻⁶⁶³ I—⁻⁶⁶⁴ I—⁻⁶⁶⁵ I—⁻⁶⁶⁶ I—⁻⁶⁶⁷ I—⁻⁶⁶⁸ I—⁻⁶⁶⁹ I—⁻⁶⁷⁰ I—⁻⁶⁷¹ I—⁻⁶⁷² I—⁻⁶⁷³ I—⁻⁶⁷⁴ I—⁻⁶⁷⁵ I—⁻⁶⁷⁶ I—⁻⁶⁷⁷ I—⁻⁶⁷⁸ I—⁻⁶⁷⁹ I—⁻⁶⁸⁰ I—⁻⁶⁸¹ I—⁻⁶⁸² I—⁻⁶⁸³ I—⁻⁶⁸⁴ I—⁻⁶⁸⁵ I—⁻⁶⁸⁶ I—⁻⁶⁸⁷ I—⁻⁶⁸⁸ I—⁻⁶⁸⁹ I—⁻⁶⁹⁰ I—⁻⁶⁹¹ I—⁻⁶⁹² I—⁻⁶⁹³ I—⁻⁶⁹⁴ I—⁻⁶⁹⁵ I—⁻⁶⁹⁶ I—⁻⁶⁹⁷ I—⁻⁶⁹⁸ I—⁻⁶⁹⁹ I—⁻⁷⁰⁰ I—⁻⁷⁰¹ I—⁻⁷⁰² I—⁻⁷⁰³ I—⁻⁷⁰⁴ I—⁻⁷⁰⁵ I—⁻⁷⁰⁶ I—⁻⁷⁰⁷ I—⁻⁷⁰⁸ I—⁻⁷⁰⁹ I—⁻⁷¹⁰ I—⁻⁷¹¹ I—⁻⁷¹² I—⁻⁷¹³ I—⁻⁷¹⁴ I—⁻⁷¹⁵ I—⁻⁷¹⁶ I—⁻⁷¹⁷ I—⁻⁷¹⁸ I—⁻⁷¹⁹ I—⁻⁷²⁰ I—⁻⁷²¹ I—⁻⁷²² I—⁻⁷²³ I—⁻⁷²⁴ I—⁻⁷²⁵ I—⁻⁷²⁶ I—⁻⁷²⁷ I—⁻⁷²⁸ I—⁻⁷²⁹ I—⁻⁷³⁰ I—⁻⁷³¹ I—⁻⁷³² I—⁻⁷³³ I—⁻⁷³⁴ I—⁻⁷³⁵ I—⁻⁷³⁶ I—⁻⁷³⁷ I—⁻⁷³⁸ I—⁻⁷³⁹ I—⁻⁷⁴⁰ I—⁻⁷⁴¹ I—⁻⁷⁴² I—⁻⁷⁴³ I—⁻⁷⁴⁴ I—⁻⁷⁴⁵ I—⁻⁷⁴⁶ I—⁻⁷⁴⁷ I—⁻⁷⁴⁸ I—⁻⁷⁴⁹ I—⁻⁷⁵⁰ I—⁻⁷⁵¹ I—⁻⁷⁵² I—⁻⁷⁵³ I—⁻⁷⁵⁴ I—⁻⁷⁵⁵ I—⁻⁷⁵⁶ I—⁻⁷⁵⁷ I—⁻⁷⁵⁸ I—⁻⁷⁵⁹ I—⁻⁷⁶⁰ I—⁻⁷⁶¹ I—⁻⁷⁶² I—⁻⁷⁶³ I—⁻⁷⁶⁴ I—⁻⁷⁶⁵ I—⁻⁷⁶⁶ I—⁻⁷⁶⁷ I—⁻⁷⁶⁸ I—⁻⁷⁶⁹ I—⁻⁷⁷⁰ I—⁻⁷⁷¹ I—⁻⁷⁷² I—⁻⁷⁷³ I—⁻⁷⁷⁴ I—⁻⁷⁷⁵ I—⁻⁷⁷⁶ I—⁻⁷⁷⁷ I—⁻⁷⁷⁸ I—⁻⁷⁷⁹ I—⁻⁷⁸⁰ I—⁻⁷⁸¹ I—⁻⁷⁸² I—⁻⁷⁸³ I—⁻⁷⁸⁴ I—⁻⁷⁸⁵ I—⁻⁷⁸⁶ I—⁻⁷⁸⁷ I—⁻⁷⁸⁸ I—⁻⁷⁸⁹ I—⁻⁷⁹⁰ I—⁻⁷⁹¹ I—⁻⁷⁹² I—⁻⁷⁹³ I—⁻⁷⁹⁴ I—⁻⁷⁹⁵ I—⁻⁷⁹⁶ I—⁻⁷⁹⁷ I—⁻⁷⁹⁸ I—⁻⁷⁹⁹ I—⁻⁸⁰⁰ I—⁻⁸⁰¹ I—⁻⁸⁰² I—⁻⁸⁰³ I—⁻⁸⁰⁴ I—⁻⁸⁰⁵ I—⁻⁸⁰⁶ I—⁻⁸⁰⁷ I—⁻⁸⁰⁸ I—⁻⁸⁰⁹ I—⁻⁸¹⁰ I—⁻⁸¹¹ I—⁻⁸¹² I—⁻⁸¹³ I—⁻⁸¹⁴ I—⁻⁸¹⁵ I—⁻⁸¹⁶ I—⁻⁸¹⁷ I—⁻⁸¹⁸ I—⁻⁸¹⁹ I—⁻⁸²⁰ I—⁻⁸²¹ I—⁻⁸²² I—⁻⁸²³ I—⁻⁸²⁴ I—⁻⁸²⁵ I—⁻⁸²⁶ I—⁻⁸²⁷ I—⁻⁸²⁸ I—⁻⁸²⁹ I—⁻⁸³⁰ I—⁻⁸³¹ I—⁻⁸³² I—⁻⁸³³ I—⁻⁸³⁴ I—⁻⁸³⁵ I—⁻⁸³⁶ I—⁻⁸³⁷ I—⁻⁸³⁸ I—⁻⁸³⁹ I—⁻⁸⁴⁰ I—⁻⁸⁴¹ I—⁻⁸⁴² I—⁻⁸⁴³ I—⁻⁸⁴⁴ I—⁻⁸⁴⁵ I—⁻⁸⁴⁶ I—⁻⁸⁴⁷ I—⁻⁸⁴⁸ I—⁻⁸⁴⁹ I—⁻⁸⁵⁰ I—⁻⁸⁵¹ I—⁻⁸⁵² I—⁻⁸⁵³ I—⁻⁸⁵⁴ I—⁻⁸⁵⁵ I—⁻⁸⁵⁶ I—⁻⁸⁵⁷ I—⁻⁸⁵⁸ I—⁻⁸⁵⁹ I—⁻⁸⁶⁰ I—⁻⁸⁶¹ I—⁻⁸⁶² I—⁻⁸⁶³ I—⁻⁸⁶⁴ I—⁻⁸⁶⁵ I—⁻⁸⁶⁶ I—⁻⁸⁶⁷ I—⁻⁸⁶⁸ I—⁻⁸⁶⁹ I—⁻⁸⁷⁰ I—⁻⁸⁷¹ I—⁻⁸⁷² I—⁻⁸⁷³ I—⁻⁸⁷⁴ I—⁻⁸⁷⁵ I—⁻⁸⁷⁶ I—⁻⁸⁷⁷ I—⁻⁸⁷⁸ I—⁻⁸⁷⁹ I—⁻⁸⁸⁰ I—⁻⁸⁸¹ I—⁻⁸⁸² I—⁻⁸⁸³ I—⁻⁸⁸⁴ I—⁻⁸⁸⁵ I—⁻⁸⁸⁶ I—⁻⁸⁸⁷ I—⁻⁸⁸⁸ I—⁻⁸⁸⁹ I—⁻⁸⁹⁰ I—⁻⁸⁹¹ I—⁻⁸⁹² I—⁻⁸⁹³ I—⁻⁸⁹⁴ I—⁻⁸⁹⁵ I—⁻⁸⁹⁶ I—⁻⁸⁹⁷ I—⁻⁸⁹⁸ I—⁻⁸⁹⁹ I—⁻⁹⁰⁰ I—⁻⁹⁰¹ I—⁻⁹⁰² I—⁻⁹⁰³ I—⁻⁹⁰⁴ I—⁻⁹⁰⁵ I—⁻⁹⁰⁶ I—⁻⁹⁰⁷ I—⁻⁹⁰⁸ I—⁻⁹⁰⁹ I—⁻⁹¹⁰ I—⁻⁹¹¹ I—⁻⁹¹² I—⁻⁹¹³ I—⁻⁹¹⁴ I—⁻⁹¹⁵ I—⁻⁹¹⁶ I—⁻⁹¹⁷ I—⁻⁹¹⁸ I—⁻⁹¹⁹ I—⁻⁹²⁰ I—⁻⁹²¹ I—⁻⁹²² I—⁻⁹²³ I—⁻⁹²⁴ I—⁻⁹²⁵ I—⁻⁹²⁶ I—⁻⁹²⁷ I—⁻⁹²⁸ I—⁻⁹²⁹ I—⁻⁹³⁰ I—⁻⁹³¹ I—⁻⁹³² I—⁻⁹³³ I—⁻⁹³⁴ I—⁻⁹³⁵ I—⁻⁹³⁶ I—⁻⁹³⁷ I—⁻⁹³⁸ I—⁻⁹³⁹ I—⁻⁹⁴⁰ I—⁻⁹⁴¹ I—⁻⁹⁴² I—⁻⁹⁴³ I—⁻⁹⁴⁴ I—⁻⁹⁴⁵ I—⁻⁹⁴⁶ I—⁻⁹⁴⁷ I—⁻⁹⁴⁸ I—⁻⁹⁴⁹ I—⁻⁹⁵⁰ I—⁻⁹⁵¹ I—⁻⁹⁵² I—⁻⁹⁵³ I—⁻⁹⁵⁴ I—⁻⁹⁵⁵ I—⁻⁹⁵⁶ I—⁻⁹⁵⁷ I—⁻⁹⁵⁸ I—⁻⁹⁵⁹ I—⁻⁹⁶⁰ I—⁻⁹⁶¹ I—⁻⁹⁶² I—⁻⁹⁶³ I—⁻⁹⁶⁴ I—⁻⁹⁶⁵ I—⁻⁹⁶⁶ I—⁻⁹⁶⁷ I—⁻⁹⁶⁸ I—⁻⁹⁶⁹ I—⁻⁹⁷⁰ I—⁻⁹⁷¹ I—⁻⁹⁷² I—⁻⁹⁷³ I—⁻⁹⁷⁴ I—⁻⁹⁷⁵ I—⁻⁹⁷⁶ I—⁻⁹⁷⁷ I—⁻⁹⁷⁸ I—⁻⁹⁷⁹ I—⁻⁹⁸⁰ I—⁻⁹⁸¹ I—⁻⁹⁸² I—⁻⁹⁸³ I—⁻⁹⁸⁴ I—⁻⁹⁸⁵ I—⁻⁹⁸⁶ I—⁻⁹⁸⁷ I—⁻⁹⁸⁸ I—⁻⁹⁸⁹ I—⁻⁹⁹⁰ I—⁻⁹⁹¹ I—⁻⁹⁹² I—⁻⁹⁹³ I—⁻⁹⁹⁴ I—⁻⁹⁹⁵ I—⁻⁹⁹⁶ I—⁻⁹⁹⁷ I—⁻⁹⁹⁸ I—⁻⁹⁹⁹ I—⁻¹⁰⁰⁰ I—⁻¹⁰⁰¹ I—⁻¹⁰⁰² I—⁻¹⁰⁰³ I—⁻¹⁰⁰⁴ I—⁻¹⁰⁰⁵ I—⁻¹⁰⁰⁶ I—⁻¹⁰⁰⁷ I—⁻¹⁰⁰⁸ I—⁻¹⁰⁰⁹ I—⁻¹⁰¹⁰ I—⁻¹⁰¹¹ I—⁻¹⁰¹² I—⁻¹⁰¹³ I—⁻¹⁰¹⁴ I—⁻¹⁰¹⁵ I—⁻¹⁰¹⁶ I—⁻¹⁰¹⁷ I—⁻¹⁰¹⁸ I—⁻¹⁰¹⁹ I—⁻¹⁰²⁰ I—⁻¹⁰²¹ I—⁻¹⁰²² I—⁻¹⁰²³ I—⁻¹⁰²⁴ I—⁻¹⁰²⁵ I—⁻¹⁰²⁶ I—⁻¹⁰²⁷ I—⁻¹⁰²⁸ I—

چو با شاه ایران مرا جنگ نیست
چو خواهی که برگردی ایدر میای²
بدلش اندرافتاد زان نامه شور
بپالیز کین بر⁵ درختی بکشت
دو چشم تو جز کشور چین ندید
نوشتی⁸ سرافراز و⁹ تاج مهران
بزرگش زورا¹¹ نخواهم کین
چنو¹³ در زمانه ندانیم کس
چنو¹⁴ پادشا کس ندارد پید¹⁵
ز شاهان سرافرازتر خواندش¹⁶
بهندوستان رنجهها بردهام¹⁸
که بافر و اورند²⁰ و بازام بود
ندارند²² گرگ²³ ژیا ترا بکس
به نیکی²⁵ ندارند ز اختر سپاس²⁶
بمردی گرفتم چنین²⁷ پیشگاه²⁸
بمردی همی راند²⁹ از میزش گرگ
بمن داد شایسته فرزند خویش
بنیکی بهاشم ترا³⁰ رهنمای
بچین آیم از بهر چینی پرند
که رانم بدین گونه بر داستان

ترا آمدن پیش من ننگ نیست
مکن سستی از¹ آمدن هیچ رای
چو نامه پیامد به بهرام گور 2215
نویسنده³ برخواند و⁴ پاسخ نوشت
سر نامه گفت آنچه گفتی⁶ رسید
بعنوان بر از⁷ پادشاه جهان
جز آن بد¹⁰ که گفتی سراسر سخن
شهنشاه بهرام گورست و¹² بس 2220
بمردی و دانش بفر و نژاد
جهاندار پیروزگر خواندش
دگر آنک گفتی¹⁷ که من کردهام
همان¹⁹ اختر شاه بهرام بود
هنر نیز ز ایرانستان و²¹ بس 2225
همه یک دلانند و²⁴ یزدان شناسی
دگر آنک دختر بمن داد شاه
یکی پادشا بود شنگل بزرگ
چو با من سزا دید پیوند خویش
دگر آنک گفتی که خیمز ایدر آی 2230
مرا شاه ایران فرستد بهند
نماید ز من بنده³¹ همداستان

¹ I, IV — سست ازین ² K — 66. 2212—2214 оп.; VI — 6. оп. ³ VI — نوشته چو ⁴ VI —
و K — ⁵ K, I, IV, VI — کینه ⁶ VI — کردی ⁷ VI — چرا ⁸ IV — به پیشی ⁹ K — ¹⁰ K —
جز او ¹¹ K, I, IV, VI — من ترا ¹² I — و ¹³ K, I, IV, VI — ¹⁴ VI — داندش ¹⁵ K, I, IV —
چو او ¹⁶ VI — ¹⁷ I — گفت کاری ¹⁸ I — ¹⁹ K, VI —
ب. оп. ²⁰ K, VI — اورنگ ²¹ I — و ²² IV — ²³ K, VI — شیر ²⁴ K — ²⁵ K —
همه IV — هم از ²⁶ VI — 6. оп. ²⁷ K, I, IV, VI — من این ²⁸ VI — پایگاه ²⁹ I — آرد ³⁰ K, I,
IV, VI — بهر نیکی ³¹ K — شاه

که بر ماه اسایید¹ همی² افسرش³
 نوشیت آن جهاندار بادستگاه
 سر نامگذاران و شاه⁴ مهران
 که آمد بقتوج⁵ با یار سی
 ز قنو نامور مزد بافرهی
 فشرده⁸ بهر جای بر⁹ پای¹⁰ تو
 ز شمشیر قیمت نیامد رها¹²
 که هندوستان خاک¹⁴ اورا بهاست¹⁴
 به پیوند این شاه فرمانروا
 کججا کنه ترش افسر¹⁷ ماهر
 بقتوج¹⁹ شد یار دیگر²⁰ گرفت
 بدین موز چندانک باید پپای²¹
 روانرا ز رای تو جوشن²³ کنیم
 زمانی نگوییم بر من²⁵ پپای²⁶
 خود و نامداران²⁷ آراسته

بدو داد شنگیل یکی دخترش
 یکی نامه نزدیک بهرامشاه
 بعنوان بر از شهریار جهان
 بنزد فرستاده پارسای
 دگر گفت کامد بما⁶ آگهی
 خردمندی و مردی و رای⁷ تو
 کججا کرگ و آن نامور ازدها¹¹
 بتو داد دختر که پیوند ماست
 سر¹⁵ خویش را بردی اندر هوا
 بایران بزرگبست این¹⁸ شاه را
 بدستورئی شاه در¹⁸ بر گرفت
 کنون رنج بردار و ایدر بیای
 بدیدار تو²² چشم روشن کنیم
 چو خواهی که ز²⁴ ایدر شوی باز جای
 برو شاد با خلعت و خواسته

1 K — شاید 2 VI — کنون 3 K — доб.:

چنان چون بپایست بر ساختند * زمانی ز شادی نپرداختند
 همه کار و کردار او همچو چنین * بگفتند در پیشی فغفور چین
 عجب ماند خاقان ز کردار او * شدش آرزومند دیدار او
 K — 6 («ز» اینجا ظاهراً مخفف «زی» است) ز قنوج — K, I, IV — 5 فتح — VI — تاج — K, I, IV — 4
 آن — K — 11 گردی — VI — 10 جایگاه — K — 9 فشردن — K, I, IV, VI — 8 رای و مردی — VI — 7 بمن
 K — доб.: این پادشاست — K — 14 خال — IV — 13 تو نامدار سترگ — K — 12 ازدهای بزرگ
 تمه گشت گیتی ازو شد رها * جهانانی بفریاد بد ز ازدها
 نباشد ز دست تو آنها شگفت * که از دستت اندازه بایدد گرفت
 که شنگیل که هست او جهاندار شاه * سزاوار دیهیم و تاج و کلاه
 K — 19 ره — I — 18 که شاید همی افسرش — VI و — IV — 17 زین — K — 16 مگر — VI — 15
 2208, VI — 66 — 21 ماه در بر — I, IV — یار درخور — K — 20 («ز» ظاهراً مخفف «زی» است) ز قنوج
 نگویم زمانی — K — 25 کز — K, VI — 24 روشن — K — 23 بندیدارت — VI — 22 2209 оп.
 نامدارانت — VI — 27 2210, 2211 оп. (гаплография). 26 Л — 66. نگویم که ایدر زمانی — VI که ایدر

چنین داد پاسخ که¹ فرمان² کنم
 تو از هر سه⁴ دختر یکی برگزین
 ز گفتار او شاد شد شاه هند
 سه دختر پیامد چو خرم بهار
 به بهرام گور آن زمان گفت⁸ رو
 بشد تیر به بهرام و اورا¹⁰ بدید
 چو خرم بهاری سپینود نام
 بدو داد شنگل سپینودرا
 یکی گنج پرمایه تر برگزید
 به بهرام آورد بهاران به بهرام را
 درم داد¹⁵ و دینار و هرگونه چیز
 به بهرام است ایوان گوهرنگار
 خرامان بران بزمگاه آمدند
 به بودند یک هفته با می بدست
 سپینود با شاه به بهرام گور
 2185
 2190
 2195

۳۸

چو زین آگهی شد بفغفور چین
 بنزدیک شنگل فرستاده بود
 که بافر مردی ز ایران زمین
 هم مانا ز²¹ ایران ته مزاده²² بود

۱ K, I, IV, VI — گفت چنین بشنگل ۲ K, IV — پیمان ۳ K — доб.:

بریدن ز شه زین نشان چاره نیست *
 و زین بر سرم هیچ بیغاره نیست
 ۴ K, I, IV, VI — ولیکن ز ۵ K — و بشب ۶ VI — که خوانم پروز ۷ L — و ۸
 فدخل بهرام علیهم ب ایوان ۱۰ K, I, IV, VI — گفت آنکهی خیز و ۱۱ VI —
 و ۱۳ K, I, VI — شهر و رای و همه کام و نام ۱۲ VI — و ۱۱ L — و اختار منهن
 ۱۴ K, I, IV, VI — خود کام را K — доб.:

هم از بهر بهرام پیروزه تاج *
 و فرتق علیهم أموالا کثیرة و جواهر۶ — B ۱۷ L — 66. 2191, 2192 — هم از ۱۶ K — درمها ۱۵
 و تمازج — B ۲۰ بجایی — IV ۱۹ بنزدیک — VI ۱۸ نفیسة ثم أمر فزین ایوانه المرصع بالجواهر
 ز ایران همانا به مزاده — K ۲۲ — کز — I, IV ۲۱ بهرام و صاحبة تمازج صفو الباء و الراح

- فرستاده شهریاران کَششی
 کس اندیشه زمین گونه³ هرگز نکرد
 2165 بر مهتران زشت نامی بود
 پس آنکه⁷ بیاید ز ایران سپاه
 نماید ز ما کس بدینجا درست⁸
 رهانیده ماست از اژدها
 بدین بوم ما اژدها کشت و¹⁰ کرگ
 2170 چو بشنید شنگل سخن تیره شد¹¹
 به بود آن شب و بامداد پگاه
 بتنهای تن خویش بی انجم
 بهرام گفت ای دلاری مرد
 به تو¹⁵ داد خواهم همی دخترم
 2175 چو این کرده باشم بر من¹⁶ بایست
 ترا بر¹⁷ سپه کامگاری دهم
 فروماند بهرام و اندیشه کرد
 ابا خویشتن گفت کاین²⁰ جنگ²¹ نیست²²
 و دیگر که جان²⁵ بر سر آرم بدین²⁶
 2180 که ایدر بدین سان بماندیم دیر
- بغمری برد¹ راه² و بیدانشی
 به راه⁴ چنین رای⁵ هرگز مگرد
 سپهبد بمردم گرامی بود⁶
 یکی تاجداری چو بهرامشاه
 ز نیکی نماید ترا دست شست⁹
 نه کشتن بود رنج او را بها
 بتن زندگانی فزایش نه مرگ
 ز گفتار فرزندگان خیره شد¹¹
 فرستاد کس نزد¹² بهرامشاه
 نه دستور بد پیش¹³ و نه رایزن
 توانگر شدی¹⁴ گرد پیشی مگرد
 ز گفتار و کردار باشد برم
 کز ایدر گذشتن ترا روی نیست
 بهندوستان شهریار¹⁸ دهم
 ز تخت¹⁹ و نژاد و ز ننگ و نبرد
 ز پیوند شنگل مرا²³ ننگ نیست²⁴
 بهدینم مگر خاک ایران زمین
 بر آویخت با²⁷ دام روداه شیر

IV, VI-⁴ کس این گونه اندیشه-VI³ بغمری کشد این-VI² ز پیشی کشد-K¹

بگرد LI, VI-⁵ راه-K-⁶ доб.:

گرین کار هرگز میداد کنی * بن و بیخ هندوستان برکنی

VI-⁹ بدین مرزبوم-VI کس از ما برین بوم و رست-K, I, IV-⁸ هم آنکه-K, I, IV, VI-⁷

VI-¹³ و آورد-VI¹² گشت-K, I, IV, VI-¹¹ و-VI¹⁰ بود خون مرد سرافراز شوم

LI, ¹⁹ کام و یاری-VI¹⁸ با-I, IV-¹⁷ به پیشم-VI¹⁶ ترا-K¹⁵ شوی-K¹⁴ با او

I, IV-²¹ چنین گفت پس کین [کندر-K] سخن-K, I, IV-²⁰ دخت-VI دخت-IV

چو شنگل چنین [خسر-I] باشدم-K, I, IV-²³ نیست جنگ-VI²² (нет рифмы). ننگ

بر-I, IV-²⁷ ازین-K, VI-²⁶ کجا-LI²⁵ نیست ننگ-VI²⁴

بخاک اندرافگند بیجان تنش^۱
چنو شاه آن سر ازدهارا بندید
ز دادار بر بوم ایران زمین
که با ازدها سازد او کارزار
نیاشد جزاز شهریارش^۲ همال

بتیغ و تیرزین بزد گردنش
2150 بگردون سرش سوی شنگل کشید^۳
برآمد ز هندوستان آفرین
که زاید بران خاک چونین^۴ سوار
برین برز^۵ بالا و این شاخ و یال

۳۷

همای داشت^۶ از کار او روی زرد^۷
همان^۸ مردم خویش و بیگانرا
بدین زور^۹ و این شاخ^{۱۰} و این دستگاه
ز هرگونه آمیختن رنگ و بوی^{۱۱}
بنزدیک شاه دلایران شود^{۱۲}
بهندوستان نیست گوید سوار^{۱۳}
فرستاده را سر ز تن برکنم
چه بینید^{۱۴} این را چه دانید راه
دل ترا بدین گونه رنجه مدار

همان شاه^{۱۵} شنگل دلی^{۱۶} پیر ز درد
2155 شب آمد بی آورد فرزانه را
چنین گفت کاین مرد بهرامشاه
نیاشد همی ایدر از^{۱۷} هیچ روی
گر از نزد ما او بایران شود^{۱۸}
سپاه مرا سست خواند بکار
2160 سرافراز گردد مگر^{۱۹} دشمنم
نهانش همی کرد خواهم تیمار
بدو گفت فرزانه کای شهریار

^۱ K—доб.:

چو از ازدها گشت پرداخته * به پیش جهاندار شد ساخته
همی گفت کای داور داد و پاک * تو کردی چنین ازدهارا هلاک
اگر نه کرا بود این دستگاه * تویی بندگانرا ز هر بند نگاه
ازانجا بیامد سوی شاه هند * سوی نامور لشکر آرای سند
چو پرداخته شد شاه ازان کارزار * بفروممان دادار پیروردگار
بفرمود تا گاو و گوردون برند * ز پیشه تنش را بهامون برند
ندارد بجز شهریاران—VI^۵ و IV, VI—доб.^۴ که دانست کان کار دیده—VI^۳ رسید—K^۲
اندرو—IV^{۱۳} یال—VI^{۱۲} آفر—VI^{۱۱} برز—IV^{۱۱} بی—VI^{۱۰} (см. приложение V).
K, I, VI—б. стоит после б. 2159.^{۱۴} رود—VI^{۱۵} همه شاد و [K—و оп.]^۷ K, I, IV, VI—[K—و оп.]^۶
IV—доб. و IV—доб.^{۱۶} K—доб. VI—б. оп.^{۱۷} K—доб. VI—б. оп.^{۱۸} K, I, VI—б. оп.^{۱۹}

بی‌فرمان دارنده یزدان پاک
 ندانم که اورا نشیمن³ کجاست 2135
 فرستاد شن‌گل یکی راه‌جوی
 همی‌رفت⁵ با نامور سی⁶ سوار
 همی‌تاخت تا پیش دریا رسید
 بزرگان ایران خروشان شدند
 بهرام گفتند کای شهریار 2140
 بایران‌یان گفت بهرام گرد
 مرا گر زمانه بدین اژدهاست
 کمانرا بزه کرد و بگزید تیر
 بران اژدها تیرباران گرفت
 بپولاد پیکان دهانش¹⁴ بدوخت 2145
 دگر چارچوبه یزد بر سرش
 تن اژدها گشت زان تیر سست
 یکی¹⁹ تیغ زهرآگون برکشید
 پی¹ اژدهارا بی‌مژم ز² خاک
 بماید نمودن بمن راه راست
 که آن اژدهارا نماید بدوی⁴
 از ایران سواران⁷ خنجرگزار
 بتاریکی آن اژدهارا بدید⁸
 وزان اژدها نیز جوشان شدند
 تو اینرا چو آن⁹ کرگ پیشین مدار¹⁰
 که اینرا¹¹ بدادار باید سپرد
 بمردی فزونی نگیرد¹² نه کاست
 که پیکانشرا داده بد زهر و¹³ شیر
 چپ و راست جنگ سواران گرفت
 همی خار زان¹⁵ زهر او بفرروخت
 فرو ریخت با زهر خون از برش
 همی¹⁶ خاکرا خون¹⁷ زهرش¹⁸ بشست
 بتندی دل اژدها بردرد²⁰

2137. K-б. стоит после б. 4 نماید یکی تا به‌دینم- VI 3 سپارم ب- VI 2 تن- VI 1

K, 8 دلیران- VI بزرگان- K, I, IV 7 فرکب فی فرسانه ثلاثین- B صد- VI 6 راند- K 5
 I, IV - доб.:

بدید آن تن و پیم‌چش و خشم اوی * همی آتش افروخت از چشم اوی
 K, I, IV, VI - доб. 10 مر اینرا تو چون- VI چنان- K 9

بدین بد [بهرزه- VI] مده شهر ایران بباد * مکن دشمن ترا بدین- بوم شاد
 و قالوا أيها الملك لا تلق بيمدك إلى التهلكة و أبقي على الملك فلم يقبل و تشرم- B
 نگردد- K, IV, VI 12 الله خير حافظا- B جانرا- K, I, IV, VI 11 کاسد أصبح للبدية نافضا
 همان- K 16 همه خاکرا- VI خاور از- K, I, IV 15 پیکان پولاد کامش- K 14 و. K- 3
 K, I, IV - доб. 19 سبک- K, I, IV 18 زهر و خونش- VI 18 و K, I, IV - доб. 17

- 2115 مرا پیشت بودی گر ایدر بدی
گر از نزد ما سوی ایران شود
چو کهنتر چنین باشد و مهتر اوی
همه شب همی کار او ساختم
فرستمش فردا بر³ ازدها
2120 نپاشم نکوهیده⁴ کار اوی
بگفت این⁷ و بهرام را پیشی خواند
بدو گفت یزدان پاک⁹ آفرین¹⁰
که هندوستانرا بشوویی ز بد
یکی کار پیشی است با درد و رنج
2125 چو این¹² کرده باشی زمانی میای¹³
بشنگل چنین پاسخ آورد شاه
ز فرمان تو نگذرم یک زمان
بدو گفت شنگل که چندین بلاست¹⁶
بخشکی و دریا همی بگذرد
2130 توانی مگر چاره‌یی ساختن
بایران ببری باژ هندوستان
همان هدیه هند با باژ نیز
بدو گفت بهرام کای پادشا

¹ I, IV — کشورم ² VI — در پیش لشکر ³ K, I, IV — نزدیک آن ⁴ K, I, IV — سوئی ⁵ K, I, IV — او ⁶ VI — б. оп.; K — доб.:
چه گویند ای نامور مهتران * پسندید رای مرا ای سسران
نزد [یک] آن پای — IV¹⁰ بر کردگار — VI داد — K⁹ دلیری بخواند — K⁸ فرستاد — K⁷
— VI¹⁵ بشو — K, VI¹⁴ بپای — IV¹³ چنان — I¹² که او مرا ترا راند از — K, VI¹¹ دین
دم آهنگ را — K, I, I¹⁸ هست از — VI مابر — K, I, IV¹⁷ ست — VI¹⁶ б. оп.
باشد همداستان — I, IV باشد بدین داستان — I²¹ بدان — VI²⁰ б. оп. ¹⁹ VI — دم آنجا — IV
— I, IV²² و — VI²³ б. оп.; K — доб.:
بایران ترا نام ازین بر شود * همانا که با ابر هم‌بر شود
²⁴ K, I, IV — و

تو گفستی همی خوار گیرد¹ روان²
 پر از خشم سر دل⁵ نهاده بمرگ⁶
 ز ترکش برآورد تیر خدنگ
 برین همنشان تا غمین⁷ گشت⁸ برگ⁹
 برآهیخت خنجر بجای کمان
 بنام خداوند بی‌یار و جفت
 بفرمان او تابد از چرخ هور¹⁰
 سر کرگ زان پیشه بیرون برند
 بدیدها بیاراست ایوان¹² سور
 نشاندد¹³ بهرام را پیش گاه¹⁴
 بزرگان همد و سواران چین
 بهرام گفتند کای نامدار
 بکردار تو راه¹⁵ دیدار¹⁶ نیست
 گاهی تازه روی و²⁰ زمانی دژم²¹

کماندرا بزه کرد مرد جوان
 پیامد دوان³ تا بنزدیک کرگ⁴
 کمان کیبانی گرفتند بچنگ
 همی تیر بارید همچون تگرگ 2100
 چو دانست کورا سرآمد ز مان
 سر کرگ را راست بمرید و گفت
 که او داد چندین مرا فر و زور
 بفرمود تا گاو¹¹ گردون برند
 ببردند چون دید شنگل ز دور 2105
 چو بر تخت بنشست پرمایه شاه
 همی کرد هر کسی برو آفرین
 برفتند هر مهتری با نثار
 کسی را سزای تو کردار نیست
 ازو¹⁷ شادمان شنگل و دل¹⁸ بغم¹⁹ 2110

۳۶

بدریا بدی گاه بر²³ آفتاب
 وزو خاستی موج دریای نیل²⁴
 بدان تیزهشی رازداران²⁵ خویش
 گاهی شادمانم گاهی پر ز درد

یکی ازدها بود بر خشک و²² آب
 همی درکشیدی بدم ژنده پیل
 چنین گفت شنگل بیاران خویش
 که من زین فرستاده شیرمرد

گرگ — VI, T — 4 دمان — K, I, IV — 3 توان — K — 2 همی گیرد از وی — K, I, IV, VI — 1

VI — 8 غمی — K, I, IV — 7 پر از خشم گشته ز گرگ سترگ — VI — 6 دل سر — K, I, IV — 5
 K — доб.: 10 گرگ — T — 9 بشد سست

ببردند دزدان کرگ و برفت * سوی کاخ شنگل گرازید تفت

نشاندهی بر تخت در پیشگاه — VI — 14 نشانید — I — 13 و IV — доб.: 12 و — I — 11

تازه بودی — K — 20 بدرد — VI — 19 گاه — K, I, IV — 18 ازان — VI — 17 دیده را کار — VI — 16 ماه — I — 15

گاه و گاه — VI — در — I, IV — 23 و — K — 22 یکی روی گلگون یکی روی زرد — VI — 21

پرهیز نامداران — K, VI — 25 B — перевод бб. 2111, 2112 стоят после перевода б. 2119.

برآید بدست تو این کارکرد
همه^۱ چرم اورا بتییر آزدن
بفر تو ای مرد پیروزگر
چه^۵ نزدیک این نامدار انجمن
بود زنده نام تو تا جاودان^۷
کنه بنا من بپاید^۸ یکی رهنمای
به^۹ بیمنی بخون غرقه پیراهنش
که اورا نشیمن بدانست و جای^{۱۰}
بدان پیشه^{۱۱} کنگر ریخته خون
ز بالا و پناه و اذدام اوی
خرامان بدان پیشه^{۱۲} کنگر تفت
پنپیکار آن کنگر بسته میمان
ز هنگش همی^{۱۷} پست شد بوم^{۱۸} اوی
ز مردی همی بگذرد این^{۱۹} سخن
وگرچه دلیرست خسرو^{۲۲} بچنگ
بدین جنگ دستوری شاه نیست^{۲۳}
مرا گر بهندوستان داد خاک
که اندیشه ز اندازه^{۲۵} پیرون بود^{۲۶}

بهرام گفت ای پسندیده مرد
بنزدیک آن کنگر بپاید شدن
اگر^۲ زو تهی گردد^۳ این بوم و بر
یکی دست^۴ باشدت نزدیک من
که جاوید در کشور هندوان^۶
بدو گفت بهرام پناکسیزه رای
چو بینم بنیروی یزدان تنهش
بدو داد شنگل یکی رهنمای
همی رفت با نیکدل^{۱۱} رهنمون
همی گفت چندی^{۱۲} ز آرام اوی
چو بنمود و^{۱۳} برگشت و^{۱۴} بهرام رفت
پس پشت او چندی^{۱۵} ایرانیان
چو^{۱۶} از دور دیدند خرطوم اوی
بدو هر کسی گفت شاهها مکن
نکردست کس جنگ با کوه و^{۲۰} سنگ^{۲۱}
بشنگل چنین گوی کاین راه نیست
چنین داد پاسخ که یزدان پاک
بجای^{۲۴} دگر مرگ من چون بود

چو — K^۵ جاه — VI^۴ برآساید — K, I, IV, VI^۳ مگر — K, I, IV^۲ همان — K^۱
و إذا فعلت — B کند هر کسی بر تو بر آفرین — K, I, IV, VI^۷ هند و چین — K, I, IV, VI^۶
— VI^{۱۱} VI — 6. оп. نه — Л^۹ بپاید — I^۸ دلیق فقد أسدیت الیها یدا لا تنسی. أبداً
— K, I, IV, VI^{۱۵} انگشت — VI^{۱۴} و — I, VI^{۱۳} چندین — I, IV^{۱۲} فرستاد شنگل یکی
— K, I, VI^{۲۰} بگذرانی — K, I, IV^{۱۹} موم — K^{۱۸} ز آهنگ او — VI^{۱۷} چن — I^{۱۶} چند از
.: — K, I, IV^{۲۳} دلیرند شاهان — I, IV^{۲۲} دلیری تو شاهها — K, VI^{۲۲} کنگ — K^{۲۱} و
بفرمان کنم جنگ تا [با — IV] شاه من * اگر بشنود بسپرد گاه من
.: — K^{۲۶} که اندازه ز اندیشه — I, IV, VI^{۲۵} از اندازه اندیشه — K^{۲۵} بجایی — VI^{۲۴}
کسی را که باشد نژادش ز خاک * اگر بنواز گردد بدو بر چه پای
شما غم مدارید ای سروران * سرآرم من این کنگ بدرا روان

مرا در دو کشور مکن روی زرد
گر از نیستی چند باشم برنج
همان¹ گذر² راه³ و آیین ما
بمیرخاستن گم کند راه خویش
بد و نیک بر ما همی بگذرد⁵
که پشت زمانه بدو بود راست
جهاندار کیخسرو و⁷ کیقباد
جهاندار پیروز⁹ خودکام را
بمردی¹⁰ سرآرد جهان بر سر
بایران کشید خاک جادوستان¹¹
به پیوند¹² مرا شاه پیروزگر
چنین خواندم شاه و هم باب و مام
که من دیر ماندم بشهر کسان
شنیده سخن¹⁴ پیش او برشمرد
چنین گفت اگر¹⁵ دور ماند¹⁶ ز راه
سرآید بدین مرد لشکرفروز¹⁹

2060 بفرجام گفت ای سخن گوی مبرد
من از شاه ایران نه پیچم بکنج
جزین باشد آرایشی دین ما
هرآنکس که پیچد سر از شاه⁴ خویش
فزونی نیست آنک بودش خرد
2065 خداوند گیتی فریدون⁶ کجاست
کجا آن بزرگان خسرو نژاد
دگر آنک دانی تو⁸ بهرام را
اگر من ز فرمان او بگذرم
نماند بر و بوم هندوستان
2070 همان به که من باز گردم بدر
گر از نام پرسیم برزوی نام
همه¹³ پاسخ من بشنگل رسان
چو دستور بشنید پاسخ ببرد
ز پاسخ پرآژنگ شد روی شاه
2075 یکی چاره سازم کنون¹⁷ من¹⁸ که روز

۳۵

22 بالای او²³ بسته بر²⁴ باد راه
هم از²⁵ آسمان²⁶ کرگس تیغ پر
از آواز او کر شدی تیغ گوش²⁹

یکی کرگ²⁰ بود اندران شهر²¹ شاه
ازان پیشه بگریختی شیر نر
یکایک همه هند²⁷ زو پر²⁸ خروش

1 Л-هم از- 2 I, IV-доб. و VI-بود نه آیدون بود- 3 Л-رای 4 IV-راه (нет рифмы).

5 VI-б. оп. 6 K, I, IV, VI-آفریدون 7 Л-و 8 Л-داند 9 K, I, IV, VI-جوان جهانجوی 10 K-بمن بر 11 VI-б. оп. 12 K-نه پیچد 13 VI-همین 14 K, I, IV-همه 15 K, I, IV, VI-کو 16 K-دور ماندم 17 I, IV-برو 18 K-من این را 19 K, VI-گیتی فروز 20 T-گرگ 21 K, IV-مرز 22 I, IV-ب 23 I, IV-آن 24 VI-بد 25 I-همان 26 IV-همی باسمان 27 K-مرز 28 I-در 29 VI-б. оп.

- پس‌انگاه دست‌ورا پیش‌خواند
گر این مرد بهرام‌را خویش نیست
بغوبی بگویش که ایدر بایست
چو⁴ گویی دهد او تن اندر⁵ فریب
2045 تو گویی مر اورا نکوتر بود
بگویش بران رو که باشد⁹ صواب
کنون¹² گر بهاشی بنزدیک اوی
هرانجا که خوشتر ولایت تراست
2050 بجایی که باشد همیشه بهار
گهر هست و دینار و گنج درم
نوازنده شاهی که از مهر تو
بسالی دو بارست بهار درخت
چو این گفته باشی پپرسش ز نام
2055 مگر رام گردد بدین مرز²¹ ما
ورا زود سالار لشکر کنیم²³
بیمامد جهان‌دیده دست‌ور شاه
ز بهرام زان‌پس پپرسید نام
چو بشنید بهرام رزگ رخ‌ش
- ز بهرام با او¹ سخن چند راند²
گر از پهلوان نام او پیش نیست
ز قنوج رفتن ترا روی نیست³
گر⁶ از گفت من⁷ در دل آرد نهیب
تو آن⁸ گوی با وی که درخور بود
که پیش شده هند بفزودی¹⁰ آب¹¹
ننگه داری آن رای بهاریک اوی
سپهداری و باز¹³ و¹⁴ ملک تراست¹⁵
نسیم بهار¹⁶ آید از جویمار
چو باشد درم دل نباشد بغم¹⁷
بخندد چو بیند همی چهر تو¹⁸
ز قنوج برنگذرد¹⁹ نیک‌بخت²⁰
که از نام گورد دل‌م شادکام
فزون گردد از فرّ او فرّ ارز²² ما
بدین مرز²⁴ بارز ما²⁵ سر²⁶ کنیم²³
بگفت این بهرام و بنمود راه
که بی‌نام پاسخ نبودی تمام
دگر شد که تا چون دهد پاسخی

وی VI-¹ K, I, VI-² доб.:

ازان‌پس بفرزانه خویش گفت * که با تو سخن دارم اندر نهفت
ما VI-⁷ که K-⁶ مرورا همی با K-⁵ چ VI-⁴ تو K-³ IV - 66. 2043, 2044 оп.
VI-¹² VI-¹¹ 6. оп. شاه‌اندر فزودی K-¹⁰ روی کاید K-⁹ و زاذ IV-⁸ چنان K-⁷
فاحتل علیه B-¹⁵ JI - 66. 2044-2049 оп.; و K, I-¹⁴ ناز I-¹³ تخت K-¹³ بگو گر
و اخده عن معاودة تلك البلاد و عده متا بكل جميل فلعلك تصرف عن الانصراف فانا
K-¹⁸ دژم I-¹⁷ گلان I, IV-¹⁶ گلاب K, VI-¹⁶ بجعله سالار جنودنا و پهلوان جیوشنا
66. 2051, 2052 оп. K, I, IV, VI-²⁰ بگذرد IV-¹⁹ 66. 2051, 2052 оп.

ازین باب [یاد VI-] هرچند خواهی [چند * چو روی اندر آری تو با او [وی K-] بروی
ار توانی K-] بگوی

ورا زود سالار لشکر K-²⁶ من VI-²⁵ ارز VI-²⁴ کنم VI-²³ بهر VI-²² شهر VI-²¹

ستون^۱ سواران^۲ بود بی گمان
بزه کن گمانرا و بگشای شست
عنانرا باسپ تگاور سپرد^۵
نشانه بیک چوبه برهم^۷ شکست
سواران می‌دان^۸ و مردان کین

چنین گفت شنگل که تیر و گمان
تو با شاخ و یالی بی‌فراز^۳ دست
گمانرا بزه کرد بهرام گرد^۴
یکی تیر بگیرفت و بگشاد شست^۶
گرفتند یک‌سر بزو آفرین

2025

۳۴

که این فر و این^۹ برز^{۱۰} و تیر و گمان
نه هندی^{۱۱} نه ترکی^{۱۲} نه آزادرا
برادرش خوانم هم اندرخورست^{۱۴}
که ای پره‌نر باگهر^{۱۷} پیش‌گاه
بدین بخشش^{۱۸} و^{۱۹} زور و تیر و گمان
نباشی مگر نامداری دلیر^{۲۰}
فرستادگانرا مکن ناپسند^{۲۱}
برادرش خوانم هم باشد گناه
نه دانش‌پژوهم نه فرزانه‌ام
نباید که یابد^{۲۲} مرا^{۲۳} خشم شاه
که با تو هنوزست^{۲۴} مارا^{۲۵} سخن
که رفتن بزودی^{۲۶} نباشد صواب
چو پخته نخواهی می خام گیر

ز بهرام شنگل شد اندر گمان
نماند همی این فرستاده‌را
اگر خویش شاهست^{۱۳} گر مهترست
بخندید و^{۱۵} بهرام^{۱۶} گفت شاه
برادر تووی شاه‌اهرا بی گمان
که فر کین داری و زور شیر
بدو گفت بهرام کای شاه هندی
نه از تخته^{۱۴} یزدگردم نه شاه
از ایران یکی مرد بیگانه‌ام
مرا باز گردان که دورست راه
بدو گفت شنگل که تندی مکن
نبایدت کردن پرفتین شتاب
بر ما بماش و دل آرام^{۲۷} گیر

2030

2035

2040

شاخ یالی - IV و با یال بفراز - K^۳ سواری - I, IV, VI^۲ نشان - IV پسودن - I^۱
برانگیخت [انگیخته - IV] نغز آن - I, IV, VI^۵ گور - I, IV, VI^۴ بیفزای - VI و بفراز
VI ستوران و پیلان - IV^۸ درهم - I, IV دو چوبه بهم بر - K^۷ دست - I^۶ تگاور ستور
و IV-доб^{۱۳} ترک و - K, I, IV, VI^{۱۲} هندو - K, I, VI^{۱۱} زور - K^{۱۰} فره‌ی - J^۹ و گردان
باهنر پرگهر - IV باگهر پره‌نر - I^{۱۷} زن - J^{۱۶} و - J^{۱۵} همی درخورست - K^{۱۴}
باشد - K^{۲۲} نام سند - K, I, IV^{۲۱} کین و این - K^{۱۹} کوشش - VI^{۱۸}
که مارا بنرمیست با تو - IV^{۲۵} بسی است - K^{۲۴} در من رسد - VI^{۲۳} تابد - IV
دلارام - I^{۲۷} ازینجا - VI^{۲۶}

- 2005 دو تن را به فرمود زور آزمای بررفتند شایدسته مردان کار همی کرد زور ان برین این بران چو برداشت بهرام جام به لور بشنگل چنین گفت کای شهریار چو با زورمندان به شستی شوم بهخندید شنگل بدو گفت خیز چو بشنید بهرام بر پای خواست کسی را که³ بگیرت زیشان میان همی بر زمین زد چنان کاسته خوانش⁴ بدو مانده بد شنگل⁵ اندر شگفت بهندی همی نام یزدان بخواند چو گشتند مست از می خوشگوار چو گردون پوشید چینی⁶ حریر چو ز زمین شد آن چادر مشکبوی شه هندوان باره⁷ برنشست به بردند با شاه تیر و کمان به بهرام فرمود تا برنشست بشنگل چنین گفت⁸ کای شهریار همی تیر و چوگان کنند⁹ آرزوی
- 2010 یک شستی که دارند با دیو پای¹ بهستندشان بر میانهها ازار گرازان و پیچان دو مرد گران بهغزش نمید اندرافگند شور بهرامی تا من بهندم ازار نه اندر خرابی² و مستی شوم چو زیر آوری خون ایشان بریز بهمردی خم آورد بالای راست چو شیری که یازد بگور³ ژیان⁴ شکست⁵ و بهالود رنگ رخانش⁶ ازان برز⁷ بالا و آن زور⁸ و⁹ گفت ورا از چهل مرد¹⁰ برتر نشاند بر رفتند ز ایوان گوه رنگار¹¹ ز خوردن¹² برآسود¹³ برنا و پیر فروزنده بر چرخ بهمود روی به میدان خرامید¹⁴ چوگان بدست همی ساخت بر آرزو یک زمان کمان کیانی گرفته بدست¹⁵ چنان دان که هستند¹⁶ با من سوار چو فرمان دهد شاه آزاده خوی
- 2015 VI - بگوری - K⁴ یکی را چو - K³ جوانی - Л, I, IV, VI² VI - 6. оп.¹ VI - بگفت - I, IV, VI⁷ оп. IV⁶ گران - IV⁵ همی بر زمین زد چو شیر و - I¹¹ بهاندم ازین بازو و یال - VI یال - K¹⁰ و IV - доб.⁹ بدل گفت شنگل که оп.¹² IV - جمله¹³ K - доб.¹³ مهران
- 2020 به آرام گه رفت شنگل ز ممر * دل و دیده بهر گشت از شاه کر¹⁷ K¹⁷ بهاسود - VI¹⁶ کوشش - VI گردون - IV¹⁵ گردون - IV مسکین - I, VI تایی - K¹⁴ I, IV, VI - باره¹⁸ گرازد - IV¹⁹ K - 66. 2020, 2021 оп.; I, VI - вместо 66. 2019-2021 гаплография: A 2019- B 2021. چنین گفت بهرام - K²⁰ K, I, IV, VI²¹ از ایران بسی هست - K²¹ IV - کند²²

گر ایدونک زپیشان^۱ برای و خرد
مرا نیز با مرز تو کار نیست
وگرنه ز مردان جنگاوران ۱۹۹۰
گزین کن ز هندوستان صد سوار
نخواهیم ما با از^۲ مرز تو
یکی بر یکی زان^۳ ما^۴ بگذرد
که نزدیک بخرد سخن خوار نیست^۵
کسی کو گراید بگریز گران
که با یک^۶ تن از ما کند کارزار
چو پیدا شود مردی و ارز تو

۳۳

چو بشنید شنگل بههرام گفت
زمانی فرود آی و بگشای بند
یکی خرم ایوان بپرداختند ۱۹۹۵
بیسود^۷ بههرام تا نیمروز
چو در پیش^۸ شنگل نهادند خوان
کز ایران فرستاده خسروست
کسی را که با اوست هم زمین نشان
بشد نیز بهرام و^۹ بر خوان نشست
چو نان خورده شد مجلس آراستند
همی بوی مشک آمد از خوردنی
بزرگان چو از باده خرم شدند
که رای تو با مردمی نیست جفت
چه گویی سخنهای ناسودمند
همه^{۱۰} هرچ^{۱۱} بایست بر ساختند
چو بر اوج شد تاج^{۱۲} گیتی فروز^{۱۳}
یکی را^{۱۴} بفرمود^{۱۵} کورا^{۱۶} بخوان
سخن گوی و هم^{۱۷} کامگار^{۱۸} نوست
بپاور بخوان^{۱۹} رسولان نشان^{۲۰}
بنان دست بگشاد و^{۲۱} لبرا بهست
نوازنده رود و می خواستند
همان زیر زبفت گسته ردنی^{۲۲}
ز تیمار نابوده بیغم^{۲۳} شدند

بر ردان کرم— I, IV بدانایی از ما همی— K^۳ بهر دانش از رای— VI^۲ ایشان— K^۱
K—^۶ فارس واحد من رجالی— B صد— VI^۵ ۱۹۸۷—۱۹۸۹ ۶۶. перевод— B^۴
VI—^{۱۰} بر آسود— IV^۹ چنانچون— VI^۸ بره— K^۷ باژ اندرین— IV باژ اندران— I ازین
شاه K—^{۱۱} доб.: K^{۱۱}

بفرمود شنگل بسالار خوان * که بزمی بیهرای و اورا بخوان
بپاراست بزمی بفرمان شاه * در ایوان پرستنده نیکخواه
فلما انتصفت النهار و جلس شنگل للطعام استعضر الرسول— B; ۲-й из этих ۶۶.; IV—
K—^{۱۶} کین را— I, IV^{۱۵} بسالار خوان گفت— K^{۱۴} کسی را— I, IV, VI^{۱۳} نزدیک— VI^{۱۲}
I—^{۲۰} بخوان— VI^{۱۹} بخوان و بجای— K^{۱۸} و اندر مکان— I, IV کامگاری— K, VI^{۱۷} در
خرم— VI^{۲۳} K—^{۲۲} б. оп. گشاده میان و دو— K^{۲۱} оп.

- همه^۱ به و را گورد^۲ دریاست راه
 ز قنوج تا مرز دریای چین^۵
 بزرگان همه زیردست منند
 بهند و بچین^۸ و ختن پاسمان
 همه تاج مارا ستایند^{۱۰} ۱۹۷۵
 بمشکوی من دخت فغفور^{۱۱} چین
 پسر دارم از وی یکی شیردل
 ز هنگام کاوس تا^{۱۳} کیقباد
 همان نامبردار^{۱۵} سیصد هزار
 ز پیوستگانم هزار و دویست ۱۹۸۰
 همه زاد بر زاد^{۱۶} خویش منند
 که در همیشه شیران بهنگام جنگ
 گر آیین بدن هیچ آزاده را
 سرترا^{۲۱} جدا کردم از تن
 بدو گفتم بهرام کای نامدار^{۲۲} ۱۹۸۵
 مرا شاه من گفت^{۲۴} کورا^{۲۵} بگوی
 ز درگه دو دانا پندیدار کن
- نیاید^۳ بدین خاک بر دیو گاه^۴
 ز سقلاب تا پیش ایران زمین^۶
 به بیچارگی درپرست^۷ منند
 نرانند^۹ جز نام من بر زبان
 پرستندگی را فزایند^{۱۰}
 مرا خواند اذر جهان آفرین
 که بستاند از کُ^{۱۲} بشمشیر دل
 ازین بوم و بر کس نکردست یاد^{۱۴}
 ز لشکر که خواند مرا شهریار
 کزیشان کسی را بمن راه نیست
 که در هند بر پای پیش منند
 ز^{۱۷} آورد^{۱۸} ایشان بخاید^{۱۹} چنگ^{۲۰}
 که کشتی بتندی فرستاده را
 شدی مویه گر بر تو پیراهنت
 اگر مهتری کام کژی^{۲۳} مغار
 که گر بخردی راه^{۲۶} کژی^{۲۷} مجوی^{۲۸}
 زبانه آور^{۲۹} کامران بر^{۳۰} سخن

^۱ K, I, IV—همان ^۲ K, I, IV—کوه ^۳ K—بباید IV—نسازد ^۴ Л, K—راه (нет рифмы);
 روا رو ز سقلاب—^۵ K, I, IV, VI—ایران زمین ^۶ K—ایران زمین ^۷ B—перевод б. отсутствует.
 روا رو چنین تا—VI وزو تا بسقلاب تا پیش [و دریای—IV] چین—I, IV تا مرز چین
 کلهم—^۸ B—من حدّ قنوج الی حدّ ایران الی ارض الصین و سقلاب—B بسقلاب چین
 VI—^{۱۴} و از—^{۱۳} K—کو—I وی—^{۱۲} K—دختر شاه—^{۱۱} K—عبدۀ بابی
 VI—^{۱۰} VI—۶۶. ۱۹۷۴, ۱۹۷۵ оп.; B—перевод этих бб. отсутствует. ^۹ K, I, IV—نرانند ^۸ K—بهند و ^۷ K—عبدۀ بابی
 VI—^{۱۶} VI—۶۶. ۱۹۷۷—۱۹۸۲: B—^{۱۵} K—نامداران چو—VI (метр нарушен); I—نامدارند—^{۱۴} K—۶۶. ۱۹۷۷, ۱۹۷۸ оп.
 و لی—^{۲۰} B—۶۶. ۱۹۷۷—۱۹۸۲: ^{۱۹} K, I, IV, VI—بخایند ^{۱۸} I, IV—آواز—^{۱۷} K—بر زاده
 تندی—^{۲۳} K, VI—تاجدار—^{۲۲} K, I—سر تو—^{۲۱} K—منها ولد یشتی قلب الأسد فی العرین
 IV—^{۲۸} IV—تندی—^{۲۷} VI—کام—^{۲۶} I—اورا—^{۲۵} IV—گفت بهرام—^{۲۴} K, VI—خفص غلیک—^{۲۳} K, VI—
 در—^{۳۰} IV—که داری [دانی—K] ورا—^{۲۹} K, I, IV—فلا تعدل عن طریق السداد—^{۲۸} B—مپوی
 و مرد دانا—VI

- بدو گفت کای مرد چیره‌سخن¹ بززرگی نه‌اید همی شاه تو کسی باز خواهد ز هندوستان 1955 بلشکر همی‌گوید این گر³ بگنج کلنگ‌اند شاهان و من چون عقاب کسی با ستاره نکوشد⁸ بچنگ هنر بهتر از گفتن ناپکار⁸ نه مردی نه دانش نه کشور نه شهر 1960 نهفته همه بوم¹¹ گنج منست دگر¹³ گنج برگ‌ستوان و زره به پیلانش باید کشیدن کلید و گر گیری¹⁵ از تیغ و جوشن شمار زمین برنتابد سپاه مرا 1965 هزار ار¹⁷ بهندی زنی در¹⁸ هزار همان¹⁹ کوه و دریای²⁰ گوهر مراست²¹ همان چشمه عنبر و عود و مشک دگر²⁵ داروی²⁶ مردم دردمند همه بوم مارا بدین‌سان پرست²⁸ 1970 چو هشتاد³⁰ شاهند با تاج زر
- بگفتار مشتتاب و تندی مکن چنان‌هم نه‌اید همی راه تو نه‌اشم² ز گوینده همداستان و گر شهر و کشور سپردن برنج و گر⁴ خاک و⁵ من هم‌چو دریای آب نه با⁷ آسمان جست کس نام و ننگ که گیرد ترا مرد داننده خوار ز شاه‌ی شمارا زیانست⁹ بهر¹⁰ نیاکان بدو¹² هیچ ناپرده دست چو گنجور ما برگ‌شاید¹⁴ گره و گر ژنده پیلانش توازد کشید ستاره شود پیشی چشم تو خوار¹⁶ همان ژنده پیلان و گاه مرا بود کس که خواهد مرا شهریار بمن دارد اکنون جهان پشت راست دگر²² گنج²³ کافور نا²⁴ گشته خشک بروی زمین هرک گردد²⁷ نژند اگر زر و سیمست و گر گوهرست²⁹ بفرمان من³¹ تنگ بسته کمر

¹ K — ² оп. — ³ K, I, IV, VI — ⁴ оп. — ⁵ K — ⁶ B — ⁷ K — ⁸ K — ⁹ IV, VI — ¹⁰ B — ¹¹ B — ¹² K — ¹³ K — ¹⁴ K — ¹⁵ K, I, IV, VI — ¹⁶ B — ¹⁷ IV — ¹⁸ B — ¹⁹ I, IV — ²⁰ B — ²¹ B — ²² I, IV — ²³ T — ²⁴ B — ²⁵ I, VI — ²⁶ K — ²⁷ K — ²⁸ T — ²⁹ VI — ³⁰ B — ³¹ B —

- چو آمد بنزدیک شنگل فراز
همه پایۀ تخت زر و بلور²
بر تخت شد شاه و بردش نماز
چنین گفت زان کو ز شاهان⁵ مهست⁶
یکی نامه دارم بر شاه هند
چو آواز بهرام بشنید شاه
بران کرسی زرش⁹ بنشاندند
چو بنشست بگشاد لبر را ز بند
زبان برگشایم چو فرمان دهی
بدو گفت شنگل که برگوی هین
چنین گفت کز¹³ شاه¹⁴ خسرو نژاد
مهست آن¹⁶ سرافراز بر روی دهر¹⁷
بزرگبان همه باژدار¹⁹ وی اند
چو شمشیر خواهد پرزم اندرون
بمخشش چو ابری بود²¹ دژدار²²
پیامی رسانم سوی شاه هند
- 1935
- 1940
- 1945
- ورا دید با تاج بر تخت¹ ناز
نشسته برو شاه با فتر و زور³
همی بود پیشش زمانی دراز⁴
جهاندار⁷ بهرام یزدان پرست⁸
نوشته خطی پهلوی بر پرند
بفرمود زرین یکی زیرگاه
ز درگاه یاران را خواندند
چنین گفت کای شهریار بلند
که بی تو مبادا بهی و مهی¹⁰
که گوینده یابد¹¹ ز چرخ آفرین¹²
که چون او بگیتی ز مادر نژاد¹⁵
که با داد او زهر شد پای زهر¹⁸
بنخچیر شیران شکار وی اند
بیایان شود همچو²⁰ دریای خون
بود پیشش او گنج²³ دینار خوار
همان پهلوی²⁴ نامه پی²⁵ بر پرند

۳۲

- چو بشنید شد نامه را خواستار
چو آن نامه برخواند مرد²⁷ دبیر
شگفتی بماند اندران²⁶ نامدار
رخ تاجور گشت همچو²⁸ زریز
- 1950

زبان — I, IV, VI — ۵. K — ۶. оп. K, VI — ۶. оп. ۳. زرین — I, IV — ۲. با فتر و — K — ۱.
زبان تیز — K — ۶. ثم قال بلسان ذلق في مضممار البیان منطلق — B. تیز بگشاد و گفت از
که پیغام دارم ز بهرام شاه — K — ۸. شهنشاه — VI — ۷. فرست — VI — بگشاد پیش سپاه
کان — I, VI — ۱۳. VI — ۶. оп. ۱۲. باید — IV — ۱۱. مهی و بهی — IV — ۱۰. زر کرسیش — I, IV, VI — ۹.
K, I, ۱۷. و — K — ۱۶. ندارد نژاد — VI — ۱۵. همان شاه پیروز — K — ۱۴. کای — IV —
K, I, ۲۱. ویژه — VI — ۲۰. باردار — VI — ۱۹. VI — ۶. оп. ۱۸. پدرام [بر مرز و — K] شهر — IV —
نامه — K, VI — ۲۵. ۱۹۳۸. см. ب. پهلوان — Л — ۲۴. و VI — ۲۳. تندر — VI — ۲۲. شود — IV —
همرنگ قیر — K — ۲۸. فرخ — K, I, IV, VI — ۲۷. اندرو — VI — ۲۶. پهلوی

چو بنهاد بر دامه‌پر مهر شاه
 بدشکر ز کارش² کس³ آگه نبود⁴ 1920
 پیامد بدین‌سان به‌ندوستان
 چو نزدیک ایوان شنگل رسید
 برآورده‌یی نبود سر در⁹ هوا
 سواران و پیلان بدر بر پپای
 شگفتی بدان بارگه‌پر¹² به‌ماد
 چنین گفت با پرده‌داران¹⁴ اوی 1925
 که از نزد پیروز به‌رام‌شاه
 هم‌اندر زمان رفت سالار بار
 بفرمود تا پرده برداشته‌ند
 خرامان همی رفت به‌رام گور 1930
 ازارش²¹ همه سیم و پیکرش ز
 نشسته بنزدیک او رهنمای
 برادرش را دید پر²⁵ زی‌رگاه

26*

- 1905 نیای تو مارا پرستنده بود
کس¹ از ما نبودند² همداستان
نگه کن کنون روز خاقان چین
بستاراج داد آنک آورده بود
چنین هم همی بینم آیین تو
مرا ساز جنگست و هم خواسته
ترا با دلیران من پای زیست
1910 تو اندر گمائی ز نیروی خویش
فرستادم اینک فرستاده‌یی
اگر باز⁷ بفرست اگر⁸ جنگ را⁹
ز ما باد بر جان آنکس درود
چو خط از نسیم هوا گشت خشک¹²
1915 بعنوانش بر نام بهرام کرد¹⁴
که تاج کیان¹⁶ یافت از یزدگرد
سپهدار مرز و نگهدار بوم
بنزدیک شنگل نگهبان¹⁸ هند
- پدر پیش شاهان ما بنده بود
که دیر آمدی باز هندوستان
که از چین پیامد بایران زمین
به پیچید زان بد که خود کرده بود
همان³ بخشش و فره⁴ دین تو
همان لشکر⁵ یکدل آراسته
به نداندرون لشکر آرای زیست
همی پیش دریا بری جوی خویش⁶
سخن گوی و بادانش آزاده‌یی
بمیدانشی سخت کن تنگ را¹⁰
که داد و خرد باشدش تار و پود¹¹
نوشتند و بر وی پراگند مشک¹³
که دادش سر هر بنی رام کرد¹⁵
بخشرداد ماه اندرون روز ارد
ستاندند¹⁷ باز¹⁷ سقلاب و روم
ز دریای قزوچ تا مرز سند

I, IV — لشکری — K⁵ فره و — I, IV⁴ هم از — I, IV³ نبود — J² که — I, IV¹
K — доб.: همه لشکر

بترسم کزین بد سرآری جهان * چو آیم ز ایران سوی تو دمان
بچشمم ز زن کمتری روز کین * براندیش و این کار بهتر بمین
B — جنگ را — K جنگ ما — J¹⁰ ما — J, VI⁹ یا — I بفرستی از — J, VI⁸ بار — IV⁷
فوطن نفسک علی أداء الخراج و لا تعص أطراف الزجاج أو تشمر للکفاح و إشرع الأسنة
نوینده آن — K, I, IV, VI¹³ خشک گشت — K, I, IV, VI¹² VI — 6. op.¹¹ و البرماج
بنوشت I — بنوشت مرد پیر — K¹⁴ فطوی الکاتب الکتاب — B نامه را در [I, IV — اندر] نوشت
ز شاه جهان — K¹⁵ بعنوانش نام شه چهره دست — VI نامه شاه دست — IV شاه مهست
K — доб.: جهاندار [شهنشاه — IV] بهرام یزدان پرست — I, IV, VI خسرو تیزویر
سرافراز پیروز با زور دست * جهاندار بهرام یزدان پرست
قائد جیوش الهند — B سپهدار — K, I, IV, VI¹⁸ و — K, IV, VI¹⁷ دوب. — K¹⁷ کیی — K, I, IV, VI¹⁶

- 1885 بتنهها به پیغم سپاه ورا
شوم پیشی او چون فرستادگان
بشد پاک دستور او با⁴ دپی⁵
بگفتند هرگونه از پیشی و کم
یکی نامه بنوشست پر پند و رای
سر نامه کرد از نخست آفرین⁹
خداوند هست و خداوند نیست
ز چیزی که جا او دهد بنده را
1890 فزون از خرد نیست اندر جهان
هرآنکس که او شاد شد¹⁴ از خرد
پیشیمان نشد هرک نیکی گزید
رهانند خرد مرد را از بلا
1895 نخستین نشان خرد آن بود
بدانند تن خویش را در جهان
خرد افسوس شهریاران بود
بداند بد و نیک مرد²¹ خرد
تو انداز²⁴ خود ندانی همی
1900 اگر تاجدار زمانه منم
تو شاهمی کنی کی²⁶ بود راستی
نه آیین شاهان بود ساختن
- همان رسم شاهمی و گاه ورا¹
نگویم² بایران به آزادگان³
جزو⁶ هر کسی آنک⁷ بد ناگزیر
ببردند قسطاس و مشک و قلم
پر از دانش و⁸ آفرین خدای
ز یزدان بر آنکس که جست آفرین¹⁰
همه چیز جفته ست¹¹ و ایزد یکپست
پرستند¹² و تاجدارنده را¹³
فروزند¹³ که تهران و مهران
جهانرا بکردار بد نسپرد
که بد آب¹⁵ دانش نیارد مزید¹⁶
مبادا کسی در¹⁷ بلا مبتلا¹⁸
که از بد همه ساله ترسان بود
بچشم خرد جست راز¹⁹ جهان
همان زیور نامداران بود²⁰
بکوشد به²² داد و²³ به پیچد ز بد
روانرا بخون درنشازی²⁵ همی
بخوبی و زشتی بهانه منم
پدید آید از هر سوی کاستی
چنین با بدانندیشگان ساختن

وزیر - VI⁵ با او - L⁴ و آزادگان - K, I, IV³ بگویم - L² VI - 6. оп.¹
K -⁸ نیز هر کس که - K, I, IV, VI⁷ جز این - I, IV⁶ K⁶ الکاتب و الوزیر - B
- L¹² جفتند - VI¹¹ که فرمانش جست - VI¹⁰ آفرین از نخست - VI⁹ داد و پر
- I, IV¹⁵ گشت - K, I, IV, VI¹⁴ فروزیدن - K¹³ VI - 6. оп.¹³ پرستندهی تاج و دارنده را
راه - IV¹⁹ VI - 6. оп.¹⁸ پر - I, IV¹⁷ سرانجام و آغاز گیتی بدید - K¹⁶ ز آب
ز - VI²² L²² VI²¹ مرد از - VI²¹ K -²⁶ غیر عارف بقدرک - B نوازندهی - L²⁴ نکوشد به پیداد - VI²³

بپییری بهستی¹ میازید دست گنه کار یزدان میاشید هیچ چو خشنود گردد ز ما کردگار 1870
دل زیردستان بهما شاد باد همه نامداران چو⁸ گفتار⁹ شاه همه دیده کردند پیشش¹⁰ پر آب خروشان پرو آفرین خواندند

که همواره رسوا بود² پیر³ مست⁴ بپییری به⁵ آید برفتن بسیج بهستی غم⁶ روز فردا مدار سر سرکشان از غم آزاد باد⁷ شنیدند و کردند نیکو نگاه ازان شاه پیردانش¹¹ و زودی¹² اب¹³ ورا پادشاه زمین¹³ خواندند

۳۰

وزیر خردمند پر پای خاست جهان از بداندیش بی بیم گشت 1875
مگر نامور شنگل از¹⁷ هندوان زهندوستان تا در مرز چین پایبران همی دست یازد¹⁹ بد تو شاهی و شنگل نگه بان هند براندیش و تدبیر آن باز جوی 1880
چو بشنید شاه آن پراندیشه شد²² چنین گفت کاین کار من در جهان

چنین گفت کای خسرو¹⁴ داد¹⁵ و¹⁶ راست وزین مرزها رنج و سختی گذشت که از داد پیر چیده دارد روان ز دزدان پر آشوب دارد¹⁸ زمین بدین داستان کار سازی²⁰ سزد چرا باز خواهد ز چین و ز سند نباید که ناخوبی آید بروی²¹ جهان پیش او چون²³ یکی پیشه شد²² بسازم²⁴ نگویم بکس در جهان

¹ K, I, 2 و لا یمدن ذو المشیب یداً الى الغنا و القمیج — B پشادی — VI بزشتی — I, IV, 1
فقمیج بمن جلمه الشیب منادمة الشباب علی الشراب — B نه نیکو بود با جوان — IV, VI
³ IV — نیز — B — перевод бб. 1866, 1867 стоит после перевода бб. 1860, 1861 и перед переводом бб. 1862—1865. ⁵ IV — چوپیری در — K, I, IV, VI — [IV, VI — هستی] و ⁶ Л — доб. ⁷ VI — б. оп. ⁸ Л — ز ⁹ K — کردار ¹⁰ K, I, IV — یکسر ¹¹ I, IV — و ¹² VI — б. оп. ¹³ K, VI — از ¹⁴ K, I, IV — داور ¹⁵ I — پای ¹⁶ I, IV — و ¹⁷ K, VI — از ¹⁸ K, VI — پای دین — ¹⁹ K, I, IV, VI — کار تیمارداری — ²⁰ K, I, IV, VI — یابد — ²¹ VI — б. оп.; ²² L — доб.: ²³ VI — گشت ²⁴ L — بر دل او — VI —

گر او بوم ایران بگیرد بدست * پدید آید اندر جهان بت پرست
بسازیم — L ²⁴ بر دل او — VI ²³ گشت — VI ²²

- 1850 بتاوانش دپیا فرستم¹ ز گنج
وگر گوسفندی برند² از رمه
یکی اسب پرمايه تاوان دهم
چو با دشمنم⁵ کارزاری بود
فرستمش یکساله⁶ زر⁷ و درم
1855 ز دادار⁸ دارنده⁹ یکسر¹⁰ سپاسی
بآب و بآتش میازید دست
مریزید هم خون گاو و ورز
ز پیری مگر¹⁴ گاو بی کار شد¹⁵
نماید ز بن¹⁷ کشت گاو زهی¹⁸
1860 همه رای با مرد دانا زنید
از اندیشه دیو²¹ باشید دور
اگر خواهم از زیردستان خراج
اگر بدکنش بد پدر یزدگرد
همه دل ز کردار او²⁴ خوش کنید
1865 بهخشد مگر کردگارش گناه
کسی کو جوانست شادی کنید
- بنشویم دل غم گنا را ز رنج
بتییره شب³ و روزگار دمه
مبادا که بر وی سپاسی نه⁴
وزان جنگ خسته سواری بود
نداریم فرزند او را درم
که او نیست جاوید نیکی شناس
مگر هیربد مرد¹¹ آتش پرست¹²
که ننگست در¹³ گاو کشتن بهرز
بچشم¹⁶ خداوند خود خوار شد¹⁵
که از مرز بیرون شود فرهی¹⁹
دل کودک بی پدر²⁰ مشکنید
گه²² جنگ دشمن مجوید سور
ز دارنده بیزارم و تخت عاج
بپاداش آن داد کردیم گرد²³
بآزادی²⁵ آهننگ آتش کنید
ز دوزخ به پیرو نهایدش راه²⁶
دل مردمان جوان مشکنید²⁷

VI-66. 4. оп. و I-شبان-K 3. برد-I 2. عوّضته ثوباً من حریر-B دینار بخشم-K 1.
دارای-VI 8. گنجی-K, I, IV, VI 7. هر سال-VI 6. دشمن ار-VI 5. оп. 1851, 1852.
از-I, IV, VI 13. ننگی بود-K 12. یزدان پرست-VI 11. مرز-I 10. دارم-VI 9. درپد-I, IV 8.
رهی-J, K, IV 18. برین-VI 17. بنزد-VI 16. گشت-K, I, IV, VI 15. اگر-VI 14. سر-K 14.
و لا تذبحوا ذکور الثیران التي تصلح للحراثة و لا لاناثها ذوات الألبان-B 19. یزی-VI
و تباعدوا عن-B 21. و لا تکسروا قلوب الأیتام-B دل مردمان جوان-T 20. الغزيرة
فهاذا موسعکم-B به بیند ز پاداش ما روی زرد-J 23. هم از-K, VI 22. وساوس الشیطان
1866; B-66. 1864, 26. J-بی آزاری-25. گفتار ما-J 24. احساناً و عدلاً
VI-27. فطیبوا قلوبکم علیه فلعل الله یهب له ذنوبه و یخرجه من ناره الی جنة 1865:
вместо 66. 1864-1866 гаплография: A 1864-B 1866.

- 1830 همه زیردستانش پیچان شدند
کنون رفت و زو نام بد ماند و بس
ز ما باد بر جان او آفرین
کنون بر⁵نشستم بر⁶گاه اوی
همی خواهی از کردگار جهان
1835 که با زیردستان مدارا کنیم
که با خاک چون جفت گردد تنم
شما همچوین چادر راستی
که جز مرگرا کسی ز مادر⁹ نژاد
بکردار شیرست آهنگ اوی
1840 همان شیر درنده را بشکرد
کجا آن سر و¹⁵ تاج شاهنشهان
کجا آن سواران¹⁶ گردنکشان
کجا آن پریچه رگان جهان
هرآنکس که رخ زیر چادر نهفت
1845 همه دست پاکى و¹⁸ نیکی بریم
بی زدن²⁰ دارندۀ کو داد فر
که گر کرداری بیک مشمت خاک
همانجا²² بسوزم با آتش²³ تنش
وگر درگذشته²⁴ ز شب چند پاس
- فراوان ز تندیش¹ پیچان شدند²
همی آفرین او³ نیابد ز کس
مبادا که پیچد روانش ز کین⁴
همینو کشد پی گمان راه اوی
که نیرو دهد آشکار و نهان
ز خاک سیه مشک سارا کنیم
نگیرد ستم دیده پی دامنم
بپوشید⁷ شسته دل از کاستی⁸
ز دهقان و¹⁰ تازی و رومی نژاد¹¹
نه پیچد کسی گردن از چنگ اوی¹²
بخواری¹³ تن ازدها بسپرد¹⁴
کجا آن بزرگان و¹⁵ فرخ مهان
کزیشان نه پیم بگیتی نشان
کزیشان بدی شاد جان مهان¹⁷
چنان دان که گشتست با خاک جفت
جهانرا بکردار بد نشمریم¹⁹
بتاج و بتخت و نژاد و گهر
زیان جوید²¹ اندر بلند و مغاک
کنم بر سر دار پیراهنش
بزدزد ز درویش²⁵ پلاس

تا- I, IV, 5 ازین- VI- بکین- 4 آفرینی- K, I, IV, VI, 3 VI- 6. 2 از اندوه- K, 1

که جاوید کسی را ز مادر- 9 VI- 6. 8 و I- 7. 7 ابر- I, IV- 6. 6 نشستم بر- K, VI, 6

ز دامش- I, IV, VI, 12 ز دانش- K, 13 VI- 6. 12 و- 14. 14 بگذرد- IV, VI, 15 بگذرد- K, I, 14

بر ایشان نماید آشکار و- K, 17 و IV- 16. 16 و- 15. 15 بگذرد- IV, VI, 15 بگذرد- K, I, 14

نهان VI- вместо 66. 1842, 1843:

برفتند و ما نیز خواهیم رفت * کسی شادمان زمین سپنجی نرفت

اگر نه- K, I, IV, VI, 22 دارد- K, 21 بفرمان- I, IV, 20 نسپریم- K, IV, VI, 19 یکسر ب- VI, 18

چندی- 25. 25 شب گذشته- IV, 24 با آتش بسوزد- VI, 23

دلش گشت پیچان ز کار سپاه
 بشد با یکی نامدار انجمن
 ابر^۴ پیه دلوانان پرخاشخ
 گرانمایه را کشور و تاج و گاه
 وزو شادمانه^۵ کههان و مهران^۶
 بنادادن چیز و گشتار سرد
 که ای پرهنر پاکدل^۷ بخردان
 ز کردار شاهان پییداد و داد
 تهنی ماند و^{۱۰} هم تن^{۱۱} ز آرام و ناز^{۱۲}
 دل نیک مردان بدو نیم بود^{۱۳}
 کسی را نبرد کوشش ایزدی
 پیر از غم دل مردم پارسا
 بریده دل^{۱۷} از بیم^{۱۸} گیهران خدیو
 در دانش و کوشش بخردیست^{۲۲}
 که پیدا شود زو همه^{۲۳} کژ و راست
 نبرد پاک و^{۲۴} دانا و یزدان پرست
 که روشن دلش رنگ آتش^{۲۵} گرفت
 چه کردند کز دیو جستند راه
 بآب خرد جان تیره نشست^{۲۶}

چو^۱ از کار^۲ ررمی بپردخت شاه
 بفرمود تا موید^۳ رایزن
 بمغشید روی زمین سربسر
 درم داد و اسپی و نگین و کلاه
 ۱۸۱۵ پیر از راستی کرد یکسر جهان
 هرانکس که بیداد بد دور کرد
 وزان پس چنین گفت با مویدان
 جهانرا زهرگونه دارید^۸ یاد
 بسی دست شاهان ز بیداد و آز^۹
 ۱۸۲۰ جهان از بداندیشی در بیم بود
 همه دست کرده^{۱۴} بکار بدی
 نبرد بر زن و زاده کسی^{۱۵} پادشا
 بهر جای گسترده^{۱۶} دست دیو
 سر^{۱۹} نیکوپیها و^{۲۰} دست بدیست^{۲۱}
 ۱۸۲۵ همه پاک در گردن پادشاست
 پدر گر به بیداد یازید دست
 مدارید کردار او بسی شگفت
 به پیمنید تا جم و کاومی شاه
 پدر همچنان راه ایشان بجست

وزان — VI^۵ برین — I, IV — بران — K, VI^۴ مویدی — Л^۳ رای — K, I, IV^۲ چن — I^۱
 — Л^۹ کردند — K^۸ پاکدل پرهنر — K, VI^۷ ۱۸۱۴. 6. стоит перед 6. IV^۶ گشته شادان
 K^{۱۳} یاد — K^{۱۲} ماند تن را — Л^{۱۱} و — K^{۱۰} شاهان بیداد و داد — K بیداد شاه دراز
 6. оп.; VI — 66. 1818—1820 оп. ۱۴ I, IV, VI — برده ۱۵ Л — نبرد مرد آزاده کسی — K, VI^{۱۶}
 — K^{۲۰} همه — IV^{۱۹} شرم — VI — ترس — K, I, IV^{۱۸} شد — K^{۱۷} گسترده شد [بد — VI]
 ۲۱ K, I, IV — بدی ۲۲ K, I — بخردی — VI — 6. оп. ایزدی — IV بخردی — K^{۲۳} ۱۸۲۵ K, I, IV, VI — پیدا شود ۲۴ K, I, IV, VI — آه — K^{۲۵} و — K^{۲۶}
 ۲۶ K, VI — بدست ۲۵ K, I, IV — آه — K^{۲۴} و — K^{۲۳} ۱۸۲۵ K, I, IV, VI — آه — K^{۲۵} و — K^{۲۶}

- 1795 بهمرگ بدان¹ شاد باشی رواست
ازین سودمندی بود زان³ زیان
چو بشنید رومی پسند آمدش
بخندید و بر شاه کرد آفرین
که تخت شهنشاه بیند همی
بدانش جهانرا بلند افسری
اگر باز خواهی⁷ ز قیصر رواست⁸
ز گفتار او شاد شد شهریار
برون شد فرستاده از پیشی شاه
پدید آمد آن چادر مشکبوی
شکیمبا نبد¹¹ گنبد قیصرگرد
1800 درفش بیزد¹² چشمه آفتاب
در بار بگشاد سالار بار
بفرمود تا خلعت آراستند
ز سیمین و¹⁵ زرین و اسپ¹⁶ و ستام
1810 ز دینار و گوهر ز مشک و عیبر
- چو زاید بد و نیک تن² مرگراست
خردرا میانچی کن اندر میان⁴
سخنهای او سودمند آمدش
بدو گفت فرخنده ایران زمین
چو موبد⁵ بروبر نشیند همی
بموبد ز هر مهتری⁶ برتری
که دستور تو بر⁹ جهان پادشاست
دلش تازه شد چون گل اندر بهار
شب آمد برآمد درفش سپاه
بعنبر بیالود خورشید روی¹⁰
سر خفته از خواب بیدار کرد
سر شاه گیتی سیمک شد¹³ ز خواب
نشست از بر تخت خود¹⁴ شهریار
فرستاده را پیشی او خواستند
ز دینار گیتی که بردند نام
فزون گشت ز اندیشه تیزویر¹⁷

ازان پر - K - گر - Л -³ تن مرد مر - I, IV -¹ چو زیدر ز بن مرد بد - K -² کسان - IV -¹
K -⁴ جهان K -⁴ :dob. : فهاذا یضرّ و ذاک ینفع - B و زان با - VI
چنان دان که از موبدان و ردان * همان پارسایان نیکوگمان * همان پاکدل دادگر بخردان
اگر زنده اندی بگیتی درون * بگیتی مرا و ترا رهنمون * که بودند از آغاز تا این زمان
جهان یکسر آباد بودی بداد * نکردی کس از رنج و بیداد یاد * بگیتی من و تو را
ور ایدونک از بدگهر مردمان * که بدخواه باشند و هم بدگمان * نکرده اندی ز چنگال مرگ
گذر یافتندی ز چنگال مرگ * ازین تی - زدم ازدهاگیر کرگ * همان اورمزد تو پیران شدی
سزاست - K, I, IV, VI -⁸ گیری - I, IV -⁷ موبدی - K, VI -⁶ بهرام (метр нарушен) - T -⁵
زر - K, I, IV -¹⁴ برآمد - K, VI -¹³ بزد - K -¹² بید - IV -¹¹ VI -¹⁰ -⁹ I, IV -⁹ در -⁹ VI -¹⁵ شمشیر -¹⁵ VI -¹⁶ زرین کلاه - Л -¹⁶ VI -¹⁷ K, I, IV -¹⁷ :dob. : VI -⁶ مرگ پیر -¹⁷ K, I, IV -¹⁷ خود - VI
برین گونه گنجی بروبر شمرد * فرستاده رفت و جهانانی بمرد

همه فیلسوفان ورا بنده‌اند
 چو بهرام بشنید شادی نمود
 بهبود درم داد ده بدره نیز
 وزانجا خرامان پیامد⁴ بدر
 فرستاده قیصر نامدار 1780

بدانایئ او¹ سر افکنده‌اند²
 بدلش‌اندرون روش‌نایی فزود³
 همان جامه و اسب و بسیمار چیر
 خردیافته موبد⁵ پره‌نر⁶
 سوی خانه رفت از بر⁷ شهریار⁸

۲۸

چو خورشید بر چرخ بنمود دست
 فرستاده قیصر آمد بدر
 بپیشش شه‌ن‌شاه رفتند شاد
 فرستاده را موبد شاه گفت
 گیتی زیان‌کارتر کار چیست 1785
 چه دانی تو اندر جهان سودمند
 فرستاده گفت آنک دانا بود
 تن مرد نادان ز گیل خوارتر
 ز نادان و دانا¹⁵ زدی داستان
 بدو گفت موبد که نیکو نگر 1790
 فرستاده گفت ای پسندیده مرد
 تو این گر دگرگونه دانی²² بگوی
 بدو گفت موبد که اندیشه کن
 ز²⁷ گیتی هرآنکو²⁸ بی‌آزارتر

شه‌ن‌شاه بر تخت زرین نشست
 خردیافته موبد پرگهر⁹
 سخن‌ها ز هرگونه کردند یاد
 که ای مرد هشیار بی‌یار و¹⁰ جفت
 که بر کرده او¹² بماید گریست
 که از کردنش¹³ مرد گردد بلند
 همیشه بزرگ و توانا بود
 بهر نیکی ناسزاوارتر¹⁴
 شنیدی مگر پاسخ راستان¹⁶
 بیندیش¹⁷ و¹⁸ ماهی بخشکی میر¹⁹
 سخن‌ها ز²⁰ دانش²¹ توان یاد کرد
 که از دانش افزون شود²³ آبروی
 کن²⁴ اندیشه بازیب²⁵ گردد²⁶ سخن
 چنان دان که مرگش زیان‌کارتر

فرستاده قیصر — K, VI — 4. 1776—1777. VI — 66. 3. سراینده‌اند — I — 2. وی — K, I, IV — 1.
 پره‌نر — I, IV — 9. VI — 6. 8. در — I, IV — 7. مردم — VI — 5. 1782. см. آمد
 کردش — JI, K — 14. آن — K, I, VI — 12. ب — K, IV, VI — 11. بیدار — K — 10. VI — 6. K,
 معانی‌ش — I, IV, VI — 17. K. VI — 6. 16. دانا و نادان — K — 15. بارگی بر سزاوارتر
 دانا — K, I, IV, VI — 21. سخن‌های — IV, VI — 20. ماهی خشکی بتر — IV — 19. و — I, IV — 18.
 فر بگردد — IV — 26. دارد — I — 26. فره — VI — فره — I — مغز — K — 25. که — K, IV — 24. بود — I — 23. داری
 آنکس — K — 28. پ — IV — 27.

خرد دارد^۱ ای پیر بسپار^۲ نام یکی مهر خوانند و^۴ دیگر وفا زبانی آوری راستی خواندش 1760 گهی پردبار^۶ و گهی رازدار پراگنده اینست نام خرد تو چیزی مدان کز خرد برترست^۹ خرد جوید^{۱۰} آگنده^{۱۱} راز^{۱۲} جهان دگر آنک دارد جهاندار خوار ستارهست رخشان ز چرخ بلند 1765 بلند آسمانرا که فرسنگ نیست همی خوار گیري شمار ورا کسی کو^{۱۸} ببیند^{۱۹} ز پرتاب تیر ستاره همی بشمرد^{۲۱} ز آسمان من این دامن ار هست^{۲۳} پاسخ جزین 1770 سخن دان^{۲۵} قیصر چو پاسخ شنید بهرام گفت ای جهاندار شاه که گیتی سراسر بفرمان تست پسند^{۲۷} بزرگان فرخ نژاد همان نیز دستورت از موبدان 1775

خواندش—K, I, IV, VI^۴ پارسار—I, IV^۳ هشیار—K^۲ دان تو—VI داری—IV^۱
 VI—^۹ کام—K, I, IV, VI^۸ VI—^۶ استوار—K, I, IV^۷ برد و بار—I^۶ دور ماند—II^۵
 K, I, VI—^{۱۴} نداند—II, VI^{۱۴} زمانه—VI^{۱۳} گرد—VI^{۱۲} افگنده—II^{۱۱} ببیند—VI^{۱۰} بدترست
 و السهل المستصعب هو علم النجوم فإن صاحبه يعلم أسرار الفلك—B نگوید—T بگوید—IV
 و یسهل علیه معرفة طول الفلك و عرضه و مسافة ما بین السماء و الارض (در متن
 I, ^{۱۶} بسپار اندرو—IV که سپر آید و—I^{۱۵} تصحیح قیاسی از روی ترجمه عربی است)
 VI—^{۲۰} اندران تیر پیر—K نه ببیند—I, IV^{۱۹} گر—K^{۱۸} VI—^{۱۷} ب. op. و—IV
 B—^{۲۴} راز—K, I, IV, VI^{۲۴} از هر چه—K^{۲۳} کاردان—VI^{۲۲} بشمري—K, I, IV^{۲۱} ب. op.
 VI—^{۲۷} به—K^{۲۶} گوی—VI^{۲۵} فهذا جواب ما سألت عندي و الله أعلم بما وراء ذلك
 و I, IV—^{۲۸} د. op. باشد تا

دروى رسانم ز قيصـر بـشاه
و ديگر كه فرمود تا هفت چيز
بدو گفت شاه اين سخنها بگوئـ
بـفرمود تا موبـد موبـدان
بشد موبـد و هر كه دانا بـدند
سخنـگوئـ بگشاد راز³ از نهـهـفت
بموبـد چنين⁴ گفت كائى رهنمون
دگر آنك بـيرونش خوانى همى
زير چيست اى مـهـتر و زير چيست
چه چيز آنك نامـش فراوان بود
چنين گفت موبـد بـفرزانه مرد
مر اين را¹² كه گفتى تو¹³ پاسخ يكيست
بيرون آسمان و درونش¹⁵ هواست
همان بـيـكران در¹⁷ جهان ايزدست
زير²⁰ چون بهشتست و دوزخ بزير
دگر آنك بـسـپـار نامـش بود

Σ · Σ

- 1730 بهرام سپید بهرام و بنواختنش بدو گفت کایدر بماندی تو دیر مرا رزم خاقان ز تو باز⁵ داشت کنون روزگار توام⁷ تازه شد⁸ سخن هرچ⁹ گویی تو پاسخ دهیم فرستاده¹⁰ پییر کرد آفرین هران پادشاهی که دارد خرد پییزدان خردمند نزدیکتر تو بر مهتران جهان مهتری ترا دانش و هوش و دادست¹³ و فر همان¹⁴ خرد هست و پاکیزه رای که¹⁸ جاوید بادی تن و جان درست زبانست ترازوست و گفتن گهر اگرچه²² فرستاده²³ قیصرم
- 1735 بهرام سپید بهرام و بنواختنش بدو گفت کایدر بماندی تو دیر مرا رزم خاقان ز تو باز⁵ داشت کنون روزگار توام⁷ تازه شد⁸ سخن هرچ⁹ گویی تو پاسخ دهیم فرستاده¹⁰ پییر کرد آفرین هران پادشاهی که دارد خرد پییزدان خردمند نزدیکتر تو بر مهتران جهان مهتری ترا دانش و هوش و دادست¹³ و فر همان¹⁴ خرد هست و پاکیزه رای که¹⁸ جاوید بادی تن و جان درست زبانست ترازوست و گفتن گهر اگرچه²² فرستاده²³ قیصرم
- 1740 بهرام سپید بهرام و بنواختنش بدو گفت کایدر بماندی تو دیر مرا رزم خاقان ز تو باز⁵ داشت کنون روزگار توام⁷ تازه شد⁸ سخن هرچ⁹ گویی تو پاسخ دهیم فرستاده¹⁰ پییر کرد آفرین هران پادشاهی که دارد خرد پییزدان خردمند نزدیکتر تو بر مهتران جهان مهتری ترا دانش و هوش و دادست¹³ و فر همان¹⁴ خرد هست و پاکیزه رای که¹⁸ جاوید بادی تن و جان درست زبانست ترازوست و گفتن گهر اگرچه²² فرستاده²³ قیصرم

¹ VI—б. оп.; K—доб.:

- بهرام سپید ازو شاه و دانا بگفت * نماندش سخن یک بیک در نهفت پراگنده گشتند ازان بارگاه * رد و موبد و مرزبان و سپاه فرستاده برگشت و شد باز جای * پرانديشه شد مرد پاکیزه رای دگر روز چون بردمید آفتاب * سپیده پیامد بپالود خواب نشست از بر گاه شاه جهان * فرستاده را خواست هم در زمان پیامد فرستاده قیصران * باستاد بر پای پییش سران جهاندار بهرام کورا بدید * بروبر همی آفرین گسترید آنک مللت هذه الديار—B مرز گشتی تو—K⁴ مرزبان—IV ما—I³ و VI—доб.² K, I, IV, VI—⁸ کار [کام—I] ما جلگی—I, IV روزگارم بتو—K⁷ انبار—IV⁶ بار—IV⁵ که شاهی و—VI¹² VI—66. 1733, 1734 оп.¹¹ کلاه و نگین—K, VI¹⁰ آنچه—VI⁹ گشت I, IV—¹⁵ ترا خود—K, I, IV¹⁴ رایست—VI رای و هوش است—K, I, IV¹³ هم مهتر چنین شاه فرمانده—VI¹⁹ تو—VI¹⁸ VI—б. оп.¹⁷ تویی بر کیان جهان—K¹⁶ ابر من—I²² VI—б. оп. 1735; VI—б. оп.²⁰ نه—K²⁰ K, I, IV—б. оп. بوم و رست K²³ چاکران ترا—K²³

- همه که تیرانش بکردار میبش
 بکندی و تندی³ بما ننگرید⁴
 بموید چنین گفت بهرام گور
 مرا گر جهاندار پیروز کرد
 یکی⁷ قیصر روم و⁸ قیصر نژاد⁹ 1715
 بزرگ سست وز سلم دارد نژاد
 کنون مردمی کرد و فرزانیگی
 ورا پیش خوانیم هنگام بار
 وزان پس بخوبی فرستمش باز
 یکی رزم جوید سپاه آورد 1720
 مرا ارج¹⁴ ایشان¹⁵ بپاید شناخت
 برو آفرین کرد موید بهر
- که روز شکاری¹ سگ آید بپیش²
 وزین مرز کسرا بکس نشمرید⁵
 که یزدان دهد فر و دیهیم و زور
 شب تیره بر بخت من روز کرد⁶
 فریدون ورا تاج بر سر نهاد¹⁰
 ز شاهان فزون تر برسم و بداد¹¹
 چو خاقان نیامد بدیوانگی
 سخن تا چه گوید که آید بکار¹²
 ز مردم نیم در جهان بی نیاز
 دگر¹³ بزم و زرین کلاه آورد
 بزرگ¹⁶ آذک با نامداران بساخت
 که شادان بدی¹⁷ تا بگردد سپهر¹⁸

۲۷

- سپهبد فرستاده را پیش خواند
 چو بشنید²¹ بیدار²² شاه جهان
 پیامد جهان دیده دانای پیر 1725
 بکش کرده دست و سر افکنده پست
- بران نامور پیش گاهش¹⁹ نشانند²⁰
 فرستاده را خواند پیش مهران
 سخن گوی و بادانش و یادگیر
 بر تخت شاهی بزانو نشست

1712 K-б. 5 I-ب. 4 I-ب. 3 K-تیزی 2 I, IV-آمدش پیش 1 I, IV-شکاری
 6 K-бб. 1709-1712 отсутствует 7 K-б. 1711 оп.; VI-б. оп.; Б-перевод бб. 1710, а б. 1713, 1714 оп.
 8 Л, K, I, IV-оп. 9 K-دارد نژاد 10 I, IV-б. стоит после
 11 K, I, IV-بیاد دارد گفتار 12 K-سخن گوی و VI-б. оп.; K-порядок бб. и мисра:
 A 1715-A 1716, B 1716-B 1715. 13 K-هرچه گوید نکو گوش دار 14 I, IV-وگر VI-
 15 K-доб.: 16 K-بزی I, IV, VI-17 K-این زن I, IV-ازین سان K-15 ارز
 18 K-نگوید زبانیت جزاز راستی * نخواهد دلست کژی و کاستی
 19 K-دگر روز چون تاج بنمود چهر * زمنازه برآمد ز خم سپهر
 20 K-بارگاهش I, IV-19 K-ثم لما طلعت الشمس من اليوم الثاني استحضار الرسول B-
 21 VI-بنشست 22 K-سرافراز بهرام 23 K-б. стоит после б. 1724.

ز شادی جوان شد دل مرد پییر
جهانجوی کرد از جهاندار یار
بچشمه درون آبها گشت¹ شیر
که یکسر جهان دید زانگونه شاد²

۲۶

1695 پیرسی چنین گفت یک روز شاه
خراسان ترا دادم آباد کن
نگر تا نه باشی بجز³ دادگر
پدر کرد بیداد و⁵ پیچید ازان
بفرمود تا خلعتش ساختند
بدو گفت یزدان پناه تو باد
1700 برفت⁸ دو هفته درنگ آمدش
چو نرسی بشد هفتهای برگذشت
بفرمود تا موبد موبدان
بدو گفت شد کار قیصر دراز
1705 چه مردست و اندر خرد تا کجاست
بدو گفت موبد انوشه¹¹ بدی
یکی مرد پییرست بارای و شرم
کسی کشی فلاطون بدست¹⁶ اوستاد
یکی برمنش بود کامد ز روم
1710 پیرمرد چوون لاله²⁰ در ماه دی

کز ای در پرو با نگیمن و کلاه
دل زیردستان بهما شاد کن
میاویز⁴ چنگ اندرین ره گذر
چو مردی⁶ برهنه ز باد خزان⁷
گرانمایه گنجی بپرداختند
سر تخت خورشید گاه تو باد
تن آسان خراسان بچنگ آمدش
دل شاه ز اندیشه پردخته⁹ گشت
برفت و بیاورد چندی ران
رسولش همی دیر یابد جواز
که دارد روان از خرد¹⁰ پشت راست
جهاندار و¹² با فره ایزدی
سخن گفتنش¹³ چرب¹⁴ و آواز نرم¹⁵
خردمند و¹⁷ بادانش و بانژاد
کنون خیره گشت اندرین مرز و¹⁸ بوم¹⁹
تنش خشک²¹ و رخساره²² همزنگ نی

۱ VI- شد چو- ۲ VI-

جهانجو چو آراست گیتی ز داد * جهاندار دید از داد آباد و شاد
مرد- K, I, IV-⁶ گر بدی کرد [جست-IV] K, I, IV-⁵ میازید- JI, VI-⁴ جزاز- K, I, IV-³
خرد از- K-¹⁰ پردخت- K-⁹ فسار الیها بعد أسبوعین- B- بقزوین- VI-⁸ 6. VI-⁷
خوب- K, I, IV-¹⁴ گفتن- K-¹³ و- K, I, IV-¹² که نوشه- K, I, IV-¹¹ روان
1708, 66. JI-¹⁹ و- I-¹⁸ و- IV-¹⁷ فداطوسی بود- K-¹⁶ 1706, 1707 VI-¹⁵ 66. VI-¹⁵
IV-²¹ K, I, IV- ماه- IV-²⁰ K, I- مار- و کیف یکون من أستاذه أفلاطون الحکیم- B- 1709
رخسار- I, IV-²² سست

- 1675 چو اندر نوشتند چینی¹ حریر
بعنوان پرش³ شاه گیتی نوشت
خداوند بخشایش و فر و زور
سوی⁸ مرزبانان⁹ فرمانبران
بهر سو نوید و سوار و¹¹ هیون
چو آن¹³ نامه آمد بهر کشوری¹⁴ 1680
همی گفت هر کس که یزدان سپاس
زن و مرد و کودکی بهامون شدند
همی خواندند آفرین نهان¹⁹
ازان پس بخوردن بهار استند
یکی نیمه از روز خوردن بدی 1685
همی نو بهر²¹ بامدادی²² پگاه²³
که هر کس که دارد خورید و دهید
کسی کشی نیازست آید²⁵ بگنج
سه من تافته باده²⁶ سال خورد
جهانی برامش نهادند روی 1690
چنان بد که از پید و²⁹ گل³⁰ افسری
یکی شاخ نرگس بتای³² درم
- سر خامه را کرد مشکین دبیر²
دل داد و دانند⁴ خوب و زشت⁵
شهنشاه⁶ بخشنده بهرام گور⁷
خردمند و¹⁰ دانا و جنگی سران
همی رفت با نامه¹² رهنمون
بهر نامداری¹⁵ و هر مهتری¹⁶
که هست این جهاندار¹⁷ یزدان شناس
بهر¹⁸ کشور از خانه پیرون شدند
بران دادگر شهریار جهان
می و رود و رامشگران خواستند
دگر نیمه زو²⁰ کار کردن بدی
خروشی بدی پیش درگاه شاه
سپاسی ز خوردن بخود²⁴ برنهمید
ستاند ز گنج درم سخته پنج
برنگ گیل نار و با رنگ²⁷ زرد
پراواز میخواره شد شهر²⁸ و کوی
ز دیدار او³¹ خواستندی کوری
خریدی کسی زان³³ نگشتی³⁴ دژ³⁵

چو عنوان ان - VI بعنوانش بر - I, IV -³ چو قیر - VI -² رخشان - K, I, IV, VI -¹
خداوند - K -⁶ Л - б. оп. -⁵ ز داد و ز پیداد و - VI دل و داد و خواننده و - IV دارند - K -⁴
VI نامور - Л -¹² VI و -¹¹ VI و -¹⁰ I و -⁹ K, VI -⁸ سر - VI -⁷ б. оп. -
که مارا - VI -¹⁷ کنداوری - VI -¹⁶ سرفرازی - VI -¹⁵ مهتری - VI -¹⁴ چین - I -¹³ نامه و
چنین - VI -²¹ نیمه - VI -²⁰ K -¹⁹ I بر مهران - Л -¹⁸ K, I, IV, VI -¹⁷ شهی هست
کسی کو - K, VI -²⁵ بها - K, I, IV, VI -²⁴ نامداری سپاه - Л -²³ IV, VI -²² نام نیز هر
نارنج - VI یا زر - I, IV -²⁷ K -²⁶ K -²⁵ سه باده همی تافته -²⁴ ندارد بیاید
VI -³³ چندین - IV -³² دینار می - VI -³¹ K, I, IV, VI -³⁰ گنج - K -²⁹ بام - K -²⁸
ثم اشتغلوا بالشرب و اللهو حتی صار لا یقدر - B -³⁵ نگشتی کسی زان - K -³⁴ و زانکس
علی قصیب من الغلای بدینار و لا علی طاقه نرجس بدرهم

دگر هرک هستند پهلو نژاد¹ هم از گنج ما بی‌نیازی دهید کسی را که فامست⁴ و دستش تهیست هم از گنج ماشان بتوزید فام⁷ 1660 ز یزدان بخواهید⁹ تا هم‌چنین بدین مهر¹² ما شادمانی کنید¹³ همان بندگانرا مدارید خوار کسی کش بود پایۀ¹⁸ سنگیان¹⁹ بدانش روانرا توانگر کنید²⁰ 1665 ز چیز کسان دور دارید دست بکوشید و²² پیمان ما²³ مشک کنید بیزدان پناهید و فرمان کنید مجوید آزار همسایگان هرانکس که ناچیز بُد چیره³⁰ گشت 1670 بزرگش مغوانید کان برتری³² ز درویش چایی می‌دارید باز پپاکان³³ گرایید و نیکی کنید هران چیز کان دور گشت از پسند ز دارنده بر جان آنکس درود

که گیرند² از رفتن رنج³ یاد خردمندرا سرفرازی دهید بهر کار⁵ بی‌ارج⁶ و بی‌فره‌یست بدیوانهاشان نویسید نام⁸ دل ما بدارد بآیین و¹⁰ دین¹¹ بران¹⁴ مهتران¹⁵ مهربانی¹⁶ کنید¹⁸ که هستند هم بنده کردگار¹⁷ دهد کودکانرا بفرهنگیان خردرا ز تن²¹ بر سر افسر کنید²⁰ بی‌آزار باشید و یزدان پرست پی و پیغ²⁴ و پیوند بد برکنید²⁵ روانرا بمهرش گروگان کنید²⁶ هم آن²⁷ بزرگان و²⁸ پرمایگان²⁹ وز اندازه کهری³¹ برگذشت سبک باز گردد سوی کهری هرانکس که هست از شما بی‌نیاز دل و پشت خواهندگان مشک کنید بدان چیز نزدیک باشد³⁴ گزند که از مردمی باشدش تار و پود³⁵

¹ K, I, IV, VI — نژاد [مردم—K] باشند مرد ² K, I, IV, VI — همی گیرد ³ Л, I, IV, VI — چیز ⁴ Л — دامست K, I — وامست ⁵ K, I — جای ⁶ K — راه ⁷ K, I — وام ⁸ VI — عهد ⁹ I, IV — ¹⁰ Л — هند ¹¹ IV — 66. 1658 — 1660 оп. ¹² I, IV — ¹³ Л — ¹⁴ I, IV — ¹⁵ K, I, IV, VI — ¹⁶ VI — ¹⁷ VI — ¹⁸ K, I, VI — ¹⁹ K, I, VI — ²⁰ K, I, IV, VI — ²¹ K — ²² VI — ²³ K, I, IV, VI — ²⁴ K, VI — ²⁵ K — ²⁶ K, I, IV — ²⁷ K, I, IV — ²⁸ Л — ²⁹ VI — ³⁰ K — ³¹ K, VI — ³² IV — ³³ K — ³⁴ K — ³⁵ VI — 66. 1673, 1674 оп.

- خرد بر دل خویش پی‌رایه کرد همه نیکوچه‌ها ز یزدان شناخت بداندید کنز⁴ داد جز نیک‌ویی 1640 هرانکس که از کارداران ما⁸ بنالد نه‌بیند بجز¹⁰ چاه و دار¹¹ بکوشید تا رنج‌ها کم کنیید که گیتی فراوان¹⁴ نمازد بکس بدین گیتی‌اندر¹⁷ نشانه منم که چندان سپه کرد آهنگ من 1645 از ای‌در پرفتم بازدک سپاه یکی نامداری چو خاقان چین بدست من‌اندر گرفتار شد مرا کرد پی‌روز یزدان پاک جز از²² بندگی پیشه من مباد 1650 نخواهم خراج از جهان هفت سال بهر کارداری و خودکامی که از²⁶ زبردستان جزاز رسم و داد هرانکس که درویش باشد بشهر فرستید نزدیک ما²⁹ نامشان 1655
- برزنج تن از مردمی مایه¹ کرد خرد جست و² با مرد دانا بساخت نیاید نکوبد⁵ در⁶ بدخویی⁷ سرافراز و⁹ جنگی سواران ما⁸ وگر کشته بر خاک افکنده خوار¹² دل غمگنان شاد و بی‌غم¹³ کنیید بی‌آزاری و داد جوید و¹⁵ بس¹⁶ سر¹⁸ راستی را به‌انده منم هم آهنگ این نامدار انجمن شدند آنک بدخواه بد نیک‌خواه جهاندار باآج و تخت و نگین¹⁹ سر بخت²⁰ ترکان دگودسار شد سر دشمنان رفت در زیر²¹ خاک جزاز راست اندیشه من مباد اگر زبردستی بود گر²³ همال نوشتند²⁴ بر²⁵ پهلوی نامی نراندید²⁷ و از بد نگیرید²⁸ یاد که از روز شادی نیابند بهر برآریم³⁰ زان آرزو کامشان³¹

IV— بگوید K⁵ بداند که از K, I, IV—⁴ VI— б. оп. ³ J— بسته ² K, IV— پایه ¹ K, IV—
 1641. ⁸ K, I, IV, IV— б. стоит после б. IV— ⁷ نه درخور بود VI— ⁶ نیابد بگوید
 وگر K—¹² دار و چاه K—¹¹ به بینند جز VI— جزاز K, IV—¹⁰ K—⁹ و оп. VI—⁸ من
 K, ¹³ 1640. IV повтoряет б. 1639, затем б. 1641 стоит б. IV کینه دارند بر خاک راه
 I, IV, VI—¹⁶ VI— б. оп. ¹⁵ I—¹⁴ I—¹³ K, IV—¹² I—¹¹ K, IV—¹⁰ K, IV—⁹ K, IV—⁸ K, IV—⁷ K, IV—⁶ K, IV—⁵ K, IV—⁴ K, IV—³ K, IV—² K, IV—¹ K, IV—⁰ K, IV—⁻¹ K, IV—⁻² K, IV—⁻³ K, IV—⁻⁴ K, IV—⁻⁵ K, IV—⁻⁶ K, IV—⁻⁷ K, IV—⁻⁸ K, IV—⁻⁹ K, IV—⁻¹⁰ K, IV—⁻¹¹ K, IV—⁻¹² K, IV—⁻¹³ K, IV—⁻¹⁴ K, IV—⁻¹⁵ K, IV—⁻¹⁶ K, IV—⁻¹⁷ K, IV—⁻¹⁸ K, IV—⁻¹⁹ K, IV—⁻²⁰ K, IV—⁻²¹ K, IV—⁻²² K, IV—⁻²³ K, IV—⁻²⁴ K, IV—⁻²⁵ K, IV—⁻²⁶ K, IV—⁻²⁷ K, IV—⁻²⁸ K, IV—⁻²⁹ K, IV—⁻³⁰ K, IV—⁻³¹ K, IV—⁻³² K, IV—⁻³³ K, IV—⁻³⁴ K, IV—⁻³⁵ K, IV—⁻³⁶ K, IV—⁻³⁷ K, IV—⁻³⁸ K, IV—⁻³⁹ K, IV—⁻⁴⁰ K, IV—⁻⁴¹ K, IV—⁻⁴² K, IV—⁻⁴³ K, IV—⁻⁴⁴ K, IV—⁻⁴⁵ K, IV—⁻⁴⁶ K, IV—⁻⁴⁷ K, IV—⁻⁴⁸ K, IV—⁻⁴⁹ K, IV—⁻⁵⁰ K, IV—⁻⁵¹ K, IV—⁻⁵² K, IV—⁻⁵³ K, IV—⁻⁵⁴ K, IV—⁻⁵⁵ K, IV—⁻⁵⁶ K, IV—⁻⁵⁷ K, IV—⁻⁵⁸ K, IV—⁻⁵⁹ K, IV—⁻⁶⁰ K, IV—⁻⁶¹ K, IV—⁻⁶² K, IV—⁻⁶³ K, IV—⁻⁶⁴ K, IV—⁻⁶⁵ K, IV—⁻⁶⁶ K, IV—⁻⁶⁷ K, IV—⁻⁶⁸ K, IV—⁻⁶⁹ K, IV—⁻⁷⁰ K, IV—⁻⁷¹ K, IV—⁻⁷² K, IV—⁻⁷³ K, IV—⁻⁷⁴ K, IV—⁻⁷⁵ K, IV—⁻⁷⁶ K, IV—⁻⁷⁷ K, IV—⁻⁷⁸ K, IV—⁻⁷⁹ K, IV—⁻⁸⁰ K, IV—⁻⁸¹ K, IV—⁻⁸² K, IV—⁻⁸³ K, IV—⁻⁸⁴ K, IV—⁻⁸⁵ K, IV—⁻⁸⁶ K, IV—⁻⁸⁷ K, IV—⁻⁸⁸ K, IV—⁻⁸⁹ K, IV—⁻⁹⁰ K, IV—⁻⁹¹ K, IV—⁻⁹² K, IV—⁻⁹³ K, IV—⁻⁹⁴ K, IV—⁻⁹⁵ K, IV—⁻⁹⁶ K, IV—⁻⁹⁷ K, IV—⁻⁹⁸ K, IV—⁻⁹⁹ K, IV—⁻¹⁰⁰ K, IV—⁻¹⁰¹ K, IV—⁻¹⁰² K, IV—⁻¹⁰³ K, IV—⁻¹⁰⁴ K, IV—⁻¹⁰⁵ K, IV—⁻¹⁰⁶ K, IV—⁻¹⁰⁷ K, IV—⁻¹⁰⁸ K, IV—⁻¹⁰⁹ K, IV—⁻¹¹⁰ K, IV—⁻¹¹¹ K, IV—⁻¹¹² K, IV—⁻¹¹³ K, IV—⁻¹¹⁴ K, IV—⁻¹¹⁵ K, IV—⁻¹¹⁶ K, IV—⁻¹¹⁷ K, IV—⁻¹¹⁸ K, IV—⁻¹¹⁹ K, IV—⁻¹²⁰ K, IV—⁻¹²¹ K, IV—⁻¹²² K, IV—⁻¹²³ K, IV—⁻¹²⁴ K, IV—⁻¹²⁵ K, IV—⁻¹²⁶ K, IV—⁻¹²⁷ K, IV—⁻¹²⁸ K, IV—⁻¹²⁹ K, IV—⁻¹³⁰ K, IV—⁻¹³¹ K, IV—⁻¹³² K, IV—⁻¹³³ K, IV—⁻¹³⁴ K, IV—⁻¹³⁵ K, IV—⁻¹³⁶ K, IV—⁻¹³⁷ K, IV—⁻¹³⁸ K, IV—⁻¹³⁹ K, IV—⁻¹⁴⁰ K, IV—⁻¹⁴¹ K, IV—⁻¹⁴² K, IV—⁻¹⁴³ K, IV—⁻¹⁴⁴ K, IV—⁻¹⁴⁵ K, IV—⁻¹⁴⁶ K, IV—⁻¹⁴⁷ K, IV—⁻¹⁴⁸ K, IV—⁻¹⁴⁹ K, IV—⁻¹⁵⁰ K, IV—⁻¹⁵¹ K, IV—⁻¹⁵² K, IV—⁻¹⁵³ K, IV—⁻¹⁵⁴ K, IV—⁻¹⁵⁵ K, IV—⁻¹⁵⁶ K, IV—⁻¹⁵⁷ K, IV—⁻¹⁵⁸ K, IV—⁻¹⁵⁹ K, IV—⁻¹⁶⁰ K, IV—⁻¹⁶¹ K, IV—⁻¹⁶² K, IV—⁻¹⁶³ K, IV—⁻¹⁶⁴ K, IV—⁻¹⁶⁵ K, IV—⁻¹⁶⁶ K, IV—⁻¹⁶⁷ K, IV—⁻¹⁶⁸ K, IV—⁻¹⁶⁹ K, IV—⁻¹⁷⁰ K, IV—⁻¹⁷¹ K, IV—⁻¹⁷² K, IV—⁻¹⁷³ K, IV—⁻¹⁷⁴ K, IV—⁻¹⁷⁵ K, IV—⁻¹⁷⁶ K, IV—⁻¹⁷⁷ K, IV—⁻¹⁷⁸ K, IV—⁻¹⁷⁹ K, IV—⁻¹⁸⁰ K, IV—⁻¹⁸¹ K, IV—⁻¹⁸² K, IV—⁻¹⁸³ K, IV—⁻¹⁸⁴ K, IV—⁻¹⁸⁵ K, IV—⁻¹⁸⁶ K, IV—⁻¹⁸⁷ K, IV—⁻¹⁸⁸ K, IV—⁻¹⁸⁹ K, IV—⁻¹⁹⁰ K, IV—⁻¹⁹¹ K, IV—⁻¹⁹² K, IV—⁻¹⁹³ K, IV—⁻¹⁹⁴ K, IV—⁻¹⁹⁵ K, IV—⁻¹⁹⁶ K, IV—⁻¹⁹⁷ K, IV—⁻¹⁹⁸ K, IV—⁻¹⁹⁹ K, IV—⁻²⁰⁰ K, IV—⁻²⁰¹ K, IV—⁻²⁰² K, IV—⁻²⁰³ K, IV—⁻²⁰⁴ K, IV—⁻²⁰⁵ K, IV—⁻²⁰⁶ K, IV—⁻²⁰⁷ K, IV—⁻²⁰⁸ K, IV—⁻²⁰⁹ K, IV—⁻²¹⁰ K, IV—⁻²¹¹ K, IV—⁻²¹² K, IV—⁻²¹³ K, IV—⁻²¹⁴ K, IV—⁻²¹⁵ K, IV—⁻²¹⁶ K, IV—⁻²¹⁷ K, IV—⁻²¹⁸ K, IV—⁻²¹⁹ K, IV—⁻²²⁰ K, IV—⁻²²¹ K, IV—⁻²²² K, IV—⁻²²³ K, IV—⁻²²⁴ K, IV—⁻²²⁵ K, IV—⁻²²⁶ K, IV—⁻²²⁷ K, IV—⁻²²⁸ K, IV—⁻²²⁹ K, IV—⁻²³⁰ K, IV—⁻²³¹ K, IV—⁻²³² K, IV—⁻²³³ K, IV—⁻²³⁴ K, IV—⁻²³⁵ K, IV—⁻²³⁶ K, IV—⁻²³⁷ K, IV—⁻²³⁸ K, IV—⁻²³⁹ K, IV—⁻²⁴⁰ K, IV—⁻²⁴¹ K, IV—⁻²⁴² K, IV—⁻²⁴³ K, IV—⁻²⁴⁴ K, IV—⁻²⁴⁵ K, IV—⁻²⁴⁶ K, IV—⁻²⁴⁷ K, IV—⁻²⁴⁸ K, IV—⁻²⁴⁹ K, IV—⁻²⁵⁰ K, IV—⁻²⁵¹ K, IV—⁻²⁵² K, IV—⁻²⁵³ K, IV—⁻²⁵⁴ K, IV—⁻²⁵⁵ K, IV—⁻²⁵⁶ K, IV—⁻²⁵⁷ K, IV—⁻²⁵⁸ K, IV—⁻²⁵⁹ K, IV—⁻²⁶⁰ K, IV—⁻²⁶¹ K, IV—⁻²⁶² K, IV—⁻²⁶³ K, IV—⁻²⁶⁴ K, IV—⁻²⁶⁵ K, IV—⁻²⁶⁶ K, IV—⁻²⁶⁷ K, IV—⁻²⁶⁸ K, IV—⁻²⁶⁹ K, IV—⁻²⁷⁰ K, IV—⁻²⁷¹ K, IV—⁻²⁷² K, IV—⁻²⁷³ K, IV—⁻²⁷⁴ K, IV—⁻²⁷⁵ K, IV—⁻²⁷⁶ K, IV—⁻²⁷⁷ K, IV—⁻²⁷⁸ K, IV—⁻²⁷⁹ K, IV—⁻²⁸⁰ K, IV—⁻²⁸¹ K, IV—⁻²⁸² K, IV—⁻²⁸³ K, IV—⁻²⁸⁴ K, IV—⁻²⁸⁵ K, IV—⁻²⁸⁶ K, IV—⁻²⁸⁷ K, IV—⁻²⁸⁸ K, IV—⁻²⁸⁹ K, IV—⁻²⁹⁰ K, IV—⁻²⁹¹ K, IV—⁻²⁹² K, IV—⁻²⁹³ K, IV—⁻²⁹⁴ K, IV—⁻²⁹⁵ K, IV—⁻²⁹⁶ K, IV—⁻²⁹⁷ K, IV—⁻²⁹⁸ K, IV—⁻²⁹⁹ K, IV—⁻³⁰⁰ K, IV—⁻³⁰¹ K, IV—⁻³⁰² K, IV—⁻³⁰³ K, IV—⁻³⁰⁴ K, IV—⁻³⁰⁵ K, IV—⁻³⁰⁶ K, IV—⁻³⁰⁷ K, IV—⁻³⁰⁸ K, IV—⁻³⁰⁹ K, IV—⁻³¹⁰ K, IV—⁻³¹¹ K, IV—⁻³¹² K, IV—⁻³¹³ K, IV—⁻³¹⁴ K, IV—⁻³¹⁵ K, IV—⁻³¹⁶ K, IV—⁻³¹⁷ K, IV—⁻³¹⁸ K, IV—⁻³¹⁹ K, IV—⁻³²⁰ K, IV—⁻³²¹ K, IV—⁻³²² K, IV—⁻³²³ K, IV—⁻³²⁴ K, IV—⁻³²⁵ K, IV—⁻³²⁶ K, IV—⁻³²⁷ K, IV—⁻³²⁸ K, IV—⁻³²⁹ K, IV—⁻³³⁰ K, IV—⁻³³¹ K, IV—⁻³³² K, IV—⁻³³³ K, IV—⁻³³⁴ K, IV—⁻³³⁵ K, IV—⁻³³⁶ K, IV—⁻³³⁷ K, IV—⁻³³⁸ K, IV—⁻³³⁹ K, IV—⁻³⁴⁰ K, IV—⁻³⁴¹ K, IV—⁻³⁴² K, IV—⁻³⁴³ K, IV—⁻³⁴⁴ K, IV—⁻³⁴⁵ K, IV—⁻³⁴⁶ K, IV—⁻³⁴⁷ K, IV—⁻³⁴⁸ K, IV—⁻³⁴⁹ K, IV—⁻³⁵⁰ K, IV—⁻³⁵¹ K, IV—⁻³⁵² K, IV—⁻³⁵³ K, IV—⁻³⁵⁴ K, IV—⁻³⁵⁵ K, IV—⁻³⁵⁶ K, IV—⁻³⁵⁷ K, IV—⁻³⁵⁸ K, IV—⁻³⁵⁹ K, IV—⁻³⁶⁰ K, IV—⁻³⁶¹ K, IV—⁻³⁶² K, IV—⁻³⁶³ K, IV—⁻³⁶⁴ K, IV—⁻³⁶⁵ K, IV—⁻³⁶⁶ K, IV—⁻³⁶⁷ K, IV—⁻³⁶⁸ K, IV—⁻³⁶⁹ K, IV—⁻³⁷⁰ K, IV—⁻³⁷¹ K, IV—⁻³⁷² K, IV—⁻³⁷³ K, IV—⁻³⁷⁴ K, IV—⁻³⁷⁵ K, IV—⁻³⁷⁶ K, IV—⁻³⁷⁷ K, IV—⁻³⁷⁸ K, IV—⁻³⁷⁹ K, IV—⁻³⁸⁰ K, IV—⁻³⁸¹ K, IV—⁻³⁸² K, IV—⁻³⁸³ K, IV—⁻³⁸⁴ K, IV—⁻³⁸⁵ K, IV—⁻³⁸⁶ K, IV—⁻³⁸⁷ K, IV—⁻³⁸⁸ K, IV—⁻³⁸⁹ K, IV—⁻³⁹⁰ K, IV—⁻³⁹¹ K, IV—⁻³⁹² K, IV—⁻³⁹³ K, IV—⁻³⁹⁴ K, IV—⁻³⁹⁵ K, IV—⁻³⁹⁶ K, IV—⁻³⁹⁷ K, IV—⁻³⁹⁸ K, IV—⁻³⁹⁹ K, IV—⁻⁴⁰⁰ K, IV—⁻⁴⁰¹ K, IV—⁻⁴⁰² K, IV—⁻⁴⁰³ K, IV—⁻⁴⁰⁴ K, IV—⁻⁴⁰⁵ K, IV—⁻⁴⁰⁶ K, IV—⁻⁴⁰⁷ K, IV—⁻⁴⁰⁸ K, IV—⁻⁴⁰⁹ K, IV—⁻⁴¹⁰ K, IV—⁻⁴¹¹ K, IV—⁻⁴¹² K, IV—⁻⁴¹³ K, IV—⁻⁴¹⁴ K, IV—⁻⁴¹⁵ K, IV—⁻⁴¹⁶ K, IV—⁻⁴¹⁷ K, IV—⁻⁴¹⁸ K, IV—⁻⁴¹⁹ K, IV—⁻⁴²⁰ K, IV—⁻⁴²¹ K, IV—⁻⁴²² K, IV—⁻⁴²³ K, IV—⁻⁴²⁴ K, IV—⁻⁴²⁵ K, IV—⁻⁴²⁶ K, IV—⁻⁴²⁷ K, IV—⁻⁴²⁸ K, IV—⁻⁴²⁹ K, IV—⁻⁴³⁰ K, IV—⁻⁴³¹ K, IV—⁻⁴³² K, IV—⁻⁴³³ K, IV—⁻⁴³⁴ K, IV—⁻⁴³⁵ K, IV—⁻⁴³⁶ K, IV—⁻⁴³⁷ K, IV—⁻⁴³⁸ K, IV—⁻⁴³⁹ K, IV—⁻⁴⁴⁰ K, IV—⁻⁴⁴¹ K, IV—⁻⁴⁴² K, IV—⁻⁴⁴³ K, IV—⁻⁴⁴⁴ K, IV—⁻⁴⁴⁵ K, IV—⁻⁴⁴⁶ K, IV—⁻⁴⁴⁷ K, IV—⁻⁴⁴⁸ K, IV—⁻⁴⁴⁹ K, IV—⁻⁴⁵⁰ K, IV—⁻⁴⁵¹ K, IV—⁻⁴⁵² K, IV—⁻⁴⁵³ K, IV—⁻⁴⁵⁴ K, IV—⁻⁴⁵⁵ K, IV—⁻⁴⁵⁶ K, IV—⁻⁴⁵⁷ K, IV—⁻⁴⁵⁸ K, IV—⁻⁴⁵⁹ K, IV—⁻⁴⁶⁰ K, IV—⁻⁴⁶¹ K, IV—⁻⁴⁶² K, IV—⁻⁴⁶³ K, IV—⁻⁴⁶⁴ K, IV—⁻⁴⁶⁵ K, IV—⁻⁴⁶⁶ K, IV—⁻⁴⁶⁷ K, IV—⁻⁴⁶⁸ K, IV—⁻⁴⁶⁹ K, IV—⁻⁴⁷⁰ K, IV—⁻⁴⁷¹ K, IV—⁻⁴⁷² K, IV—⁻⁴⁷³ K, IV—⁻⁴⁷⁴ K, IV—⁻⁴⁷⁵ K, IV—⁻⁴⁷⁶ K, IV—⁻⁴⁷⁷ K, IV—⁻⁴⁷⁸ K, IV—⁻⁴⁷⁹ K, IV—⁻⁴⁸⁰ K, IV—⁻⁴⁸¹ K, IV—⁻⁴⁸² K, IV—⁻⁴⁸³ K, IV—⁻⁴⁸⁴ K, IV—⁻⁴⁸⁵ K, IV—⁻⁴⁸⁶ K, IV—⁻⁴⁸⁷ K, IV—⁻⁴⁸⁸ K, IV—⁻⁴⁸⁹ K, IV—⁻⁴⁹⁰ K, IV—⁻⁴⁹¹ K, IV—⁻⁴⁹² K, IV—⁻⁴⁹³ K, IV—⁻⁴⁹⁴ K, IV—⁻⁴⁹⁵ K, IV—⁻⁴⁹⁶ K, IV—⁻⁴⁹⁷ K, IV—⁻⁴⁹⁸ K, IV—⁻⁴⁹⁹ K, IV—⁻⁵⁰⁰ K, IV—⁻⁵⁰¹ K, IV—⁻⁵⁰² K, IV—⁻⁵⁰³ K, IV—⁻⁵⁰⁴ K, IV—⁻⁵⁰⁵ K, IV—⁻⁵⁰⁶ K, IV—⁻⁵⁰⁷ K, IV—⁻⁵⁰⁸ K, IV—⁻⁵⁰⁹ K, IV—⁻⁵¹⁰ K, IV—⁻⁵¹¹ K, IV—⁻⁵¹² K, IV—⁻⁵¹³ K, IV—⁻⁵¹⁴ K, IV—⁻⁵¹⁵ K, IV—⁻⁵¹⁶ K, IV—⁻⁵¹⁷ K, IV—⁻⁵¹⁸ K, IV—⁻⁵¹⁹ K, IV—⁻⁵²⁰ K, IV—⁻⁵²¹ K, IV—⁻⁵²² K, IV—⁻⁵²³ K, IV—⁻⁵²⁴ K, IV—⁻⁵²⁵ K, IV—⁻⁵²⁶ K, IV—⁻⁵²⁷ K, IV—⁻⁵²⁸ K, IV—⁻⁵²⁹ K, IV—⁻⁵³⁰ K, IV—⁻⁵³¹ K, IV—⁻⁵³² K, IV—⁻⁵³³ K, IV—⁻⁵³⁴ K, IV—⁻⁵³⁵ K, IV—⁻⁵³⁶ K, IV—⁻⁵³⁷ K, IV—⁻⁵³⁸ K, IV—⁻⁵³⁹ K, IV—⁻⁵⁴⁰ K, IV—⁻⁵⁴¹ K, IV—⁻⁵⁴² K, IV—⁻⁵⁴³ K, IV—⁻⁵⁴⁴ K, IV—⁻⁵⁴⁵ K, IV—⁻⁵⁴⁶ K, IV—⁻⁵⁴⁷ K, IV—⁻⁵⁴⁸ K, IV—⁻⁵⁴⁹ K, IV—⁻⁵⁵⁰ K, IV—⁻⁵⁵¹ K, IV—⁻⁵⁵² K, IV—⁻⁵⁵³ K, IV—⁻⁵⁵⁴ K, IV—⁻⁵⁵⁵ K, IV—⁻⁵⁵⁶ K, IV—⁻⁵⁵⁷ K, IV—⁻⁵⁵⁸ K, IV—⁻⁵⁵⁹ K, IV—⁻⁵⁶⁰ K, IV—⁻⁵⁶¹ K, IV—⁻⁵⁶² K, IV—⁻⁵⁶³ K, IV—⁻⁵⁶⁴ K, IV—⁻⁵⁶⁵ K, IV—⁻⁵⁶⁶ K, IV—⁻⁵⁶⁷ K, IV—⁻⁵⁶⁸ K, IV—⁻⁵⁶⁹ K, IV—⁻⁵⁷⁰ K, IV—⁻⁵⁷¹ K, IV—⁻⁵⁷² K, IV—⁻⁵⁷³ K, IV—⁻⁵⁷⁴ K, IV—⁻⁵⁷⁵ K, IV—⁻⁵⁷⁶ K, IV—⁻⁵⁷⁷ K, IV—⁻⁵⁷⁸ K, IV—⁻⁵⁷⁹ K, IV—⁻⁵⁸⁰ K, IV—⁻⁵⁸¹ K, IV—⁻⁵⁸² K, IV—⁻⁵⁸³ K, IV—⁻⁵⁸⁴ K, IV—⁻⁵⁸⁵ K, IV—⁻⁵⁸⁶ K, IV—⁻⁵⁸⁷ K, IV—⁻⁵⁸⁸ K, IV—⁻⁵⁸⁹ K, IV—⁻⁵⁹⁰ K, IV—⁻⁵⁹¹ K, IV—⁻⁵⁹² K, IV—⁻⁵⁹³ K, IV—⁻⁵⁹⁴ K, IV—⁻⁵⁹⁵ K, IV—⁻⁵⁹⁶ K, IV—⁻⁵⁹⁷ K, IV—⁻⁵⁹⁸ K, IV—⁻⁵⁹⁹ K, IV—⁻⁶⁰⁰ K, IV—⁻⁶⁰¹ K, IV—⁻⁶⁰² K, IV—⁻⁶⁰³ K, IV—⁻⁶⁰⁴ K, IV—⁻⁶⁰⁵ K, IV—⁻⁶⁰⁶ K, IV—⁻⁶⁰⁷ K, IV—⁻⁶⁰⁸ K, IV—⁻⁶⁰⁹ K, IV—⁻⁶¹⁰ K, IV—⁻⁶¹¹ K, IV—⁻⁶¹² K, IV—⁻⁶¹³ K, IV—⁻⁶¹⁴ K, IV—⁻⁶¹⁵ K, IV—⁻⁶¹⁶ K, IV—⁻⁶¹⁷ K, IV—⁻⁶¹⁸ K, IV—⁻⁶¹⁹ K, IV—⁻⁶²⁰ K, IV—⁻⁶²¹ K, IV—⁻⁶²² K, IV—⁻⁶²³ K, IV—⁻⁶²⁴ K, IV—⁻⁶²⁵ K, IV—⁻⁶²⁶ K, IV—⁻⁶²⁷ K, IV—⁻⁶²⁸ K, IV—⁻⁶²⁹ K, IV—⁻⁶³⁰ K, IV—⁻⁶³¹ K, IV—⁻⁶³² K, IV—⁻⁶³³ K, IV—⁻⁶³⁴ K, IV—⁻⁶³⁵ K, IV—⁻⁶³⁶ K, IV—⁻⁶³⁷ K, IV—⁻⁶³⁸ K, IV—⁻⁶³⁹ K, IV—⁻⁶⁴⁰ K, IV—⁻⁶⁴¹ K, IV—⁻⁶⁴² K, IV—⁻⁶⁴³ K, IV—⁻⁶⁴⁴ K, IV—⁻⁶⁴⁵ K, IV—⁻⁶⁴⁶ K, IV—⁻⁶⁴⁷ K, IV—⁻⁶⁴⁸ K, IV—⁻⁶⁴⁹ K, IV—⁻⁶⁵⁰ K, IV—⁻⁶⁵¹ K, IV—⁻⁶⁵² K, IV—⁻⁶⁵³ K, IV—⁻⁶⁵⁴ K, IV—⁻⁶⁵⁵ K, IV—⁻⁶⁵⁶ K, IV—⁻⁶⁵⁷ K, IV—⁻⁶⁵⁸ K, IV—⁻⁶⁵⁹ K, IV—⁻⁶⁶⁰ K, IV—⁻⁶⁶¹ K, IV—⁻⁶⁶² K, IV—⁻⁶⁶³ K, IV—⁻⁶⁶⁴ K, IV—⁻⁶⁶⁵ K, IV—⁻⁶⁶⁶ K, IV—⁻⁶⁶⁷ K, IV—⁻⁶⁶⁸ K, IV—⁻⁶⁶⁹ K, IV—⁻⁶⁷⁰ K, IV—⁻⁶⁷¹ K, IV—⁻⁶⁷² K, IV—⁻⁶⁷³ K, IV—⁻⁶⁷⁴ K, IV—⁻⁶⁷⁵ K, IV—⁻⁶⁷⁶ K, IV—⁻⁶⁷⁷ K, IV—⁻⁶⁷⁸ K, IV—⁻⁶⁷⁹ K, IV—⁻⁶⁸⁰ K, IV—⁻⁶⁸¹ K, IV—⁻⁶⁸² K, IV—⁻⁶⁸³ K, IV—⁻⁶⁸⁴ K, IV—⁻⁶⁸⁵ K, IV—⁻⁶⁸⁶ K, IV—⁻⁶⁸⁷ K, IV—⁻⁶⁸⁸ K, IV—⁻⁶⁸⁹ K, IV—⁻⁶⁹⁰ K, IV—⁻⁶⁹¹ K, IV—⁻⁶⁹² K, IV—⁻⁶⁹³ K, IV—⁻⁶⁹⁴ K, IV—⁻⁶⁹⁵ K, IV—⁻⁶⁹⁶ K, IV—⁻⁶⁹⁷ K, IV—⁻⁶⁹⁸ K, IV—⁻⁶⁹⁹ K, IV—⁻⁷⁰⁰ K, IV—⁻⁷⁰¹ K, IV—⁻⁷⁰² K, IV—⁻⁷⁰³ K, IV—⁻⁷⁰⁴ K, IV—⁻⁷⁰⁵ K, IV—⁻⁷⁰⁶ K, IV—⁻⁷⁰⁷ K, IV—⁻⁷⁰⁸ K, IV—⁻⁷⁰⁹ K, IV—⁻⁷¹⁰ K, IV—⁻⁷¹¹ K, IV—⁻⁷¹² K, IV—⁻⁷¹³ K, IV—⁻⁷¹⁴ K, IV—⁻⁷¹⁵ K, IV—⁻⁷¹⁶ K, IV—⁻⁷¹⁷ K, IV—⁻⁷¹⁸ K, IV—⁻⁷¹⁹ K, IV—⁻⁷²⁰ K, IV—⁻⁷²¹ K, IV—⁻⁷²² K, IV—⁻⁷²³ K, IV—⁻⁷²⁴ K, IV—⁻⁷²⁵ K, IV—⁻⁷²⁶ K, IV—⁻⁷²⁷ K, IV—⁻⁷²⁸ K, IV—⁻⁷²⁹ K, IV—⁻⁷³⁰ K, IV—⁻⁷³¹ K, IV—⁻⁷³² K, IV—⁻⁷³³ K, IV—⁻⁷³⁴ K, IV—⁻⁷³⁵ K, IV—⁻⁷³⁶ K, IV—⁻⁷³⁷ K, IV—⁻⁷³⁸ K, IV—⁻⁷³⁹ K, IV—⁻⁷⁴⁰ K, IV—⁻⁷⁴¹ K, IV—⁻⁷⁴² K, IV—⁻⁷⁴³ K, IV—⁻⁷⁴⁴ K, IV—⁻⁷⁴⁵ K, IV—⁻⁷⁴⁶ K, IV—⁻⁷⁴⁷ K, IV—⁻⁷⁴⁸ K, IV—⁻⁷⁴⁹ K, IV—⁻⁷⁵⁰ K, IV—⁻⁷⁵¹ K, IV—⁻⁷⁵² K, IV—⁻⁷⁵³ K, IV—⁻⁷⁵⁴ K, IV—⁻⁷⁵⁵ K, IV—⁻⁷⁵⁶ K, IV—⁻⁷⁵⁷ K, IV—⁻⁷⁵⁸ K, IV—⁻⁷⁵⁹ K, IV—⁻⁷⁶⁰ K, IV—⁻⁷⁶¹ K, IV—⁻⁷⁶² K, IV—⁻⁷⁶³ K, IV—⁻⁷⁶⁴ K, IV—⁻⁷⁶⁵ K, IV—⁻⁷⁶⁶ K, IV—⁻⁷⁶⁷ K, IV—⁻⁷⁶⁸ K, IV—⁻⁷⁶⁹ K, IV—⁻⁷⁷⁰ K, IV—⁻⁷⁷¹ K, IV—⁻⁷⁷² K, IV—⁻⁷⁷³ K, IV—⁻⁷⁷⁴ K, IV—⁻⁷⁷⁵ K, IV—⁻⁷⁷⁶ K, IV—⁻⁷⁷⁷ K, IV—⁻⁷⁷⁸ K, IV—⁻⁷⁷⁹ K, IV—⁻⁷⁸⁰ K, IV—⁻⁷⁸¹ K, IV—⁻⁷⁸² K, IV—⁻⁷⁸³ K, IV—⁻⁷⁸⁴ K, IV—⁻⁷⁸⁵ K, IV—⁻⁷⁸⁶ K, IV—⁻⁷⁸⁷ K, IV—⁻⁷⁸⁸ K, IV—⁻⁷⁸⁹ K, IV—⁻⁷⁹⁰ K, IV—⁻⁷⁹¹ K, IV—⁻⁷⁹² K, IV—⁻⁷⁹³ K, IV—⁻⁷⁹⁴ K, IV—⁻⁷⁹⁵ K, IV—⁻⁷⁹⁶ K, IV—⁻⁷⁹⁷ K, IV—⁻⁷⁹⁸ K, IV—⁻⁷⁹⁹ K, IV—⁻⁸⁰⁰ K, IV—⁻⁸⁰¹ K, IV—⁻⁸⁰² K, IV—⁻⁸⁰³ K, IV—⁻⁸⁰⁴ K, IV—⁻⁸⁰⁵ K, IV—⁻⁸⁰⁶ K, IV—⁻⁸⁰⁷ K, IV—⁻⁸⁰⁸ K, IV—⁻⁸⁰⁹ K, IV—⁻⁸¹⁰ K, IV—⁻⁸¹¹ K, IV—⁻⁸¹² K, IV—⁻⁸¹³ K, IV—⁻⁸¹⁴ K, IV—⁻⁸¹⁵ K, IV—⁻⁸¹⁶ K, IV—⁻⁸¹⁷ K, IV—⁻⁸¹⁸ K, IV—⁻⁸¹⁹ K, IV—⁻⁸²⁰ K, IV—⁻⁸²¹ K, IV—⁻⁸²² K, IV—⁻⁸²³ K, IV—⁻⁸²⁴ K, IV—⁻⁸²⁵ K, IV—⁻⁸²⁶ K, IV—⁻⁸²⁷ K, IV—⁻⁸²⁸ K, IV—⁻⁸²⁹ K, IV—⁻⁸³⁰ K, IV—⁻⁸³¹ K, IV—⁻⁸³² K, IV—⁻⁸³³ K, IV—⁻⁸³⁴ K, IV—⁻⁸³⁵ K, IV—⁻⁸³⁶ K, IV—⁻⁸³⁷ K, IV—⁻⁸³⁸ K, IV—⁻⁸³⁹ K, IV—⁻⁸⁴⁰ K, IV—⁻⁸⁴¹ K, IV—⁻⁸⁴² K, IV—⁻⁸⁴³ K, IV—⁻⁸⁴⁴ K, IV—⁻⁸⁴⁵ K, IV—⁻⁸⁴⁶ K, IV—⁻⁸⁴⁷ K, IV—⁻⁸⁴⁸ K, IV—⁻⁸⁴⁹ K, IV—⁻⁸⁵⁰ K, IV—⁻⁸⁵¹ K, IV—⁻⁸⁵² K, IV—⁻⁸⁵³ K, IV—⁻⁸⁵⁴ K, IV—⁻⁸⁵⁵ K, IV—⁻⁸⁵⁶ K, IV—⁻⁸⁵⁷ K, IV—⁻⁸⁵⁸ K, IV—⁻⁸⁵⁹ K, IV—⁻⁸⁶⁰ K, IV—⁻⁸⁶¹ K, IV—⁻⁸⁶² K, IV—⁻⁸⁶³ K, IV—⁻⁸⁶⁴ K, IV—⁻⁸⁶⁵ K, IV—⁻⁸⁶⁶ K, IV—⁻⁸⁶⁷ K, IV—⁻⁸⁶⁸ K, IV

توانگر نکر دی ازو هیچ یـاد
همی داشت درویشی خویش راز
نبند^۲ شاه روزی ز بخشش دژم^۳
نیامدش از آگـندن گنج یـاد
که پیشی آورد مردم پاکدین^۴
بکنند و دیوار آتش کده
سر تخت آذر^۵ بپیراستند
که نرسی بُد و^۶ موبد^۷ رهنمون
بزرگان ایران و کـنداوران
درفش دلفروز و چندان سپاه
بزرگان و هم موبد سرفراز
گرفت آن زمان دست اورا بدست
بزرگان بپیشاندرون با کمر
در تنگ زندان گشادند باز^{۱۱}
دل غمـگـنان از غم آزاد شد^{۱۳}
ز بهر بزرگان یکی سور کرد
همه خلعت^{۱۵} مهتری^{۱۶} یافتی^{۱۴}

پنجم هراکس که بد باذرتاد
ششم هر که آمد ز راه دراز
بدیشان ببخشید چندین^۱ درم
۱620 غنیمت همه بهر لشکر نهاد
بفرمود پس تاج خاقان چین
گهرها که بود اندرو آرده
بزر و بگـوهر بیاراستند
وزنجایگه شد سوی طیسفون
۱625 پذیره شدندش همه مهتران
چو نرسی بدید آن سر و^۸ تاج شاه
پیماده شد و برد پیشش^۹ نماز
بفرمود بهرام تا برنشست
بیامد نشست از بر تخت زر
۱630 ببخشید گنجی بمرد^{۱۰} نیاز
زمانه پر از رامش^{۱۲} و داد شد
ز هر کشوری رنج و غم دور کرد
بدان سور هر کس که بشتافتی^{۱۴}

۲۵

نویسنده را^{۱۷} پیشی بنشاختند
یکی نامه بنوشست شادان بهر
بران کو روانرا بشادی^{۱۹} بدست^{۲۰}

سیوم روز بزم ردان ساختند
۱635 بمی خوردن اندر چو بگشاد چهر
سر نامه کرد آفرین از^{۱۸} نخست

۱ K, VI-6. стоит после 6. 1614; VI-доб. после 6. 1619: گنج VI-گنجی K-^۱

۲ * نبند هیچ روز او ز گیتی دژم
۳ K, IV-доб. ۷ K, IV-доб. ۶ K- اورا VI-^۵ پیشدین VI-پاکدین K, IV-^۴

۶ K, IV-доб. ۷ K, IV-доб. ۶ K- اورا VI-^۵ پیشدین VI-پاکدین K, IV-^۴

۷ K, IV-доб. ۷ K, IV-доб. ۶ K- اورا VI-^۵ پیشدین VI-پاکدین K, IV-^۴

۸ K, I, IV, VI-^{۱۴} ۱۳ L-66. 1609-1631 op.; Б-эти 66. переведены. ۹ K, I, IV, VI-^{۱۴}

۱۰ K, I, IV, VI-^{۱۴} ۱۳ L-66. 1609-1631 op.; Б-эти 66. переведены. ۹ K, I, IV, VI-^{۱۴}

۱۱ K, I, IV, VI-^{۱۴} ۱۳ L-66. 1609-1631 op.; Б-эти 66. переведены. ۹ K, I, IV, VI-^{۱۴}

که ما شاهرا یکسره بنده ایم همان باز را گردن افکنده ایم^۱
همان نیز هر سال با باز و ساو بدرگه شدی^۲ هرک بودیش تاو^۳

۲۴

چو شد ساخته کار آتش‌کده همان جای نوروز و جشن سده
۱605 پیامدد سوی آذرآبادگان خدود و نامداران و^۴ آزادگان
پرستندگان^۵ پیشی آذر شدند
پرستندگانرا به‌خشید چپیز
خرامان پیامدد به‌هر صطغر
پراگنده از چهرم گاوامیشی^۶
۱610 هزار و صد و شصت قنطار بود
که بر پهلوی موبد^۷ پارسوی
بی‌آورد پیس م‌شک‌های^۸ ادیم
بره‌بر هران پل که ویران بدید
۲۲ گیتی دگر هر که درویش بود
۱615 سدیگر بکپان^۹ بسختید^{۱۰} سیم
چهارم هران پیر کز^{۱۱} کارکرد

همان جای نوروز و جشن سده
خدود و نامداران و^۴ آزادگان
همه موبدان دست بر سر شدند
وز^۵ آتش‌کده روی بنهاد تپیز
که شاهنشهرانرا بدان^۶ بود فخر^۷
که بر^۸ پشت پیلان همی‌رانند^۹ پیش
درم بود ازو نیز^{۱۰} و^{۱۱} دینار بود^{۱۲}
همی نام بردیش^{۱۳} پی‌داوسی^{۱۴}
بگسترد و^{۱۵} شادان برو ریخت^{۱۶} سیم
رباطی که از کاروانان^{۱۷} شنید
وگر نانشی^{۱۸} از کوشش خویش بود
زن بی‌وه و کودکان یتیم
فرومانند وز^{۱۹} روز ننگ و نبرد

^۱ K, I, IV, VI-б. оп. ^۲ Л-بدی ^۳ VI-б. оп. ^۴ Л-و оп. ^۵ K, I, IV-پرستش کنان

^۶ K-ز VI-بر ^۷ K, IV-بدو ^۸ K-доб:

یکی گنچرا در گشادند باز * ازان رنچ ک‌آورده بود او فل‌راز
و-^{۱۴} B-و I-^{۱۳} چند VI-پنج I, IV-^{۱۲} برد K-^{۱۱} ابر VI-^{۱۰} و میش K, IV-^۹
بین یدیه ألف و مائة و ستون قنطارا من الدراهم و الدنانیر فی جلود البقر علی ظهور
بنداوسی I, VI-پیل آوسی K-^{۱۷} کجا نام او بود VI-^{۱۶} یکی موبدی نام او VI-^{۱۵} الفیلة
VI-بزر و ب-^{۲۰} K-و I, IV-^{۱۹} K-و I, IV-^{۱۸} K-نطع‌های B-^{۱۷} سداوسی IV-
ب VI-^{۲۲} (متن تصحیح قیاسی رداکتور) داذان I, IV, VI-^{۲۱} K-بر روی آن ریخت
بمردم به‌خشید VI-^{۲۵} بسختید IV-^{۲۴} بکپان IV-^{۲۳} بکپان K-^{۲۲} ویا خرجش VI-
او-^{۲۷} K-آنکس که از VI-^{۲۶}

هرآنکس که بود از یلان جنگجوی^۱
نهادهند هر یک^۴ با آواز گوش
همی بود پیچان ز بهر^۵ گناه
همه دلهراسان ز هر بد^۶ شدند
بمرد دل از^۸ راه گیجهان خدیو
که یزدان گشاید در آسمان
هم از رای^{۱۱} داننده^{۱۲} مرد خرد^{۱۳}
همین پوزش ما بپاید ز شست
ببخشد مگر نامبردار شاه
که کین از دل شاه بیرون کنم
پدیدار کرد اندرو خوب و زشت
همان از پی بوم و فرزند و گنج
بنومیدی از^{۱۷} نامبردار شاه^{۱۸}
نه بر^{۲۱} شاه بودست کس را^{۲۲} گزین
بدان رفتن راه^{۲۵} برگشاد چهر^{۲۶}
همه رازها^{۲۷} برگشاد از نهان
چنین آتش^{۲۸} قیصر بی دود گشت
بخاری و از غرچگان^{۳۲} موپدان^{۳۳}
نیایش کنان پیش آتش پرست^{۳۴}

بشد موبد موبدان پیش او
 بشادی² برآمد ز ایران³ خروش
 دل نامداران ز تـشـویر شاه 1585
 بپوشش بنزدیک موبد شدند
 کز⁷ اندیشه کژ و فرمان دیو
 بدان مایه لشکر که برد این⁹ گمان
 شکستیمست¹⁰ این کز گمان بگذرد
 چو پاسخ شود نامه بر خوب و¹⁴ زشت 1590
 که گرچند¹⁵ رفت از بزرگان گناه
 بپذرفت¹⁶ نرسی که ایdon کنم
 پس آن نامدهرا زود پاسخ نوشت
 که ایرانیان از پی درد و رنج
 گرفتند خاقان چین را پناه 1595
 نه از دشمنی بد نه¹⁹ از درد²⁰ و کین
 یکی مهتری²³ نام او برزمهر²⁴
 پیامد بنزدیک شاه جهان
 ز گفتار او شاه خشنود گشت
 چغانی و چگلی²⁹ و³⁰ بلخی ردان³¹ 1600
 بررفتند با باژ و بزم دست

از ایران برآمد— I, IV, VI یکپیان برآمد— K³ ز شادی— K² خویشی— I, IV, VI¹
 I, IV— کزان نیکخواهی همی بد— K⁶ بیم— K⁵ کس— I, IV, K⁴ ز ایوان برآمد— VI
 K¹⁰ بردی— I, IV, K⁹ ببرد از دلم— K⁸ که— I, IV, K⁷ بر پادشای به و بد
 کُنیشی— VI¹⁴ 6. VI¹³ دازا و— K¹² نادان و— I, VI¹² و. 11 IV— доб. شگفتست
 بنومیدی— VI¹⁷ پذیرفت— K¹⁶ و گر چند— I, IV, VI اگر چند— K¹⁵ ز خوب و ز
 K²² I, IV, K²¹ بر— K²⁰ رنج— I, IV, K¹⁹ که— 1592–1595 оп. (гаплография). 18 IV— 66.
 6. K²⁶ شاد— IV شاه— VI, K²⁵ پیر ز مهر— IV²⁴ موبدی— I, IV²³ بودی کسی را
 VI³⁰ و. 1593. 27 I, IV— پردها 28 VI— رفتن 29 K, I, IV, VI— ختلی
 ثم أخته أكابر ممالك توران بما التزموا له من الخراج— Б³³ جرغگان— K³² سران— K³¹
 یزدان پرست— VI— (нет рифмы); IV, K³⁴ گشسپ— K³⁴

دل شاه ز اندیشه پرداخته
 قلم خواست با مشک و چینی^۱ حریر^۲
 ز پیکار ترکان و کار سپاه
 ازین بنده بر کردگار جهان
 خداوند بهرام و کیوان^۳ و ماه
 خداوند ارمنده^۴ خاک نژند^۵
 همه بودندی زیر فرمان^۶ اوست
 بنزد برادر بایران زمین
 نوشتیم همین^۷ نامه بر پرنیان
 ازین جنگجویان^۸ بپاید شنید
 ز گردش بقیمر اندراندود^۹ چهر
 سر بخت بیداد^{۱۰} گشته^{۱۱} نگون
 وزو چرخ گردنده بیزار شد
 جگرخسته و دیدگان پر ز خون
 زبان چرب و دلها پر از خون گرم^{۱۲}
 بر راه آمدند^{۱۳} آنک^{۱۴} بی راه بود
 بپاییم بکام دل^{۱۵} نیکخواه
 برفتند چون ابر غران ز جای
 ز شادی دل پادشاه^{۱۶} بردمید

چو شد کار توران زمین ساخته
 بفرمود تا پیش او شد دبیر
 بنرسی یکی نامه فرمود^{۱۷} شاه
 سر نامه کرد^{۱۸} آفرین نهان^{۱۹}
 خداوند پیروزی و دستگاه
 خداوند گردنده چرخ بلند
 بزرگی و خردی به پیمان^{۲۰} اوست
 نوشتیم یکی نامه از مرز چین
 بنزد^{۲۱} بزرگان^{۲۲} ایرانیان
 هرآنکس که او رزم خاقان ندید
 سپه بود چندانک گفتی سپهر
 همه مرز شد همچو دریای خون
 برزم اندرون او گرفتار شد
 کنون بسته آوردمش^{۲۳} بر هیون
 همه گردن سرکشان گشت^{۲۴} نرم
 پذیرفت باژ آنک بدخواه بود
 کنون از پس نامه من با سپاه
 هیونان کفک افکن^{۲۵} بادپای
 چو نامه^{۲۶} بنزدیک^{۲۷} نرسی رسید

^۱ K, I, IV-پود VI-گفت ^۲ K, I, IV-پنوشت ^۳ I, IV-ب. оп. ^۴ K, I, IV-پیمان ^۵ K, I, IV-فرمان ^۶ K, I, IV-پیش ^۷ K, I, IV-دگر ^۸ K, I, IV-دوب. ^۹ K, I, IV-آلود ^{۱۰} K, I, IV-آورد ^{۱۱} K, I, IV-آلود ^{۱۲} K, I, IV-آورد ^{۱۳} K, I, IV-آورد ^{۱۴} K, I, IV-آورد ^{۱۵} K, I, IV-آورد ^{۱۶} K, I, IV-آورد ^{۱۷} K, I, IV-آورد ^{۱۸} K, I, IV-آورد ^{۱۹} K, I, IV-آورد ^{۲۰} K, I, IV-آورد ^{۲۱} K, I, IV-آورد ^{۲۲} K, I, IV-آورد ^{۲۳} K, I, IV-آورد ^{۲۴} K, I, IV-آورد ^{۲۵} K, I, IV-آورد ^{۲۶} K, I, IV-آورد ^{۲۷} K, I, IV-آورد

که شاهها ردا و¹ بلنداخترا
 گر ایدونک خاقان گنه کار گشت
 بدستت گرفتار شد بی گمان
 تو خون سر بی گناهان مریز
 1550 گر از ما همی⁵ باز خواهی رواست
 همه مرد و زن پندگان توایم
 دل شاه بهرام زیشان⁶ بسوخت
 ز خون ریختن دست گردان بپست
 چو مهر جهاندار پیوسته شد
 1555 بر شاه شد بهتر مهتران
 ازین کار چون کام او شد روا
 چو برگشت و آمد بشهر⁹ قرب
 برآسود یک هفته¹¹ لشکر نراند¹²
 برآورد میلی ز سنگ و ز گچ
 1560 نباشد¹⁶ گذر جز بفرومان شاه
 بلشکر¹⁷ یکی مرد بد شمر نه
 مر اورا بتوران زمین شاه کرد
 همان تاج زرینش بر نمر²¹ نهاد

VI — شهریاران — K — 4. 6. оп. — K, I, IV, VI — 3. غمها — IV — 2. بزرگا — K, I, IV, VI — 1.
 پس از — K, I, IV — 8. بازی — IV — 7. (метр нарушен). بر ایشان — IV — 6. یکی — K — 5. پادشاهی
 بر خویش — I, IV — 13. براند — I, K, I, IV — 12. یکچند — VI — 11. آژنگ — IV, VI — 10. بتزد — K — 9.
 I, 18. ز لشکر — K — 17. نبودی — K, I, IV — 16. کز ایرانیان تا بروم — K — 15. از ایران — I, IV — 14.
 VI — 19. оп. — K, I, IV — 19. نام — VI — 20. K, I, IV — 20. * کمر بر میان بست و بگشاد دست
 زرین بسر بر — K, I, IV, VI — 21.

ازان خـواب آذـگاه بـیدار شد¹
 شد از تاختن چارپایان² چو³ غـرو
 بکشتند وز جنگیان⁴ بس⁵ نمازد
 پس اندر همی تاخت⁶ بهرام⁷ تفت
 پس پششت او قـازن پـارسی
 بهمخشید چیز کسان بر سپاه
 همه کامگاری ز یزدان شنـاخت
 که دارندۀ آفتـابست و مـاه

چو خاقان چینی گرفته ار شد
 سپهبد ز کشمپهن آمد بهـرو
 بهرواندر از چینیان کس⁴ نمازد⁵
 هرانکس کزیشان گریزان بررفت
 برینسان همی راند¹⁰ فرسنگ سی
 چو برگشت و آمد¹¹ بنـخچـیرگـاه
 ز¹² پیروزی چین چو¹³ سر بر فراخت¹⁴
 کجا¹⁵ داد بر نیک و بد دستـگاه 1535

۲۲

چو آسوده شد شاه و¹⁷ جنگی¹⁸ ستور
 دلش رای رزم بهـارا گـزیـد¹⁹
 ز نـخچـیر و بازی جهـانـجوی شد
 گذر کرد بر آب و²¹ ریگ فـرب
 بهـنـداخت پـیـرـاهـن لاژورد
 جهـانـجوی بگذشت بر مای و²³ مرغ²⁴
 بهـوم و بدشت²⁶ آتش اندرززد
 پدر بر پسر بر همی راه جست²⁷
 ز پیران²⁸ و خـنـجـرگـزاران نـو
 پیاده پر از خون²⁹ دل خاکسار

بهـاسود¹⁶ در مـرو بهـرام گـور
 ز تیمزی روانش مدارا گزیـد¹⁹
 بیک روز و یک شب بـامـوی²⁰ شد
 بهـامـد ز آمـوی یک پاس شب
 چو خورشید روی هوا کرد زرد 1540
 زمانه شد از گرد چون پتر چـرغ²²
 همه لشکر ترک بهـرم²⁵ زدند
 ستاره همی دامن ماه جست
 ز ترکان هرانکس که بد پیشـرو
 همه پیشی بهرام رفتند خوار 1545

¹ K, I, IV, VI — 6. оп. ² I, IV, VI — بادپایان ³ K — شاه برسان ⁴ K, I — بس ⁵ VI — پس اندرشی بهرام — K و ⁶ Л — доб. ⁷ K, I, IV — کس ⁸ VI — رفت ⁹ K, VI — در رزمگه ¹⁰ VI — ندید
 خویش ¹¹ VI — آمد از اجا ¹² IV — پ ¹³ K, VI — رفت ¹⁴ K, VI — چون یاد ¹⁵ K, I, IV, VI — که او ¹⁶ IV — بر آسود ¹⁷ VI — و ¹⁸ IV —
 و ¹⁹ Л — оп. ²⁰ K — ز مرغ ²¹ IV — زاغ ²² K — و ²³ VI — آمل ²⁴ B — گرفت ²⁵ K, I, IV — خیل و ²⁶ K — مرغ ²⁷ K — доб. ²⁸ K, I, IV — برش ²⁹ K, VI — اهر (?) ³⁰ K —
 ستاره همی دامن اندرکشید * شده روز روشن ز شب ناپدید
 و ³¹ K, IV, VI — доб. ³² K, VI — گردان

- 1510 قبا جوشن و ترگ رومی کلاه¹
همی تناخت لشکر⁴ چو از کوه سیل
ز آمل⁶ بیامد بگرگان کشید⁷
ز گرگان⁹ بیامد بشهر¹⁰ نسبا
بکوه و بیابان و بی راه رفت
1515 پروان¹⁵ دیده بان داشتی
بدین سان بیامد¹⁶ بنزدیک مرو
نوندی بیامد ز کار آگاهان
بتدبیر نخچیر کشمیر است
چو بهرام بشنید زان شاد شد²²
1520 برآسود روزی²⁴ بدان²⁵ رزمگاه
بکشمیر²⁶ آمد بهنگام روز
همه گوش³¹ پر زاله بوق شد
دهاده برآمد ز نخچیرگاه
بدرید از آواز گوش هژیر
1525 چو خاقان ز نخچیر بیدار شد
چنان شد ز خون خاک آوردگاه
چو سیصد تن از نامداران چین
- شعب و روز چون باد تازان² پراه³
بآمل گذشت از در⁵ اردبیل
همی⁸ درد و رنج بزرگان کشید
یکی رهنمون پیشی پرکیمی¹¹
بروز و بشب گاه¹² و¹³ بی گاه رفت¹⁴
بتیره شبان پاسبان داشتی
نپرد¹⁷ بدان¹⁸ گونه پیران تذرو
که خاقان شب و روز بی اندھان¹⁹
که دستورش از کهل²⁰ اهریمنست²¹
همه رنجهای پر دلش²³ باد شد²²
چو²⁶ آسوده تر گشت²⁷ شاه²⁸ و سپاه²⁹
که³⁰ برزد سر از کوه گیتی فروز
همه چشم پر رنگ منجوق شد
پراواز شد گوش شاه و سپاه³²
تو گفستی همی ژاله بارد ز³³ ابر
بدست خزروان³⁴ گرفته بار شد
که³⁵ گفستی همی³⁶ تیر بارد ز³⁷ ماه
گرفتند و³⁸ بستند بر پشت زین

تازان و پویان - VI پادپایان - IV² سپاه - VI¹ доб. и перечеркивает:

همه روز با دیده بان داشتی * بتیره شبان پاسبان داشتی
VI-⁷ وز آمد - VI⁶ ره - I, IV⁵ راند لشکر - I, IV رفت تازان - Л⁴ см. 6. 1515
پیشی او از بسا - K, I, IV, VI¹¹ بدشت - VI¹⁰ پسانگه - VI⁹ همه - K, VI⁸ رسید
همه - VI¹⁵ تفت - K¹⁴ و - I, IV, VI¹³ شب تیره تا روز - K, I, IV, VI¹² [نسبا - K]
آهرمن - K²¹ ازان - VI¹⁸ نبودی - K¹⁷ بدان ره بیامد - VI¹⁶ گونه آمد - K¹⁶ روزها
چن - I²⁶ دران - IV²⁵ تنش - I, IV, VI²³ گشت - K, I, IV, VI²² ریمن است
کوه - K³¹ چو - K, VI³⁰ - 6. оп. VI²⁹ اسپ - K²⁸ آسوده گشت اسپ و - I, IV²⁷
مگر - VI³⁶ چو - IV³⁵ بدشت جزوان - IV³⁴ با روز - VI³³ بارید - I, IV³³ - 6. оп. VI³²
گرفته د - K, IV, VI³⁸ بارید - K, I, IV, VI³⁷

که با جان پاکان خرد داد جفت
 که گفت این فرستاده راستان
 کنم روی کشور چو پرت تذر
 ابا آب شپیر اندر آرم بجوی
 همان هدیه و ساو^۱ شیران^۲ رسد
 نخواهم که رنج آید از لشکر
 ز خاقان بگفت آنچ دید و شنید
 جهان شد ز گرد سواران سپاه
 کسی را نیامد ز بهرام داد
 کسی را نبرد جای آرام و خواب^۷
 طلایه نه بر دشت و نه راحله^۹
 شب و روز^{۱۰} ایمن نشسته ز جنگ
 ز دیر آمدن^{۱۱} دل پر از خشم داشت

یکی پاسخ نامه بنوشت و گفت
 بدان باز گشتیم همداستان
 1495 چو من با سپاه اندر آیم بمرو
 برای و داد و برنگ و بموی
 بپاشیم تا باز ایران رسد
 بمرو آیم و زاستر^۳ نگذرم^۴
 فرستاده تازان بایران رسید
 1500 بمرو اندر آورد خاقان سپاه
 چو آسوده شد سر بخوردن^۵ نهاد
 بمرواندر^۶ بانگ چنگ و رباب
 سپاهش همه باره^۸ کرده یله
 شکار و می و مجلس و بانگ چنگ
 1505 همی باز ایران چشمت داشت

۲۱

سپهرا ز دشمن نگه دار بود
 سپهرا ز دشمن نهان داشتی^{۱۲}
 که خاقان بمروست و چندان سپاه^{۱۴}
 همه بی بنه هر یکی^{۱۶} با^{۱۷} دو اسپ

وزان روی به بهرام بیچار بود
 شب و روز کار آگاهان داشتی
 چو آگاهی آمد به بهرام شاه^{۱۳}
 پی آورد لشکر ز آذرگشسپ^{۱۵}

پیشتر VI راست بر I راستر K^۳ نیز ساو دلیران K^۲ هدیه نره VI^۱
 ۴ IV I, IV, K^۸ VI-6. оп. ۷ اندر از I, IV^۶ سوی دهران K^۵ ۵ بمرواندر آسوده تر بگذرم IV^۴
 و کان قد فرق B زلزله K, I, IV^۹ سپهرا همه [بدان K] دشت [دست I, IV] VI-
 همان با می K^{۱۲} چو آن دیر شد VI^{۱۱} بروز و شب I, IV^{۱۰} الجواسیس و العیون
 K^{۱۴} گور K^{۱۳} بزم و می روز نگذاشتی [بگذاشتی IV] I, IV, VI و رود بگذاشتی
 بر I^{۱۷} کسی K, I^{۱۶} بدر گشسپ K^{۱۵} بی شر و شور

کجا¹ رفت یا خوارمایه سپاه
 چه باید بشاهان³ چنین گشت بد⁴
 یکی پاسخ کز⁵ فگندند بن
 که مارا بغم دل⁶ بپاید سپرد⁷
 نهاند برین بوم ما بوی و رنگ
 بکویند بر خیره مارا بپای
 بهاند ز تن¹² نگسلد پای ما
 هنرمند و بادانش و پاکرای¹³
 که آن چاره را تنگ بنهد میان
 از ایران بنزدیک¹⁴ آن شهریار
 بفرمان و رایت سر افگنده ایم
 فرستیم نزدیک خاقان چین¹⁵
 که با جنگ ترکان نداریم تاو
 خود و نامداران پاکیزه رای¹⁸
 دل شاه ترکان¹⁹ بدان²⁰ گشت شاد
 گریزان²² بشد تازیان پا²³ سپاه
 دل و جان خاقان چو گل بر شکفت
 که ما بر نهادیم بر چرخ²⁴ زین²⁵
 مگر ما برای و بهوش و درنگ؟
 درم داد چینیی و دینار داد

چو نومیدی آمد ز بهرام شاه
 گر² اندیشه بد کنی بد رسد
 شنیدند ایرانیان این سخن
 که بهرام ز ایدر سپاهی ببرد
 چو خاقان بپاید پایران⁸ بجنگ
 سپاهی و نرسی⁹ نهاند بجای
 یکی¹⁰ چاره سازیم تا جای¹¹ ما
 یکی موبدی بود نامش همای
 ورا برگزیدند ایرانیان
 نوشتند پس نامه بی بنده وار
 سر نامه گفتند ما بنده ایم
 ز چیزی که باشد پایران زمین
 همان نیز با¹⁶ هدیه و¹⁷ باز و ساو
 پیامد ز ایران خجسته همای
 پیام بزرگان بخاقان بداد
 وزان خجسته²¹ تیز بهرام شاه
 بپیش گرانمایه خاقان بگفت
 بترکان چنین گفت خاقان چین
 که آورد بی جنگ ایران بچنگ؟
 فرستاده را چنین بسیار داد

¹ K, I, IV, VI — که او — ² K, I, IV — چو — ³ K, I, IV — که اندیشهان — ⁴ K, I, IV — обрат-
 ный порядок мисра. ⁵ I, IV, VI — پاسخ — ⁶ VI — دل از غم — ⁷ VI — ستدرد — ⁸ K, I, IV, VI — پایران — ⁹ K — شهری — ¹⁰ K, I, IV — همی — ¹¹ I, IV, VI — تاجان — ¹² K, I, IV, VI — از ایران — ¹³ K, I, IV, VI — پاکیزه رای — ¹⁴ K, I, IV, VI — از ایران — ¹⁵ K, I, IV, VI — از ایران — ¹⁶ K, I, IV, VI — از ایران — ¹⁷ K, I, IV, VI — از ایران — ¹⁸ K, I, IV, VI — از ایران — ¹⁹ K, I, IV, VI — از ایران — ²⁰ K, I, IV, VI — از ایران — ²¹ K, I, IV, VI — از ایران — ²² K, I, IV, VI — از ایران — ²³ K, I, IV, VI — از ایران — ²⁴ K, I, IV, VI — از ایران — ²⁵ K, I, IV, VI — از ایران

همش فر و دین بود هم داد و¹ مهر
 سوی آذرآبادگان برکشید²
 چنین بود رای³ بزرگان و خرد
 وزان⁴ سوی آذر کشیدست⁵ راه
 رسولی ز قیصر پیامد⁶ چو باد
 گرانمایه جای چنان چون سزید
 بنزدیک نرسی همه موبدان⁷
 که داد او بیاد آن همه⁸ روزگار⁹
 بآگاه بودن¹⁰ ز بهرامشاه¹¹
 چرا هم ز لشکر نه¹² گنج آگند
 هم ارج جوانی نداند¹³ همی
 همی جست هر کس ره مهتری¹⁴
 بما باز گردد بدی ار¹⁵ بهی¹⁶
 برین بر نهاند یکسر سخن
 فرستند نزدیک خاقان چین
 ز هرگونه باید برانداختن¹⁷
 چو¹⁸ از خانه آواره شد کدخدای
 مر این آبرو در جهان جوی نیست
 کز آتش بخنجر برآرند گرد

خردمند نرسی آزادچهر
 1455 وزانچایگه لشکر اندرکشید
 چو از پارس لشکر فراوان بهرد
 که از جنگ بگریخت بهرامشاه
 چو بهرام رخ¹⁹ سوی دریا²⁰ نهاد
 بکاخیش²¹ نرسی فرود آورد
 1460 نشستند با رای زن بخردان
 سراسر سخنان بد از شهریار
 سوی موبدان موبد²² آمد²³ سپاه
 که بر ما همی رنج²⁴ بپراگند
 بهر جای زر²⁵ برفشاند همی
 1465 پراگنده شد شهری و²⁶ لشکری
 کنون زو²⁷ نداریم ما²⁸ آگهی
 ازانپس چو گفتارها شد کهن
 کز²⁹ ایران یکی مرد باآفرین
 که بنشین ازین غارت و تاختن
 مگر بوم ایران بماند بجای
 1470 چنین گفت نرسی که این روی نیست
 سلیحست و گنجست و مردان مرد

¹ I — оп.; IV — هم آزاد (метр нарушен). ² IV — درکشید ³ K, I, IV, VI — نزد ⁴ K, VI —
 5 K, I, IV, VI — گشسپست см. б. 1509. ⁶ VI — سر ⁷ K, I, IV, VI — آذر ⁸ K, I, IV —
 9 K, VI — چو ¹⁰ VI — обратный порядок мисра; K —
 11 VI —
 12 K — б. оп.; I, IV — б. 1460, 1461 оп. ¹³ Л —
 14 Л —
 15 IV —
 16 K, VI — б. оп. ¹⁷ Л, I, IV, VI — گنج ¹⁸ K —
 19 K, I —
 20 K, I, IV —
 21 K, I, IV —
 22 K, I, IV —
 23 K —
 24 K —
 25 K, I, IV — б. оп. ²⁶ K, I, IV —
 27 IV —
 28 K —
 29 K, I, IV —
 30 I —
 31 I —

بمخت¹ و سپاه² و بشمشیر و گنج
 همی کرد بازی بدان همنشان
 همی گفت هر کس کزین⁵ پادشا
 1440 دل شاه بهرام پییدار بود
 همی ساختی کار لشکر نهان
 همه شهر⁷ ایران ز کارش به پی⁸
 همه گشته¹⁰ نومید زان شهریار
 پس آگاهی آمد به بهرامشاه
 1445 جهاندار گسته همرا پیش خواند
 کجا¹⁶ پهلوان بود و دستور بود
 دگر مهر پیروز بهادر¹⁹
 چو بهرام²² پیروز²³ بهرامیان
 یکی شاه گیلان²⁶ یکی شاه ری
 1450 دگر داد برزین²⁸ رزم آزمای
 پیآورد³⁰ چون قارن³¹ برزمهر
 گزین کرد ز ایرانیان سی³⁴ هزار
 برادرش را داد تخت و کلاه

ز کشور بگردانم³ این درد و رنج
 وزو⁴ پر ز خون دیده سرکشان
 به پیچید دل مردم پارسا⁶
 ازین آگاهی پر ز تیمار بود
 ندانست رازش کس اندر جهان
 از اندیشگان دل شده بدو نیم⁹
 تن و¹¹ کندایی گرفتند¹² خوار
 که آمد ز چین اندر¹³ ایران سپاه¹⁴
 ز خاقان چین چند با او¹⁵ براند
 چو رزم¹⁷ آمدی پیش رنچور¹⁸ بود
 سوم²⁰ مهر برزین خردار²¹
 خزروان²⁴ رهام²⁵ با اندیان
 که بدو ند در رای هشیاری²⁷
 کجا زاولستان بدو بد پپای²⁹
 دگر داد برزین³² آژنگ چهر³³
 خردمند و شایسته کارزار
 که تا³⁵ گنج و لشکر بدارد³⁶ نگاه

کلاه—VI² بالمال و الجیش و السعادة و السیف—B بتخت—K, I, IV, VI—مخت—I¹

یتیم—K⁸ مرز—K⁷ VI—6. op. که زین—I, IV⁵ وزان—K⁴ ازیران بگرداند—I³

оп. و—I¹¹ شهر—K¹⁰ دلش گشته دو—VI پر دو—IV گشته دلشان دونیم—K⁹

K—доб.: 1443, 1444 op.; VI—66. 14 تا پ—IV¹³ بکردند—K¹²

بموبد چنین گفت پس شهریار * که اکنون سپهرا برآرای کار

بیدادرا—IV بندادرا—I خردار—K¹⁹ گنجور—VI¹⁸ بزم—VI¹⁷ که او—VI¹⁶ وی—K¹⁵

و—K, I, IV, VI—доб.: 24 پیروز بهرام—IV²³ و—K—доб.: 22 فرهادرا—K²¹ دگر—K²⁰

راد—VI—28 VI—6. op. که بفشاردندی که جنگ پی—K, I, IV²⁷ ایران—I²⁶ بهرام—K²⁵

ارژنگ—K, I, VI—33 پر—VI—66. 32 و—I—доб.: 31 نماوند(؟)—I³⁰ K—6. op. 29 برزین

لشکر و گنج—K²⁶ با—IV³⁵ ستة آلاف فارس—B صد—C شش—K, I, IV, VI, T³⁴ چهر

گنج و لشکرش دارد—I, IV, VI دارد

- برین گونه یک چند گیتی بخورد
 ۱۴۲۰ پس^۲ آگاهی آمد بهند و بروم
 که بهرام را دل به باز بست^۳ بس
 طلایه نه و دیده بان نیز نه
 به بازی همی بگذراند^۴ جهان
 چو خاقان چین این سخنها شنید
 ۱۴۲۵ درم داد و سر سوی ایران نهاد
 وزان سوی^۵ قیصر سپه برگرفت
 بایران چو آگاهی آمد ز روم
 که قیصر^۶ سپه کرد و لشکر کشید
 بایران^۷ هرانکس که بد پیش رو^۸
 ۱۴۳۰ همه پیشی بهرام گور آمدند
 بگفتند با شاه چندی درشت
 سر رزم جوین^۹ برزم اندرست
 به چشم تو خوارست گنج^{۱۰} و سپاه^{۱۱}
 چنین داد پاسخ جهاندار شاه
 ۱۴۳۵ که دادار^{۱۲} گیهان مرا یاورست
 بنیروی آن^{۱۳} پادشاه^{۱۴} بزرگ
- برزم و بیزم و بننگ و نبرد^۱
 بترک و بچین و بآباد بوم
 کسی را ز گیتی ندارد^۲ بکس
 بهمرزاندرون پهلووان نیز نه
 نداند همی آشکار و نهان^۳
 ز چین و ختن لشکری برگزید
 کسی را نیامد ز بهرام یاد
 همه کشور روم لشکر گرفت
 ز هند و ز چین و ز آباد بوم
 ز چین و ختن لشکر^۴ آمد^۵ پدید
 ز پیهران و^۶ از نامداران^۷ نو^۸
 پر از خشم و پیکار و شور آمدند
 که بخت فروزانت بنمود پشت
 ترا دل به بازی و بزم اندرست
 همان تاج^۹ ایران و هم تخت و^{۱۰} گاه^{۱۱}
 بدان موبدان نماینده راه
 که از دانشی برتران برترست
 که^{۱۲} ایران نگه دارم^{۱۳} از چنگ^{۱۴} گرگ

^۱ K, I, IV, VI — 6. оп.; см. 6. 1245. ^۲ VI — چو ^۳ IV — доб. و ^۴ VI — نگبرد ^۵ K —
 VI — ^۶ دشمن ^۷ K — خاقان ^۸ VI — روی ^۹ K, I, IV — ^{۱۰} VI — همی بگذراند به بازی
 چو گشتند آگاه از مرز روم — ^{۱۱} VI — از ایران — ^{۱۲} K, I, IV — که شد دشت از گردشان نا
 I, IV — شهر یاران — ^{۱۳} K, VI — بوم — ^{۱۴} VI — ^{۱۵} K, VI — کهن مرد یا از دلبران — ^{۱۶} IV — و
 تاج — ^{۱۷} I, IV — تخت — ^{۱۸} K, VI — شهر — ^{۱۹} K, VI — کلاه — ^{۲۰} K, VI — تخت — ^{۲۱} VI — مرزجویان
 پادشای — ^{۲۲} IV — به پیروزی — ^{۲۳} K, VI — دارای — ^{۲۴} K, VI — تاج [گنج] و سپاه — ^{۲۵} K, VI —
 رنج — ^{۲۶} I, IV — و سأسرف شرهم عن هذا الاقلیم — ^{۲۷} B دارد — ^{۲۸} I, VI — من — ^{۲۹} I, VI — شهریار — VI

- ازان پس بهمین تا که آید ز¹ راه
 خداوند خانه پیوید سخت 1405
 همی داشت آنرا زمانی نگاه
 هرانکس که این⁴ تازیانه بدید
 پیاده همه⁶ پیش شیب⁷ دراز
 زن و⁹ شوی گفت این بجز¹⁰ شاه نیست
 1410 پیر از شرم رفتند هر دو ز¹² راه
 که شاهها بزرگوار را بخردا
 بدین خانه درویش بد میزدان¹⁴
 بران بندگی¹⁶ نیز پوزش¹⁷ نمود¹⁸
 که چون تو²⁰ بدین جای مهمان²¹ رسید²²
 1415 بدو گفت بهرام²⁷ کای روزبه
 همیشه جزاز²⁹ میزدانی مکن
 بگفت این و خندان³⁰ بشد زان سرای
 بشد زان ده بی نوا شهریار
- همی کن بدین تازیانه نگاه
 بیاویخت آن شیب شاه² از درخت
 بدید آمد از راه³ بی مر سپاه
 بهرام شاه⁵ آفرین گسترید
 برفتند و بردند یک یک⁸ نماز
 چنین چهره جز درخور¹¹ گاه نیست
 پیاده دوان¹³ تا بنزدیک شاه
 جهاندار و بر موبدان موبدا
 زنی¹⁵ بی نوا شوی پالیزبان
 همان¹⁹ شاه مارا پژوهرش نمود
 بدین بی نوا²³ خانه²⁴ و مان²⁵ رسید²⁶
 ترا دادم این مرز و این خوب²⁸ ده
 برین باش و پالیزبانی مکن
 نشست از بر بار² پادپای
 پیامد بایوان گوهرنگار³¹

آن شوشه را VI زانسان که گفت IV شیبی ز شاخ [از زیر K] — J, K —² — K, IV, VI —¹
 بنزد دوال — VI —⁷ همی — K, I, IV —⁶ بهرام بر — K, I, IV, VI —⁵ او — VI —⁴ دور — K —³
 VI —¹³ — K, VI —¹² جزاز در — I, IV —¹¹ جزاز — K, I, IV —¹⁰ بزن — VI —⁹ پیشش — VI —⁶
 K, I, —¹⁸ کوشش — K, I, IV, VI —¹⁷ بهتری — VI —¹⁶ زن — K —¹⁵ بی زبان — K —¹⁴ نهاده روان
 جا نه — K —²¹ او — I, IV —²⁰ هم از — K, I, IV, VI —¹⁹ (метр нарушен). بود — VI — نمود — IV —
 میهمان خان — I میزدان خود — K —²⁵ میهن — IV —²⁴ بها — K —²³ رسد — I —²² موبد
 VI —²⁹ بوم و — I, IV, VI —²⁸ بوم و این مرز و — K —²⁸ مهمان — VI —²⁷ 6. оп. VI —²⁶ رسد — I —²⁵
 بجز³⁰ IV —³¹ آنکه — K, I, IV —³¹ 6. оп.; K —³¹ доб.:

بمشکوی زرین شد آنگه بغفت * همه شب همی با بتان بود جفت
 بشادی همی بود با دوستان * همی راند هر گونه داستان
 K — эпизоды 18 (бб. 1246—1302) и 19 (бб. 1303—1418) стоят после эпизода 6 (бб. 255—286); I,
 IV — эти же эпизоды стоят после эпизода 11 (бб. 514—598).

- 1385 زنا¹ و ربا² آشکارا شود بدشت اندرون گـرگ مردم خورد شود خایه در زیر مرغان تـماه چراگاه این گاو کمتر نبود بیستان چنین خشک شد شیر اوی چو بهرامشاه⁸ این سخنها شنود 1390 بیزدان چنین گفت کای کردگار¹¹ اگر تاب گـیـرد دل من ز داد زن فرخ پاک¹² یزدان پرست پـنـام خداوند زردشت گفت ز پستان گاویش بـمـارید¹⁶ شیر تو بـمـدادرا کرده ای دادگر 1395 ازان پس چنین گفت با کدخدای تو باخنده و رامشی باش زین بهرکاره چون شیرپا¹⁸ پخته شد یـنـزدیک مـهـمان شد آن پاکرای نهاده بدو²⁰ کاسه شیرپا²¹ 1400 ازان شیرپا شاه لختی بخورد که این تـاـزیـانـه بدرگاه بر نگه کن یکی شاخ بر در²⁵ بلند
- دل نرم چون سنگ خارا شود خردمند بگریزد از بی خرد³ هرانگه که پیدادگر گشت شاه⁴ هم آبشخورش⁵ نیز بتتر⁶ نبود دگرگونه شد رنگ و آژیر⁷ اوی پیشیمانی آمدش⁹ ز اندیشه زود¹⁰ توانا و داننده روزگار¹² ازین پس مرا تخت شاهی میداد دگر باره بر¹⁴ گاو مالید دست که بیرون گذاری نهان از نهفت¹⁵ زن میزبان گفت کای دستگیر وگـرـنـه نبودی ورا این هنر که بیدادرا داد¹⁷ شد باز جای که بخشود بر ما جهان آفرین زن و مرد زان کار پردخته شد¹⁹ همی برد خوان از پیش کدخدای چه نیکو بدی گر بدی زیرپا²² چنین گفت پس با زن زادمرد²³ بـمـاویز²⁴ جایی که باشد گذر نباید که از باد یابد گزند²⁶

و شاع الزنا و -B زنا و ربا -T زنی IV -ربی -I, K, J¹ و تخوف ذوو العقول من ذوی الغواية و الجهل -B و غم خورد -I, IV³ الربا فی الخلق برتر -VI بی بر -IV پستتر -K⁶ آب و خورش -I, IV⁵ B -перевод б. отсутствует. آمد -K⁹ شاه جهان -I, IV, K⁸ رنگ تارپک -VI آژیر از -IV رنگ چون قیر -K⁷ پا -I¹⁴ و I -доб. 13 دانا و پروردگار -K, VI¹² کامگار -I, IV, VI¹¹ سود -IV¹⁰ VI -б. оп. 19 ذا -IV ما -I, J¹⁸ رای -I, IV, K¹⁷ بپالود -VI پیازید -IV¹⁶ VI -б. оп. 15 I, آزاد مرد -K²³ زیره پا -I, IV, K²² باه -J²¹ برش -I, IV, K²⁰ برتر -I, IV, K²⁵ (؟) -K²⁴ بر آویز -K²⁴ با زن بفرمان مرد -IV VI -б. оп. 26

- زیادتی بود کان نیاید بگنج
پراندیشه شد زن سخن شهریار
چنین گفت پس شاه یزدان شناس
درشتی⁴ کنم زین سخن⁵ ماه⁶ چند
شب تیره ز¹¹ اندیشه¹² پیچان بغفت
بدانگه که¹⁵ شب¹⁶ چادر مشکبوی
پیامد زن از خانه با شوی گفت
ز هرگونه تخم اندرافگن بآب¹⁹
کنون تا بدوشم ازین²⁰ گاو شیر
پیآورد گاو از چراگاه خویش
پستتانش بر دست مالید و گفت
تهی بود²³ پستان گاوش ز شیر
چنین گفت با شوی کای کدخدای²⁵
ستمکاره شد شهریار²⁶ جهان
بدو گفت شوی از چه گویی همی
چنین گفت زن کای گرانمایه شوی
چو بپدادگر شد جهاندار شاه
پستتانهادر شود شیر خشک
- 1370
- 1375
- 1380
- ز شاه جهاندار اینست رنج¹
که بد شد و را نام زان² مایه کار³
که از داد گر کس ندارد سپاس
که پیدا شود⁷ داد و مهر⁸ از⁹ گزند¹⁰
همه شب¹³ دلش با ستم بود جفت¹⁴
بدرید و بر چرخ بنمود روی
که هرکاره و آتش آر¹⁷ از نهفت¹⁸
نیاید که بپند و را آفتاب
تو این کار²¹ هرکاره آسان مگیر
فراوان گیا برد و بنهاد پیش
بنام خداوند بی یار و جفت²²
دل میزبان جوان گشت پیر²⁴
دل شاه گیتی دگر شد برای
دلش دوش پیچان شد اندر نهان
بفال بداندر چه جویدی همی
مرا بپرده نیست این گفت و گوی
ز گردون نتابد بپایست ماه
نبوید²⁷ بنافه درون نیز²⁸ مشک

فقال له إنه لا جور علينا من الملك ولا حيف سوى أنه يأخذ: 1361-1366: 66-B-1
یادگار-IV, VI- پایدار-3¹ که شد نام او بر بدان-VI-2² من کل جان یجنى خمسة درهم
VI- مهر داد-IV, VI- کند-7³ روز-K-6⁴ سپس-K, IV, VI-5⁵ درستی-VI, VI-4⁶
I, بر تیره-K-11⁷ پسند-VI-10⁸ که مهرم پدید آید از هر-I و-VI, VI-9⁹ مهر و داد
همه شب-VI-18¹⁰ بیمار-K-17¹¹ خور-I, IV-چون-K-16¹² وزان پس چو-VI-15¹³ ب-доб. эпизод, см. приложение IV.
بار-VI-21¹⁴ من از-K, I, IV, VI-20¹⁵ در آب-K-19¹⁶ 1370. 6. см. دلش با ستم بود جفت
رخ میزبان-VI-24¹⁷ دید-K, I, IV, VI-23¹⁸ 1372. 6. см. که هرکاره و آتش بیمار از نهفت-VI-22¹⁹
لم یأرج بوی-VI, K-28²⁰ نباشد-K-27²¹ از-VI, K-26²² از خدای-K-25²³ گشت همچون زیر

- همی گفت انباز و¹ نشینند² زن
 1350 بره کشته شد هم بفرجام کار
 چو شد کشته دیگی هرپسه⁴ بپخت
 بیاورد چو پیازی⁶ بر شهریار
 یکی پاره⁹ بریان ببرد از بره
 چو بهرام دست از خورشها بشت
 1355 چو شب¹¹ کرد با آفتاب انجمن
 بدو گفت شاه¹³ ای زن کمسخن
 بدان تا بگفتار تو می خوریم
 بتو داستان نیز کردم یله
 زن کمسخن گفت آری¹⁸ نکوست
 1360 بدو گفت بهرام کاین است و بس
 زن برمنش²⁵ گفت کای پاکرای
 همیششه گذار سواران بدو
 یکی نام دزدی نهاد بر کسی
 ز بهر درم گوردش کینه کش²⁸
 1365 زن پاکتن را بدو آلودگی
- که هم نیکپی³ بود و هم رایزن
 بگفتار آن زن ز بهر سوار
 برند آتش از هیزم نیکسخت⁵
 برو خایه⁷ و تره جویبار⁸
 همان¹⁰ پخته چیزی که بد یکسره
 همی بود بی خواب و ناخن درست
 کدوی می و سنجید آورد زن¹²
 یکی داستان گوی با من کهن
 می درد و¹⁴ اندوه¹⁵ بشکریم
 ز بهرامت¹⁶ آزادیست ار¹⁷ گله
 هم¹⁹ آغاز²⁰ هر کار و²¹ فرجام²² ازوست
 ازو دادجویی²³ نه بینند کس²⁴
 برین ده فراوان کس است و سرای
 ز دیوان و از²⁶ کارداران²⁷ بدو
 که فرجام زان رنج یابد بسی
 که ناخوش²⁹ کند بر دلش روز خوش
 ببرد نام و آرد³⁰ به بهر هودگی

بپرداخت-K⁵ ترینه-I, IV⁴ زن-Л³ بشنید-VI² ازین مرد گوینده-Л, VI¹
 معنی مصراع) فلم تزل به حتی أجاب و ذبح له حملاً-Л 66. 1350, 1351 оп.; Б-
 66. 1350-1352 гаплография: VI-вместо⁸ سرکه-VI⁷ خوانی-I, IV⁶ دوم مفهوم نشد)
 بیاورد می با یکی-I, IV¹² شف-Л¹¹ وگر-VI¹⁰ پای-I, IV⁹ ران-K⁹ A 1350-B 1352.
 در [بر-IV] دل-K, I, IV¹⁴ شاه گفت-I, IV, VI¹³ می آورد سنجید بز-VI رودزن
 17 K, IV- ازین شاهت [شاه-K]-K, I, IV, VI¹⁶ ز دل رنج و اندیشهها-VI انده ورا-Л¹⁵
 فرجام-K, I, IV²² و-Л²¹ و-Л²⁰ K, I-доб. و²⁰ که-VI¹⁹ کآری-VI¹⁸ بیه-VI¹⁸ از
 دیوان شه-K²⁶ کمسخن-VI²⁵ VI-б. оп.²⁴ و خوبی-K, I, IV²³ [و-доб. IV] هر کار
 29 I-جوشر-جوشد ز بهر درم پنچ و [و-оп. VI, K] شش-K, I, IV, VI²⁸ دانان-IV²⁷
 بازد-VI یازد-K, I, IV³⁰ تا خون-IV

- 1330 چنمین¹ گفت زن کای نمرده سوار
چو پاسخ شنید اسپ در خانه راند
بدو گفت کاه آر و اسپش بمال
خود⁴ آمد بجایی که بودش نهفت
حصیری بگسترد و بالشی⁵ نهاد
سوی خانه⁶ آب شد آب برد
1335 که این⁶ پیر و⁷ ابله همان⁸ بجای
نمناشد¹¹ چنمین کار کار زنان
بشد شاه¹⁴ بهرام و رخا بشست
پیامد نشست از بر آن حصیر
1340 پیآورد خوانی و بنهاد راست
بخورد اندکی نان و¹⁸ نالان بغفت
چو از خواب بیدار شد زن بشوی
بره کشت باید ترا کاین سوار
که فر²¹ کیان دارد و نور²² ماه
1345 چنمین گفت با زن گرانمایه²⁴ شوی
نداری نمکسود و²⁵ هیزم نه نان
بره کشتی و خورد و رفت این سوار
زمستان و سرما و باد دمان³⁰
- تو این خانه چون خانه خویشی دار
زن میزبان شوی را پیشی خواند
چو گاه جو آید بکن در² جوال³
ز پیشاندرون رفت و خانه برفت
ببهرام بر آفرین کرد یاد
همی در نهان شوی را برشمرد
هرانگه که بیند کس اندر⁹ سرای¹⁰
منم لشکری دار¹² دندان کنان¹³
کزان ازدها بود ناکن درست¹⁵
بدر خانه بر پای بد مرد پیر¹⁶
برو تر و سرکه و نان و¹⁷ ماست
بدستار چینی رخ اندر نهفت
همی گفت کای زشت ناشسته روی¹⁹
بزرگست و از تخمه شهریار²⁰
نمناند همی جز ببهرام شاه²³
که چندین چرا بایدت گفت و گوی
چه سازی تو برگ²⁶ چنمین میهمان²⁷
تو شو²⁸ خر بانمویی اندر گذار²⁹
بپیش آیدت یک زمان³¹ بی گمان³²

¹ بدو—VI ² K, I, VI—[VI و بموی] چو شانه نداری به پشمین ³ دوال—VI ⁴ K, IV, I, IV, ⁵ باشد کسی در—K ⁶ همانده—K ⁷ و—K ⁸ ای—K ⁹ بالین—IV ¹⁰ چو—VI ¹¹ ب. оп. ¹² که نبود—VI ¹³ I, IV—б. оп. ¹⁴ I, IV—شاد ¹⁵ K, I, IV—б. ¹⁶ K, I, IV—б. оп. ¹⁷ JI, IV—оп.; Б و خمز—Б ¹⁸ K, I, IV—б. оп. ¹⁹ چو نان خورده شد شاه—VI ²⁰ I, IV—²¹ فر—VI ²² K, I, IV—فرز—K, I, IV ²³ I, IV—²⁴ فرومایه—I, IV ²⁵ JI—оп.; ²⁶ برگ... ساز مهمانی (لغت فرس) ²⁷ K, I, IV, VI—ریسی دوک شب ²⁸ VI—رو ²⁹ K—ره گذار ³⁰ زمستان و سرما و باد دمان—VI ³¹ I, IV, VI—بی گمان ³² I, IV, VI—خزان

سديگر چو بفروخت خورشيد تاج
بنخچير شد شهر يار دلير³
به بالاى او موى زيـر⁵ سرش
كمانرا بزه كرد و تيـر⁹ خدنگ
دگر تيـر زد بر ميان سرش
فرو د آمد و خنجرى بر كشيـد
يكى مرد بر نـا فرو برده بود
بران مرد بـه يار بگريست¹² زار
وزانجا به يـامد به پـرده سـراى
چو سى روز بگذشت ز ارديبهشت¹⁵
چنان ساخت¹⁶ كاپد به توراندرون
به شبـگـير هر مـزد¹⁸ خرداد ماه
به پيـند كه اندر جهان داد هست
همـى رانـد شهـديـز را نرم نرم
همـى رانـد حـيران و پيـچان²⁵ به راه
چنين تا به آباد جاى رسيد
زنى ديد بر كـتـف او بر سهـوى
بدو گفت بهرام كاپـدر²⁹ سپنج

38.

- یکی شاد از ایشان¹ و دیگر دژم²
 1295 چو شاگرد و استاد رفتند زود
 چو شاگرد را دید بنواختن
 یکی باده بردند نزدیک اوی
 به بازارگان گفت تا زندهای
 همان نیز هر ماهیانی دو بار
 1300 به چیز تو شاگرد³ مهمان کند
 بموید چنین گفت زان پس که شاه
 چه داند که⁴ مردم کدامست به

۱۹

- می روشن و جام و¹⁰ رامشگران
 بخاک سپید بر فلک¹¹ لاله کشت
 بجوی آبها چون می و شیر گشت
 کشیدند بر سبزه هر جای نخ
 بستان گل نارون¹³ می بغم
 که شد دیر هنگام¹⁴ نخچیر¹⁵ گور
 گزین کرد باید ز لشکر سوار¹⁶
 1310 جهان گشت¹⁷ یکسر پر از گفت و گوی¹⁸
 به پرداختن آن دلاور مهان¹⁹
 همی بود یکچند با مهتران
 بهار آمد و شد جهان چون بهشت
 1305 همه بومها پر ز نخچیر گشت
 گرازیدن گور و آهو و بشخ
 همه جویباران پر از مشک¹² دژم
 بگفتند با شاه بهرام گور
 چنین داد پاسخ که مردی هزار
 1310 سوی تور شد شاه نخچیرجوی
 ز گور و ز غرم و ز آهو جهان

از VI-⁵ شاگرد این I, VI-⁴ K, I, IV-³ بغم K-² ازو بد یکی شاد VI-¹
 VI- بدین باشد از داد و [I- و оп.] فرمان K, I, IV-⁷ تا ساز K, I, IV, VI-⁶ گنج بر وی
 Б-перевод 66. 1246-1302 مهانرا ز که VI-⁹ دانست VI-⁸ زید شاد و خندان و فرمان
 همانند گلنار VI- تازه شد K-¹³ و VI-¹² доб. همی K-¹¹ صوت VI-¹⁰ отсутствует.
 K, VI-¹⁶ доб.: نخچیر آهو و VI-¹⁵ هر جای Л-¹⁴ شد
 بیمارند با [ببردن ابا-K] خویشتن یوز و باز * همان چرخ و شاهپین گردن فرار
 از ایذر سوی تور باید شدن * همانجا بنخچیر ماهی بدن
 K-¹⁹ I, IV-66. 1301-1311 оп. رنگ و بوی K-¹⁸ دید VI-¹⁷ بود K-¹⁷

نمید² کهن آر و بادام³ نرم⁴
 همی خایه کردی تو دی خواستار
 هم از چندگونه خورشهای⁷ نرم⁸
 بساز¹⁰ دگرگون خریدار شد¹¹
 که آرایش خوان کند یکسره
 سوی خانه شد با دلی پرشتاب¹²
 جوان برمنش بود و پاکیزه مغز
 نخستین بهرام خسرو سپرد
 ز خردک به جام دمام شدند
 که بهرام مارا کند خواستار
 مجنبد¹⁵ تا می پرستان شوید¹⁶
 سوی¹⁸ گلشن آمد ز می گشته شد
 از¹⁹ افزونی ای مرد ارزان فروش
 همی چشم شاگرد²⁰ دوختی
 نهادی مرا در دم ازدها
 سوی گاه شاهی خرامید²¹ تفت
 جهانمان نشست از بر تخت عاج
 که بازارگانرا کند خواستار

یکی مرغ بریان با نان¹ گرم
 بشد نزد⁵ بهرام گفت ای سوار
 کنون آرزوها بیاریم⁶ گرم
 بگفت این و زان⁹ پس به بازار شد
 شکر جست و بادام و مرغ و بره
 می و زعفران برد و مشک و گلاب
 بیاورد خوان با خورشهای نغز
 چو نان خورده شد جام پرمی¹³ بمبرد
 بدین گونه تا شاد و خرم شدند
 چنین گفت با میزبان شهریار
 شما می گسارید¹⁴ و مستان شوید
 بهمالید پس بارهرا زین¹⁷ نهاد
 به بازارگان گفت چندین مکوش
 بدانگی مرا دوش بفروختی
 که مرغی خریدی فزون از بها
 بگفت این به بازارگان و برفت
 چو خورشید بر تخت²² بنمود²³ تاج
 بفرومود خسرو به سالار بار

¹ K, VI—بادام I, IV—بریان ² K, I, IV, VI—پنیر ³ K, I, IV, VI—

بکن مغز بادام بریان— I, IV—⁴ K, I, VI—دوب.: ساز با نان

که این آرزوها [با—VI] همی زو [دی—I] * بمر نان و خوانی [خوانرا—VI] بیماری راست
 دین—VI] بخواست (بخواست)

⁵ K, VI—پیش ⁶ VI—بسازیم ⁷ K, VI—نرم ⁸ I, IV—66. 1277,
 1278 оп. ⁹ I, IV—سخن ¹⁰ I, IV—بسان ¹¹ K—б. оп. ¹² I, IV—تاب ¹³ K—
 می—¹⁴ K—دوب.: ¹⁵ K—چون ¹⁶ K—پرستید ¹⁷ VI—جامه می—¹⁸ I, IV—

وزانجای برخاست پیروز شاه * بیماراست رومی قبا و کلاه
¹⁹ K, I, IV, VI—²⁰ K, I, IV, VI—²¹ K—²² I, IV, VI—²³ K—
 بر تخت بنمود—²⁴ K—چرخ—²⁵ I, IV, VI—گرازد—²⁶ I, IV—کاخ شادان گرایید—²⁷ K—²⁸ Л—دوب. ²⁹ I, IV—

- که از تو نمید کهن خواستم
 نـــــیـــــاوردی و داده بودم¹ درم
 چنین داد پاسخ که ای بی² خرد
 چو آوردم³ این مرغ بریان گرم 1260
 چو بشنید بهرام⁴ زو این سخن
 پشیمان شد از گفت خود نان بخورد
 چو هنگامه خوابش آمد⁵ بهخفت
 ز دریای جوشان چو خور بردمید
 همی گفت پرمایه⁶ بازارگان 1265
 مران⁷ مرغ کارزش نمید یک درم
 گر ارزان خریدی⁸ ابا این سوار
 خریدی مر اورا بدانگی⁹ پنیر
 بدو گفت اگر این¹⁰ نه کار منست¹¹
 تو مهمان من باش با این سوار 1270
 چو بهرام برخاست از خواب خوش
 که زین برنهد تا بایوان¹² شود
 چو شاگرد دیدش به بهرام گفت
 بشد شاه و بنشست بر تخت اوی
 جوان رفت و آورد خایه دوپست 1275
- زیاد را بخواهش بیماراستم
 که نالنده بودم ز درد شکم
 نداری خرد¹³ کو¹⁴ روان¹⁵ پرورد¹⁶
 فزون خواستن نیست آیین و¹⁷ شرم
 بشد¹⁸ آرزوی¹⁹ نمید کهن
 برو نیز یاد گذشته نکرد
 بازارگان نیز چیزی²⁰ نگفت²¹
 شد آن چادر قیرگون ناپدید
 بشاگرد کای مرد ناکاردان
 خریدی بافزون²² و کردی ستم
 نمودی مرا قیره شب کارزار²³
 بدی با من امروز چون آب²⁴ و شیر
 چنان دان که مرغ از شمار منست
 بدین مرغ²⁵ با من مکن کارزار
 بشد نزد²⁶ آن²⁷ باره دستکش
 کلاهش ز ایوان بکیوان شود
 که امروز با من²⁸ بهد²⁹ باش³⁰ جفت
 شگفتی فروماند از بخت اوی
 باستاد گفت ای گرامی مدایست

کز - I, IV -⁴ روان - JI, I, IV -³ پر - I, IV - K² نیآورده بودی مرا یک - VI -¹
 بهرام بشنید - VI -⁹ و - I, IV -⁸ آورد - K, IV -⁷ بر خورد - I, IV -⁶ خرد - JI, I, IV -⁵
 چیز دیگر - I, IV -¹³ خواب بودش - K, I, IV, VI -¹² ز آرزویش - VI -¹¹ بشدش - K -¹⁰
 بافزون خریدی - I, IV -¹⁷ چرا - K, I, IV, VI -¹⁶ کای مرد - VI -¹⁵ چندی نگفت - K -¹⁴
 این گر - VI -²² شهید - K, VI -²¹ بدانک - VI -²⁰ بدی مرغ - K, I, IV -¹⁸ VI -⁶ -¹⁹ بدی مرغ - K, I, IV -¹⁸
 پیش - K, I, IV, VI -²⁵ مایه - K -²⁴ چنین گفت شاگرد کین یک تنست - K, I, IV -²³
 نهد پام - IV -³⁰ همی - K -²⁹ ما - IV, VI -²⁸ پایران - IV -²⁷ او - K -²⁶

هم‌اکنون به‌خروار دینار خواه
 شبستان برین‌گونه ویران بود
 ز هر کشوری باز نو خواستند
 برین‌گونه یک‌چند گیتی بخورد 1245

ز گنج ری و اصفهان باز¹ خواه
 نه از اختر شاه ایران بود
 زمین را بدید² بیماراستند
 بزم و برزم و بننگ³ و نبرد⁴

۱۸

دگر هفته تنها⁵ بنخچیر شد
 ز خورشید تابنده شد دشت گرم
 سوی کاخ بازارگانی رسید
 ببازارگان گفت مارا سپنج
 چو بازارگانانش فرود آورد 1250
 همی‌بود نالان¹² ز درد شکم
 بدو گفت لغتی¹³ نپید¹⁴ کهن
 اگر خانگی مرغ باشد رواست
 نیاورد¹⁶ بازارگان آنچه گفت
 چو تار یک شد میزبان رفت نرم 1255
 بیماراست¹⁷ خوان پیش¹⁸ بهرام برد

دژم بود با ترکش و⁶ تیر شد
 سپید⁷ ز نخچیر برگشت نرم
 بهر⁸ سو نگه کرد و کس را ندید
 توان داد کز ما نپینی تو⁹ رنج
 مر اورا¹⁰ یکی خوابگاه برگزید¹¹
 ببازارگان داد لغتی درم
 ابا مغز بادام بریان بکن
 کزین آرزوها دلها رواست¹⁵
 نبد مغز بادامش اندر نهفت
 یکی مرغ بریان بیاورد گرم
 ببازارگان گفت بهرام گرد¹⁹

VI — обратный 4 نه رزم و نه بزم و نه K, I, IV 3 شبستان شاهی — VI 2 یار — VI 1
 порядок мисра, причем на месте А 1245 вписан перечеркнутый В 1243, а В 1245 приписан на полях;
 К — доб.:

بنه‌وی به‌جز رزم و رای شکار * چه اندر نهفت و چه اندر شکار
 چو سی روز بگذشت از اردیبهشت * شد از میوه پالیزها چون بهشت
 بشبگیر هر مزد خرداد ماه * ازان دشت سوی دهی رفت شاه
 ببیند که اندر جهان داد هست * به‌چوید دل مرد یزدان‌پرست
 K, I, IV — 9 ز هر — K, VI 8 به — K 7 و — Л 6 روزی — K, I, IV 5
 см. 66. 1321 — 1325. 13 Л — доб. 12 خوابگاهی گزید — I 11 بگشت و — K, I, IV 10
 17 — K, VI 16 بیمار — VI 15 K, I, IV — 6. б. оп. 14 K, I, IV, VI — 1 پنیر (во всем эпизоде). 18 VI — 19 Л — 6. б. оп.; VI — доб. и перечеркивает 66. 1259, 1260. 18 VI — 19
 بیمار 18 VI — 19

- دگر¹ هرک دارد نهفته نیاز
 1225 مر اورا ازان کنار بیغم کنم
 گر⁴ از کارداران⁵ بود⁶ رنج نیز
 کنم زنده بر دار بیدادار
 گشادند زان پس در گنج باز
 ز نخچیر که سوی بغداد رفت
 1230 برفتند گردنکشان پیش اوی
 بفرمود تا باز گردد سپاه
 شبستان زرین¹⁶ بیاراستند
 بتان چاه و چنگ بر ساختند
 ز رود¹⁸ و¹⁹ می و بانگ چنگ²⁰ و²¹ سرود
 1235 بهر شب²³ هر حجره یک²⁴ دستبند
 دو هفته همی بود دل شادمان²⁵
 درم داد و آمد بشهر صطخر
 شبستان خود را چو در²⁸ باز کرد
 بمشکوی زرین هراکس که تاج
 1240 ازان شاه ایران فراوان زکید³¹
 بدو گفت من باز روم و خزر³⁵
- همی دارد از تنگ خویش راز²
 فزون شادی و اندهش کم کنم³
 که او از پدر مرده پی خواست⁷ چیز⁸
 کسه آزد⁹ او مـــــرد آزارا
 توانگر شد آنکس که¹⁰ بودش نیاز
 خرد یافت با دلی¹¹ شاد رفت
 ز بیگانه و¹² آنک¹³ بد¹⁴ خویش اوی
 بیامد بکاخ¹⁵ دلارای شاه
 پرستندگان رود¹⁷ و می خواستند
 ز بیگانه ایوان برداختند
 هوارا همی داد گفتی²² درود
 ببردند تا دل ندارد نژند
 در گنج بگشاد روز و شبان²⁶
 بسر بر نهاد آن کیان²⁷ تاج فخر
 بتانرا ز گنج درم ســـــاز کرد
 نبودش زیر²⁹ اندرون³⁰ تخت عاج
 بر آشفت وز روزه³² لب³³ گزید³⁴
 بدیشان دهم چون بیاری³⁶ پدر³⁷

¹ K, I, IV—دل K—² 6. 1218. ³ K, I, IV—6. оп.
⁴ I, IV—چو ⁵ K—داری ⁶ J—ما ⁷ J—میده خواست ⁸ VI—66. 1224—1226 оп.
⁹ K, I, IV, VI—آزارد ¹⁰ I—شدند آنک ¹¹ VI—دل ¹² K—بیگانگان ¹³ I, IV—که ¹⁴ J—و
¹⁵ VI—و خرم ¹⁶ K, I, IV—مشک ¹⁷ K, I, IV—برزین ¹⁸ K, I, IV—چنگ ¹⁹ VI—چنگ
²⁰ J—و ²¹ K, I, IV, VI—پ ²² T—گیتی ²³ K—د ²⁴ K, I, IV, VI—
²⁵ VI—روان ²⁶ VI—دل شادمان ²⁷ K, I, IV, VI—کیی ²⁸ J, I, IV—خردار
²⁹ K—زیر ³⁰ J—اندرو ³¹ J—گزید ³² J—
³³ J—و از خشم لبر ³⁴ I, VI—مکید K—دوب.: ³⁵ K—
³⁶ K—باز ایوان و ³⁷ K, I, IV—بیر ³⁸ K—
 و قال للقاتم بأمره: إنا قد جعلنا خراج الروم و الخزر برسم حجر صطخر B—

- ز برکوی¹ با² نامداران جز
 بپذیرفت⁴ و فرمود تا باز و ساو
 ازان⁵ شهرها هرک درویش بود
 ز بخشیدن او توانگر شدند
 بشهر اندرآمد ز⁷ نخچیرگاه
 برفتگی خوش آواز گویندهی
 بگفتی که ای دادخواهندگان
 کسی کو بغفتست با رنج ما
 بمیدان خرامید تا¹⁰ شهریار
 دگر هرک¹² پیرست و بیکار و¹³ سست
 وگر وام دارد کسی زمین گروه
 وگر بی پدر کودکانند نیز
 بود مام¹⁶ کودکی نهفته نیز
 وگر مایه داری توانگر بمرد
 گنه کار دارد¹⁹ بدان چینی رای
 سخن زمین نشان کس مدارید باز
 توانگر کنیم مرد درویش را
 بتوزیم²⁸ فام کسی کش²⁹ درم
- بمردند بسیار دیما³ و خز
 نخواهند اگر چندشان بود تاو
 وگر نانش⁶ از کوشش خویش بود
 بسی نیز با تخت و افسر شدند
 بیک هفته بد⁸ شادمان با سپاه⁹
 خردمند و درویشی جویندهی
 بپزدان پناه پند از بندگان
 وگر نیستش بهره از گنج ما
 مگر¹¹ بر شما نو کند روزگار
 همان کو جوانست و¹⁴ نائن درست
 شدست از بد وامخواهان ستوه
 ازان کس که دارد بخواهند¹⁵ چیزی
 بدویر گشایم در گنج باز¹⁷
 بدین مرز ازو¹⁸ کودکان مانند خرد
 ندارد²⁰ بدل²¹ شرم²² و بیم²³ خدای
 که از رازداران منم²⁴ بی نیاز²⁵
 بدین²⁶ آورم جان بدکیش را²⁷
 نباشد³⁰ دل خویش دارد³¹ بغم

من الخز و الدیماج — Б — دینار — Л³ تا — K, I, VI — ² برقوه — I, IV, VI — برقوی — K¹
 :доб. K, I, IV — ⁹ شد — VI — ⁸ به — VI — ⁷ خوردش — K, VI — ⁶ دران — VI — ⁵ نپذیرفت — I, VI — ⁴
 بمیدان بدی پیشتر بارگاه * پیاده شدند بی بر او سپاه
 :доб. IV, VI — ¹⁵ оп. و — VI — ¹⁴ در کار — VI — ¹³ چه — K — ¹² همی — VI — ¹¹ با — K, I, IV — ¹⁰
 :доб. Л — همی دارد آن تنگی [نیکی — I, IV] خویش راز [باز — K] — K, I, IV — ¹⁷ نام — K, I, VI — ¹⁶
 گر از کارداری بود رنج نیز * که او از پدرمردهی خواست چیزی
 :ترم — K, VI — ²² بدان — IV — ²¹ نه آرد — K — ²⁰ کند کرداری — K, IV — ¹⁹ و مر — K — ¹⁸ см. б. 1226.
 پدید — Л — ²⁶ оп. I — 66. 1219 — 1221 — ²⁵ نیم — IV, VI — ²⁴ بیم از — VI — ²³ :ترم — K — ²³
 خویشتن را — K — ³¹ ندارد — VI — ³⁰ کو — VI — ²⁹ بسازیم — VI — ²⁸ I — обратный порядок мисра. — ²⁷

- چو آمدش¹ هنگام² بگشادشست
همانگاه گور اندرآمد بـسر
شگفت اندران زخم او ماندند
که کسی⁷ پتر و پیکان⁸ تیرش ندید
سواران جنگی و مردان کین
بدو پهلوان گفت کای شهریار
سواری تو و ما همه بر¹² خریم
بدو گفت شاه این نه تیر منست
کرا پشت و یاور جهاندار نیست
برانگیخت آن¹⁷ بارکشرا¹⁸ ز جای
یکی گور پیشی آمدش ماده²¹ بود²²
یکی تیغ زد بر میانش سوار
رسیدند نزدیک او مهتران
چو آن²⁷ زخم دیدند بر²⁸ ماده²⁹ گور
مبهیناد چشم بد این شاهرا
سر مهتران جهان زیر اوست
سپاه از پس اندر³³ همی تاختند
یکی مرد بر گرد لشکر بگشت
که³⁴ گوری فروشد³⁵ به بازارگان
1190
1195
1200
1205
- بر³ گور⁴ با⁵ سرونش بـست
برفتند گردان زرین کمر⁶
یکایک برو آفرین خواندند
بمالای آن گور شد ناپدید
سراسر برو خواندند⁹ آفرین¹⁰
مبهیناد چشم بد¹¹ روزگار
هم از خروان¹³ در هنر کمتریم¹⁴
که پیروزگر دستگیر منست
ازو خوارتر در¹⁵ جهان خوار¹⁶ نیست
تو گشتی شد آن باره¹⁹ پتران همای²⁰
بچه پیشی ازو²³ رفته²⁴ او مانده²⁵ بود²²
بدونیم²⁶ شد گور ناپایدار
سرافراز و شمشیرزن کهتران
خردمند گفت اینت شمشیر و زور
نماند بجز³⁰ بر فلک ماهرا
فلک زیر پیکان³¹ و شمشیر اوست³²
بپایان ز گوران بپرداختند
که یک تن مهباد اندرین پهن دشت
بدیدشان³⁶ دهند این همه رایگان

١- IV ٢- I, IV, VI ٣- K ٤- بهرام ٥- پیامد ٦- VI ٧- کسی ٨- K, I ٩- فرکب ١٠- بایعفور رده فاجتمع علیه الفرسان ١١- ب. ١٢- چشم بدت ١٣- ١٤- ١٥- ١٦- ١٧- ١٨- ١٩- ٢٠- ٢١- ٢٢- ٢٣- ٢٤- ٢٥- ٢٦- ٢٧- ٢٨- ٢٩- ٣٠- ٣١- ٣٢- ٣٣- ٣٤- ٣٥- ٣٦- ٣٧- ٣٨- ٣٩- ٤٠- ٤١- ٤٢- ٤٣- ٤٤- ٤٥- ٤٦- ٤٧- ٤٨- ٤٩- ٥٠- ٥١- ٥٢- ٥٣- ٥٤- ٥٥- ٥٦- ٥٧- ٥٨- ٥٩- ٦٠- ٦١- ٦٢- ٦٣- ٦٤- ٦٥- ٦٦- ٦٧- ٦٨- ٦٩- ٧٠- ٧١- ٧٢- ٧٣- ٧٤- ٧٥- ٧٦- ٧٧- ٧٨- ٧٩- ٨٠- ٨١- ٨٢- ٨٣- ٨٤- ٨٥- ٨٦- ٨٧- ٨٨- ٨٩- ٩٠- ٩١- ٩٢- ٩٣- ٩٤- ٩٥- ٩٦- ٩٧- ٩٨- ٩٩- ١٠٠- ١٠١- ١٠٢- ١٠٣- ١٠٤- ١٠٥- ١٠٦- ١٠٧- ١٠٨- ١٠٩- ١١٠- ١١١- ١١٢- ١١٣- ١١٤- ١١٥- ١١٦- ١١٧- ١١٨- ١١٩- ١٢٠- ١٢١- ١٢٢- ١٢٣- ١٢٤- ١٢٥- ١٢٦- ١٢٧- ١٢٨- ١٢٩- ١٣٠- ١٣١- ١٣٢- ١٣٣- ١٣٤- ١٣٥- ١٣٦- ١٣٧- ١٣٨- ١٣٩- ١٤٠- ١٤١- ١٤٢- ١٤٣- ١٤٤- ١٤٥- ١٤٦- ١٤٧- ١٤٨- ١٤٩- ١٥٠- ١٥١- ١٥٢- ١٥٣- ١٥٤- ١٥٥- ١٥٦- ١٥٧- ١٥٨- ١٥٩- ١٦٠- ١٦١- ١٦٢- ١٦٣- ١٦٤- ١٦٥- ١٦٦- ١٦٧- ١٦٨- ١٦٩- ١٧٠- ١٧١- ١٧٢- ١٧٣- ١٧٤- ١٧٥- ١٧٦- ١٧٧- ١٧٨- ١٧٩- ١٨٠- ١٨١- ١٨٢- ١٨٣- ١٨٤- ١٨٥- ١٨٦- ١٨٧- ١٨٨- ١٨٩- ١٩٠- ١٩١- ١٩٢- ١٩٣- ١٩٤- ١٩٥- ١٩٦- ١٩٧- ١٩٨- ١٩٩- ٢٠٠- ٢٠١- ٢٠٢- ٢٠٣- ٢٠٤- ٢٠٥- ٢٠٦- ٢٠٧- ٢٠٨- ٢٠٩- ٢١٠- ٢١١- ٢١٢- ٢١٣- ٢١٤- ٢١٥- ٢١٦- ٢١٧- ٢١٨- ٢١٩- ٢٢٠- ٢٢١- ٢٢٢- ٢٢٣- ٢٢٤- ٢٢٥- ٢٢٦- ٢٢٧- ٢٢٨- ٢٢٩- ٢٣٠- ٢٣١- ٢٣٢- ٢٣٣- ٢٣٤- ٢٣٥- ٢٣٦- ٢٣٧- ٢٣٨- ٢٣٩- ٢٤٠- ٢٤١- ٢٤٢- ٢٤٣- ٢٤٤- ٢٤٥- ٢٤٦- ٢٤٧- ٢٤٨- ٢٤٩- ٢٥٠- ٢٥١- ٢٥٢- ٢٥٣- ٢٥٤- ٢٥٥- ٢٥٦- ٢٥٧- ٢٥٨- ٢٥٩- ٢٦٠- ٢٦١- ٢٦٢- ٢٦٣- ٢٦٤- ٢٦٥- ٢٦٦- ٢٦٧- ٢٦٨- ٢٦٩- ٢٧٠- ٢٧١- ٢٧٢- ٢٧٣- ٢٧٤- ٢٧٥- ٢٧٦- ٢٧٧- ٢٧٨- ٢٧٩- ٢٨٠- ٢٨١- ٢٨٢- ٢٨٣- ٢٨٤- ٢٨٥- ٢٨٦- ٢٨٧- ٢٨٨- ٢٨٩- ٢٩٠- ٢٩١- ٢٩٢- ٢٩٣- ٢٩٤- ٢٩٥- ٢٩٦- ٢٩٧- ٢٩٨- ٢٩٩- ٣٠٠- ٣٠١- ٣٠٢- ٣٠٣- ٣٠٤- ٣٠٥- ٣٠٦- ٣٠٧- ٣٠٨- ٣٠٩- ٣١٠- ٣١١- ٣١٢- ٣١٣- ٣١٤- ٣١٥- ٣١٦- ٣١٧- ٣١٨- ٣١٩- ٣٢٠- ٣٢١- ٣٢٢- ٣٢٣- ٣٢٤- ٣٢٥- ٣٢٦- ٣٢٧- ٣٢٨- ٣٢٩- ٣٣٠- ٣٣١- ٣٣٢- ٣٣٣- ٣٣٤- ٣٣٥- ٣٣٦- ٣٣٧- ٣٣٨- ٣٣٩- ٣٤٠- ٣٤١- ٣٤٢- ٣٤٣- ٣٤٤- ٣٤٥- ٣٤٦- ٣٤٧- ٣٤٨- ٣٤٩- ٣٥٠- ٣٥١- ٣٥٢- ٣٥٣- ٣٥٤- ٣٥٥- ٣٥٦- ٣٥٧- ٣٥٨- ٣٥٩- ٣٦٠- ٣٦١- ٣٦٢- ٣٦٣- ٣٦٤- ٣٦٥- ٣٦٦- ٣٦٧- ٣٦٨- ٣٦٩- ٣٧٠- ٣٧١- ٣٧٢- ٣٧٣- ٣٧٤- ٣٧٥- ٣٧٦- ٣٧٧- ٣٧٨- ٣٧٩- ٣٨٠- ٣٨١- ٣٨٢- ٣٨٣- ٣٨٤- ٣٨٥- ٣٨٦- ٣٨٧- ٣٨٨- ٣٨٩- ٣٩٠- ٣٩١- ٣٩٢- ٣٩٣- ٣٩٤- ٣٩٥- ٣٩٦- ٣٩٧- ٣٩٨- ٣٩٩- ٤٠٠- ٤٠١- ٤٠٢- ٤٠٣- ٤٠٤- ٤٠٥- ٤٠٦- ٤٠٧- ٤٠٨- ٤٠٩- ٤١٠- ٤١١- ٤١٢- ٤١٣- ٤١٤- ٤١٥- ٤١٦- ٤١٧- ٤١٨- ٤١٩- ٤٢٠- ٤٢١- ٤٢٢- ٤٢٣- ٤٢٤- ٤٢٥- ٤٢٦- ٤٢٧- ٤٢٨- ٤٢٩- ٤٣٠- ٤٣١- ٤٣٢- ٤٣٣- ٤٣٤- ٤٣٥- ٤٣٦- ٤٣٧- ٤٣٨- ٤٣٩- ٤٤٠- ٤٤١- ٤٤٢- ٤٤٣- ٤٤٤- ٤٤٥- ٤٤٦- ٤٤٧- ٤٤٨- ٤٤٩- ٤٥٠- ٤٥١- ٤٥٢- ٤٥٣- ٤٥٤- ٤٥٥- ٤٥٦- ٤٥٧- ٤٥٨- ٤٥٩- ٤٦٠- ٤٦١- ٤٦٢- ٤٦٣- ٤٦٤- ٤٦٥- ٤٦٦- ٤٦٧- ٤٦٨- ٤٦٩- ٤٧٠- ٤٧١- ٤٧٢- ٤٧٣- ٤٧٤- ٤٧٥- ٤٧٦- ٤٧٧- ٤٧٨- ٤٧٩- ٤٨٠- ٤٨١- ٤٨٢- ٤٨٣- ٤٨٤- ٤٨٥- ٤٨٦- ٤٨٧- ٤٨٨- ٤٨٩- ٤٩٠- ٤٩١- ٤٩٢- ٤٩٣- ٤٩٤- ٤٩٥- ٤٩٦- ٤٩٧- ٤٩٨- ٤٩٩- ٥٠٠- ٥٠١- ٥٠٢- ٥٠٣- ٥٠٤- ٥٠٥- ٥٠٦- ٥٠٧- ٥٠٨- ٥٠٩- ٥١٠- ٥١١- ٥١٢- ٥١٣- ٥١٤- ٥١٥- ٥١٦- ٥١٧- ٥١٨- ٥١٩- ٥٢٠- ٥٢١- ٥٢٢- ٥٢٣- ٥٢٤- ٥٢٥- ٥٢٦- ٥٢٧- ٥٢٨- ٥٢٩- ٥٣٠- ٥٣١- ٥٣٢- ٥٣٣- ٥٣٤- ٥٣٥- ٥٣٦- ٥٣٧- ٥٣٨- ٥٣٩- ٥٤٠- ٥٤١- ٥٤٢- ٥٤٣- ٥٤٤- ٥٤٥- ٥٤٦- ٥٤٧- ٥٤٨- ٥٤٩- ٥٥٠- ٥٥١- ٥٥٢- ٥٥٣- ٥٥٤- ٥٥٥- ٥٥٦- ٥٥٧- ٥٥٨- ٥٥٩- ٥٦٠- ٥٦١- ٥٦٢- ٥٦٣- ٥٦٤- ٥٦٥- ٥٦٦- ٥٦٧- ٥٦٨- ٥٦٩- ٥٧٠- ٥٧١- ٥٧٢- ٥٧٣- ٥٧٤- ٥٧٥- ٥٧٦- ٥٧٧- ٥٧٨- ٥٧٩- ٥٨٠- ٥٨١- ٥٨٢- ٥٨٣- ٥٨٤- ٥٨٥- ٥٨٦- ٥٨٧- ٥٨٨- ٥٨٩- ٥٩٠- ٥٩١- ٥٩٢- ٥٩٣- ٥٩٤- ٥٩٥- ٥٩٦- ٥٩٧- ٥٩٨- ٥٩٩- ٦٠٠- ٦٠١- ٦٠٢- ٦٠٣- ٦٠٤- ٦٠٥- ٦٠٦- ٦٠٧- ٦٠٨- ٦٠٩- ٦١٠- ٦١١- ٦١٢- ٦١٣- ٦١٤- ٦١٥- ٦١٦- ٦١٧- ٦١٨- ٦١٩- ٦٢٠- ٦٢١- ٦٢٢- ٦٢٣- ٦٢٤- ٦٢٥- ٦٢٦- ٦٢٧- ٦٢٨- ٦٢٩- ٦٣٠- ٦٣١- ٦٣٢- ٦٣٣- ٦٣٤- ٦٣٥- ٦٣٦- ٦٣٧- ٦٣٨- ٦٣٩- ٦٤٠- ٦٤١- ٦٤٢- ٦٤٣- ٦٤٤- ٦٤٥- ٦٤٦- ٦٤٧- ٦٤٨- ٦٤٩- ٦٥٠- ٦٥١- ٦٥٢- ٦٥٣- ٦٥٤- ٦٥٥- ٦٥٦- ٦٥٧- ٦٥٨- ٦٥٩- ٦٦٠- ٦٦١- ٦٦٢- ٦٦٣- ٦٦٤- ٦٦٥- ٦٦٦- ٦٦٧- ٦٦٨- ٦٦٩- ٦٧٠- ٦٧١- ٦٧٢- ٦٧٣- ٦٧٤- ٦٧٥- ٦٧٦- ٦٧٧- ٦٧٨- ٦٧٩- ٦٨٠- ٦٨١- ٦٨٢- ٦٨٣- ٦٨٤- ٦٨٥- ٦٨٦- ٦٨٧- ٦٨٨- ٦٨٩- ٦٩٠- ٦٩١- ٦٩٢- ٦٩٣- ٦٩٤- ٦٩٥- ٦٩٦- ٦٩٧- ٦٩٨- ٦٩٩- ٧٠٠- ٧٠١- ٧٠٢- ٧٠٣- ٧٠٤- ٧٠٥- ٧٠٦- ٧٠٧- ٧٠٨- ٧٠٩- ٧١٠- ٧١١- ٧١٢- ٧١٣- ٧١٤- ٧١٥- ٧١٦- ٧١٧- ٧١٨- ٧١٩- ٧٢٠- ٧٢١- ٧٢٢- ٧٢٣- ٧٢٤- ٧٢٥- ٧٢٦- ٧٢٧- ٧٢٨- ٧٢٩- ٧٣٠- ٧٣١- ٧٣٢- ٧٣٣- ٧٣٤- ٧٣٥- ٧٣٦- ٧٣٧- ٧٣٨- ٧٣٩- ٧٤٠- ٧٤١- ٧٤٢- ٧٤٣- ٧٤٤- ٧٤٥- ٧٤٦- ٧٤٧- ٧٤٨- ٧٤٩- ٧٥٠- ٧٥١- ٧٥٢- ٧٥٣- ٧٥٤- ٧٥٥- ٧٥٦- ٧٥٧- ٧٥٨- ٧٥٩- ٧٦٠- ٧٦١- ٧٦٢- ٧٦٣- ٧٦٤- ٧٦٥- ٧٦٦- ٧٦٧- ٧٦٨- ٧٦٩- ٧٧٠- ٧٧١- ٧٧٢- ٧٧٣- ٧٧٤- ٧٧٥- ٧٧٦- ٧٧٧- ٧٧٨- ٧٧٩- ٧٨٠- ٧٨١- ٧٨٢- ٧٨٣- ٧٨٤- ٧٨٥- ٧٨٦- ٧٨٧- ٧٨٨- ٧٨٩- ٧٩٠- ٧٩١- ٧٩٢- ٧٩٣- ٧٩٤- ٧٩٥- ٧٩٦- ٧٩٧- ٧٩٨- ٧٩٩- ٨٠٠- ٨٠١- ٨٠٢- ٨٠٣- ٨٠٤- ٨٠٥- ٨٠٦- ٨٠٧- ٨٠٨- ٨٠٩- ٨١٠- ٨١١- ٨١٢- ٨١٣- ٨١٤- ٨١٥- ٨١٦- ٨١٧- ٨١٨- ٨١٩- ٨٢٠- ٨٢١- ٨٢٢- ٨٢٣- ٨٢٤- ٨٢٥- ٨٢٦- ٨٢٧- ٨٢٨- ٨٢٩- ٨٣٠- ٨٣١- ٨٣٢- ٨٣٣- ٨٣٤- ٨٣٥- ٨٣٦- ٨٣٧- ٨٣٨- ٨٣٩- ٨٤٠- ٨٤١- ٨٤٢- ٨٤٣- ٨٤٤- ٨٤٥- ٨٤٦- ٨٤٧- ٨٤٨- ٨٤٩- ٨٥٠- ٨٥١- ٨٥٢- ٨٥٣- ٨٥٤- ٨٥٥- ٨٥٦- ٨٥٧- ٨٥٨- ٨٥٩- ٨٦٠- ٨٦١- ٨٦٢- ٨٦٣- ٨٦٤- ٨٦٥- ٨٦٦- ٨٦٧- ٨٦٨- ٨٦٩- ٨٧٠- ٨٧١- ٨٧٢- ٨٧٣- ٨٧٤- ٨٧٥- ٨٧٦- ٨٧٧- ٨٧٨- ٨٧٩- ٨٨٠- ٨٨١- ٨٨٢- ٨٨٣- ٨٨٤- ٨٨٥- ٨٨٦- ٨٨٧- ٨٨٨- ٨٨٩- ٨٩٠- ٨٩١- ٨٩٢- ٨٩٣- ٨٩٤- ٨٩٥- ٨٩٦- ٨٩٧- ٨٩٨- ٨٩٩- ٩٠٠- ٩٠١- ٩٠٢- ٩٠٣- ٩٠٤- ٩٠٥- ٩٠٦- ٩٠٧- ٩٠٨- ٩٠٩- ٩١٠- ٩١١- ٩١٢- ٩١٣- ٩١٤- ٩١٥- ٩١٦- ٩١٧- ٩١٨- ٩١٩- ٩٢٠- ٩٢١- ٩٢٢- ٩٢٣- ٩٢٤- ٩٢٥- ٩٢٦- ٩٢٧- ٩٢٨- ٩٢٩- ٩٣٠- ٩٣١- ٩٣٢- ٩٣٣- ٩٣٤- ٩٣٥- ٩٣٦- ٩٣٧- ٩٣٨- ٩٣٩- ٩٤٠- ٩٤١- ٩٤٢- ٩٤٣- ٩٤٤- ٩٤٥- ٩٤٦- ٩٤٧- ٩٤٨- ٩٤٩- ٩٥٠- ٩٥١- ٩٥٢- ٩٥٣- ٩٥٤- ٩٥٥- ٩٥٦- ٩٥٧- ٩٥٨- ٩٥٩- ٩٦٠- ٩٦١- ٩٦٢- ٩٦٣- ٩٦٤- ٩٦٥- ٩٦٦- ٩٦٧- ٩٦٨- ٩٦٩- ٩٧٠- ٩٧١- ٩٧٢- ٩٧٣- ٩٧٤- ٩٧٥- ٩٧٦- ٩٧٧- ٩٧٨- ٩٧٩- ٩٨٠- ٩٨١- ٩٨٢- ٩٨٣- ٩٨٤- ٩٨٥- ٩٨٦- ٩٨٧- ٩٨٨- ٩٨٩- ٩٩٠- ٩٩١- ٩٩٢- ٩٩٣- ٩٩٤- ٩٩٥- ٩٩٦- ٩٩٧- ٩٩٨- ٩٩٩- ١٠٠٠- ١٠٠١- ١٠٠٢- ١٠٠٣- ١٠٠٤- ١٠٠٥- ١٠٠٦- ١٠٠٧- ١٠٠٨- ١٠٠٩- ١٠١٠- ١٠١١- ١٠١٢- ١٠١٣- ١٠١٤- ١٠١٥- ١٠١٦- ١٠١٧- ١٠١٨- ١٠١٩- ١٠٢٠- ١٠٢١- ١٠٢٢- ١٠٢٣- ١٠٢٤- ١٠٢٥- ١٠٢٦- ١٠٢٧- ١٠٢٨- ١٠٢٩- ١٠٣٠- ١٠٣١- ١٠٣٢- ١٠٣٣- ١٠٣٤- ١٠٣٥- ١٠٣٦- ١٠٣٧- ١٠٣٨- ١٠٣٩- ١٠٤٠- ١٠٤١- ١٠٤٢- ١٠٤٣- ١٠٤٤- ١٠٤٥- ١٠٤٦- ١٠٤٧- ١٠٤٨- ١٠٤٩- ١٠٥٠- ١٠٥١- ١٠٥٢- ١٠٥٣- ١٠٥٤- ١٠٥٥- ١٠٥٦- ١٠٥٧- ١٠٥٨- ١٠٥٩- ١٠٦٠- ١٠٦١- ١٠٦٢- ١٠٦٣- ١٠٦٤- ١٠٦٥- ١٠٦٦- ١٠٦٧- ١٠٦٨- ١٠٦٩- ١٠٧٠- ١٠٧١- ١٠٧٢- ١٠٧٣- ١٠٧٤- ١٠٧٥- ١٠٧٦- ١٠٧٧- ١٠٧٨- ١٠٧٩- ١٠٨٠- ١٠٨١- ١٠٨٢- ١٠٨٣- ١٠٨٤- ١٠٨٥- ١٠٨٦- ١٠٨٧- ١٠٨٨- ١٠٨٩- ١٠٩٠- ١٠٩١- ١٠٩٢- ١٠٩٣- ١٠٩٤- ١٠٩٥- ١٠٩٦- ١٠٩٧- ١٠٩٨- ١٠٩٩- ١١٠٠- ١١٠١- ١١٠٢- ١١٠٣- ١١٠٤- ١١٠٥- ١١٠٦- ١١٠٧- ١١٠٨- ١١٠٩- ١١١٠- ١١١١- ١١١٢- ١١١٣- ١١١٤- ١١١٥- ١١١٦- ١١١٧- ١١١٨- ١١١٩- ١١٢٠- ١١٢١- ١١٢٢- ١١٢٣- ١١٢٤- ١١٢٥- ١١٢٦- ١١٢٧- ١١٢٨- ١١٢٩- ١١٣٠- ١١٣١- ١١٣٢- ١١٣٣- ١١٣٤- ١١٣٥- ١١٣٦- ١١٣٧- ١١٣٨- ١١٣٩- ١١٤٠- ١١٤١- ١١٤٢- ١١٤٣- ١١٤٤- ١١٤٥- ١١٤٦- ١١٤٧- ١١٤٨- ١١٤٩- ١١٥٠- ١١٥١- ١١٥٢- ١١٥٣- ١١٥٤- ١١٥٥- ١١٥٦- ١١٥٧- ١١٥٨- ١١٥٩- ١١٦٠- ١١٦١- ١١٦٢- ١١٦٣- ١١٦٤- ١١٦٥- ١١٦٦- ١١٦٧- ١١٦٨- ١١٦٩- ١١٧٠- ١١٧١- ١١٧٢- ١١٧٣- ١١٧٤- ١١٧٥- ١١٧٦- ١١٧٧- ١١٧٨- ١١٧٩- ١١٨٠- ١١٨١- ١١٨٢- ١١٨٣- ١١٨٤- ١١٨٥- ١١٨٦- ١١٨٧- ١١٨٨- ١١٨٩- ١١٩٠- ١١٩١- ١١٩٢- ١١٩٣- ١١٩٤- ١١٩٥- ١١٩٦- ١١٩٧- ١١٩٨- ١١٩٩- ١٢٠٠- ١٢٠١- ١٢٠٢- ١٢٠٣- ١٢٠٤- ١٢٠٥- ١٢٠٦- ١٢٠٧- ١٢٠٨- ١٢٠٩- ١٢١٠- ١٢١١- ١٢١٢- ١٢١٣- ١٢١٤- ١٢١٥- ١٢١٦- ١٢١٧- ١٢١٨- ١٢١٩- ١٢٢٠- ١٢٢١- ١٢٢٢- ١٢٢٣- ١٢٢٤- ١٢٢٥- ١٢٢٦- ١٢٢٧- ١٢٢٨- ١٢٢٩- ١٢٣٠- ١٢٣١- ١٢٣٢- ١٢٣٣- ١٢٣٤- ١٢٣٥- ١٢٣٦- ١٢٣٧- ١٢٣٨- ١٢٣٩- ١٢٤٠- ١٢٤١- ١٢٤٢- ١٢٤٣- ١٢٤٤- ١٢٤٥- ١٢٤٦- ١٢٤٧- ١٢٤٨- ١٢٤٩- ١٢٥٠- ١٢٥١- ١٢٥٢- ١٢٥٣- ١٢٥٤- ١٢٥٥- ١٢٥٦- ١٢٥٧- ١٢٥٨- ١٢٥٩- ١٢٦٠- ١٢٦١- ١٢٦٢- ١٢٦٣- ١٢٦٤- ١٢٦٥- ١٢٦٦- ١٢٦٧- ١٢٦٨- ١٢٦٩- ١٢٧٠- ١٢٧١- ١٢٧٢- ١٢٧٣- ١٢٧٤- ١٢٧٥- ١٢٧٦- ١٢٧٧- ١٢٧٨- ١٢٧٩- ١٢٨٠- ١٢٨١- ١٢٨٢- ١٢٨٣- ١٢٨٤- ١٢٨٥- ١٢٨٦- ١٢٨٧- ١٢٨٨- ١٢٨٩- ١٢٩٠- ١٢٩١- ١٢٩٢- ١٢٩٣- ١٢٩٤- ١٢٩٥- ١٢٩٦- ١٢٩٧- ١٢٩٨- ١٢٩٩- ١٣٠٠- ١٣٠١- ١٣٠٢- ١٣٠٣- ١٣٠٤- ١٣٠٥- ١٣٠٦- ١٣٠٧- ١٣٠٨- ١٣٠٩- ١٣١٠- ١٣١١- ١٣١٢- ١٣١٣- ١٣١٤- ١٣١٥- ١٣١٦- ١٣١٧- ١٣١٨- ١٣١٩- ١٣٢٠- ١٣٢١- ١٣٢٢- ١٣٢٣- ١٣٢٤- ١٣٢٥- ١٣٢٦- ١٣٢٧- ١٣٢٨- ١٣٢٩- ١٣٣٠- ١٣٣١- ١٣٣٢- ١٣٣٣- ١٣٣٤- ١٣٣٥- ١٣٣٦- ١٣٣٧- ١٣٣٨- ١٣٣٩- ١٣٤٠- ١٣٤١- ١٣٤٢- ١٣٤٣- ١٣٤٤- ١٣٤٥- ١٣٤٦- ١٣٤٧- ١٣٤٨- ١٣٤٩- ١٣٥٠- ١٣٥١- ١٣٥٢- ١٣٥٣- ١٣٥٤- ١٣٥٥- ١٣٥٦- ١٣٥٧- ١٣٥٨- ١٣٥٩- ١٣٦٠- ١٣٦١- ١٣٦٢- ١٣٦٣- ١٣٦٤- ١٣٦٥- ١٣٦٦- ١٣٦٧- ١٣٦٨-

همان¹ رنج ما² بس گزیدست³ بهر
 بیافتند بازارگانان شهر
 1175 بیابان چو بازار چین شد ز بار
 بیاییم و آزرده گردند شهر⁴
 ز جز و ز برقوه مردم دو بهر⁵
 بران سو که بد لشکر شهریار⁶

۱۷

دگر روز چون تاج بفروخت هور
 کمانرا بزه بر نهاده سپاه
 چنمین گفت هر⁸ کو کمانرا⁹ بدست
 نباید زدن تیر جز بر سرون
 1180 یکی پهلوان گفت کای شهریار
 که با¹³ کیست زین گونه تیر و کمان
 مگر باشد این از گشاد برت
 چو تو تیر گیری و شمشیر و گرز
 همه¹⁸ لشکر از¹⁹ شاه دارند شرم
 1185 چنمین داد پاسخ که این ایزدست
 برانگیخت شب دیز بهرام²⁴
 جهاندار شد سوی نخچیر گور
 پس لشکراندر همی رفت⁷ شاه
 بمالد¹⁰ گشاید باندازه¹¹ شنست
 که از سینه پیکانش آید برون
 نگه کن بدین¹² لشکر نامدار
 بداندیشی گر¹⁴ مرد نیکی گمان
 که جاوید بادا سر و¹⁵ افسرت
 ازان خسروی فر و بالای¹⁶ برز¹⁷
 ز²⁰ تیر و کمانشان²¹ شود دست نرم
 کزو بگذری زور²² بهرام چيست²³
 همی تییز کرد او دلارام²⁵

نیابند از—K⁴ کزین شهر—I رنج یابد ز دادست(?)—K³ رنجکی—I² همی—K¹
 IV— نیابم بتنازید باید بشهر—I⁵ Б — перевод бб. 1155 — 1173 отсутствует.
 و لما علم اهل مدینه جز و برقویه بنزول الملک—B— б. оп.; بیابم بپارند باید بشهر
 فی تلك الصحراء خرج أهل الأسواق منهم بمضائعهم و أقموا فی تلك الصحراء
 I—порядок: A 1173—A 1174, VI—бб. 1173 — 1175 оп.
 B 1174 — B 1173; IV—вместо бб. 1173, 1174 дает: B 1174 — B 1173.
 باند—K, I, IV—¹¹ بگیرد—VI¹⁰ کمانی—VI⁹ آذ—IV⁸ کاز—K, I, VI⁸ راند—K, I, IV⁷
 بالا و—K¹⁶ و—I¹⁵ VI—یا—K, I, IV¹⁴ IV—تا¹³ درین—IV¹² کزین—I, VI¹²
 I—بر—K, IV, VI²¹ پ—K, I, IV, VI²⁰ از—I, IV¹⁹ همی—I, IV¹⁸ VI—б. оп.¹⁷
 K²⁴ کیست—K, I, IV²³ گر [چو—IV] او [چنو—I] بگسلد زور—K, I, IV, VI²² گر
 چو نزدیک شد با یکی نره گور—K, I, IV, VI²⁵ گور—I, IV, VI

- 1155 چنین گفت کان¹ شهریار² اردشیر
سر مایه او بود ما که تریم
برزم و بزم و برای و بخوان
بدانگه که اسکندر آمد ز روم
کجا³ ناچوانمرد بود و⁴ درشت
لب خسروان پر ز نفرین⁵ اوست
کجا بر فریدون⁶ کنند آفرین
مبادا جزا⁷ نیکویی در جهان
بینارید گفتا منادی گری
که گردد سراسر بگرد سپاه
بگوید که بر⁸ کوی در شهر⁹ جز
چنین¹⁰ تا بغاشاک ناچیز¹¹ پست¹²
بر اسپش نشانم¹³ ز پس کرده روی
دو پایش بپندند¹⁴ در زیر اسپ
نیایش کند پیش آتش¹⁵ بغاک
بدان کس دهم چیز¹⁶ او را که¹⁷ چیز
وگر اسپ در کشتزاری¹⁸ کند¹⁹
ز زندان نیاید بسالی رها
- 1160
1165
1170
- که برنا شد از بخت او²⁰ مرد²¹ پیر
اگر که تری را خود اندر خوریم
جز او را جهاندار گیتی²² مغوان
بایران و²³ ویران شد این مرز و²⁴ بوم
چو²⁵ سی و شش از شهریاران بکشت
همه²⁶ روی گیتی پر از کین اوست
برویدست نفرین ز جویای²⁷ کین
ز من در میان کهن و مهن
خوش آواز و از نامداران سری
همی بر خروشد بی راه و راه
گر از گوهر و زر و دیما و خز
بیازد²⁸ کسی ناسزاوار²⁹ دست³⁰
از ایدر کشان با دو پر خاشجوی³¹
فرستمش تا خان³² آذرگشسپ
پرستش کند پیش یزدان پاک
ازو بستد و رنج او دید³³ نیز³⁴
ور آهنگ بر³⁵ میوه داری کند³⁶
سوار³⁷ سرافراز گر³⁸ بی بها³⁹

بخت — I, IV, VI — تو⁴ VI — پادشا — K, I, IV, VI — یا — VI — کین — I, IV — کای — K¹
که او بود خودرای — VI⁵ گر او — K, I, IV — و — I⁷ که — K — و — L⁶ ایران — K⁵
K, I, همی — VI¹² چو خون ریختن راه و آیین — VI¹¹ که — K, I, IV, VI¹⁰ و مرد
بجز — VI¹⁵ دلی نیست از وی پر از درد و — VI¹⁴ دلها به — K¹⁴ چو بر آفریدون — IV, VI¹⁵
و — I — دو¹⁶ و چیز — K¹⁹ جزین — I, IV¹⁸ شهر برقوه و — K, I, IV¹⁷ در — K, I¹⁶
جست — VI²³ سوی آن چیز — K²² نیازد — IV²¹ این بوم و رست — VI²⁰ هست — K, I²⁰
یزدان — K²⁸ پیش — I, IV, VI²⁷ ندیم — K²⁶ پیکارجوی — K, I, IV, VI²⁵ شمار — IV²⁴
I³² ار خود بود یک پیشیز — K³¹ خیرگی [چیرگی — IV] کرد — I, IV, VI³⁰ به — IV²⁹
دگر — K³⁷ یا — I, IV³⁶ سواری — I, IV³⁵ زی — VI³⁴ کنند — I³³ کشته زاری — IV, VI³³
او نگیرد به پیشم بها

تو چندین چرا رنج بر تن نهی
 به پیمان جز² از جنگ شیران نجست
 بگور آمدی جنگ شیران چراست
 بشبگیر فردا من و گور⁵ و تیر
 نکردند نامی⁷ بتیر و کمان
 بگوپال⁹ و شمشیر گیریم یاد
 نه پیند چو تو گرد¹¹ در¹² کارزار¹³
 نشست تو در گلشن و¹⁴ سور باد¹⁵
 ابدا موبد و پهلوان¹⁶ سپاه
 که بی تو مبادا کلاه و¹⁷ نگین
 ز دادنش¹⁸ گیتی پر آواز گشت¹⁹
 بخرگاه نو برپراگند خار*²¹
 بگسترد مشک از بر جای²² خواب
 برو کاسه آرایش چین نهاد
 همه²⁴ خوردنیها که بد یکسره
 بفرمود جامی بزرگ از بلور
 نهاد بر کف دادگر²⁵ شهریار

جهان هم نکرد ز شیران نهی
 چو بنشست بر تخت شاه¹ از نخست
 کنون شهریری بایران³ تراست 1140
 بدو گفت شاه⁴ ای خردمند پیر
 سواران گردنکشی اندر زمان⁶
 اگر داد مردی بخواهیم⁸ داد
 بدو گفت موبد که مرد¹⁰ سوار
 که چشم بد از فر تو دور باد 1145
 بپرده سرای آمد از پیشه شاه
 همی خواند لشکر برو آفرین
 بخرگاه شد چون سپه باز گشت
 یکی دانشی مرزبان²⁰ پیشکار
 نهادند کافور و مشک و گلاب 1150
 همه خیمهها خوان²³ زرین نهاد
 پیاراست سالار خوان از بـره
 چو نان خورده شد شاه بهرام گور
 که آرد پریچه ره میگسار

رئی گیتی - VI و کیهان - IV. و ایران - I بگیتی - K³ چو - K² شیر - K¹
 بکردند - K⁷, VI کشان دمان - I, IV⁶ بفردا من و گور و نخچیر - VI⁵ شاه گفت - VI⁴
 - I, IV, VI¹¹ گر یک - I, IV, ده - K¹⁰, VI ز گوپال - K⁹ نخواهیم - IV⁸ با من
 :dob. K¹³, I, IV, VI - بدی همچو تو در صف - K¹² بدی مر ترا چون تو
 نبود و بچین تاج و تخت * بدریا کشید خردمند رخت
 و. dob. VI¹⁶ مکرر над каждым б. 1144, 1145 повторы с надписью л - бб. VI¹⁵ و. VI¹⁴
 - I, IV (нет рифмы); K¹⁹ مردیش - VI¹⁸ و. IV¹⁷
 و غسل عنه ما ترشش علیه من دم - B (нет рифмы); B شست از خوی آن پهلوی شست
 VI - б. оп. پیاراست تخت از در شهریار - K²¹ مهربان - I, IV داشتی - K²⁰ السبع
 نامور - VI²⁵ هم از - I, IV همان - K²⁴, VI خان - I²³ جامه - VI²²

که فردا بپاید مرا شیر جست²
 چو رخشان شود⁵ هور⁶ گیتی فروز
 همان ازدهای دلیر افکنیم
 خدنگ مرا⁸ گور گردد رهی
 سوی پیشه رفتند شاه و سپاه
 دلاور شده⁹ خورده از گور سیر
 که تیر و کمان دارم و دست برد¹⁰
 بدان تا نخواند مرا¹² نادالیر
 پاسپ نبرد اندر آورد پای
 ز بالا دو¹⁴ دست اندر آورد راست
 بزد پاشنه مرد¹⁵ نخچیرجوی
 سبک جفت او جست راه گریز¹⁶
 دل نره شیران پر از بیم کرد
 همی¹⁸ جفت او¹⁹ بچه پرورد²⁰ زیر
 سر²³ شیر نر کنده شد²⁴ از تنش
 نداری همی بر تن خویش مهر
 همه بچگان شیر مادر مکان
 که در²⁶ مهرگان²⁷ بچه دارد بزیر²⁸
 بیک سال اگر شیر گیری بدست

بخسپید¹ شادان دل و تن درست
 کنون میگساریم³ تا چاک⁴ روز
 نخستین بشمشیر شیر افکنیم
 چو این پیشه از شیر⁷ گردد تهی
 بود آن شب و بامداد پگاه
 همانگاه بیرون خرامید شیر
 بیماران چنین گفت بهرام گرد¹¹²⁵
 ولیکن بشمشیر یازم¹¹ بشیر
 پوشید ترکیده¹³ پشمین قبیای
 چو شیر ازدها دید بر پای خاست
 همی خواست زد بر سر اسپ اوی
 بزد بر سر شیر شمشیر تیز¹¹³⁰
 ز سر تا میانش¹⁷ بدونیم کرد
 بپامد دگر شیر غران دلیر
 بزد خنجر²¹ تیز²² بر گردنش
 یکی گفت کای شاه خورشیدچهر
 همه پیشه شیرند با بچگان¹¹³⁵
 کنون باید آژیر بودن دلیر²⁵
 سه فرسنگ بالای این پیشه است²⁹

می³ K, I, IV — 2 K, I, IV — обратный порядок мисра. 4 K, VI — 5 VI — 6 I, IV, VI — 7 VI — 8 I, IV — 9 K — 10 Л — 11 IV — 12 K — 13 I, IV — 14 K — 15 I — 16 K — б. оп.; VI — обратный порядок мисра. 17 I, IV — 18 K — 19 VI — 20 K — 21 VI — 22 K, I, IV, VI — 23 VI — 24 K, IV, VI — 25 K — 26 K — 27 Л — 28 IV — 29 K, I, IV, VI — 30 VI — б. оп. دارند زیر — 31 IV — 32 K, I, IV, VI — 33 K — 34 K, I, IV, VI — 35 K — 36 K, I, IV, VI — 37 K — 38 K, I, IV, VI — 39 K — 40 K, I, IV, VI — 41 K — 42 K, I, IV, VI — 43 K — 44 K, I, IV, VI — 45 K — 46 K, I, IV, VI — 47 K — 48 K, I, IV, VI — 49 K — 50 K, I, IV, VI — 51 K — 52 K, I, IV, VI — 53 K — 54 K, I, IV, VI — 55 K — 56 K, I, IV, VI — 57 K — 58 K, I, IV, VI — 59 K — 60 K, I, IV, VI — 61 K — 62 K, I, IV, VI — 63 K — 64 K, I, IV, VI — 65 K — 66 K, I, IV, VI — 67 K — 68 K, I, IV, VI — 69 K — 70 K, I, IV, VI — 71 K — 72 K, I, IV, VI — 73 K — 74 K, I, IV, VI — 75 K — 76 K, I, IV, VI — 77 K — 78 K, I, IV, VI — 79 K — 80 K, I, IV, VI — 81 K — 82 K, I, IV, VI — 83 K — 84 K, I, IV, VI — 85 K — 86 K, I, IV, VI — 87 K — 88 K, I, IV, VI — 89 K — 90 K, I, IV, VI — 91 K — 92 K, I, IV, VI — 93 K — 94 K, I, IV, VI — 95 K — 96 K, I, IV, VI — 97 K — 98 K, I, IV, VI — 99 K — 100 K, I, IV, VI — 101 K — 102 K, I, IV, VI — 103 K — 104 K, I, IV, VI — 105 K — 106 K, I, IV, VI — 107 K — 108 K, I, IV, VI — 109 K — 110 K, I, IV, VI — 111 K — 112 K, I, IV, VI — 113 K — 114 K, I, IV, VI — 115 K — 116 K, I, IV, VI — 117 K — 118 K, I, IV, VI — 119 K — 120 K, I, IV, VI — 121 K — 122 K, I, IV, VI — 123 K — 124 K, I, IV, VI — 125 K — 126 K, I, IV, VI — 127 K — 128 K, I, IV, VI — 129 K — 130 K, I, IV, VI — 131 K — 132 K, I, IV, VI — 133 K — 134 K, I, IV, VI — 135 K — 136 K, I, IV, VI — 137 K — 138 K, I, IV, VI — 139 K — 140 K, I, IV, VI — 141 K — 142 K, I, IV, VI — 143 K — 144 K, I, IV, VI — 145 K — 146 K, I, IV, VI — 147 K — 148 K, I, IV, VI — 149 K — 150 K, I, IV, VI — 151 K — 152 K, I, IV, VI — 153 K — 154 K, I, IV, VI — 155 K — 156 K, I, IV, VI — 157 K — 158 K, I, IV, VI — 159 K — 160 K, I, IV, VI — 161 K — 162 K, I, IV, VI — 163 K — 164 K, I, IV, VI — 165 K — 166 K, I, IV, VI — 167 K — 168 K, I, IV, VI — 169 K — 170 K, I, IV, VI — 171 K — 172 K, I, IV, VI — 173 K — 174 K, I, IV, VI — 175 K — 176 K, I, IV, VI — 177 K — 178 K, I, IV, VI — 179 K — 180 K, I, IV, VI — 181 K — 182 K, I, IV, VI — 183 K — 184 K, I, IV, VI — 185 K — 186 K, I, IV, VI — 187 K — 188 K, I, IV, VI — 189 K — 190 K, I, IV, VI — 191 K — 192 K, I, IV, VI — 193 K — 194 K, I, IV, VI — 195 K — 196 K, I, IV, VI — 197 K — 198 K, I, IV, VI — 199 K — 200 K, I, IV, VI — 201 K — 202 K, I, IV, VI — 203 K — 204 K, I, IV, VI — 205 K — 206 K, I, IV, VI — 207 K — 208 K, I, IV, VI — 209 K — 210 K, I, IV, VI — 211 K — 212 K, I, IV, VI — 213 K — 214 K, I, IV, VI — 215 K — 216 K, I, IV, VI — 217 K — 218 K, I, IV, VI — 219 K — 220 K, I, IV, VI — 221 K — 222 K, I, IV, VI — 223 K — 224 K, I, IV, VI — 225 K — 226 K, I, IV, VI — 227 K — 228 K, I, IV, VI — 229 K — 230 K, I, IV, VI — 231 K — 232 K, I, IV, VI — 233 K — 234 K, I, IV, VI — 235 K — 236 K, I, IV, VI — 237 K — 238 K, I, IV, VI — 239 K — 240 K, I, IV, VI — 241 K — 242 K, I, IV, VI — 243 K — 244 K, I, IV, VI — 245 K — 246 K, I, IV, VI — 247 K — 248 K, I, IV, VI — 249 K — 250 K, I, IV, VI — 251 K — 252 K, I, IV, VI — 253 K — 254 K, I, IV, VI — 255 K — 256 K, I, IV, VI — 257 K — 258 K, I, IV, VI — 259 K — 260 K, I, IV, VI — 261 K — 262 K, I, IV, VI — 263 K — 264 K, I, IV, VI — 265 K — 266 K, I, IV, VI — 267 K — 268 K, I, IV, VI — 269 K — 270 K, I, IV, VI — 271 K — 272 K, I, IV, VI — 273 K — 274 K, I, IV, VI — 275 K — 276 K, I, IV, VI — 277 K — 278 K, I, IV, VI — 279 K — 280 K, I, IV, VI — 281 K — 282 K, I, IV, VI — 283 K — 284 K, I, IV, VI — 285 K — 286 K, I, IV, VI — 287 K — 288 K, I, IV, VI — 289 K — 290 K, I, IV, VI — 291 K — 292 K, I, IV, VI — 293 K — 294 K, I, IV, VI — 295 K — 296 K, I, IV, VI — 297 K — 298 K, I, IV, VI — 299 K — 300 K, I, IV, VI — 301 K — 302 K, I, IV, VI — 303 K — 304 K, I, IV, VI — 305 K — 306 K, I, IV, VI — 307 K — 308 K, I, IV, VI — 309 K — 310 K, I, IV, VI — 311 K — 312 K, I, IV, VI — 313 K — 314 K, I, IV, VI — 315 K — 316 K, I, IV, VI — 317 K — 318 K, I, IV, VI — 319 K — 320 K, I, IV, VI — 321 K — 322 K, I, IV, VI — 323 K — 324 K, I, IV, VI — 325 K — 326 K, I, IV, VI — 327 K — 328 K, I, IV, VI — 329 K — 330 K, I, IV, VI — 331 K — 332 K, I, IV, VI — 333 K — 334 K, I, IV, VI — 335 K — 336 K, I, IV, VI — 337 K — 338 K, I, IV, VI — 339 K — 340 K, I, IV, VI — 341 K — 342 K, I, IV, VI — 343 K — 344 K, I, IV, VI — 345 K — 346 K, I, IV, VI — 347 K — 348 K, I, IV, VI — 349 K — 350 K, I, IV, VI — 351 K — 352 K, I, IV, VI — 353 K — 354 K, I, IV, VI — 355 K — 356 K, I, IV, VI — 357 K — 358 K, I, IV, VI — 359 K — 360 K, I, IV, VI — 361 K — 362 K, I, IV, VI — 363 K — 364 K, I, IV, VI — 365 K — 366 K, I, IV, VI — 367 K — 368 K, I, IV, VI — 369 K — 370 K, I, IV, VI — 371 K — 372 K, I, IV, VI — 373 K — 374 K, I, IV, VI — 375 K — 376 K, I, IV, VI — 377 K — 378 K, I, IV, VI — 379 K — 380 K, I, IV, VI — 381 K — 382 K, I, IV, VI — 383 K — 384 K, I, IV, VI — 385 K — 386 K, I, IV, VI — 387 K — 388 K, I, IV, VI — 389 K — 390 K, I, IV, VI — 391 K — 392 K, I, IV, VI — 393 K — 394 K, I, IV, VI — 395 K — 396 K, I, IV, VI — 397 K — 398 K, I, IV, VI — 399 K — 400 K, I, IV, VI — 401 K — 402 K, I, IV, VI — 403 K — 404 K, I, IV, VI — 405 K — 406 K, I, IV, VI — 407 K — 408 K, I, IV, VI — 409 K — 410 K, I, IV, VI — 411 K — 412 K, I, IV, VI — 413 K — 414 K, I, IV, VI — 415 K — 416 K, I, IV, VI — 417 K — 418 K, I, IV, VI — 419 K — 420 K, I, IV, VI — 421 K — 422 K, I, IV, VI — 423 K — 424 K, I, IV, VI — 425 K — 426 K, I, IV, VI — 427 K — 428 K, I, IV, VI — 429 K — 430 K, I, IV, VI — 431 K — 432 K, I, IV, VI — 433 K — 434 K, I, IV, VI — 435 K — 436 K, I, IV, VI — 437 K — 438 K, I, IV, VI — 439 K — 440 K, I, IV, VI — 441 K — 442 K, I, IV, VI — 443 K — 444 K, I, IV, VI — 445 K — 446 K, I, IV, VI — 447 K — 448 K, I, IV, VI — 449 K — 450 K, I, IV, VI — 451 K — 452 K, I, IV, VI — 453 K — 454 K, I, IV, VI — 455 K — 456 K, I, IV, VI — 457 K — 458 K, I, IV, VI — 459 K — 460 K, I, IV, VI — 461 K — 462 K, I, IV, VI — 463 K — 464 K, I, IV, VI — 465 K — 466 K, I, IV, VI — 467 K — 468 K, I, IV, VI — 469 K — 470 K, I, IV, VI — 471 K — 472 K, I, IV, VI — 473 K — 474 K, I, IV, VI — 475 K — 476 K, I, IV, VI — 477 K — 478 K, I, IV, VI — 479 K — 480 K, I, IV, VI — 481 K — 482 K, I, IV, VI — 483 K — 484 K, I, IV, VI — 485 K — 486 K, I, IV, VI — 487 K — 488 K, I, IV, VI — 489 K — 490 K, I, IV, VI — 491 K — 492 K, I, IV, VI — 493 K — 494 K, I, IV, VI — 495 K — 496 K, I, IV, VI — 497 K — 498 K, I, IV, VI — 499 K — 500 K, I, IV, VI — 501 K — 502 K, I, IV, VI — 503 K — 504 K, I, IV, VI — 505 K — 506 K, I, IV, VI — 507 K — 508 K, I, IV, VI — 509 K — 510 K, I, IV, VI — 511 K — 512 K, I, IV, VI — 513 K — 514 K, I, IV, VI — 515 K — 516 K, I, IV, VI — 517 K — 518 K, I, IV, VI — 519 K — 520 K, I, IV, VI — 521 K — 522 K, I, IV, VI — 523 K — 524 K, I, IV, VI — 525 K — 526 K, I, IV, VI — 527 K — 528 K, I, IV, VI — 529 K — 530 K, I, IV, VI — 531 K — 532 K, I, IV, VI — 533 K — 534 K, I, IV, VI — 535 K — 536 K, I, IV, VI — 537 K — 538 K, I, IV, VI — 539 K — 540 K, I, IV, VI — 541 K — 542 K, I, IV, VI — 543 K — 544 K, I, IV, VI — 545 K — 546 K, I, IV, VI — 547 K — 548 K, I, IV, VI — 549 K — 550 K, I, IV, VI — 551 K — 552 K, I, IV, VI — 553 K — 554 K, I, IV, VI — 555 K — 556 K, I, IV, VI — 557 K — 558 K, I, IV, VI — 559 K — 560 K, I, IV, VI — 561 K — 562 K, I, IV, VI — 563 K — 564 K, I, IV, VI — 565 K — 566 K, I, IV, VI — 567 K — 568 K, I, IV, VI — 569 K — 570 K, I, IV, VI — 571 K — 572 K, I, IV, VI — 573 K — 574 K, I, IV, VI — 575 K — 576 K, I, IV, VI — 577 K — 578 K, I, IV, VI — 579 K — 580 K, I, IV, VI — 581 K — 582 K, I, IV, VI — 583 K — 584 K, I, IV, VI — 585 K — 586 K, I, IV, VI — 587 K — 588 K, I, IV, VI — 589 K — 590 K, I, IV, VI — 591 K — 592 K, I, IV, VI — 593 K — 594 K, I, IV, VI — 595 K — 596 K, I, IV, VI — 597 K — 598 K, I, IV, VI — 599 K — 600 K, I, IV, VI — 601 K — 602 K, I, IV, VI — 603 K — 604 K, I, IV, VI — 605 K — 606 K, I, IV, VI — 607 K — 608 K, I, IV, VI — 609 K — 610 K, I, IV, VI — 611 K — 612 K, I, IV, VI — 613 K — 614 K, I, IV, VI — 615 K — 616 K, I, IV, VI — 617 K — 618 K, I, IV, VI — 619 K — 620 K, I, IV, VI — 621 K — 622 K, I, IV, VI — 623 K — 624 K, I, IV, VI — 625 K — 626 K, I, IV, VI — 627 K — 628 K, I, IV, VI — 629 K — 630 K, I, IV, VI — 631 K — 632 K, I, IV, VI — 633 K — 634 K, I, IV, VI — 635 K — 636 K, I, IV, VI — 637 K — 638 K, I, IV, VI — 639 K — 640 K, I, IV, VI — 641 K — 642 K, I, IV, VI — 643 K — 644 K, I, IV, VI — 645 K — 646 K, I, IV, VI — 647 K — 648 K, I, IV, VI — 649 K — 650 K, I, IV, VI — 651 K — 652 K, I, IV, VI — 653 K — 654 K, I, IV, VI — 655 K — 656 K, I, IV, VI — 657 K — 658 K, I, IV, VI — 659 K — 660 K, I, IV, VI — 661 K — 662 K, I, IV, VI — 663 K — 664 K, I, IV, VI — 665 K — 666 K, I, IV, VI — 667 K — 668 K, I, IV, VI — 669 K — 670 K, I, IV, VI — 671 K — 672 K, I, IV, VI — 673 K — 674 K, I, IV, VI — 675 K — 676 K, I, IV, VI — 677 K — 678 K, I, IV, VI — 679 K — 680 K, I, IV, VI — 681 K — 682 K, I, IV, VI — 683 K — 684 K, I, IV, VI — 685 K — 686 K, I, IV, VI — 687 K — 688 K, I, IV, VI — 689 K — 690 K, I, IV, VI — 691 K — 692 K, I, IV, VI — 693 K — 694 K, I, IV, VI — 695 K — 696 K, I, IV, VI — 697 K — 698 K, I, IV, VI — 699 K — 700 K, I, IV, VI — 701 K — 702 K, I, IV, VI — 703 K — 704 K, I, IV, VI — 705 K — 706 K, I, IV, VI — 707 K — 708 K, I, IV, VI — 709 K — 710 K, I, IV, VI — 711 K — 712 K, I, IV, VI — 713 K — 714 K, I, IV, VI — 715 K — 716 K, I, IV, VI — 717 K — 718 K, I, IV, VI — 719 K — 720 K, I, IV, VI — 721 K — 722 K, I, IV, VI — 723 K — 724 K, I, IV, VI — 725 K — 726 K, I, IV, VI — 727 K — 728 K, I, IV, VI — 729 K — 730 K, I, IV, VI — 731 K — 732 K, I, IV, VI — 733 K — 734 K, I, IV, VI — 735 K — 736 K, I, IV, VI — 737 K — 738 K, I, IV, VI — 739 K — 740 K, I, IV, VI — 741 K — 742 K, I, IV, VI — 743 K — 744 K, I, IV, VI — 745 K — 746 K, I, IV, VI — 747 K — 748 K, I, IV, VI — 749 K — 750 K, I, IV, VI — 751 K — 752 K, I, IV, VI — 753 K — 754 K, I, IV, VI — 755 K — 756 K, I, IV, VI — 757 K — 758 K, I, IV, VI — 759 K — 760 K, I, IV, VI — 761 K — 762 K, I, IV, VI — 763 K — 764 K, I, IV, VI — 765 K — 766 K, I, IV, VI — 767 K — 768 K, I, IV, VI — 769 K — 770 K, I, IV, VI — 771 K — 772 K, I, IV, VI — 773 K — 774 K, I, IV, VI — 775 K — 776 K, I, IV, VI — 777 K — 778 K, I, IV, VI — 779 K — 780 K, I, IV, VI — 781 K — 782 K, I, IV, VI — 783 K — 784 K, I, IV, VI — 785 K — 786 K, I, IV, VI — 787 K — 788 K, I, IV, VI — 789 K — 790 K, I, IV, VI — 791 K — 792 K, I, IV, VI — 793 K — 794 K, I, IV, VI — 795 K — 796 K, I, IV, VI — 797 K — 798 K, I, IV, VI — 799 K — 800 K, I, IV, VI — 801 K — 802 K, I, IV, VI — 803 K — 804 K, I, IV, VI — 805 K — 806 K, I, IV, VI — 807 K — 808 K, I, IV, VI — 809 K — 810 K, I, IV, VI — 811 K — 812 K, I, IV, VI — 813 K — 814 K, I, IV, VI — 815 K — 816 K, I, IV, VI — 817 K — 818 K, I, IV, VI — 819 K — 820 K, I, IV, VI — 821 K — 822 K, I, IV, VI — 823 K — 824 K, I, IV, VI — 825 K — 826 K, I, IV, VI — 827 K — 828 K, I, IV, VI — 829 K — 830 K, I, IV, VI — 831 K — 832 K, I, IV, VI — 833 K — 834 K, I, IV, VI — 835 K — 836 K, I, IV, VI — 837 K — 838 K, I, IV, VI — 839 K — 840 K, I, IV, VI — 841 K — 842 K, I, IV, VI — 843 K — 844 K, I, IV, VI — 845 K — 846 K, I, IV, VI — 847 K — 848 K, I, IV, VI — 849 K — 850 K, I, IV, VI — 851 K — 852 K, I, IV, VI — 853 K — 854 K, I, IV, VI — 855 K — 856 K, I, IV, VI — 857 K — 858 K, I, IV, VI — 859 K — 860 K, I, IV, VI — 861 K — 862 K, I, IV, VI — 863 K — 864 K, I, IV, VI — 865 K — 866 K, I, IV, VI — 867 K — 868 K, I, IV, VI — 869 K — 870 K, I, IV, VI — 871 K — 872 K, I, IV, VI — 873 K — 874 K, I, IV, VI — 875 K — 876 K, I, IV, VI — 877 K — 878 K, I, IV, VI — 879 K — 880 K, I, IV, VI — 881 K — 882 K, I, IV, VI — 883 K — 884 K, I, IV, VI — 885 K — 886 K, I, IV, VI — 887 K — 888 K, I, IV, VI — 889 K — 890 K, I, IV, VI — 891 K — 892 K, I, IV, VI — 893 K — 894 K, I, IV, VI — 895 K — 896 K, I, IV, VI — 897 K — 898 K, I, IV, VI — 899 K — 900 K, I, IV, VI — 901 K — 902 K, I, IV, VI — 903 K — 904 K, I, IV, VI — 905 K — 906 K, I, IV, VI — 907 K — 908 K, I, IV, VI — 909 K — 910 K, I, IV, VI — 911 K — 912 K, I, IV, VI — 913 K — 914 K, I, IV, VI — 915 K — 916 K, I, IV, VI — 917 K — 918 K, I, IV, VI — 919 K — 920 K, I, IV, VI — 921 K — 922 K, I, IV, VI — 923 K — 924 K, I, IV, VI — 925 K — 926 K, I, IV, VI — 927 K — 928 K, I, IV, VI — 929 K — 930 K, I, IV, VI — 931 K — 932 K, I, IV, VI — 933 K — 934 K, I, IV, VI — 935 K — 936 K, I, IV, VI — 937 K — 938 K, I, IV, VI — 939 K — 940 K, I, IV, VI — 941 K — 942 K, I, IV, VI — 943 K — 944 K, I, IV, VI — 945 K — 946 K, I, IV, VI — 947 K — 948 K, I, IV, VI — 949 K — 950 K, I, IV, VI — 951 K — 952 K, I, IV, VI — 953 K — 954 K, I, IV, VI — 955 K — 956 K, I, IV, VI — 957 K — 958 K, I, IV, VI — 959 K — 960 K, I, IV, VI — 961 K — 962 K, I, IV, VI — 963 K — 964 K, I, IV, VI — 965 K — 966 K, I, IV, VI — 967 K — 968 K, I, IV, VI — 969 K — 970 K, I, IV, VI — 971 K — 972 K, I, IV, VI — 973 K — 974 K, I, IV, VI — 975 K — 976 K, I, IV, VI — 977 K — 978 K, I, IV, VI — 979 K — 980 K, I, IV, VI — 981 K — 982 K, I, IV, VI — 983 K — 984 K, I, IV, VI — 985 K — 986 K, I, IV, VI — 987 K — 988 K, I, IV, VI — 989 K — 990 K, I, IV, VI — 991 K — 992 K, I, IV, VI — 993 K — 994 K, I, IV, VI — 995 K — 996 K, I, IV, VI — 997 K — 998 K, I, IV, VI — 999 K — 1000 K, I, IV, VI — 1001 K — 1002 K, I, IV, VI — 1003 K — 1004 K, I, IV, VI — 1005 K — 1006 K, I, IV, VI — 1007 K — 1008 K, I, IV, VI — 1009 K — 1010 K, I, IV, VI — 1011 K — 1012 K, I, IV, VI — 1013 K — 1014 K, I, IV, VI — 1015 K — 1016 K, I, IV, VI — 1017 K — 1018 K, I, IV, VI — 1019 K — 1020 K, I, IV, VI — 1021 K — 1022 K, I, IV, VI — 1023 K — 1024 K, I, IV, VI — 1025 K — 1026 K, I, IV, VI — 1027 K — 1028 K, I, IV, VI — 1029 K — 1030 K, I, IV, VI — 1031 K — 1032 K, I, IV, VI — 1033 K — 1034 K, I, IV, VI — 1035 K — 1036 K, I, IV, VI — 1037 K — 1038 K, I, IV, VI — 1039 K — 1040 K, I, IV, VI — 1041 K — 1042 K, I, IV, VI — 1043 K — 1044 K, I, IV, VI — 1045 K — 1046 K, I, IV, VI — 1047 K — 1048 K, I, IV, VI — 1049 K — 1050 K, I, IV, VI — 1051 K — 1052 K, I, IV, VI — 1053 K — 1054 K, I, IV, VI — 1055 K — 1056 K, I, IV, VI — 1057 K — 1058 K, I, IV, VI — 1059 K — 1060 K, I, IV, VI — 1061 K — 1062 K, I, IV, VI — 1063 K — 1064 K, I, IV, VI — 1065 K — 1066 K, I, IV, VI — 1067 K — 1068 K, I, IV, VI — 1069 K — 1070 K, I, IV, VI — 1071 K — 1072 K, I, IV, VI — 1073 K — 1074 K, I, IV, VI — 1075 K — 1076 K, I, IV, VI — 1077 K — 1078 K, I, IV, VI — 1079 K — 1080 K, I, IV, VI — 1081 K — 1082 K, I, IV, VI — 1083 K — 1084 K, I, IV, VI — 1085 K — 1086 K, I, IV, VI — 1087 K — 1088 K, I, IV, VI — 1089 K — 1090 K, I, IV, VI — 1091 K — 1092 K, I, IV, VI — 1093 K — 1094 K, I, IV, VI — 1095 K — 1096 K, I, IV, VI — 1097 K — 1098 K, I, IV, VI — 1099 K — 1100 K, I, IV, VI — 1101 K — 1102 K, I, IV, VI — 1103 K — 1104 K, I, IV, VI — 1105 K — 1106 K, I, IV, VI — 1107 K — 1108 K, I, IV, VI — 1109 K — 1110 K, I, IV, VI — 1111 K — 1112 K, I, IV, VI — 1113 K — 1114 K, I, IV, VI — 1115 K — 1116 K, I, IV, VI — 1117 K — 1118 K, I, IV, VI — 1119 K — 1120 K, I, IV, VI — 1121 K — 1122 K, I, IV, VI — 1123 K — 1124 K, I, IV, VI — 1125 K — 1126 K, I, IV, VI — 1127 K — 1128 K, I, IV, VI — 1129 K — 1130 K, I, IV, VI — 1131 K — 1132 K, I, IV, VI — 1133 K — 1134 K, I, IV, VI — 1135 K — 1136 K, I, IV, VI — 1137 K — 1138 K, I, IV, VI — 1139 K — 1140 K, I, IV, VI — 1141 K — 1142 K, I, IV, VI — 1143 K — 1144 K, I, IV, VI — 1145 K — 1146 K, I, IV, VI — 1147 K — 1148 K, I, IV, VI — 1149 K — 1150 K, I, IV, VI — 1151 K — 1152 K, I, IV, VI — 1153 K — 1154 K, I, IV, VI — 1155 K — 1156 K, I, IV, VI — 1157 K — 1158 K, I, IV, VI — 1159 K — 1160 K, I, IV, VI — 1161 K — 1162 K, I, IV, VI — 1163 K — 1164 K, I, IV, VI — 1165 K — 1166 K, I, IV, VI — 1167 K — 1168 K, I, IV, VI — 1169 K — 1170 K, I, IV, VI — 1171 K — 1172 K, I, IV, VI — 1173 K — 1174 K, I, IV, VI — 1175 K — 1176 K, I, IV, VI — 1177 K — 1178 K, I, IV, VI — 1179 K — 1180 K, I, IV, VI — 1181 K — 1182 K, I, IV, VI — 1183 K — 1184 K, I, IV, VI — 1185 K — 1186 K, I, IV, VI — 1187 K — 1188 K, I, IV, VI — 1189 K — 1190 K, I, IV, VI — 1191 K — 1192 K, I, IV, VI — 1193 K — 1194 K, I, IV, VI — 1195 K — 1196 K, I, IV, VI — 1197 K — 1198 K, I, IV, VI — 1199 K — 1200 K, I, IV, VI — 1201 K — 1202 K, I, IV, VI — 1203 K — 1204 K, I, IV, VI — 1205 K — 1206 K, I, IV, VI — 1207 K — 1208 K, I, IV, VI — 1209 K — 1210 K, I, IV, VI — 1211 K — 1212 K, I, IV, VI — 1213 K — 1214 K, I, IV, VI — 1215 K — 1216 K, I, IV, VI — 1217 K — 1218 K, I, IV, VI — 1219 K — 1220 K, I, IV, VI — 1221 K — 1222 K, I, IV, VI — 1223 K — 1224 K, I, IV, VI — 1225 K — 1226 K, I, IV, VI — 1227 K — 1228 K, I, IV, VI — 1229 K — 1230 K, I, IV, VI — 1231 K — 1232 K, I, IV, VI — 1233 K — 1234 K, I, IV, VI — 1235 K — 1236 K, I, IV, VI — 1237 K — 1238 K, I, IV, VI — 1239 K — 1240 K, I, IV, VI — 1241 K — 1242 K, I, IV, VI — 1243 K — 1244 K, I, IV, VI — 1245 K — 1246 K, I, IV, VI — 1247 K — 1248 K, I, IV, VI — 1249 K — 1250 K, I, IV, VI — 1251 K — 1252 K, I, IV, VI — 1253 K — 1254 K, I, IV, VI — 1255 K — 1256 K, I, IV, VI — 1257 K — 1258 K, I, IV, VI — 1259 K — 1260 K, I, IV, VI — 1261 K — 1262 K, I

هوا راست گردد نه گرم و نه سرد
 چو با مهر گازی بپوشیم خز
 بدن³ دشت نخب چیر کاری کنیم
 کنون گردن گور گردد ستیر
 1105 سگ و یوز با چرخ و شاهین و باز
 که آن⁵ جای گرزست⁶ و تیر و کمان
 بیابان که من دیده‌ام زیر جز
 بر⁸ انجایگه نیز یابیم شیر
 همی بود تا ابر شهر پوری¹⁰
 1110 ز هر گوشه‌یی¹² لشکری جنگجوی
 از ایشان گزین کرد گردنکشان
 بی‌آورد لشکر بدشت شکار
 ببردند خرگاه و پورده سرای
 همه زیردستان پیش¹⁸ سپاه
 1115 بدان تا نهند²¹ از بر چاه²² چرخ²³
 پس لشکراندر²⁹ همی تاخت³⁰ شاه
 بیابان سراسر پر از گور دید
 چنین گفت کاینجا³² شکار منست³³
 زمین سبز¹ و آبها² لاژورد
 بنخ چیر باید شدن سوی جز
 که اندر جهان یادگاری کنیم
 دل شیر زر گیرد و رنگ بر
 نیاید⁴ کشیدن بر راه دراز
 نباشیم بی⁷ تاختن یک زمان
 شده چون بن⁸ نیزه بالای گز
 شکاری بود گر بمانیم دیر
 برآمد¹¹ جهان شد پر از لشکری
 سوی شاه¹⁸ ایران نهادند روی¹⁴
 کسی کو ز نخب چیر دارد نشان
 سواران شمشیر زن ده¹⁵ هزار
 همان خیمه¹⁶ و آخر و¹⁷ چارپای
 برفتند¹⁹ هر جای کنند چاه²⁰
 کنند²⁴ از بر²⁵ چرخ²⁶ چینی²⁷ سطرخ²⁸
 خود و ویژگیان تا بنخ چیرگاه
 همه³¹ پیشه از شیر پر شور دید
 که از شیر بر خاک چندین منست³⁴

1 K, I, IV- تیره 2 VI- آسمان 3 K, I, IV- پیران 4 K, I, VI- ل- نیاید 5 VI- هماد 6 K, I, VI- گورست 7 K, I, IV- از- نیاسایم 8 K- I, IV- ز می- تن
 فاقام بهرام علی ذلک الی آن دخل- ب نو شود داوری- ل 10 در- VI 9 شده چند VI- وقت المهرجان
 1109, VI- 66 14 شهر- ل 13 کشوری- K, I, IV 12 پیامد- K, I, IV 11 وقت المهرجان
 18 I, VI- و- I 17 آلت- K 16 فاختار عشرة آلاف فارسی- B سی- VI, L 15 1110
 K- 23 شاه- IV 22 رسید- K 21 گویان برآه- K 20 و- I, IV, VI- 19 ز پیش- IV
 24 چرخ- IV 25 گشاد- IV 26 در- I, IV 27 شاه- IV 28 چاه- I 29 چینی- K 30 سطرخ- I
 31 چندی- VI 32 پسراندر ز لشکر- I 33 صطرخ- VI 34 بکرخ- IV 35 چرخ- I 36 سطرخ- K 37 چندی- VI
 38 منست- I, K, L 39 کامشب- K, I, IV, VI 40 همان- K, VI 41 رفت- I, IV 42 راند- K, VI 43
 پی‌انست در پیشه پیرامن است- I کنون کشتن شیر کار منست- K 44 وی است- VI

- 1085 چنین گفت با رای زن شهریار
 بدخمه درون² بس که تنها شویم
 همه⁷ بسترد مرگ دیوانها
 ز شاه و ز درویش هر کو بمرد
 ز¹⁰ گیتی ستایش بماپر¹¹ بس است¹²
 1090 بی آزاری و راستی با ایدت
 کنون سال من رفت بر سی و هشت
 چو سال جوان بر¹⁸ کشد بر چهل
 چو یک موی گردد بسر بر سپید
 چو کافور شد مشک²¹ معیوب گشت²²
 1095 همی بزم و بازی کنم²³ تا²⁴ دو سال
 شوم پیش یزدان بپوشم پلاس
 بشادی بسی روز بگذاشتم
 کنون بر گل و ذار و سیب و²⁷ بهی
 چو بینم رخ سیب پیچاده رنگ
 1100 برومند و بویا بهاری بود

برتر ز—IV و—VI, I, 4 بر—VI, I, 3 در—L³ بدخمه اندرون—K² خورم—L¹
 ونحن لو سعدنا الى السماء شرفاً و عزاً—B 1087; B—6. I, IV—6. 5 بادا—VI
 K—обратный поряд—9 (بهاخ) K—8 همی—I, IV—7 لم يكن لنا بد من الهبوط بعد الصعود
 dock misra; I, IV—доб.:

زیانست رنجش همه هرچ برد * چو مرد او رنجش ابا او بمرد
 تاج و کمر—K, I, IV, VI—13 بماندت بس—K—12 بماند—K, I, IV, VI—11 پ—K, I, IV—10
 روزها شاد و خرم—K—16 کرده—K—15 خود نماند بکس—K—14
 بریدن ز—VI—20 و—L—доб. 19 جوانان—L—18 و قد بلغت الآن من السن ثمانیا و ثلاثین
 برد—L—23 K—обратный порядок misra. K—شد—VI—22 موی و—VI و—K—доб. 21 شاهي
 K, I, 25 بازی و بزم سازم—K—24 فلننتهز فرصة الأطراب نهتمل غرة الشهاب—B باری کند
 و—L, IV—27 ز تاج کبی—VI ز کام جهان—IV ز تاج و جهان—I—26 کردار—IV, VI
 و لا يغفل جامنا من الشراب—B نباید—I, IV—29 می از—VI—28 K—66. 1097, 1098 оп.

بدین با خداوند¹ پیکار نیست²
 ببخش³ و مهر زان بیک چیز⁴ دست⁵
 که از بد همی دیر یابد جواز
 بچشم گرانمایگان⁷ خوار گشت
 کنون ماند با درد و با پادسرد
 به ازارگازی کشتی یار نیست¹⁰
 پدر مرده و مانده بی¹² زر و سیم
 که کاری ندانند و بی کوشش اند
 برافروز¹³ جان و روان کاسته
 همه داد و پرهیزگاریت باد¹⁶
 بدو مان همی¹⁷ تا نماند¹⁸ بدر
 چو¹⁹ بایست²⁰ کردن همی²¹ در مغاک
 همان²³ داد و پرهیز کار تو باد
 فرستاده برگشت و آمد بر²⁴

کسی زین بزرگان پدیدار نیست
 تو آن خواسته گرد کن هرچ هست
 کسی را که پوشیده دارد نیاز
 همان نیز پیری⁶ که بیکار گشت
 دگر هرک چیزیش⁸ بود و بخورد⁹
 کسی را که نامست و دینار نیست
 دگر کودکانی که بیمنی¹¹ یتیم
 زنای که بی شوی و بی پوشش اند
 بریشان ببخش این همه خواسته
 تو با آنک رفتی سوی گنج¹⁴ باد¹⁵
 نهان کرده دینار فرشی بدورد
 مرا چرا چه دینار و گوهر چه خاک
 سپهر گراینده²² یار تو باد
 نهاند بر نامه بر مهر شاه

۱۶

ببغاغ بهار اندر آرد رهی²⁵
 نهاند زیر گدافشان برخت
 بیالیز رفتند با مهتران

بفرمود تا تخت شاهنشاهی
 بفرمان ببردند پیروزه تخت
 می و جام بردند و رامشگران

¹ K—جهاندار ² VI—б. оп. ³ K—بترس ⁴ K, I, IV, VI—سوی یک موی ⁵ K—доб.:

ببخش و مگیرش ازان اندکی * میاور تو در دین یزدان شکی

⁶ K—бб. ⁷ VI—مردی ⁸ I, IV, VI—هر کرا چیز ⁹ VI—نخورد ¹⁰ K—бб.

¹¹ IV—بودی ¹² I, IV—نیستشان ¹³ K—برافراز ¹⁴ K—شهر ¹⁵ K—бб.

¹⁶ K, I, IV, VI—باز ¹⁷ K, I, IV, VI—ز گنج نهاده شدی [شوی K] بی نیاز ¹⁸ K, I, IV, VI—نماند

¹⁹ K, I, IV—که ²⁰ K, I, IV, VI—بایدش ²¹ IV—همه ²² K, I, IV, VI—گذارنده ²³ K, I, IV, VI—همه ²⁴ Б—перевод бб. 952—1081 отсутствует.

²⁵ VI—بپای اندر آرد با فرهی

- شمارش پدیدار نامد هـنوز
چنین گفت گوینده کاندز زمین
1050 برین کوهسارم دو³ دیده بره
ز من⁶ باد بر شاه ایران درود
هیونی برافکنند پویان بره
چو آن نامه برخواند بهرام گور
دژم گشت و دیده پر از آب کرد
1055 بفرمود تا پیش او شد دبیر
نخست آفرین کرد بر کردگار
خداوند دانایی و فرهی
نیش¹³ آن¹⁴ که گر دادگر بودمی
نیآورد گرد این ز دزدی و خون
1060 همین بد که این مرد بُد ناسپاس
یکی پاسبان بد برین خواسته
بدین دشت چه گرگ و چه گوسفند
بزیر زمین در چه گوهر چه سنگ
نسازیم ازان رنج بنیاد گنج
1065 فریدون نه پیداست اندر جهان
همان²⁶ جم²⁷ و کاوس²⁸ با²⁹ کیقباد
پدرم آنک زو³⁰ دل پر از درد بود
- نویسنده را پشت برگشت¹ کوز²
ورا زر و گوهـر فزونست زیـن
بدان تا چه فرمان دهد⁴ پیشگاه⁵
همان⁷ زنده تا نام تارست و پود
بدان تا برد نامه نزدیک شاه
بدلش اندرافتاد زان کار⁸ شور⁹
بروهای جنگی پر از تاب کرد
قلم خواست رومی و چینی¹⁰ حریر
خداوند پیروز و به روزگار¹¹
خداوند دیهیم¹² شاهنشاهی
همین مرد را¹⁵ رنج¹⁶ نهمودمی¹⁷
نبد هم¹⁸ کسی را¹⁹ ببد رهنمون
ز یزدان نبودش بدل در هراس
دل و جان ز²⁰ افزون شدن²¹ کاسته
چو باشد به²² بیکار²³ ناسودمند
کزو خورد و پوشش نیاید بچنگ
نمیدیم دل در²⁴ سرای سپنج
همان ایرج و سلم و تور²⁵ از مہان
جزین نامداران که داریم یاد
نبد دادگر ناجوانمرد بود

¹ I گشتست — ² K, IV کوژ (нет рифмы). — ³ I چو — ⁴ VI فرمایدم — ⁵ K — б. оп.
⁶ VI — ⁷ Л, K, I — همان — ⁸ K, I, IV — نامه — ⁹ VI — 66. 1052, 1053 оп. — ¹⁰ VI —
نیشتی — ¹¹ K — ¹² K, IV — доб. و — ¹³ I, IV — بگفت — ¹⁴ K —
نہاشم — ¹⁵ K — ¹⁶ K, I, IV — نیز — ¹⁷ K — ¹⁸ K — ¹⁹ I, IV — پیمودمی — ²⁰ K —
به پیکار — ²¹ K — ²² K, VI — باشند — ²³ I, IV — ²⁴ K — ²⁵ I, IV — تور و سلم — ²⁶ K —
همان — ²⁷ K, I, IV, VI — شاه — ²⁸ K — ²⁹ I, IV — ³⁰ K, VI — آن کزو —
VI — ³¹ I — ³² K — ³³ I — ³⁴ K — ³⁵ I — ³⁶ K — ³⁷ I — ³⁸ K — ³⁹ K — ⁴⁰ K — ⁴¹ K — ⁴² K — ⁴³ K — ⁴⁴ K — ⁴⁵ K — ⁴⁶ K — ⁴⁷ K — ⁴⁸ K — ⁴⁹ K — ⁵⁰ K — ⁵¹ K — ⁵² K — ⁵³ K — ⁵⁴ K — ⁵⁵ K — ⁵⁶ K — ⁵⁷ K — ⁵⁸ K — ⁵⁹ K — ⁶⁰ K — ⁶¹ K — ⁶² K — ⁶³ K — ⁶⁴ K — ⁶⁵ K — ⁶⁶ K — ⁶⁷ K — ⁶⁸ K — ⁶⁹ K — ⁷⁰ K — ⁷¹ K — ⁷² K — ⁷³ K — ⁷⁴ K — ⁷⁵ K — ⁷⁶ K — ⁷⁷ K — ⁷⁸ K — ⁷⁹ K — ⁸⁰ K — ⁸¹ K — ⁸² K — ⁸³ K — ⁸⁴ K — ⁸⁵ K — ⁸⁶ K — ⁸⁷ K — ⁸⁸ K — ⁸⁹ K — ⁹⁰ K — ⁹¹ K — ⁹² K — ⁹³ K — ⁹⁴ K — ⁹⁵ K — ⁹⁶ K — ⁹⁷ K — ⁹⁸ K — ⁹⁹ K — ¹⁰⁰ K — ¹⁰¹ K — ¹⁰² K — ¹⁰³ K — ¹⁰⁴ K — ¹⁰⁵ K — ¹⁰⁶ K — ¹⁰⁷ K — ¹⁰⁸ K — ¹⁰⁹ K — ¹¹⁰ K — ¹¹¹ K — ¹¹² K — ¹¹³ K — ¹¹⁴ K — ¹¹⁵ K — ¹¹⁶ K — ¹¹⁷ K — ¹¹⁸ K — ¹¹⁹ K — ¹²⁰ K — ¹²¹ K — ¹²² K — ¹²³ K — ¹²⁴ K — ¹²⁵ K — ¹²⁶ K — ¹²⁷ K — ¹²⁸ K — ¹²⁹ K — ¹³⁰ K — ¹³¹ K — ¹³² K — ¹³³ K — ¹³⁴ K — ¹³⁵ K — ¹³⁶ K — ¹³⁷ K — ¹³⁸ K — ¹³⁹ K — ¹⁴⁰ K — ¹⁴¹ K — ¹⁴² K — ¹⁴³ K — ¹⁴⁴ K — ¹⁴⁵ K — ¹⁴⁶ K — ¹⁴⁷ K — ¹⁴⁸ K — ¹⁴⁹ K — ¹⁵⁰ K — ¹⁵¹ K — ¹⁵² K — ¹⁵³ K — ¹⁵⁴ K — ¹⁵⁵ K — ¹⁵⁶ K — ¹⁵⁷ K — ¹⁵⁸ K — ¹⁵⁹ K — ¹⁶⁰ K — ¹⁶¹ K — ¹⁶² K — ¹⁶³ K — ¹⁶⁴ K — ¹⁶⁵ K — ¹⁶⁶ K — ¹⁶⁷ K — ¹⁶⁸ K — ¹⁶⁹ K — ¹⁷⁰ K — ¹⁷¹ K — ¹⁷² K — ¹⁷³ K — ¹⁷⁴ K — ¹⁷⁵ K — ¹⁷⁶ K — ¹⁷⁷ K — ¹⁷⁸ K — ¹⁷⁹ K — ¹⁸⁰ K — ¹⁸¹ K — ¹⁸² K — ¹⁸³ K — ¹⁸⁴ K — ¹⁸⁵ K — ¹⁸⁶ K — ¹⁸⁷ K — ¹⁸⁸ K — ¹⁸⁹ K — ¹⁹⁰ K — ¹⁹¹ K — ¹⁹² K — ¹⁹³ K — ¹⁹⁴ K — ¹⁹⁵ K — ¹⁹⁶ K — ¹⁹⁷ K — ¹⁹⁸ K — ¹⁹⁹ K — ²⁰⁰ K — ²⁰¹ K — ²⁰² K — ²⁰³ K — ²⁰⁴ K — ²⁰⁵ K — ²⁰⁶ K — ²⁰⁷ K — ²⁰⁸ K — ²⁰⁹ K — ²¹⁰ K — ²¹¹ K — ²¹² K — ²¹³ K — ²¹⁴ K — ²¹⁵ K — ²¹⁶ K — ²¹⁷ K — ²¹⁸ K — ²¹⁹ K — ²²⁰ K — ²²¹ K — ²²² K — ²²³ K — ²²⁴ K — ²²⁵ K — ²²⁶ K — ²²⁷ K — ²²⁸ K — ²²⁹ K — ²³⁰ K — ²³¹ K — ²³² K — ²³³ K — ²³⁴ K — ²³⁵ K — ²³⁶ K — ²³⁷ K — ²³⁸ K — ²³⁹ K — ²⁴⁰ K — ²⁴¹ K — ²⁴² K — ²⁴³ K — ²⁴⁴ K — ²⁴⁵ K — ²⁴⁶ K — ²⁴⁷ K — ²⁴⁸ K — ²⁴⁹ K — ²⁵⁰ K — ²⁵¹ K — ²⁵² K — ²⁵³ K — ²⁵⁴ K — ²⁵⁵ K — ²⁵⁶ K — ²⁵⁷ K — ²⁵⁸ K — ²⁵⁹ K — ²⁶⁰ K — ²⁶¹ K — ²⁶² K — ²⁶³ K — ²⁶⁴ K — ²⁶⁵ K — ²⁶⁶ K — ²⁶⁷ K — ²⁶⁸ K — ²⁶⁹ K — ²⁷⁰ K — ²⁷¹ K — ²⁷² K — ²⁷³ K — ²⁷⁴ K — ²⁷⁵ K — ²⁷⁶ K — ²⁷⁷ K — ²⁷⁸ K — ²⁷⁹ K — ²⁸⁰ K — ²⁸¹ K — ²⁸² K — ²⁸³ K — ²⁸⁴ K — ²⁸⁵ K — ²⁸⁶ K — ²⁸⁷ K — ²⁸⁸ K — ²⁸⁹ K — ²⁹⁰ K — ²⁹¹ K — ²⁹² K — ²⁹³ K — ²⁹⁴ K — ²⁹⁵ K — ²⁹⁶ K — ²⁹⁷ K — ²⁹⁸ K — ²⁹⁹ K — ³⁰⁰ K — ³⁰¹ K — ³⁰² K — ³⁰³ K — ³⁰⁴ K — ³⁰⁵ K — ³⁰⁶ K — ³⁰⁷ K — ³⁰⁸ K — ³⁰⁹ K — ³¹⁰ K — ³¹¹ K — ³¹² K — ³¹³ K — ³¹⁴ K — ³¹⁵ K — ³¹⁶ K — ³¹⁷ K — ³¹⁸ K — ³¹⁹ K — ³²⁰ K — ³²¹ K — ³²² K — ³²³ K — ³²⁴ K — ³²⁵ K — ³²⁶ K — ³²⁷ K — ³²⁸ K — ³²⁹ K — ³³⁰ K — ³³¹ K — ³³² K — ³³³ K — ³³⁴ K — ³³⁵ K — ³³⁶ K — ³³⁷ K — ³³⁸ K — ³³⁹ K — ³⁴⁰ K — ³⁴¹ K — ³⁴² K — ³⁴³ K — ³⁴⁴ K — ³⁴⁵ K — ³⁴⁶ K — ³⁴⁷ K — ³⁴⁸ K — ³⁴⁹ K — ³⁵⁰ K — ³⁵¹ K — ³⁵² K — ³⁵³ K — ³⁵⁴ K — ³⁵⁵ K — ³⁵⁶ K — ³⁵⁷ K — ³⁵⁸ K — ³⁵⁹ K — ³⁶⁰ K — ³⁶¹ K — ³⁶² K — ³⁶³ K — ³⁶⁴ K — ³⁶⁵ K — ³⁶⁶ K — ³⁶⁷ K — ³⁶⁸ K — ³⁶⁹ K — ³⁷⁰ K — ³⁷¹ K — ³⁷² K — ³⁷³ K — ³⁷⁴ K — ³⁷⁵ K — ³⁷⁶ K — ³⁷⁷ K — ³⁷⁸ K — ³⁷⁹ K — ³⁸⁰ K — ³⁸¹ K — ³⁸² K — ³⁸³ K — ³⁸⁴ K — ³⁸⁵ K — ³⁸⁶ K — ³⁸⁷ K — ³⁸⁸ K — ³⁸⁹ K — ³⁹⁰ K — ³⁹¹ K — ³⁹² K — ³⁹³ K — ³⁹⁴ K — ³⁹⁵ K — ³⁹⁶ K — ³⁹⁷ K — ³⁹⁸ K — ³⁹⁹ K — ⁴⁰⁰ K — ⁴⁰¹ K — ⁴⁰² K — ⁴⁰³ K — ⁴⁰⁴ K — ⁴⁰⁵ K — ⁴⁰⁶ K — ⁴⁰⁷ K — ⁴⁰⁸ K — ⁴⁰⁹ K — ⁴¹⁰ K — ⁴¹¹ K — ⁴¹² K — ⁴¹³ K — ⁴¹⁴ K — ⁴¹⁵ K — ⁴¹⁶ K — ⁴¹⁷ K — ⁴¹⁸ K — ⁴¹⁹ K — ⁴²⁰ K — ⁴²¹ K — ⁴²² K — ⁴²³ K — ⁴²⁴ K — ⁴²⁵ K — ⁴²⁶ K — ⁴²⁷ K — ⁴²⁸ K — ⁴²⁹ K — ⁴³⁰ K — ⁴³¹ K — ⁴³² K — ⁴³³ K — ⁴³⁴ K — ⁴³⁵ K — ⁴³⁶ K — ⁴³⁷ K — ⁴³⁸ K — ⁴³⁹ K — ⁴⁴⁰ K — ⁴⁴¹ K — ⁴⁴² K — ⁴⁴³ K — ⁴⁴⁴ K — ⁴⁴⁵ K — ⁴⁴⁶ K — ⁴⁴⁷ K — ⁴⁴⁸ K — ⁴⁴⁹ K — ⁴⁵⁰ K — ⁴⁵¹ K — ⁴⁵² K — ⁴⁵³ K — ⁴⁵⁴ K — ⁴⁵⁵ K — ⁴⁵⁶ K — ⁴⁵⁷ K — ⁴⁵⁸ K — ⁴⁵⁹ K — ⁴⁶⁰ K — ⁴⁶¹ K — ⁴⁶² K — ⁴⁶³ K — ⁴⁶⁴ K — ⁴⁶⁵ K — ⁴⁶⁶ K — ⁴⁶⁷ K — ⁴⁶⁸ K — ⁴⁶⁹ K — ⁴⁷⁰ K — ⁴⁷¹ K — ⁴⁷² K — ⁴⁷³ K — ⁴⁷⁴ K — ⁴⁷⁵ K — ⁴⁷⁶ K — ⁴⁷⁷ K — ⁴⁷⁸ K — ⁴⁷⁹ K — ⁴⁸⁰ K — ⁴⁸¹ K — ⁴⁸² K — ⁴⁸³ K — ⁴⁸⁴ K — ⁴⁸⁵ K — ⁴⁸⁶ K — ⁴⁸⁷ K — ⁴⁸⁸ K — ⁴⁸⁹ K — ⁴⁹⁰ K — ⁴⁹¹ K — ⁴⁹² K — ⁴⁹³ K — ⁴⁹⁴ K — ⁴⁹⁵ K — ⁴⁹⁶ K — ⁴⁹⁷ K — ⁴⁹⁸ K — ⁴⁹⁹ K — ⁵⁰⁰ K — ⁵⁰¹ K — ⁵⁰² K — ⁵⁰³ K — ⁵⁰⁴ K — ⁵⁰⁵ K — ⁵⁰⁶ K — ⁵⁰⁷ K — ⁵⁰⁸ K — ⁵⁰⁹ K — ⁵¹⁰ K — ⁵¹¹ K — ⁵¹² K — ⁵¹³ K — ⁵¹⁴ K — ⁵¹⁵ K — ⁵¹⁶ K — ⁵¹⁷ K — ⁵¹⁸ K — ⁵¹⁹ K — ⁵²⁰ K — ⁵²¹ K — ⁵²² K — ⁵²³ K — ⁵²⁴ K — ⁵²⁵ K — ⁵²⁶ K — ⁵²⁷ K — ⁵²⁸ K — ⁵²⁹ K — ⁵³⁰ K — ⁵³¹ K — ⁵³² K — ⁵³³ K — ⁵³⁴ K — ⁵³⁵ K — ⁵³⁶ K — ⁵³⁷ K — ⁵³⁸ K — ⁵³⁹ K — ⁵⁴⁰ K — ⁵⁴¹ K — ⁵⁴² K — ⁵⁴³ K — ⁵⁴⁴ K — ⁵⁴⁵ K — ⁵⁴⁶ K — ⁵⁴⁷ K — ⁵⁴⁸ K — ⁵⁴⁹ K — ⁵⁵⁰ K — ⁵⁵¹ K — ⁵⁵² K — ⁵⁵³ K — ⁵⁵⁴ K — ⁵⁵⁵ K — ⁵⁵⁶ K — ⁵⁵⁷ K — ⁵⁵⁸ K — ⁵⁵⁹ K — ⁵⁶⁰ K — ⁵⁶¹ K — ⁵⁶² K — ⁵⁶³ K — ⁵⁶⁴ K — ⁵⁶⁵ K — ⁵⁶⁶ K — ⁵⁶⁷ K — ⁵⁶⁸ K — ⁵⁶⁹ K — ⁵⁷⁰ K — ⁵⁷¹ K — ⁵⁷² K — ⁵⁷³ K — ⁵⁷⁴ K — ⁵⁷⁵ K — ⁵⁷⁶ K — ⁵⁷⁷ K — ⁵⁷⁸ K — ⁵⁷⁹ K — ⁵⁸⁰ K — ⁵⁸¹ K — ⁵⁸² K — ⁵⁸³ K — ⁵⁸⁴ K — ⁵⁸⁵ K — ⁵⁸⁶ K — ⁵⁸⁷ K — ⁵⁸⁸ K — ⁵⁸⁹ K — ⁵⁹⁰ K — ⁵⁹¹ K — ⁵⁹² K — ⁵⁹³ K — ⁵⁹⁴ K — ⁵⁹⁵ K — ⁵⁹⁶ K — ⁵⁹⁷ K — ⁵⁹⁸ K — ⁵⁹⁹ K — ⁶⁰⁰ K — ⁶⁰¹ K — ⁶⁰² K — ⁶⁰³ K — ⁶⁰⁴ K — ⁶⁰⁵ K — ⁶⁰⁶ K — ⁶⁰⁷ K — ⁶⁰⁸ K — ⁶⁰⁹ K — ⁶¹⁰ K — ⁶¹¹ K — ⁶¹² K — ⁶¹³ K — ⁶¹⁴ K — ⁶¹⁵ K — ⁶¹⁶ K — ⁶¹⁷ K — ⁶¹⁸ K — ⁶¹⁹ K — ⁶²⁰ K — ⁶²¹ K — ⁶²² K — ⁶²³ K — ⁶²⁴ K — ⁶²⁵ K — ⁶²⁶ K — ⁶²⁷ K — ⁶²⁸ K — ⁶²⁹ K — ⁶³⁰ K — ⁶³¹ K — ⁶³² K — ⁶³³ K — ⁶³⁴ K — ⁶³⁵ K — ⁶³⁶ K — ⁶³⁷ K — ⁶³⁸ K — ⁶³⁹ K — ⁶⁴⁰ K — ⁶⁴¹ K — ⁶⁴² K — ⁶⁴³ K — ⁶⁴⁴ K — ⁶⁴⁵ K — ⁶⁴⁶ K — ⁶⁴⁷ K — ⁶⁴⁸ K — ⁶⁴⁹ K — ⁶⁵⁰ K — ⁶⁵¹ K — ⁶⁵² K — ⁶⁵³ K — ⁶⁵⁴ K — ⁶⁵⁵ K — ⁶⁵⁶ K — ⁶⁵⁷ K — ⁶⁵⁸ K — ⁶⁵⁹ K — ⁶⁶⁰ K — ⁶⁶¹ K — ⁶⁶² K — ⁶⁶³ K — ⁶⁶⁴ K — ⁶⁶⁵ K — ⁶⁶⁶ K — ⁶⁶⁷ K — ⁶⁶⁸ K — ⁶⁶⁹ K — ⁶⁷⁰ K — ⁶⁷¹ K — ⁶⁷² K — ⁶⁷³ K — ⁶⁷⁴ K — ⁶⁷⁵ K — ⁶⁷⁶ K — ⁶⁷⁷ K — ⁶⁷⁸ K — ⁶⁷⁹ K — ⁶⁸⁰ K — ⁶⁸¹ K — ⁶⁸² K — ⁶⁸³ K — ⁶⁸⁴ K — ⁶⁸⁵ K — ⁶⁸⁶ K — ⁶⁸⁷ K — ⁶⁸⁸ K — ⁶⁸⁹ K — ⁶⁹⁰ K — ⁶⁹¹ K — ⁶⁹² K — ⁶⁹³ K — ⁶⁹⁴ K — ⁶⁹⁵ K — ⁶⁹⁶ K — ⁶⁹⁷ K — ⁶⁹⁸ K — ⁶⁹⁹ K — ⁷⁰⁰ K — ⁷⁰¹ K — ⁷⁰² K — ⁷⁰³ K — ⁷⁰⁴ K — ⁷⁰⁵ K — ⁷⁰⁶ K — ⁷⁰⁷ K — ⁷⁰⁸ K — ⁷⁰⁹ K — ⁷¹⁰ K — ⁷¹¹ K — ⁷¹² K — ⁷¹³ K — ⁷¹⁴ K — ⁷¹⁵ K — ⁷¹⁶ K — ⁷¹⁷ K — ⁷¹⁸ K — ⁷¹⁹ K — ⁷²⁰ K — ⁷²¹ K — ⁷²² K — ⁷²³ K — ⁷²⁴ K — ⁷²⁵ K — ⁷²⁶ K — ⁷²⁷ K — ⁷²⁸ K — ⁷²⁹ K — ⁷³⁰ K — ⁷³¹ K — ⁷³² K — ⁷³³ K — ⁷³⁴ K — ⁷³⁵ K — ⁷³⁶ K — ⁷³⁷ K — ⁷³⁸ K — ⁷³⁹ K — ⁷⁴⁰ K — ⁷⁴¹ K — ⁷⁴² K — ⁷⁴³ K — ⁷⁴⁴ K — ⁷⁴⁵ K — ⁷⁴⁶ K — ⁷⁴⁷ K — ⁷⁴⁸ K — ⁷⁴⁹ K — ⁷⁵⁰ K — ⁷⁵¹ K — ⁷⁵² K — ⁷⁵³ K — ⁷⁵⁴ K — ⁷⁵⁵ K — ⁷⁵⁶ K — ⁷⁵⁷ K — ⁷⁵⁸ K — ⁷⁵⁹ K — ⁷⁶⁰ K — ⁷⁶¹ K — ⁷⁶² K — ⁷⁶³ K — ⁷⁶⁴ K — ⁷⁶⁵ K — ⁷⁶⁶ K — ⁷⁶⁷ K — ⁷⁶⁸ K — ⁷⁶⁹ K — ⁷⁷⁰ K — ⁷⁷¹ K — ⁷⁷² K — ⁷⁷³ K — ⁷⁷⁴ K — ⁷⁷⁵ K — ⁷⁷⁶ K — ⁷⁷⁷ K — ⁷⁷⁸ K — ⁷⁷⁹ K — ⁷⁸⁰ K — ⁷⁸¹ K — ⁷⁸² K — ⁷⁸³ K — ⁷⁸⁴ K — ⁷⁸⁵ K — ⁷⁸⁶ K — ⁷⁸⁷ K — ⁷⁸⁸ K — ⁷⁸⁹ K — ⁷⁹⁰ K — ⁷⁹¹ K — ⁷⁹² K — ⁷⁹³ K — ⁷⁹⁴ K — ⁷⁹⁵ K — ⁷⁹⁶ K — ⁷⁹⁷ K — ⁷⁹⁸ K — ⁷⁹⁹ K — ⁸⁰⁰ K — ⁸⁰¹ K — ⁸⁰² K — ⁸⁰³ K — ⁸⁰⁴ K — ⁸⁰⁵ K — ⁸⁰⁶ K — ⁸⁰⁷ K — ⁸⁰⁸ K — ⁸⁰⁹ K — ⁸¹⁰ K — ⁸¹¹ K — ⁸¹² K — ⁸¹³ K — ⁸¹⁴ K — ⁸¹⁵ K — ⁸¹⁶ K — ⁸¹⁷ K — ⁸¹⁸ K — ⁸¹⁹ K — ⁸²⁰ K — ⁸²¹ K — ⁸²² K — ⁸²³ K — ⁸²⁴ K — ⁸²⁵ K — ⁸²⁶ K — ⁸²⁷ K — ⁸²⁸ K — ⁸²⁹ K — ⁸³⁰ K — ⁸³¹ K — ⁸³² K — ⁸³³ K — ⁸³⁴ K — ⁸³⁵ K — ⁸³⁶ K — ⁸³⁷ K — ⁸³⁸ K — ⁸³⁹ K — ⁸⁴⁰ K — ⁸⁴¹ K — ⁸⁴² K — ⁸⁴³ K — ⁸⁴⁴ K — ⁸⁴⁵ K — ⁸⁴⁶ K — ⁸⁴⁷ K — ⁸⁴⁸ K — ⁸⁴⁹ K — ⁸⁵⁰ K — ⁸⁵¹ K — ⁸⁵² K — ⁸⁵³ K — ⁸⁵⁴ K — ⁸⁵⁵ K — ⁸⁵⁶ K — ⁸⁵⁷ K — ⁸⁵⁸ K — ⁸⁵⁹ K — ⁸⁶⁰ K — ⁸⁶¹ K — ⁸⁶² K — ⁸⁶³ K — ⁸⁶⁴ K — ⁸⁶⁵ K — ⁸⁶⁶ K — ⁸⁶⁷ K — ⁸⁶⁸ K — ⁸⁶⁹ K — ⁸⁷⁰ K — ⁸⁷¹ K — ⁸⁷² K — ⁸⁷³ K — ⁸⁷⁴ K — ⁸⁷⁵ K — ⁸⁷⁶ K — ⁸⁷⁷ K — ⁸⁷⁸ K — ⁸⁷⁹ K — ⁸⁸⁰ K — ⁸⁸¹ K — ⁸⁸² K — ⁸⁸³ K — ⁸⁸⁴ K — ⁸⁸⁵ K — ⁸⁸⁶ K — ⁸⁸⁷ K — ⁸⁸⁸ K — ⁸⁸⁹ K — ⁸⁹⁰ K — ⁸⁹¹ K — ⁸⁹² K — ⁸⁹³ K — ⁸⁹⁴ K — ⁸⁹⁵ K — ⁸⁹⁶ K — ⁸⁹⁷ K — ⁸⁹⁸ K — ⁸⁹⁹ K — ⁹⁰⁰ K — ⁹⁰¹ K — ⁹⁰² K — ⁹⁰³ K — ⁹⁰⁴ K — ⁹⁰⁵ K — ⁹⁰⁶ K — ⁹⁰⁷ K — ⁹⁰⁸ K — ⁹⁰⁹ K — ⁹¹⁰ K — ⁹¹¹ K — ⁹¹² K — ⁹¹³ K — ⁹¹⁴ K — ⁹¹⁵ K — ⁹¹⁶ K — ⁹¹⁷ K — ⁹¹⁸ K — ⁹¹⁹ K — ⁹²⁰ K — ⁹²¹ K — ⁹²² K — ⁹²³ K — ⁹²⁴ K — ⁹²⁵ K — ⁹²⁶ K — ⁹²⁷ K — ⁹²⁸ K — ⁹²⁹ K — ⁹³⁰ K — ⁹³¹ K — ⁹³² K — ⁹³³ K — ⁹³⁴ K — ⁹³⁵ K — ⁹³⁶ K — ⁹³⁷ K — ⁹³⁸ K — ⁹³⁹ K — ⁹⁴⁰ K — ⁹⁴¹ K — ⁹⁴² K — ⁹⁴³ K — ⁹⁴⁴ K — ⁹⁴⁵ K — ⁹⁴⁶ K — ⁹⁴⁷ K — ⁹⁴⁸ K — ⁹⁴⁹ K — ⁹⁵⁰ K — ⁹⁵¹ K — ⁹⁵² K — ⁹⁵³ K — ⁹⁵⁴ K — ⁹⁵⁵ K — ⁹⁵⁶ K — ⁹⁵⁷ K — ⁹⁵⁸ K — ⁹⁵⁹ K — ⁹⁶⁰ K — ⁹⁶¹ K — ⁹⁶² K — ⁹⁶³ K — ⁹⁶⁴ K — ⁹⁶⁵ K — ⁹⁶⁶ K — ⁹⁶⁷ K — ⁹⁶⁸ K — ⁹⁶⁹ K — ⁹⁷⁰ K — ⁹⁷¹ K — ⁹⁷² K — ⁹⁷³ K — ⁹⁷⁴ K — ⁹⁷⁵ K — ⁹⁷⁶ K — ⁹⁷⁷ K — ⁹⁷⁸ K — ⁹⁷⁹ K — ⁹⁸⁰ K — ⁹⁸¹ K — ⁹⁸² K — ⁹⁸³ K — ⁹⁸⁴ K — ⁹⁸⁵ K — ⁹⁸⁶ K — ⁹⁸⁷ K — ⁹⁸⁸ K — ⁹⁸⁹ K — ⁹⁹⁰ K — ⁹⁹¹ K — ⁹⁹² K — ⁹⁹³ K — ⁹⁹⁴ K — ⁹⁹⁵ K — ⁹⁹⁶ K — ⁹⁹⁷ K — ⁹⁹⁸ K — ⁹⁹⁹ K — ¹⁰⁰⁰ K — ¹⁰⁰¹ K — ¹⁰⁰² K — ¹⁰⁰³ K — ¹⁰⁰⁴ K — ¹⁰⁰⁵ K — ¹⁰⁰⁶ K — ¹⁰⁰⁷ K — ¹⁰⁰⁸ K — ¹⁰⁰⁹ K — ¹⁰¹⁰ K — ¹⁰¹¹ K — ¹⁰¹² K — ¹⁰¹³ K — ¹⁰¹⁴ K — ¹⁰¹⁵ K — ¹⁰¹⁶ K — ¹⁰¹⁷ K — ¹⁰¹⁸ K — ¹⁰¹⁹ K — ¹⁰²⁰ K — ¹⁰²¹ K — ¹⁰²² K — ¹⁰²³ K — ¹⁰²⁴ K — ¹⁰²⁵ K — ¹⁰²⁶ K — ¹⁰²⁷ K — ¹⁰²⁸ K — ¹⁰²⁹ K — ¹⁰³⁰ K — ¹⁰³¹ K — ¹⁰³² K — ¹⁰³³ K — ¹⁰³⁴ K — ¹⁰³⁵ K — ¹⁰³⁶ K — ¹⁰³⁷ K — ¹⁰³⁸ K — ¹⁰³⁹ K — ¹⁰⁴⁰ K — ¹⁰⁴¹ K — ¹⁰⁴² K —

کسی اورا بگیتی² ندانست نام
همان⁴ روغن گاو در سم⁵ بخم⁶
شتروار بد بر لب⁸ جویبار⁹
بنزد شهنشاه بهرام گور
که اویست¹¹ پیروز و¹² پروردگار¹³
که کیش¹⁵ بدی [را]¹⁶ نگونسار¹⁷ کرد¹⁸
ز تو شاد یکسر کهان و مهران
ازین²⁰ خامشی گنج کیفر برد²¹
دل شاه²³ ز اندیشه ها²⁴ تازہ به
نه در بزمگاه و نه اندر زبرد
میان کهان و میان²⁵ مهران
ندانست کردن بچه پیزی²⁹ سپاسی
تهی دست و پرغم نشسته³⁰ نهان³¹
منه پند³² گفتار من بر گناه³³
سیوم سال را³⁴ گردد آراسته
برین کوه آباد بنشاند³⁸

همه دشت و¹ کوه و بیابان کنام
بیابان سراسر همه کنده³ سم
ز شیراز وز ترف سیصد⁷ هزار
یکی نامه بنوشته¹⁰ بهرام هور
1035 نخست آفرین کرد بر کردگار
دگر آفرین بر شهنشاه¹⁴ کرد
چنین گفت کای شهریار جهان
کز¹⁹ اندازه دادت همی بگنزد
همه کار گیتی باندازه²² به
1040 یکی گم شده نام فرشته دورد
ندانست کسی نام او در جهان
نه²⁶ خسرو پرست²⁷ و²⁸ نه²⁶ یزدان شناسی
چنین خواسته گسترده در جهان
1045 به پیداد ماند همی داد شاه
پی افکن یکی گنج زین خواسته
دبیران داننده را³⁵ خواندم³⁶

بسیار خم—⁵ ل—⁵ درو—⁶ VI—⁴ بزیر زمین کرده—³ VI—³ آنرا تمامی—² VI—² و—¹ L—¹
¹⁰ L—¹⁰ روغن و جوز و بار—⁹ IV—⁹ بار بر—⁸ K, I, VI—⁸ تا شهر او صد—⁷ IV—⁷ و—⁶ I, IV—⁶ ب. op.
¹⁵ L—¹⁵ جهاندار—¹⁴ L, VI—¹⁴ به روزگار—¹³ K—¹³ و—¹² VI—¹² جهاندار—¹¹ VI—¹¹ پیوست
که از رنجهای دست کوتاه—¹⁷ K, I, IV—¹⁷ (متن تصحیح قیاسی است) و—¹⁶ L—¹⁶ را—¹⁶ L—¹⁶ و—¹⁶ L—¹⁶ و—¹⁶ L—¹⁶
¹⁸ K—¹⁸ د.ب. که اندر جهان خیر بسیار—^{VI}
خداوند فر و خداوند برز * خداوند شمشیر و گویال و گرز
²¹ K—²¹ د.ب. بدین—²⁰ K—²⁰ از—¹⁹ VI—¹⁹ K—¹⁹
بدان شه—^{ری—}ارا و آگاه باش * فروزنده لشکر و گاه باش
جزاز—²⁵ VI—²⁵ گردنکشان—^{VI} از اندر زها—²⁴ K, I, IV—²⁴ شاد—²³ I, IV—²³ بر اندازه—²² K, VI—²²
بگیتی از و—²⁹ VI—²⁹ شناسی و—²⁶ K, I, VI—²⁶ ایران پرست—²⁷ IV—²⁷ ز—²⁶ I—²⁶ کهتران و چه هم از
³² IV—³² 1043, 1044 стоят после б. 1046. ³¹ I, IV—³¹ تهی دست مردم نشیند—³⁰ VI—³⁰ کس
بیگانم را—³⁵ L, I, IV—³⁵ خزینہ ازین—³⁴ K—³⁴ 1038. ³³ K—³³ ب. стоит после б. ³² K—³² و—³¹ I—³¹ کس
³⁶ I—³⁶ د.ب. ³⁵ K—³⁵ د.ب. ³⁴ K—³⁴ د.ب. ³³ K—³³ د.ب. ³² K—³² د.ب. ³¹ K—³¹ د.ب. ³⁰ K—³⁰ د.ب. ²⁹ K—²⁹ د.ب. ²⁸ K—²⁸ د.ب. ²⁷ K—²⁷ د.ب. ²⁶ K—²⁶ د.ب. ²⁵ K—²⁵ د.ب. ²⁴ K—²⁴ د.ب. ²³ K—²³ د.ب. ²² K—²² د.ب. ²¹ K—²¹ د.ب. ²⁰ K—²⁰ د.ب. ¹⁹ K—¹⁹ د.ب. ¹⁸ K—¹⁸ د.ب. ¹⁷ K—¹⁷ د.ب. ¹⁶ K—¹⁶ د.ب. ¹⁵ K—¹⁵ د.ب. ¹⁴ K—¹⁴ د.ب. ¹³ K—¹³ د.ب. ¹² K—¹² د.ب. ¹¹ K—¹¹ د.ب. ¹⁰ K—¹⁰ د.ب. ⁹ K—⁹ د.ب. ⁸ K—⁸ د.ب. ⁷ K—⁷ د.ب. ⁶ K—⁶ د.ب. ⁵ K—⁵ د.ب. ⁴ K—⁴ د.ب. ³ K—³ د.ب. ² K—² د.ب. ¹ K—¹ د.ب.

- یکی خانه بومش¹ کند پر² گهر
خود او نان ارزن خورد با پنیر
ازو³ سست هم بر تن او ستم
که گر⁴ گوسفندش ندانی شمار
شمارش بتو گفت کی⁵ یارد⁶ اوی
ازان خواسته کسی نداند شمار
بدو گفت کاکنون⁷ شدی⁸ ارجمند
بباید یکی مرد دانا براه
سواری⁹ دلیر¹⁰ و دلارام¹¹ بود
گزین کرده¹² شایدسته مردان کار¹³
بدانسان که دانست کردن شمار¹⁴
همی خار کندی¹⁵ کنون زر درو
بدین مردمان راه بنمای راست
گرازنده¹⁶ مردی¹⁷ بنیروی تن¹⁸
که با باد باید که گردی تو جفت
چو¹⁹ آمد بدرگاه²⁰ پیروز شد²¹
همی گوسفند از عدد برگذشت
بهر کاروان پر²² یکی ساروان
ز پشم و ز روغن ز کشک و²³ پنیر²⁴
- اگر کشته‌نشد فروشد بز
شبانش همی گوشت جوشد بشیر
1015 دو جامه ندیدست²⁵ هرگز بهم
چنین گفت با خارزن²⁶ شهریار
بدانی²⁷ همانا²⁸ کجا دارد اوی
چنین گفت کای رزم‌دیده سوار
بدان خارزن²⁹ داد دینار چند
1020 بفرمود تا از³⁰ میان سپاه
کجا نام آن مرد³¹ بهرام³² بود
فرستاد با نامور سی³³ سوار
دبیری گزین³⁴ کرد پرهیزگار
بدان خارزن³⁵ گفت ز ایدر³⁶ برو
1025 ازان³⁷ خواسته ده یکی³⁸ مر تراست
دلفروز بد نام آن خارزن
گرازمایه اسپی بدو داد و گفت
دلفروز بد گیتی افروز شد³⁹
بیاورد لشکر بکوه و بدشت
1030 شتر بود بر⁴⁰ کوه ده⁴¹ کاروان
ز گاو و ز گاو و ز گاو و ز گاو

کن - VI - 4 نپوشید - IV - 3 خانه پر کند از - VI - 2 خانه نو - K - پوشد - I - 1
K - 9 که - IV - 8 همان [همی - K] تا - K, I, IV - 7 ندانی - K, VI - 6 از - K, I, IV, VI - 5
در - K - 13 شو ای - IV - شوی - I - 12 اکنون - K, I, IV, VI - 11 کن - VI - 10 که گیرد بنزدیک
I, IV - 18 دبیر - K, I, IV - 17 سوار - VI - سوار و - I, IV - 16 بهروز - I, IV - 15 نیز - VI - 14
I, IV - 23 نگه - K - 22 شایدسته کارزار - K, VI - 21 کرد - K - 20 صد - K, I, IV - 19 دلفروز
K, I, 28 ازو - I - 27 چینی - I - چیدی - K, IV - 26 گفت اکنون - K - 25 کن - VI - 24 6. оп.
(متن تصحیح قیاسی است) گراپنده - VI - گزارنده - I, IV - گذارنده - I - 29 صدیکی - IV -
K - 35 بدان کار - K - 34 چن - I - 33 گشت - K - 32 قوی بد بتن - I, IV - 31 گردی - VI - 30
شتروارهای - K, I, IV - 39 کاروانی - VI - 38 صد - K - 37 در - VI - 36 6. оп. VI - گشت
ز پشم شتر قرصهای به تیر (پنیر) - VI - 40

چه جویی² بدین³ بی‌نوا خانه چیز
 ز پی‌ری فروم‌انده از کارکرد
 نداری⁵ مکن⁶ جنگ با لشکری
 نه بوم و نه پوشش⁷ نه خواب و نه⁸ خورد
 چرا نان نجویی¹⁰ بدین نام خویش
 سرآید¹² مگر بر من این روزگار¹³
 به‌بینم¹⁴ مگر بی تو ویران¹⁵ خویش¹⁶
 که هرگز نه‌بینی¹⁷ مهی و بهی¹⁸
 که بگریخت ز آواز²⁰ او شهریار
 دمامد به‌یامد پس او²¹ سپاه²²
 پیش از آمدن یکی خارسه‌ستان
 ز لشکر بشد پیش²⁴ او شهریار
 کرا دانی ای دشمن خارسه‌ستان²⁵
 به‌اند همه ساله²⁶ بی خواب و خورد
 همان اسپ و استر بود²⁷ زین شمار
 که مه مغز پادش پتن‌پر²⁸ مه پوست
 نه فرزند و³¹ خویش و نه بار³² و پنه

بخور چند خواهی¹ و بردار نیز
 همانا بدیدی تو درویش مرد
 چنین داد پاسخ که گر مهتری⁴
 چه نامی بدو گفت فرشی‌دورد
 بدو گفت به‌رام با⁹ کام خویش
 کدیور بدو گفت کز کردگار¹¹
 نیایش کنم پیش یزدان خویش
 چرا آمدی در سرای تهی
 بگفت این و بگریست چندان¹⁹ بزار
 به‌خندید زان پی‌ر و آمد به‌راه
 چو بیرون شد از نامور شارستان
 تیر داشت²³ مردی همی‌کند خار
 بدو گفت مهتر بدین شارستان
 چنین داد پاسخ که فرشی‌دورد
 مگر گوسفندش بود صد هزار
 زمین پر ز آگنده دینار اوست
 شکم گرسنه مانده²⁹ تن³⁰ به‌رنه

IV — بیابی — K, I⁵ کهتری — VI⁴ ازین — VI³ داری — II² هر چه داری — K¹
 K⁹ یکی آزر مرد بیخواب و — VI⁸ کوشش — K⁷ چه سازی همی — VI⁶ بدین ده
 سرآرد — I, IV, VI¹² بد روزگار — VI — پروردگار — I, IV¹¹ نام ختری — K¹⁰ بی — I, IV, VI¹³
 K — کار و بار — VI¹³
 چو بر ده برفت آن شه نامور * فروم‌انده از به‌خشش دادگر
 I, VI¹⁷ обратный порядок мисра. — K, I, IV, VI¹⁶ این جان — VI — ایوان — K¹⁵ بیابم — VI¹⁴
 پس او — VI²¹ ایوان — VI²⁰ چندی — K¹⁹ K — ب. оп. بهی و مهی — I¹⁸ مبادت — IV
 که داری تو دشمن ازین راستان — K²⁵ نزد — VI²⁴ دار — VI²³ I, IV — б. оп. بیامد
 به‌انده به‌یلست — VI یکی آزر [آرزو] — K [مرد — K, I, IV — 66. 1007, 1008 оп. 26
 باشد و — K²⁹ در — I, VI²⁸ بگیتی — K²⁸ اشتر [استر — IV] و اسپ هم — K, I, IV²⁷
 یار — IV³² و — II³¹ کالبد — I, IV, VI³⁰

نه پوشیدنی و نه گستردنی
 که ایدر همه کارها⁴ پی‌نواست
 که تا برنشیمم پرو اندکی
 همانا ترا شیر مرغ آروست⁷
 چنان‌چون¹⁰ بیابی¹¹ یکی¹² زان نرم¹³
 که خوردی و گشتی¹⁴ ازو¹⁵ شادمان
 اگرچند جازم به از زان بدی
 که آمد بخان تو سرگین فگند¹⁶
 مرا سر ز گفتار تو خیره شد¹⁷
 خداوند آن خانه دارد سپاس
 که بستر کند شب¹⁸ ز برگ درخت
 نباید که آید ز دزدت نهیب
 بهر کار چون من تو رنجور باش²¹
 گذرگاه دزدان و شایران بود
 بپردی کنون نیستی²² زیر من
 که در خان من²⁴ کسی نباید²⁵ سپنج
 چه باشی بپیشم همی²⁶ خیره²⁷ خیر²⁸
 بی‌بخشای ای مرد³⁰ آزادمرد³¹
 بپیشی است کمتر³³ ز پرتاب تیر³⁴

نه افگندنی هست و¹ نه خوردنی
 بجای² دگر خانه جویی رواست³
 ورا گفت باش نگه کن یکی
 بدو⁵ گفت ایدر نه جای نکوست⁶ 980
 پس‌انگاه گفتش که⁸ شیر آر⁹ گرم
 چنین داد پاسخ که ای‌دون گمان
 اگر زان بدی در تنم جان بدی
 بدو گفت گر نیستت گوسفند
 چنین داد پاسخ که شب تیره شد¹⁷ 985
 یکی خانه بگزین که یابی¹⁸ پلاسی
 چه باشی بنزدیکی شوربخت
 بزر تیغ داری بزریر²⁰ رکیب
 ز یزدان بترسی و ز من دور باش
 چو خانه برین‌گونه ویران بود 990
 بدو گفت اگر دزد شمشیر من
 کدیور²³ بدو گفت زین در مرنج
 بدو گفت شاه ای خردمند پیر
 چنان‌چون گمانم هم از²⁹ آب سرد
 کدیور بدو گفت کان³² آبگیر 995

K, 6 ورا - I, IV, 5 کار او - IV, 4 سزااست - K, I, IV, 3 بجایی - I, 2 و - IV, 1
 بدان [بدین - I بدو - IV, VI - K, I, IV, 8 VI - 66, 979, 980 - 7 لهوست - I
 بپاید - K, 11 گر - I, IV, 10 (метр нарушен). از - IV, VI, 9 میزبان [میهمان - VI] گفت
 I, همی - K, 15 رفتی - K, I, IV, 14 (нет рифмы). گرم - IV, 13 فراز آر پیش من و - VI, 12
 باشد - VI, دارد - I, IV, 18 گشت - K, I, IV, VI, 17 K - 6. оп. ازان - VI پرو - IV
 K - 23 نبود کنون - K, VI, 22 و - VI, 20 او - I, IV, 19
 K, 27 همی پیش من - K, I, IV, 26 نگیرد - K, نباید - L, IV, 25 ما - I, IV, 24 دگر پس
 I, 31 پیر - VI, 30 همی ز - I, IV, 29 دیدی فزون از دو پرتاب تیر - VI, 28 خیر - I
 VI - 34 دیدی فزون از دو - K, I, IV, 33 نمودش که آن - VI, 32 بر من ایا راد مرد - IV
 см. 6. 993. چه باشی همی پیش من خیرخیر

کسی کش ز دینار بایست بهر
 بیابان ز لشکر همی فروخت²
 همی یافت خواهند چندان³ کباب
 بر⁵ کودی خرد و⁶ مهمان خویش
 همی با بتان⁷ رای خواب آمدش
 ز گرد سواران ندیدند راه
 چندی تا رخ روز شد لاژورد
 پر از برزن و کوی و بازارگاه
 گذارند و مانند خود او⁸ یکتنه
 سر⁹ اندرکشید و همی رفت راست¹⁰
 بیامد خداوند و بردش نماز
 میان ده این جای¹³ ویران چراست
 همین بخت بد رهنمای منست
 نه دانش¹⁶ نه مردی¹⁷ نه پای و نه پر
 بدین خانه نفرین به از آفرین
 جهانداری²⁰ سست شد دست و پای
 یکی طاق بر پای و²² جای بلند
 فراز آور ای مرد مهمان پرست
 بخیره²³ چرا خندی ای مرزبان
 مگر مرد مهمان ستودی مرا

برفتند پیسار مردم ز شهر
 همی بود¹ چندی خرید و فروخت
 ز نخچیر دشت و ز مرغان آب
 که بردی بخروار تا⁴ خان خویش 960
 چو ماهی برآمد شتاب آمدش
 پیآورد لشکر ز نخچیرگاه
 همی رفت لشکر بکردار گرد
 یکی شارسهستان پیشش آمد براه
 بفرمود تا لشکرش با بنه 965
 پیرسید تا مهتر ده کجاست
 شکسته دری دید پهن و دراز
 پیرسید کاین خان¹¹ ویران کراست¹²
 خداوند گفت این سرای منست
 نه گاوستم ایدر نه پوشش¹⁴ نه خر¹⁵ 970
 مرا دیدی اکنون سرایم ببین
 ز¹⁸ اسب اندرآمد بدید آن¹⁹ سرای
 همه خانه سرگین بد²¹ از گوسفند
 بدو گفت چیزی ز بهر نشست
 چندی داد پاسخ که بر میزبان 975
 گر افگندنی هیچ²⁴ بودی مرا

¹ Л — доб. و ² K, I, IV — доб.:

خریدی همی [همه — K] مرد بازارگان * ده آهو و گوری بها رایگان [بدینارگان — IV]

تا زنان — I, IV, ⁷ و مرد — VI, ⁶ و — I, ⁵ سوی — VI, ⁴ زی — K, ³ چندی — K, VI

خور — I, IV, VI, ¹⁵ کوشش — K, ¹⁴ خان — K, ¹³ کجاست — VI, ¹² جای — I, IV, VI, ¹¹ کسی — I, ⁸ پره — K, ⁹ پیس — I, ¹⁰ обратный порядок мисра; IV — 66. 962—966 оп.

زد اسب و — VI, ¹⁹ بر — I, IV, ¹⁸ دانش — I, IV, VI, ¹⁷ کوشش — VI, ¹⁶ مردی — I, IV, ¹⁵ خیره — K, ²³ و — K, I, IV, ²² پر — VI, ²¹ جوی را — K, I, IV, VI, ²⁰ درون شد میان

چیز — VI, ²⁴

بکرسئی زرپیـکـرش برنـشـانـد
بدان^۱ چاهه کنز پیمش فرمود شاه
که بگذارد از نام تو بیـشـه شـیر
همان^۳ روی چون لاله اندر چمن^۴
بدیدار تو بر فلک^۵ ماه نیست^۶
بـچـنـگـانـدر آوردگـاه تـرا
بلندی ندانند باز از نشیب
ز خردک بچام^۷ دمام شدند
گزیـدنـد جـایـی مـر اورا بده^۸
همه^{۱۰} ماهـچـهر^{۱۱} و همه^{۱۰} دلگسل
ازیشان همی تازه شد مرز و^{۱۲} بوم
نهاده بسـرـبر ز گـوهر کـلاه
گشاده دل و شاد از ایوان^{۱۴} مه^{۱۵}
بسوی بتان سمنـبـوی خـویش^{۱۶}

چو نان خورده شد آرزورا بخوازد
بفرمود تا چنگ برداشت ماه
چنین گفت کای شهریار دلیر
توی شاه پیروز و^۲ لشکرشکن
بمالای تو بر زمین شاه نیست
سپاهی که بپند سپاه ترا
بدر دل و مغزشان از نهیب
همانگه چو از باده خرم شدند
بپامد بر پادشا روزبه
بفرمود بهرام^۹ خادم چهل
رخ رومیان همـچـو دیبای روم
بشد آرزو تا بمشکوی شاه
بپامد شهـنـشـاه پا^{۱۳} روزبه
همی راند گویان بمشکوی خویش

۱۵

بپامد سوی دشت نخچیرگاه
چنان شد^{۱۷} که یک ماه ماند او^{۱۸} بدشت^{۱۹}
ز نخچیر دشتی پپرداختند
می و گوشت^{۲۰} نخچیر و چنگ و رباب
تر و^{۲۲} خشک هیزم بسی^{۲۳} سوختند

بغفت آن شب و بامداد پگاه
همه راه و بی راه لشکر گذشت
سراپرده و خیمه ها ساختند
کسی را نپامد بران دشت خواب
بپایان همی^{۲۱} آتشی افروختند

باسمان — I, IV — ۵ سمن — K, I, IV — ۴ ترا — K, I, IV — ۳ و — I, VI — ۲ ازان — K — ۱
عماری — K, I, IV, VI — ۹ چنان چون بود از در شاه مه — K — ۸ کوچک پدام — K — ۷ VI — ۶. ۱۰ — ۱۱
[VI — ۱۳ روی — VI و — ۱۲ روی — K, I, IV, VI — ۱۱ بسی — K — ۱۰ پیاورد [بفرمود — VI — ۱۳
VI — ۱۴. ۱۵ — ۱۶. ۱۷ — ۱۸. ۱۹ — ۲۰. ۲۱ — ۲۲. ۲۳ — ۲۴. ۲۵ — ۲۶. ۲۷ — ۲۸. ۲۹ — ۳۰. ۳۱ — ۳۲. ۳۳ — ۳۴. ۳۵ — ۳۶. ۳۷ — ۳۸. ۳۹ — ۴۰. ۴۱ — ۴۲. ۴۳ — ۴۴. ۴۵ — ۴۶. ۴۷ — ۴۸. ۴۹ — ۵۰. ۵۱ — ۵۲. ۵۳ — ۵۴. ۵۵ — ۵۶. ۵۷ — ۵۸. ۵۹ — ۶۰. ۶۱ — ۶۲. ۶۳ — ۶۴. ۶۵ — ۶۶. ۶۷ — ۶۸. ۶۹ — ۷۰. ۷۱ — ۷۲. ۷۳ — ۷۴. ۷۵ — ۷۶. ۷۷ — ۷۸. ۷۹ — ۸۰. ۸۱ — ۸۲. ۸۳ — ۸۴. ۸۵ — ۸۶. ۸۷ — ۸۸. ۸۹ — ۹۰. ۹۱ — ۹۲. ۹۳ — ۹۴. ۹۵ — ۹۶. ۹۷ — ۹۸. ۹۹ — ۱۰۰. ۱۰۱ — ۱۰۲. ۱۰۳ — ۱۰۴. ۱۰۵ — ۱۰۶. ۱۰۷ — ۱۰۸. ۱۰۹ — ۱۱۰. ۱۱۱ — ۱۱۲. ۱۱۳ — ۱۱۴. ۱۱۵ — ۱۱۶. ۱۱۷ — ۱۱۸. ۱۱۹ — ۱۲۰. ۱۲۱ — ۱۲۲. ۱۲۳ — ۱۲۴. ۱۲۵ — ۱۲۶. ۱۲۷ — ۱۲۸. ۱۲۹ — ۱۳۰. ۱۳۱ — ۱۳۲. ۱۳۳ — ۱۳۴. ۱۳۵ — ۱۳۶. ۱۳۷ — ۱۳۸. ۱۳۹ — ۱۴۰. ۱۴۱ — ۱۴۲. ۱۴۳ — ۱۴۴. ۱۴۵ — ۱۴۶. ۱۴۷ — ۱۴۸. ۱۴۹ — ۱۵۰. ۱۵۱ — ۱۵۲. ۱۵۳ — ۱۵۴. ۱۵۵ — ۱۵۶. ۱۵۷ — ۱۵۸. ۱۵۹ — ۱۶۰. ۱۶۱ — ۱۶۲. ۱۶۳ — ۱۶۴. ۱۶۵ — ۱۶۶. ۱۶۷ — ۱۶۸. ۱۶۹ — ۱۷۰. ۱۷۱ — ۱۷۲. ۱۷۳ — ۱۷۴. ۱۷۵ — ۱۷۶. ۱۷۷ — ۱۷۸. ۱۷۹ — ۱۸۰. ۱۸۱ — ۱۸۲. ۱۸۳ — ۱۸۴. ۱۸۵ — ۱۸۶. ۱۸۷ — ۱۸۸. ۱۸۹ — ۱۹۰. ۱۹۱ — ۱۹۲. ۱۹۳ — ۱۹۴. ۱۹۵ — ۱۹۶. ۱۹۷ — ۱۹۸. ۱۹۹ — ۲۰۰. ۲۰۱ — ۲۰۲. ۲۰۳ — ۲۰۴. ۲۰۵ — ۲۰۶. ۲۰۷ — ۲۰۸. ۲۰۹ — ۲۱۰. ۲۱۱ — ۲۱۲. ۲۱۳ — ۲۱۴. ۲۱۵ — ۲۱۶. ۲۱۷ — ۲۱۸. ۲۱۹ — ۲۲۰. ۲۲۱ — ۲۲۲. ۲۲۳ — ۲۲۴. ۲۲۵ — ۲۲۶. ۲۲۷ — ۲۲۸. ۲۲۹ — ۲۳۰. ۲۳۱ — ۲۳۲. ۲۳۳ — ۲۳۴. ۲۳۵ — ۲۳۶. ۲۳۷ — ۲۳۸. ۲۳۹ — ۲۴۰. ۲۴۱ — ۲۴۲. ۲۴۳ — ۲۴۴. ۲۴۵ — ۲۴۶. ۲۴۷ — ۲۴۸. ۲۴۹ — ۲۵۰. ۲۵۱ — ۲۵۲. ۲۵۳ — ۲۵۴. ۲۵۵ — ۲۵۶. ۲۵۷ — ۲۵۸. ۲۵۹ — ۲۶۰. ۲۶۱ — ۲۶۲. ۲۶۳ — ۲۶۴. ۲۶۵ — ۲۶۶. ۲۶۷ — ۲۶۸. ۲۶۹ — ۲۷۰. ۲۷۱ — ۲۷۲. ۲۷۳ — ۲۷۴. ۲۷۵ — ۲۷۶. ۲۷۷ — ۲۷۸. ۲۷۹ — ۲۸۰. ۲۸۱ — ۲۸۲. ۲۸۳ — ۲۸۴. ۲۸۵ — ۲۸۶. ۲۸۷ — ۲۸۸. ۲۸۹ — ۲۹۰. ۲۹۱ — ۲۹۲. ۲۹۳ — ۲۹۴. ۲۹۵ — ۲۹۶. ۲۹۷ — ۲۹۸. ۲۹۹ — ۳۰۰. ۳۰۱ — ۳۰۲. ۳۰۳ — ۳۰۴. ۳۰۵ — ۳۰۶. ۳۰۷ — ۳۰۸. ۳۰۹ — ۳۱۰. ۳۱۱ — ۳۱۲. ۳۱۳ — ۳۱۴. ۳۱۵ — ۳۱۶. ۳۱۷ — ۳۱۸. ۳۱۹ — ۳۲۰. ۳۲۱ — ۳۲۲. ۳۲۳ — ۳۲۴. ۳۲۵ — ۳۲۶. ۳۲۷ — ۳۲۸. ۳۲۹ — ۳۳۰. ۳۳۱ — ۳۳۲. ۳۳۳ — ۳۳۴. ۳۳۵ — ۳۳۶. ۳۳۷ — ۳۳۸. ۳۳۹ — ۳۴۰. ۳۴۱ — ۳۴۲. ۳۴۳ — ۳۴۴. ۳۴۵ — ۳۴۶. ۳۴۷ — ۳۴۸. ۳۴۹ — ۳۵۰. ۳۵۱ — ۳۵۲. ۳۵۳ — ۳۵۴. ۳۵۵ — ۳۵۶. ۳۵۷ — ۳۵۸. ۳۵۹ — ۳۶۰. ۳۶۱ — ۳۶۲. ۳۶۳ — ۳۶۴. ۳۶۵ — ۳۶۶. ۳۶۷ — ۳۶۸. ۳۶۹ — ۳۷۰. ۳۷۱ — ۳۷۲. ۳۷۳ — ۳۷۴. ۳۷۵ — ۳۷۶. ۳۷۷ — ۳۷۸. ۳۷۹ — ۳۸۰. ۳۸۱ — ۳۸۲. ۳۸۳ — ۳۸۴. ۳۸۵ — ۳۸۶. ۳۸۷ — ۳۸۸. ۳۸۹ — ۳۹۰. ۳۹۱ — ۳۹۲. ۳۹۳ — ۳۹۴. ۳۹۵ — ۳۹۶. ۳۹۷ — ۳۹۸. ۳۹۹ — ۴۰۰. ۴۰۱ — ۴۰۲. ۴۰۳ — ۴۰۴. ۴۰۵ — ۴۰۶. ۴۰۷ — ۴۰۸. ۴۰۹ — ۴۱۰. ۴۱۱ — ۴۱۲. ۴۱۳ — ۴۱۴. ۴۱۵ — ۴۱۶. ۴۱۷ — ۴۱۸. ۴۱۹ — ۴۲۰. ۴۲۱ — ۴۲۲. ۴۲۳ — ۴۲۴. ۴۲۵ — ۴۲۶. ۴۲۷ — ۴۲۸. ۴۲۹ — ۴۳۰. ۴۳۱ — ۴۳۲. ۴۳۳ — ۴۳۴. ۴۳۵ — ۴۳۶. ۴۳۷ — ۴۳۸. ۴۳۹ — ۴۴۰. ۴۴۱ — ۴۴۲. ۴۴۳ — ۴۴۴. ۴۴۵ — ۴۴۶. ۴۴۷ — ۴۴۸. ۴۴۹ — ۴۵۰. ۴۵۱ — ۴۵۲. ۴۵۳ — ۴۵۴. ۴۵۵ — ۴۵۶. ۴۵۷ — ۴۵۸. ۴۵۹ — ۴۶۰. ۴۶۱ — ۴۶۲. ۴۶۳ — ۴۶۴. ۴۶۵ — ۴۶۶. ۴۶۷ — ۴۶۸. ۴۶۹ — ۴۷۰. ۴۷۱ — ۴۷۲. ۴۷۳ — ۴۷۴. ۴۷۵ — ۴۷۶. ۴۷۷ — ۴۷۸. ۴۷۹ — ۴۸۰. ۴۸۱ — ۴۸۲. ۴۸۳ — ۴۸۴. ۴۸۵ — ۴۸۶. ۴۸۷ — ۴۸۸. ۴۸۹ — ۴۹۰. ۴۹۱ — ۴۹۲. ۴۹۳ — ۴۹۴. ۴۹۵ — ۴۹۶. ۴۹۷ — ۴۹۸. ۴۹۹ — ۵۰۰. ۵۰۱ — ۵۰۲. ۵۰۳ — ۵۰۴. ۵۰۵ — ۵۰۶. ۵۰۷ — ۵۰۸. ۵۰۹ — ۵۱۰. ۵۱۱ — ۵۱۲. ۵۱۳ — ۵۱۴. ۵۱۵ — ۵۱۶. ۵۱۷ — ۵۱۸. ۵۱۹ — ۵۲۰. ۵۲۱ — ۵۲۲. ۵۲۳ — ۵۲۴. ۵۲۵ — ۵۲۶. ۵۲۷ — ۵۲۸. ۵۲۹ — ۵۳۰. ۵۳۱ — ۵۳۲. ۵۳۳ — ۵۳۴. ۵۳۵ — ۵۳۶. ۵۳۷ — ۵۳۸. ۵۳۹ — ۵۴۰. ۵۴۱ — ۵۴۲. ۵۴۳ — ۵۴۴. ۵۴۵ — ۵۴۶. ۵۴۷ — ۵۴۸. ۵۴۹ — ۵۵۰. ۵۵۱ — ۵۵۲. ۵۵۳ — ۵۵۴. ۵۵۵ — ۵۵۶. ۵۵۷ — ۵۵۸. ۵۵۹ — ۵۶۰. ۵۶۱ — ۵۶۲. ۵۶۳ — ۵۶۴. ۵۶۵ — ۵۶۶. ۵۶۷ — ۵۶۸. ۵۶۹ — ۵۷۰. ۵۷۱ — ۵۷۲. ۵۷۳ — ۵۷۴. ۵۷۵ — ۵۷۶. ۵۷۷ — ۵۷۸. ۵۷۹ — ۵۸۰. ۵۸۱ — ۵۸۲. ۵۸۳ — ۵۸۴. ۵۸۵ — ۵۸۶. ۵۸۷ — ۵۸۸. ۵۸۹ — ۵۹۰. ۵۹۱ — ۵۹۲. ۵۹۳ — ۵۹۴. ۵۹۵ — ۵۹۶. ۵۹۷ — ۵۹۸. ۵۹۹ — ۶۰۰. ۶۰۱ — ۶۰۲. ۶۰۳ — ۶۰۴. ۶۰۵ — ۶۰۶. ۶۰۷ — ۶۰۸. ۶۰۹ — ۶۱۰. ۶۱۱ — ۶۱۲. ۶۱۳ — ۶۱۴. ۶۱۵ — ۶۱۶. ۶۱۷ — ۶۱۸. ۶۱۹ — ۶۲۰. ۶۲۱ — ۶۲۲. ۶۲۳ — ۶۲۴. ۶۲۵ — ۶۲۶. ۶۲۷ — ۶۲۸. ۶۲۹ — ۶۳۰. ۶۳۱ — ۶۳۲. ۶۳۳ — ۶۳۴. ۶۳۵ — ۶۳۶. ۶۳۷ — ۶۳۸. ۶۳۹ — ۶۴۰. ۶۴۱ — ۶۴۲. ۶۴۳ — ۶۴۴. ۶۴۵ — ۶۴۶. ۶۴۷ — ۶۴۸. ۶۴۹ — ۶۵۰. ۶۵۱ — ۶۵۲. ۶۵۳ — ۶۵۴. ۶۵۵ — ۶۵۶. ۶۵۷ — ۶۵۸. ۶۵۹ — ۶۶۰. ۶۶۱ — ۶۶۲. ۶۶۳ — ۶۶۴. ۶۶۵ — ۶۶۶. ۶۶۷ — ۶۶۸. ۶۶۹ — ۶۷۰. ۶۷۱ — ۶۷۲. ۶۷۳ — ۶۷۴. ۶۷۵ — ۶۷۶. ۶۷۷ — ۶۷۸. ۶۷۹ — ۶۸۰. ۶۸۱ — ۶۸۲. ۶۸۳ — ۶۸۴. ۶۸۵ — ۶۸۶. ۶۸۷ — ۶۸۸. ۶۸۹ — ۶۹۰. ۶۹۱ — ۶۹۲. ۶۹۳ — ۶۹۴. ۶۹۵ — ۶۹۶. ۶۹۷ — ۶۹۸. ۶۹۹ — ۷۰۰. ۷۰۱ — ۷۰۲. ۷۰۳ — ۷۰۴. ۷۰۵ — ۷۰۶. ۷۰۷ — ۷۰۸. ۷۰۹ — ۷۱۰. ۷۱۱ — ۷۱۲. ۷۱۳ — ۷۱۴. ۷۱۵ — ۷۱۶. ۷۱۷ — ۷۱۸. ۷۱۹ — ۷۲۰. ۷۲۱ — ۷۲۲. ۷۲۳ — ۷۲۴. ۷۲۵ — ۷۲۶. ۷۲۷ — ۷۲۸. ۷۲۹ — ۷۳۰. ۷۳۱ — ۷۳۲. ۷۳۳ — ۷۳۴. ۷۳۵ — ۷۳۶. ۷۳۷ — ۷۳۸. ۷۳۹ — ۷۴۰. ۷۴۱ — ۷۴۲. ۷۴۳ — ۷۴۴. ۷۴۵ — ۷۴۶. ۷۴۷ — ۷۴۸. ۷۴۹ — ۷۵۰. ۷۵۱ — ۷۵۲. ۷۵۳ — ۷۵۴. ۷۵۵ — ۷۵۶. ۷۵۷ — ۷۵۸. ۷۵۹ — ۷۶۰. ۷۶۱ — ۷۶۲. ۷۶۳ — ۷۶۴. ۷۶۵ — ۷۶۶. ۷۶۷ — ۷۶۸. ۷۶۹ — ۷۷۰. ۷۷۱ — ۷۷۲. ۷۷۳ — ۷۷۴. ۷۷۵ — ۷۷۶. ۷۷۷ — ۷۷۸. ۷۷۹ — ۷۸۰. ۷۸۱ — ۷۸۲. ۷۸۳ — ۷۸۴. ۷۸۵ — ۷۸۶. ۷۸۷ — ۷۸۸. ۷۸۹ — ۷۹۰. ۷۹۱ — ۷۹۲. ۷۹۳ — ۷۹۴. ۷۹۵ — ۷۹۶. ۷۹۷ — ۷۹۸. ۷۹۹ — ۸۰۰. ۸۰۱ — ۸۰۲. ۸۰۳ — ۸۰۴. ۸۰۵ — ۸۰۶. ۸۰۷ — ۸۰۸. ۸۰۹ — ۸۱۰. ۸۱۱ — ۸۱۲. ۸۱۳ — ۸۱۴. ۸۱۵ — ۸۱۶. ۸۱۷ — ۸۱۸. ۸۱۹ — ۸۲۰. ۸۲۱ — ۸۲۲. ۸۲۳ — ۸۲۴. ۸۲۵ — ۸۲۶. ۸۲۷ — ۸۲۸. ۸۲۹ — ۸۳۰. ۸۳۱ — ۸۳۲. ۸۳۳ — ۸۳۴. ۸۳۵ — ۸۳۶. ۸۳۷ — ۸۳۸. ۸۳۹ — ۸۴۰. ۸۴۱ — ۸۴۲. ۸۴۳ — ۸۴۴. ۸۴۵ — ۸۴۶. ۸۴۷ — ۸۴۸. ۸۴۹ — ۸۵۰. ۸۵۱ — ۸۵۲. ۸۵۳ — ۸۵۴. ۸۵۵ — ۸۵۶. ۸۵۷ — ۸۵۸. ۸۵۹ — ۸۶۰. ۸۶۱ — ۸۶۲. ۸۶۳ — ۸۶۴. ۸۶۵ — ۸۶۶. ۸۶۷ — ۸۶۸. ۸۶۹ — ۸۷۰. ۸۷۱ — ۸۷۲. ۸۷۳ — ۸۷۴. ۸۷۵ — ۸۷۶. ۸۷۷ — ۸۷۸. ۸۷۹ — ۸۸۰. ۸۸۱ — ۸۸۲. ۸۸۳ — ۸۸۴. ۸۸۵ — ۸۸۶. ۸۸۷ — ۸۸۸. ۸۸۹ — ۸۹۰. ۸۹۱ — ۸۹۲. ۸۹۳ — ۸۹۴. ۸۹۵ — ۸۹۶. ۸۹۷ — ۸۹۸. ۸۹۹ — ۹۰۰. ۹۰۱ — ۹۰۲. ۹۰۳ — ۹۰۴. ۹۰۵ — ۹۰۶. ۹۰۷ — ۹۰۸. ۹۰۹ — ۹۱۰. ۹۱۱ — ۹۱۲. ۹۱۳ — ۹۱۴. ۹۱۵ — ۹۱۶. ۹۱۷ — ۹۱۸. ۹۱۹ — ۹۲۰. ۹۲۱ — ۹۲۲. ۹۲۳ — ۹۲۴. ۹۲۵ — ۹۲۶. ۹۲۷ — ۹۲۸. ۹۲۹ — ۹۳۰. ۹۳۱ — ۹۳۲. ۹۳۳ — ۹۳۴. ۹۳۵ — ۹۳۶. ۹۳۷ — ۹۳۸. ۹۳۹ — ۹۴۰. ۹۴۱ — ۹۴۲. ۹۴۳ — ۹۴۴. ۹۴۵ — ۹۴۶. ۹۴۷ — ۹۴۸. ۹۴۹ — ۹۵۰. ۹۵۱ — ۹۵۲. ۹۵۳ — ۹۵۴. ۹۵۵ — ۹۵۶. ۹۵۷ — ۹۵۸. ۹۵۹ — ۹۶۰. ۹۶۱ — ۹۶۲. ۹۶۳ — ۹۶۴. ۹۶۵ — ۹۶۶. ۹۶۷ — ۹۶۸. ۹۶۹ — ۹۷۰. ۹۷۱ — ۹۷۲. ۹۷۳ — ۹۷۴. ۹۷۵ — ۹۷۶. ۹۷۷ — ۹۷۸. ۹۷۹ — ۹۸۰. ۹۸۱ — ۹۸۲. ۹۸۳ — ۹۸۴. ۹۸۵ — ۹۸۶. ۹۸۷ — ۹۸۸. ۹۸۹ — ۹۹۰. ۹۹۱ — ۹۹۲. ۹۹۳ — ۹۹۴. ۹۹۵ — ۹۹۶. ۹۹۷ — ۹۹۸. ۹۹۹ — ۱۰۰۰. ۱۰۰۱ — ۱۰۰۲. ۱۰۰۳ — ۱۰۰۴. ۱۰۰۵ — ۱۰۰۶. ۱۰۰۷ — ۱۰۰۸. ۱۰۰۹ — ۱۰۱۰. ۱۰۱۱ — ۱۰۱۲. ۱۰۱۳ — ۱۰۱۴. ۱۰۱۵ — ۱۰۱۶. ۱۰۱۷ — ۱۰۱۸. ۱۰۱۹ — ۱۰۲۰. ۱۰۲۱ — ۱۰۲۲. ۱۰۲۳ — ۱۰۲۴. ۱۰۲۵ — ۱۰۲۶. ۱۰۲۷ — ۱۰۲۸. ۱۰۲۹ — ۱۰۳۰. ۱۰۳۱ — ۱۰۳۲. ۱۰۳۳ — ۱۰۳۴. ۱۰۳۵ — ۱۰۳۶. ۱۰۳۷ — ۱۰۳۸. ۱۰۳۹ — ۱۰۴۰. ۱۰۴۱ — ۱۰۴۲. ۱۰۴۳ — ۱۰۴۴. ۱۰۴۵ — ۱۰۴۶. ۱۰۴۷ — ۱۰۴۸. ۱۰۴۹ — ۱۰۵۰. ۱۰۵۱ — ۱۰۵۲. ۱۰۵۳ — ۱۰۵۴. ۱۰۵۵ — ۱۰۵۶. ۱۰۵۷ — ۱۰۵۸. ۱۰۵۹ — ۱۰۶۰. ۱۰۶۱ — ۱۰۶۲. ۱۰۶۳ — ۱۰۶۴. ۱۰۶۵ — ۱۰۶۶. ۱۰۶۷ — ۱۰۶۸. ۱۰۶۹ — ۱۰۷۰. ۱۰۷۱ — ۱۰۷۲. ۱۰۷۳ — ۱۰۷۴. ۱۰۷۵ — ۱۰۷۶. ۱۰۷۷ — ۱۰۷۸. ۱۰۷۹ — ۱۰۸۰. ۱۰۸۱ — ۱۰۸۲. ۱۰۸۳ — ۱۰۸۴. ۱۰۸۵ — ۱۰۸۶. ۱۰۸۷ — ۱۰۸۸. ۱۰۸۹ — ۱۰۹۰. ۱۰۹۱ — ۱۰۹۲. ۱۰۹۳ — ۱۰۹۴. ۱۰۹۵ — ۱۰۹۶. ۱۰۹۷ — ۱۰۹۸. ۱۰۹۹ — ۱۱۰۰. ۱۱۰۱ — ۱۱۰۲. ۱۱۰۳ — ۱۱۰۴. ۱۱۰۵ — ۱۱۰۶. ۱۱۰۷ — ۱۱۰۸. ۱۱۰۹ — ۱۱۱۰. ۱۱۱۱ — ۱۱۱۲. ۱۱۱۳ — ۱۱۱۴. ۱۱۱۵ — ۱۱۱۶. ۱۱۱۷ — ۱۱۱۸. ۱۱۱۹ — ۱۱۲۰. ۱۱۲۱ — ۱۱۲۲. ۱۱۲۳ — ۱۱۲۴. ۱۱۲۵ — ۱۱۲۶. ۱۱۲۷ — ۱۱۲۸. ۱۱۲۹ — ۱۱۳۰. ۱۱۳۱ — ۱۱۳۲. ۱۱۳۳ — ۱۱۳۴. ۱۱۳۵ — ۱۱۳۶. ۱۱۳۷ — ۱۱۳۸. ۱۱۳۹ — ۱۱۴۰. ۱۱۴۱ — ۱۱۴۲. ۱۱۴۳ — ۱۱۴۴. ۱۱۴۵ — ۱۱۴۶. ۱۱۴۷ — ۱۱۴۸. ۱۱۴۹ — ۱۱۵۰. ۱۱۵۱ — ۱۱۵۲. ۱۱۵۳ — ۱۱۵۴. ۱۱۵۵ — ۱۱۵۶. ۱۱۵۷ — ۱۱۵۸. ۱۱۵۹ — ۱۱۶۰. ۱۱۶۱ — ۱۱۶۲. ۱۱۶۳ — ۱۱۶۴. ۱۱۶۵ — ۱۱۶۶. ۱۱۶۷ — ۱۱۶۸. ۱۱۶۹ — ۱۱۷۰. ۱۱۷۱ — ۱۱۷۲. ۱۱۷۳ — ۱۱۷۴. ۱۱۷۵ — ۱۱۷۶. ۱۱۷۷ — ۱۱۷۸. ۱۱۷۹ — ۱۱۸۰. ۱۱۸۱ — ۱۱۸۲. ۱۱۸۳ — ۱۱۸۴. ۱۱۸۵ — ۱۱۸۶. ۱۱۸۷ — ۱۱۸۸. ۱۱۸۹ — ۱۱۹۰. ۱۱۹۱ — ۱۱۹۲. ۱۱۹۳ — ۱۱۹۴. ۱۱۹۵ — ۱۱۹۶. ۱۱۹۷ — ۱۱۹۸. ۱۱۹۹ — ۱۲۰۰. ۱۲۰۱ — ۱۲۰۲. ۱۲۰۳ — ۱۲۰۴. ۱۲۰۵ — ۱۲۰۶. ۱۲۰۷ — ۱۲۰۸. ۱۲۰۹ — ۱۲۱۰. ۱۲۱۱ — ۱۲۱۲. ۱۲۱۳ — ۱۲۱۴. ۱۲۱۵ — ۱۲۱۶. ۱۲۱۷ — ۱۲۱۸. ۱۲۱۹ — ۱۲۲۰. ۱۲۲۱ — ۱۲۲۲. ۱۲۲۳ — ۱۲۲۴. ۱۲۲۵ — ۱۲۲۶. ۱۲۲۷ — ۱۲۲۸. ۱۲۲۹ — ۱۲۳۰. ۱۲۳۱ — ۱۲۳۲. ۱۲۳۳ — ۱۲۳۴. ۱۲۳۵ — ۱۲۳۶. ۱۲۳۷ — ۱۲۳۸. ۱۲۳۹ — ۱۲۴۰. ۱۲۴۱ — ۱۲۴۲. ۱۲۴۳ — ۱۲۴۴. ۱۲۴۵ — ۱۲۴۶. ۱۲۴۷ — ۱۲۴۸. ۱۲۴۹ — ۱۲۵۰. ۱۲۵۱ — ۱۲۵۲. ۱۲۵۳ — ۱۲۵۴. ۱۲۵۵ — ۱۲۵۶. ۱۲۵۷ — ۱۲۵۸. ۱۲۵۹ — ۱۲۶۰. ۱۲۶۱ — ۱۲۶۲. ۱۲۶۳ — ۱۲۶۴. ۱۲۶۵ — ۱۲۶۶. ۱۲۶۷ — ۱۲۶۸. ۱۲۶۹ — ۱۲۷۰. ۱۲۷۱ — ۱۲۷۲. ۱۲۷۳ — ۱۲۷۴. ۱۲۷۵ — ۱۲۷۶. ۱۲۷۷ — ۱۲۷۸. ۱۲۷۹ — ۱۲۸۰. ۱۲۸۱ — ۱۲۸۲. ۱۲۸۳ — ۱۲۸۴. ۱۲۸۵ — ۱۲۸۶. ۱۲۸۷ — ۱۲۸۸. ۱۲۸۹ — ۱۲۹۰. ۱۲۹۱ — ۱۲۹۲. ۱۲۹۳ — ۱۲۹۴. ۱۲۹۵ — ۱۲۹۶. ۱۲۹۷ — ۱۲۹۸. ۱۲۹۹ — ۱۳۰۰. ۱۳۰۱ — ۱۳۰۲. ۱۳۰۳ — ۱۳۰۴. ۱۳۰۵ — ۱۳۰۶. ۱۳۰۷ — ۱۳۰۸. ۱۳۰۹ — ۱۳۱۰. ۱۳۱۱ — ۱۳۱۲. ۱۳۱۳ — ۱۳۱۴. ۱۳۱۵ — ۱۳۱۶. ۱۳۱۷ — ۱۳۱۸. ۱۳۱۹ — ۱۳۲۰. ۱۳۲۱ — ۱۳۲۲. ۱۳۲۳ — ۱۳۲۴. ۱۳۲۵ — ۱۳۲۶. ۱۳۲۷ — ۱۳۲۸. ۱۳۲۹ — ۱۳۳۰. ۱۳۳۱ — ۱۳۳۲. ۱۳۳۳ — ۱۳۳۴. ۱۳۳۵ — ۱۳۳۶. ۱۳۳۷ — ۱۳۳۸. ۱۳۳۹ — ۱۳۴۰. ۱۳۴۱ — ۱۳۴۲. ۱۳۴۳ — ۱۳۴۴. ۱۳۴۵ — ۱۳۴۶. ۱۳۴۷ — ۱۳۴۸. ۱۳۴۹ —

نـنـدار زنـان بـهر دـیـگر کـس اسـت
 ز رزم و² سـر نـیـزه و زخم³ شاه⁴
 کـجا شـد کـه مـا مـسـت گـشتیم دوش
 هـمی⁵ از دل شاه خـیره بـمانـد
 بـپـیش شـهنـشاـه⁶ خـورشـیدفـش
 بـزرگـا سـترگـا گـوا⁸ مـوبـدا⁹
 نـیـا بـد گـزیدن جـزائ¹¹ خـامـشی
 گـمـانـم کـه دـیـوانـه پـنـداریم
 درفشـان¹³ کـنی روز¹⁴ و¹⁵ مـاه مـرا
 شـهنـشاـه¹⁶ از بـخـردان¹⁷ نـشـمـرد
 خـردمـند چـیزی نـگـیرد¹⁸ بـدست
 نـیـا بـد کـه یـا بـد¹⁹ ز مـی رنـگ و بوی²⁰
 هـمی²¹ ز آرزو این سـخن²² بـشـنوی
 بـگـوید هـمان²³ لاله اذر سـمن
 پی²⁴ روز نـاآمـده نـشـمـریم²⁵
 بـیاورد²⁶ خـوان و بـرآراست²⁷ کار²⁸
 بـیـاوردشـان مـرد پـاکـیـزه رای
 ز مـهـمان بـیـگـانه پـرچـین³⁰ بـروی
 سـتـاره پـدید آید از³¹ گرد مـاه

هـمـان چـامـه و چـنگ مارا پس است
 بـیـار آذک¹ گـفـتی ز نـخـچـیرگـاه
 ازان پـس بـدو گـفـت گـوهـر فـروش
 چـو بـشـنید دـخـتر پـدررا بـخـواند
 بـیـامـد پـدر دـست کـرده بـکش
 بـدو گـفـت شـاهـبا ردا⁷ بـخـردا
 کـسی کـو خـرد دارد و بـاهـشی¹⁰
 ز نـادانـی آمـد¹² گـنـه کـاریم
 سـزد گـر بـمـخـشی گـناه مـرا
 مـنـم بـر درت بـندۀ بـیـخـرد
 چـنـین دـاد پـاسـخ کـه از مـرد مـسـت
 کـسی را کـه مـی اذـده آرد بـروی
 بـمـسـتی نـدیدم ز تـو بـدخـوی
 تـو پـوزش بـران کن کـه تـا چـنگـزن
 بـگـوید یـکی تـا بـدان مـی خـوریم
 ز مـیـن بـوسـه دـاد آنـز مـان مـاهـیـار
 بـزرگـان کـه بـودنـد بـر در بـپای²⁹
 سـوی حـجرۀ خـویش رـفت آرزوی
 هـمی بـود تـا چـرخ پـوشـد سـیـاه

همان - VI 5. IV - 6. گاه - I 4. رزم - I 3. زخم - VI, I 2. آنچ - VI, I 1.
 :دوب. K, I, IV (нет рифмы); I 9. ردا - VI, K 8. روا - VI, K 7. جهاندار - K 6.
 - I, IV 13. اذر - VI 12. نیاید گزندی بجز - VI 11. خورژ داروی بیمشی - VI, I, K 10.
 - IV 16. و оп., в тексте - конъектура. VI, K, I, IV 15. روی - I تیره - VI, K, IV 14. درخشان
 K - 20. بیند - VI, K, I 19. نگیرد خردمند چیزی - VI 18. مردمان - VI, K, I, IV 17. شهنشاه
 - VI 23. ز من زشت گفتن تو خود - K 22. همان - VI 21. VI - 6. оп. 927; б. стоит после б.
 می و - K 28. بیمار است و - I, IV 27. بیمار است - VI 26. VI - 6. оп. 25. بدو - I 24. همه
 آید و - IV 31. در - IV, VI 30. چین زد - K 30. سرای - VI, I, IV 29. می گسار

- نـثـاـرـش کـن از گـوهر شـاـهـوار
 چـو بـیـنـی رـخ شـاه خـورـشـیـدـفـش³
 مـیـن مـر ورا⁴ چـشم در پـیش دار 905
 چـو پـرسـدت بـا او⁵ سـخـن⁶ نـرم گـوی
 مـن اکـنـون نـیـایـم اگـر خـوانـدم
 بـسـان هـمـالان نـشـسـتم بـخـوان
 کـه مـن¹² نـیـز گـسـتاخ گـشـتم¹³ بـشاه
 هـمـانگـه¹⁴ یـکی بـنـده آمـد دوان 910
 چـو بـیـدار شـد¹⁶ ایـمن و¹⁷ تـنـدرست
 نـیـایـش کـنـان پـیش خـورـشـیـد شـد
 و زانـجـا بـیـامـد بـجـای¹⁹ نـشـسـت
 چـو از کـهـتـران آگـهی یـافـت شـاه
 بـفرمود تا رـفـت پـیش آرزوی 915
 پـرفـت²⁵ آرزو بـا مـی و²⁶ بـا نـثـار
 دو تا گشت و اندر²⁸ زمـیـن بـوسـی³⁰ داد
 بـدو گـفـت شـاه ایـن کـجا داشـتی
- سه¹ یاقوت سرخ از در شهریار²
 دو تایی پرو دست کرده بکشی
 ورا چون روان و تن خویش دار
 سخنها بازم و با شرم⁷ بآزم⁹ گوی⁸
 بجای پرستنده بنشاند
 که اندر تنم خرد¹⁰ پاد¹¹ استخوان
 به پیر و جوان از می آید گناه
 که بیدار شد شاه روشن روان¹⁵
 بباغ اندر آمد سر و تن بشست
 ز یزدان دلی¹⁸ پر ز امید شد
 یکی جام می خواست²⁰ از می پرست
 بفرمودشان²¹ باز گشتن²² براه²³
 هـمـی بـودش از آرزوی²⁴ آرزوی
 پرستنده²⁷ با تاج و با گوشوار²⁸
 بخندید زو شاه و برگشت شاد³¹
 مرا مست کردی³² و بگذاشتی

1 K — ز 2 Л — شاهوار VI — б. оп.; K — доб.:

بدو داد و گفـتـا بـر شـاه رو * بـرو آفـرین کـن هـمـی نـو بـنو
 وی⁶ K, I, IV — میمن در رخش VI — مراورا میمن — K, I, IV⁴ فرشیدفش IV³
 K — доб.: آزم⁹ VI — سخنها بازم و با شرم — I, IV⁸ بدو هر چه گویی — K⁷ پاسخ ورا
 که مـن دوش چـون او بـیـامـد ز در * بـدان فـر و بـرز و بـدان یـال و بـر
 همی ارز اورا چو بنشاختم [نشناختم] * بـنـزـدیک او گردن افراختم
 VI —¹³ بـمی — K, I, IV¹² نان مباد — I جنبان مباد به تن — K¹¹ پاره — VI¹⁰
 چو از خواب بیدار شد — VI¹⁷ ازان پس همی — K¹⁶ نوشین روان — I¹⁵ دم — IV¹⁴
 — K, I²³ گردد — K, I, IV²² تا — K, I, IV²¹ جست — K²⁰ جایی — IV¹⁹ دلش — K¹⁸
 VI —²⁸ پرستار — K, I, IV²⁷ پیشی شه — K²⁶ بشد — K²⁵ دلش بود بر — VI²⁴ سپاه
 K — доб.:³¹ بوسه — I, IV³⁰ تایی شد و بر — K, I, IV, VI²⁹ б. оп.
 هـمـان سـرخ یاقوت را پـیش شـاه * فـرو ریخت و بـرگـشت رخـشـنـده مـاه
 VI —³² گشتم

سر پیامد بر^۱ خفته برسان گرد^۲
 بدو گفت برخیز و بگشای دست
 که شاه جهانست مهمان تو
 یکایک دل^۳ مرد گوهر فروش
 بدو گفت کاین را^۴ چه^۵ گویی همی
 همان چون ز گوینده بشنید مست^{۱۱}
 ز^{۱۴} دربان برآشفست و گفت این سخن
 پرستنده گفت ای جهان دیده^{۱۵} مرد
 پیامد پرستنده هنگام روز
 یکی تازانده بزرگ تافته^{۱۹}
 پیماویخت از پیش درگاه ما
 ز دربان چو بشنید یکسر^{۲۲} سخن
 که من دوش پیش شهنشاه مست
 پیامد سوی حجره^{۲۵} آرزوی
 شهنشاه بهرام بود^{۲۶} آنک دوش
 همی آمد از دشت نخب چیرگاه
 کنون خیز و دیای چینی^{۲۷} بپوش

سر پیر از^۳ خواب بیدار^۴ کرد
 نه هنگام خوابست و جای نشست
 بدین بی نوا خانه^۵ و مان^۶ تو
 ز گفتار دربان برآمد بچوش
 پی شهریاران^{۱۰} چه جویی همی
 خروشان از انجای^{۱۲} بر پای جست^{۱۳}
 نگوید خردمند مرد کهن
 ترا بر زمین شاه ایران که^{۱۶} کرد^{۱۷}
 که پیدا نهد هور^{۱۸} گیتی فروز
 بهر جای گوهر برو بافته^{۲۰}
 بدان سو که باشد گذرگاه ما^{۲۱}
 به پیچید بیدار مرد کهن
 چرا بودم^{۲۳} و دخترم می پرست^{۲۴}
 بدو گفت کای^{۲۵} ماه آزاده خوی
 پیامد سوی خان گوهر فروش
 عنان تافتهست از کهن دژ براه
 بنه بر سر افسر چنان هم که^{۲۸} دوش

890

895

900

سر — K — ۴ همان از پی — I, IV, VI — ۳ بیدار کرد — K, I, IV, VI — ۲ سر — K, I, IV, VI — ۱
 بدین بی نوآیین فرمان — VI — ۶ میهن — K, I, IV — ۵ بیکار — I, IV — خفته را پر ز تیمار
 — I, IV — ۱۱ شهریار از — K, I, IV, VI — ۱۰ افسانه — VI — ۹ از — K, I, IV — ۸ بدو — K — ۷ دل — ۷
 چه — VI — ۱۶ خردمند — K — ۱۵ ب — I, IV — ۱۴ خاست — I, IV — ۱۳ جامه — K, I, IV — ۱۲ راست
 ۱۷ K, I, IV, VI — доб.:

سپاهست [که هستند — K] چندان بدرگاه تو * که گر بگذری تنگ شد راه تو
 هرانکس که آید بدرگاه [براهت — VI] فراز * بزند آن پلاس کهن [سپه — IV] را نماز
 [فراز — VI]

۱۸ I, IV — نور ۱۹ K — بافته ۲۰ K — بافته ۲۱ VI — б. оп.; K, I, IV — доб.:

کنون کار برسان و سستی مکن * بومی نیز [هیچ — K] نائن درستی مکن
 — I, IV — ۲۷ بد — I, IV — ۲۶ ایما — I, IV — ۲۵ K — б. оп. ۲۴ گشتم — I, IV, VI — ۲۳ ازین سان — K — ۲۲

چو — I — ۲۸ رومی

چنان دان که اندر زهفت ویی
چو شب^۱ روز شد کار او^۲ گشت راست
سرایش^۴ همه خفته بد^۵ چار سوی
همی ساخت^۷ کار گشسپ سوار
یکی را^۸ بتاز از^۹ پس^{۱۰} گوسفند
بره نیز پرورده باید سهر
همی پاش پیش گشسپ سوار^{۱۲}
چنان کن که بویا بود جای خواب
نتابد^{۱۷} می این پیر^{۱۸} گوهر فروش
تن آسانی و خواب در پر کشید^{۲۱}
زمین شد بکردار دریای^{۲۳} عاج
بیاویخت از خانه^{۲۴} ماهیار^{۲۵}
بجستند زن تازیانه نشان
کجا هم چنان^{۲۹} بر در شاه پر
برفتند و بردند پیشش^{۳۰} نماز
کردار^{۳۱} بسپار و ژوپین^{۳۲} ورن

870 بدو گفت کانون تو جفت و بی
بدو داد و بهرام گورش بخواست
سوی حجره خویش رفت آرزوی³
بیامد بجای⁶ دگر ماهیار
پرستنده را گفت درها بپند
نیاید که آرند خوان بی بره 875
چو بیدار گردد فقاع و یخ آر¹¹
یکی جام کافور¹³ بر¹⁴ با¹⁵ گلاب
من از جام می همچنانم¹⁶ که دوش
بگفت این و¹⁹ چادر بسر برکشید²⁰
چو خورشید تابنده بفراخت²² تاج 880
پرستنده تازانه شهریار
سپهرا ز²⁶ سالار²⁷ گردنکشان²⁸
سپاه از چمن شد بدرگاه بر
هرانکس که تازانه دانست³⁰ باز
چو دربان پدید آن سپاه گران 885

از - VI⁵ سرایی - K, I, IV, VI⁴ اندرو - VI⁵ کارها - K, I, IV, VI² شد - JI¹
سوی - I, IV¹⁰ در - K¹⁰ بتازان - I⁹ کسی را - K, I, IV⁸ خوار - K⁷ بجایی - K⁶
VI - вместо бб. 874-876: یکی چون که دارد چنین مرد نغ - JI¹² فقاع آر و یغ - JI¹¹
بفرمود پس دخترش را که زود * شبستان معطر کن از بوی عود
بیزدان نماید شدن ناسپاس * دل ناسپاسان بود پدر هراس
چو آمد بدو گفت بهرامشاه * که ای از جمالت خجل گشته ماه
نیاید - JI¹⁸ نماید - K¹⁷ خود چنانم - K¹⁶ پر - I, IV¹⁵ پر - IV¹⁴ عنبر - K¹³
را - K, I, IV²¹ درکشید - K, I, IV²⁰ و - IV¹⁹ شده مست با پیر - VI¹⁸ پی از مرد
- K, I, IV²⁴ تابنده - K, I, IV²³ فروخت - VI²² بنمود - K, I, IV²² VI - б. оп. برگزید
- K²⁸ و - VI²⁷ سپهدار - VI²⁶ I, IV - б. стоит после б. 871.²⁵ پردۀ - VI²⁵ درگه
چنان هم - I, IV, VI²⁹ پیامد سپردار و ژوپین کشان - I, IV²⁹ پیامد سپه همچو رود روان
جوشن وران - VI³² نیزه وران - K³² سپردار - K, I, IV³¹ را دید - VI³⁰ کجا

چو جاذست با او نشسته‌تن دمی^۱
 بهرام گفت ای سوار زبرد
 همان دانش و کوشش^۴ و رای اوی
 ازو آگهی بهترست^۶ از نشسته
 بگفتن مرا^۷ رای کم‌بیش نیست
 فزون آید از بدره^۸ شهریار
 مکن سرسری امشب آرام گیر^۹
 بویژه کسی^{۱۲} کو بود ارجمند^{۱۳}
 سر نامداران برآید ز خواب
 شکیم‌ادل و چیزخواننده‌را
 نه آیین شاه آفریدون بود
 وگر نیز کاری نو آراسته‌تن
 زدن^{۱۴} فال بد رای^{۱۵} و راه^{۱۶} بدست
 تو این^{۱۸} فال بد تا توانی مزن
 پسندیدی^{۲۱} اورا بگفتار^{۲۲} و خوی
 بجان و بدل هست^{۲۴} چون^{۲۵} دیده‌ام^{۲۳}
 نه گردون بچنگ‌ست^{۲۷} با ماهیار

تو گویی به‌بهرام مانند همی
 بگفتار دختر بسنده^۲ نکرد
 بزرگی نگه کن سراپای^۳ اوی
 نگه کن بدو^۵ تا پسند تو هست
 بدین نیکوی نیز درویش نیست
 اگر بشمیری گوهر ماهیار
 گر اورا همی بایدت جام گیر
 بمستی بزرگان نیستند^{۱۰} بلند^{۱۱}
 همان تا برآرد سپهر آفتاب
 بیاریم پی‌یران داننده‌را
 شب تیره از رسم بیرون بود
 نه فرخ بود مست زن خواسته‌تن
 بدو گفت بهرام کاین بپه‌ده‌ست
 پسند^{۱۷} منست امشب این چنگ‌زن
 چنین^{۱۹} گفت با دخترش^{۲۰} آرزوی
 بدو گفت آری پسندیده‌ام^{۲۳}
 بکن کار^{۲۶} زان‌پس بپزدان سپار

855

860

865

^۱ K, I, IV —

که باشد که [پ-K] بیند برین‌گونه‌مرد * بگوید به‌بهرام کنز راه ببرد
 VI —

که باشد که بیند برین‌گونه‌مرد * که خالی نگردد دل او ز درد

بدل — K, I, IV ^۵ کوشش و دانش — I, IV, VI ^۴ سر و پای — K, I, IV ^۳ پسند — IV ^۲

— K, I, IV — обратный порядок мисра. ^۹ گوهر — IV ^۸ بگفت من از — J ^۷ بهترست — K ^۶

زنی — VI ^{۱۴} VI — 6. оп. ^{۱۳} زنی — K, I, IV ^{۱۲} چند — K ^{۱۱} نوشتند — IV ^{۱۰} نشستند — K

— I ^{۱۹} تواس — IV ^{۱۸} بلند — VI ^{۱۷} رای — I, IV ^{۱۶} راه دیو — K ^{۱۵} راه — I, IV ^{۱۴} VI — J ^{۱۳}

پسندی تو — I, IV ^{۲۱} دختر ای — I, IV ^{۲۰} بدختر چنین گفت گای — K ^{۲۰} پدر — IV ^{۱۹} بدو

بچشم سر [همان دم که — K] — K, I, IV, VI ^{۲۴} بدمش — K, I, IV ^{۲۳} بدیدار — I, IV, VI ^{۲۲} بآیین — K ^{۲۱}

بکینست — K, I, IV ^{۲۷} و — K, I, IV ^{۲۶} می — K ^{۲۵} از دور

بچنگ اندرون چیره¹ بپند سپاه
ابا چامه و چنگ زالان³ گذشت
بلند اختر و یکدل و کینه کش⁵
خندیده⁶ سوار دلارام را
جز او را زمانی ز لشکر بکس
خرامان شده سرو هم چون تذر⁷
بناورد خشت¹² افگنی بر دو میل
تو¹⁴ گویی بمی برگ گل را بشست¹⁵
بپای¹⁶ اندر آری نه بیستون
ندید و نه بپند بروز¹⁸ نبرد¹⁹
همه ساله زنده²⁰ برای تو باد
ز دیدار و بالا و آهنگ²¹ اوی
که گفستی دلش گشت گنج پلا
چنین گفت با میزبان شهریار
چو خواهی که یابی بداد آفرین
کزین شیردل چند خواهی نثار²⁴
بر آسودگی²⁵ سودمند آیدت
که ای باب²⁶ آزاده و²⁷ نیک خوی
همالم گشسپ سوارست و بس

ز مهمان چنان شاد گشتم که شاه
چو این² گفته شد سوی مهمان گذشت
بمهمان چنین گفت کی شاهفش⁴
کسی کو ندیدست بهرام را
نگه کرد باید بروی تو بس
میزانت چو غروست و بالا چو سرو
بدل نر⁸ شیر⁹ و بتن¹⁰ زنده¹¹ پیل
رخانت بگلزار مازد درست¹³
دو بازو بکردار ران هیون
تو آئی کجا چشم کس¹⁷ چون تو مرد
تن آرزو خاک پای تو باد
جهاندار ازان چامه و چنگ اوی
برو بر ازان²² گونده شد میتلا
چو در پیش او مست شد ماهیار
که دختر بمن ده بآیین و²³ دین
چنین گفت با آرزو ماهیار
نگه کن بدو تا پسند آیدت
چنین گفت با ماهیار آرزوی
مرا گر همی داد خواهی بکس

835

840

845

850

IV-⁴ ز مهمان سوی میهن و مان-³ K, I, IV-³ چنین-² I-² خیره-¹ K, IV, VI-¹
K-⁹ ژنده-⁸ I-⁸ VI-⁷ ب. оп. سپهرمد-⁶ VI-⁶ ستوده-⁵ I, IV-⁵ ماه من-⁵ IV-⁵ من
L, ¹⁴ همی-¹³ K-¹³ اسپ-¹² K, I, IV-¹² نر-¹¹ I-¹¹ بتن-¹⁰ VI-¹⁰ شیر-⁹ I, IV-⁹ شیر شرز-
ز پای-¹⁶ I, IV, VI-¹⁶ تو گویی که می برفشاند همی-¹⁵ K-¹⁵ شست-¹⁵ L, I, VI-¹⁵ چه-¹⁵ K-¹⁵
VI-¹⁹ ندیدم بسان تو اندر-¹⁸ K, I, IV-¹⁸ برنج آفریند [نپارد بگیتی-¹⁷ K, I, IV-¹⁷ فلک
و-²³ L-²³ بران-²² I, IV-²² فرهنگ-²¹ K, I, IV-²¹ زندگانی-²⁰ I, IV-²⁰ ب. оп.
K, I-²⁶ بر او شوی-²⁵ K, I, IV, VI-²⁵ 847-849 гаплография: A 847 — B 849. K-²⁴ вместо бб.
IV, VI-²⁷ پیر-²⁷ K, I, IV-²⁷ د-²⁷ VI-²⁷ بیندال-²⁷ K, I, IV-²⁷

نه از بهر جای¹ درنگ آمدم
همی² با آسمان اندر آرد³ سرم
همان⁵ چاهه گویست⁶ و لشکر شکن⁷
همو⁹ میگسار¹⁰ و دلآرام¹¹ بود
بپیش گشسپ آی با بوی و رنگ
خرامان بسان بت برهمن¹²
بهر چیز مانده شهریار
پدر میزبانست و¹⁴ گنجور تست
سرت برتر از ابر بارنده باد¹⁵
یکی چاهه¹⁷ باید مرا بی درنگ
گروگان کند پیشی مهمان روان
نخستین خروش مغان در گرفت¹⁹
تو گفستی بنالد همی چنگ زار²¹
همه خانه وی سمین بوی گشت
چو سرو سهی بر لب جویبار²³
زبان گرم گوی²⁶ و دل آزر جوی
بدانشش روان²⁷ تو²⁸ پرورده باد
منم چون پرستار³¹ نام آرزوی

من ای در با آواز چنگ آمدم
بدو میزبان گفت کاین دخترم
همو⁴ میگسارست و هم چنگزن
دلآرام⁸ آرزو نام بود
سرو سهی گفت بردار چنگ
بیمامد بر پادشاه چنگزن
بمهرام گفت ای گزیده سوار
چنان دان که این خانه بر¹³ سور تست
شبان سیه بر تو فرخنده باد
بدو گفت بنشین و¹⁶ بردار چنگ
شود ماهیار ای در امشب جوان
زن چنگزن چنگ در¹⁸ بر گرفت
دگر چاهه²⁰ باب خود ماهیار
چو رود بریشم²² سخن گوی گشت
پدر را چنین گفت کای ماهیار
چو کافور کرده²⁴ سر مشکبوی²⁵
همیشه بداندیششت آزرده باد
توی چون²⁹ فریدون³⁰ آزاده خوی

820

825

830

K-⁵ که هم-K⁴ آید-K³ همان-² ل-¹ جای و-^{VI} کام و-^{I, IV} جنگ و-K¹
خرامان بسان یکی نارون-^{I, IV} نت بر انجمن-K⁷ جام گویست-^{ل-6} همه-^{VI} همی
[روذن-^{IV} см. б. 821. ⁸ ل-⁸ را оп.; ⁹ VI-⁹ جهادجوی-^{VI} همی-^{K, I, IV, VI-10}
¹³ K, I, قتی [یکی-^{VI}] نارون-^{I, IV, VI} سهیل یمن-^{K, T-12} دل انجام-K¹¹ غمگسار
بدو شاه گفتا که-^{VI-16} оп. ¹⁵ VI-⁶ و-^{IV} بان و دخت-K¹⁴ خانه-^{IV, VI}
جامر-^{ل-20} برگرفت-^{I, IV, VI} خروشیدن اندر گرفت-K¹⁹ بر-^{K, IV-18} جام-^{ل-17}
²¹ K-⁶ оп. ²² K-²² چو آن ماه زرين-^{I, IV-23} вместо бб. 828-830 гаплография: A 828-B 830.
²⁴ л-²⁷ گرم کرده-^{VI} چرب گوی-K²⁶ گل سرخ موی-^{л, K, I, IV-25} گرد-^{I, IV-25} گیرد-^{л-24}
پرستنده-K³¹ خوب فرزند-^{л-30} خون-^{IV-29} به-^{л-28} روانت بدانش-^{VI} روانش
I, IV-^{شبهستان}

همه¹ بدسگالان ترا بنده² باد
 ز دیدار او میزبان³ گشت شاد
 برو خوردنیها ازانسان⁵ که بود⁶
 بفرمود تا اسبپ اورا بیست
 یکی جای دیگر بیاراستند⁸
 نهادند و¹¹ بنشست نزدیک شاه
 بهرام گفت ای گو مرزبان
 فدای تو بادا تن و جان¹⁵ من
 که یابد¹⁶ چنین تازهرو¹⁷ میزبان
 بخواب خوش آرام یابد گرفت¹⁸
 بل ناسپاسان بود پرهراص¹⁹
 ز دیدار مهمان²¹ همی خیره گشت
 بمی²² رامش و²³ نام و آرام خواست
 می سرخ و جام²⁵ و²⁶ گل و²⁷ شنبلیله
 بخورد و²⁸ بمشک و گلایش بشست
 بدو گفت میخواره را چیست نام
 بهرام شاهت گروگان کنم
 بدو گفت نامم گشسپ سوار

بدو گفت شب بر تو فرخنده باد
 نهالی بیفکند و مسند نهاد
 گرازمایه خوانی بیاورد زود⁴
 پیامد یکی مرد مهترپرست
 پرستنده را نیز خوان خواستند⁷
 همان میزبانرا⁹ یکی زیرگاه¹⁰
 بپوش بیاراست پس¹² میزبان
 توی میهمان¹³ اندرین خان¹⁴ من
 بدو گفت بهرام تیره شبان
 چو نان خورده شد جام یابد گرفت
 بیزدان نباید بود ناسپاس
 کنیزک بمرد آبستان²⁰ و²⁰ شست
 چو شد دست شسته می و جام خواست
 کنیزک بیاورد جامی²⁴ نیمید
 بیازید دهقان بجام از نخست
 بهرام داد آن دلارای²⁹ جام
 همکنون بدین³⁰ با تو پیمن کنم
 فراوان بخندید زو³¹ شهریار

800

805

810

815

K-⁵ زرد I, VI-⁴ بهرام یل K-³ تو کنده VI- همه کنده K-² دل K, VI-¹
 K-⁷ نهاده برو [درو VI-] خوردنیهای سرد [سود IV-] I, IV, VI-⁶ نهاده برو خوردنیها
 VI-¹¹ و оп. VI-¹⁰ پارگاه VI-⁹ مرزبانرا K-⁸ بپیراستند I, IV-⁸ بنشاختند K-⁸ ساختند
 K-¹⁶ بیامیز با رای گستاخ- K, I, IV-¹⁵ کاخ K, I, IV-¹⁴ مرزبان K-¹³ لب K-¹²
 I-¹⁸ б. оп.; K, I, IV-¹⁸ доб.: بیایی چو تازه رخ- I, IV-¹⁷ تازه رخ- K, VI-¹⁷
 شب تیره و باده خسروی * چو گشتی ز می سپر [مست K] تا بغوی
 چو از خواب بیدار گردی پگاه * بمی تاخت باید بآیین شاه
 می و-²² Л, I, IV-²¹ بهرام (метр нарушен). IV-²⁰ آب دستار K-²⁰ VI-¹⁹ K, I, IV, VI-¹⁹ б. оп.
 IV-²⁸ و оп. VI-²⁷ و оп. K, I, IV, VI-²⁶ از-²⁵ سرخفام IV-²⁴ جام VI-²³ K, VI-²³ و оп.
 ازان K-³¹ همی K-³⁰ دلارام K, I, IV-²⁹

- 780 چو آواز چنگ، اندرآمد¹ بگوش
همی تاخت باره باواز⁴ چنگ
بزد حلقه را بر در و بار خواست
پرستنده مهربان گفت کیست
چنین داد پاسخی که شبگیر شاه
785 بلندگید بر زیر من بارگی
چنین اسپ و زرین ستامی⁷ بکوی⁸
بیمامد کنیزک بدهقان بگفت
همی گوید اسپ¹¹ بزربین ستام
چنین داد پاسخی که بگشای در
790 چو شاه اندرآمد¹⁴ چنان جای دید
چنین گفت کای¹⁶ دادگر یک خدای
مبادا جزاز¹⁸ داد آیین من
همه کار²¹ و کردار من داد باد
گر²³ افزون شود²⁴ دانش و داد²⁵ من
795 همه زیردستان چو²⁷ گوهرفروش
چو آمد به بالای ایوان³⁰ رسید³¹
چو دهقان ورا دید بر پای خاست

K, I, IV — هم آواز رود و هم آواز نوش — VI³ خوان — K² چنگش بیماد — VI¹ —
обратный порядок мисра. K, I, IV, VI — [IV — آوای] گنگون بر آواز — VI⁵ برین در بگوید که —
این دم — VI¹⁰ جو — VI⁹ ستام نکو — VI⁸ است زین و ستام — K⁷ یکبارگی — K⁶
I, IV, VI — доб.: تو مهران ندیدستی ایدر مگر — I, IV, VI¹³ و ز — K¹² اسپم — K¹¹
کنیزک دوان [درون — VI] رفت و بگشاد در * بیمهرام گفت اندرآی ای پسر
بجز — VI¹⁸ بنیکی — VI¹⁷ ایما — IV¹⁶ پرستنده چند — VI¹⁵ اندرون شد — VI¹⁴
بود — L²⁴ که — L²³ بمن — K, I, IV²² داد — IV²¹ (нет рифмы). — VI²⁰ کار — L¹⁹ و —
جوش — L²⁹ ناله و — L, IV²⁸ چو — L, K, IV²⁷ جهان بین — L²⁶ دین — L²⁵
به ایوان چنان چون سزید — K³¹ بایوان و در می [وی — VI] — L, VI³⁰ VI — 66. 794, 795 оп.

- شب تیره زو جفت گیرد گریز
 شهنشاه زین سان که¹ باشد بدست
 همه بر سران³ افسر از⁴ گوهران⁵
 درفشان ز دیمای رومی گهر⁶
 کنیزشان یکی⁷ نیست بی دستگاه
 بسالی بریشان⁸ رود⁹ باز¹⁰ روم
 دریغ آن رخ مجلس آرای شاه¹²
 بیک تیر برهم بدوزد دو گور¹⁵
 بزودی شود سست¹⁷ چون پرنیان¹⁸
 بتن سست گردد بلب²⁰ لاژورد²¹
 سپیدی کند در²² جهان نامید
 ز کار زنان چنگونه بلاست
 گر افزون بود خون بود ریختن²⁷
 بسایید جوان خردمندرا
 ز سستی تن³¹ مرد بی³² خون کند³³
 یکی گفت خورشید گم کرد راه
 پرستنده یک تن³⁵ ز بهر³⁶ ستور
- نیابد همی سیری از خفت و خیز
 شبستان مر اورا فزون از صدست
 کنون نهصد و سی زن از مهتران²
 ابا یاره و تاج و با تخت زر
 شمردست خادم بمشکوی شاه
 همی باز خواهد ز هر مرز و بوم
 دریغ آن بر و کتف¹¹ و بالای شاه¹²
 نه بیند چنو کس ببالای¹³ و زور¹⁴
 تمه گردد از خفت و خیز¹⁶ زنان
 کند دیده تار یک و رخساره¹⁹ زرد
 ز بوی زنان موی گردد سپید
 جوانرا²³ شود²⁴ گوژ بالای راست
 بیک ماه²⁵ یک بار²⁶ آمیختن
 همین²⁸ بار²⁹ از بهر فرزندرا
 چو افزون کنی کاهش افزون کند³⁰
 برفتند گوینان بایوان شاه
 شب تیره گون³⁴ رفت بهرام گور

تن از دختران — K, I, IV, VI — 2 ازین [شهنشاه کزین — VI] گونه — K, I, IV, VI — 1
 3 I. 6. K, I, IV, VI — 6. 7. I. 8. K, I, IV, VI — 8. 9. I, IV — 5. 10. K, I, IV, VI — 10. 11. K, I, IV, VI — 11. 12. K, I, IV, VI — 12. 13. K, I, IV, VI — 13. 14. K, I, IV, VI — 14. 15. K, I, IV, VI — 15. 16. K, I, IV, VI — 16. 17. K, I, IV, VI — 17. 18. K, I, IV, VI — 18. 19. K, I, IV, VI — 19. 20. K, I, IV, VI — 20. 21. K, I, IV, VI — 21. 22. K, I, IV, VI — 22. 23. K, I, IV, VI — 23. 24. K, I, IV, VI — 24. 25. K, I, IV, VI — 25. 26. K, I, IV, VI — 26. 27. K, I, IV, VI — 27. 28. K, I, IV, VI — 28. 29. K, I, IV, VI — 29. 30. K, I, IV, VI — 30. 31. K, I, IV, VI — 31. 32. K, I, IV, VI — 32. 33. K, I, IV, VI — 33. 34. K, I, IV, VI — 34. 35. K, I, IV, VI — 35. 36. K, I, IV, VI — 36.

- همان زَر و سیمست و هم زیورست
 سر³ جعد⁴ زلفش شکن بر⁵ شکن
 کسی مردم⁷ پیر ازین سان ندید
 مر اورا کجا مازدی دستگاه
 همان موبدش نیست بیدادگر
 که اورا خدای جهان باد پشت
 تبه شد به¹⁰ پیکان مرد دلیر
 سواری¹² سرافراز با یار هفت¹³
 پدیدار کن راه و¹⁴ بر ما مپوش¹⁵
 دهی¹⁶ تازه پیشش اندرآیدت نو
 بنزدیکئی کاخ بهرامشاه
 بچشن آید آن مرد بادستگاه¹⁸
 بگوش آیدت نوش و آواز چنگ
 یکی جامه خسرو آرای²⁰ خواست
 همانا پر از آرزو²¹ شد²² سرش
 که اکنون شود شاه ایران²⁴ بده
 همه سوی گفتار دارید گوش²⁶
 نهد بی گمان بر سرش تاج زر²⁸
- 745 بخروار با نامور گوه‌رست
 ندارد جزاز¹ دختری² چنگزن
 نخواهد⁶ جزاز دست دختر نمید
 اگر نیستی داد بهرامشاه
 شه‌شاه گیتی نکوشد⁸ بزر⁹
 750 نگوئی مرا کاین بدانرا که کشت
 بدو گفت بهرام کاین هردو شیر
 چو شیران جنگی بکشت او¹¹ برفت
 کجا باشد ایوان گوه‌رفروش
 بدو سرشمان گفت ز ایدر برو
 بشهر آید آواز زان¹⁷ جایگاه
 755 چو گردون بپوشد حریر سیاه
 گر ایدونک باشد¹⁹ لختی درنگ
 چو بشنید بهرام بالای خواست
 جدا شد ز دستور وز لشکرش
 760 چنین گفت با موبدان²³ روزبه
 نشینند بدان²⁵ خان گوه‌رفروش
 بخواهد همان دخترش²⁷ ازپدر

در-⁵ K و I, IV, VI — доб. ⁴ سیه- VI و I, IV — доб. ³ دختر- IV, VI ² بجز- VI ¹
 ز- I, IV, VI ¹⁰ نگیردش زر- K ⁹ نکوبد- I, II ⁸ دختر- IV ⁷ نگیرد- VI ⁶
 :¹³ K — доб. :¹² K, VI — سوار ¹¹ و K, II —
 وزان‌پس چنین گفت با سرشمان * که این جای باشی تو روز و شبمان
 شدی ایمن از رنج شیران زر * بمباش اندرین مرز و انده مخور
 بشهر راندر آواز آن [ازان- I] K, I ¹⁷ رهی- K, I, IV ¹⁶ VI — ب. оп. ¹⁵ و K — ¹⁴ сп.
 —²⁰ LI ¹⁹ LI —¹⁸ IV — б. стоит после б. 757. ازان- VI بشهر اندرون دارد او- IV
 پیرآزار شد زو- I, IV — بد- K ²² پیرآزار [آواز- VI] زو- K, VI ²¹ آلا- VI خسروی آرای
²³ K, I, IV, ²⁶ IV — б. оп. ²⁵ K, I, VI — بکوبد در- ²⁴ VI — گیتی- ²³ K, I, IV — مهتران- ²⁸ K, I, IV — доб.:
 وزان‌جا بمشکوی زرین برد * وگر در شمس‌تان برزین [زرین- IV] برد

ز لشکر هر انکس که آن زخم دید
که چشم بد از فتر تو دور باد
بمردی تو اندر زمانه نوی
بران^۱ شهریار آفرین گسترید
همه روزگاران تو^۲ سور باد
که هم^۳ شاه و هم خسرو و^۴ هم گوی^۵

۱۴

وزانجا برانگیخت شهرنگرا^۶ 730
دو شیر ژیان پیش آن همیشه دید
بزد تیر بر^۸ سینه شیر^۹ چاک^{۱۰}
بر ماده شد تیز^{۱۳} بگشاد دست^{۱۴}
چنین گفت کان تیر بی پتر بود
سپاهش همی^{۱۸} خواندند آفرین 735
ندید و نه بیند کسی نر^{۱۹} جهان
چو با تیر بی پتر تو^{۲۱} شیر افگنی
بدان مرغزاران درون راند^{۲۲} شاه
یکی همیشه دیدند^{۲۳} پر گوسفند
یکی سرشمان دید^{۲۴} بهرام را 740
بدو گفت بهرام کاین گوسفند
بدو سرشمان گفت کای^{۲۹} شهریار^{۳۰}
همین گوسفندان گوهر فروش
توانگر خداوند این گوسفند

بدیدش یکی بهیشه تنگرا^۷
کمانرا بزه کرد و اندر کشید
گذر کرد تا^{۱۱} پتر و پیکان بخاک^{۱۲}
بر شیر با^{۱۵} گردانش بهست^{۱۶}
نبد تیز^{۱۷} پیکان او کتر بود
که ای نامور شهریار زمین
چو تو^{۲۰} شاه بر تخت شاهنشهان
پی کوه خارا ز بن برکنی
ز لشکر هرانکس که بد نیکخواه
شمانان گریزان ز بیم گزند
بر او دوید از پی نامرا^{۲۵}
که آرد^{۲۶} بدین جای^{۲۷} ناسودمند^{۲۸}
ز گیتی من آیم بدین مرغزار
بدشت اندر آوردم^{۳۱} از کوه دوش
بپیچد همی از نهیب گزند^{۳۲}

^۱ IV — اجر ^۲ K — روزگارانت با ^۳ همان K ^۴ Л, I — و оп. ^۵ VI — б. оп.; Б — перевод бб. 717—729 отсутствует. ^۶ K, I, IV — شاه ^۷ K, I, IV — اندر آمد براه ^۸ K — تیرش ز پیکان و پر ^۹ VI — доб. و ^{۱۰} K — نر ^{۱۱} IV, VI — با ^{۱۲} K — پیکان و شد ^{۱۳} K — پیکانش پای ^{۱۴} K — بهست ^{۱۵} K — تا ^{۱۶} K — دست ^{۱۷} K — تیز ^{۱۸} K, I, IV, VI — همه ^{۱۹} K, I, IV — کسی اندر ^{۲۰} K — چنو ^{۲۱} I — پتر ^{۲۲} VI — رفت ^{۲۳} K, VI — دارد ^{۲۴} I, IV, VI — دید ^{۲۵} Л — بود ^{۲۶} I, IV — ناسودمند ^{۲۷} K — پیچد ^{۲۸} I — ای ^{۲۹} K, I, IV, VI — نامدار ^{۳۰} K — آورده ^{۳۱} Л — б. оп. ^{۳۲} آورده

جهاندار و دانا و نیزه‌گزار
نپایشی کنم خاک درگاهرا¹
بمرد و بی‌اراست درگاهرا
جراز تازیانه نبودی نشان
دوان⁴ پیشی رفتی و بردی نماز⁵
چو خرم شد اندر عمارت نشست
سوی خانه عنبرآگین⁶ خویش
بسی خورد و بخشید و شادی نمود⁸

بدو گفت برزین که ای شهریار
یکی بندهام تا زیم شاهرا
یکی بنده تازانه شاهرا
سپهرا² سالار گردنکشان
چو دیدی کسی شاخ شیب³ دراز
همی بود بهرام تا گشت مست
پیامد به شکوی زرین خویش
چو⁷ آمد یکی⁸ هفته آنجا بود

710

715

۱۳

خود و روزبه با سواری هزار
ز قربان¹⁰ کمان کین¹¹ برکشید¹²
ز یزدان پیروزگر کرد یاد
ز کشتن¹⁵ بروی اندرآورده روی
ز خونشان شده لعل روی زمین
بمستی جدا شد یک از¹⁶ یک¹⁷ دگر
یکی مادهرا اندرآورد زیر¹⁹
بخندید چون²² گور²³ شد²⁴ شادمان
گذر کرد بر گور پیکان و پر
دل لشکر از زخم او برفروخت

به شستم پیامد بدشت شکار
همه دشت یکسر پر از گور دید
دوزاخ¹³ کمانرا¹⁴ بزه برنهاد
بهاران و گوران شده جفت جوی
همی پوست کند این ازان آن ازین
همی بود بهرام تا گور نر
چو پیروز شد¹⁸ نره گور دلیر
بزه داشت بهرام²⁰ جنگی²¹ کمان
بزد تیر بر پشت آن گور نر
نر و مادهرا هر دو برهم²⁵ بدوخت

720

725

روان — IV — 1 — 4 و شیبی — K — 3 سپهدار — 2 Л — 709—710 оп. K, I, IV — 1
و گفت — K, I, IV — 9 بیک — I, IV — 8 بر — K — 7 گوهر آگین — VI — 6 VI — 66. 711—713 оп.
حکایة آخری لبهرام مع برزین озаглавлены 599—716 Б — 66. و چندی ستود — VI و شنود
VI — 12 کیی — K, I, IV — 11 ترکش — K, I, IV — 10 Б — доб. в конце эпизода махъ Махмуду. الجوهری
جدا — VI — 16 کشتی — K, I, IV, VI — 15 سپهرا — I, IV — 14 همانکه — VI — 13 66. 717, 718 оп.
بهرامان — Л — 20 I, IV, VI — 6. оп. بیرون شد آن — Л — 18 یکی از — K, I, IV — 17 گشت از
I, 25 دیدشان — K — 24 دید — IV دید و — I — 23 و وز — VI — 22 چنگی — IV — 21 (метр нарушен).
ماده هر دو بهم — IV

سزوار تخت‌اند و زی‌بای تاج^۱
 که ای شاه دشمن‌کش و شیرگیر^۲
 بد و نیک با شهریار جهان^۴
 ز افگندنی و^۵ پراگندنی
 بایوان من بنده گر بیش نیست
 کزان دخترانرا بود نیک بخت^۷
 که^۸ چیزی که داری تو اندر^۹ نهفت
 تو با جام می سوی رامش گرای
 بره^{۱۲} کیومرث^{۱۳} و هوشنگ شاه
 همه هر سه زنده برای^{۱۵} تواند
 فرانک دوم^{۱۸} و^{۱۹} سیوم^{۲۰} شنبلید
 ز بازو^{۲۱} زنان نیز بگزیدشان
 پسندید چون دید^{۲۲} بهرامشاه
 بیارد ز لشکر یکی نامدار
 ز رومی همان^{۲۵} خادم آورد شست^{۲۸}
 همی‌بود تا مست‌تر گشت شاه

بمالی ساجند و هم‌رنگ عاج
 پس‌انگاه گفتش به‌بهرام پیر
 بگویم کنون هرچ^۳ هستم نهان
 ز پوشیدنی هم ز گسترده‌نی
 همانا شتریار باشد دویست
 همان یاره و طوق و هم^۶ تاج و تخت
 ز برزین بخندید بهرام و گفت
 بهمان تا باشد هم انجا^{۱۰} بجای
 بدو پیر گفت این^{۱۱} سه دختر چو ماه
 ترا دادم و خاک‌پای^{۱۴} تواند
 مهین دخترم^{۱۸} نام ماه‌آفرید^{۱۷}
 پسندیدشان شاه چون دیدشان
 ببرزین چنین گفت کاین هر سه ماه
 بفرمود تا مهد ززین چهار
 چو هر سه مه^{۲۳} اندر عماری نشست^{۲۴}
 بمشکوی ززین شدند این سه ماه

^۱ VI — 6. оп. ^۲ K, I, IV, VI — 6. оп. ^۳ K, I, IV — آنچه ^۴ VI — вместо 6.:

بگویم کنون آنچه دل‌خواستیست * مرا هر سه بر کار خود راستیست
 بدو گفت ببرزین که ای شهریار * مرا هست چیزی کت آید بکار
 K—доб.: دختران شاد باشند [گردند—VI] سخت ^۷ K, I, IV, VI—با ^۶ K, I, IV, VI—وز ^۵ K—
 فدای پی شاه نیک‌اخترست * اگر گنج و تاجست و گر دخترست
 (метр нарушен); بدو گفت این—^{۱۱} K—چنین هم—^{۱۰} VI—ایدر—^۹ VI—ز—^۸ IV, VI—
 علی رسم—^{۱۳} Л, VI—فریدون—^{۱۲} K, VI—برسم—^{۱۱} I, IV—گفت پیر این—^{۱۰} I, IV, VI—
 همان دخت نه—^{۱۶} K, I, IV—دخترا—^{۱۵} IV—بپوی—^{۱۴} IV—کوی—^{۱۳} K, I, IV, VI—جیومرث و آوشنچ
 IV—^{۲۲} بازو—^{۲۱} IV—دگر—^{۲۰} I, IV—بد—^{۱۹} K, I, IV—دگر—^{۱۸} I, IV, VI—مهرآفرید—^{۱۷} K—
 خادم‌انرا بخواند—^{۲۶} K—چهل—^{۲۵} K, I, IV—نشاند—^{۲۴} K—بت—^{۲۳} K, I, IV—پسندیده آمد ب
 I, IV—доб.: خادم بت‌پرست—^{۲۲} K, I, IV—

بگردد بتان‌بر [در—K] همی‌راندند * بر ایشان همی‌آفرین خواندند

چنین گفت کای خسرو ماهروی²
 بشادی⁴ همان⁵ خسرو گاهرا
 بنازد⁸ بتو تخت شاهی و تاج
 خنک آنک شبگیر بیندت روی
 همی فر¹¹ تاجت برآید پابر
 بشادی¹³ بخندد دل از مهر تو
 شکرت نه بینم همی جز هژبر¹⁵
 همی آب گردد ز داد تو شیر
 همان بازوی زورمند ترا
 وگرچند باشد سپاهی گران
 بخورد آن گران سنگ جام بلور
 چشیده ز گیتی بسی گرم و سرد
 گو¹⁸ شهریاران¹⁹ سر انجمن²⁰
 بکیوان برافرازم اخترترا²¹
 بتو شاد بادا می و میگسار
 که دارد²⁴ چنین²⁵ زهره اندر نهان
 که پیرستم این تخت شاهنشهی
 همان فر و اورنگ²⁶ و تخت ترا
 بپیش تو بر پای چون بنده اند
 بدانسان که از دور دیدش²⁸ سه²⁹ ماه³⁰

نخستین شهنشاهرا چامه گوی¹
 نمایی مگر³ بر فلک ماهرا
 بدیدار ماهی و⁷ بالای ساج
 خنک آنک شبگیر بیندت روی
 میان تنگ چون شیر و¹⁰ بازو ستبر
 بگلنار¹² مازد همی چهر تو
 دلت همچو دریا و رایت چو¹⁴ ابر
 همی مو¹⁶ شکافی به پیکان تیر
 سپاهی که بیند کمند ترا
 بدزد دل و مغز جنگاوران
 چو آن چامه¹⁷ بشنید بهرام گور
 بدو گفت شاه ای سرافراز مرد
 نیایی تو داماد بهتر ز من
 بمن ده تو این هر سه دختر ترا
 بدو گفت برزین که ای شهریار
 که یارست گفت این²² خود اندر²³ جهان
 مرا گر پذیری بسان رهی
 پرستش کنم تاج و تخت ترا
 همان²⁷ این سه دختر پرستنده اند
 پرستندگانرا پسندید شاه

675

680

685

690

نشایی — I, IV, VI — بشاهی — K⁴ همی — IV³ 66. 663—673 оп. — VI² جام گوی — I¹
 نیازد — IV⁸ ماهی — VI ماه و — K⁷ خسروی — I, VI⁶ مگر — K, I, IV, VI⁵
 دریا — K¹⁴ ز شادی — I, VI¹³ بخورشید — VI¹² برز — VI¹¹ هر دو — IV¹⁰ VI — 6. оп.⁹
 و شهریار و — IV¹⁹ سر — K¹⁸ از جام — K, I¹⁷ موی — I¹⁶ VI — 6. оп.¹⁵ گفت همچو
 K, I,²⁴ این در — K²³ گفتن — K, I, IV, VI²² افسر ترا — I, IV²¹ لشکر شکن — K²⁰
 دید آن — I, IV²⁸ مرا — I, IV — ترا — K²⁷ اورند — I, IV²⁶ خود این — VI²⁵ کرا بد — IV²⁰
 دیدی براه — K³⁰ چو — VI²⁹

نهادند بر² دست بهرام گور³
از⁵ اندازه خط⁶ برتر کشید
بیماد بهر جای خمی⁷ نهاد
چنین گفت کای پرخرد⁹ مهتران¹⁰
نه گردنکشی با¹¹ سپاه آمدست
تو چنگ آور ای دختر¹⁶ ماهروی¹⁷
نهادند بر سر¹⁸ ز گوهر کلاه
سدیگر خوش آواز لشکر شکن
ز باده تهی کرد و شد²⁰ شادام
که با تو بدین شادمانی²¹ زنند
مبیناد بی تو کسی روزگار
پسندیده و دختران²³ منند
سیم پای کوید شکن بر شکن²⁶
بدین سان که بیند همی شهریار
بپرداز دل چامه شاه گوی
یکایک دل از غم بپرداختند³²

ازان پس بیاورد جامی¹ بدور
جهاندار بهرام⁴ بستد نمید
چو برزین چنان دید برگشت شاد
چو شد مست برزین بدان⁸ دختران
بدین باغ بهرام شاه آمدست
هلا¹² چامه¹³ پیش آور ای¹⁴ چامه گوی¹⁵
برفتند هر سه بنزدیک شاه
یکی پای کوب و دگر چنگ زن
بآواز¹⁹ ایشان شهنشاه جام
بدو گفت کاین دختران کینند
چنین گفت برزین که ای شهریار
چنان دان که این دلبران²² منند
یکی چامه گوی²⁴ و یکی²⁵ چنگ زن
چهارم²⁷ بکردار خرم²⁸ بهار
بدان چامه زن²⁹ گفت کای³⁰ ماهروی
بتان چامه و³¹ چنگ بر ساختند

660

665

670

¹ K, IV, VI — جام ² K — نهادش ابر ³ K — доб.:

نیمایش گرفت ایزد پاکرا * همان آتش و آب و هم خاکرا
زمین را — K چیزی — ⁷ J — مرد — ⁶ K — وز — I, IV — بر — ⁵ K — چون دید — ⁴ K, I, IV, VI —
VI — کهتران — ¹⁰ K, I, IV — گهر — I — هنر — ⁹ K, IV, VI — و آن — ⁸ J — ببوسید و بر سر
آور و — ¹⁴ VI — جام — ¹³ J, K, IV — سبک — ¹² VI — زن — I, IV, VI — زین — ¹¹ K — دلبران
چنین گوی کای شاه آزاده خوی — ¹⁷ VI — پرنهر — ¹⁶ K — آر با رنگ و بوی — K — جام گوی — ¹⁵ J —
بمخت — ²⁰ I — چو بستد از — IV — بنوشید از — I — بر آواز — ¹⁹ K — نهاده بسر بر — ¹⁸ K, I, IV —
— ²³ K, I, IV, VI — دختران — ²² K, I, IV — کامی — ²¹ K, I, IV — زبان کرد گویا و دل — IV — کبی
— ²⁶ K, I, IV — доб.: دگر — ²⁵ K, IV — جام گوی — K — جام کوب — ²⁴ J — دلبران

ز چیزی مرا نیست شاهای کمی * درم هست و دینار و باغ [آب — K] و زمی
جام زن — ²⁹ J — فرخ — ²⁸ IV — («چهارم» در متن شاید خود برزین است) سه دختر — ²⁷ K, I —
بر — ³¹ I, IV — ای — ³⁰ I, IV — خامه زن — IV — ³² K — 66. 671, 672 оп.

بکام تو گرداد² گردان سپهر
 بدین مرز من با سواری⁴ دویست
 اگر شاد⁸ گردد بدین باغ⁹ شاه
 که امروز طغری شد از من¹⁰ نهان
 که مرغان چو نخچیر بد¹³ او¹⁴ پلنگ¹⁵
 که اکنون یکی مرغ دیدم سپاه
 همان¹⁷ چنگ و منقار او چون زریز
 بیاید هم اکنون بخت¹⁹ بدست
 که رو²¹ گوزبن²² کن سراسر²³ نگاه
 که همواره شاه جهان باد شاد²⁴
 کنون بازاریش بگيرد بدست
 که ای بر زمین شاه بی یار و جفت
 همه تاجداران ترا بنده باد
 چو آرام دل یافستی کام خواه
 فرود آمد و شادمان²⁷ گشت پییر
 همان گنج²⁸ داران و گنجور اوی
 نخستین ز شاه جهان برد³¹ نام³²
 چو از خوردن نان بپرداختند³³

چنین¹ گفت کای شاه خورشیدچهر
 نیارمت گفتن که ایدر³ بایست
 سر و⁵ نام⁶ برزین برآید⁷ بهماه
 برزین چنین گفت شاه جهان
 دلم شد¹¹ ازان مرغ گیرنده¹² تنگ
 چنین پاسخ آورد برزین بشاه
 ابا زنگ زرین تنش همچو¹⁶ قیر
 بیامد بران گوزبن بر¹⁸ دشست
 همانگه یکی بنده را گفت²⁰ شاه
 بشد بنده چون باد و آواز داد
 که طغری بشاخی برآویختست²⁵
 چو طغری پدید آمد آن پییر گفت
 پی مرزبان²⁶ بر تو فرخنده باد
 بدین شادی اکنون یکی جام خواه
 شهنشاه گیتی بران آبگیر
 بیامد همانگه دستور اوی
 بیاورد برزین می سرخ و²⁹ جام³⁰
 بیاورد خوان و خورشی ساختند

1 I, IV — بدو 2 Л — ترا باد K — دلت باد — 3 VI — اینجا 4 IV, VI — سوار 5 Л, K —
 ز ما [من — VI] شد 10 K, VI — بدیدار 9 VI — شاه 8 Л — آمد 7 K — ماه 6 Л — و
 و او چون — VI 14 بود 13 I, IV — پرنده — VI 12 گشت 11 K, I, IV, VI — او
 گوی زرین — K 18 همه — VI 17 و رنگش چو — K 16 همی تاختم پس بر آوای زنگ — K 15
 یکی بنده را پس — VI 20 به [ز — K] بخت [بخت — VI] تو آید هم اکنون — K, I, IV, VI 19
 گوزبن را تو بر کن — VI 23 گوزرا — I, IV — گوی زرین — K 22 شو — I, IV 21 بفرمود
 میزبان — I, IV, VI 26 (метр нарушен). ز شاخ درآویختست — VI 25 شاد باد — K, I, IV, VI 24
 یکی جام زرد — K 30 پیر می یکی زرد — I, IV 29 خیل — K, I, IV 28 بر — IV 27 تر — I
 31 VI — نخست از جهاندار بردند 32 K — کرد 33 K, I, IV — 6. оп.

همی تاجش از مشستری برگذشت
سوی آب دریا نهادند روی
بدان آب رفتی بفرخنده فال
شهنشاه دریا پر از مرغ¹ دید
شکیمیا نید² مرغ فرمانروا
شکاری چو نخچیر بود او³ پلنگ⁴
کلنگی بچنگ آمدش⁷ بردمید
یکی بازدار⁸ از پس⁹ اندر¹⁰ دمان
همی تاخت از پس¹² باواز¹³ زنگ
برآورده از گوشه¹⁴ باغ کاخ
همی بود لشکر بنخچیرگاه
یکی جای دید از برش¹⁴ تند¹⁵ راغ¹⁶
برویر¹⁷ نشسته یکی مرد پیر
همه باغ پر بنده¹⁸ و خواسته¹⁹
نهاده برسر²¹ ز پیروزه تاج
بابرو کمان و بگیسو کمند
بدیشان²³ نگه کرد بهرام گور
ز باز و ز طغری دلش تیره شد²⁶
رخ او شد از بیم چون شنبلید
دل او شد از شاه ناشاد²⁷ کام
بر شاه شد خاکرا بوسه داد²⁹

بیماد شهنشاه زمین سان بدشت
هرانکس که بودند نخچیرجوی
جهاندار بهرام هر هفت سال
چو لشکر بنزدیک دریا رسید
بزد طبل و طغری شد اندر هوا
زبون بود چنگال او را کلنگ
سرافجام گشت از⁵ جهان⁶ ناپدید
بپژید برسان تیر از کمان
دل شاه گشت از پریدنش¹¹ تنگ
یکی باغ پیشی اندر آمد فراخ
بشد تازیان با تنی چند شاه
چو بهرام گور اندر آمد به باغ
میان گلستان یکی آبگیر
زمینش بدیبا پیاراسته
سه دختر بر او نشسته²⁰ چو عاج
برخ چون بهار و بهالا بلند
یکی جام بر دست هر یک²² بلور
ز دیدارشان²⁴ چشم او²⁵ خیره شد²⁸
چو دهقان پرمایه او را بدید
خردمند پیری و برزین بنام
برفت از بر²⁸ حوض برزین چو باد

620

625

630

635

نهنک- I, IV, ⁴ نخچیر او بد- VI نخچیری او بد- K ³ بید- I, IV, ² موج- I, IV, ¹
- I, IV, VI, ¹⁰ پی- VI, ⁹ آبدار- K ⁸ اندرش- VI ⁷ هوا- K, I, IV, ⁶ شد در- I, IV, ⁵
VI- ¹⁶ پند- I ¹⁵ پیش- I, IV, ¹⁴ بر آوای- K, I, IV, ¹³ پی- VI, ¹² نژندیش- VI, ¹¹ او
فدخله فرای فیه- B دیبه- J ¹⁸ بران لب- VI بلب بر- K, I, IV, ¹⁷ 66. 628, 629 оп.
K- ²² بر سر بر نهاده- I, IV, VI, ²¹ نشسته بر او- K ²⁰ VI-6. оп. ¹⁹ مهالیک و الجواری
K- ²⁷ گشت- I, IV, ²⁸ شان- K ²⁵ دیدار او- K ²⁴ در ایشان- VI بایشان- I ²³ دیگر
I, IV-6. оп. ²⁸ لب- K ²⁹ VI-6. оп. ²⁹ I, IV-6. оп. ²⁸ پدram رام

ابا لشکر و ساز نخبچیرگاه
 بدرگاه رفتند سیصد سوار
 ز ترک^۱ و ز رومی و از پارسی
 بر رفتند با ساز نخبچیرگاه^۲
 رکابی^۳ همه زر و پالانش در^۴
 بدیبا بیاراسته گاه را
 برو تخت پیروزه هم رنگ نیل
 نشستن گه شاه بهرام گور
 بزربین کمرها و زرین ستام
 همه بر سران افسر از گوهران^۵
 دو^۶ صد چرخ و^۷ شاهین گردن فراز
 گرامی تر آن بود بر چشم^۸ شاه
 چو زر درخشنده بر لاژورد^۹
 دو چشمش برنگ^{۱۰} پر از خون^{۱۱} دو جام
 یکی تخت با تاج^{۱۲} بیجاده بود
 چهل یاره و سی و شش^{۱۳} گوشوار
 فرستاد و^{۱۴} یاقوت سیصد^{۱۵} نگین
 ببردند بنا^{۱۶} شاه گیتی فروز
 بدو اندراف گنده زنجیر زر^{۱۷}

۶۰۰ پیروز سدیگر برون رفت شاه
 بزندگان ایران ز بهر شکار
 ابا هر سواری پرستنده سی
 پرستنده سیصد ز ایوان شاه
 ز^۱ دیبا بیاراسته صد^۲ شتر
 ده اشتر نشستن گه شاه را
 ۶۰۵ پیشاندر آراسته^۳ هفت پیل
 همه پای^۴ تخت زر و بلور
 ابا هر یکی تیغ زن صد^۵ غلام
 صد اشتر بد از بهر رامشگران
 ابا بازداران صد و شست^۶ باز
 ۶۱۰ پس اندر یکی مرغ بودی سپاه
 سیاهی بچنگ و بمنقار زرد
 همی خواندش شاه^۷ طغری^۸ بنام
 که خاقان چینش فرستاده بود
 یکی طوق زرین^۹ زبردنگار
 ۶۱۵ شتروار سیصد طرایف^{۱۰} ز^{۱۱} چین
 پس^{۱۲} بازداران صد و شست یوز
 بیاراسته طوق یوز از گهر^{۱۳}

ده- ۴ K, I, IV, VI- ۳ K, I, IV, VI- ۲ VI-66. 601, 602 оп. ۱ IV- (метр нарушен). ۱۷

اندرون ساخته- ۷ K, I, IV, VI- زر مرصع پدر- VI فر- I زر- ۶ JL, IV- ۵ رکابی- K, I, VI- ۱۷

چو- VI ۱۱ هشت- K ۱۰ 606-608 оп. افسران گران- I, IV, VI- ۹ سی- I, IV, VI- ۸

VI- ۱۷ طغرل- K ۱۶ خواندندیش- K, I, IV- ۱۵ VI-6. оп. نزدیک- VI- ۱۳ مرغ- IV- ۱۲

طرایف- I, IV- ۲۲ دو- K- ۲۱ و IV- ۲۰ و IV- ۱۹ و IV- ۱۸ طبرخون- K- ۱۸ چو کرده

K- ۲۸ بر- IV- ۲۷ بسی- VI- ۲۶ پانصد- VI- ۲۵ و- VI- ۲۴ ز دیبای- VI- ۲۳ IV- ۲۲

VI- 6. оп. برو بافته گونه گونه گهر- K- ۲۹ یوزان بز

چو آواز بشنید بر پای خاست
چنین گفت کای مهتر داد و¹ راست²
وزان نامداران هر⁴ پیش و کم⁵
نه کسی این شنید از کهان و⁷ مهان⁶
ورا گنج گاوان همی خواندند
میان کهان و میان¹¹ مهان¹²
ز دریا گهر¹⁴ موج برخاستی¹⁵
بخاکست گهر¹⁶ در دم ازدهاست
که ننگ آمدت¹⁷ این¹⁸ سرای سپنج
بدیده ندیدست کسی پیشتر¹⁹
همان گاو گوهر²⁰ کران تا کران²¹
تو آباد و پیروز و بخت از تو شاد²³
سیه گردد و هم نیاید بمن
چو آواز بشنید بر پای خاست
چنین³ یافتیم از فریدون و جم
چو تو شاه نشست⁶ کسی در جهان
بهنگام جم چون سخن راندند
چو⁹ گنجی پراگنده ای در¹⁰ جهان
دلست گهر بدرهای¹³ دریاستی
ندانست کسی در جهان کان کجاست
تو چون یافتی ننگریدی بگنج
بدریا همانا که چندین گهر
بدرویش بخشیدی این گوهران
پس از رفتنت نام تو زنده باد²²
بسی دفتر خسروان زین سخن

590

595

بهر — K, IV — 4 خبر — K, IV — 3 خرد در دل مرد دانا بکاست — I — 2 و — IV — 1

⁵ I, VI — 6. оп.; K — доб.:

که روز و سروش از روان بر خاست * خرد در دل مرد دانا بکاست
⁹ K, I, ⁸ K, I — 6. оп. میان کهان و میان — VI امید کهانی و فتح — IV ⁷ نشنید — IV ⁶
VI — ¹² که آن کسی ندید از کهان و — K, I, IV ¹¹ پراگندی اندر — K, I, IV ¹⁰ تو — IV
6. оп. ¹³ IV, VI — بپهنای ¹⁴ IV — چنان ¹⁵ K, I — 6. оп.; порядок бб.: K — 588, 592, 589, 590;
I — 587, 591, 590; IV — 592, 591, 590; VI — 588, 592, 589, 590; IV — доб. между бб. 592 и 591:

که دود سروش از روان تو خاست * خرد در دل مرد دانا بکاست
نمیبند همی دیده — K ¹⁹ زین — K, I, IV ¹⁸ آیدت — VI آمدست — I ¹⁷ یا — I, IV, VI ¹⁶
VI — زر از — I, IV گاو گور از — K ²⁰ ندید و نبیند سر [صد — IV] تاجور — I, IV جانور
K, IV — доб. ²¹ گاو میش از

که تاج و کمر بی تو هرگز مباد * تن [تو — I] آباد و پیروز و بخت از تو شاد
ز گوینده روزت — I چو گوینده تاریخ رنج [روز — IV] تو خواند — K, IV ²³ ماند — K, IV ²²
K, I, IV — 6. стоит после б. 598; K — доб.:

که جاوید باد این خردمند شاه * میبند بی او کسی تاج و گاه
خدایا روان چنان شهریار * روان کن بفردوسی ای کردگار
ز روح ممد درودش نثار * بهر ساعتی در هزاران هزار
بمخشای و جایش ده اندر بهشت * برش ده ز تخمی که اینچا بکشت

- 570 چو با لشکر من برنج آوریم¹ مرا⁵ اسپ⁶ شمدیز و شمشیر⁷ تیز
 وزانچایگه شد سوی گنج خویش
 بیاورد گردان کشتورشا¹⁰
 یکی بزمگه ساخت چون¹³ نوبهار
 می لعل رخشان بجام¹⁴ بلور
 بپاران چنین گفت کای سرکشان
 575 ز هوشنگ تا نوذر نامدار
 برین هم نشان¹⁹ تا سر کیمباد
 به پینید تا زان بزرگان که ماند
 چو کوتاه شد گردش روزگار
 که این را منش بود و آنرا نبود
 580 یکایک بنوبت همه²⁴ بگذریم²⁵
 چرا گنج آن²⁶ رفتگان آوریم²⁷
 نیمدم دل اندر سرای سپنج
 چو روزی بشادی همی بگذرد
 هر آنکس³² کزین³³ زیرستان ما
 585 بنالد یکی کهتر از رنج من
 یکی پیر بد نام او ماهیار

¹ K, I, IV, VI — رم ² I, IV — تور ³ VI — کام ⁴ Л — و ⁵ K — من (метр нарушен);
 I, IV, VI — و ⁶ VI — доб. ⁷ VI — ندانم ⁸ I, IV — ندارم ⁹ Л — و ¹⁰ VI —
 VI — که آورده بد گرد از ¹¹ VI — لشکرشرا ¹² VI — گردان ¹³ K, I, IV,
 VI — آن ¹⁴ VI — جام ¹⁵ IV — доб. ¹⁶ K, VI — بزرگان ¹⁷ K, I, IV, VI — که از
 از ¹⁸ K, VI — آفرینی ¹⁹ K, I, IV, VI — جزاز ²⁰ I, IV — بداد ²¹ K, I, IV, VI —
 رند ²² I — همی ²³ K, I, IV, VI — بگوهر یکی را ²⁴ K, I, IV, VI —
 بدینار [به بسیار — K بدین ساز — VI] ²⁵ K, I, IV, VI — بایدم ²⁶ K — از
 آنگه ²⁷ K, I, IV, VI — ²⁸ K — ب. ²⁹ K — بناز ³⁰ K — بنازم ³¹ K —
 سال بر پاذ — ³² Л ³³ K, I, IV — که از

گر^۱ آگندن او^۲ بایام^۳ کیست
 بران گاوپر^۵ مهر جمشید دید
 نوشتست بر گاو جمشید شاه
 بهر کار داناستر از بخردان
 چرا کرد باید مرا گنج خویش
 فراز آید آن پادشاهی^۸ مباد
 مبادا که آید بمادر شکست
 بداد و بشمشیر گنج آگنیم^۹
 نه تنگست بر ما زمان و^{۱۰} زمین^{۱۱}
 زن بیوه و کودکان یتیم^{۱۲}
 گسسته^{۱۳} دل از نام^{۱۴} و آرام و کام
 ازان پس یکایک^{۱۵} همه بشمرید^{۱۶}
 بمزد روان جهاندار جم
 همی شاه جست از میان سپاه^{۲۰}
 چرا بایدم گنج جمشید جست
 بگیتی^{۲۳} مبادش بنیکی^{۲۴} امید

نگه کن بدان گنج تا نام کیست
 بیامد سر موبدان چون^۴ شنید
 بشاه جهان گفت کردم نگاه
 بدو گفت شاه ای سر موبدان
 ز گنجی که جمشید بنهاد پیش
 هر^۶ آن گنج کن جز بشمشیر و^۷ داد
 بارزانیان ده همه هرچ هست
 اگر نام باید که پیدا کنیم^۹
 نماید سپاه مرا بهره زین
 فروشدید گوهر بزر و بسیم
 تهمی دست مردم که دارند نام
 ز ویدران و آباد گرد آورید
 بمشید دینار^{۱۷} گنج و^{۱۸} درم
 ازان ده یک آنرا^{۱۹} که بنمود راه
 مرا تا جوان باشم و تن درست
 گهر^{۲۱} هرک^{۲۲} بستاند از جمشید

فرای B - گنج پر K - ۵ کان K - ۴ بهنگام I, IV - ۳ پراگندن آن VI - ۲ هم K - ۱
 لا کان مال لم یعن بجمعه B - و VI, I, ۷ از VI - ۶ ختم جمشید علیهما
 بمردی I, IV - سراسر K - ۱۰ دنم K, VI - ۹ آمد آن گنج هرگز VI - ۸ السیف و العدل
 VI - ۱۱ K - ۱۱: ۱۱ پر نامداران VI - ۱۲

سراسر همه خواسته همچنان * باید شمردن برسم کیان
 I, IV - ۱۲: ۱۲

سر خواسته خورد [حور-IV] کان همچنان * باید شمردن برسم کیان
 K - ۱۶: ۱۶ یک بیک VI - ۱۵ ناز VI - ۱۴ بریده VI - ۱۳

دگر کودکانی که بی مادرند * زنانی که بی شوی و بی چادرند
 بعد آن یسلم عشره الی B - ده یکی را I - ۱۹ گنجی VI - و I - ۱۸ و I, VI - ۱۷
 VI - ۲۲ کفن K, I, IV, VI - ۲۱ ۵۶۶. ۲۰ الفلاح الذی دل علیه
 بگیتی K, VI - ۲۴ ز [ب- VI] شادی K, VI - ۲۳ آنکه

بهر جای آتش همی سوختند
 چو مصقول² کرد این سرای³ بنگش
 شدند انجمن چون سپاهی گران
 شد آن جای هامون سراسر مغاک
 پدید آمد از خاک چیرزی⁵ چو کوه⁶
 بساروج⁷ کرده بسان بهشت
 پدید آمد از دور جای⁸ درش
 ابا او یکی ایرمانی¹⁰ دگر
 برآورده بالای او چنند¹² باز
 یکی آخری کرده زرینش¹⁴ پیش
 بیاقوت سرخ اندر آمیخته¹⁵
 شکمشان پر از نار و سیب¹⁷ بهی
 که هر دانه‌یی قطره آب بود¹⁹
 ز پیری سر گاو فرتوت بود
 یکی دیده²⁰ یاقوت و دیگر بلور
 همه سپینه و چشمه‌اشان²³ گهر
 برای بلنداداسر ماه شد
 که آمد همی²⁵ گنج‌هارا جهیز
 که چرخ فلک داشت آنرا کلید
 نویسد کسی کش بود گنج کام

شب آمد گوان شمعی افروختند¹
 ز دریا چو خورشید برزد درفش
 ز هر سو برفتند کاری گران
 زمین را بکنند گرفتند پای
 ز کنند چو گشتند مردم⁴ ستوه
 یکی خانه‌یی کرده از پخته خشت
 کننده تبر زده می از برش
 چو موبد بدید اندر آمد بدر⁹
 یکی خانه دیدند¹¹ پهن و دراز
 ز زر کرده بر پای دو¹³ گاو میش
 ز بر جدد با آخر درون ریخته
 چو دو گاو گردون میانش¹⁶ تهی
 میان بهی¹⁸ در خوشاب بود
 همان گاورا چشم یاقوت بود
 همه گرد بر گرد او شیر و گور
 تذران زرین²¹ و طاووس²² زر
 چو دستور دید آن بر شاه شد
 بنرمی²⁴ بشاه جهان گفت خیز
 یکی خانه²⁶ گوه‌ر آمد پدید
 بدو گفت بنگر²⁷ که²⁸ بر گنج نام

¹ K, I, IV— شمع در شب برافروختند VI— سبک شمع بفروختند
² K, I, IV, VI— مصقول [از] K— گشت آن [پزند] VI—
³ K, I, IV, VI— گشت آن [از] K— گشت آن [پزند] VI—
⁴ K, I, IV, VI— مردان
⁵ K, I, IV, VI— مردان
⁶ K, I, IV, VI— مردان
⁷ K, I, IV, VI— مردان
⁸ K, I, IV, VI— مردان
⁹ K, I, IV, VI— مردان
¹⁰ K, I, IV, VI— مردان
¹¹ K, I, IV, VI— مردان
¹² K, I, IV, VI— مردان
¹³ K, I, IV, VI— مردان
¹⁴ K, I, IV, VI— مردان
¹⁵ K, I, IV, VI— مردان
¹⁶ K, I, IV, VI— مردان
¹⁷ K, I, IV, VI— مردان
¹⁸ K, I, IV, VI— مردان
¹⁹ K, I, IV, VI— مردان
²⁰ K, I, IV, VI— مردان
²¹ K, I, IV, VI— مردان
²² K, I, IV, VI— مردان
²³ K, I, IV, VI— مردان
²⁴ K, I, IV, VI— مردان
²⁵ K, I, IV, VI— مردان
²⁶ K, I, IV, VI— مردان
²⁷ K, I, IV, VI— مردان
²⁸ K, I, IV, VI— مردان

خود و موبدان و مردان^۱ سپاه
چو باد دمان^۲ با^۳ گرازی^۴ بدست
کجا باشد اندر میان سپاه
چه جویی نگوویی بما راه^۵
نه بینم نگویم سخن با سپاه^۶
تو شاه جهانرا ندانی بروی^۷
چنان دانشی مرد گوینده را
که با تو سخن دارم اندر نهفت
ز دیدار لشکر برون راند دور^۸
بگفتار من کرد باید نگاه
خدای بر و^۹ بوم^{۱۰} و ورز^{۱۱} و سرای
که در کار پیدا کنم ارز خویش
میان یکی مرز^{۱۲} سوراخ شد
کزان بیم^{۱۳} جای خروش آمدم
خروشش همی^{۱۴} ره نماید بگنج
همه دشت پر سبزه و آب دید
بپارند چندی^{۱۵} ز راه دراز
شرعی زدند از بر کشته‌مند

دگر هفته آمد بنخچه‌رگاه
بیامد یکی مرد مهترپرست
پرسید مهتر که^{۱۶} بهرامشاه
بدو گفت هر کس که تو شاه را
چنین داد پاسخ که تا روی شاه
بدو گفت موبد چه باید^{۱۷} بگوی
بر شاه بردند جوینده را
بیامد چو بهرام را دید گفت
عنانرا به پیچید بهرام گور
بدو گفت مرد^{۱۸} ای جهان دیده^{۱۹} شاه
بدین مرز دهقانم و کدخدای
همی آب بر دم بدین مرز خویش
چو بسیار گشت^{۲۰} آب^{۲۱} گستاخ شد
شگفتی خروشی بگوش آمدم
همی اندران جای^{۲۲} آواز سنج
چو بشنید بهرام آنجا^{۲۳} کشید
بفرمود تا کارگر با گراز
فرود آمد از باره^{۲۴} شاه بلند

515

520

525

530

— L^۴ و — K, I, IV^۳ خزان — VI^۲ موبد و ویژگان با — I, IV^۱ موبد و زیرکان — K^۱
519. 6. стоит после 6. — K, I, IV^۷ 6. оп. — K, I, IV^۶ ز لشکر پرسید — K, I, IV^۵ کزاری
K, I, IV^۸ پیر — VI^{۱۱} 66. 517—519 оп. — VI^۹ خواهی — K, I, IV^۸
— VI^{۱۴} خداوند این — K, I, IV, VI^{۱۳} و — L^{۱۳} جهاندار — IV, VI^{۱۴}
فاذا بثقبه — B پرز — I^{۱۸} و — I, IV, VI^{۱۷} شد — VI^{۱۶} کشت — K, I, IV, VI^{۱۵} مرز
— K^{۲۱} از آنجا همی آید — VI^{۲۰} همی آمد از آب — K, I, IV^{۲۰} سهم — K, I, IV^{۱۹} فی وسط الأرض
اسپ — K, I, IV, VI^{۲۴} بپارند و کهکین (؟) — VI^{۲۳} از آنسو — K, I, IV, VI^{۲۲} خروشی که آن

- بست آرا بمینند¹ چو ایشان بچین
 500 برین گونه تا شهید³ بر پشت⁴ راغ⁵
 همی رفت هر گونه‌یی داستان
 چو شب روز شد مهتر آمد بده⁶
 پپالینت⁸ آمد⁹ شب تیره بخت
 شب تیره گون دوش بهرام شاه¹²
 505 نگه کرد¹⁴ این جشن و آتش بدید
 کنون دختران تو جفت وی اند
 بدان روی و آن موی و آن¹⁵ راستی
 شهنشاه بهرام داماد تست
 ترا داد این کشور و مرز پاک
 510 بفرمای فرمان²⁰ که پیمان²¹ تراست
 کنون ما همه کهتران²⁴ توایم
 بدو²⁷ آسپادبان و زن خیره ماند
 چنین گفت مهتر²⁹ که آن روی و موی
- گسسته شود بر بتان² آفرین
 برآمد جهان شد چو روشن چراغ
 چه از بدژاد و چه از راستان
 بدین پیر گفتا که ای⁷ روزبه
 بیمار آمد آن¹⁰ سبز شاخ¹¹ درخت
 همی¹³ آمد از دشت نخب چیرگاه
 عنانرا به پیچید و زین سو کشید
 آرام اندر نهفت وی اند
 همی شاهرا دختر آراستی
 بهر کشوری زین سپس¹⁶ یاد تست
 مغور¹⁷ غم که رستی ز اندوه و¹⁸ پای¹⁹
 همه بندگانیم²² و فرمان²³ تراست
 چه کهتر همه چاکران²⁵ توایم²⁶
 همی هر یکی نام یزدان بخواند²⁸
 ز چرخ چهارم خور³⁰ آورد³¹ شوی³²

بر ایشان ز هر—VI² в тексте — конъектура. K, I, IV—بمنند—Л, VI¹
 گفت ای—K, I, IV⁷ ز ده—I, IV⁶ زاغ—K⁵ گشت—I⁴ شب‌دیز—K³ کس سزد
 شاه آمد ز راه—VI¹² شاهی—Л¹¹ آمدت—Л¹⁰ امشب—Л, VI⁹ پپالیزت—Л⁸ گو
 18 Л—مهر—K¹⁷ بعد ازین—VI¹⁶ این—Л¹⁵ و—I, IV, VI¹⁴ چو باز—VI¹³
 بدین مرز—K²² فرمان—K, VI²¹ بگو آنچه خواهی—K²⁰ ازین تیره خاک—K¹⁹ оп.
 26 I, IV—بچان و بدل بندگان—K²⁵ پرستندگان—K²⁴ پیمان—K, VI²³ فرمان
 66, 509-511 оп.; VI—б. оп.²⁷ K—ازو—VI²⁸ K—порядок бб.: 508, 512, 511, 510, 509.
 29 VI—با زن—VI²⁹ دارند—VI—آردت—IV³¹ خود—Л, K, IV, VI³⁰ K—доб.:
 کنون بشنو ای مرد دانش‌پذیر * که آمد بپایان سخنهای پیر

- 480 ولسی کن ندارند چیزی فزون بدو گفت بهرام کاین هر چهار چننین داد پاسخ ورا پیرمرد نه جا هست⁴ مارا نه بوم و نه بر بدو گفت بهرام شاید مرا بدو گفت هر چار جفت تواند بعیب و هنر چشم تو دیدشان بدو¹¹ گفت بهرام کاین هر چهار بگفت این و از¹³ جای بر پای خاست بفرمود تا خادمان سپاه سپاه اندر آمد یکایک ز دشت فروماند زان¹⁶ آسیابان شکفت بزن گفت کاین نامدار¹⁸ چو ماه شب تیره بر²⁰ آسیا²¹ چون رسید بر²² آواز این رامش دختران چننین گفت پس²⁵ آسیابان بزن که نیکیست فرجام این²⁸ گر²⁷ بدی نپرسید²⁹ چون دید مرد³⁰ از نژاد بروی³¹ زمین بر همی ماه جست
- 485 نگویم زین¹ بیش چیزی کنون بمن ده وزین بیش دختر مکار کزین در که گفتمی سوارا مگرد³ نه سیم و سرای و⁵ نه گاو⁶ و⁷ نه خر که بی چیز ایشان بیاید⁸ مرا پرستارگان⁹ نهفت تواند بدین سان که دیدی¹⁰ پسندیدشان پذیرفتم از پاک¹² پروردگار بدشت اندر آوای بالای خاست¹⁴ برند آن بتانرا بمشکوی شاه همه شب همی دشت لشکر گذشت¹⁵ شب تیره اندیشه اندر گرفت¹⁷ بدین برز¹⁹ بالا و این دستگاه زنش گفت کز دور آتش بدید ز مستی²⁴ می آورد و رامشگران که ای زن مرا داستانی بزن زنش گفت کاری بود²⁸ ایزدی نه از خواسته بر دلش بود یاد نه دینار و³² نه³³ دختر³⁴ شاه جست

I- جایست K-⁴ بگرد VI-³ I, IV- 6. оп. چندی کنون- J-² بگویم ازین- K-¹ J-⁸ و I- J-⁷ کاخ VI-⁶ نه زرمات- K-⁵ خانه ست VI- جامست IV- جامه ست باب و- K-¹² چننین K-¹¹ دید و- IV دید او- K, I-¹⁰ خاک- J, K, I, IV-⁹ بر آید I, K, IV-¹⁵ بدست اندر آورد بالای راست- J-¹⁴ زان- IV-¹³ باب- I-¹⁸ I, IV- اندیشه در گرفت VI-¹⁷ زو- K-¹⁶ 486-490 оп. 66. VI- گرد لشکر بگشت پ- K-²² این جایگه- VI-²¹ باین- IV- بین- I- زین- K-²⁰ و IV, VI-¹⁹ نامداری K-²⁸ یا- I, IV-²⁷ این داستان- VI-²⁶ آن- I, IV-²⁵ نشست و- K-²⁴ با آواز- VI-²³ نه او بر- J, VI-³¹ این مرد خود- VI-³⁰ پسرید- IV-²⁹ کین کار بد- VI- بد این تخت کی- VI- نه اندر میان دختری- J-³⁴ یا- IV-³³ یا- I-³² و I, IV-³² оп.

از پیراش خوانند بهرام گور
 عنانرا به پیچید و زان سو³ کشید
 نگه کرد جای از⁴ کران تا کران
 بشهر آمدن⁵ راه کوتاه دید
 می آرند و می خواره نزدیک شاه
 نهادند بر⁷ دست بهرام گور
 برون آمدند از میانه⁸ چهار
 یکی نام ناز¹¹ و دگر¹² سوسنک¹⁰
 برخ چون بهار و بهیلا بلند
 شهنشاه بادانش و نام¹⁵
 کنیزشان بدلیش اندر افتاد¹⁶ شور
 وزین آتش افروختن بر چهاید¹⁸
 بهر چیز مانده شهریار
 بدین کوه²⁰ نخچیر گیرد بتیر
 ورا دیده از تیرگی خیره شد²²
 بیاورد نخچیر خود با گروه
 بمالید آن پیر آزاده پاک²³
 بدان پیر دادن که²⁴ آمد ز راه
 چه داری چو هستند²⁵ هنگام شوی
 که این دختران مرا نیست جفت
 بدوشیزگی نیز پاکیزه اند

شکارش نباشد جز از¹ شیر و گور
 جهاندار کاواز² ایشان شنید
 چو آمد بنزدیکی دختران
 همه دشت یکسر پیر از ماه دید
 بفرمود تا می گساران ز راه
 گسارنده آورد جام⁶ بلور
 ازان دختران آنک بد نامدار
 یکی مشک نام⁹ و دگر سوسنک¹⁰
 بر شاه رفتند با دست پند
 یکی چاهه گفتند¹³ بهرام¹⁴
 ز هر چار پرسید بهرام گور
 که ای¹⁷ گل رخان دختران که ای¹⁸
 یکی گفت کای¹⁹ سروبالا سوار
 پدرمان یکی آسیابان پیر
 بیاید همانا چو²¹ شب تیره شد²²
 هماندر زمان آسیابان ز کوه
 چو بهرام را دید رخا بخاک
 یکی جام زرین بفرمود شاه
 بدو گفت کاین چار خورشیدروی
 برو پیرمرد²⁶ آفرین کرد و گفت
 رسیده بدین سال دوشیزه اند

آمدو - I⁵ یکسر - VI⁴ اندر - VI³ آواز - VI² مگر - I, IV, VI¹ بجز - K¹
 مشکنک - I¹⁰ مشکبار - VI¹⁰ مشکسار - IV⁹ ناز - I⁹ میان - VI⁸ در - VI⁷ جامی - I⁶
 نیایش گرفتند - IV¹³ ناز با یک یکی - VI¹² بارپاب - IV¹¹ نازپاب - I¹¹ مشکنک - IV¹¹
 K, I, I¹⁸ این - K, I, IV¹⁷ اندرون بود - VI¹⁶ کامرا - I, IV¹⁵ گاهرا - K¹⁵ مر شاهرا - K¹⁴
 K, I, IV, VI²² هم اکنون که - K, I, IV, VI²¹ گونه - K, I, IV²⁰ کان - IV¹⁹ اند - IV¹⁹
 دادند که - VI²⁴ داد آنک - I, IV²⁴ و شد پیش با ترس و پای - K, I, IV, VI²³ گشت
 نیز آن - I²⁶ چنین نیست - K, I, IV, VI²⁵ (метр нарушен).

بنخچیر شد شهریار جهان
همی بود میخواره و^۳ با سپاه
گرفتین ز اندازه اندرگذشت^۴
شب آمد بره گشت گیتی سپاه^۵
سخنهای شاهنشهران^۶ خواندند
برانسان که بهمن کند شاهسور
بیکسو دهی^۷ خرم آمد پدید
نشسته پراگنده مردان مه
یکی جشنگاه ساخته بر^۸ کران^۹
نشسته^{۱۰} بهر جای رامشگری
وزانچایگاه^{۱۱} هر زمان^{۱۲} نو زدند
همه جامه گوهر^{۱۳} همه مشکموی^{۱۴}
برامش کشیده نخی بر^{۱۵} گیا
ز شادی و از می شده^{۱۶} نیممست
که جاوید ماند^{۱۷} بهرامشاه
برویمست^{۱۸} بر پای گردان سپهر^{۱۹}
همی بوی مشک آید از موی او^{۲۰}

دگر هفته با موبدان و ردان^۱
چنان بد^۲ که ماهی بنخچیرگاه
ز بنخچیر کوه و ز بنخچیر دشت
سوی شهر^۳ شد شاددل با سپاه
بزرگان لشکر همی راندند
یکی آتشی دید رخشان ز دور
شهنشاه بر^۴ روشنی بنگرید
یکی آسیا دید در^۵ پیش ده
وزان سوی^۶ آتش همه^۷ دختران
ز گل هر یکی بر سرش افسری
همی چامه^۸ رزم خسرو زدند
همه ماهروی^۹ و همه جعدموی^{۱۰}
بنزدیک پیش در آسیا
وزان^{۱۱} هر یکی دسته گل بدست
ازانپس خروش آمد از جشنگاه
که با فرو برزست و بامهر و چهر^{۱۲}
همی می چکد^{۱۳} گویی از روی او

باشد و می - K, I, IV -^۳ شد - K, I, IV -^۲ موبد و مهتران - VI - مهان - K, I, IV -^۱
شب تیره آمد - J -^۶ شب تیره - VI -^۵ VI - 6. on. -^۴ بود و می خورد خوش - VI - خورد
K, I, -^۸ شاهان همی - K, I, IV, VI -^۷ همی راند هر سو به بی ازاه و راه - VI - بره با سپاه
بدان [بران - K] روی - K, I, IV -^{۱۱} بر - K, IV, VI -^{۱۰} ده - VI -^۹ شهنشه بدان - IV, VI -
وزان هر یکی - K, I, IV -^{۱۶} نشاند - K, I, IV -^{۱۵} اندران - VI -^{۱۴} زان - J -^{۱۳} همی - J -^{۱۲}
VI -^{۱۹} شعرگوی و - K -^{۲۰} ماهروی - VI -^{۱۸} مشکبوی - VI -^{۱۷} وزان تا زمان هر یکی - VI -^{۱۶}
کشیدند نخی [نخی - I] از - I, IV -^{۲۲} جعدموی - VI - مشکبوی - K -^{۲۱} پای کوب و
K -^{۲۶} یکی گفت کین یاد - K, I, IV, VI -^{۲۵} بشادی ز می هر یکی - K -^{۲۴} ان - J -^{۲۳}
ندارد - K -^{۲۸} وزویمست - VI - بدویمست - I, IV -^{۲۷} چهر [رای - VI] و مهر - I, IV, VI - داد
میچکد - IV -^{۲۹} چو او چرخ گردان بیاد - VI - 6. on. -^{۳۰}

- بترسیدم از کردگار جهان
 بدیدم² چو³ یک دل دو اندیشه کرد⁴ 425
 همان چون بیک شهر دو کدخدای
 بررفتم بگفتم بپیران ده
 زنان کدخدایند و کودکی¹¹ همان
 چو مهتر شدند آنک بودند که¹⁸
 بگفتار ویران شد این پاک جای 430
 ازان پس¹⁸ بریشان بهخشود شاه
 یکی باخورد پیر کردم بپای
 بکوشید²⁰ و²¹ ویرانی آباد کرد
 چو مهتر یکی گشت²³ شد رای²⁴ راست
 نهانی بدیشان²⁵ نمودم بدی 435
 سخن بهتر از گوهر نامدار²⁷
 خرد شاه باید زبان²⁸ پهلوان
 دل شاه تا جاودان شاد باد
 چو بشنید شاه این سخن گفت زه
 بهخشید یک بدره دینار زرد 440
 ورا خلعت خسروی³⁴ ساختند
- نکوهیدن از¹ کهتران و مهان
 ز هر دو برآورد ناگاه گرد⁵
 بود⁶ بوم ایشان نماند بجای⁷
 که ای مهتران⁸ بر⁹ شما نیست¹⁰ مه
 پرستار و مزدورتان این زمان¹²
 بخاک¹⁴ اندرآمد سر مرد مه¹⁵
 نکوهشی ز من دور و¹⁶ ترس از¹⁷ خدای
 بررفتم نمودم دگر گونه راه
 سخن گوی و¹⁹ بادانش و رهنمای
 دل زیردستان بدان²² شاد کرد
 پیفزود خوبی و کژی بکاست
 وزان پس گشادم در²⁶ ایزدی
 چو بر جایگاه بر برنشدش بکار
 چو خواهی که بی رنج ماند روان²⁹
 ز کژی و³⁰ ویرانی³¹ آباد³² باد
 سزاوار تاجی تو ای روزبه
 بران پرهنر مردبیننده³³ مرد
 سرش را بابراندر افراختند³⁵

دو تن نیز یک رو بشوید- VI⁴ که- K, I, IV³ نه بینم- K² از- K, I, IV, VI¹
 K-б. оп.⁷ بر و- I, IV⁶ ازان خیره ماند خردمند مرد- K⁵ ز گرد
 I, VI- اما کهان- K¹² مهتر- VI¹¹ کیست- VI, I¹⁰ از- I⁹ مردمان- I, IV⁸
 K, оп.¹⁷ و- I¹⁶ که- I¹⁵ بپای- K, I, IV, VI¹⁴ مه- I¹³ و پالیزبان- IV با ایرمان
 оп.²¹ و- I, IV²⁰ و- K, IV¹⁹ چو دیگر- VI¹⁸ از- I, VI¹⁷
 K, VI- کار- VI²⁵ راه- I, IV²⁴ و (метр нарушен); I, IV-доб. چو- K-доб.²³ بما- I²²
 оп.³⁰ و- I, IV²⁹ جهان- I, IV²⁸ شاهوار- K, VI²⁷ ره- K, VI²⁶ بریشان
 I, IV³⁴ پیربیننده- I, IV³³ پیش بیننده- K, VI³² آزاد- K, IV³¹ بی راهی- K, I, IV³⁰
 B-перевод бб. 349-441 отсутствует.³⁵ خشنودی- VI خشنیدی- IV

- چو یک برزن نیک^۱ آباد شد^۲ دل هرک دید^۳ اندران شاد شد^۲
 ازان جای هر^۴ کس که بگریختی^۵ بمژگان همی خون فرو^۶ ریختی^۵
 چو آگاهی آمد ز^۷ آباد جای هم از رنج این^۸ پیسر کدخدای
 یکایک سوی ده نهادند روی بهر برزن آباد کردند جوی^۹
 همان مرغ و گاو و خر و^{۱۰} گوسفند یکایک برافزود بر^{۱۱} کشتمند
 درختی بهر جای هر کس بکشت شد آن جای ویران چو خر^{۱۲} بهشت^{۱۳}
 بسالی^{۱۴} سدیگر^{۱۵} بیماراست ده برآمد ز ورزش همه^{۱۶} کام^{۱۶} مه
 چو آمد بهنگام خر^{۱۷} بهار سوی دشت نخچیر شد شهریار
 ابدا مویدش نام او روزبه چو هر دو رسیدند نزدیک ده
 نگه کرد فرخنده^{۱۷} بهرام گور جهان دید پر کشتمند و ستور
 برآورده زو کلهای بلند همه راغ و هامون پر از^{۱۸} گوسفند
 همه راغ^{۱۹} آب^{۲۰} و همه دشت^{۲۱} جوی^{۲۲} همه^{۲۳} ده پر از مردم خوبروی^{۲۳}
 پراگنده بر کوه و دشتش^{۲۴} بره بهشتی شده بوم او^{۲۵} یکسره
 موید چنین گفت کای روزبه چه کردی که ویران بد^{۲۶} این خوب^{۲۷} ده
 پراگنده زو مردم و چارپای چه دادی^{۲۸} که آباد کردند^{۲۹} جای
 بدو گفت موید^{۳۰} که از یک سخن بپای آمد این شارسنتان کهن
 همان از یک اندیشه^{۳۱} آباد شد^{۳۲} دل شاه ایران ازین شاد شد^{۳۳}
 مرا شاه فرمود کاین سبز جای بدینار گنج اندرآور بپای^{۳۴}

گشت- K, VI^۲ برزن از کوشش- VI مرز ازین ورزش- I, IV برزن از ورزش- K^۱
 K, I, IV, VI^۶ یختند- K, I, IV, VI^۵ جا هر آن- VI^۴ بود- I, IV, VI^۳ بد- K^۳ کرد- I, IV, VI^{۱۱} و- I^{۱۰} (нет рифмы). روی- J^۹ وزان کوشش- VI^۸ بد- J^۷ خون دل- VI^{۱۱}
 پسال دگر چون- K^{۱۵} پسال- I, IV, VI^{۱۴} 66. 409-411 оп. K^{۱۳} پسان- I, IV^{۱۲} با
 ده [ره- IV] پر از- I, IV^{۱۸} تابنده- IV یابنده- I بده در نگه کرد- K^{۱۷} کار- J, VI^{۱۶}
 خوید- K, I, IV^{۲۲} کشت و- I باغ- K^{۲۱} آب باغ- I^{۲۰} باغ- IV دشت- K^{۱۹} گاو و پر
 (метр нарушен); کوه- I^{۲۵} کوه میش و- K, I, IV, VI^{۲۴} کوه پر لاله و شنبلید- K, I, IV^{۲۳}
 آمد کنون باز- K, I, IV, VI^{۲۹} کردی- K, VI^{۲۸} سبز- K, I, IV^{۲۷} شد- I, VI^{۲۶} کوه از- IV
 K, I, IV^{۳۲} هم از یک سخن این ده [ده خود- IV] I, IV^{۳۱} چنین داد پاسخ- VI^{۳۰}
 ز پای- K, VI^{۳۴} 6. оп. VI^{۳۳} گشت- K, I, IV^{۳۳} گشت

- بدو گفت کای خواجه سالخورد
 چنمین داد پاسخ که یک روزگار
 بیامد یکی بیخرد² موبدی
 390 بیا گفت یکسر همه مهترید
 بگفت این و این ده پر آشوب گشت
 که یزدان ورا یار باندازه باد
 همه کار این جا⁵ پر از تیرگیست⁶
 ازین گفته⁸ پردرد شد روزبه
 395 چنمین داد پاسخ که مهتر بود
 بدو روزبه گفت مهتر تو باش
 ز گنج جهاندار دینار خواه
 بکش هرک بیکار بینی¹⁴ بده¹⁵
 بدان موبد پیش¹⁶ نفرین مکن
 400 اگر یار¹⁷ خواهی ز¹⁸ درگاه شاه
 چو بشنید پیر این سخن شاد شد
 همانکه سوی خانه شد مرد پیر
 زمین را بآباد کردن گرفت
 ز همسایگان²³ گاو و²⁴ خر خواستند
 405 خود و مرزداران بکوشید سخت

¹ K, I, IV, یکی پُر—VI بر ما—K² I, IV—پرخرد³ VI—обратный порядок мисра.

VI—доб.:

همه یکسره کدخدای دهید * زن و مرد بر مهتران مهید
 این جای بر [ده ابر—VI] بدتر است—K, I, IV, VI⁶ оп., текст—конъектура редактора. ⁵ L—جا
 I, بهر کار بر سر چو افسر—K¹⁰ تر—L⁹ پیر—K, I, IV⁸ چاره باید—L⁷ (بدتر است)
 و—L¹² همان—K, VI¹¹ بر جای بر سر بر سر—VI بهر کار چون بر سر افسر—IV
 پ—K¹⁸ بار—IV¹⁷ پیر—K, I, IV, VI¹⁶ ز ده—I, IV¹⁵ یابی—K, I, IV, VI¹⁴ خرد—IV¹³
 خرابی بدید اندران—VI²² گشت—K, I, IV, VI²¹ سپاه—IV²⁰ دانی—VI باید—K¹⁹
 چندین—IV²⁵ و—L, IV²⁴ هر جایگاه—VI²³

- بدین¹ ده چه مزدور و چه کدخدای
زن و کودک و مرد جمله⁴ مهید⁵ 370
خروشی برآمد ز پرمایه ده
زن و مرد ازان پس یکی شد برای
چو ناپاک⁸ شد مرد برنا بده
همه یک بدیگر برآمیدختند
چو برخاست زان روستا رستخیز
375 بماندند پیران ابی¹³ پای¹⁴ و پر
همه ده بویرانسی آورد روی
شده²⁰ دشت ویران و²¹ ویران سرای
چو یک سال بگذشت و آمد بهار
بران جای آباد²⁶ خرم رسید
380 درختان همه²⁸ خشک و²⁹ ویران سرای
دل³¹ شاه بهرام³² ناشاد³³ گشت
بموید چنین گفت کای روزبه
برو تیز و آباد گردان بگنج³⁵
ز پیش شاهنشاه موبد بررفت
385 ز برزن همی سوی برزن³⁸ شتافت
فرود آمد از باره⁴⁰ بنواختش
- بیک راه² باید که دارند جای³
یکایک همه کدخدای دهید⁵
ز شادی که گشتند همواره⁶ مه
پرستار و مزدور با کدخدای⁷
بریندند ناگاه سر مرد مه⁹
بهر جای بی راه¹⁰ خون ریختند
گرفتند ناگاه¹¹ ازان ده¹² گرینز
بشد آلت ورزش و¹⁵ ساز و¹⁶ بر¹⁷
درختان شده¹⁸ خشک و بی آب جوی¹⁹
رمیده²² ازو مردم و²³ چارپای²⁴
بران ره²⁵ بنخچیر شد شهریار
نگه کرد و بر جای بر ده²⁷ ندید
همه مرز بی مردم و چارپای³⁰
ز یزدان بترسید و پرداد³⁴ گشت
دریغست ویران چنین خوب ده
چنان کن کزین پس نه بینند رنج
ازانجا بویران³⁶ خرامید³⁷ تفت
بفرجام³⁹ بیکار پیری بیافت
بر خویش نزدیک بنشاختش

¹ K, I, IV, VI—ازین ² K—جای ³ K—رای ⁴ K, I—مرد و کودک سراسر ⁵ K, I—
VI—پای ⁸ IV— ⁹ VI— ⁶ K—یکباره ⁷ IV—вместо бб. 368—371 гаплография: A 368—B 371. ¹⁰ K—رای ¹¹ K—مردم ¹² VI—ناکام راه ¹³ K, IV—بی ¹⁴ IV—پا ¹⁵ IV—
شد آن ¹⁶ K—و ¹⁷ VI—б. оп. ¹⁸ VI—بمد ¹⁹ VI—جوی ²⁰ VI—خوشید جوی ²¹ K, I, ²² K—رمنده ²³ VI—بی ²⁴ Л—66. 371—377 оп. ²⁵ K, I, ²⁶ K, I—доб. ²⁷ K, I, IV—پای جایی ²⁸ I, IV—شده ²⁹ Л—و ³⁰ VI—
ازان زرد ³¹ K, I, IV—رخ ³² VI—دید ³³ K, I, IV—ازان ³⁴ K, I, IV— ³⁵ K, I, IV, VI—با داد ³⁶ K, I, IV, VI—بدان جای ویران ³⁷ Л, IV—
اسپ و ³⁸ K, I, IV, VI—سراجم ³⁹ VI—ویران ⁴⁰ K, I, IV, VI—برزین ⁴¹ K—و ⁴² K—

- سگ و یوز در پیش و شاهمین و باز
 چو خورشید تابان بگنبد رسید³
 چو⁵ خورشید تابان درم ساز⁶ گشت
 355 بپیش اندر آمد یکی سبز جای
 ازان ده فراوان برآه آمدند
 جهاندار پرخشم و پرتاب بود
 نکردند زبشان کسی آفرین
 ازان مردمان تنگدل گشت شاه
 360 بموید چنین گفت کاین سبز جای
 کنام دد و دام و¹⁴ نخچیر باد
 بداندست موید که فرمان شاه
 بدیشان چنین گفت کاین سبز جای
 خوش آمد شهنشاه بهرام را
 365 دگر گفت موید بدان مردمان
 شمارا همه یکسره کرد مه
 بدین ده زن و کودکان مهترند

351-353 VI - 66. ⁴ ز گنبد بگشت-K ³ روزی-K ² همی راند در دشت-K, I, IV ¹
 оп. ⁵ I, IV - ز ⁶ I - دژم ساز-K ⁷ K-вместо 66. 353-354: A353-B354. ⁸ K, I, IV - و از خانه ⁹ K-доб.:

یکی جای آباد و باختری * همه جای آرامش و بی غمی
 13 I, IV - б. оп. ¹² K-مباد اندرو ¹¹ VI - همین ¹⁰ I, IV - جایگاه یکی که چونین بد اختر
 چه بود و چه دید اندران روی و ¹⁷ VI - پیش ¹⁶ K, I, IV - شان ¹⁵ K, I, IV - جای ¹⁴ VI -
 18 I, IV - б. оп.; I, IV - دلارام و پاکیزه و پاک جای-K ²⁰ ¹⁹ I - میوه ¹⁸ I, IV - б. стоит после б. 356. ²¹ I, IV - доб.:

پیامد همانگاه موید بده * بخواند آن کسی را که او [کجا-I] بود مه
 بگفتا پیام ملک بشنوید * ز گفت ملک هیچ بمرمگزید
 21 I, IV, VI - б. оп.; K-

بسی کرد بر هر یکی آفرین * پسندید این مرز ایران زمین
 22 K, I, IV, VI - شهر ²³ K, I, IV - ازین

- 335 همان مادرش چون سخن شد دراز نخست آفرین کرد بر شهریار چنین گفت کاین⁴ نورسیده⁵ بجای بکار⁶ اندرون نایژه سست⁷ بود بدادم سه جام نپیدش نهان
- 340 هم اندر زمان لعل گشتش رخان نژادش نپید جز سه جام نپید بخندید زان پیرزن شاه¹³ گفت بموبد چنین گفت کاکنون نپید که چندان خورد می که بر نره شیر
- 345 نه چندان که چشمش کلاغ سیاه خروشی برآمد هم از گه ز در¹⁷ باندازه بر¹⁸ هر کسی می خورید چو می تان بشادی بود²² رهنمون
- دوان شد بر¹ شاه² و بگشاد راز که شادان بزی تا بود روزگار³ یکی زن گزین کرد و شد کدخدای دلش⁸ گفتی از⁹ سست¹⁰ خود رست بود که مانند کسی از تخم¹¹ او در جهان نمد سر برآورد و گشت¹² استخوان که دانست کاین شاه خواهد شنید که این دامت از نداشتاید نهفت حلالست¹⁴ میخواره باید گزید نشینند نیارد ورا شیر زیر همی¹⁵ برکنند رفته از نزد¹⁶ شاه که ای پهلوانان ز زین کمر باآغاز¹⁹ و²⁰ فرجام خود²¹ بنگرید بکوشید²³ تا تن نگردد زبون

۹

- بپامد سوم روز شب گپیر شاه بدست چپش هر مرز کدخدای برو داستانهها همی خواندند
- سوی دشت ذخچ پیر گه²⁴ با سپاه سوی راستش موبد پاکرای²⁵ ز جام و فریدون سخن راندند

¹ K, I, IV, VI—رفت و بر ² K, I, IV—оп. ³ K—доб.:

بگفتش همه راز در پیش شاه * ازان شیر کو برنشستش براه ز بس—K⁸ شست—IV⁷ ز کار—IV⁶ چنین کودک نارسیده—I, IV⁵ ازان کودک—K⁴ ندانست—K, I, IV, VI¹¹ شست—IV¹⁰ گفت کان—I, IV, VI⁹ گفت کین—K⁹ زنی—I, IV⁹ پیش—K¹⁶ ز سر—K¹⁵ و K, I, IV—доб.¹⁴ و VI—доб.¹³ شد—K, I¹² کسی راز و—K, VI²⁰ بانجام—I, IV¹⁹ از آغاز—K¹⁹ باندازه—VI¹⁸ بر اندازه بر—K, I, IV¹⁸ ز درگاه بر شد—I, IV, VI²⁴ نخسپید—IV²³ نخسپید—K, I²³ شود—I, IV, VI²² را—VI²¹ تان—K²¹ رهنمای—K²⁵ گان

شده¹ شاددل² یافته راه³ خویش⁴
 یکی شیر بگسست و آمد به راه
 بدیده ندید آنچ بایست⁸ بود
 بپازید و بگرفت گوشش بدست⁹
 جوان¹² از بر و شیر در زیر بود
 بیک دست زنجیر¹⁴ و دیگر کمند
 پیامد ز خانه بدان جایگاه¹⁵
 نشسته چو بر خر¹⁶ سواری¹⁷ دلیر
 دلیر اندر آمد بنزدیک¹⁹ شاه
 بدیده بدید آنچ نشنیده بود
 همه²³ موبدان و رانرا²⁴ بخواند
 نگه کن که تا از که دارد گهر²⁵

وزانجایگاه شد بدرگاه خویش
 چنان بد⁵ که از خانه⁶ شیران شاه
 ازان می همی⁷ کفشگر مست بود
 بشد تیز و بر شیر غران نشست
 بران شیر غران پسر¹⁰ شیر¹¹ بود
 همی شد دوان شیروان¹³ چون نوید
 چو آن شیربان جهاندادار شاه
 یکی کفشگر دید بر پشت شیر
 پیامد دوان تا در¹⁸ بارگاه
 بگفت²⁰ آن دلیری²¹ کزو²² دیده بود
 جهاندادار زان در شکفتی بماند
 بموبد چنین گفت کاین کفشگر

325

330

I-⁵ چنان بد که از خان شیران پپیش I-⁴ گاه I, I-³ مان K-² بشد IV-¹
 K, I, IV,⁸ چنان پرهز VI-⁶ هشی I, IV, هنوز از می آن K-⁷ خوان VI-⁶ خان I-⁶ همانا
 K-⁹ доб.: بدریا ده انگشت او شست VI-

چه آتش به پیشش چه پیل و چه شیر * بهر چه یزر دست درزد دلیر
 بدو خیره ماندند بازار و کوی * که اورا ندیدود آن چنان آبروی
 یکی بی هنر بود و بی زور دست * به تیزی بران شیر غران نشست
 که هر چند شیر یلی VI-⁶ بدانگاه شیر یله سپر I, IV,¹¹ بدانگاه که شیر یله K-¹⁰
 K, I, IV, VI-⁶ б. оп. شمشیر VI-¹⁴ پیش شیر و آن K-¹³ غلام K, I, IV,¹² سپر
 (метр нарушен) بگفتی IV-²⁰ بدرگاه VI-¹⁹ بدان K-¹⁸ سوار IV-¹⁷ برو چون VI-¹⁶
 موبد و بگردانرا K-²⁴ ز در I-²³ رد و K-²³ که خود K, I, IV, VI-²² شکفتی K, I, IV-²¹
 K, I, IV, VI-²⁵ доб.:

اگر پهلوان زاده باشد سزاست * که بر پهلوانان دلیری سزاست
 بچستند و گفتند با مادرش * فزاید مگر بر [در VI] هنر گوهرش
 نیما [پدر VI] کفشگر بود و او کفشگر * ازان پیشه [پیش K] برتر نیامد گهر
 [گذر IV]

затем K-доб.:

چو چاره ندید اندرین کار زن * فروماید خیره دران انجمن

310 که کم‌روی را چشم روشن کلاغ
رخ شش‌پایار جهان زرد شد
هم‌انگه برآمد ز درگاه³ خروش
حرامست می در⁴ جهان سر‌پس

ز مستی بکندست¹ در² پیشی راغ
ز قیام‌ار کم‌روی پردرد شد
که ای نام‌داران بافر و هوش
اگر زبردست‌ست⁵ گر⁶ نامور⁷

 $\wedge$

315 برین گونه⁸ بگذشت سالی تمام
 همان شه چو¹⁰ مجلس بیماراستی
 چنین بود تا¹² کودکی¹³ کفشگر
 نبودش دران کار افزار¹⁷ سخت
 همانا²⁰ نهان داشت لختی نیمید
 بیور جوان گفت کاین²¹ هفت جام
 320 مگر بشکنی امشب آن مهر تنگ
 بزد کفشگر جام می²⁵ هفت و هشت
 جوانمرد را جام گستاخ کرد

IV—⁵ I، VI—بر—K، I، IV—⁴ ز درگاه برآمد—VI—³ بر—I، IV، VI—² فگندست—K—¹
 IV، K، I، ⁷ چه بر پهلوان و چه بر—VI اگر—IV یا—I پهلوان باشد ار—K—⁶ پهلوانست
 شاه—K، I، IV—¹⁰ یکی—K—⁹ نیز—K—⁸ لا یشریها و ضیع و لا شریف—B پیشهور—VI
 و صار الملك إذا جلس فى مجلس الأئیس يحضر عنده كتب الملوك—B؛ 314، 315 оп.; 66. II—¹¹
 K، I—¹² و توارىخهم و سیرهم فیشتغل بذلك عوضا عن الشرب فمضت سنة على ذلك
 IV—обратный هنر—I، IV—¹⁶ نامش—K—¹⁵ بود—IV—¹⁴ کودک—I، IV—¹³ با یکی—IV تا یکی
 فراز آمدش روز آن کار—VI فرازش زیامد بدان [بران—IV] کار—K، I، IV—¹⁷ порядок мисра.
 VI—¹⁸ وزان غصه—VI—¹⁹ VI—доб.:

که از غایت شرمناکی جوان * نپارسست رفتن به پیش زنان
ز ما بفگنی نام-²⁴ VI کند کار-²³ II, K, VI کلید-²² K ازین-²¹ K, VI بخانه-²⁰ K

همان‌ا‌ی‌ی و پوستش—²⁶ K, I, IV زن می‌ی—²⁵ K, I, IV

ورا پهلوی نام کیروی¹ بود
 دو من را بیکبار اندرکشید
 ازان نامداران و³ آن⁴ جشنگاه
 بدلیش اندر افتاد زان جام شور
 بدان جام می تاخت و⁷ بر پای جست⁸
 منم گفت⁹ میخواره کیروی نام
 چو من¹¹ در کشم یار خواهم گزید
 خورم هفت¹² ازین بر سر انجمن
 ز من نشنود کس بمستی خروش¹⁵
 ازان می پرسست آن بر آورد گرد
 که داند که می در تنش¹⁷ چون گذشت
 چو در سینه¹⁸ مرد می گرم گشت¹⁹
 ز هامون همی تاخت تا پیش²⁰ کوه
 یله²² کرد و²³ در سایه²⁴ کوه خفت
 دو چشمش بکند اندران خوابگاه²⁶
 ورا مرده دیدند بر²⁸ پیش²⁹ کوه
 برش اسب³⁰ او ایستاده بر راه
 وزان مجلس و جام³² جوشان شدند
 بیامد بر او یکی نیکخواه

همین مه که با میوه و بوی بود
 بروی جهانددار جام نمید
 چو شد مرد خرم² دیدار شاه
 یکی جام دیگر⁵ پر از⁶ می بلور
 ز پیش بزرگان بیازید دست
 بیامد شهنشاه بگرفت جام
 بروی¹⁰ شهنشاه جام نمید
 بجام اندرون بود می پنج من
 پس آنکه¹³ سوی ده روم من¹⁴ بهوش
 چنان هفت جام پر از می¹⁶ بخورد
 بدستور¹⁷ شاه بیرون گذشت
 وزان جای¹⁸ خرم بیامد بدشت
 برانگیخت اسب از میان گروه
 فرود آمد از باره²¹ جایی نهفت
 ز کوه اندر آمد کلاغ²⁵ سپاه
 همی تاختند از پس اندر²⁷ گروه
 دو چشمش ز سر کنده زاغ سپاه
 برو³¹ که تراش خروشان شدند
 چو بهرام برخاست از خوابگاه

295

300

305

می-K⁶ دادش-VI⁵ زان-I⁴ و-оп.³ I, IV-² L-¹ (всюду) کیروی-
 VI¹⁰ همیگفت-VI⁹ VI-б. оп.⁸ و-K⁷ دیدند پر-IV⁷ جام را دید پر-I⁷ دید پر
 و قال: أشرب سبعة أقداح من هذه و لا أسکر-هشت-I, IV¹² می-IV¹¹ بیامد
 VI-¹⁶ K, I, IV, VI-¹⁵ VI-б. стоит после б. 300. خرامم سوی ده-K, I, IV¹⁴ وزین در-VI¹³
 سرش-VI¹⁷ در تن میشی-I, IV¹⁷ بگفت این و زان [گرفت و ازان-VI] هفت برهم
 K, I, ²² اسب-K, I, IV, VI²¹ سوی-I, IV²⁰ VI-б. оп.¹⁹ شهر-I, VI¹⁸ ز ایوان-K¹⁸
 I, IV, VI²⁵ بجایی که اندر ز مستی ب-VI²⁴ K, I, IV²³ I, IV²³ و-оп.²³ نکه-IV²³
 باره بر-L³⁰ پای-VI²⁹ در-K, I, IV, VI²⁸ او-K, I, IV, VI²⁷ جایگاه-IV²⁶ کلاغی
 مجلس شاه-VI³² بران-K³¹

- 280 چو زان خورده شد جامه‌های نیمید
چو شد مهر پنداد³ شادان ز می
چنان دان که مازنده‌ای⁴ شاهرا
بدو گفت بهرام کآری رواست
چنان آفریند که خواهد همی
اگر من همی نیک مازم بشاه
285 بگفت این و زان جایگه برنشست
بغفت آن شب تیره در بوستان
نهادند پیشش¹ گل و شنبلیله²
بهرام گفت ای گو نیکویی
همان تخت زرین و هم گاهرا⁶
نگارنده بر⁸ چهرها⁷ پادشاست⁸
مر آنرا گزیند⁹ که خواهد¹⁰ همی¹¹
ترا دادم این بی‌شه¹² و جایگاه
بایوان خرم خرامید¹³ مست¹⁴
همی ییاد کرد از لب دوستان¹⁵

۷

- چو بنشست می خواست از بامداد
بیماد همانگه یکی مرد مه
شتر بارها زار و سپید و بهی
جهاندار چون دید بنواختش
290 بزرگان لشکر برفتند شاد
ورا میوه آورد چندی¹⁶ ز ده
ز گل دسته‌ها کرده¹⁷ شاهنشاهی
میان یلان پایگاه¹⁸ ساختش

¹ I, IV — پیش VI همچون — ² K, I, IV (VI—после б. 280) — доб.:

یکی خورد و دیگر بهرام داد * بکوشید [بپوشید-K] و بر خوانش
[خانش-I] آرام داد

затем K—доб.:

چو می خورده شد شاد شد میزبان * به بهرام بگشاد شیرین زبان
که جامی که خوردی ترا نوش باد * روان بداندیدش بی‌توش باد
نیم [تیره-VI] شب I, IV, VI—شب K—⁵ ما بنده⁴ K, IV—⁶ مرد بیداد³ Л
که نفزود و هرگز⁹ K—⁸ I, IV—б. оп. ⁷ K—چهر ما⁷ نده⁸ K—⁸ نیمه⁸ ماهر
I, IV—доб. ¹¹ I, IV—¹⁰ K, I, VI—¹⁰ بکاهد IV نکاهد—¹⁰ K, I, VI—همان کو فزاید VI نه بغزود هرگز—¹⁰ I, IV

بدو گفت پس شاه بهرام گور * که ای مرد بادانش و فتر و زور
چو می خورده شد شاد شد میزبان * تویی گفت در مرز ما مرزبان
K—доб.:

بدو گفت بهرام کای میزبان * تویی اندرین مرزها مرزبان
(нет рифмы). ¹⁵ Б—перевод бб. 255—286 отсут-
¹² I, IV—¹³ K—¹⁴ Л—¹⁴ گرایید¹³ K—¹³ مرز¹³ I, IV—
ствуєт. ¹⁶ I, IV—¹⁷ K—¹⁸ K, I, IV, VI—¹⁸ جایگاه¹⁸ K, I, IV, VI—¹⁸ بسته¹⁷ K—¹⁶ I, IV—¹⁶ لغتی¹⁶ I, IV—

فروماند جنگی دران^۱ کارزار
 زیانش گشاده بششیرین سخن
 ازان^۴ زخم شمشیر او^۵ شاد بود
 بدان همیشه بودیش جای^۷ نشست
 برو آفرین کرد و بردش نماز
 بکام تو باد اختر^۸ روزگار
 خداوند این جا^۹ و کشت و سرای
 ز شیران شده بددل^{۱۰} و^{۱۱} مستمند
 برآورد بر^{۱۲} قبیضه و^{۱۳} شست تو
 بماشی بشیر^{۱۶} و می و انگبین
 درختان بارآور^{۱۹} و سایه دار^{۲۰}
 همی کرد زان^{۲۲} همیشه جایی^{۲۳} نگاه
 چنان چون بود جای مرد^{۲۵} جوان^{۲۶}
 بیاورد چندی ز ده^{۲۷} مهتران
 پیامد یکی جام زرین^{۲۸} بمشت^{۲۹}

یکی تیغ زد بر میانشی سوار
 برون آمد از پیشه مردی^۲ کهن
 کجا نام او مهر بن داد^۳ بود
 یکی مرد دهقان^۶ یزدان پرست
 چو آمد بر شاه ایران فراز
 بدو گفت کای مهتر نامدار
 یکی مرد دهقانم ای پاکرای
 خداوند گاو و خر و گوسفند
 کنون ایند این کار بر دست تو
 زمانی درین^{۱۴} پیشه آیی چنین^{۱۵}
 بره^{۱۷} هست چندانک باید^{۱۸} بکار
 فرود آمد از باره^{۲۱} بهرام شاه
 که باشد^{۲۴} زمین سبز و آب روان
 بشد مهر بن داد و رامشگران
 بسی گوسفندان فربه بکشت

265

270

275

بدان — K, I, IV, VI — ۴ بیداد — K, IV, VI — ۳ مرد — K, IV — ۲ در از — K, I, IV, VI — ۱
 ۵ VI — دلش ۶ I — دوب. ۷ VI — دوب. ۸ I — دوب. ۹ K, I, ۱۰ VI — مرز ۱۱ K — دل ۱۲ شیران ۱۳ K — از ۱۴ I — دوب. ۱۵ K, VI — نشین ۱۶ K, VI — شیر ۱۷ VI — درو ۱۸ K, VI — آید ۱۹ K, I, VI — و ۲۰ VI — و بار ۲۱ K, VI — آید ۲۲ K — از ۲۳ K, VI — آید ۲۴ K — بد ۲۵ K, VI — آید ۲۶ K, VI — آید ۲۷ K, VI — آید ۲۸ K, VI — آید ۲۹ K, VI — آید
 ۲۰ میوه دار ۲۱ K, I, IV, VI — اسپ ۲۲ K — در ۲۳ K — هر جا ۲۴ K — چندی ۲۵ K, VI — آید ۲۶ K, VI — آید ۲۷ K, VI — آید ۲۸ K, VI — آید ۲۹ K, VI — آید
 ۲۵ K — دوب. ۲۶ K — دوب. ۲۷ K — دوب. ۲۸ K — دوب. ۲۹ K — دوب.

بمعالای سرو و بدیدار ماه * اگر برنهد ماه زرین کلاه
 پیامد بر شه زمین بوسه داد * چنین گفت کای شاه فرخنده زاد
 فراوان برین مرز لشکر گذشت * دلیران کوه و سواران دشت
 کسی را ندیدیم رای و درنگ * برین دشت با نره شیران جنگ
 تو دادی مرین پیشه را زیب و فر * که یار تو بادا همی دادگر
 یکی جام زرین گرفته K — ۲۸ رده — IV ره — ۲۷ VI — 66. 275—278 op.

درم داد ذی — پای — اک — دل — را — چ — ه — ار
سزا نیست زمین بیشتر مر ترا
بارزانیان داد چ — ی — ز — ی — که بود
بدو گفت کاین را تو¹ سرمایه دار
درم — مرد² درو — ش — را — سر — ترا
خروشان همی رفت مرد جهود³

۶

چو یوز شکاری بکار آمدش
یکی بهاره پی تی زرو برنشست
یکی پیشه پیشش آمدش پردرخت
بسان بهشتی یکی سبز⁶ جای
چنین گفت کاین جای شیران بود
کمال را بزه کرد مرد¹¹ دلیر
یکی نعره زد شیر چون در رسید¹⁴
بزد تیر و پهلوش با دل بدوخت
همان ماده آهنک بهرام کرد
بجنبید و رای شکار آمدش
بهامون خرامید⁴ بازی بدست
نشستن گه مردم نیک بخت⁵
ندیدد اندرو مردم و⁷ چارپای
همان رزمگاه⁸ دلیران⁹ بود¹⁰
پدید آمد اندر زمان نر¹² شیر¹³
بزد دست شاه و کمان درکشید¹⁵
دل شیر ماده بدویر¹⁶ بسوخت
بخرید و چنگش¹⁷ باندام¹⁸ کرد

255

260

¹ K, I, IV—تو оп.; VI—داده² I—³ K—б. оп.; K, I, IV, VI—доб.:

بستاراج داد آذک در خانه بود * که آنرا سزا مرد پیگانه بود

⁴ K, IV—доб. و ⁵ K—вместо б.:

بدشت اندرون پیشه آمد پدید * شهنشاه لشکر بدانجا کشید

یکی پیشه دید و آب روان * کزو پیرسر تازه گشتی جوان

که بر دربر ایوانش — I, IV ⁹ هشیوار [VI—доб. جای — K, VI ⁸ و IV—оп. ⁷ تازه — K ⁶

¹⁰ I, IV—доб.:

به پیشه درون گرد برگشت شاه * همی کرد هر جای لختی نگاه

بدان پیشه اندر یکی شیر دید * در چاره شیر شیر شمشیر دید

یکی بانگ برزد بران نر شیر * چو آهنک او کرد شیر دلیر

ز پیشه بیک سو جهانید اسپ * برافروخت برسان آذرگشسپ

K—доб. 1-й б. после б. 258, 2-й б. после б. 259, 3-й б. после б. 260. ¹¹ VI—شاه ¹² K, I, IV—

همانگاه [چو از پیشه — K] بیرون خرامید ¹³ K, I, IV—обратный порядок мисра. ¹⁴ VI—

بزد نعره شیر زیان بردمید VI—обратный порядок мисра; K, I, IV—б. оп. ¹⁵ VI—برکشید

بی آرام — I ¹⁸ چنگی — K ¹⁷ بروبر — I, IV, VI ¹⁶

- 235 یکی کاروان‌خانه بود¹ و سرای
 ز دژ و زیاقوت و هر گوه‌ری
 که داند⁴ موبد مر آذرا شمار
 فرستاد موبد بدانجا سوار
 همه⁶ بار کردند و دیگر⁷ نماند⁸
 240 چو بانگ درای¹² آمد از بارگاه
 که گوهر فزون زمین بگنج تو نیست
 بماند اندران شاه ایران شکفت
 که چندین بورزید مرد جهود
 ازان¹⁸ صد شتروار ز¹⁹ و¹⁹ دم
 245 جهانداد شاه آبکش را²¹ سپرد
 ازان‌پس برامرا خواند و گفت
 چه گویی که پیغمبرت چند زیست
 سوار آمد و گفت با من سخن
 که هر کس که دارد فزونی خورد
 250 کنون دست یازان²⁸ ز²⁹ خوردن بکش
 ز سرگین و زربفت و دستار³⁰ و خشت

که—K, I, IV³ نبد کالها بر زمین نیز—K, I, IV² بر در—IV در در—I پد در—K¹
 همی—I⁶ ساده‌دل—K, I, IV¹⁰ همان—VI همین—I, IV همه—K⁹ بماند—L⁸ چیزی—VI—K, I, IV⁷
 همانا—K¹⁵ همانا که—VI¹⁴ دانا—K¹³ جرس—VI در—L¹² ها—I, IV, VI¹¹ ساروان—VI
 ازو—L¹⁸ ز بودن—VI ازان زر—K بورزش—L¹⁷ وزان در—I, IV¹⁶ شتروار
 که—I, IV²³ و—K, VI—دوب.²² لیتکرا—K²¹ ز پیش و ز کم—VI²⁰ گنج
 گر—I²⁶ مرد—L²⁵ ز بی‌بشی همیشه چو تو می—VI²⁷ ز بیش
 دستار [و—دوب. IV] زربفت—K, I, IV, VI³⁰ پ—L²⁹ خود را—K, VI²⁸ بنگرد
 ازان—I, IV³² همی

چو این داستان بشنوی یاد دار
سوی مردم بی‌ذوا ننگ‌گرد³
شنیدستم از گفته‌ی داستان
که⁵ برخواندی⁶ از گفته‌ی رهنمون
ازان می‌ورا¹⁰ شادمانی فزود¹¹
برین داستان کهن گوش دار
درم پیش او¹⁴ چون¹⁵ یکی جوشنست¹⁶
چنان‌چون توی گرسنه نیم‌شب
بگیتی مرین¹⁷ یاد باید¹⁸ گرفت
خنک می‌گسار و می و جام نیک
گریزان شد از خانه²⁰ بهرام گور
چه²³ زین²⁴ از²⁵ برش خشک بالین نهاد²⁶
بگفتار خودبر کنون²⁷ پای دار²⁸
بچاروب رویم بی‌یک‌پارگی
برنجم ز مهمان بیدادگر
بپاور که سرگین کشد بر³³ کنار
وزین خانه³⁷ تو³⁸ بهامون برد³⁶

ازان پس بهرام¹ گفت ای سوار
بگیتی² هرانکس که دارد خورد
بدو گفت بهرام کاین داستان
شنیدم بگفتار و⁴ دیدم کنون
می آورد⁷ چون خورده شد⁸ نان⁹ جهود
خروشید کای رنجه‌دیده سوار
که هر¹² کس که دارد دلش روشنست¹³
کسی کو ندارد بود خشک‌لب
بدو گفت بهرام کاین بس شگفت
که¹⁹ از جام یابی سرانجام نیک
چو از کوه خنجر برآورد هور
بران چرمه ناچران²¹ زین نهاد²²
بپامد براهام گفت ای سوار
تو²⁹ گفستی که سرگین این پارگی
کنون آنچ³⁰ گفستی³¹ بروب و بهر
بدو گفت بهرام شو پایکار³²
دهم زر که³⁴ تا خاک³⁵ بیرون برد³⁶

چو خوردش نباشد همی [بی‌ی] I—K, I, IV—بناگرد³ ز گیتی—² I—براهام—¹ K, I, IV—
I—⁹ بد⁸ و⁷ L—دوب. خواندم—⁶ VI—چو—⁵ K—شنیده بیدار—⁴ K, I, IV, VI—
I,¹² نمود—¹¹ IV—بی—¹⁰ I, IV—خورد نازرا—^{VI} سیر خورد آن—^{IV} خورد سیر آن
سپاسی بدان—¹⁶ I, IV—جانش—¹⁵ VI—وی—¹⁴ K—خورید و دهید—¹³ I, IV—هر آذ—^{IV}
K—دوب.: داشتن برنهدید

هرانکس که دارد خورید و نه‌بید * سپاسی بدان داشته‌تن برنهدید
خواب—²⁰ K, I, IV—گر—¹⁹ K, I, IV, VI—بدان تا بیادیت نباید—¹⁸ K, VI—بدیدم همی—¹⁷ I, IV—
چو—²³ I—فلما طلع الفجر أسرج بهرام فرسه لیرکب—^B برنشست—²² L—تیزرو—²¹ IV—
L, K,²⁸ نه—²⁷ K, I, IV—همی‌خواست کاید ز خانه بدشت—²⁶ L—کز—²⁵ VI—نمد—²⁴ K—
بی—³³ IV—رو پیش‌کار—³² K—گفتم—³¹ VI—آنک—³⁰ K—ز—²⁹ I, IV—پایدار—^{IV, VI}
تو—³⁸ IV—حجره—²⁷ K—کشد—³⁶ VI—چو سرگین به—³⁵ K—زرش—³⁴ VI—کند در—^{VI}

- بدین در بخسپم نچویم¹ سرای
براهام گفت ای نبرده سوار
بخسپپی⁸ و چیزت⁹ بدزد کسی
بخانه درآی از جهان تنگ شد
به پیمان که چیزی نخواهی ز من
همامش¹⁵ ترا و¹⁶ نشست ترا
گر این¹⁹ اسپ سرگین و آب افکند²⁰
بخسپگیر سرگینش²¹ بیرون کنی²² 190
همان خشت را نیز²⁴ تاوان دهی
بدو گفت بهرام پیمان کنم
فرود آمد و اسپ را با لگام
نمدزین بگسترد²⁷ و بالپنش زین
جهود آن در خانه از پس بست 200
- نخواهم² بچیزی³ دگر کرد⁴ رای⁵
همی⁶ رنجه داری مرا⁷ خوارخوار
ازان رنجه داری مرا تو¹⁰ بسی¹¹
همه کار بی برگ¹² و بی رنگ شد
ندارم بمرگ آبچین¹³ و کفن¹⁴
خورش باید و¹⁷ نیست چیزی مرا¹⁸
وگر خشت این خانه را بشکنند
بروبی و خاکش²³ بهامون کنی²²
چو بیدار گردی ز خواب آن دهی
برین رنجهها²⁵ سر²⁶ گروگان کنم
بمست و برآخت تیغ از نیام
بخفت و دو پایش کشان بر²⁸ زمین
بیاورد خوان و بخوردن نشست

بچیز- IV, VI-³ ندارم- K, I, IV-² نخسپم همین جا برین در- VI- نخواهم¹ K, I, IV-
⁴ K, VI- نیز- I, IV- هیچ⁵ Л- порядок 66.: 177, 183, 184, 179, 180, 186, 187, 188; Б- перевод
 в соответствии с текстом. ⁶ VI- مرا ⁷ VI- همی ⁸ IV- بخفتی ⁹ K, VI- چیزی ¹⁰ K, I,
 IV, VI- [IV- دارد] داری [VI- مرا] رنجه داری [K, IV- ازان] در [K, IV- ازین] ازین K-доб.:
 بچانم رسانیدی از رنچ خویش * نه این رسم شاهست و آیین و کیش
 K-доб.: IV-б. оп.; K-доб.:¹⁴ اندرون خود- K¹³ بوی- VI- آب- K¹²
 بدو گفت بهرام کای نیک مرد * ندارم ترا ایچ گونه بدرد
 ز تو بس کنم این در خانه جای * زنم پاس تو بی خروش و درای
 براهام ازان پس پراندیشه شد * وز اندیشه جانش یکی همیشه شد
 که این شوخ مرد از دم نگذرد * که دارم که تیمار اسپش خورد
 دگر باره گفت ای سرافراز مرد * ز بس گفتن تو مرا خسته کرد
 اگر- VI-¹⁹ زیر دست ترا- K, I, IV-¹⁸ این- I, IV-¹⁷ هم- K, I, IV-¹⁶ اسپ- K, I, IV, VI-¹⁵
 I, را پخته- K²⁴ زینجا- VI-²³ بری- K, I, IV, VI-²² سرگین پ- K²¹ کر بگند- VI-²⁰
 نمدزینش بستر- IV- بسترش- I-²⁷ زبانه را به پیمان- K²⁶ عهدها- VI-²⁵ پخته تو- IV, VI-
 بروی- K²⁸

بیمامد چو گرد¹ اسپرا² زین³ نهاده
همی کرد نغچه پیر تا شب ز کوه
بنخچه پیر گه رفت زان خانه شاد
برآمد³ سبک باز گشت از گروه

۴

ز پیش سواران چو ره برگرفت⁴
بزد در بگفتا که بی⁵ شهریار
شب آمد ندانم همی راه را
گر امشب بدین خانه یابم سپنج
پیش برام¹⁰ شد پیش کار
براهام گفت ایچ ازین در مرنج
بیمامد فرستاده با او بگفت
بدو گفت بهرام با او بگوی
همی از تو من خانه¹³ خواهم¹⁴ سپنج
چو بشنید پویان بشد پیش کار
همی ز ایدر امشب نخواهد گذشت
براهام گفتش که رو بی¹⁷ درنگ
جهودیست درویش و شب گرسنه
بگفتند و¹⁸ بهرام گفت ار سپنج

175
180
185

سوی خان بی⁵ بر⁵ برام⁵ تفت
بماندم چو او باز ماند⁷ از شکار
نیابم همی لشکر و⁸ شاه را
نباشد کسی را ز من هیچ⁹ رنج
بگفت آنچ بشنید ازان نامدار¹¹
بگویش که ایدر نیابی سپنج
که ایدر ترا نیست جای نهفت
کز ایدر گذشتن مرا نیست روی¹²
نیارم بچیزت ازان پس¹⁵ برنج¹⁶
بنزد برام⁵ گفت این سوار
سخن گفتن و رای بسیار گشت
بگویش که این جایگاه نیست تنگ
بخسپد همی بر زمین برهنه
نیابم¹⁹ بدین خانه آیدت²⁰ رنج²¹

K-⁴ درآمد-IV³ اسپ [و IV-доб.] زین بر نهاده-IV, I, K² باد-VI سبک-K¹
K-⁵ بر اه [بشکل-VI] سواران بهرام رفت -IV, I, K⁶ ز لشکر جدا گشت بهرام تفت
K, I, IV,⁷ بدو [چنین-VI] گفت کز [کای-VI] K, I, IV, VI⁶ خانه بد-VI خانه بی
ز من-VI درد و-K⁹ و-K, VI⁸ لائی تأخرت عن السلطان-B⁸ چو باز آمد او-VI
K-¹⁴ جای-VI¹³ L-б. оп.¹² L-б. оп.¹¹ سبک پیش بهرام-K¹⁰ از شما کس ب
L, K,¹⁸ روی-IV¹⁷ L-б. оп.¹⁶ ندارم ازان پس بچیزی-K¹⁵ تو خواهم من امشب
VI-вместо²¹ K, IV, VI-کارت ب-L²⁰ نیابم-IV, VI¹⁹ K-¹⁹ و-IV
66. 183-187 гаплография: А 183-В 187.

یکی مجلس² دیگر آراستند
همان لنبک آبکش می پرست
بیمامد بنزدیک بهرام گفت
ز رنج و غم و کوشش⁶ آزاد باش
چنان دان که بخشیده‌ای زر⁸ و چیز
که روز سدیگر نباشیم شاد
که بیدار دل باش¹¹ با بخت جفت
گروگان پیرمایه مردی¹² سپرد
بنزدیک بهرام شد شادمان
که مرد از خورشها کند پرورش
برید¹⁶ و بر آتش خورشها فزود
نخست از شهنشاه¹⁸ بردند نام
بمالین او شمع بر پای کرد
شد از خواب بیدار بهرام گور
بودی درین خانه تنگ و²³ تار
گر از شاه ایران هراسان نه‌ای
بباشی²⁸ گر آید دلترا هوا
که شادان و خرم بدی²⁹ سال و ماه
ز شاهان گیتی گرفتیم یاد
که روشن شود زو³⁰ دل و رای تو
چو افزون دهی³¹ تخت و افسر دهد

بپخت و بخوردند¹ می خواستند
ببود آن شب تیره³ با می بدست
چو شب روز شد تیز⁴ لنبک برفت
بدو گفت روز سیم⁵ شاد باش
بزن دست با من⁷ یک امروز نیز
بدو گفت بهرام کین خود مباد
برو⁹ آبکش آفرین خواند¹⁰ و گفت
ببازار شد مشک و آلت ببرد
خرید آنچ¹³ بایست و آمد دوان¹⁴
بدو گفت یاری ده¹⁵ اندر خورش
ازو بستند آن گوشت بهرام زود
چو نان خورده شد می گرفتند و¹⁷ جام
چو می خورده شد خواب را جای¹⁹ کرد
بروز²⁰ چهارم چو بفروخت²¹ هور
بشد میزبان گفت کای²² نامدار
بدین²⁴ خانه اندر²⁵ تن آسان نه‌ای
دو هفته بدین²⁶ خانه بی‌نوا²⁷
برو آفرین کرد بهرام‌شاه
سه روز اندرین خانه بودیم شاد
بجایی بگویم سخنه‌ای تو
که این میزبانی ترا بر دهد

155

160

165

170

¹ I, IV — چو شد شب که روز — K ² نیز — J ³ مجلسی — I, IV ⁴ و — VI ⁵ کرد — K, I, IV, VI ⁶ بران — I, IV ⁷ جان — K, I, IV ⁸ می — I, IV ⁹ درد — VI ¹⁰ و شبان — J, K ¹¹ و — VI ¹² پیرمایه مردی گروگان — VI ¹³ و — K ¹⁴ آنکه — IV آنک — I ¹⁵ بر گرفتند — K ¹⁶ بپخت — VI ¹⁷ کن — K ¹⁸ بی شک — I, IV ¹⁹ برین — VI درین — I, IV ²⁰ و — IV ²¹ ای — K ²² برافروخت — K ²³ بر آسان — VI ²⁴ بهان — I, IV, VI ²⁵ درین — I, IV, VI ²⁶ خان بی‌بر — VI ²⁷ کئی — K, I, IV, VI ²⁸ زن — I, IV, VI ²⁹ کند آن — K ³⁰ بزی

- بمهرام گفت ای گرانمایه مرد
 بندید³ آنک لزمیک بدو داد شاه
 چو نان خورده شد میزبان در زمان⁷
 همی خورد بهرام تا گشت مست
 140 شگفت آمد اورا ازان¹² جشن¹³ اوی
 بگفت آن شب و¹⁷ پامداد پگاه
 چنین گفت لزمیک بمهرام گور
 یک امروز مهمان من باش و¹⁹ بس
 بیماریم چیزی که باید²¹ بجای²²
 145 چنین گفت با آبکش شهریار
 که ناچار ز ایدر بیايد شدن
 بسی آفرین کرد لزمیک بروی
 بشد لزمیک و آب²⁶ چندی کشید
 غمی گشت و پیراهنش درکشید²⁷
 150 بهل بستد و گوشت بخريد زود

بمخشید-Л-⁴ برید-I³ زمانی مساعد شو-VI مهره بازی کن-K, I, IV-² همه-K¹
 VI-б. оп.⁶ در-K⁵ فلما رأی بهرام ضحك ثم اشتغل بالأكل-B بپیچید-I, IV
 بیاورد نزدیک رطل گران-VI⁹ یک جام می-K, I, IV⁸ در زمان میزبان-K⁷
 K¹³ عجب ماند شاه از چنان-I, IV¹² VI-б. оп.¹¹ K, I, IV¹⁰ پس آنگه بخوردن-VI¹⁰
 IV-б. оп.¹⁷ VI-б. оп.¹⁶ آن-K, I, IV¹⁵ چرب-K, I, IV¹⁴ عجب ماند شاه اندر آیین
 آید-IV خواهی-K, VI²¹ بجویم-VI²⁰ I-б. оп.¹⁹ امشب نرانی-VI¹⁸ (метр нарушен).
 K, I, IV²⁶ 66. 146, 147. оп.²⁵ K, I, IV²⁴ دیگر ببنیدیم-I, IV²⁴ گذار-I, IV²³ بکار-I, IV²²
 K-вместо бб, درکشید-K, I, IV, VI²⁹ چنان-K²⁸ I, IV, VI²⁷ مشک-IV, VI²⁷
 K, I, IV³¹ 66. 148, 149. гаплография: A 148-B 149. VI³⁰ بشد تا بر شاه بر سان-
 که دستار بودیش در زیر مشک * بیمارزار شد گوشت آورد و کشتک
 باندام کالوشه [بیمادیکی دیگ برسر-K] برنهاد * ازان رنج مهمان همی کرد یاد
 فخلع قمیصه و انز بمئزر کان یلبسه تحت القربة فباعه و اشتری لحما و کشتک-B

- 120 نماند بفردا از امروز چیز
براهام بی‌بر جه‌ودیست زفت
درم دارد و گنج و⁴ دینار نیز
منادی‌گری را بفرومود شاه
که هر کس که از لنبک آبکش
همی‌بود تا زرد گشت آفتاب
125 سوی خانه لنبک آمد چو باد
که من سرکشی‌ام¹² ز ایران سپاه
درین¹⁴ خانه امشب¹⁵ درنگم دهی
بمید¹⁸ شاد لنبک ز آواز اوی
130 بدو²¹ گفت زود اندرآی ای سوار
اگر با تو ده تن بدی به بدی
فروود آمد از باره²³ بهرام‌شاه²⁴
بمالید شادان بچیزی²⁵ تنش
چو بنشست بهرام لنبک دوید
135 یکی کاسه آورد²⁸ پر²⁹ خوردنی
- نخواهد که در خانه باشد بنیز¹
کجا زفتی² او نشاید زفت³
همان فرش⁵ دیبا و هرگونه چیز⁶
که شو⁷ بانگ زن پیش بازارگاه
خرد آب خوردن نباشدش خوش⁸
نشست از بر باره بی⁹ زور و تاب¹⁰
بزد حلقه بر درش و¹¹ آواز داد
چو شب تیره شد باز ماندم ز شاه¹⁸
همه¹⁶ مردمی¹⁷ باشد و فرهی
وزان خوب¹⁹ گفتار دمساز²⁰ اوی
که خشنود بادا ز تو شهریار²²
همه یک بیک بر سرم مه بدی
همی‌داشت آن باره لنبک نگاه
یکی رشته بنهاد بر گردنش
یکی شهره²⁶ شطرنج پیش²⁷ آورد
بی‌آورد هرگونه آوردنی

1 K, VI— I باشدش نیز— IV ماند پیشیز— (нет рифмы). 2 K— رفتن. 3 K—доб.: 4 I—оп. 5 K, IV—доб. 6 K—доб.: 7 K, IV—رو— 8 K—б. оп.; Л—66. 123, 124 оп.; Б— 9 K, I, IV— VI— تازی 10 K, I, IV, VI— 11 Л—оп.; 12 VI— 13 I, IV— 14 I, IV, VI— 15 K— 16 K— 17 VI— 18 K— 19 K— 20 K— 21 K, VI— 22 VI— 23 K, I, IV, VI— 24 VI— 25 K— 26 K— 27 VI— 28 K, I, IV, VI— 29 K—

نه بیند کسی باز اورا بچشم * همیشه ز مهمان بود پر ز خشم
چو بشنید بهرام آمدش خوش * ز کردار آن لیبک آبکش
فأمر الملك بأن ينادى فى السوق أن من— 7 K, IV— 8 K—б. оп.; Л—66. 123, 124 оп.; Б— 9 K, I, IV— VI— 10 K, I, IV, VI— 11 Л—оп.; 12 VI— 13 I, IV— 14 I, IV, VI— 15 K— 16 K— 17 VI— 18 K— 19 K— 20 K— 21 K, VI— 22 VI— 23 K, I, IV, VI— 24 VI— 25 K— 26 K— 27 VI— 28 K, I, IV, VI— 29 K—
اشتری ماء من لنبک السقاء لم يلق خيرا
چوب و— I, IV, VI— را زود و— K— 11 Л—оп.; 12 VI— 13 I, IV— 14 I, IV, VI— 15 K— 16 K— 17 VI— 18 K— 19 K— 20 K— 21 K, VI— 22 VI— 23 K, I, IV, VI— 24 VI— 25 K— 26 K— 27 VI— 28 K, I, IV, VI— 29 K—
و قد تغلفت عنه و أمسيت— 13 I, IV— 14 I, IV, VI— 15 K— 16 K— 17 VI— 18 K— 19 K— 20 K— 21 K, VI— 22 VI— 23 K, I, IV, VI— 24 VI— 25 K— 26 K— 27 VI— 28 K, I, IV, VI— 29 K—
بماد— 18 VI— 19 K— 20 K— 21 K, VI— 22 VI— 23 K, I, IV, VI— 24 VI— 25 K— 26 K— 27 VI— 28 K, I, IV, VI— 29 K—
در— VI— از— I, IV— 29 K— 30 K— 31 K— 32 K— 33 K— 34 K— 35 K— 36 K— 37 K— 38 K— 39 K— 40 K— 41 K— 42 K— 43 K— 44 K— 45 K— 46 K— 47 K— 48 K— 49 K— 50 K— 51 K— 52 K— 53 K— 54 K— 55 K— 56 K— 57 K— 58 K— 59 K— 60 K— 61 K— 62 K— 63 K— 64 K— 65 K— 66 K— 67 K— 68 K— 69 K— 70 K— 71 K— 72 K— 73 K— 74 K— 75 K— 76 K— 77 K— 78 K— 79 K— 80 K— 81 K— 82 K— 83 K— 84 K— 85 K— 86 K— 87 K— 88 K— 89 K— 90 K— 91 K— 92 K— 93 K— 94 K— 95 K— 96 K— 97 K— 98 K— 99 K— 100 K—

- 105 برو¹ نیکوویها برافزون کنیم
هرآنکس که از داد بگریزد اوی
گر ایدونک نیرو دهد کردگار
برین⁵ نیکوویها فزایش بود
همه شهر ایران بگفتار⁶ اوی
110 بدانگه که شد پادشاهیست راست
همه روز⁸ نخبچیر بد کار اوی

۳

- همی رفت با چند گرد دلیر
بدو گفت کای شاه یزدان پرست¹¹
جهودی فریمنده¹³ و بدگهر¹⁴
بآرایش خوان و گفتار خوش
بگفتار این پیرسر بر چیند¹⁸
که ای باگهر نامور شهریار²⁰
جوانمرد و با خوان و گفتار خوش²¹
دگر نیمه مهمان بجوید²³ ز راه²⁴
- چنان بد که روزی بنخچیر شیر
بشد پیر مردی عصایی بدست
براهام مردیست پرسیم و زر¹²
115 بازادگی¹⁵ لنبک¹⁶ آبکش
بپرسید زان که تران¹⁷ کاین کیند
چنین گفت با او یکی نامدار¹⁹
سقاییست این لنبک آبکش
بیک نیم روز²² آب دارد نگاه

رود—I, IV—بود K—⁴ VI—6. оп. ³ تا—IV—بمادافره ما—K, I—² برین—VI—بران K—¹
VI—⁹ بزم و—K, I, IV, VI—⁸ شادان و با آب روی—K, I, IV—⁷ ز گفتار—K, VI—⁶ برو—⁵ L—
T—доб.:¹¹ تاختن اسپ—K—¹⁰ وگر بزم
دو مردند شاهها بدین شهر ما * یکی باانوا دیگری بی‌نوا
L—на полях другим почерком приписаны начала обоих мисра этого б. ¹² K—بسیم
بد آزادهی—L—¹⁵ هنر—K, I, IV—¹⁴ فریمنده—K, I, IV—¹³ براهام بودی بسیم و برز—VI— و بزر
L—доб.:¹⁸ مهتران—K, VI—¹⁷ (всюду) لیتک—K—¹⁶ بازادی—IV—
باآواز گفتند کای شهریار * ز تو دور بادا بد روزگار
که آزادگانرا شود—L—²¹ (описка) پارسا—I—پادشا—K, IV, VI—²⁰ پارسا—K, I, IV, VI—¹⁹
K—доб.:²⁴ بخواند—I, IV—²³ نیمروز—L, IV, VI—²² شیرفش
زمانه نیپاورد همتای اوی * همان نام جوید بمشک و سبوی

همه برگرفتند یک با دگر
 بایران درم بد⁶ هزاران هزار⁷
 همه شهر ایران بدو¹⁰ گشت شاد
 همی آفرین خواند هر کس¹¹ بسی
 بایوان نوروز و جشن سده
 بهرام¹⁴ آفرین خواندند
 یکی¹⁵ تا بگردند گرد جهان
 بجست و بیک شهرشان کرد گرد
 که آزادگانرا کنند خواستار
 بهخشید باندازه شان¹⁶ کشوری
 که آواز بهرام زانسان¹⁸ شنود
 گشاده دل و نیک خواه²⁰ آمدند
 سوی موبد²² موبد آورد²³ روی
 منادی گری کرد بر در پپای
 ز غم دور باشید و دور از گناه
 که از داد²⁵ آباد دارد زمین
 که دارند اوپست و فریادرس
 نپید چد سر از رای²⁷ و پیمان ما

ز باقی¹ که بد بر² جهان سر بسر
 نود بار³ و سه⁵ بار کرده شمار
 بهخشید و دیوان⁹ بر آتش نهاد
 چو آگاه شد زان سخن هر کسی
 برگرفتند یکسر¹² با آتش کده
 همی مشک بر آتش¹³ افشانند
 وزان پس پفرمود کار آگاهان
 کسی را کجا رانده بد یزدگرد
 بدان تا شود نامه شهریار
 فرستاد خلعت بهر مهربری
 رد و موبد و مرزبان¹⁷ هرک بود
 سراسر بدرگاه شاه¹⁹ آمدند
 پفرمود تا هرک بد دادجوی²¹
 چو فرمانش آمد ز گیتی بجای²⁴
 که ای زبردستان بیدار شاه
 وزین پس بران کس کنید آفرین
 ز گیتی بیزدان پناهید و بس
 هرانکس که بگزید²⁸ فرمان ما

90

95

100

شش -- K⁵ بدش باز -- VI⁴ بود باد -- IV³ بود -- K³ در -- K, I, IV, VI² زپانی -- IV¹
 I -- سی⁶ VI⁷ K -- доб.: I --

بگفتند با شهریار جهان * چنین گفت با خویشتن در نهان
 بدان تا بماند در آباد مرز * کسی کو بداند ز ناز ارز
 بهر کس رسیده بود بخشش [وزن؟] * به نیکی گراید همه کوشش (takl)
 VI¹³ هر کس -- VI¹² بر وی -- K¹¹ ازان -- IV¹⁰ بدان -- K, I⁹ دفتر -- K⁹ و -- IV⁸
 موبد -- I, IV¹⁷ با بدره شان -- VI¹⁶ بدان -- K¹⁵ شاه -- I, IV¹⁴ بر آتش همی مشک
 تازه رو -- I, VI²⁰ تازه راه -- K²⁰ باز -- IV¹⁹ او -- I, VI¹⁹ آوازه داد آه می -- VI¹⁸ ازپشان -- K¹⁸ موبدان
 موبد موبدان کرد -- VI²³ آرند -- I, IV²³ موبدان -- I, IV²² چاره جوی -- IV²¹ روی باز -- IV²¹
 داد -- VI²⁷ راه -- K, I²⁷ کو نگردد ز -- K²⁸ دادش -- IV²⁵ دانش -- I²⁵ ز جای -- I²⁴

ازان پس در گنج بگشاد شاه
باسپ² و سنان³ و بغفتان⁴ جنگ
سراسر بنعمان و⁹ منذر سپرد
کس اندازۀ بخششی او نداشت
همان تازپانرا بسی هدیه داد
پیاورد پس خلعت¹³ خسروی
بخسرو سپردند¹⁵ و بنواختش
شهنشاه¹⁷ خسرو بنرسی رسید
برادرش بد یکدل¹⁸ و یکزبان
ورا پهلوان کرد بر لشکرش
سپهرا سراسر²¹ بنرسی سپرد
در گنج بگشاد و روزی بداد
بفرمود پس تا گشسپ دبیر
کجا²⁵ بود دانا بدان روزگار
جوانوی بیدار با او بهم
ز باقی²⁸ که بد نزد ایرانیان
دبیران دانا بدیوان³⁰ شدند

80

85

308

٢

دویژنه که مهرش بود قار و پود
فرستادگان خواست با آفرین
سواران بی‌منادل و بخردان

ز ما پر همه پادشاهی^۱ درود
 نهادند بر نامها پر نگین
 پرفتند با نامها مویان

بیمالید² کوه و بیمالود خواب
که بهرامشاه بود زپیشان³ ستوه⁴
ز کردار ما تا بیمخشد گناه
که خون در تن⁵ نامداران فسرده
ز بیمالید دادی و درد و آزار اوی
که از⁸ شاه⁹ بودیم یکسر بدر¹⁰
بگسترد پیشش سیخنهای گرم
که باگوهر و دادگر بود شاه
برفتم آنک بودند یکسر مهی¹¹
کرا بود شایسته بنشاختند¹³
می و رود و رامشگران خواستند
سپهبد نیامد ز خوردن ستوه
غم از کاخ شاه جهان دور بود¹⁸
ز بهر من این پاکزاده دو مرد²¹
بران دشت²² آباد و مردان کین

دگر روز چون برودم پید آفتاب
بنزدیک منذر شدند این گروه
که خواهشگری کن بنزدیک شاه
که چونان بدیم از بد یزدگرد
ز بس زشت گفتار و کردار او
دل ما بیهرام⁶ ازان بود⁷ سرد
بشدد منذر و شاهرا کرد نرم
بمغشید اگر چندشان بد گناه
بپاراست ایوان شاهنشاهی
چو جای بزرگی¹² پپرداختند
بهر جای خوانی¹⁴ بپاراستند
دوم روز رفتند دیگر¹⁵ گروه
سیم¹⁶ روز جشن و¹⁷ می و سور بود
بگفت آنک نعمان و¹⁹ منذر چه کرد²⁰
همه مهتران خواندند آفرین

ازیشان همی — ³ K, I, IV — بنالید — ⁴ VI — بمالید — ⁵ IV — مالود — ⁶ II, K — هان — ⁷ K, I, IV —
⁸ K, IV, VI — دل — ⁹ K, I, IV, VI — ازیشان بدی با شکوه — ¹⁰ VI — [چنان — ¹¹ I — بچان — ¹² IV] بد
¹³ VI — قوم — ¹⁴ K, I, IV — کزان — ¹⁵ K, I, IV — گشت — ¹⁶ VI — ز بهرام — ¹⁷ VI —
¹⁸ I — 66, 59, 60 оп. — ¹⁹ K, I, — جامی — ²⁰ VI — ²¹ I, IV — ²² K, VI — بزرگان — ²³ K, VI — بودش مہی و بہی —
²⁴ K — доб.: ²⁵ VI — و ²⁶ K, I, IV — بسد — ²⁷ K, I, IV — یکسر
چهارم چو پیش آمدند آن مہان * — یزدیدی کئی تخت شاه جهان
زبانرا بخوبی پیاراست شاه * — بزر و بدیما پیاراست گاہ
چشن — ²⁸ IV — نہفت — ²⁹ I — گفت — ³⁰ I — ³¹ II — ³² оп. — و

- 35 هرا نکس که با ما نسا زندا¹ گرم
هرا نکس که فرمان ما برگزید
به شستم چو بنشست فرمود شاه
بدو گفت نزدیک هر مهتری
یکی نامه بنویس با⁸ مهر⁹ و داد¹⁰
خداوند بخشایش¹³ و راستی
40 که با فتر و برزنت و با مهر و داد
پذیرفتم آنرا که فرمان برد
نشستم برین¹⁷ تخت فتر پدر
بداد¹⁹ از نیاکان فزونی کنم²⁰
جواز راستی نیست با هر کسی
45 بران²³ دین²⁴ زردشت پیغمبرم
نهم²⁵ گفت²⁶ زردشت پیشین بروی²⁷
همه پادشاهید بر چیز²⁹ خویش
بفرزند و زن نیز هم³² پادشا
نخواهیم آگندن زر بگنج
50 گر ایزد مرا زندگانی دهد³⁴
یکی رامشی نامه³⁷ خوانید³⁸ نیز
- بدی پیش ازان بیند او² کز پدرم³
غم و درد و رنجش نباید کشید⁵
جاوادی را خواندن از⁶ بارگاه⁷
بهر نامداری و هر کشوری
که بهرام بنشست بر تخت¹¹ شاد¹²
گریزنده از کژی¹⁴ و کاستی
نگیرد جواز پاک دادار یاد¹⁵
گناه آن سگالد¹⁶ که درمان برد؟
بر آیین طهمورث¹⁸ دادگر
شمارا بدین رهنمونی کنم²¹
اگر چند²² ازو کژی آید بسی
ز راه نیاکان خود نگذر
براهیم پیغمبر راستگوی²⁸
نگهبان مرز³⁰ و نگهبان کیش³¹
خنک مردم زیرک و³³ پارسا
که از گنج درویش ماند برنج
برین³⁵ اختران کامرانی³⁶ دهد³⁴
کزان³⁹ جاودان ارج⁴⁰ یابید و چیز

оп. و-⁴ I, IV-³ بیند ز من-² VI-¹ من بسازند-¹ VI-¹
K-⁸ خواندی پیش گاه-⁷ K-⁷ خواند ازان-⁶ I, IV-⁶ 33, 34, 32, 35. K-⁵ порядок бб.:
I, IV-¹⁴ بخشنده-¹³ I-¹³ داد-¹² K-¹² بر تخت بنشست-¹¹ VI-¹¹ شاد-¹⁰ K-¹⁰ رای-⁹ VI-⁹ از
کیخسرو-¹⁸ K-¹⁸ نشستم بر-¹⁷ K-¹⁷ بسجد-¹⁶ VI-¹⁶ بسچد-¹⁶ K, I, IV-¹⁶ б. оп. VI-¹⁵ کمی
چه-²² K, I, IV-²² 44. б. стоит после б. I, IV-²¹ کنیم-²¹ IV, VI-²¹ کنیم-²⁰ IV, VI-²⁰ ز داد-¹⁹ VI-¹⁹
کجا بود زردشت را خویش-²⁷ K-²⁷ دین-²⁶ I, IV-²⁶ ابر-²⁵ IV-²⁵ بر آیین-²⁴ K-²⁴ ابر-²³ IV-²³
خویش-³¹ VI-³¹ دین-³⁰ VI-³⁰ پادشاهان بر دین-²⁹ I, IV-²⁹ راهجوی-²⁸ I, IV, VI-²⁸ بدو-²⁸ VI-²⁸ اوی
K, ³⁵ دهد-³⁴ VI-³⁴ оп. و-³³ K, I, IV, VI-³³ بر همان [همه-³² I-³² K, I, IV-³² (нет рифмы).
K-³⁹ خوانیم-³⁸ VI-³⁸ رامش جشن-³⁷ IV-³⁷ بی زبانی-³⁶ K, I, IV, VI-³⁶ وزان-³⁶ VI-³⁶ وزین-³⁶ I, IV-³⁶
ارز-⁴⁰ VI-⁴⁰ تاج-⁴⁰ J-⁴⁰ که تا

بهره آفرین¹ نو آراستند
چو خورشید بر چرخ بنمود روی
برفتند ایرانیان بارخواه
که ای نیک‌نامان² و نیک‌اختران
بتازیم⁴ و دل زین جهان برکنیم
کیی⁶ بارگاهش پیاراستند
که رسم پرستش نباید نهفت
روانرا بدین آشنایی دهیم
ز نیک و ز بد نیست راه⁹ گریز
مر اورا تو بادین و دان¹¹ مدار
بسر بر نهاد آن پسندیده تاج
نییم شاد کز¹² مردم شادمان
نه از باز گشتن بتیمار و رنج
تو از آز پرهیز¹⁵ و اذده مدار¹⁶
نییم شاد تا باشد دست رمی
خنک آذک جز تخم نیکی نکشت¹⁹
مبادا که هرگز بجویم²¹ شکست²²
بداندیشگانرا هراسان کنیم²⁴
خردمند و بیدار و²⁵ دیده جهان
همی²⁶ با خردمند جفتی کنیم²⁷

بگفت این و از پیش برخاستند
شب تیره بودند با گفت و گوی
بآرام بنشست بر گاه شاه
چنین گفت بهرام با مهتران
بیزدان گراییم³ و رامش کنیم
بگفت این و اسپی کیان⁵ خواستند
سدیگر چو بنشست بر تخت⁷ گفت
بهستی یزدان گواهی⁸ دهیم
بهشتست و هم دوزخ و رستخیز
کسی¹⁰ کو نگردد بروز شمار
بروز چهارم چو بر تخت عاج
چنین گفت کز گنج من یک زمان
نییم خواستار سرای سپنج
که آنست جاوید و این¹³ ره‌گذار¹⁴
به پنجم چنین گفت کز رنج کس
بکوشش¹⁷ بجویم¹⁸ خرم بهشت
ششم گفت بر²⁰ مردم زیردست
جهانرا²³ ز دشمن تن‌آسان کنیم²⁴
بهفتم چو بنشست گفت ای مهان
چو با مردم زفت زفتی کنیم

15

20

25

30

نمازیم—VI پناییم—K, IV⁴ پناهیم—I³ نامداران—K, I, IV, VI² آفرینی—K, I, IV¹
گواهی—K⁸ بر تخت بنشست—VI⁷ که بر—I, IV, VI⁶ گوان—K, I, IV, VI⁵ پمازیم—I
L, ¹² دانشی—I, IV, دنیا و دینی—K¹¹ هرآن—K¹⁰ جایی—VI مارا—I, IV, VI⁹ (нет рифмы).
که گیتی—VI ره‌گذر—K, I, IV, VI¹⁴ ازین—IV باید گذشتن ازین—K¹³ وز—VI کر—I
I—¹⁷ مغور—K, I, IV, VI¹⁶ تو زان بر خور ای راد—I, IV, VI¹⁵ سپنجست و ما بر گذر
L, ²² نشست—VI ²¹ جویم هرگز—K, I, IV²⁰ کز—IV پا—K²⁰ 6. 28. ¹⁸ بخوشی
IV—²⁷ همان—VI همه—K²⁶ و—K²⁵ کم—VI²⁴ سپهرا—K, I, IV²³ تیمار هست
обратный порядок мисра.

پادشاهی^۴ بهرام گور

۱

برو آفرین کرد بهرام و^۱ هور
جهاندار و^۲ بدیدار و^۲ بیننده را
خداوند افزونی و کمتری
کزویست گیتی سراسر پیای^۳
ازو^۴ یافتیم کافریدست بخت
وزو^۵ دارم از نیکوویها سچاس
بکوشید تا عهد او نشکنید
که بستیم ما بندگی را میان
همیشه دل و بخت او زنده باد
همه بر سرش^{۱۲} گوهر^{۱۳} افشاندند^{۱۴}
ز نیک و بد روز دیده نشان
پرستش جز او را سزاوار نیست
بمدخواه حاجت نیاریمتان

چو بر تخت بنشست بهرام گور
پرستش گرفت آفریننده را
خداوند پیروزی و برتری
خداوند داد و خداوند رای
ازانپس چنین گفت کاین تاج و تخت
بدو هستم^۵ امید^۶ و هم زو^۷ هراس
شما هم بدو^۸ نیز نازش^{۱۰} کنید
زبان برگشادند ایرانیان
که این تاج بر شاه فرخنده باد
وزانپس همه^{۱۱} آفرین خواندند
چنین گفت بهرام کای سرکشان
همه بندگانیم و ایزد یکیست
ز بد روز بی بیم داریمتان

5

10

روزی ده—K, I, IV, VI—۳ و—K, I, IV, VI—۲ بشاهی برو آفرین خواند—K, I, IV, VI—۱

۷ K, I, IV, بدویم امید—K, VI—۶ بستیم—I, IV—۵ ازان—K, IV—۴ [پیروزی و—I] رهنمای
۱۲ I, IV—-- کجا—K, I, IV—۱۱ بدین نازش افزون—I, IV—۱۰ بدین—VI—۹ بدو—VI—۸ زویم—VI—
زبرجد بتاجش—K—۱۳ پیش او—VI—6. on—۱۴

نه دریا پدید و نه دشت و نه¹ راغ
 حواصل فشاند هوا² هر³ زمان
 نه چیزی پدیدست⁴ تا⁵ جودرو
 زمین گشته از برف چون کوه عاج
 مگر⁶ دست گیرد حسین⁷ قتیب
 کزان برتر اندازه نتوان گرفت
 کنون داستانی بگویم شگفت

690

1 I, VI — نه دشت و 2 K, I, IV — همی 3 IV — در 4 IV — زمین оп. (метр
 нарушен); VI — این 5 I — پدیدار 6 IV — با 7 K, I, IV, VI — هول 8 Л — همی
 9 علی — Л

جـزاز تـاج شـاهی^۱ چـه افـزایدت
خـورش بـی بـهـانـه بـمـاهی مـده
جـهـانـرا هـمـه دـل بـمـازار تـسـت
تـو زبـن بـی گـنـاهی و دـیگـر گـروه
خـریـدار جـنگ دـلـیـران مـنـم
چـو رـفـتی دـلـتـرا بـشـوی از گـناه
دـلـش پـاک شـد تـو بـه کـرد از گـناه^۳
چـو دـیدنـد شـیـران^۴ پـرخـاشـجـوی^۵
بـیـامـد بـر شـهـریـار بـلـند
ز چـشـمـش هـمی^۶ رـوشـنـایی بـمـرد
فـرور بـخت از^۷ دـیدـه خـون از بـرش^۸
بـسـر بـرنـهـاد آن دـلـفـروز تـاج
نـمـایـنـده راه^۹ گـم کـرده راه
چـنـین گـفت کـای شـاه گـردن فـراز
یـلان جـهان^{۱۲} پـیش تـو بـنده^{۱۳} بـاد^{۱۴}
بـخـوبـی فـزایـندگـان^{۱۵} تـوایـم
بـران تـاج نـو آفـرین خـواندند
در^{۱۶} آذر بـد ایـن جـشـن رـوز^{۱۷} سـروش^{۱۸}
هـمی تـیـر^{۱۹} یـارید ز ابر سـیاه

هـمی جـنگ شـیـران کـه فـرمـایدت
تـو جـان از پـی پـادشـاهی مـده
هـمـه بـی گـنـاهی^۲ و ایـن کـار تـسـت
بـدو گـفت بـهـرام کـای دین پـژوه
هـم آورد ایـن نـژـه شـیـران مـنـم
بـدو گـفت مـوبـد بـیـزدان پـناه
چـنان کـرد کـو گـفت بـهـرام شـاه
هـمی رـفـت بـا گـرزۀ گـاوروی
یـکی زود زنجیر بـگـسـست و بـند
بـزد بـر سـرش گـرز بـهـرام گـرد
بـر دـیگـر آـمـد بـزد بـر سـرش
جـهـانـدار بـنشـست بـر تـخت عـاج
بـیـزدان پـناه پـید کـو بـد پـناه
بـشد^{۱۰} خـسـرو و^{۱۱} بـرد پـیشـش نـماز
نـشـست تـو بـر گـاه فـرخـنده بـاد
تـو شـاهی و مـا بـندگـان تـوایـم
بـزرگـان بـرو گـوهر افـشـاندند
ز گـیـتی بـرآـمـد سـراسـر خـروش
بـرآـمـد یـکی ابر و شـد تـیـره مـاه

670

675

680

685

فقال له موبد الموبدان: إنا برآء من دمك - Б бергناهیم -^۲ پادشاهی -^۱ K, I, IV -
^۳ K, I, IV, VI - б. оп. ^۴ VI - چو دیدندش آن بتر -^۵ K - б. оп. ^۶ I, IV - همه ^۷ K, I -
 IV - نا ^۸ VI - خون سرش (нет рифмы). ^۹ VI - ره ^{۱۰} IV - بزد ^{۱۱} Л, K, VI - оп. (метр нарушен). ^{۱۲} K - доб.:
 دل بدسگالان تو کنده ^{۱۳} K - زمان و زمین -^{۱۴} I -
 ترا زیبد این تخت شاهنشاهی * بـتـو شـاد بـادا کـلاه مـهی
^{۱۵} K - پرستندگان ^{۱۶} K, I, IV, VI - ب ^{۱۷} VI - روز جوش ^{۱۸} Л - доб.:
 چـنـین اسـت کـردار گـردنـده داد * ز یـک دسـت بـستـد بـدیگـر بـداد
 I, IV - доб.:

کـه بـهـرام بـنشـست بـشـاهنشـاهی * بـهی جـست ازان بخت [تخت - IV] و فر مـهی
 [در متن «تیر» بمعنی رعد و برق است] برف - T شیر -^{۱۹} VI

- 655 بموید سپردند پس¹ تاج و تخت
 دو شیر ژیان داشت گسته‌م گرد
 بمردند شیران جنگی کشان
 بمستند بر پایه تخت عاج
 جهانی نظاره بران تاج و تخت
 که گر شاه پیروز گردد برین
- 660 بهامون شد از شهر بیدار بخت²
 بزنجیر بسته³ بموید⁴ سپرد
 کشنده شد از بیم چون بهمشان
 نهادند بر گوشه عاج تاج⁵
 که تا چون بود کار آن نیک بخت⁶
 برو شهریاران کنند آفرین⁷

۱۷

- چو بهرام و خسرو بهامون شدند
 چو خسرو بدید آن دو شیر ژیان
 بدان مویدان⁹ گفت تاج از نخست
 و دیگر که من پیرم و او جوان
 بران بُد که¹⁰ او¹¹ پیش‌دستی کند
 بدو گفت بهرام کآری¹⁴ رواست
 یکی گرزۀ گاوسر برگرفت
 بدو گفت موید که ای پادشا
- 665 بر شیر با دل پر از خون شدند⁸
 نهاده یکی افسر اندر میان
 مر آنرا سزاکر که شاهی بجست
 بچنگال شیر ژیان ناتوان
 بمرنای¹² و تن‌درستی کند¹³
 جهانی نداریم گفتار راست
 جهانی بدو مانده اندر شکفت
 خردمند¹⁵ و بادانش و پارسا

به پیش - VI³ شادی شاد و پیروز بخت - VI² بهامون سپردی خود آن - VI¹
 شود کار پیروز بخت - VI⁶ تخت تاج - VI⁵ بگردان - K⁴ گوازش
 K, I, IV, VI - б. оп.⁷
 VI-доб.:⁸

جهان انجمن شد بر ایشان بسی * که هرگز از انسان ندیدش کسی
 که شاهی چنین برنشیند پتخت * جهانگیر و شاد گردد به بخت
 هم می‌گفت هر کس که این شیر مرد * همی خویش‌تر را در آرد بگرد
 دریغ آن بر و برز و بالای اوی * همان چهره خسرو آرای اوی
 VI-доб.:¹³ ز پیروز - VI¹² بدین کار گر - K¹¹ گر - I, IV, VI¹⁰ انجمن - VI⁹
 چنین گفت یک با دگر انجمن * همان مرد دانادل رایزن
 برین کار گر پیش‌دستی کند * بمرنای و تن‌درستی کند
 شکفتی بود در جهان سربسر * اگر او بدین کار بندد کمر
 K, I, IV, VI-آری¹⁴ هنرمند - VI¹⁵

بغورد و بداد اندر آریم^۲ روی^۳
 بگیتی کسی نیست اورا همال^۵
 چو مندرش یاور^۷ بسود و زیان
 بگیتی که باشد ز بهرام بیش
 چه ما پیش اودر^۹ چه یک مشت خاک
 بشاهی قوی جان مارا پسند
 بپاکی تن و دانش و رای تو
 بشاهی برو خواندند^{۱۳} آفرین^{۱۴}
 که گوید که اندر^{۱۶} گزند و بیم
 همه مرز در^{۱۷} چنگ^{۱۸} شیران^{۱۹} بود
 ز خسرو دگر پاره^{۲۰} گیرند یاد
 ازان پس جهان زیر فرمان تست^{۲۱}
 ازین پس بزرگی نچویند کس
 که آورد او^{۲۴} پیش ازین^{۲۵} داستان
 که چون نو^{۲۷} بدی^{۲۸} شاه فرخ نژاد
 بمردی سه بینادل از بخردان
 بدان تاج بر^{۲۹} آفرین خواندی
 بسودی پشادی^{۳۱} دو رخ بر برش
 بخوانده دادی همی^{۳۲} شهریار

همه نیکوویها بیابیم^۱ ازوی
 بدین برز^۴ بالا و این شاخ و یال
 پس پشت او^۶ لشکر تازیان
 اگر خود بگیرد سر گاه^۸ خویش
 ازان پس ز ایرانیانش چه پای
 بهرام گفتند کای فرمند^{۱۰}
 ندانست کس در هنرهای تو
 چو^{۱۱} خسرو که بود از نژاد پیشین^{۱۲}
 همه زیر سوگند و بند^{۱۵} و بیم
 گرو زین سپس شاه ایران بود
 گروهی بهرام باشند شاد
 ز داد آن چنان به که پیمان تست^{۲۱}
 بهانه همان^{۲۲} شیر جنگیست و^{۲۳} پس
 بدان گشت بهرام همداستان
 چنین بود^{۲۶} آیین شاهان داد
 بر او شدی موبد موبدان
 همو شاه بر گاه بنشاندی
 نهادی بنام^{۳۰} کیان بر سرش
 ازان پس هراکس که بردی نثار

640

645

650

ز خورد و ز- VI^۳ وزین پس همی سر نتابیم K-^۲ بمردی بیابی [تو] نیک- I^۱
 K-دوب. :^۵ و IV-دوب.^۴ داد و ز هر رنگ و بوی
 از ایرانیان کیست این را بگزر * فرود آرد از اس-پ و بالای برز
 هستش IV-^{۱۲} ز- VI^{۱۱} فره مند- IV, VI^{۱۰} او و- VI^۹ تخت- VI^۸ باور- IV^۷ وی- I^۶
 همان K-^{۱۶} پند- IV^{۱۵} K-66. 641-643 оп.^{۱۴} خواندیم- VI^{۱۳} دسین- I, ل بیای نشین
 I- قوم K-^{۲۰} ویران- K, I, IV, VI^{۱۹} بوم و بر پای K-^{۱۸} کشور از- VI^{۱۷} در امید
 VI-^{۲۴} و- VI, ل^{۲۳} همی- I همین K-^{۲۲} اوی- ل^{۲۱} بهره- VI تازه- IV گروهی ب
 خود پیشتر آورد- IV خود پیشتر او زد این- I او خود زد از پیش این- K^{۲۵} آورده بد
 ز شادی- VI^{۳۱} کلاه- K^{۳۰} تاجور- K^{۲۹} او بود- I, IV^{۲۸} تو- K^{۲۷} بد که- I^{۲۶} این
 همه- I, IV, VI^{۳۲}

- همان¹ راست داریم دل² با زبان³ کسی کو بمیرد نباشدش خویش بدرویش بخشم نیارم بگنج همه رای با کاردانان زنیم ز دستور پرسیم یکسر⁹ سخن کسی کو همی داد خواهد ز من دهم داد آنکس که او داد خواست مکافات سازم بدانرا بید برین¹⁵ پاک¹⁶ یزدان گوی¹⁷ منست همان موبد²⁰ و موبد²¹ موبدان²² برین کار یک سال گر بگذرد ز میراث بیزارم و تاج و تخت چو پاسخ شنیدند آن²⁶ بخردان ز گفت گذشته پشیمان شدند باآواز گفتند یک با دگر بمردی و گفتار و رای و نژاد ز داد آفریدست ایزد ورا بگفتار اگر هیچ تاب آوریم
- ز کژی و تازی⁴ بپیچم⁵ روان⁶ وزو چیز ماند ز اندازه پیش نه بندم دل اندر سرای سپنج⁷ بتدبیر پشت⁸ هوا بشکنیم چو کاری¹⁰ نو¹¹ افکنند خواهیم ز¹² بن نچویم پراگندن انچمن بچیزی نرانم سخن¹³ جز براست¹⁴ چنان کز رو شهریاران سزد خرد بر¹⁸ زبان رهنمای¹⁹ منست پسندیده و کاردیده ران²³ نه پیچم ز گفتار جان و خرد²⁴ ازان پس نشینم بر²⁵ شوربخت بزرگان و بییداردل موبدان گنه کارگان²⁷ سوی درمان شدند که شاهی بود زین²⁸ سزاوارتر ازین پاکتر در جهان کس نژاد²⁹ مبادا³⁰ که کاری³¹ رسد بد ورا خردرا همی سر بخواب آوریم³²

تاری و کژی—VI تازی—IV تیزی—K⁴ روان—K³ دارم دلم—K, I, IV² همه—K¹
 بدرویش بخشم همه رنج او * نگیرم همی یاد از گنج او زبانم—K¹³ خواهیم—I, IV, VI¹² در—VI¹¹ کار—IV¹⁰ پرسم سراسر—K⁹ کام—IV⁸
 (нет гواه—IV, VI¹⁷ L¹⁶ کار—K¹⁷ تن—L¹⁵ оп. VI¹⁴—ب. نرانم زبان—IV, I¹⁴ نگرده مگر
 بخردان—I²² оп. و—L²¹ موبدان—I²⁰ کدخدای—VI, IV, I¹⁹ با—IV, I¹⁸ (рифмы).
 VI—نشینیم با—K²⁵ 537—581. 628, 629 стоят бб. VI—24 оп. K, IV, VI—б. 23
 سخن چو شنیدند—IV چو زو بشنیدند این سخن—I شنیدند ازو آن سخن—K²⁶ نگیرم ره
 مباد—I, K²⁹ برین سان—K²⁸ کردگان—VI, I, K²⁷ چو گفته شدش این سخن—VI ازو
 روزی—VI³¹ مبادی—VI نباید—K³⁰ K, I, IV, VI—б. 636. 32

- 600 نگوید همی یک سخن جز بداد
کنون آنک گفت او ز شیر ژیان
گر اورا بدزدند شیران نر
چو⁵ خود گفت و این رسم بد خود⁶ نهاد
ور ایدون کجا تاج بر دارد اوی
جراز¹⁰ شهریارش نخوانیم کس
- 605 سزد گر دل از داد داریم شاد¹
یکی تاج و تخت² کیی بر³ میان
ز خونش بپرسد⁴ ز ما دادگر
همان⁷ کز بمرگش⁸ نباشیم شاد⁹
بفر از فریدون گذر دارد اوی
ز گفتارها داد دادیم¹¹ و¹² بس

۱۶

- گذشت آن شب و بامداد پگاه
فرستاد و ایرانیانرا بخواند
بآواز گفتند پس موبدان
بشاهنشاهی در¹⁵ چه پیشش آوری
چه پیشش آری از داد و از¹⁷ راستی
چنین داد پاسخ بفرزندگان
که بخشش بپرفزایم از²⁰ گفت و گوی
کسی را کجا پادشاهی سزاست
جهانرا²³ بدارم برای و بداد
کسی را که درویش باشد بنیز²⁶
- 610 کز آن گم شود کژی و کاستی¹⁸
بدان نامداران و¹⁹ مردانگان
بکاهم²¹ ز بپدادی و²² جست و جوی
زمین را بدیشان ببخشیم راست
چو ایمن کنم²⁴ باشم²⁵ از داد شاد
ز گنج نهاده ببخشیم چیز²⁷
چو دیگر کند بند پیشش آوریم²⁸
خردمند را دلفروزی دهیم
- 615 سسپه را بهنگام روزی دهیم

¹ Л-доб.:

جـز اورا نـخواهیم کس پادشـا * اگـر دادگـر باشـد و پارسـا
سزد IV-⁷ بر ما IV-⁶ که K-⁵ نپرسد K, I, IV-⁴ در K, I, IV-³ تخت و تاج I-²
و I-¹² داریم I, IV, VI-¹¹ بجز VI-¹⁰ 601-603 оп. VI-⁹ ز مرگش K-⁸
کژی گزینی K-¹⁶ هر K-¹⁵ که ای شاه [راد و I, IV, VI-¹⁴ K, I, IV, VI-¹³ کار VI-¹³
بپداد K-²³ و IV, VI-²² نیارم K-²¹ و L-²⁰ و L-¹⁹ VI-¹⁸ 6. оп. داور
نیز IV-²⁷ باشد K-²⁶ شوم VI-²⁴ کهنرا VI-²⁸ 6. оп.

شما یکسر آباد¹ باشید و² شاد³
 ز بیدادی شاه ایران شدست⁴
 همه⁵ زیردستان بمانند⁶ شاد⁷
 زبانه را بیزدان⁸ گروگان کنم
 برش در میان تنگ⁹ بنهیم¹⁰ تاج
 همان تاج را در میان آوریم
 کسی را که شاهی کند آرزوی
 بسر برزهد نامبردار تاج
 میان شاه¹¹ و¹² تاج از بر و تخت زیر
 اگر دادگر باشد¹³ و پارسا
 گزینید گردن کشی¹⁴ همال
 سنان سواران بود¹⁵ خار و¹⁶ خو
 ندانند گردان تازی گریز¹⁷
 همان از بر و بوم وز گاهستان¹⁸
 بدین²⁰ داوری رای فرخ نهید
 جهانی ز گفتارش آسپه شد
 که²² گفتار آن شاه²³ دانا شنود
 نه از راه²⁴ کزی و²⁵ نابخردیست

جهان یکسر آباد دارم پداد
 هران بوم کز رنج و ایران شدست
 من آباد گردانم آنرا پداد
 یکی با شما نیز پیمان کنم
 585 بیماریم شاهنشاهی تخت عاج
 ز پیشه دو شیر زیان آوریم
 بماندیم شیر زیان بر دو سوی
 شود تاج برگیرد از تخت عاج
 590 بشاهی نشیند میان دو شیر
 جز او نخواهیم کسی پادشا
 وگر زین که گفتم بتابید یال
 بجایی که چون من بود پیشرو
 من و منذر و گرز و شمشیر تیز
 برآریم گرد از شاهنشاهستان
 595 کنون آنچه¹⁹ گفتیم پاسخ دهید
 بگفت این و برخاست و در خیمه شد
 بایران²¹ رد و موبدان هرک بود
 بگفتند کین فره ایزدیست

¹ IV—داد از ² IV—و. ³ VI—66. 538—582 стоят после б. 628. ⁴ VI—доб.:

چو بشنید گفتار ایرانیان * بگفتا چو بندم بشاهی میان
⁵ K—دل ⁶ K—کنم نیز ⁷ IV—66. 583, 584 оп.; K, I, VI—вместо 66. 582—584 гаплография:
 A 582—B 584. ⁸ VI—بپیمان ⁹ I—و پیمان ¹⁰ K—که در پهلوی تخت ¹¹ VI—تنگ و پیمان ¹² I—و. ¹³ K—باشی ¹⁴ I—نا
 ز ¹⁵ I—و. ¹⁶ I—و. ¹⁷ VI—بسیاریم دیهیم و بر سرش ¹⁸ IV—بنهیم پیروزه
 سرافشان ¹⁹ K, I, IV, VI—نمایم شمارا که رستخیز ²⁰ IV—و. ²¹ VI—و. ²² I—شود ²³ I—با ²⁴ IV—این
 [این [زین—VI]—K, I, IV, VI—کنیم از [کنم بر—K] بر [سر—K] گاهستان [ماهتان—IV, VI]
 оп. ²⁵ IV—و ²⁶ K—رای ²⁷ K—مرد ²⁸ IV—چو ²⁹ VI—در ایران ³⁰ I, IV—برین ³¹ K—که

چو بخشایش آورد یزدان من^۵
 بشد^۵ خسته^۶ کام من از شست^۷ او
 که هرگز ندیدم نوازش^۹ ز شاه
 چو باشد پی^{۱۲} مردمی گم بود
 روانم همی از خرد بر خورد^{۱۵}
 که باشد بخوبی مرا رهنمون
 بشویم ما جان و دل زان^{۱۷} گناه
 بر آیین یزدان پرستان منم^{۲۰}
 تن آسانی و داد جویم همه^{۲۱}
 ندارد هنر شاه پیدادگر^{۲۴}
 بمیدادگر بر بماید گریست^{۲۵}
 خردمندی و نیکخواهی مراست
 همه شهریاران برنما و پیر
 بدین و خرد رهنمای منند
 زهر گوهری^{۲۷} با خرد همهم^{۲۸}
 سواری و مردی و نیروی دست^{۳۰}
 برزم و بپزم و بهر کارکرد^{۳۲}
 همان نامداران^{۳۳} خسروپرست^{۳۴}

چو^۱ ایوان او^۲ بود زندان من
رهانی بد طین نوشم^۴ از دست او
ازان کرده ام دست^۸ منذر پناه
بدان^{۱۰} خو^{۱۱} میداد که مردم بود
سپاسم ز^{۱۳} یزدان که دارم^{۱۴} خرد
ز^{۱۶} یزدان همی خواستم تا کنون
که تا هرچ با مردمان کرد شاه
بکام دل زیردستان^{۱۸} منم^{۱۹}
شبان باشم و زیردستان رمه
منش هست^{۲۲} و فرهنگ و رای و هنر^{۲۳}
لثیمی و کژی ز بیچارگیست
پدر بر پدر پادشاهی^{۲۶} مراست
ز شاپور بهرام تا اردشیر
پدر بر پدر نیای منند
ز مادر نییره^{۲۷} شومیران شهم
هنر هم خرد^{۲۹} هم بزرگیم هست
کسی را ندارم^{۳۱} ز مردان بمرد
نهفته مرا گنج آگنده هست

نشد—⁵ I — کی باشم—⁴ I — ب. о. ³ VI — من—² L — او —¹ K, I, IV — که
نوازش—⁹ VI — برده پیش—⁸ VI — دشت—⁷ I — دست—⁶ L — (нет рифмы). ⁵ IV —
—¹⁵ K — دادم—¹⁴ K — د—¹³ K — یکی—¹² I — چو او خود—¹¹ VI — سان—¹⁰ IV — وزان—⁹ I — ندیدم
زیم—²⁰ K, I, IV — زیم—¹⁹ K, I, IV — بکار اندرین راستانی—¹⁸ I — از—¹⁷ K — که—¹⁶ I — پرورد
IV — б. стоит после б. 572; VI — б. оп. ²¹ IV — обратный порядок мисра; K — бб. 572—579 здесь оп.
оп. ²⁵ VI — з —²⁴ VI — خرد بدخویی کی سزد—²³ VI — خرد—²² I — هم چنگ—²¹ I —
—²⁹ K —²⁸ K — б. стоит после б. 579. ²⁷ VI —²⁶ I, IV — بزرگی و فرهنگ و شاه—²⁵ I —
سم. б. 581; K — бб. 575—579 стоят после
б. 529. ³¹ K — ندانم—³² K — доб.:

کنم گرد بر تخت بر پای خویش * نمانم سپردن بکس جای خویش
 که کس را نبوده بران گنج دست - IV³⁴ نامداری و - II³³

دلیر و^۱ سبکسار و خودکام را
 دل هر کسی^۲ تیز گشت اندران^۳
 که خواهم که دانم بسود و زیان
 چراپید پردرد و تیره‌روان^۴
 بسی خسته‌دل^۵ پارسى خواستند
 یکایک بران دشت کردند گرد
 یکی^۶ مانده بر جای و جانش^۷ بجای
 بریده شده چون تن^۸ بی‌روان^۹
 ازان مردمان^{۱۰} ماند منذر^{۱۱} شگفت
 چو منذر^{۱۲} بدید آن برآورد خشم
 بخاک پدر گشت کای شوربخت
 روانرا بآتش چرا سوختی
 که این بد پریشان نباید^{۱۳} نهفت
 که تندی^{۱۴} نه خوب آید از شهریار^{۱۵}

نخواهیم گفتند بهرام را
 خروشی برآمد میان سران
 چنین گفت منذر بایرانیان
 کزین سال‌ناخورده شاه^{۱۶} جوان^{۱۷}
 بزرگان پیاسخ بیماراستند
 ز ایران کرا خسته بد یزدگرد
 بریده یکی را دو دست و دو پای
 یکی را دو دست^{۱۸} و دو گوش^{۱۹} و زبان
 یکی را ز تن دور کرده دو^{۲۰} گفت
 یکی را بمسمار کنده^{۲۱} دو چشم
 غمی گشت زان کار بهرام^{۲۲} سخت
 اگر چشم شادیت بردوختی
 جهانجوی منذر بهرام گفت
 سخنها شنیدی تو پاسخ گزار

550

555

560

۱۵

جهان‌دیده و کار کرده^{۲۳} سران
 پدر را نکوهش کنم^{۲۴} درخورست
 کزان تیمره شد رای تاریک^{۲۵} من^{۲۶}

چنین گفت بهرام کای مهتران
 همه راست گفتید و زین برترست^{۲۷}
 ازین چاشنی^{۲۸} هست نزدیک من

جهان K-^۵ شاه ناسال خورده VI-^۴ K-^۳ ب. op. یکی IV-^۲ و IV, VI-^۱ op.
 ماند K-^۹ تنی VI-^۸ تهی IV-^۸ بسته IV-^۷ خسته I-^۷ K, خسته‌روان I-^۶ خسته‌نهان K-^۶
 K, ^{۱۵} ز IV-^{۱۴} VI-^{۱۳} ب. op. تنی I, IV-^{۱۲} دست I-^{۱۱} گوش I-^{۱۰} بی دست و پایش
 بهرام ازان کار K, IV-^{۱۹} نعمان II-^{۱۸} کرده VI-^{۱۷} نعمان I, IV, VI-^{۱۶} خستگان I, IV-^{۱۵}
 K-^{۲۲} dob.: کندي I, IV, VI-^{۲۱} K, نشاید I, VI-^{۲۰}

ز منذر چو بشنید بهرام گفت * برآورد زاری که بد در نهفت
 باریک IV-^{۲۷} ازینها بسی VI-^{۲۸} دانشی K-^{۲۶} کنون IV-^{۲۵} برترست IV-^{۲۴} دیده K-^{۲۳}

^{۲۸} IV-^{۲۷} b. стоит после б. 565.

جهانديده و سالخورده سران
چرا بخشش اكنون براى^۱ شماست^۲
كه مارا شكيبا مكن بر زيان^۳
بر و بوم مارا سپاهى^۴ ترا
شب و روز باپيچش و بادسرد
هوا بر^۵ دل هر كسى پادشاست^۶
چرا كس نشانيد بر جاى من
نه خسرو گريزد^۷ نه كهتر^۸ نژاد^۹
كه خوانند هر كس برو آفرين
كه جويند^{۱۰} ز ايران يكي شهرتار
فروزنده^{۱۱} تاج و تخت^{۱۲} و كمر
كه در پادشاهى دلارام بود
پر از چاره و پرنياز آمدند
اگر جست جاى پدر گر جست^{۱۳}
ز ايرانى^{۱۴} و رومى و پارسى^{۱۵}
كه هم تاجور بود و هم شير^{۱۶} نو
وزين چار بهرام بد شهرتار
ز ايرانيان هر ك او بد كهين

چنين گفت بهرام كاي مهتران
پدر بر پدر پادشاهى مراست
باواز گفتند ايرانيان
نخواهيم يكسر بشاهى ترا
كزين تخمه پرداغ و دوديم^{۱۷} و درد
چنين گفت بهرام كاري رواست
مرا گر نخواهيد بي راي من
چنين گفت موبد كه از راه داد^{۱۸}
تو از^{۱۹} ما يكي باش و شاهى كزين
سه روز اندران كار شد روزگار
نوشتند پس نام صد^{۲۰} نامور
ازان صد يكي نام بهرام بود
ازين صد بپنجاه باز آمدند
ز پنجاه بهرام بود از نخست
ز پنجاه باز آوريدند سى
ز سى نيز بهرام بد پيشرو
ز سى كرد داننده^{۲۱} موبد چهار^{۲۲}
چو تنگ اندرآمد ز^{۲۳} شاهى^{۲۴} سخن

530

535

540

545

^۱ I — به راي — ^۲ K — вместо б. 530 вставляет бб. 575—579, затем доб.:

چو يزدان برين گفته^۱ من گواست * چرا بخشش اكنون براى شماست
هوای^۲ K — ^۳ گرميم — IV با داغ بوديم^۴ K — ^۵ قباهى — IV ^۶ زمان — I زبان — K ^۷ VI — вместо
66. 530—534 гаплография: A 530—B 534; VI — доб.:

وليكن چنان بايد اندر خرد * كه مرد از پس و پيش خود بنگرد
نه كهتر شناسد نه مهتر^۱ K — ^۲ موبد — I ^۳ گزين و — VI ^۴ گزيند — I ^۵ خسرو نژاد — K ^۶ VI —
داد جست — I ^۷ تخت و تاج — IV ^۸ يك — K ^۹ خوانند — K ^{۱۰} با — K ^{۱۱} بداد
بد — K ^{۱۲} بچار — I ^{۱۳} بپننده — K, I, IV ^{۱۴} شاه — K, I, IV ^{۱۵} оп. I, IV ^{۱۶} از ايران
ز شاهى چو تنگ اندرآمد — IV ^{۱۷}

فدای تو بادا تن و دین³ من⁴
 همان رسم و آیین و راه⁵ مرا
 پدر بر پدر کرد شاید درست
 همان یزدادگر یار ماست
 که زیبای قاجی و زیبای گاه⁶
 بخندید و شادان دلش بردمید
 ردان و بزرگان ایران گروه
 یکی دانشی انجمن خواستند⁷
 بسر بر نهاده⁸ بهاگیر⁹ قاج
 بیماراست کو بود شاه جهان¹³
 دگر¹⁵ دست نعمان و¹⁶ تیغی بدست
 ستاده¹⁸ بزرگان تازی بپای¹⁹
 پیامد بدهلیز پرده‌سرای²⁰
 ز درشان باآواز²¹ بگذاشتند
 بمرگان همی خون برافشانند²²
 بدیدند زیبا یکی قاج و گاه
 همیشه ز تو دور دست بدی
 باندازه‌بر²³ پایگه ساختشان

به بینی بروهای¹ پرچین² من
 چو بینند بی‌مر سپاه مرا
 همین پادشاهی که میراث تست
 سدیگر که خون ریختن کار ماست
 کسی را جز از تو نخواهند شاه
 ز مندر چو شاه این سخنها شنید
 چو خورشید برزد سر از تیغ کوه
 پذیره شدند را بیماراستند
 نهادند بهرام را تخت عاج
 نشستی¹⁰ بآیین¹¹ شاهنشهان¹²
 ز¹⁴ یک دست بهرام مندر نشست
 همان¹⁷ گرد بر گرد پرده‌سرای
 از ایرانیان آنک بد پاک‌رای
 بفرمود تا پرده برداشتند
 بشاه جهان آفرین خواندند
 رسیدند نزدیک بهرام‌شاه
 باآواز گفتند انوشه بدی
 شهنشاه پرسید و بنواختشان

515

520

525

¹ IV — обратный порядок мисра; ² K, I, IV — پیچان ³ K, I, IV — جان ⁴ IV — عنانهای ⁵ K — گاه ⁶ IV — و تخت و کلاه ⁷ IV — ساختند (нет рифмы). ⁸ I, VI — б. оп. ⁹ K — نهاد آن ¹⁰ IV — ز پیروزه ¹¹ K — بر آیین ¹² IV — بآرام ¹³ IV — او ¹⁴ IV, VI — ب ¹⁵ K — یک ¹⁶ VI — و ¹⁷ K, I, IV — شاهی ¹⁸ K, I, IV — نبد جز ¹⁹ VI — б. оп. ²⁰ K — обратный порядок мисра. ²¹ IV — بر شاه ²² K, I, IV, VI — б. оп. ²³ K, I, IV, VI — باندازه‌بر

سر نامداران پر از باد کرد¹
 جوانوی نزد دلیران رسید
 بر³ آذر پاک برزین شدند
 مگر باز گردد بشادی⁵ و بزم
 بران دشت بی آب لشکر کشید
 بگرد اندرآمد ز هر سو⁷ سپاه
 بههرم رسیدی⁸ ز شهر یمن
 چو لشکر بروی اندرآورد روی
 چو آیند پیشست بیماریارای خوان
 کسی تیز گردد تو قیزی¹⁰ مکن
 کرا خواند خواهند شاه¹² جهان
 گر آسان بود¹³ کینه پنهان کنیم¹⁴
 بپیچند و خوی¹⁶ پلنگ آورند
 ز خورشید تابان ثریا کنم
 چنیم¹⁷ برز و¹⁸ بالا و مهر ترا
 شکیبایی و دانش و سنگ تو²⁰
 کله را و زیبایی بخت را²²
 بخواهند²³ بردن همی از تو گاه
 برانگیزم اندر جهان رستخیز

بدینارشان یکسر آباد کرد
 چو آگاهی این² بایران رسید
 بزرگان ازان کار غمگین شدند
 ز یزدان همی خواستند آنک⁴ رزم
 چو منذر بنزدیک بهرم رسید
 سراپرده زد راد⁶. بهرامشاه
 بمنذر چنیم گفت کای رایزن
 کنون جنگ سازیم گر⁹ گفت و گوی
 بدو گفت منذر مهانرا بخوان
 سخن گوی و بشنو ازپشان سخن
 بخوانیم¹¹ تا چیستشان در نهان
 چو دانسته شد چاره آن کنیم
 ور ایدون کجا کین¹⁵ و جنگ آوزند
 من این دشت بهرم چو دریا کنم
 بر آنم که بینند چهر ترا
 خردمندی و رای و فرهنگ¹⁹ تو
 نخواهند جز تو کسی تخت را²¹
 ور ایدونک گم کرده دارند راه
 من و این سواران و شمشیر تیز

495

500

505

510

¹ K—доб.:

بفرمود تا بر نهادند زین * بران بادپایان با آفرین
 سوی شهر ایران نهادند روی * دلی پر ز کیم و سری جنگجوی
 K—⁶ بخوبی VI—⁵ همی خواهش آراستندی که VI—⁴ بدان VI—³ زین آگهی شان VI—²
 بی—VI, IV, K—⁹ کشیدی VI, IV, K—⁸ بگردش درآمد دلاور VI—⁷ نیز VI—⁶ بهر IV—⁵ گرد
 اگر بخردند IV—¹³ شاه خواهند اندر K—¹² بجوییم VI, IV, K—¹¹ تندی VI—¹⁰ یا I—
 همان VI—¹⁷ کین VI—¹⁶ که آشوب VI—¹⁵ обратный порядок мисра. IV—¹⁴ شود VI—
 IV—²³ تخت را VI—²² بخت را VI—²¹ VI—²⁰ آهنگ K, I, VI—¹⁹ K, I—¹⁸ оп. و K—¹⁷
 نخواهند

بایرانیان بر نبودى شکن
وزو نیز چندی سخنها شنید¹
بزرگى و پیروزی و بخترا
یکى روشن اندیشه افگند بن
بدانایى از هر کسى بی‌نیاز⁵
قراوان از آزادگان کشته شد
اگر بشنوی⁸ تا بگویم سخن
خرامید باید ابى جنگ و شور¹⁰
چنان‌چون بود شاه گردن‌فراز¹²
همانا¹⁴ ز جنبش نیاید¹⁵ زیان
خردمندی و دوری¹⁶ از بی‌خرد
به‌پیچی ز بی‌غاره و سرزنش¹⁸
کسى کردش از شهر آباد¹⁹ شاد

گر ایدونک من بودمى رایزن
جوانوى روى شه‌نشاه دید
بپرسید² تا شاید او³ تخترا
ز منذر چو بشنید زانسان⁴ سخن
چنین داد پاسخ که ای سرفراز
از⁶ ایرانیان گر⁷ خرد گشته شد
کنون من یکى نامجویم که‌ن
ترا با شه‌نشاه بهرام‌گور⁹
بایران زمین‌در ابا یوز و باز¹¹
شنیدن¹³ سخنهای ایرانیان
بگویی تو نیز آنچ اندر خورد
ز رای بدان¹⁷ دور داری منـش
چو بشنید منذر ورا هدیه داد

480

485

۱۳

نشستند و گفتند بی انجمن
بایران خرامند با²¹ انجمن²²
همه نیزه‌داران خنجرگزار²⁵

خود و شاه بهرام با رایزن
سخنشان²⁰ بران راست شد کز یمن
گزین کرد از²³ تازیان²⁴ سی هزار

490

¹ IV—доб.:

بدید اندرو نیکویی و خرد * که شاهی ایران مر اورا سزد
چو—VI⁶ VI—6. стоит после 6. 481. ⁵ ازیشان—VI⁴ شاهى و—K³ بدانست—IV²
بشادی زمین‌را بپاید سپرد—K, I, IV, VI¹⁰ گرد—K, I, IV, VI⁹ بشنود—K⁸ را—VI⁷
شنیدی—Л¹³ گیتی‌فروز—K, I, IV, VI¹² خرامید با باز و یوز—K, I, IV, VI¹¹
سخن درگذاری—I آموزی—K, IV¹⁶ برین‌گونه مارا ندارد—VI ندارد—Л¹⁵ همان‌ذا—I, IV¹⁴
K—²⁰ آنگاه ازان شهر—IV¹⁹ VI—6. оп. ¹⁸ ز کردار او [بد—K]—K, I, IV¹⁷ تو از
نیزه‌دار—K, I, IV²⁵ لشکرش—VI²⁴ ازان—K, I, IV²³ VI—6. оп. ²² بی—I²¹ سخنها
از در کارزار

چو پاسخ بجویى² نـمـاـیدت راه
جـوانـوی شـد تا در³ شـهـریار
بـرو آفـریـنـنـده را یاد کرد
فـرومـانـد بـیـنـادل اذـر شـگـفت
هـمـی بـوی مـشـک آید⁷ از موی او⁸
پـیـامـش سـراسـر فراموش گشت
ز دیدار چـشـم و دلش تیره شد⁹
بـخـویى بـر تـغـت¹¹ بـنـشـاخـتـش
کـز ایرـان چـرا رنـجـه گـشتى برا¹³
کـه اورا بـنـزـدیک مـنـذر بـرد
بـپـاسخ سـخـنـهـای فـرّخ نـویس
ازو بـشـنـود پـاسخ او¹⁵ تـمـام¹⁶
رخ مـنـذر از رای او برشـکـفت
مـر آن نـامـه را پـاسخ افـگـند بـن¹⁹
هـرانـکـس کـه بد کرد کـیـفـر بـرد
وزان نـامـداران کـه کردى سـلام²¹
کـه بـیـهـوده پـیـکار بـایـست جـست
کـه بافـر و بـرزست²⁴ و با لشـکـرست
هـمى دامن خـویـش در خـون کشید

بـگـوی این کـه¹ گـفتى بـهـرامـشاه
فـرستـاد با او یـکـى نـامـدار
چـو بـهـرام⁴ دید داذنـده مـرد
ازان بـرز و⁵ بالا و آن یـال و کـفت
هـمى مـی چـکـد گـویى⁶ از روی او
سـخـن گـوی بـیـفـر و بـیـهـوش گشت
بـدانـست بـهـرام کـو خـیره شد⁹
بـپـرسید بـسـیـار و¹⁰ بـنـواختـش
چـو گـسـتـاخ شد زو¹² بـپـرسید شاه
فـرستـاد با او یـکـى پـرخـرد
بـگـوید¹⁴ کـه آن نـامـه پـاسخ نـویس
وزان پـس نـگـر تا چـه دارد پـیـام
بـیـامـد جـوانـو¹⁷ سـخـنـها بـگـفت
چـو بـشـنید زان مـرد بـیـنـا¹⁸ سـخـن
جـوانـوی را گـفت کـای پـرخـرد
شـنیدم هـمـه هـرچ دادى²⁰ پـیـام
چـنـین گـوی²² کـاین بد کـه کرد²³ از نـخـست
شـهـنـشاه بـهـرام گـور ایدرست
ز سـوراخ چـون مار بـیـرون کشید

460

465

470

475

جوانوی را-IV⁴ بر-K, I, IV³ بخویى پـاسخ-VI شنیدی-IV بیابى-K² آنچ-K¹
و آنگاه-VI¹⁰ گشت-K⁹ VI-6. оп.⁸ آمد-K, I, IV⁷ گفتى-K, I, IV⁶ و-оп.⁵

خویش-IV¹¹ کردش-K¹² K, I, IV-دوب.:¹³

ازین پس بـر رنـج یـابى ز مـا * هم آگندن [پراگندن-K] گنج یابى ز مـا
بکام-I, IV¹⁸ بشنو آن کو گذارد-VI بشنو و پاسخش ده-K, I, IV¹⁵ بگوش-IV¹⁴

VI-¹⁹ دانا-K¹⁸ چو آن(؟)-IV فرستاده آمد-K¹⁷

چو بـشـنید پـیـامـها تا بـه بـن * بـپـاسخ بـیـاراست روی سـخـن
زیست-K²⁴ جست-K²³ گفت-K, VI²² VI-66, 471, 472 оп.²¹ دارى-K²⁰

یکایک سوی چاره^۱ دشتافتند
 نشستند یک با دگر همگروه
 ز روم^۳ و ز هند^۴ و سواران دشت
 دل و جان ازین کنار^۵ پرداختن
 سخنگوی و بینادل آزاده‌یی
 دبیری^۷ بزرگ و^۸ سخنگوی بود
 سخن گوید و گفت او^{۱۰} بشنود
 جهانرا بنام^{۱۱} تو بادا^{۱۲} نیاز
 بهر جای پشت دلیران توی
 ز خون^{۱۶} مرز چون پر دراج شد^{۱۵}
 که این مرزرا از تو دیدیم^{۱۷} ارز
 بهر جای تاراج و آویختن
 ز نفرین بترسیدی و سرزنش
 بپیران سر این سودمند آیدت
 کز اندیشه برتران برترست
 سخن نیز کز کاردازان^{۲۳} شنید
 بیامد سوی دشت نیزه‌وران
 سخنهای ایرانیان کرد یاد
 پیاسخ برو هیچ نگشاد لب^{۲۶}
 سخن زمین‌نشان با شه‌نشاه گوی

چو ایرانیان آگهی یافتند
 چو گشتند زان رنج یکسر^۲ ستوه
 که این کار ز اندازه اندرگذشت
 یکی چاره باید کنون ساختن
 بچستند موبد^۹ فرستاده‌یی
 کجا نام آن گو^۶ جوانوی بود
 بدان تا بنزدیک منذر^۹ شود
 بمنذر بگوید که ای سرفراز
 نگه‌دار ایران و نیران^{۱۳} توی
 چو این^{۱۴} تخت بی شاه و بی تاج شد^{۱۵}
 تو گفتم باشی خداوند مرز
 کنون غارت از تست و خون ریختن
 نبودی ازین پیش تو^{۱۸} بدکنش
 نگه کن بدین^{۱۹} تا^{۲۰} پسند آیدت
 جز از^{۲۱} تو زبر داور^{۲۲} دیگرسست
 بگوید فرستاده چیزی که دید
 جوانوی دانا ز^{۲۴} پیش سران
 بمنذر سخن گفت و نامه بداد
 سخنهای^{۲۵} بشنید شاه عرب
 چنین گفت کای دانشی^{۲۷} چاره‌جوی^{۲۸}

440

445

450

455

^۱ K, I, IV, روم — ^۲ K, IV, VI, هند — ^۳ K, IV, VI, یکسر ازیشان — ^۴ K, IV, VI, خانه — ^۵ K, IV, VI, رنج — ^۶ K, IV, VI, موبد — ^۷ K, IV, VI, و — ^۸ K, IV, VI, دلیر و — ^۹ K, IV, VI, دبیری — ^{۱۰} K, IV, VI, یل — ^{۱۱} K, IV, VI, رنج — ^{۱۲} K, IV, VI, چین — ^{۱۳} K, IV, VI, پیران — ^{۱۴} K, IV, VI, توران — ^{۱۵} K, IV, VI, آمد — ^{۱۶} K, IV, VI, بهر — ^{۱۷} K, IV, VI, گشت — ^{۱۸} K, IV, VI, دایم — ^{۱۹} K, IV, VI, چین — ^{۲۰} K, IV, VI, گشت — ^{۲۱} K, IV, VI, کارداران — ^{۲۲} K, IV, VI, داور — ^{۲۳} K, IV, VI, گز — ^{۲۴} K, IV, VI, چین — ^{۲۵} K, IV, VI, گشت — ^{۲۶} K, IV, VI, گشت — ^{۲۷} K, IV, VI, گشت — ^{۲۸} K, IV, VI, گشت

- پرافدیشسه باشید و یاری کنیدد
 ز بهرام بشنیدد منذر سخن
 420 چنین گفت کاین روزگار منست
 تو بر تخت بنشین و نظاره باش
 همه² نامداران برین همسخن³
 ز پیش جهانجوی برخاستند
 بفرمود منذر بنعمان که رو
 425 ز شیمان و از قیسیان⁴ ده⁵ هزار
 من ایرانیانرا نمایم که شاه
 بیاورد نعمان سپاهی گران
 بفرمود تا تختنها برند
 ره شورستان تا در¹⁰ طیسفون
 430 زن و کودک و مرد¹³ بردند اسیر
 پر از غارت و سوختن شد جهان¹⁵
 پس آگاهی آمد بروم¹⁶ و بچمین
 که شد تخت ایران ز خسرو تهی
 همه تختنرا پیاراستند¹⁸
 435 چو از تخم شاهنشهان²¹ کس نبود
 بایران همی هر کسی دست آخت²⁴
- بهرگ پدر سوکواری کنیدد
 بهردی یکی پاسخ افگندد بن
 برین دشت روز شکار منست
 همه ساله با تاج¹ و با یاره باش
 که نعمان و منذر فگندند بن
 همه تختنرا پیاراستند
 یکی لشکری ساز شیران نو
 فرار از آر گورد از در⁶ کارزار
 کدامست با تاج و گنج و سپاه⁷
 همه تیغداران⁸ و⁹ نیزه‌وران
 همه روی کشور بپی پسپرند
 زمین خیره شد¹¹ زیر نعل¹² اندرون
 کس آن رنجهارا نبد دست گیر¹⁴
 چو بیکار شد تخت شاهنشهان
 بترک و بهند¹⁷ و بهکران زمین
 کسی نیست زیمای شاهنشهی
 به بیدادی¹⁹ از جای²⁰ برخاستند
 که یارست تخت کیی²² را²³ بسود²³
 بشاهنشهی تیز گردن فراخت

سنیمار و فنیپار پنجه - VI⁵ رومیان - IV⁴ یکسخن - K³ همان - I² طوق - VI¹
 - II⁹ گرزداران - K⁸ 66. 425, 426. K⁷ با یاره و با کلاه - VI⁷ آور اندرخور - IV⁶
 K, I, I¹³ لعل - VI¹² نیل - IV¹² شد نهان - VI¹¹ ز بغداد و اهواز تا - IV¹⁰ و
 بهند - IV¹⁶ پر از خار و خاشاک شد گلستان - I¹⁵ 6. VI¹⁴ کودی خرد - IV¹⁴
 - I, IV, VI²¹ چو فرصت بدیدند - VI²⁰ بیداد - K¹⁹ برآراستند - VI¹⁸ بروم - IV¹⁷
 یاخت - K, I, IV²⁴ ستود - K, VI²³ کپان را - IV²² شهی

که از چرخ شد تخت را آب شور^۱
 به‌مرد و همه^۲ نام شاه^۳ به‌مرد
 به‌شاهی همی خسرو^۴ خواندند
 کزان تغمه هرگز^۵ نخواستیم شاه
 از^۶ آب پدر یافت^۷ او مغز و پوست
 ز مرگ پدر شد دلش^{۱۰} مستمند
 خسرو^۸ پیدن کبودک و مرد و زن
 سر ماه نورا پیار است گاه
 همه تازیان^{۱۱} یمن پیش و کم
 ابی^{۱۲} آتش از درد^{۱۳} بریان شدند
 که ای پره‌نر شهریار بلند^{۱۶}
 نه جویای^{۱۷} تریاکرا آمدیم
 زهش^{۱۹} چون ستم به‌یمن و مرگ داد^{۲۰}
 که اکنون چو شد روز ما تار و تور^{۲۱}
 گسسته شود بگسلد فره‌ی
 شود جای بر تازیان بر^{۲۲} مغاک

پس آگاهی آمد به‌هرام گور
 قدرت آن سرافراز شاهان به‌مرد
 یکی مرد بر گاه بنشاندند
 به‌خوردند سوگند یکسر سپاه
 که^۹ به‌رام فرزندی او همچو اوست^۷
 چو بشنید به‌رام رخا بکند
 برآمد دو هفته ز شهر یمن
 چو یک ماه بنشست با سوک شاه
 برفتند نعمان و منذر به‌هم
 همه زار با شاه گریان شدند
 زبان برگشادند زان پس^{۱۴} ز بند^{۱۵}
 همه در جهان خاکرا آمدیم
 به‌میرد کسی^{۱۸} کو ز مادر بزاد
 به‌منذر چنین گفت به‌رام گور
 ازین تغمه گر نام شاهنشاهی
 ز دشت سواران برآرد خاک

405

410

415

K, 4 نیکو - VI 3 همان - VI 6 همو - I او و هم - K 2. (нет рифмы) آپروی - IV 1.
 دارد - VI 9 کز - VI 8 هم چنوست - K 7 چو - I, IV 6 کسرا - K, I, VI 5. VI - 6. оп.
 آتش تیز - VI 13 دود - K 13 ز بی - K 12 از - K, I 11 چنین - IV چنان - K, I, VI 10.
 (метр нарушен) زهر و - IV 17 ارجمند - K 16 بمند - I, K, I, VI 15. L, 15 یکسر - IV, VI 14.
 : K-دوب. کور - VI 21 شور - K 21 بداد خدا دل بپاید نهاد - VI 20 رهش - IV 19 هر آذ - VI 18.
 اگرچه که بی‌رسم بد شهریار * بدین مرز بد سرپسر دوستدار
 بیاد شما برگشادی دو لب * چه رخنه روز و چه در تیره شب
 VI - доб.:

اگر تند و بی‌شرم شد شهریار * بدین شهر را سرپسر دوستدار
 چون - VI 22

بی‌اگ‌گندن از چیز درویش² گنج
 نه از نامداران³ پیش‌بین شنید
 ز خاکش⁵ بی‌زدان پناهیم⁶ و بس
 ز مغز و دل و رای⁷ پی‌وفد اوست
 نخواهیم بر تخت بی‌دادگر
 هران‌کس که بودند⁸ ایران⁹
 نخواهیم با تاج و تخت مہی
 همی¹⁰ شهریار¹¹ دگر خواستند
 پراگنده شد در میان مہان
 چو بی‌ورد و شک‌گنان¹⁵ زرین¹⁶ کلاه
 هم از¹⁸ خاک تا برج مہی مرست
 چو از تخت گم شد سر تاجور
 هران‌کس که بودند روشن‌روان
 بسی²⁰ زین نشان²¹ داستا‌ها زدند
 بدینید تا از در کار کیست
 که²⁵ بنند برین تخت زرین کمر
 جهان مرغزار^{یست} بی شهریار
 جوانمرد و روشن‌دل و شادکام
 بمرزاند از بی‌نیازان بد اوی
 برو انجمن شد ز هر سو سپاه

که¹ جز کشتن و خواری و درد و رنج
 ازین شاه ناپاک‌تر کسی ندید
 نخواهیم بر تخت زین تخمه⁴ کس
 سرافراز بهرام فرزند اوست
 ز منذر گشاید سخن سر‌بسر
 بخوردند سوگندهای گران
 کزین تخمه کنسرا به شاهنشاهی
 برین بر نه‌ادند و برخاستند
 چو آگاه^ی مرگ شاه جهان
 الان¹² شاه¹³ و چون پارس¹⁴ پهلو سپاه
 همی هر یکی گفت¹⁷ شاهی مرست
 جهادی پر آشوب شد سر‌بسر
 بایران¹⁹ رد و موبد و پهلوان
 بدین کار در پارس گرد آمدند
 که این²² تاج²³ شاهی سزوار کیست
 بچوینید²⁴ بخشند پی دادگر
 که آشوب بنشاند از روزگار
 یکی مرد بد پیر خسرو بنام
 هم از تخمه سرفرازان بد اوی
 سپردند گردان بدو تاج و گاه

385

390

395

400

ز بهتر نهان کردن رای و - I, IV ندیدیم زین پادشاهی و - K² - I, IV, VI¹
 IV -⁵ از تخمه [ازین تخم - IV] بر تخت - K, IV⁴ پادشاهان - IV پهلوانان - K, I, VI³
 - K, I, VI⁹ و IV -⁸ راه و - I و K, IV, VI -⁷ بنالیم - K, I, VI⁶ حالشی
 ازان - VI¹² شهریار - IV, VI¹¹ همه - K, I, VI¹⁰ بودند از [بود اندر - K] ایران سران
 گفت هر - K¹⁷ بر سر - IV¹⁶ سنگان - IV, VI¹⁵ بامی - IV, VI¹⁴ و - VI, VI¹³ JI
 سخن - K, I, IV, VI²¹ همه - VI همی - K, I, IV²⁰ از ایران - K¹⁹ همان - K¹⁸ کسی که
 به - K²⁵ بدستند - VI نیمینیم - I, IV بدینیم - K²⁴ تخت - K, I, IV, VI²³ بر - K²²

370 بیباگند یکسر یکافور و مشک
بتابوت زرین و در مهد ساج³
چنین است رسم سرای⁴ بلند⁵
تو رامی و با تو جهان رام نیست
پرستیدن دیی بهست از گناه
بدیها تنشرا بکردند¹ خشک²
سوی پارس شد آن خداوند تاج
چو آرام یابی بترسی از گزند⁶
چو نان خورده آید⁷ به از جام نیست
چو باشد کسی را بدین⁸ پایگاه⁹

۱۰

375 چو در دهمه شد شهریار¹⁰ جهان
کنارنگ با موبد و پهلوان
همه پاک در پارس گرد آمدند
چو گسسته¹⁵ کو پیل کشتی بر اسپ¹⁶
چو میلاد و چون پارس¹⁷ مرزبان¹⁸
دگر هرک²² بودند ز ایران²³ مهان
کجا خوارشان داشتی یزدگرد
چنین گرفت گویا گشسپ دبیر²⁴
380 جهاندارمان²⁵ تا جهان آفرید
ز ایران¹¹ برفتند گریبان¹² مهان
هشیموار¹³ دستور روشن روان¹⁴
بر دهمه یزدگرد آمدند
دگر قارن گرد پور گشسپ
چو پیروز اسپ افکن¹⁹ از²⁰ گرزبان²¹
بزرگان و کننداوران جهان
همه آمدند اندران شهر گرد
که ای نامداران برنا و پیر
کسی زمین نشان شهرریاری ندید

K — 2 بشستند — VI تن شاه بستند — I, IV 1

سورشرا یکافور کردند خشک * بدان جای خون اندر آگند مشک
K — доб.:

بدیها بپوشید رومی برش * نهاد او ز مشک افسری بر سورش
VI — доб.:

بتابوت زرین نه یاد اندرش * سوی پارس و موبد و کشورش
K — 7 نژد — IV کند — I 6 گزند — I, IV 5 آیین چرخ — VI سپهر — K 4 عاج — K 3
از — IV ز پیشش — K 11 پادشاه — IV 10 VI — 6. оп. مرین — I 8 آمد — VI باشی
چون — IV 16 و K, IV — 15. доб. VI — 6. оп. و K — 13. доб. یکسر — K 12 ایوان
оп. از — IV, VI 20 مرد افکن — K 19 میزبان — IV 18 پارس — K, VI 17 پور شهریورسپ
جهان بان ما — K 25 دلیر — VI 24 ازیشان — K 23 هرچه — VI 22 مرزبان — IV گرزبان — K 21
I, IV — 15. доб. VI — 6. оп. و K — 13. доб. یکسر — K 12 ایوان

- چه¹ دانست راز چه‌اندار شاه² که آوردی³ این اژده‌ارا به‌راه⁴
 فروم‌اند چوپان و لشکر همه هم‌انگ‌اه برداشت زین و لگام
 چنان رام شد خنگ⁶ بر جای خویش 355
 ز شاه چه‌اندار بستند لگام چو زین بر نهادهش بر آه‌خت تنگ
 پس پای او شد¹¹ که بندهش دم بغرید و یک جفته زد بر برش¹²
 ز خاک آمد و خاک شد یزدگرد 360
 چو از گ‌ردش او نیایی رها بی‌زدان گرای و بدو کن¹⁵ پناه
 چو او¹⁷ کشته شد¹⁸ اسب آبی¹⁹ چو گرد بآب‌اندرون شد تنش²¹ ناپدید
 ز لشکر خروشی برآمد چو کوس 365
 همه جامه‌هارا بکردند²³ چاک ازان‌پس بکافید موبد²⁵ برش²⁶
 که آتش‌فت ازان⁵ شهریار رمه بنزدیک آن اسب شد شادکام
 که نه‌ه‌اد دست از پس و پای پیش بزین بر نه‌ادن همان⁷ گشت رام⁸
 نه‌نمید بر جای تازان⁹ نه‌نگ¹⁰ خروشان شد آن باره¹⁴ سنگ‌سم
 بخاک اندر آمد سر و افسرش چه جویی¹³ تو زین بر شده هفت گرد
 پرستیدن او¹⁴ نی‌ارد بها خداوند گردنده¹⁸ خورشید و ماه
 بی‌امد²⁰ بدان چشمه²⁴ لا‌زورد کس اندر جهان این شکفتی ندید
 که شاه‌ها زمان²² آوریدت بطوسی همی²⁴ ریختند از بر یال خاک
 میان²⁷ تهی‌گاه و مغز²⁸ سرش²⁹

دوب.: K — برین⁴ آورد³ IV, VI — خدای جهان — IV جهان آفرین² K — که¹ IV —
 کجا شاه‌را زو سرآمد زمان * بدین بد نمی‌کرد هرگز گمان
 354—356 гапло- VI — вместо бб. 8 همی⁷ K — اسب⁴ IV خنگ شد رام⁶ I — زو⁵ IV —
 графия: А 354 — В 356. 9 یازان⁹ I — تازی¹⁰ IV — پلنگ¹¹ VI — بشد شه پس او¹¹ VI —
 گردون و¹⁶ K, I, IV, VI — بر¹⁵ VI — خود¹⁴ VI — گویی¹³ IV, VI — سرش¹² VI —
 جست²¹ VI — در آمد²⁰ VI — ازاجا¹⁹ IV — چو شد کشته آن¹⁸ VI — چنو¹⁷ K, I —
 24 IV, VI — جامه‌ها بردیدند — I, IV, VI موبدان جامه کردند — K²³ اجل²² IV — و شد
 VI — 29 و IV — 28 و K, I, IV — 27 سرش²⁶ VI — بکافور روشن²⁵ IV — همه
 نهاده ز مسند تهی افسرش

بگشتی تو از راه پروردگار^۱
 چو باد خزان آمد^۳ از شاخ^۴ برگ
 سوی چشمه^۵ سو گرای بی‌مهد^۶
 بگریدی بزاری بران گرم^۷ خاک
 زده دام سوگند پییش روان^۸
 پییش تو ای داور داد و^۹ راست
 همان دردا سودمند^{۱۰} آمدش
 گذر کرد بر سوی دریای شهید
 ز بینیش گه^{۱۲} همی رفت^{۱۳} خون
 برون آمد از مهد و دریا بدید
 ز یزدان نیکی دهش کرد یاد
 بخورد و پیاسود با رهنمون
 نشستن^{۱۵} چه پایست چندین بجای
 که از خویشتن دید نیکی^{۱۶} همه
 سرین^{۱۷} گرد چون گور و کوتاه‌لنگ
 بلند و سیخ‌خایه و زاغ‌چشم
 سیمسم^{۲۳} و کفک‌افکن و شیرکش^{۲۴}
 که این را سپاه اندر آید گرد
 یکی زمین و^{۲۸} پیچان کمند^{۲۹} دراز

بدو گفت موبد که ای شهریار
 تو^۲ گشتی که بگریزم از چنگ مرگ
 ترا چاره اینست کز راه شهید^۵
 نیایش کنی پیش یزدان پاک
 بگووی که من بنده ناقصان
 کنون آمدم تا زمانم کجاست
 چو بشنید شاه آن پسند آمدش
 بیاورد سیمصد عماری و مهد
 شب و روز بودی^{۱۱} بمهداندرون
 چو نزدیک چشمه^{۱۲} سو رسید
 ازان آب لختی بسر بر نهاد
 زمانی نیامد ز بینیش^{۱۴} خون
 منی کرد و گفت اینست آیین و رای
 چو گردنکشی کرد شاه رمه
 ز دریا برآمد یکی اسب خنگ
 دوان^{۱۸} و چو^{۱۹} شیر زیان پر ز خشم
 کشان دم در پای با یال^{۲۰} و^{۲۱} بشی^{۲۲}
 چنین گفت با مه‌تران یزدگرد
 بشد^{۲۵} گرد^{۲۶} چوپان و ده کره‌تاز^{۲۷}

335

340

345

350

سهرز - IV - ۵ باد - VI - ۴ آمد - I, IV, VI - ۳ چو - K, I, IV - ۲ آموزگار - K - ۱
 سودرا دردمند - IV - ۱۰ و - I, IV, VI - ۹ زیان - VI - ۸ تیره - VI - ۷ بمهر - IV - ۶
 I, ۱۵ ز بینیش نیامدش - K, I, IV - ۱۴ می‌رفت پیوسته - K - ۱۳ هر گه - VI - ۱۲ نازان - VI -
 VI - ۱۹ همانند - IV - ۱۸ دنان - I - ۱۸ دمان - K, VI - ۱۸ سرون - I - ۱۷ گیتی - K - ۱۶ نشستم - IV -
 گشاده‌دم و پای با یال و خوشی - K - ۲۲ و تا پای - IV - ۲۱ کشان دنب با یال در پای - I - ۲۰ همچو
 باز - IV - ۲۷ زود - IV - ۲۶ و - I - ۲۶ ل - ۲۶ بصد - K - ۲۵ VI - ۲۴ شیرفش - K - ۲۴ سیمسم - I - ۲۳
 کمندی - I, IV - ۲۹ تنگ - IV - ۲۸

- 295 چنان بد که طینوش رومی ز راه
ابا بـدره و بـرده¹ و باز روم
چو آمد شهنشاه بنواختش
فرستاد بهرام زی او⁴ پیام
ز کهتر به چیزی بیازرد شاه
300 تو خواهش کنی گر ترا⁵ بخشدم
سوی دایگانم فرستد مگر
چو طینوش بشنید پیغام او
دل آزار⁶ بهرام زان⁷ شاد گشت⁸
بدرویش بخشید بسیار چیز
305 همه زبردستان خود را بخواند
بیاران¹⁰ همی¹¹ گفت یزدان سپاس¹²
چو آمد بنزدیک شهر یمن
برفتند نعمان و منذر ز جای
چو منذر بهرام نزدیک شد
310 پیاده شدند آن دو آزاد مرد
ز گفتار او چند منذر گریست
بدو گفت بهرام کو خود مباد
که هر کو¹⁸ نیاید¹⁷ به راه خرد
فرود آوردش همانجا¹⁹ که بود
315 بجز بزم و میدان نبودیش کار
- فرستاده آمد بنزدیک شاه
فرستاد² قیصر به آباد³ بوم
سزاوار او جایگاه ساختش
که ای مرد بیدار گسترده کام
ازو دور گشتم چنین بی گناه
مگر بخت پژمرده بدرخشدم
که منذر مرا به زمام و پدر
به آورد ازان آرزو کام او
وزان بند⁹ بی مایه آزاد گشت⁸
وزان جایگاه رفتن آراست نیز
شب تیره چون باد لشکر براند
که رفتیم و ایمن شدیم از هراس
پذیره شدش کودک و مرد و زن
همان نیزه داران پاکیزه رای
ز گرد سپه روز تاریک شد
همی گفت بهرام تیمار و درد
بپرسید و گفت اختر شاه چیست
که گیرد ز شوم¹³ اخترش نیز¹⁴ یاد¹⁵
ز کردار¹⁸ ترسم که کیفر برد
بران نیکوی¹⁶ نیکویدها²⁰ فزود
وگر بخشش و کوشش کارزار²¹

اورا—VI⁴ بدین مرز—I بدین مرز و—K, IV, VI³ فرستاده—IV² برده و بدره—I¹
شد—K⁹ شد—K⁸ زو—I, IV⁷ راد—VI آزرد—IV آرای—II⁶ خواهشگری کن بتو—K⁵
—K, VI¹⁴ شرم—IV¹³ شناسی—IV¹² چنین—K, IV, VI¹¹ بیزدان—IV¹⁰ مرد—VI
نراند—K, I, IV¹⁷ هرگز—K, I, IV, VI¹⁶ 313. 6. 6. K, I, IV¹⁵ اختر شاه
خورد و رای شکار—K²¹ آفرین آفرینها—VI²⁰ همانا—I¹⁹ گفتار—IV¹⁸ نیازد—VI

فرستادم اینک ز بهر نثار
 پیبرده درون¹ دلگشای تو بود
 که روشن کند جان تاریک تو
 گزانی مکن هیچ³ بر شهریار
 وزین⁵ پادشاهی ز هرگونه چیز
 بکار⁶ پرستش فزاینده باش
 جدا کرد نتوانی اندر نهان
 سخن گوی و⁸ بینادل و دوستدار
 ابا بدره و برده¹⁰ و¹¹ نیکخواه
 همه دردها بر دلش باد شد¹²
 پرستش بدی کار¹⁴ او¹⁵ روز و شب

ز دینار گنجی کنون ده هزار
 پرستار کو رهنمای تو بود
 فرستادم اینک بنزدیک تو
 هرانگه که دینار بردی² بکار
 که دیگر فرستمت⁴ بسیار نیز
 پرستنده باش و ستاینده باش
 تو آن خوی بدرا⁷ ز⁸ شاه جهان
 فرستاد زان تازیان ده سوار
 رسیدند نزدیک بهرامشاه
 خردمند بنهرام زان شاد شد
 وزان پس بدان پند¹³ شاه عرب

280

285

۷

همی بود بر پای در پیش شاه¹⁸
 هم از²⁰ ایستادن شتاب آمدش
 بتندی یکی بازگ برزد بخشم
 کزین پس نه بیند کلاه و کمر
 نزیمد برو²⁴ گاه²⁵ و²⁶ ننگ و نبرد²⁷
 ندید اندران سال روی پدر
 که او³¹ پیش رفتی میان رده

چنان بد که یک روز در¹⁶ بزمگاه¹⁷
 چو شد تیره¹⁹ بر پای خواب آمدش
 پدر چون بدیدش بهم برده²¹ چشم
 بدخشم فرمود کورا²² بهر
 بدو خانه زندان کن و باز گرد²³
 بایوان²⁸ همی بود خسته جگر
 مگر مهر²⁹ و³⁰ نوروز و جشن سده

290

بگاه-I⁶ بدین-K⁵ فرستیم-VI⁴ ایچ-K³ دیگر باشد-IV² کنون-IV¹
 برده و بدره-K¹¹ برده و بدره-IV¹⁰ خردمند-VI⁹ بدخویهای-VI⁸ بدخوی را-I⁷ K,
 او-I¹⁵ در-VI¹⁵ K, همی کرد-I, IV, VI¹⁴ بگفتار-VI¹³ 66. 285, 286 оп. I¹²-
 K²¹ همی ز-IV²⁰ خیره-K¹⁹ رزمگاه-VI¹⁸ پیشگاه-VI¹⁷ بر-I, IV¹⁶ هر-IV¹⁶
 I, IV-²⁵ برین-K, I, IV²⁴ در بوند-VI²³ کین را-I, IV, VI²² درد و-I برد و-IV, VI²²
 J, روز-K, I, IV²⁹ در ایوان-VI²⁸ تیغ و کمند-VI²⁷ و-K, I, IV²⁶ کار
 از-IV³¹ оп.; в тексте-конъектура. K, I, IV, VI²⁶

که شاه یمن گشت¹ پیوند اوی
 بچونین پسر سر فرازم همی²
 که کار من ایدر تپاهست و شور
 که زمین‌سان کند سوی که‌تر نگاه
 نه چون که‌تری³ شاددل بر دری
 ز بد راه و آیه‌ین شاه جهان
 بیامد بر منذر نامدار
 بیوسید⁴ منذر بسر برنهاد
 بران آفرین آفرین برفزود
 ز بهرام چندی بمنذر بگفت
 رخ نامور گشت همچون زریر
 سخنیهای بامغز⁵ و⁶ فرخ نوشنت
 نگر سر نه‌پیرچی ز راه⁷ پدر⁸
 پرستنده باش و خردمند باش
 سر مرد باید که دارد خرد
 تو با⁹ رای او¹⁰ هیچ مفزای¹¹ پای¹²
 دلی پر ز کین و پر آژنگ چهر¹³
 چنان کو چماند باید چمید¹⁴
 ز دینار وز گـوهر شاه‌وار
 نیززد پراگنده رنج تو¹⁵ گنج

بآزادی از کنار فرزند اوی
 بپاداش این کار یازم همی
 یکی¹⁶ نامه بنوشنت بهرام گور
 نه این بود چشم امیدم بشاه¹⁷
 نه فرزندم¹⁸ ایدر نه چون چاکری¹⁹
 بنعمان بگفت آنچ بودش نهان
 چو نعمان برفت از بر شهریار
 بدو نامه شاه گیتی بداد
 وزان هدیه‌ها شادمانی²⁰ نمود²¹
 وزان پس فرستاده²² ایدر نهفت
 پس²³ آن نامه برخواند پیشش²⁴ دبیر
 هم‌اندز زمان زود²⁵ پاسخ نوشنت
 چنین گفت کای مه‌تر نامور²⁶
 بنیک و بد شاه خرسند باش
 بدیها بصیر از مه‌ان بگذرد
 سپهر روانرا چنین است رای²⁷
 دلی را پر از²⁸ مهر دارد سپهر
 جهاندار گیتی چنین آفرید
 ازین پس ترا هرچ آید بکار
 فرستم نگر دل نداری بررنج

260

265

270

275

¹ I, IV, VI - جست ² Л - доб.:

که از بهر فرزند من او چه کرد * بکارش شب و روز تپمار خورد
 که‌تری - K⁶ فرزند - VI⁵ بود امید من نزد شاه - VI⁴ همی - K³ VI - 6. оп.
 فرستاد - IV¹¹ فزود - K¹⁰ کامی - I, IV⁹ و K⁸ - доб. که‌تر - VI⁷ چاکری - K⁷
 K¹⁷ - و K¹⁶, I, IV - K¹⁵, I, IV, VI - پند K¹⁴ - نامه K¹³ - فرخ K¹² - چو VI¹²
 تا زنده - I²² از - VI²¹ بی - K²⁰ پای - IV²⁰ تو از شهریار - K¹⁹ رای - IV¹⁸ نامدار
 پراگندی - K²⁸ K²⁷, I - 6. оп. VI - 6. оп.²⁶ دلی پر ز بد - I²⁵ رای - I, IV²⁴ مگذار - VI²³
 پراگندن رنج - I, IV

- بدان فرّ و آن شاخ² و آن گردگاه³ 240
 ز بالا و فرهنگ و دیدار اوی⁴
 بنزدیک خود جایگاه ساختنش
 یکی کاخ بهرام را چون سزید
 چو اندرخور او⁵ پرستندگان⁶
 همی از پرستش نخواستند سر
 همی خواست⁸ تا باز گردد براه¹⁰ 245
 برایش بر تخت شاهی نشاند
 که آزاده¹¹ بهرام را پرورید
 بهار شمس¹² اورمزد منست
 که سوی خرد بینم آهنگ¹⁶ اوی¹⁷
 پدر چشم دارد همانا براه
 بدادند با جامه شهریار¹⁹
 ده اسب گرانمایه بردند نام
 ز رنگ و ز بوی و ز هرگونه چیز²³
 یکایک بنعمان منذر سپرد²⁶
 بر اندازه یارانش را هدیه داد
 چنان چون بود درخور پیشگاه 250
 چو بهرام را دید بیدار¹ شاه
 شگفتی فرومآند از کار اوی
 فراوان پرسید و بنواختش
 بهر زنون جای نعمان گزید
 فرستاد نزدیک او بندگان
 شب و روز بهرام پیش پدر
 چو یک ماه نعمان بهد⁷ نزد⁸ شاه 245
 بشب کس فرستاد و اورا بخواند
 بدو گفت منذر بسی رنج دید
 بدین کار پاداش نزد منست
 پسندیدم این رای و¹³ فرهنگ¹⁴ اوی¹⁵
 تو چون دیر ماندی بدین بارگاه 250
 ز دینار گنجیش¹⁸ پنجه هزار
 ز آخر سیمین و زرین²⁰ لگام²¹
 ز گستردهای زیبنده²² نیز
 ز گنج جهاندار ایران²⁴ ببرد²⁵
 بشادی²⁷ در²⁸ بخشش اندرگشاد 255
 بمنذر یکی نامه بنوشت²⁹ شاه

و یال و چنان دستگاه-IV³ یال-K, VI² چو از دور بهرام را دید-K, I, IV¹
 9 K, I, IV- بنزدیک-I⁸ نبد-VI⁷ VI-б. оп. 6 VI-б. آمد-K, I, IV⁵ VI-б. оп. 4
 بدین روزگان-Л¹² تا زاده-VI¹¹ I, IV-راه¹⁰ ساخت
 اورا بفرهنگ و رای-VI¹⁵ آهنگ-I, IV¹⁴ با-I¹³ شمار شما-I, IV سروش شما-K
 17 K-доб.: هنرها که آورد یکیک بجای-VI ز بالا و دیدار و فرهنگ-IV¹⁶
 بدین کار پاداش سازم همی * سرش بر فلک بر فرازم همی
 21 K- بزرین و سیمین-K, I, IV, VI²⁰ با طوق گوهرنگار-K¹⁹ چنگیش-K¹⁸
 و عده من الجواری و الغلمان-B گستردهای واز [هم-I] بنده-K, I, IV²² ستام
 بگنجور خود-K²⁶ گنجور برد-VI²⁵ مهران-I, IV نعمان-K²⁴ VI-б. оп. 23
 فرمود-K²⁹ و از-I²⁸ ز شادی-K, I, IV²⁷ برشمرد

شتر مرغ و هامون و آن زخم تیـر
سواری برافگـند زی شهریار
فرستاده چون شد بر یزدگرد
همه⁶ نامـداران فرومـاندند
وزان پس هنرها چو کردی بکار⁷

ز قیر¹ سیه تازه شد² بر حریر³
فرستاد نـزدیک او⁴ آن نگار
همه لشکر آمد بران نامه⁵ گرد
بهرام بر آفرین خواندند
همی⁹ ساختندی بر شهریار

225

۶

پدر آرزو کرد بهرام را
بمنذر چنین گفت بهرام شیر
همان¹⁰ آرزوی پدر خیزم
بر آراست منذر چو بایست کار
ز اسپان تازی بزرزین ستام
ز بُرد یمـانی و تیغ یمـن
چو نعمان که با شاه همراه بود
چنین تا بشهر صخر آمدند
ازان پس چو آگاهی آمد بشاه²¹
پذیره شدندش همه موبدان
بهرامد هم ازگاه نزد پدر
بپیش کیی تخت او سرفراز

چه بهرام خورشید خودکارا
که هرچند ماذیم⁹ نزد تو دیر
چو ایمـن شوم¹¹ دل برانگیزم
ز شهر یمـن هدیه¹² شهریار¹³
ز چیزی که پرمایه¹⁴ بردند¹⁵ نام
دگر هرچ معدنش بد¹⁶ در عدن
بنزدیک او افسر ماه¹⁷ بود¹⁸
که از شاهزاده بفخر¹⁹ آمدند²⁰
ز فرزند و نعمان تازی برآه²²
ز درگاه بهر دارل بخردان
چو دیدش پدر را برآورد²³ سر
بهرامد شتابان و بردش نماز²⁴

230

235

ازان - VI - 6 تیـر - JI - 5 شاه - K - 4 VI - 6. on. ساخته - I, IV - 2 مشک - IV - 1
همی - VI - 10 ماذیم - I, IV - 9 همه - K - 8 که کرد آشکار - K - 7
تر بود - K, IV - 15 سرمایـه - VI - 14 بی شمار - I, IV, VI - 13 هدیهـا - VI - 12 شدم - VI - شود
K - 18. :dob. مر اورا بنزدیک او جـاه - VI - 17 بد معدنش - K, I, IV, VI - 16
برفتـند با نامـداران هزار * دلـیران و شـیران نیـزه گـزار
ز شاهی [شادی - IV شاهان - VI] همی داستـانها - I, IV, VI - 20 همه با بزرگی و فخر - K - 19
همی از - VI - 23 ز نعمان تازی و فرزند شاه - K, I, IV - 22 ز راه - VI - 21 K, I - 21 زدند
پرستش بخارید K, I, IV, VI - 6. on. 24

برآورد زاغ سیه را¹ بزده
 دل⁴ گور بردوخت با پشت شیر
 چو او گور و شیر دلاور بکشت
 دگر هفته نهمان و⁷ منذر براه
 205 بسی نامور⁸ پرده⁹ از تازیان
 همی خواست منذر که بهرام گور
 شتر مرغ دیدند جای گله
 چو بهرام گور آن شتر مرغ دید
 کماذرا بمالید خندان بچنگ
 210 یکایک همی راند اندر کمان
 همی بر شکافید¹⁴ پریشان بتیر¹⁵
 بیک سوزن¹⁷ این زن فزون تر نبود
 بر رفت و بدید آنک بد¹⁹ نامدار
 همی آفرین خواند منذر بدوی
 215 بدو گفت منذر که ای شهریار
 مبادا که خم آورد ماه تو
 همانگه چو²¹ منذر بایوان رسید
 فراوان مصور بچست از یمن
 بفرمود تا زخم او را بتیر
 220 سواری چو بهرام با یال و کفت
 کمان مهره و شیر و آهو و گور

VI — بران شست برزد — K³ دشست — Л — نشست و — T, I, IV² کماذرا — K, VI¹
 (метр нарушен). — K⁵ هزیر و پر از — K⁴ دگر — K⁶ K, I, IV, VI —
 6. оп. — I¹¹ بایشان — I¹² IV, — VI⁷ و — VI⁸ مایمور — K, VI⁹ مردم — Л¹⁰ و — VI¹³ هیون —
 VI¹⁶ K — بر تیز تیر — Л, K, I, VI¹⁵ پتر بشکافت — I¹⁴ گاه — Л, IV¹³ —
 آورد — IV²⁰ آن یل — VI¹⁹ همی آن ازین — VI¹⁸ همی یک سوی — K¹⁷ که بد — IV²¹
 — IV²⁴ و — VI²³ آن همه بر سرش — VI²² که — VI²¹
 و زور — I, VI²⁵

- همان در¹ سروگاه ماده² دو تپیر
 دو پیکان بجای سرو در سرش³
 هیونرا سوی⁵ جفت دیگر بتاخت
 بگوش یکی⁷ آهو اندرفگند⁸
 بخارید گوش آهو اندر زمان
 سر و گوش و پایش به پیکان¹⁰ بدوخت
 بزد دست بهرام و اورا ز زین
 هیون از بر ماه چهره براند
 چنین¹⁷ گفت کای بی خرد چنگ زن
 اگر کنند¹⁹ بودی گشاده²⁰ برم
 چو او²² زیر پای هیون در سپرد²³
- 190
- بزد همچنان مرد بنخچیرگیر
 بخون اندرون لعل گشته⁴ برش
 بغم کمان مهره در⁶ مهره ساخت
 پسند آمد و بود جای پسند
 بتپیر اندر آورد⁹ جادو کمان
 بدان آهو آزاده را دل بسوخت¹¹
 نگوئد سار برزد بروی¹² زمین
 بر و¹³ دست و چنگش¹⁴ بغون¹⁵ درفشاند¹⁶
 چه بایست جستن بمن بر¹⁸ شکن
 ازین زخم ننگی شدی گوهرم²¹
 بنخچیر زان پس کنیزک نبرد²⁴
- 195

۵

- دگر هفته با لشکری²⁵ سرفراز
 برابر ز²⁶ کوهی یکی شیر²⁷ دید
- 200
- بنخچیر گه رفت با یوز و باز
 کجا پشت گوری²⁸ همی بردرید

نشاند و بغون لعل - VI 4 برش - K 3 سَر آن ماده را زد - VI 2 پر - IV, VI 1
 پینداخت - K 8 دگر - VI 7 کمان در کمان - K 6 از پی [پر - K] - I, K 5 کرد آن
 K 11 - доб.: بیکیجا - I, IV بهم پر - K 10 اندرون راند - VI, IV, K 9 و در گوش آهو فگند
 بدو گفت چوندست ای ماهروی * روان کسرد آزاده از دیده جوی
 ابا شاه گفت این نه مردانگیست * ز مردی ترا خوی دیوانگیست
 فرقت الجارية عند ذلک للغزاليين فمدّ يده اليها فألقاها من خلفه الى الأرض - B
 بهم - IV 15 برو دست جنگی - K 14 بزد - IV 13 بر آورد و آسان برزد بر - IV 12
 - IV گشاده - K 20 کنده - VI 19 در - IV 18 بدو - IV 17 197. ب. - VI 16
 - VI 24 بمرد - K, I, IV 23 چنو - K, I 22 بر سرم - VI کشورم - K, I, IV 21 و -
 اگر تـنـگ بودی گشاده برم * ازین زخم ننگی شدی گوهرم
 - K 28 یکی شیر در پشت گوری - K 27 بـ VI بنزدیک - I, IV 26 لشکر - I, IV, VI 25

- 170 بروز شکارش هیون خواستی که پشتش بدیما بیاراستی
 فروهشته زو چار بودی رکیب رکابش دو زرین دو سیمین¹ بدی
 همان زیر ترکش کمان مهره² داشت بپیش اندرآمدش آهو دو جفت
 175 که ای ماه من³ چون کمانرا بزه کدام آهو افکنده خواهی⁴ بتیر بدو⁵ گفت آزاده کای شیرمرد
 تو آن ماده را نر گردان بتیر ازان پس هیون را برانگیز تیز
 180 کمان مهره انداز تا گوش خویش هم‌انگه ز مهره بخاردش گوش به پیکان سر و پای و گوشش بدوز
 کمانرا بزه کرد بهرام گور دوپیکان بترکش یکی تیر داشت هم‌انگه چو⁶ آهو شد اندر گریز
 185 بتیر دوپیکان ز سر⁷ برگرفت هم‌اندر زمان نر چون⁸ ماده گشت
- که پشتش بدیما بیاراستی همی‌تاختی در فراز و نشیب همان هر یکی گوهرآگین بدی
 دلاور⁹ ز¹⁰ هر دانشی بهره داشت جوانمرد خندان بآزاده گفت برآرم
 برآرم بشسست اندرآرم گره¹¹ که ماده جوانست و همتاش پیر باهو
 نجویند مردان نبرد¹² شود ماده از تیر تو نر¹³ پیر چو آهو ز چنگ¹⁴ تو گیرد¹⁵ گریز
 نهد هم‌چنان خوار بر دوش خویش بی آزار پایش برآرد بدوش¹⁶ چو خواهی که خوانمت گیتی‌فروز¹⁷
 برانگیخت از¹⁸ دشت آرام¹⁹ شور بدشت‌اندر از بهر نخچیر داشت سپهبد
 سروهای آن نر تیز کنیزک بدو²⁰ ماند²¹ اندر شگفت²² سرش زان²³ سروی سپه²⁴ ساده گشت

ماه‌رخ - K⁵ ب - K⁴ دل او - I, IV³ همان مهره - K² سیمین دو زرین - I, IV, VI¹

K - دوب.: نگویند مردان مرد - K⁹ چنین - K, I, IV, VI⁸ آرم - IV⁷ VI - 6. оп.⁶

ز مردان اگر کین فزایی رواست * که مردی به‌مردان نمودن سزااست
 ولیکن ترا گر چنین است کام * نتابم ز رای تو هرگز لگام
 بزن ماده آهو بران و سرین * تو با زن چه جویی همی خشم و کین
 K - دوب.:¹⁴ بدارد ز دوش - Л¹³ گردد - IV¹² زخم - K¹¹ نیز - VI¹⁰

به پیچید بهرام یل زین سخن * دل مرد برنا شد از غم کین
 چن - I¹⁷ نخچیر - VI آرنده - IV ارمنده - I اسب و برآورد - K¹⁶ زن - IV ازان - I¹⁵
 برخور - K²² 185, 186 оп. K - 66.²¹ مانده - IV²⁰ ازو - VI¹⁹ سرش - Л, K¹⁸

سروها همی - IV, VI²⁴ را - VI²³

بیمارند بازیب و² خورشیدفشی
هم اندیشش³ آفرین آیدم
که آرام دل باشد⁶ اندکی
ستوده بهانم بهر انجمن
برو آفرین کرد مرد کهن
سوی کلبه⁴ مرد نجات رفت
همه از در¹⁰ کام و آرام دل¹¹
که در پوستشان عاج بود استخوان
همه کام و¹³ زیبایی و فرهی¹⁴
دگر لالدرخ چون سهیل یمن
بها داد منذر⁵ چو آمد پسند¹⁹
رخش گشت همچون بدخشان²⁰ نگین

کنیزک بهفرمای تا پنج و¹ شش
مگر زان یکی دو گزین آیدم
مگر⁴ نیز فرزندان⁵ بینم یکی
جهاندار خشنود باشد ز من
چو بشنید منذر ز خسرو⁷ سخن
بهفرمود تا سعد⁸ گوینده⁹ تفت
بیاورد رومی کنیزک چهل
دو بگزید بهرام زان گلرخان
بمالا¹² بکردار سرو سهی
ازان دو ستاره¹⁵ یکی چنگزن
بمالا چو¹⁶ سرو¹⁷ و¹⁸ بگیسو کمند
بخندید بهرام و کرد آفرین

155

160

۴

گهی زخم چوگان و گاهی شکار²²
بنخچیرگه رفت با چنگزن
که رنگ رخانش بمی داده بود
ابا سرو آزاده چنگی بدست²⁵
همیشه بلب داشتی نام اوی

جناز²¹ گوی و میدان نمودیش کار
چنان بد که یک روز بی انجمن
کجا نام آن رومی آزاده بود
پیشست هیون²³ چمان²⁴ برنشست
دلارام او بود و هم کام²⁶ اوی

165

همان K-⁵ وزو VI-⁴ اندیشه با I, IV, VI-³ و K, IV-² و K, I, VI-¹
پوینده K-⁹ مرد K-⁸ برنا ز منذر IV برنا-⁷ K, I, VI-⁶ باشد او VI-⁶ نیز من زن به
درخور K-¹⁰ جوینده VI-¹¹ K-¹¹ доб.:
همه ماهه دیندار و بادام چشم * بر ایشان چو افگند بهرام چشم
بمالای I, IV-¹⁶ دختران بد VI-¹⁵ I, IV, VI-¹⁴ و K-¹³ و K-¹² یکایک
بدخشی I-²⁰ بدخشن LI-²⁰ K-¹⁹ порядок бб.: 163, 161, 162. و LI-¹⁸ K, VI-¹⁷ بلند
K-²² доб.: VI-²¹ بجز

به تیر و کمان کس چو بهرام گور * نمود و نه باشد بهنگام زور
هنگام K-²⁶ چنگی مست K-²⁵ روان VI-²⁴ K, I, IV-²⁴ هیونی I, IV-²³

نگر تا کجا³ یابی اسپ نبرد
 ز اسپان جنگی بسی⁵ برگزید
 چپ و راست پیچید و چندی بگشت
 همه⁸ زیر بهرام بی⁹ شدی
 یکی¹¹ بادپایسی گشاده‌بری¹²
 تو¹⁴ گفستی ز دریا برآمد نهنگ
 همی خوی¹⁵ چکید از بر لعل اوی¹⁶
 که در پیشه¹⁷ کوفه بد¹⁸ مرزشان
 فروزنده برسان¹⁹ آذرگشسپ
 که از باد ناپید²⁰ پروبر نهیب²¹
 که ای مرد باهنگ و²² روشن روان²³
 زمانسی بتیمار نگذاریم²⁴
 دلی نیست اندر جهان²⁶ بی نهان²⁷
 برامش²⁸ فزاید تن زادمرد²⁹
 که باشد ز هر³² درد فریادرس
 بزن³⁴ گیرد آرام مرد جوان³⁵
 جوانرا بنیکی بود رهنمای

همه دشت پیش¹ سواران² بگرد
 بشد تیز نعمان صد⁴ اسپ آورید
 چو بهرام دید آن پیامد⁶ بدشت
 هر اسپیی که با باد همبر بدی⁷
 برین گونه¹⁰ تا برگزید اشقری
 هم از¹³ داغ دیگر کمیتی برنگ
 همی آتش افزوخت از نعل اوی
 بها داد منذر چو بود¹⁷ ارزشان
 پندرفت بهرام زو آن دو اسپ
 همی داشتش چون یکی تازه سیب
 بمنذر چنین گفت روزی جوان
 چنین بی بهانه همی داریم
 همی هرک²⁵ بیانی تو اندر جهان
 ز اندوه باشد رخ مرد زرد
 برین بر یکی خوبی³⁰ افزای³¹ پس
 اگر³³ تاجدارست اگر پهلوان
 همان زو بود دین یزدان پهای

140

145

150

¹ I, IV, VI — نیزه ² K — گرایان VI — نیزوران و ³ I, IV, VI — کرا ⁴ K — و ⁵ K, I, IV, VI — همی ⁶ VI — شدی ⁷ K, I, IV, VI — چون نعمان بیاورد اسپان ⁸ IV — جنگ آوران VI — ⁹ K, ¹⁰ K — و کنداوری ¹¹ VI — سبک ¹² K — ازین گونه ¹³ K — بپیش چو بی پای و بی پر ¹⁴ B — کو بدی ¹⁵ VI — بدم ¹⁶ K — بدم ¹⁷ K — بدم ¹⁸ K — بدم ¹⁹ K — بدم ²⁰ K — بدم ²¹ K — بدم ²² K — بدم ²³ K — بدم ²⁴ K — بدم ²⁵ K — بدم ²⁶ K — بدم ²⁷ K — بدم ²⁸ K — بدم ²⁹ K — بدم ³⁰ K — بدم ³¹ K — بدم ³² K — بدم ³³ K — بدم ³⁴ K — بدم ³⁵ K — بدم

ز هر دانشی داستانها زدند
 فزاینده خود دانشی بود و^۳ گرد
 که اندر هنر داد مردی بداد
 بفهرنگ یازان^۴ شدی هوش اوی
 دلاور گوی گشت^۵ خورشیدفش
 بفهرنگ جویان^۷ و آن^۸ یوز و باز
 برافگندن اسپ و هم تاختن^۹
 گسی کن هنرمندرا باز^{۱۰} جای
 ز درگاه منذر برفتند^{۱۴} شاد
 که اسپان این نیزه‌داران^{۱۵} بخواه
 بچشم اندر آرند نوک سنان
 درم بیش خواهم^{۱۷} پریشان کشم
 که ای پره‌نر خسرو نامجوی
 خداوند او هم بتن خویش تست
 مرا رنج و سختی چه باید کشید
 بنیکیت بادا همه ساله^{۱۹} کام^{۲۰}
 بتازم نه‌بینم^{۲۳} عنان از رکیب^{۲۴}
 بنوروز با باد یارش کنم^{۲۶}
 نشاید بتندی برو کرد زور^{۲۷}
 فسیله گزین از گله‌دار نو

چنین^۱ موبدان پیش^۲ منذر شدند
 تن شاهزاده بدیشان سپرد
 چنان گشت بهرام خسرو نژاد
 هنر هرچ بگذشت بر گوش اوی
 چو شد سال آن نامور بر سه^۵ شش
 بموبد نبودش بچیزی نیاز
 بآوردگه‌بر عنان تافتن
 بمنذر چنین گفت کای پاک‌رای
 ازان^{۱۱} هر یکی را^{۱۲} بسی^{۱۳} هدیه داد
 وزان‌پس بمنذر چنین گفت شاه
 بگو تا به‌پیچند پیشم عنان
 بهایی کنند آنچه^{۱۶} آید خوشم
 چنین پاسخ آورد منذر بدوی
 گله‌دار اسپان من پیش تست
 گر از تازیان اسپ خواهی خرید
 بدو گفت بهرام کای نیک‌نام^{۱۸}
 من اسپ آن^{۲۱} گزینم که اندر نشیب^{۲۲}
 چو با تگ^{۲۵} چنان پایدارش کنم
 وگر آزموده نباشد ستور
 بنعمان بفرمود منذر که رو

120

125

130

135

یازان-Л, K, IV- و ۳. نزد-IV ۲. چو این- K, I, IV, VI ۱.

اگر- K ۸. ز فرهنگ جویان- VI بفهرنگ و چوگان- K, I, IV ۷. بود- K, IV ۶. دو- K ۵.

K- ۱۱. همه موبدانرا ب- K ۱۰. تافتن- I, IV بشتافتن- K, VI ۹. هم از- VI و هم- I, IV

نامداران- VI ۱۵. رفتند با داد- VI بسی هدیه- I ۱۴. یکی- K ۱۳. کسی را- K, IV ۱۲. پس آن

روزگار- VI ۲۰. سال- K ۱۹. نامدار- VI ۱۸. چند خواهی- IV ۱۷. آنکه- VI آنک- K ۱۶.

ماند- K باید- Л ۲۵. نهیب- Л, K, I, IV ۲۴. پیچم- I ۲۳. رکیب- K ۲۲. اسپان- K, IV ۲۱.

کور- Л ۲۷. VI-6. ۲۶.

- نهاد¹ من از رای تو دیگر² ست
 ز کار آن گزینند که⁴ باید نخست
 دل از نیکوئیها⁷ بشوئی همی
 بهمین از تن زندگان¹¹ سر بود
 پیاموزیم تا بدانم¹³ سزاست¹⁴
 خنک آنک¹⁷ بادانشی و بخردیست¹⁸
 بزیر لبان²¹ نام یزدان بخواند
 سوی شورستان²² سرکشی²³ بر هیون
 که در شورستان بودشان²⁵ آبروی²⁶
 دل از تیگرگیها بیفزودش
 پیاموزدش کان بود دلفروز
 همان گزدش رزم³² با بدگمان
 باوردگه باره برگاشت³⁴
- ترا سال هست و خرد کمترست
 ندانی که هر³ کسی که هنگام جست
 تو گر باز⁵ هنگام⁶ جوئی همی
 همه⁸ کار بی‌گاه⁹ و¹⁰ بی‌بر بود
 هرن چیمز کان در¹² خور پادشاست
 سر راستی¹⁵ دانش ایزدیست¹⁶
 نگه کرد¹⁹ منذر بدو²⁰ خیره ماند
 فرستاد هم در زمان رهنمون
 سه موبد نگه کرد²⁴ فرهنگجوی
 یکی تا دبیری پیاموزدش
 دگر²⁷ آنک دانستن²⁸ باز²⁹ و یوز
 و³⁰ دیگر که³¹ چوگان و تیر و کمان
 چپ و راست پیچان عنان داشت³³

بکار آن کند - K⁴ آذ - VI³ برتر - IV² و غریزتی مبیانه لغریزتک - B نهان - J¹
 K¹⁰ بی‌کار - IV⁹ همی - VI⁸ تیگرگیها - VI⁷ زور و فرهنگ - K⁶ پای - I, IV⁵ کش ذ
 آنچه‌نمان کم - IV¹³ هنرها که اندر - K, VI¹² مردمان - K, VI¹¹ زندگانی ز تن - J¹¹ و - I
 آمد - IV¹⁴ آرد درست - I آمد درست - K¹⁶ راستان - VI¹⁵ رواست - K¹⁴ چون مرا آن - VI¹³
 چو بشنید - K¹⁹ ز آغاز فرجام [هنگام - K] جست - K, I, IV¹⁸ هر که - K¹⁷ نخست
 K²⁴ مهتر - VI²³ مهتری - K²³ موبدان - VI²² برو زیر لب - K²¹ درو - K, VI²⁰
 و نفذ الی بلاد ایران من آتاه - B²⁶ بود با - VI²⁵ شورستانش بود - I, IV²⁵ بیاورد - VI²⁴
 نخچیر بازان - K, I, IV²⁹ ساز نخچیر با - VI²⁸ یکی - I, VI²⁷ بأربعة من الموابضة
 میان یلان - K, I, IV, VI³⁴ تاختن - K³³ تیغ - J, I, IV³² چو - J³¹ سه - K, VI³⁰
 T, I, IV - доб.: کردن افراشتن [ختن - K]

بگـوید بـهـهـرام خـسـرو نژاد * سخن هرچه دارد ز گیتی [کژی - I] بباد
 T - перед этим б. доб.:

سدیگر که از کار شاهنشـهـان * ز گفـتـار و کردار کارآگـهـان
 و الرابع من یسرد علیه سیر الملوك و تواریخهم و یخبره عن أفعالهم الحميدة و أقوالهم - B
 السديدة

- 85 ز ایوان شاه جهان تا بدشت
پرستنده و دایه⁴ بی شمار
ببازارگه بسته آیین⁶ بره⁷
چو منذر پیامد بشهر یمن
چو⁹ آمد بآرامگاه از¹⁰ نخست
90 ز دهقان و¹¹ تازی و پرمایگان
ازین مهتران چار زن برگزید
دو تازی¹⁶ دو دهقان ز تخم کیان
همی داشتندش چنین چار سال
بدشواری از شیر کردند¹⁹ باز
95 چو شد هفت ساله بمنذر چه گفت
چنین گفت کای²⁰ مهتر سرفراز
بداننده فرهنگیانم²⁴ سپار
بدو گفت منذر که ای سرفراز
چو هنگام فرهنگ باشد ترا
100 بایوان نمانم که بازی کنی
چنین پاسخ آورد بهرام باز
مرا هست دانش اگر³³ سال نیست
- همی¹ اشتر² و اسب و هودج⁸ گذشت
ز بازارگه⁵ تا در شهریار
ز دروازه تا پییش درگاه شاه⁸
پذیره شدندش همه مرد و زن
فراوان زنان نژادی بچست
توانگر گزیده گران سایگان¹²
که آید¹³ هنر بر نژادش¹⁴ پدید¹⁵
ببستند مر دایگی را¹⁷ میان
چو شد شیرشیر¹⁸ و بپاگند یال
همی داشتندش بمربر بر نیاز
که آن رای با مهتری بود جفت
ز من²¹ کودی²² شیرخواره مساز²³
چو کارست²⁵ بیکارخوارم²⁶ مدار
بفرهنگ نوزت²⁷ نیامد²⁸ نیاز²⁹
بدانایمی آهنگ باشد ترا
ببازی³⁰ همی³⁰ سرفرازی کنی
که از من تو بی کار³¹ خوردی³² مساز
بسان گوانم³⁴ بر³⁵ و یال نیست

I — 6 دروازه بد — VI 5 دایه بد — K 4 اشتر — K 3 استر — VI 2 همه — K, VI 1
K, VI — 8 همه بسته آیین [آیین — VI] ببازارگاه — K, VI 7 آیین
I, 13 زنان بزرگان و آزادگان — K 12. 92. 6. 92. 11 و — L, K, IV 10 در — K 9
VI — 17 در آخر — VI 16. 66. 89-91. 15 VI — 14 که اندر نژادش هنر بد — K 14 آمد — IV
کودکی — VI 22 مرا — K 21 تو ای پرهنر — VI 20 کردید — L 19 شیروار — K 18 بر دایکانی
— L, K 25 (метр нарушен). 24 فرهنگیان — L 24. (см. 6. 98). 23 بفرهنگ نوزت نیامد نیاز — I 23
و لا تترکنی منهمکاً فی البطالة و — B نیزم — VI و کاهل — K خواهم — L 26 گاهست [و — L]
— K 30. 96. 6. 27 تویی کودی شیرخواره بساز — I 29 بیامد — IV 28 توزن — VI 27 الکسل
مرا بخردی هست گر — K, I, IV, VI 33 خردی — L, K, I, IV 32 یکپاره — L, VI 31 چنین
بن — K 35 یلازم — K, VI 34

سخن بشنویم و سراینده‌ایم¹
 که بایسته⁴ فرزند شاه جهان⁵
 دل از تیرگی‌ها بی‌فروزدش
 نچومی⁸ و گر⁹ مردم هندسی
 سخن‌گوی وز مردم کاردان
 که ای شاه باداد و یارای و شرم¹¹
 بدانش همه رهنمای توایم
 وگر سودمندت که¹⁴ آید همی
 خود اندر جهان شاهرا ژنده‌ایم
 که او چون شبانست و ما چون رمه
 کسی‌را که دانا بود بشکنیم¹⁵
 که از¹⁸ هندسه بهره دارد بسی¹⁹
 بزیراندرون تازی اسپان²⁰ دمان²¹
 بزرگئی وی را²² ست-آینده‌ایم²³

همی‌گفت هر کس که ما بنده‌ایم
 که یابد² چنین روزگار از مہان³
 بمر گیرد⁶ و دانش آموزدش
 رومی و هندی⁷ و از پارسی
 همه¹⁰ فیلسوفان بسیاردان
 بگفتند هر یک باآواز نرم
 همه سرپسرخاک‌پای توایم
 نگر¹² تا پسندت¹³ که آید همی
 چنین گفت مندر که ما بنده‌ایم
 هنرهای ما شاه داند همه
 سواریم و گردیم و اسپ افکنیم
 ستاره‌شمر نیست چون¹⁶ ما کسی¹⁷
 پر از مهر شاهست مارا روان
 همه پیشش فرزند تو بنده‌ایم

70

75

80

۳

روان و خرد را بآورد گـرد
 بدو داد پـرمـایـه بـهـرامـرا
 سرش را بـگـردون برافراختند
 ز در اسپ²⁸ شاه یمن خواستند²⁹

چو بشنید زو این سخن یزدگرد
 نگه²⁴ کرد از²⁵ آغاز²⁶ فرجام‌را
 بفرمود تا خلعتش ساختند
 تنش را بخلعت²⁷ پیاراستند

جهان—VI (нет рифмы); K—جهان³ چه باید—VI² بفرمان خسرو شتابنده‌ایم—K¹
 بچویند ازو—K⁹ ز چینی—VI⁸ و از هند—K⁷ دارد—I⁶ مہان—VI⁵ یابند—K⁴
 پسند—VI¹³ بین—K¹² K, I, IV, VI—6. оп. همان—I, IV, VI—هم از—K¹⁰
 K—¹⁸ نیز مارا بس است—K¹⁷ از—I, IV, VI—¹⁶ VI—6. оп. نشکنیم—I¹⁵ چه—IV, VI—¹⁴
 بدین کار—K²¹ اسپ تازی—VI اسپ—IV اسپ—I²⁰ دانش او پس است—K¹⁹ در
 بفرمان—VI سراینده‌ایم—K²³ اورا—K, I, IV—²² روان—IV دوان—I, VI داریم شاهان نوان
 داراب—VI²⁸ بدیبا—I²⁷ و IV, VI—доб.²⁶ VI—از.²⁵ یله—K²⁴ اویم تا زنده‌ایم
²⁹ K, VI — обратный порядок мисра.

- 50 نه¹ موید بود شاد و نه² پهلوان همه مویدان نزد شاه آمدند بگفتند کاین کودک برمنش جهان سربسر زیر فرمان اوست نکه کن بجایی که دانش بود ز پرمایگان دایگانی⁶ گزین⁷ هنر گیرد این شاه خرم نهان چو بشنید زان مویدان یزدگرد هم آنکه فرستاد کسها بروم همان نامداری¹¹ سوی تازیان بهر سو همی رفت خواننده یی¹² بجوید سخنگوی و¹³ دانش پذیر¹⁴ پیامد ز هر کشوری مویدی چو یکسر بدان بارگاه آمدند بپرسید بسپار و¹⁹ بنواختشان برفتند نعمان و منذر بشب بزرگان چو در پارس گرد آمدند
- 55 نه او در جهان شاد و روشن روان³ گشاده دل و نیک خواه آمدند⁴ ز بیغاره دورست وز سرزنش بهر کشوری باژ و پیمان اوست⁵ ز داننده کشور پرورش که باشد ز کشور پرو آفرین⁸ ز فرمان او شاد گردد جهان⁸ ز کشور فرستادگان کرد گرد بهند و بچپین و آباد⁹ بوم¹⁰ بشد تا به پیوند بسود و زیان که بهرام را پروراندیده یی سخن دان¹⁵ و هر دانشی یادگیر¹⁸ جهان دیده و نیک پی¹⁷ بخردی پژوهنده نزدیک شاه آمدند¹⁸ بهر برزنی جایگه²⁰ ساختشان بسی نامداران گرد²¹ از²² عرب بر تاجور یزدگرد آمدند
- 60 نه¹ موید بود شاد و نه² پهلوان همه مویدان نزد شاه آمدند بگفتند کاین کودک برمنش جهان سربسر زیر فرمان اوست نکه کن بجایی که دانش بود ز پرمایگان دایگانی⁶ گزین⁷ هنر گیرد این شاه خرم نهان چو بشنید زان مویدان یزدگرد هم آنکه فرستاد کسها بروم همان نامداری¹¹ سوی تازیان بهر سو همی رفت خواننده یی¹² بجوید سخنگوی و¹³ دانش پذیر¹⁴ پیامد ز هر کشوری مویدی چو یکسر بدان بارگاه آمدند بپرسید بسپار و¹⁹ بنواختشان برفتند نعمان و منذر بشب بزرگان چو در پارس گرد آمدند
- 65 نه او در جهان شاد و روشن روان³ گشاده دل و نیک خواه آمدند⁴ ز بیغاره دورست وز سرزنش بهر کشوری باژ و پیمان اوست⁵ ز داننده کشور پرورش که باشد ز کشور پرو آفرین⁸ ز فرمان او شاد گردد جهان⁸ ز کشور فرستادگان کرد گرد بهند و بچپین و آباد⁹ بوم¹⁰ بشد تا به پیوند بسود و زیان که بهرام را پروراندیده یی سخن دان¹⁵ و هر دانشی یادگیر¹⁸ جهان دیده و نیک پی¹⁷ بخردی پژوهنده نزدیک شاه آمدند¹⁸ بهر برزنی جایگه²⁰ ساختشان بسی نامداران گرد²¹ از²² عرب بر تاجور یزدگرد آمدند

إن نشأ هذا الصبي في حجر أبيه و تغلق بأخلاقه لم -B³ نی -VI² ز -K¹

مرورا بود هفت کشور زمین * ز یزدان مرورا بود آفرین⁵ K-⁴ ب. op. یمق من هذه الممالك عين و لا أثر و لا حجر و لا مدر ز هند و ز چین و -VI⁹ VI-⁸ ب. op. ز پرمایگانی بروی زمین -I⁷ دایه بر -K⁶ (cm. 6. 61): VI-¹⁰ -dob. ز آباد

که آرد ز هر جای دانش پذیر * پژوهنده اختر و یادگیر¹⁴ IV-¹³ و -IV خردمند و -K بگوید سخنهای -Л¹³ داننده -K¹² نامداران -I, IV¹¹ -VI¹⁶ سخن گوی -Л, IV¹⁵ رانش پذیر

بیمارد که آموزد از وی هنر * بگشتند آفاق را سربسر²¹ K, I, IV-²⁰ I, IV-¹⁹ و -VI و هر گونه -K¹⁸ VI-¹⁷ نیک دل -K¹⁷ نامور نامدار -VI نامور نیزه دار²² K-²² از op.

همه موبدان زو^۲ برنج و^۳ و بال
 که پیدا کند در^۵ جهان هور دین
 بنیک اختر و فال گیتی فروز
 ازان کودک خرد شد شاد کام^۷
 که شایست گفتار ایشان شنود^{۱۱}
 سر هندوان بود نامش سروش
 که بر چرخ کردی^{۱۴} بدانش لگام
 هشیوار و جوینده راه آمدند
 هم^{۱۷} از زیچ^{۱۸} رومی بچستند راه
 که او شهر یاری بود در جهان
 گو^{۲۱} شاددل باشد و پارسا^{۲۲}
 همان^{۲۳} زیچ^{۲۴} و صلابها بر کنار
 که دانش ز هرگونه کردیم گرد
 که دارد بدین کودک خرد مهر
 گر انمایه شاهی بود بافرین
 بپخشیدشان گوهر شاهوار^{۲۷}
 رد و موبد و پاک دستور شاه
 که تا چاره آن چه آید بجای
 نگیرد^{۳۰} شود خسروی^{۳۱} دادگر
 همه بوم زیر و^{۳۳} زیر دارد اوی

ز شاهپیشی بگذشت چون هفت^۱ سال
 سر^۴ سال هشتم مه فوردین
 یکی کودک آمدش هرمزد روز
 همانگه^۶ پدر کرد بهرام نام
 پدر^۸ پر^۹ ستاره شمر هرک^{۱۰} بود
 یکی مایه ور بود^{۱۲} بافر و هوش
 یکی پارسوی بود^{۱۳} هشیار نام
 بفرمود تا^{۱۵} پیش شاه آمدند
 بصلاب کردند ز^{۱۶} اختر نگاه
 از اختر چنان دید خرم نهان
 ابر^{۱۹} هفت کشور بود^{۲۰} پادشا
 برفتند پویان بر شهر یار
 بگفتند با تاجور یزدگرد
 چنان آمد^{۲۵} اندر^{۲۶} شمار سپهر
 مر اورا بود هفت کشور زمین
 ز گفتارشان شاد شد شهر یار
 چو ایشان برفتند زان بارگاه^{۲۸}
 نشستند و جستند هرگونه رای
 گرین^{۲۹} کودک خرد خوی پدر
 گر^{۳۲} ایدونک خوی پدر دارد اوی

30

35

40

45

K-^۶ بفزاید اندر-K^۵ همی-K^۴ و-IV, J^۳ موبدانش-IV^۲ هشت-VI^۱
 که گفتار-VI^{۱۱} آنکه-VI^{۱۰} پیامد-K^۹ بدو-I^۸ 32, 33 оп. VI-66^۷ مرورا
 K-^{۱۵} کرد آن-K^{۱۴} نیز-K^{۱۳} نامور مرد-K^{۱۲} (нет рифмы). ایشان همه راست بود
 شود-K, I, IV, VI^{۲۰} که بر-K, VI^{۱۹} رنج-IV^{۱۸} پس-K^{۱۷} و-K^{۱۶} یکایک همه
 VI-^{۲۵} رنج-IV^{۲۴} همه-K, VI^{۲۳} 22 K, VI-обратный порядок мисра. یکی-K, I, IV, VI^{۲۱}
 که این-K, I, VI^{۲۹} جایگاه-VI^{۲۸} 27 K, I, IV-6. оп. یافتیم از-K^{۲۶} چنان دیدیم
 بوم و بررا-K^{۳۳} و-VI^{۳۲} خسرو-IV زفت و بیه-K^{۳۱} بگیرد-K^{۳۰}

همی بگذرد تیز بر چشم ما
همان² خنجر هندوی گردنش
خرد را بتن بر چو³ جوشن کنید
که گوپال و شمشیرشان⁵ بد امید
بزرگی فزون کرد⁶ و⁷ مهرش⁸ بکاست⁹
همه رسم¹⁰ شاهیش بیکار گشت¹¹
همان دانشی پر خرد¹³ موبدان
جفاپیشه شد¹⁵ جان تاریک اوی
به هیچ آرزو نیز¹⁷ پاسخ نداد
بژرفی¹⁸ مکافات کردی گناه
فزاینده¹⁹ اختار و افسرش¹⁹
که هرگز نگویند²¹ زان²² بوم و²³ بر
ز هول شهنشاه بیجان شدند
همان زیردستان فریادخواه
بدان کارها تیز بشتافتی
فرستاده را²⁶ دادی²⁶ بشرم²⁷
شمارا²⁹ بدو راه دیدار نیست
بفرمانش³¹ پیدا شد آن³² راستی³³

کسی کو پیرهیزد از چشم ما
همی¹ بستر از خاک جوید تنش
بفرمان ما چشم روشن کنید
تن⁴ هر کسی گشت لرزان چو پید
چو شد بر جهان پادشاهیش راست
خردمند نزدیک او خوار گشت
کنارنگ با پهلوان¹² و ردان
یکی گشت با باد¹⁴ نزدیک اوی
ستوده شد از جان او مهر و داد¹⁸
کسی را نبد نزد او پایگاه
هر انکس که دستور بد بر درش
همه عهد کردند با یکدگر²⁰
همه یکسر از بیم پیچان²⁴ شدند
فرستادگان آمدندی ز راه
چو دستور زان آگهی یافتی
بگفتار گرم و آواز²⁵ نرم
بگفتی که شاه از در کار²⁸ نیست
نمودم³⁰ بدو هرچ درخواستی

15

20

25

شمشیر و K-⁵ تنی K-⁴ برین رزم K, I, IV, VI-³ سر K-² مگر VI-¹
سر VI-¹⁰ نکاست I-⁹ فرش K-⁸ و IV, VI-⁷ گشت K, I, IV-⁶ گوپالشان
پر [با-IV] هنر I, IV, VI-¹³ پایدل K-¹³ زان بخردان K-¹² I-¹¹ 6. 17 оп. تخت
سترگی گرفت آن [او-IV] نه [به-IV] مهر و نه [به-IV] داد K, IV-¹⁶ بد K-¹⁵ داد K-¹⁴
VI-²¹ JI, K, I, IV-²¹ یک بادگر I, IV, VI-²⁰ 66. 21, 22 оп. VI-¹⁹ بزودی K, I, IV-¹⁸ هیچ K-¹⁷
ره ندادی K, VI-²⁶ شیرین و آواز K-²⁵ گریان K-²⁴ و I-²³ آن IV-²² نجویند
K-³¹ نمودی VI-³⁰ کسی را K-²⁹ بار K, IV-²⁸ ز شرم VI-²⁷ (нет рифмы) ز غم K-²⁷
لبرا بیماراستی VI-³³ شود IV-³² شدی I-³² K, I-³² بفرمان

پادشاهی^۵ یزدگرد بزه‌گر

۱

سپه‌ها را ز^۱ دشت^۲ اندر آورد گرد
همی بود ازان^۳ مرگ ناشاد شاد
که هر کس که از داد یابند^۴ بهر
دل از داد ما شاد و خندان کنید
وگر دست یازند بدرا بکوش^۷
بیمارامد از^۹ کژی و کاستی
ز دل کینه و^{۱۰} آژ^{۱۱} بیرون کنیم
خردمند و پیداردل موبدان
روانش^{۱۵} ز بیشی^{۱۶} بنیرو بود
گر از چیز درویش بفرازد^{۱۷} اوی
بدرویش ما نازش^{۱۹} افزون کنیم

چو شد پادشا بر جهان یزدگرد
کلاه برادر بسر برنهاد
چنین گفت با نامداران شهر
نخست از نیایش^۵ بیزدان^۶ کنید
بدانرا نمازم که دارند هوش
کسی کو بجوید^۸ ز ما راستی
بهر جای جاه وی افزون کنیم
سگالش نگوئیم^{۱۲} جز با ران^{۱۳}
کسی را کجا پر ز^{۱۴} آهو بود
به بیچارگان بر ستم سازد اوی
بکوشیم^{۱۸} و نیروش بیرون کنیم

5

10

۱ K, VI — ۲ K, I, IV, VI — شهر ۳ K — از ۴ VI — یابید ۵ JI, VI —
وگر دست یابی تو بدرا مکوش — K ۷ ز مردان — VI ۶ نخستین ستایش — K نخست آزمایش
هرآنکس که — K ۸ همه ساله باشیم نیکی نبوش — VI مگر آنکه اندرز دارند گوش — IV
با داوران — VI ۱۳ نجوئیم — VI ۱۲ آژ با کینه — K ۱۱ با — I, IV ۱۰ بیمار آورد — K ۹ جوید
هستی — JI, K, I ۱۶ زبانش — K ۱۵ جان پر — VI دل پر — K, I, IV ۱۴ (метр нарушен).
VI — بارش — IV ۱۹ بتازیم — K ۱۸ گردن برافرازد — I, IV, VI سر از کرد کرده برافرازد — K ۱۷
بر بخشش

همان گیتی افروز دارد مرا	جهاندار پیروز دارد مرا	15
ازان به که بیداد گنج آگنم ²	گر اندر جهان داد بپیراگنم ¹	
بدشمن رسد بی گمان گنج ما ⁵	که ³ ایدر بماند همه ⁴ رنج ما	
جهاندار باشد ترا یار بس ⁶	که تخت بزرگی نماند بکس	
تو تخم بدی تا توانی مکار	بد و نیک ماند ز ما ⁷ یادگار	
بپالیز ⁸ آن سرو یازان ⁹ بغفت	چو شد سال آن پادشا بر دو هفت	20
دل کهتران ¹¹ پر ز قیمار بود	بیک ¹⁰ چند گه دیر بیمار بود	
یکی کهتر ¹³ از وی برادرش بود	نبودش پسر پنج ¹² دخترش بود	
همان مهر شاهی و تخت و کلاه	بدو داد ناگاه ¹⁴ گنج و سپاه	
برو سالیان برگزیده دو هفت ¹⁵	جهاندار برنا ز گیتی برفت	
تو از باد ¹⁶ تا چند رانی سخن	ایا شست و سه ساله مرد کهن	25
در توبه بگزین ¹⁷ و راه خرد	همان روز تو ناگهان بگذرد	
خرد مایه باد و ¹⁹ سخن سود باد	جهاندار زین پیر ¹⁸ خشنود باد	
بتاریکی اندر بمافد ¹¹ همی	اگر در سخن موی کافد ²⁰ همی	
بپیری ²³ سرآرد نباشد ²⁴ شگفت	گر او این سخنها که اندرگرفت ²²	
بمالا سرش برتر ²⁶ از انجمن	بنام ²⁵ شهنشاه شمشیرزن	30
سر تخت او ²⁷ افسر ماه باد	زمانه بکام شهنشاه باد	
ورا ²⁸ باد ²⁹ تاج ³⁰ کیی شادکام	کزویست کام و بدویست نام	
وزو دست بدخواه کوتاه باد ³²	بزرگی و دانش و راه ³¹ باد	

¹ Л — б. стоит перед б. 16. ² K — б. оп. ³ Л — گر ⁴ K, I, IV — همی ⁵ Л — б. стоит ⁶ K, I, IV, VI — б. оп. ⁷ IV — همی ⁸ K, I — بنالید IV — بنالید ⁹ I, IV — شادان VI — داران T — نازان ¹⁰ K — همی ¹¹ K, VI — مهتران ¹² Л — هیچ B — ¹³ VI — б. оп. ¹⁴ K, I, IV, VI — ناکام ¹⁵ VI — б. оп. ¹⁶ I, IV, VI — باده ¹⁷ K — برگیر ¹⁸ I, IV — بنده ¹⁹ K — بادش ²⁰ K — اندر ²¹ Л, I, IV, VI — شکافد B — شکافد ²² Л — بگفت (нет рифмы). ²³ VI — بتیزی ²⁴ K — چه باشد ²⁵ VI — بفر ²⁶ K — فر ²⁷ I, IV — وی ²⁸ I, IV — وزو ²⁹ K — بدویست ³⁰ IV — پاسخ ³¹ Л — یار (нет рифмы). ³² VI — вместо бб. 31—33: A 31—B 33 (глагография).

پادشاهی^۱ بهرام شاپور

همی داشت سوک پدر چند گاه^۱
 چنین گفت بر تخت شاهنشاهی
 بدانید کان گنج نپراگند
 بدانیدش را دل پر از دود باد
 که کاهنده و هم فزاینده ایم
 که نفوذ در پادشاهی نه کاست^۲
 خردمند و بیدار و دانا بود
 بویژه خداوند دیهیم و^۳ تخت
 برافشان که دانش نیاید بین
 چو خواهی که نیکیت^۴ ماند بجای^۵
 بیابای پاداش خرم بهشت
 بمانی بچنگ^۶ هوا بی نوا
 بدان تا^۷ بمانی^۸ بگرم و گداز
 که چون سر بیارم^۹ بدین تیره خاک

خردمند و^۱ شایسته بهرامشاه^۲
 چو بنشست بر جایگاه مہی
 که هر شاه کز داد گنج آگند
 ز ما ایزد پاک خشنود باد
 همه دانش اوراست^۳ ما بنده ایم
 جهاندار یزدان بود^۴ داد و^۵ راست
 کسی کو بیخشش توانا بود
 نباید که بندد در گنج سخت
 و گر چند بخششی ز^۶ گنج سخن
 ز نیک و بدیها یزدان^۷ گرای
 اگر زو شناسی همه^۸ خوب و زشت
 و گر برگزینی ز گیتی هوا
 چو داردت یزدان بدو دست یاز^۹
 چنین است امیدم بیزدان^{۱۰} پاک

5

10

دل بدرد — VI ۱. VI, VI — оп. ۲ بهرام شایسته مرد — VI ۳ K — سال (нет рифмы); ۴ K — که ۵ K — که باشد خداوند — VI ۶ VI — б. оп. ۷ VI — I, IV — оп. ۸ L, I, IV — оп. ۹ L — I, IV — оп. ۱۰ K — б. оп. ۱۱ K — I, IV — оп. ۱۲ K — I, IV — оп. ۱۳ K — I, IV — оп. ۱۴ K — I, IV — оп. ۱۵ K — I, IV — оп. ۱۶ K — I, IV — оп. ۱۷ K — I, IV — оп. ۱۸ K — I, IV — оп. ۱۹ K — I, IV — оп. ۲۰ K — I, IV — оп.

جهانجوی شاپور جنگی بمرد کلاه کیی دیگری را سپرد
 میاز¹ و مناز² و متاز³ و مرنج چه تازی⁴ بکین و چه نازی بگنج⁵
 که بهر تو اینست زمین تیره گوی هنر جوی و راز جهانرا مجوی
 که گر⁶ باز⁷ یابی⁸ به پیچی⁹ بندرد¹⁰ پژوهش¹¹ مکن¹² گرد رازش مگرد
 چنین است کردار این چرخ تیر چه با مرد برنا چه با مرد پیر¹³

بساز و بناز و بهاز - I بتاز و بناز و بساز - K³ میاز - VI متاز - IV² مناز - IV, VI¹
 جویی - K⁸ راز - VI ناز - IV⁷ اگر - IV⁶ برنج - I⁵ یازی - IV, I, K⁴ میاز - IV
 K, I, IV, VI - 6. оп. کن و - 12 نکوهش - IV¹¹ ز درد - IV, VI, I, K¹⁰ پیچد - 9

- اگر سفله گر¹ مرد باشرم و راد² 15
 سیم کو⁵ میانه گزینند⁶ ز کار
 چهارم که پپراگند¹⁰ بر گزاف
 دو گیتی بیابد دل مرد راد
 بدین گیتی او را¹⁴ بود نام زشت
 دو گیتی نیابد دل¹⁷ مرد لاف
 ستوده کسی کو میانه گزید
 شمارا جهان آفرین یار باد²⁰ 20
 جهاندارمان²¹ باد فریادرس
 بگفت این و از پیش²³ برخاستند
 چو شد سالیان پنج بر²⁴ چار ماه²⁵
 جهان شد پر از یوز و بازان²⁶ و سگ
 ستاره زدند از پی²⁸ خوابگاه 25
 سه جام³⁰ می خسروانی بخورد
 پراگنده گشتند لشکر³¹ همه
 بغفت او و از دشت برخاست باد
 فروبرده³³ چوب ستاره بکنند
- بآزادگی³ یكدل و یكنه⁴ 4
 بسند⁷ آیدش⁸ بخشش کردگار⁹
 همی¹¹ دانشی نام جوید ز لاف
 نباشد دل سفله یک¹² روز¹³ شاد
 بدان گیتی اندر¹⁵ نیابد بهشت¹⁶
 که پپراگند خواسته بر¹⁸ گزاف¹⁹
 تن خویش را آفرین گسترید
 همیشه سر بخت بیدار باد
 که تخت بزرگی نماید بکس²²
 ز یزدان برو آفرین خواستند
 بشد شاه روزی بنخچه پیرگاه
 چه پزنده و چند تازان²⁷ بتگ
 چو چیزی بخورد و بیاسود²⁹ شاه
 پراندیشه شد سر سوی خواب کرد
 چو در خواب شد شهریار رمه³²
 که کسی باد ازان سان ندارد بیداد
 بزد بر سر شهریار بلند

گر- K, VI-⁵ بددل و بدنهاد- K⁴ و گر پرخرد- IV³ داد- K, I, IV, VI-² یا- VI-¹
 نیرو کند- IV, VI-¹⁰ روزگار- K, I, IV, VI-⁹ آید از- K, VI-⁸ پسند- IV⁷ گزینی- K, VI-⁶
 VI-¹⁶ او خود- IV¹⁵ اندر- K, I, IV, VI-¹⁴ داد- K¹³ از- K, I-¹² به پی- K, I, IV, VI-¹¹
 IV-¹⁸ بگیتی نماید همان- VI¹⁷ ز نیکی [گیتی- IV] همان- I, IV-¹⁷ 66. 16, 17 оп.
 جای- VI²³ 6. оп. VI-²² جهان آفرین- K²¹ باد یاد- Л-²⁰ 6. оп. K-¹⁹ از
 باز و- K²⁶ شش بادو ماه зачеркнуто и надписано ماه- Л²⁵ با- K, I, IV, VI-²⁴
 K-³¹ جام از- VI³⁰ بر آسود- K, VI-²⁹ بر- K, I, IV, VI-²⁸ چنگ یازان- IV²⁷ از یوز
 برد و- Л³³ دلیران و هم پیشکاران همه- K³² یاران- IV, VI-³¹ گردان- I-³⁰ یازان

پادشاهی^۵ شاپور سوم

از ایران^۳ بسی شاد و بهری دژم
جهان‌اندیده و رایزن موبدان
نگیرد ازین پس^۵ بر ما فروغ
که از رای باشد بزرگی بجای^۸
نیایی بیاغ^{۱۰} اندرون چون نگار^{۱۱}
گوازه^{۱۳} نیاید زدن بر کسی
نیاید روانرا بزهر آزدن
بکاهد بگفتار خود^{۱۴} آبروی^{۱۵}
تو بشنو که دانش نگردد کهن
بگردد طمع تا توانی^{۱۹} مگردد
همان نیز با مرد ناپاک‌رای^{۲۰}
گذر زین چهارانش^{۲۲} کمتر^{۲۳} بود

چو شاپور بنشست^۱ بر جای^۲ عم
چنین گفت کای^۴ نامور بخردان
بدانید کان کس که گوید دروغ
دروغ از بر ما^۶ نباشد ز رای^۷
همان مر تن^۹ سفله را دوستدار
سری را^{۱۲} کجا مغز باشد بسی
زبانرا نگهدار بایید بُدن
که بر انجمن مرد بسیارگوی
اگر دانشی مرد راند^{۱۶} سخن
دل مرد مطمع^{۱۷} بود پر ز^{۱۸} درد
مکن دوستی با دروغ‌آزمای
سرشت تن از چار^{۲۱} گوهر بود

5

10

ازان پس — K, VI — ۵ با — I, IV — ۴ ایشان — VI — ۳ تخت — K — ۲ بنشست شاپور — VI — ۱
بدتن — K — ۹ VI — 6. on. بپای — K — ۸ برای — J — ۷ آزمایی — K, I, IV — ۶ بگیرد
جز نگار — K, I, IV, VI — ۱۲ جو مکار — I چوب کار — K — ۱۱ نیاری بکاخ — VI — ۱۰ مردم
طامع — I — ۱۷ گوید — VI — ۱۶ VI — 66. 7, 8 on. خویش — K, I, IV — ۱۴ کراره — K — ۱۳ کسی را
بگردد در آز هرگز — K, VI — ۱۹ دل آرزو مرد باید [باشد — VI] — K, VI — ۱۸ طالع — IV
که با مرد هر جای — K — ۲۳ که آتش درین چار — IV, VI — ۲۲ خای — K — ۲۱ پاکیزه‌رای — J — ۲۰
درخور

نجست از کسی باژ و ساو¹ و خراج
 مر اورا نکوکار زان خواندند
 چو شاپور گشت از در تاج و گاه
 نگشت آن دلاور ز پیمان خویش
 همی رایگان داشت آن گاه² و تاج³
 که هر کس تن آسان ازو ماندند
 مر اورا سپرد آن خجسته کلاه⁴
 بمردی نگه داشت سامان⁵ خویش⁶

پیمان — IV⁵ I — б. оп. ⁴ تخت عاج — VI³ او تخت — K² ساو و باژ — I, IV¹
 (нет рифмы). ⁶ VI — б. оп.

پادشاهی^۵ اردشیر نکوکار

بیاراست آن تخت شاپور پیر
 بر^۱ پای^۲ تخت زرین نشاند
 نخواهم که باشد کسی را گزند
 به بینند تیـزی و آرام^۵ من
 بسازیم ما با جهان جهان
 ازیرا که فرزند او بود خرد^۶
 که از بدسگالان بشست او زمین
 شود نزد او گاه^۸ و تاج^۹ ارجمند
 که پیمان چنین کرد^{۱۱} شاپور شاه
 همان از پدر یادگار ویام
 بکوشید و آیین و داد آورد^{۱۲}
 چو مردی^{۱۳} همه رنج ما^{۱۴} پاد گشت^{۱۵}
 بخورد و ببخشد چیزی^{۱۶} که خواست

چو بنشست بر گاه شاه اردشیر
 کمر بست و ایرانیانرا بخواند
 چنین گفت کز دور چرخ بلند
 جهان گر شود رام با^۳ کام^۴ من
 5
 ورا ایدونک با ما نسازد جهان
 برادر جهان ویژه ما را سپرد
 فرستم روان^۷ ورا آفرین
 چو شاپور شاپور گردد بلند
 سپارم بدو گاه و تاج^{۱۰} و سپاه
 10
 من این تخت را پایکار ویام
 شما یکسره داد یاد آوردید
 چنان دان که خوردیم و بر ما گذشت
 چو ده سال گیتی همی داشت راست

نه بینند چیزی بجز نام- VI^۵ نام- K^۴ بر- VI^۳ نامور- K^۲ بران- VI^۱

چو [جن- I] از باغ بر کند و با دخمه برد- IV, I دل از تاج بر کند و زی دخمه برد- K^۶

I, IV- تاج و گنج- VI, K^{۱۰} تاج و تخت- K^۹ کاخ- VI^۸ فرستیم جان- VI, I, K^۷

I, VI- تن- K, IV^{۱۴} رفتی- K^{۱۳} بست- VI, K^{۱۱} تاج و گاه

چندان- I, IV, VI- زن سو- K^{۱۶} 6. оп

برادر چو بشنید چندی گریست	655
برفت و بماند این سخن یادگار	
که هم ³ یک زمان ⁴ روز تو بگذرد	
چو آدینه ⁵ هر مزد ⁶ بهمن بود	
می لعل پیش آور ⁹ ای ¹⁰ هاشمی	
چو شست و سه شد سال شد ¹⁴ گوش کر	
کنون داستانهای شاه اردشیر	660
چو اندرز بنوشت ¹ سالی بزیست	
تو اندر جهان تخم زفتی ² مکار	
چنین برده رنج تو دشمن خورد	
ترین ⁷ کار ⁸ فرخ نشیمن بود	
ز خمی ¹¹ که هرگز ¹² نگیرد ¹³ کمی	
ز بیشی ¹⁵ چرا جویم آیین و فر ¹⁶	
بگویم ز ¹⁷ گفتار من یاد گیر	

آیین - K⁵ که آخر همی - VI⁴ همی - K³ زشتی - IV, VI² پیوست - IV¹
 آورم - I, VI¹⁰ آر - K⁹ کاخ - K, I, IV, VI⁸ بدین - K, VI⁷ و K - доб.⁶ آدینه - IV, VI⁵
 I, ¹³ که خمّش ز بیشی - VI چشمش - I, IV جنبش - Л¹² ز بیشی - Л¹¹ آور و - IV
 تو - I, IV, VI¹⁷ VI-6. оп.¹⁶ گیتی - K, I, IV¹⁵ سه سالم شد و - I, IV¹⁴ بگیرد - VI

- 635 چنین هم‌چو شد شاه بیدادگر
بدویر پس از مرگ نگرین بود
بدین دار چشم و بدان دار گوش⁴
هر⁶ آن پادشا کو جزین راه جست⁷
ز کشورش بپراگند زیردست⁸
نه‌بینی که دانا چه گوید همی 640
که هر شاه کورا ستایش بود
نکوهمیده باشد جفاپی‌شه¹¹ مرد
بدان ای برادر که از شهریار
یکی آنک پیروزگر باشد اوی
دگر آنک لشکر بدارد¹⁵ بداد 645
کسی کنز در پادشاهی بود
چهارم¹⁸ که با¹⁹ زیردستان خویش
ندارد در گنج را بسته سخت
بباید²² در پادشاهی سپاه
اگر گنجست²⁵ آباد داری بداد 650
سلیحت در²⁶ آرایش خویش دار
بس ایمن مشو بر نگهدار خویش
سرانجام³⁰ مرگ آیدت بی گمان
- جهان زو شود زود¹ زیر و زیر
همان² نام او شاه بی‌دین بود³
که اویست دارندۀ جان و هوش⁵
ز نیکیش باید دل و دست شست
همان از درش مرد خسروپرست⁹
دل‌ترا ز¹⁰ کژی بشوید همی
همه کارش اندر فزایش بود
بگردد در آزادان¹² مگردد
بجوید¹³ خردمند هرگونه کار
ز دشمن نتابد گنج جنگ¹⁴ روی
بداند فزونئی مرد¹⁶ نژاد
نخواهد که مهتر سپاهی بود¹⁷
همان باگهر²⁰ درپرستان خویش
همی‌بارد از شاخ بار²¹ درخت
سپاهی²³ در گنج دارد نگاه²⁴
تو از گنج شاد و سپاه از تو شاد
سزد²⁷ کت²⁸ شب تیره آید بکار
چو ایمن شدی²⁹ راست کن کار خویش
اگر تیره‌ای گر³¹ چراغ جهان³²

خشم — 4 Л, I, IV — 3 K — обратный порядок мисра. همه — 2 K, VI — پای — 1 K, I, IV, VI —
— 8 Л — را بچست — 7 I — جز — 6 K — 6. оп. چشم و چشم — 5 Л, I —
جهان‌دیده — 11 Л — 10 Л — 66. 633, 639 оп. VI — یزدان‌پرست — 9 K — بید آگند زود دست
رزم — 14 K — دجوید — 13 K, IV, VI — 12 K — آزادگان — 13 K, IV, VI — رازداران — I — آرزویان — 12 K —
— 17 K — مردم — 16 Л, K — ندارد — 15 K, VI —
سددیگر که دارد بدل راستی * نیارد بکاران‌درون کاستی
I, نماید — 22 Л — برگ — 21 VI — با کهن — I, IV — نامور — 20 K — از — 19 K — دگر آذ — VI — 18
— I, IV, VI — سلیح تن — 26 K — گنج — 25 K — 6. оп. 24 K — سپهر — 23 Л, I, IV — نباشد — IV —
— 30 K — شوی — VI — بوی — I, IV — 29 K, I, IV — مگر کو — VI — 28 K — بود — 27 K — سلیح [سلاح] — IV — و دل
زمان — 32 K, I, IV, VI — تیره گردد — 31 I, IV, VI — که فرجام

بدو داد دیهیم و مهر^۲ شهان^۳
 که کار جهان بر دل آسان مگیر
 پی^۵ پادشاهی ندارد نگاه
 بزفتی^۸ سر سرفرازان بود^۷
 کزو شاد باشد دل زیردست
 جهانرا^۹ بدین^{۱۰} رهنمونی کند
 بابر اندر آرد سر و افسرش^{۱۲}
 بهخششی^{۱۳} ز دل^{۱۴} رنج^{۱۵} بپراگند^{۱۶}
 پی^{۱۷} مردمی را نگه داشتن
 خرد باید و^{۱۸} حزم و^{۱۹} رای درست
 هم آموزش^{۲۰} مرد برنا و پیر
 برو کامها تازه دارد سپهر^{۲۱}
 مگر مردم پاک و^{۲۲} یزدان پرست^{۲۳}
 دگر آلت^{۲۴} تن سپاه تنند^{۲۵}
 بنومیدی از رای^{۲۶} پالوده گشت
 سپه چون زید شاه^{۲۸} بی پهلوان
 تن بیروانرا بخاک افکند^{۳۰}

چو بشنید^۱ شاپور پیشی مهان
 چنین گفت پس شاه^۴ با اردشیر
 بدان ای برادر که پیداد شاه
 باآگندن گنج شادان^۶ بود^۷
 خنک شاه باداد و یزدان پرست
 بداد و بهخششی فزونی کند
 نگه دارد از دشمنان کشورش^{۱۱}
 بداد و آرام گنج آگند
 گناه از گنه کار بگذاشتن
 هرآنکس که او این هنرها بجست
 بهباد خرد شاهرا ناگزیر
 دل پادشا چون گراید بمهر
 گنه کار باشد تن زیردست
 دل و مغز مردم دو شاه تنند
 چو مغز و دل مردم آلوده گشت
 بدان تن سراسیمه^{۲۷} گردد روان
 چو روشن نباشد پیراگند^{۲۹}

620

625

630

که او-K-^۵ گفت شاپور-VI-^۴ جهان-I, IV, VI-^۳ تاج و-VI-^۲ بنشست-VI-^۱
 جهانی-IV-^۹ بزشتی-VI-^۶ برفتین-IV-^۸ شود-K-^۷ یازان-VI-^۶ تازان-IV-^۴ نازان-I-^۶
 оп. ز دل-IV-^{۱۴} گل-^{۱۴} ز بخششی-IV-^{۱۳} б. оп. VI-^{۱۲} لشکرش-IV-^{۱۱} برین-K-^{۱۰}
 VI-^{۱۹} یافت با-K-^{۱۸} ره-K-^{۱۷} 623-625: A 623-B 625. I-^{۱۶} вместо бб. K-^{۱۵} گنج
 оп. و-IV, VI-^{۲۲} 639. б. оп. IV-^{۲۱} K, I, VI-^{۲۱} آموزش-IV, VI-^{۲۰} оп. و
 IV, VI-^{۲۳} доб.:

اگر زو دل شاه کیمن آورد * همی [همه-IV] رخنه در داد و دین آورد
 VI-^{۱۶} доб.:

چو فرزندی باشد ورا زیردست * بدو شاد و آباد و یزدان پرست
 оп. VI-^۶ (нет редифа); I, IV-^{۲۵} از I, IV-^{۲۴} 634. б. перед б. этот б. доб. IV-
 شود زود-K-^{۲۹} شاد-IV-^{۲۸} در I, IV-^{۲۷} خردمندی از شاه-K-^{۲۶} راه-^{۲۶} I-^{۳۰} پیراگند IV-^{۳۰} نباشند پیراگنید-I-^{۳۰} پیراگند
 оп. 634, 635. VI-^{۳۰} I-^{۳۰} افکنید-I-^{۳۰}

که در باغ با^۱ گل ندیدند خار
 ز بس کوشش و جنگ و نبرد^۲ گ^۳ اوی^۴
 بدی را^۵ بگیتی نشیمن نمائند
 بشد^۷ سالمانش بهفتاد و اند
 ابا موبد موبدان^۸ اردشیر
 بداد^۹ و خرد بر سر افسرش بود
 توانا و دانا بسود و زیان^{۱۰}
 هنوز از جهان^{۱۲} نارسیده^{۱۳} بکام
 که ای گرد و چابک سوار دلیر^{۱۴}
 زیانرا به پیمان گروگان کنی
 بگاه دلیری و گردی رسد^{۱۶}
 تو دستور باشی ورا^{۱۹} نیکخواه
 همان گنج و لشکر گذارم^{۲۱} بتو
 بپیش بزرگان و پیش دبیر^{۲۴}
 که دیهیم و تاج^{۲۶} کیی را سزد^{۲۷}
 نسازم^{۲۹} جزاز^{۳۰} نیکخواهی ورا

ز شاپور زان گونه شد روزگار
 ز داد و ز رای و ز آهنگ^۲ اوی
 مر اورا بهر بوم دشمن نمائند
 چو نومید شد^۶ او ز چرخ بلند
 بفرمود تا پیش او شد دبیر
 جوانی که کهتر برادرش بود
 ورا نام بود اردشیر جوان
 پسر بد یکی^{۱۱} خرد شاپور نام
 چنین گفت پس شاه با اردشیر
 اگر^{۱۵} با من از داد پیمان کنی
 که فرزندان من چون بمردی رسد
 سپاری بدو تخت^{۱۷} و گنج^{۱۸} و سپاه
 من^{۲۰} این تاج شاهی سپارم بتو
 بپذیرفت^{۲۲} زو این سخن^{۲۳} اردشیر
 که چون کودکی او^{۲۵} بمردی رسد
 سپارم^{۲۸} همه پادشاهی ورا

605

610

615

^۱ K, I, IV, VI-بر ^۲ K-فرهنگ ^۳ K, I, IV-جنگ ^۴ VI-6. on. ^۵ VI-
 نامور I-همان دانش و موبد و-^۸ K ^۶ K, I, IV, VI-گشت ^۷ K, I, IV, VI-که شد ^۹ K-
 I, ^{۱۰} K, I, ^{۱۱} K, VI-داد-^{۱۲} K ^{۱۳} I, IV, VI-[IV-هنر ^{۱۴} K, I, IV, ^{۱۵} K, I, IV,
 IV, VI-6. on. ^{۱۶} K-^{۱۷} K-^{۱۸} K, I, IV, VI-[K-وزیر ^{۱۹} K, I, IV, VI-^{۲۰} K, VI-
 VI-^{۲۱} K, I, IV, VI-^{۲۲} K, I, IV, VI-^{۲۳} K, I, IV, VI-^{۲۴} K, I, IV, VI-^{۲۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۶} K, I, IV, VI-^{۲۷} K, I, IV, VI-^{۲۸} K, I, IV, VI-^{۲۹} K, I, IV, VI-^{۳۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۱} K, I, IV, VI-^{۳۲} K, I, IV, VI-^{۳۳} K, I, IV, VI-^{۳۴} K, I, IV, VI-^{۳۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۶} K, I, IV, VI-^{۳۷} K, I, IV, VI-^{۳۸} K, I, IV, VI-^{۳۹} K, I, IV, VI-^{۴۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۱} K, I, IV, VI-^{۴۲} K, I, IV, VI-^{۴۳} K, I, IV, VI-^{۴۴} K, I, IV, VI-^{۴۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۶} K, I, IV, VI-^{۴۷} K, I, IV, VI-^{۴۸} K, I, IV, VI-^{۴۹} K, I, IV, VI-^{۵۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۵۱} K, I, IV, VI-^{۵۲} K, I, IV, VI-^{۵۳} K, I, IV, VI-^{۵۴} K, I, IV, VI-^{۵۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۵۶} K, I, IV, VI-^{۵۷} K, I, IV, VI-^{۵۸} K, I, IV, VI-^{۵۹} K, I, IV, VI-^{۶۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۶۱} K, I, IV, VI-^{۶۲} K, I, IV, VI-^{۶۳} K, I, IV, VI-^{۶۴} K, I, IV, VI-^{۶۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۶۶} K, I, IV, VI-^{۶۷} K, I, IV, VI-^{۶۸} K, I, IV, VI-^{۶۹} K, I, IV, VI-^{۷۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۷۱} K, I, IV, VI-^{۷۲} K, I, IV, VI-^{۷۳} K, I, IV, VI-^{۷۴} K, I, IV, VI-^{۷۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۷۶} K, I, IV, VI-^{۷۷} K, I, IV, VI-^{۷۸} K, I, IV, VI-^{۷۹} K, I, IV, VI-^{۸۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۸۱} K, I, IV, VI-^{۸۲} K, I, IV, VI-^{۸۳} K, I, IV, VI-^{۸۴} K, I, IV, VI-^{۸۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۸۶} K, I, IV, VI-^{۸۷} K, I, IV, VI-^{۸۸} K, I, IV, VI-^{۸۹} K, I, IV, VI-^{۹۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۹۱} K, I, IV, VI-^{۹۲} K, I, IV, VI-^{۹۳} K, I, IV, VI-^{۹۴} K, I, IV, VI-^{۹۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۹۶} K, I, IV, VI-^{۹۷} K, I, IV, VI-^{۹۸} K, I, IV, VI-^{۹۹} K, I, IV, VI-^{۱۰۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۰۱} K, I, IV, VI-^{۱۰۲} K, I, IV, VI-^{۱۰۳} K, I, IV, VI-^{۱۰۴} K, I, IV, VI-^{۱۰۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۰۶} K, I, IV, VI-^{۱۰۷} K, I, IV, VI-^{۱۰۸} K, I, IV, VI-^{۱۰۹} K, I, IV, VI-^{۱۱۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۱۱} K, I, IV, VI-^{۱۱۲} K, I, IV, VI-^{۱۱۳} K, I, IV, VI-^{۱۱۴} K, I, IV, VI-^{۱۱۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۱۶} K, I, IV, VI-^{۱۱۷} K, I, IV, VI-^{۱۱۸} K, I, IV, VI-^{۱۱۹} K, I, IV, VI-^{۱۲۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۲۱} K, I, IV, VI-^{۱۲۲} K, I, IV, VI-^{۱۲۳} K, I, IV, VI-^{۱۲۴} K, I, IV, VI-^{۱۲۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۲۶} K, I, IV, VI-^{۱۲۷} K, I, IV, VI-^{۱۲۸} K, I, IV, VI-^{۱۲۹} K, I, IV, VI-^{۱۳۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۳۱} K, I, IV, VI-^{۱۳۲} K, I, IV, VI-^{۱۳۳} K, I, IV, VI-^{۱۳۴} K, I, IV, VI-^{۱۳۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۳۶} K, I, IV, VI-^{۱۳۷} K, I, IV, VI-^{۱۳۸} K, I, IV, VI-^{۱۳۹} K, I, IV, VI-^{۱۴۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۴۱} K, I, IV, VI-^{۱۴۲} K, I, IV, VI-^{۱۴۳} K, I, IV, VI-^{۱۴۴} K, I, IV, VI-^{۱۴۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۴۶} K, I, IV, VI-^{۱۴۷} K, I, IV, VI-^{۱۴۸} K, I, IV, VI-^{۱۴۹} K, I, IV, VI-^{۱۵۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۵۱} K, I, IV, VI-^{۱۵۲} K, I, IV, VI-^{۱۵۳} K, I, IV, VI-^{۱۵۴} K, I, IV, VI-^{۱۵۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۵۶} K, I, IV, VI-^{۱۵۷} K, I, IV, VI-^{۱۵۸} K, I, IV, VI-^{۱۵۹} K, I, IV, VI-^{۱۶۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۶۱} K, I, IV, VI-^{۱۶۲} K, I, IV, VI-^{۱۶۳} K, I, IV, VI-^{۱۶۴} K, I, IV, VI-^{۱۶۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۶۶} K, I, IV, VI-^{۱۶۷} K, I, IV, VI-^{۱۶۸} K, I, IV, VI-^{۱۶۹} K, I, IV, VI-^{۱۷۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۷۱} K, I, IV, VI-^{۱۷۲} K, I, IV, VI-^{۱۷۳} K, I, IV, VI-^{۱۷۴} K, I, IV, VI-^{۱۷۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۷۶} K, I, IV, VI-^{۱۷۷} K, I, IV, VI-^{۱۷۸} K, I, IV, VI-^{۱۷۹} K, I, IV, VI-^{۱۸۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۸۱} K, I, IV, VI-^{۱۸۲} K, I, IV, VI-^{۱۸۳} K, I, IV, VI-^{۱۸۴} K, I, IV, VI-^{۱۸۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۸۶} K, I, IV, VI-^{۱۸۷} K, I, IV, VI-^{۱۸۸} K, I, IV, VI-^{۱۸۹} K, I, IV, VI-^{۱۹۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۹۱} K, I, IV, VI-^{۱۹۲} K, I, IV, VI-^{۱۹۳} K, I, IV, VI-^{۱۹۴} K, I, IV, VI-^{۱۹۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۱۹۶} K, I, IV, VI-^{۱۹۷} K, I, IV, VI-^{۱۹۸} K, I, IV, VI-^{۱۹۹} K, I, IV, VI-^{۲۰۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۰۱} K, I, IV, VI-^{۲۰۲} K, I, IV, VI-^{۲۰۳} K, I, IV, VI-^{۲۰۴} K, I, IV, VI-^{۲۰۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۰۶} K, I, IV, VI-^{۲۰۷} K, I, IV, VI-^{۲۰۸} K, I, IV, VI-^{۲۰۹} K, I, IV, VI-^{۲۱۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۱۱} K, I, IV, VI-^{۲۱۲} K, I, IV, VI-^{۲۱۳} K, I, IV, VI-^{۲۱۴} K, I, IV, VI-^{۲۱۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۱۶} K, I, IV, VI-^{۲۱۷} K, I, IV, VI-^{۲۱۸} K, I, IV, VI-^{۲۱۹} K, I, IV, VI-^{۲۲۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۲۱} K, I, IV, VI-^{۲۲۲} K, I, IV, VI-^{۲۲۳} K, I, IV, VI-^{۲۲۴} K, I, IV, VI-^{۲۲۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۲۶} K, I, IV, VI-^{۲۲۷} K, I, IV, VI-^{۲۲۸} K, I, IV, VI-^{۲۲۹} K, I, IV, VI-^{۲۳۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۳۱} K, I, IV, VI-^{۲۳۲} K, I, IV, VI-^{۲۳۳} K, I, IV, VI-^{۲۳۴} K, I, IV, VI-^{۲۳۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۳۶} K, I, IV, VI-^{۲۳۷} K, I, IV, VI-^{۲۳۸} K, I, IV, VI-^{۲۳۹} K, I, IV, VI-^{۲۴۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۴۱} K, I, IV, VI-^{۲۴۲} K, I, IV, VI-^{۲۴۳} K, I, IV, VI-^{۲۴۴} K, I, IV, VI-^{۲۴۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۴۶} K, I, IV, VI-^{۲۴۷} K, I, IV, VI-^{۲۴۸} K, I, IV, VI-^{۲۴۹} K, I, IV, VI-^{۲۵۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۵۱} K, I, IV, VI-^{۲۵۲} K, I, IV, VI-^{۲۵۳} K, I, IV, VI-^{۲۵۴} K, I, IV, VI-^{۲۵۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۵۶} K, I, IV, VI-^{۲۵۷} K, I, IV, VI-^{۲۵۸} K, I, IV, VI-^{۲۵۹} K, I, IV, VI-^{۲۶۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۶۱} K, I, IV, VI-^{۲۶۲} K, I, IV, VI-^{۲۶۳} K, I, IV, VI-^{۲۶۴} K, I, IV, VI-^{۲۶۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۶۶} K, I, IV, VI-^{۲۶۷} K, I, IV, VI-^{۲۶۸} K, I, IV, VI-^{۲۶۹} K, I, IV, VI-^{۲۷۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۷۱} K, I, IV, VI-^{۲۷۲} K, I, IV, VI-^{۲۷۳} K, I, IV, VI-^{۲۷۴} K, I, IV, VI-^{۲۷۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۷۶} K, I, IV, VI-^{۲۷۷} K, I, IV, VI-^{۲۷۸} K, I, IV, VI-^{۲۷۹} K, I, IV, VI-^{۲۸۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۸۱} K, I, IV, VI-^{۲۸۲} K, I, IV, VI-^{۲۸۳} K, I, IV, VI-^{۲۸۴} K, I, IV, VI-^{۲۸۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۸۶} K, I, IV, VI-^{۲۸۷} K, I, IV, VI-^{۲۸۸} K, I, IV, VI-^{۲۸۹} K, I, IV, VI-^{۲۹۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۹۱} K, I, IV, VI-^{۲۹۲} K, I, IV, VI-^{۲۹۳} K, I, IV, VI-^{۲۹۴} K, I, IV, VI-^{۲۹۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۲۹۶} K, I, IV, VI-^{۲۹۷} K, I, IV, VI-^{۲۹۸} K, I, IV, VI-^{۲۹۹} K, I, IV, VI-^{۳۰۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۰۱} K, I, IV, VI-^{۳۰۲} K, I, IV, VI-^{۳۰۳} K, I, IV, VI-^{۳۰۴} K, I, IV, VI-^{۳۰۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۰۶} K, I, IV, VI-^{۳۰۷} K, I, IV, VI-^{۳۰۸} K, I, IV, VI-^{۳۰۹} K, I, IV, VI-^{۳۱۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۱۱} K, I, IV, VI-^{۳۱۲} K, I, IV, VI-^{۳۱۳} K, I, IV, VI-^{۳۱۴} K, I, IV, VI-^{۳۱۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۱۶} K, I, IV, VI-^{۳۱۷} K, I, IV, VI-^{۳۱۸} K, I, IV, VI-^{۳۱۹} K, I, IV, VI-^{۳۲۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۲۱} K, I, IV, VI-^{۳۲۲} K, I, IV, VI-^{۳۲۳} K, I, IV, VI-^{۳۲۴} K, I, IV, VI-^{۳۲۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۲۶} K, I, IV, VI-^{۳۲۷} K, I, IV, VI-^{۳۲۸} K, I, IV, VI-^{۳۲۹} K, I, IV, VI-^{۳۳۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۳۱} K, I, IV, VI-^{۳۳۲} K, I, IV, VI-^{۳۳۳} K, I, IV, VI-^{۳۳۴} K, I, IV, VI-^{۳۳۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۳۶} K, I, IV, VI-^{۳۳۷} K, I, IV, VI-^{۳۳۸} K, I, IV, VI-^{۳۳۹} K, I, IV, VI-^{۳۴۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۴۱} K, I, IV, VI-^{۳۴۲} K, I, IV, VI-^{۳۴۳} K, I, IV, VI-^{۳۴۴} K, I, IV, VI-^{۳۴۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۴۶} K, I, IV, VI-^{۳۴۷} K, I, IV, VI-^{۳۴۸} K, I, IV, VI-^{۳۴۹} K, I, IV, VI-^{۳۵۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۵۱} K, I, IV, VI-^{۳۵۲} K, I, IV, VI-^{۳۵۳} K, I, IV, VI-^{۳۵۴} K, I, IV, VI-^{۳۵۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۵۶} K, I, IV, VI-^{۳۵۷} K, I, IV, VI-^{۳۵۸} K, I, IV, VI-^{۳۵۹} K, I, IV, VI-^{۳۶۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۶۱} K, I, IV, VI-^{۳۶۲} K, I, IV, VI-^{۳۶۳} K, I, IV, VI-^{۳۶۴} K, I, IV, VI-^{۳۶۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۶۶} K, I, IV, VI-^{۳۶۷} K, I, IV, VI-^{۳۶۸} K, I, IV, VI-^{۳۶۹} K, I, IV, VI-^{۳۷۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۷۱} K, I, IV, VI-^{۳۷۲} K, I, IV, VI-^{۳۷۳} K, I, IV, VI-^{۳۷۴} K, I, IV, VI-^{۳۷۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۷۶} K, I, IV, VI-^{۳۷۷} K, I, IV, VI-^{۳۷۸} K, I, IV, VI-^{۳۷۹} K, I, IV, VI-^{۳۸۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۸۱} K, I, IV, VI-^{۳۸۲} K, I, IV, VI-^{۳۸۳} K, I, IV, VI-^{۳۸۴} K, I, IV, VI-^{۳۸۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۸۶} K, I, IV, VI-^{۳۸۷} K, I, IV, VI-^{۳۸۸} K, I, IV, VI-^{۳۸۹} K, I, IV, VI-^{۳۹۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۹۱} K, I, IV, VI-^{۳۹۲} K, I, IV, VI-^{۳۹۳} K, I, IV, VI-^{۳۹۴} K, I, IV, VI-^{۳۹۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۳۹۶} K, I, IV, VI-^{۳۹۷} K, I, IV, VI-^{۳۹۸} K, I, IV, VI-^{۳۹۹} K, I, IV, VI-^{۴۰۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۰۱} K, I, IV, VI-^{۴۰۲} K, I, IV, VI-^{۴۰۳} K, I, IV, VI-^{۴۰۴} K, I, IV, VI-^{۴۰۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۰۶} K, I, IV, VI-^{۴۰۷} K, I, IV, VI-^{۴۰۸} K, I, IV, VI-^{۴۰۹} K, I, IV, VI-^{۴۱۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۱۱} K, I, IV, VI-^{۴۱۲} K, I, IV, VI-^{۴۱۳} K, I, IV, VI-^{۴۱۴} K, I, IV, VI-^{۴۱۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۱۶} K, I, IV, VI-^{۴۱۷} K, I, IV, VI-^{۴۱۸} K, I, IV, VI-^{۴۱۹} K, I, IV, VI-^{۴۲۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۲۱} K, I, IV, VI-^{۴۲۲} K, I, IV, VI-^{۴۲۳} K, I, IV, VI-^{۴۲۴} K, I, IV, VI-^{۴۲۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۲۶} K, I, IV, VI-^{۴۲۷} K, I, IV, VI-^{۴۲۸} K, I, IV, VI-^{۴۲۹} K, I, IV, VI-^{۴۳۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۳۱} K, I, IV, VI-^{۴۳۲} K, I, IV, VI-^{۴۳۳} K, I, IV, VI-^{۴۳۴} K, I, IV, VI-^{۴۳۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۳۶} K, I, IV, VI-^{۴۳۷} K, I, IV, VI-^{۴۳۸} K, I, IV, VI-^{۴۳۹} K, I, IV, VI-^{۴۴۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۴۱} K, I, IV, VI-^{۴۴۲} K, I, IV, VI-^{۴۴۳} K, I, IV, VI-^{۴۴۴} K, I, IV, VI-^{۴۴۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۴۶} K, I, IV, VI-^{۴۴۷} K, I, IV, VI-^{۴۴۸} K, I, IV, VI-^{۴۴۹} K, I, IV, VI-^{۴۵۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۵۱} K, I, IV, VI-^{۴۵۲} K, I, IV, VI-^{۴۵۳} K, I, IV, VI-^{۴۵۴} K, I, IV, VI-^{۴۵۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۵۶} K, I, IV, VI-^{۴۵۷} K, I, IV, VI-^{۴۵۸} K, I, IV, VI-^{۴۵۹} K, I, IV, VI-^{۴۶۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۶۱} K, I, IV, VI-^{۴۶۲} K, I, IV, VI-^{۴۶۳} K, I, IV, VI-^{۴۶۴} K, I, IV, VI-^{۴۶۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۶۶} K, I, IV, VI-^{۴۶۷} K, I, IV, VI-^{۴۶۸} K, I, IV, VI-^{۴۶۹} K, I, IV, VI-^{۴۷۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۷۱} K, I, IV, VI-^{۴۷۲} K, I, IV, VI-^{۴۷۳} K, I, IV, VI-^{۴۷۴} K, I, IV, VI-^{۴۷۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۷۶} K, I, IV, VI-^{۴۷۷} K, I, IV, VI-^{۴۷۸} K, I, IV, VI-^{۴۷۹} K, I, IV, VI-^{۴۸۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۸۱} K, I, IV, VI-^{۴۸۲} K, I, IV, VI-^{۴۸۳} K, I, IV, VI-^{۴۸۴} K, I, IV, VI-^{۴۸۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۸۶} K, I, IV, VI-^{۴۸۷} K, I, IV, VI-^{۴۸۸} K, I, IV, VI-^{۴۸۹} K, I, IV, VI-^{۴۹۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۹۱} K, I, IV, VI-^{۴۹۲} K, I, IV, VI-^{۴۹۳} K, I, IV, VI-^{۴۹۴} K, I, IV, VI-^{۴۹۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۴۹۶} K, I, IV, VI-^{۴۹۷} K, I, IV, VI-^{۴۹۸} K, I, IV, VI-^{۴۹۹} K, I, IV, VI-^{۵۰۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۵۰۱} K, I, IV, VI-^{۵۰۲} K, I, IV, VI-^{۵۰۳} K, I, IV, VI-^{۵۰۴} K, I, IV, VI-^{۵۰۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۵۰۶} K, I, IV, VI-^{۵۰۷} K, I, IV, VI-^{۵۰۸} K, I, IV, VI-^{۵۰۹} K, I, IV, VI-^{۵۱۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۵۱۱} K, I, IV, VI-^{۵۱۲} K, I, IV, VI-^{۵۱۳} K, I, IV, VI-^{۵۱۴} K, I, IV, VI-^{۵۱۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۵۱۶} K, I, IV, VI-^{۵۱۷} K, I, IV, VI-^{۵۱۸} K, I, IV, VI-^{۵۱۹} K, I, IV, VI-^{۵۲۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۵۲۱} K, I, IV, VI-^{۵۲۲} K, I, IV, VI-^{۵۲۳} K, I, IV, VI-^{۵۲۴} K, I, IV, VI-^{۵۲۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۵۲۶} K, I, IV, VI-^{۵۲۷} K, I, IV, VI-^{۵۲۸} K, I, IV, VI-^{۵۲۹} K, I, IV, VI-^{۵۳۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۵۳۱} K, I, IV, VI-^{۵۳۲} K, I, IV, VI-^{۵۳۳} K, I, IV, VI-^{۵۳۴} K, I, IV, VI-^{۵۳۵} K, I, IV, VI-
 VI-^{۵۳۶} K, I, IV, VI-^{۵۳۷} K, I, IV, VI-^{۵۳۸} K, I, IV, VI-^{۵۳۹} K, I, IV, VI-^{۵۴۰} K, I, IV, VI-
 VI-^{۵۴۱} K, I, IV, VI-<

همی^۱ پند دین آوران^۲ نشنوی
جزاز بندگی کردنت رای^۴ نیست^۵
سزد گر ز جنبنده^۶ برهان کنی
ندارد کسی این سخن^۹ استوار
شب تیره چون روز خندان بدی
بگردهش^{۱۰} فزونی نمودی نه کاست
که او بر ترست از زمان و مکان^{۱۱}
بدین بر نباشد^{۱۳} ترا یار کسی^{۱۴}
که با دانش و مردمی بود^{۱۶} جفت^{۱۷}
بپژمرد شاداب بازار او
ببرو تنگ شد گردهش روزگار
ببخواری ز درگاه بگذاشته‌ند
نگنجد همی در سرای نشست
بماید کشیدن^{۲۳} سراپاش^{۲۴} پوست
بدان تا نجوید کسی این پایگاه
دگر پیش^{۲۹} دیوار بیمارستان
همی^{۳۰} خاک بر کشته افشانند

585
ببره‌هان صـورت چـرا بـگـرو
همه جـفـت و همـت³ و یزدان یکپست
گرین صـورت کـرده جنـمان کنـی
نـدانـی⁷ کـه بـرهـان نـیـایـد⁸ بـکار
اگر اهرمن جـفـت یزدان بدی
590
همه ساله بودی شب و روز راست
نـگنـجـد جـهـان آفرین در گـمان
سـخـنـهـای دیوانـگـانـست و پس¹²
سـخـنـهـا جـزین نـیز بسیار¹⁵ گـفـت
فـرومـانـد مـانـی ز گـفـتـار او
595
ز مـانـی بـر آشـفـت پس شـهـریـار
بـفـرمـود پس تـاش¹⁸ بـردا شـتـند
چـنـین گـفـت کـاین مرد صـورت پـرست
چـو¹⁹ آشـوب و آرام²⁰ گـیـتی²¹ بـدوـست²²
همان خـامـش²⁵ آگـنـده بـاید²⁶ بـکـاه
600
بـیـاوـیـخـتـند از²⁷ در²⁸ شـارـسـتـان
جـهـانـی بـرو آفرین خـوانـدـند

I, K-⁴ که گویند پاکستان [پاکیزه-I-] K, I-³ گستران K-² همین K-¹
 IV-⁸ K, I, IV-⁷ چنان دان K-⁶ JI, VI-⁵ IV-⁶ стоит после б. 582. راه IV-⁹
 نیست راست IV-¹² مکان و زمان IV-¹¹ ز گردش VI-¹⁰ حدیث I, IV-⁹ نباشد
 فراوان سخنها دگر نیز K-¹⁵ K, I-⁶⁶ 589-592 оп. بار خواست IV-¹⁴ نماید IV-¹³
 تا زود K-¹⁸ VI-⁶⁶ 592, 593 оп. IV-⁶ 588; VI-¹⁷ стоит после б. 588; و بخردان گشت K-¹⁶
 گیتی سراسر IV, VI-²¹ آشوب K, I-²⁰ پر VI-¹⁹ که IV-¹⁹ تا سرش I, IV-¹⁹
 همانجاش IV-²⁵ پوست K-²⁵ سرپای K, I, IV-²⁴ کشیدش I-²³ ازوست K, VI-²²
 بی‌آویز بر دار بر IV-²⁸ بی‌آویز بنداز I-²⁷ بی‌آویختش بر K-²⁷ بینی K-²⁶
 IV, VI-²⁹ همه K-³⁰ وگر نه ز

- بدان¹ چربدستی رسیده بکام
 بصورت گری گفت پیغمبرم
 570 ز چین⁴ نزد شاپور شد بار خواست
 سخن⁵ گفت مرد گشاده زبان
 سرش تیز⁷ شد موبدانرا بخواند
 کزین مرد چینی⁹ و چیره زبان¹⁰
 بگوید و هم زو¹¹ سخن بشنوید
 575 بگفتند¹³ کین¹⁴ مرد صورت پرست
 ز مانی سخن بشنو ورا بخوان
 بفرمود تا موبد آمدش¹⁸ پیشی
 فرو ماند مانی میان سخن
 بدو گفت کای مرد صورت پرست
 580 کسی²¹ کو بلند آسمان آفرید
 کجا نور و²⁴ ظلمت بدو اندرست
 شب و روز و گردان سپهر بلند
 همه کرده کردگارست و بس
- یکی برمنش مرد مانی بنام²
 ز دین آوران جهان برترم³
 به پیغمبری شاه را یار خواست
 جهاندار شد زان سخن بدگمان⁶
 ز مانی فراوان⁸ سخنها برآند
 فتادستم از دین او در گمان
 مگر خود بگفتار او بگروید¹²
 نه بر مایه¹⁵ موبدان موبدست¹⁶
 چو بیند ورا¹⁷ کی گشاید زبان
 سخن گفت با او ز اندازه پیشی
 بگفتار¹⁹ موبد ز دین کین
 بیزدان چرا آختی خیره دست²⁰
 بدودر²² مکان و زمان²³ آفرید
 ز هر گوهری گوهرش برترست²⁵
 کزویت²⁶ پناهست و زویت²⁷ گزند
 جزو²⁸ کرد نتواند این کرده²⁹ کس³⁰

و کان رجلا عذب الکلام حلوا الیمن یغلب القلوب و یسحر — VI-б. оп.; ² ازان — K-¹ ³ Л-доб.: العیون

همی کرد دعوی هر برترتری * بصورت گری هم به پیغمبری
 VI-⁸ تیره — K, IV-⁷ فتادند از دین او در گمان — IV-⁶ چین — K-⁵ چین — VI-⁴
 K-¹² بگوید و ز وی — VI-¹¹ شیرین زبان — K, IV, VI-¹⁰ چینی — IV, VI-⁹ ز هر در
 مرا — Л-¹⁷ برترست — Л, K-¹⁶ پایه — IV-¹⁵ کی — VI-¹⁴ یکی گفت — K-¹³ نگوید
 K, VI-²⁰ вместо бб. 576—580 дает А 576—В 580 (гапло-
 графия). ²⁵ K, ²⁴ Л, IV-²⁴ و — VI-²¹ یکی — VI-²² زمین و — K-²³ زمان و مکان — K, VI-²³
 چو او — VI-²⁸ چنو — IV-²⁸ پناه و ازویت — VI-²⁷ هم زو — K, I-²⁷ ازویت — IV-²⁶ VI-²⁶ б. оп.
²⁹ VI-²⁹ هیچ ³⁰ K, I-³⁰ б. оп.

چنین^۱ گفت کلینست فرجام ما
یکی را همه^۳ زفتی و ابله‌یست
برین و بران روز هم بگذرد
بتخت کیان اندر آورد پای
وزان پس بر^۷ کشور خوزیان
ز بهر اسپران یکی شهر کرد
کجا خرّم آباد بد نام شهر
کسی را که از پیشش بمرید دست
بر و^{۱۴} بوم او^{۱۵} یکسر اورا بدی
یکی شارسرستان کرد دیگر بشام
باهواز کرد آن سیم شارسرستان
کنام اسپرانیشی کردند نام

560

565

ز شاهپیش بگذشت پنجاه²¹ سال
بیامد یکی مرد گویا ز چین

٢٥٠

همش کیش¹ زردشت و زند است² و اُست
 نخواستیم است³ و دین کهن
 بکین⁴ مرد شهری⁵ بزین⁶ برنشست⁷
 که اندر نصیبین ندادند⁸ راه
 سپاهی فرستاد بی مر بر⁹
 کشد دین اورا نشاید¹² ستود
 سواران و شایران روز نبرد¹⁸
 دران شهر از جنگ بس تنگ بود¹⁴
 نهادند بر زنده بند گران
 نوشتند نامه بر¹⁶ شهریار
 بفرمود تا باز گردد سپاه¹⁷
 همان بر جهان کامگاری گرفت
 همی بود یک چند با تاج و گاه
 بدان کامگاری¹⁹ رسانیده بود
 ز خوبان مر اورا دلارام کرد
 بداد و گسی کردش آراسته
 بزاری و خواری و زخم²² کمند²³
 فرار آورده ز هر سو برنج
 همی بود²⁵ یک چند لب²⁶ پر ز باد
 کلاه کیمی²⁹ دیگری را³⁰ سپرد
 بتابوت وز مشک بر سر کلاه

که دین مسیحی ندارد درست
 چو آید ز ما برنگیرد سخن
 زبردست شد مردم زبردست
 چو آگاهی آمد بشاپور شاه
 ز دین مسیحی بر آشفست شاه
 همی گفت¹⁰ پیغمبری کیش¹¹ جهود
 برفتند لشکر بکردار گرد
 بیک هفته آنجا همی جنگ بود
 بکشتند زیشان فراوان سران
 همه خواستند آن زمان¹⁵ زینهار
 بپخشیدشان نام بردار شاه
 بهر¹⁸ کشوری نامداری گرفت
 همی خواندندیش پیروز شاه
 کنیزک که اورا رها نموده بود
 دلفروز و²⁰ فرخ پیش²¹ نام کرد
 همان باغبانرا بسی خواسته
 همی بود قیصر بزدان و بند
 بروم اندرون هرچ²⁴ بودش ز گنج
 بیاورد و یکسر بشاپور داد
 سرانجام²⁷ در بند و زندان²⁸ به مرد
 برومش فرستاد شاپور شاه

535

540

545

550

همه گیر زندست و زردشت VI همی گبرگی ورزد و زند I-² همه دین IV-¹
 K-⁸ 533-536 op. K-⁶ 66-7 برین IV-⁷ دینی I-⁵ بسی VI-⁶ یکی IV-⁴ وستا I-³
 K-¹⁰ که اندر نصیبین ندارند راه K-⁹ ندارند I, IV فرستاد بی مر سپاهش ب
 K-¹⁵ K, I-6 op. K-¹⁴ K, I, IV, VI-6. op. K-¹³ نماید K-¹² کان I, IV-¹¹ که گفتند
 ز هر VI-¹⁸ شان باز گشتن براه VI-¹⁷ کردند ز راه IV-¹⁷ سوی IV-¹⁶ از یلان
 I, ²³ و VI-دوب. K-²² دلفروز خود فرخش IV-²¹ و K, VI-²⁰ نامداری VI-¹⁹
 K, ²⁸ بفرجام K-²⁷ دل K-²⁶ زیست I, VI-²⁵ آنچه VI-²⁴ هر که I, IV-²⁴ گزند VI-
 قیصری را I, VI, ³⁰ J, I, VI-²⁹ شهری IV-²⁹ مهی I, VI-²⁹ با بند گریان I-

- همه مهتران نزد شاه آمدند 515
 چو دینار پیمیشش فروریختند
 بهخشدود⁴ شاپور و بنواختشان
 برانوش را گفت کز شهر روم
 بایران زمین آنچه⁶ بد شارستان
 عوض⁸ خواهم آنرا که ویران شدست 520
 برانوش گفتا⁹ چه باید¹⁰ بگوی
 چنین داد پاسخ گرانمایه شاه
 ز دینار رومی بسالی سه بار
 دگر آنک باشد نصیبم مرا
 برانوش گفتا¹⁷ که ایران تراست 525
 پذیرفتم¹⁹ این مایه²⁰ باز و ساو
 نوشتند عهدی ز شاپور شاه
 مگر با سزاواری و²³ خترمی
 ازان پس کسی کرد و بنواختشان
 چو ایشان برفتند لشکر براند 530
 همی رفت²⁷ شادان باصطخر پارس
 چو اندر²⁹ نصیبم خبر یافتند
 که مارا نیاید که شاپور شاه
- برهنه سر و بی کلاه¹ آمدند
 بگسترد ز زر کهن² پیختند³
 بخوبی بر اندازه بنشاختشان
 پیامد⁵ بسی مرد پیداد و شوم
 کنون گشت یکسر همه⁷ خارستان
 کینام پلنگان و شیران شدست
 چو زنه¹¹ دادی مه برتاب روی¹¹
 چو¹² خواهی که یکسر بهخشم گناه
 همی داد¹³ بایند هزاران¹⁴ هزار
 چو خواهی که کوته شود¹⁵ کین مرا¹⁶
 نصیبم و دشت¹⁸ دلیران تراست
 که با کین و خشم²¹ نداریم تاو
 کزان پس نراند ز ایران²² سپاه
 کجا روم را زو نیاید²⁴ کمی²⁵
 سر از²⁶ نامداران برافراختشان
 جهان آفرین را فراوان بخواند
 که اصطخر بد بر زمین²⁸ فخر پارس
 همه جنگ را³⁰ تیز بشتافتند
 نصیبم بگيرد بیارد سپاه

1 K-بی گناه I-نیک خواه K-1
 2 K, I, IV-زر بر گهر 3 K-ریختند (нет рифмы);
 4 K, IV-بهخشمید VI-6. оп.
 5 K, I, IV, VI-آنک 6 K, I, IV, VI-خواهم
 7 IV, VI-بهاذه 8 K, VI-بذل 9 I-گفتش 10 K, I, IV, VI-خواهی 11 VI-بهاذه
 12 K, I, IV, VI-که 13 K-باز I, IV, VI-باز 14 K-چو سیصد 15 K-کنم VI-
 16 K-بپذرفت 17 K-شهر 18 K-گفتش I-ترا 19 K-بدین چیز بنشانی از
 20 Л-نصیبم بگیرد 21 K-خشم و کینت I, IV, VI-خشم تو ما K-21 از K-مایه و-20
 22 K-باشد او از پی IV-باز سر آوری K-23 24 K-بیاشد 25 VI-6. оп.
 26 IV-оп. 27 K-رازد 28 K-بود آن زمان 29 I-آمد 30 K-رزم را K-30
 29 K-در جهان VI-بود آن زمان 28 K-رازد 27 K-رازد 26 IV-оп.

کزین کین¹ همی² جان شود³ کاسته
 نیاید که روز اندرآید⁵ بروز⁶
 که بیداد جوید جهاندار⁸ کین
 بلند اخترش افسر ماه باد⁹
 چو اندر نوشنت آن کیی¹⁰ نامه را
 فرستاده بنهاد زی شاه روی
 ز قیصر بشاپور¹¹ فرخ نژاد
 سخنها ی نغزش برافشانند
 بروهای جنگی پر از تاب کرد¹³
 بگفت آنکجا رفته بد¹⁴ خوب و زشت¹⁵
 که بازار کین کین بر فروخت
 خود و¹⁷ فیلسوفان پاکیزه رای
 گشاده کنم بر تو این راه¹⁹ تنگ
 سخنها یکایک همه بر شمرد

فدای تو بادا همه خواسته
 تو دل خوش کن و⁴ شهر چندین مسوز
 نباشد⁷ پسند جهان آفرین
 درود جهاندار بر شاه باد
 نویسنده بنهاد پس خامه را
 نهادند پس مهر¹¹ قیصر بروی
 پیامد خردمند و نامه بداد
 چو آن نامور نامه برخواندند¹²
 به بخشود و دیده پر از آب کرد
 هم اندر زمان نامه پاسخ نوشت
 که مهمن بچرم خرد که دوخت
 تو گر بخردی خیز¹⁶ پیش من آی
 چو زنهار دادم نسامت¹⁸ جنگ
 فرستاده برگشت و پاسخ بمرد

500

505

510

۱۴

ز شادی دل پاک تن²⁰ بردمید
 برفتند صد مرد زن مرز و²² بوم
 هم از²³ گوهر و²⁴ جامه²⁵ برنشست
 فراز آمد از هر سوی سی²⁶ هزار²⁷

برانوش چون پاسخ نامه دید
 بفرمود تا²¹ نامداران روم
 درم بار کردند خروار شست
 ز دینار گنجی ز بهر نثار

روز بد آید K-⁵ و IV-⁴ شود جان ما K-³ همه IV-² که از تن VI-¹
 آنکهی VI-⁶ نوشتان کنی IV-¹⁰ VI-⁹ جهانرا ز VI-⁸ نیاید VI-⁷ VI-⁶ VI-⁶
 از K-¹⁴ VI-¹³ نامه بر نامور خواندند K, I, IV, VI-¹² نهاد آنکهی بهر VI-¹¹
 I, IV-¹⁸ نیایم K-¹⁸ و VI-¹⁷ و I, IV-¹⁷ و K, IV, VI-¹⁶ و L-повторяет бб. 505, 506.¹⁵
 K-²¹ نازکشی VI-²⁰ جهان نیست بر مرد هشیار K, I, IV, VI-¹⁹ نسامیم VI-¹⁸ نیازم ب
 و VI-²⁴ همان K, I, IV-²³ تازه I, IV, VI-²² بفرمود تا فیلسوفان K-²² برفتند با
 بیاورد گنجور او بی شمار K-²⁷ ده VI-²⁶ باره IV-²⁵ جامه و K, VI-²⁵

- برانوش بنشست و اندیشه کرد
 480 بدانست کورا ز² شاه پلاند
 فرستاده پی جست بارای و شرم
 دبیری⁵ بزرگ و⁶ جهان دیده پی
 بیاورد و بنشاند نزدیک⁸ خویش
 یکی نامه بنوشست پر⁹ آفرین
 485 که جاوید تاج¹⁰ تو پاینده¹¹ باد
 تو¹² دانی که تاراج و خون ریختن
 مهران¹⁴ سراسراز دارند¹⁵ شوم¹⁶
 گر این کین²⁰ ایرج بدست از نغست
 تن سلم زان کین کنون خاک شد
 490 وگر کین داراست و اسکنندری
 مر اورا دو دستور بد²⁵ کشته بود
 گرت کین²³ قیصر فزاید همی
 نیاید که ویران شود²⁷ بوم روم²⁸
 وگر غارت و کشتنست بود رای
 495 زن و کودکانشان اسیر تواند
 که آمد که کمتر کنی کین و خشم

و علم آنه لا یقدر علی مقاومت ساجور — روم — I, K, Л³ کاواز — IV² و VI — доб.¹
 بنشاندش پیش — K⁸ VI — б. оп.⁷ بلایغی — I, IV⁶ سخنگو — K⁶ دلیری — K⁵ سر آید — IV⁴
 دارنده — I, K, Л¹⁵ جهان — K¹⁴ چو — I¹³ بد — VI¹² فرخنده — VI¹¹ نام — K¹⁰ با — K, VI⁹
 از — I, IV, VI — доб.²⁰ شهر — K, VI¹⁹ در — VI¹⁸ تا — IV¹⁸ در — VI¹⁷ بوم — Л¹⁶
 بروم اندرون — K, I, IV, VI — доб.²⁴ کین — VI²³ توژ — VI²² این کینه را باز جست — VI²¹
 [اندین — VI²⁵ خود — K²⁶ کین — K, I, IV, VI²⁷ بود — K²⁷ مرز و بوم — VI²⁸ (нет рифмы).
 دگر — K, I, IV³³ پر — K³² بوم — K³¹ (нет рифмы). روم — K³⁰ هرگز — K, I, IV, VI²⁹
 (нет рифмы); که هرگز نیاید بهم دین [کین — IV³⁴ و خشم — K, I, IV, VI³⁴ خسته — VI³⁴ خسته
 K — доб.:

وگر خواسته چشم داری همی * همان از لبش چشم داری همی (так!)

گیاهها^۲ بمغز سر آلوده کرد
 که یک دشت سر بود بی^۳ پای^۴ و پشت
 بدژها صلیب و سکو با نماد
 که لشکر همی^۵ مانند زو در^۷ شگفت
 جز^۸ از^۹ گنج قیصر نبی^{۱۰} بهر شاه
 نه هم گوشه^{۱۳} بد گنج با رنج اوی^{۱۴}
 ز قیصر همی^{۱۵} داستانها زدند
 بروم اندرون نام قیصر^{۱۷} مباد
 صلیب و مسیح و موشج^{۲۰} نماد^{۲۱}
 چلیپا و^{۲۲} مطران^{۲۳} برافروخته
 چو آواز دین^{۲۴} مسیح اندکیست

بهر جایگه بر^۱ یکی توده کرد
 ازان لشکر روم چندان بکشت
 بهامون سپاه و^۵ چلیپا نماد
 ز هر جای چندان غنیمت گرفت
 بیغشید یکسر همه بر سپاه
 کجا^{۱۱} دیده بدرنج از گنج^{۱۲} اوی
 همه لشکر روم گرد آمدند
 که مارا چنو^{۱۶} نیز مهتر مباد
 بروم اندرون جای^{۱۸} مذبح^{۱۹} نماد
 چو زئار قیس شد سوخته
 کنون روم و قنوج مارا یکمست

465

470

۱۳

هم از تغمه نامور قیصران^{۲۶}
 زبان و روانش^{۲۸} پر از پند بود
 برین لشکر^{۲۹} و بوم^{۳۰} مهتر تو باش
 بیفروز^{۳۱} تاج و بیارای^{۳۲} گاه
 برانوش بنشست بر سرش^{۳۴} تاج^{۳۵}
 همه رومیان آفرین^{۳۷} خواندند

یکی مرد بود از نژاد سران^{۲۵}
 برانوش نام^{۲۷} خردمند بود
 بدو گفت لشکر که قیصر تو باش
 بگفتار تو گوش دارد سپاه
 بیاراستند از برش تخت عا^{۳۳}
 بجای بزرگیش^{۳۸} بنشانند

475

оп. و VI - ۵ بال VI - ۴ با IV - ۳ زمینها - K, I, IV, VI - ۲ ز کشته بهر سو - K - ۱
 که او - K, I, IV - ۱۱ که بد - K - ۱۰ بجز - VI - ۹ چو - I - ۸ اندر - K, I, IV, VI - ۷ ازو - VI - ۶
 بسی VI - همه I, IV - ۱۵ VI - ۱۴ نهیم گوشه - I, IV همه گوشه - K - ۱۳ زان گنج هم رنج - I - ۱۲
 I - ۲۹ مطبخ I - مدح - ۱۹ خان و - I, IV - ۱۸ صلیب مسیح پیمبر - VI - ۱۷ جز او - VI - ۱۶
 K - ۲۴ قطران - K - ۲۳ چلیپای و - IV چلیپای - I, VI - ۲۲ K, VI - ۲۱ موشج - IV موشج
 оп. و VI - مرد - IV مردی - K, I - ۲۷ K, I, IV - ۲۶ مہان - VI - ۲۵ کیش - I, IV, VI - کیش و
 بر آرای - IV - ۳۲ برافروز - VI - ۳۱ امروز - K, I, IV, VI - ۳۰ کشور - I - ۲۹ روان و زبانش - K, VI - ۲۸
 VI - ۳۸ بنهاد بر سر کلاه - K - ۳۵ بنهاد بر فرق - VI - ۳۴ I, IV - ۳۴ تاج و گاه - K - ۳۳
 قیصرش - K, I, IV, VI - ۳۷ بزرگانیش

که ویران شد آن مرز آباد¹ بوم
 شب تیره اندر صف کارزار
 وز آواز² شاپور بریان شدند
 مگر قیصر آن³ ناجوانمرد مرد
 پدر مرده و⁴ زنده مادرش بود
 جهانجوی و بخشنده و شادام
 درم داد⁵ پرخاش⁶ و مادرش
 نه پینی که آمد ز ایران⁷ سپاه
 که کین برادر نشاید نهفت
 صلیب⁸ بزرگ و سپاهی⁹ مهیب¹⁰
 بی آرام شد مردم کینه جوی¹¹
 به پامد دوان¹² یانس پیشرو
 کزان تیبرگی دیده گم کرد راه
 دگر آب زانسو که انبوه بود¹³
 ز هر سو همی خاست¹⁴ گرد¹⁵ نبرد
 شد از جوشن کشتگان آهنین
 چپ و راستش ویرگانرا بخواند¹⁶
 زمین گشت جنبان¹⁷ و پیچان¹⁸ سپاه¹⁹
 بزرگش یکی بود با مرد خرد
 ندارد گریزان بشد با سپاه
 بگرد از هوا روشنایی ببرد²⁰

چو آگاهی آمد ز ایران بروم
 گرفتار شد قیصر نامدار
 سراسر همه روم گریان شدند
 همی گفت هر کس که این بد کرد
 ز قیصر یکی که برادرش بود
 جوانی کجا یانش¹ بود نام
 شدند انجمن لشکری بر درش
 بدو گفت کین برادر بخواه
 چو بشنید یانس بجوشید و گفت
 بزد کوس و آورد بیرون صلیب
 سپه را چو² روی اندر آمد بروی
 رده برکشیدند و برخاست غو
 برآمد یکی ابر و گردی³ سپاه
 سپه را بیک⁴ روی پر کوه بود
 بدین گونه تا گشت خورشید زرد
 بکشتند چندانک روی زمین
 چو از قلب شاپور لشکر براند
 چو با مهتران گرم کرد اسب شاه
 سوی لشکر رومیان حمله برد
 بدانست یانس که پایاب⁵ شاه
 پس اندر همی تاخت⁶ شاپور گرد⁷

445

450

455

460

¹ K- شد آباد و آن مرز و-² VI وزان کین-³ K, I- آن оп.⁴ I, IV- بد⁵ K- گریزان بروم اندر آمد-⁶ VI⁷ K, I, IV- پرخاش خرد⁸ K, IV--دوب.⁹ یانس-¹⁰ B- یانشش¹¹ K, جنگجوی-¹² VI¹³ K- ب¹⁴ K, صلیب-¹⁵ IV¹⁶ K- مصیب¹⁷ K, سواری-¹⁸ VI¹⁹ K- صلیبی²⁰ K, VI- گشت-²¹ K, I, IV²² VI-6. оп.²³ K, I, IV²⁴ K, IV- گرد²⁵ K, IV- دمان²⁶ K, I, IV, VI²⁷ K, I, IV, VI- باد²⁸ K, I, IV, VI²⁹ K, I, IV, VI³⁰ K, I, IV, VI³¹ K, I, IV, VI³² K, I, IV, VI³³ K, I, IV, VI³⁴ K, I, IV, VI³⁵ K, I, IV, VI³⁶ K, I, IV, VI³⁷ K, I, IV, VI³⁸ K, I, IV, VI³⁹ K, I, IV, VI⁴⁰ K, I, IV, VI⁴¹ K, I, IV, VI⁴² K, I, IV, VI⁴³ K, I, IV, VI⁴⁴ K, I, IV, VI⁴⁵ K, I, IV, VI⁴⁶ K, I, IV, VI⁴⁷ K, I, IV, VI⁴⁸ K, I, IV, VI⁴⁹ K, I, IV, VI⁵⁰ K, I, IV, VI⁵¹ K, I, IV, VI⁵² K, I, IV, VI⁵³ K, I, IV, VI⁵⁴ K, I, IV, VI⁵⁵ K, I, IV, VI⁵⁶ K, I, IV, VI⁵⁷ K, I, IV, VI⁵⁸ K, I, IV, VI⁵⁹ K, I, IV, VI⁶⁰ K, I, IV, VI⁶¹ K, I, IV, VI⁶² K, I, IV, VI⁶³ K, I, IV, VI⁶⁴ K, I, IV, VI⁶⁵ K, I, IV, VI⁶⁶ K, I, IV, VI⁶⁷ K, I, IV, VI⁶⁸ K, I, IV, VI⁶⁹ K, I, IV, VI⁷⁰ K, I, IV, VI⁷¹ K, I, IV, VI⁷² K, I, IV, VI⁷³ K, I, IV, VI⁷⁴ K, I, IV, VI⁷⁵ K, I, IV, VI⁷⁶ K, I, IV, VI⁷⁷ K, I, IV, VI⁷⁸ K, I, IV, VI⁷⁹ K, I, IV, VI⁸⁰ K, I, IV, VI⁸¹ K, I, IV, VI⁸² K, I, IV, VI⁸³ K, I, IV, VI⁸⁴ K, I, IV, VI⁸⁵ K, I, IV, VI⁸⁶ K, I, IV, VI⁸⁷ K, I, IV, VI⁸⁸ K, I, IV, VI⁸⁹ K, I, IV, VI⁹⁰ K, I, IV, VI⁹¹ K, I, IV, VI⁹² K, I, IV, VI⁹³ K, I, IV, VI⁹⁴ K, I, IV, VI⁹⁵ K, I, IV, VI⁹⁶ K, I, IV, VI⁹⁷ K, I, IV, VI⁹⁸ K, I, IV, VI⁹⁹ K, I, IV, VI¹⁰⁰ K, I, IV, VI¹⁰¹ K, I, IV, VI¹⁰² K, I, IV, VI¹⁰³ K, I, IV, VI¹⁰⁴ K, I, IV, VI¹⁰⁵ K, I, IV, VI¹⁰⁶ K, I, IV, VI¹⁰⁷ K, I, IV, VI¹⁰⁸ K, I, IV, VI¹⁰⁹ K, I, IV, VI¹¹⁰ K, I, IV, VI¹¹¹ K, I, IV, VI¹¹² K, I, IV, VI¹¹³ K, I, IV, VI¹¹⁴ K, I, IV, VI¹¹⁵ K, I, IV, VI¹¹⁶ K, I, IV, VI¹¹⁷ K, I, IV, VI¹¹⁸ K, I, IV, VI¹¹⁹ K, I, IV, VI¹²⁰ K, I, IV, VI¹²¹ K, I, IV, VI¹²² K, I, IV, VI¹²³ K, I, IV, VI¹²⁴ K, I, IV, VI¹²⁵ K, I, IV, VI¹²⁶ K, I, IV, VI¹²⁷ K, I, IV, VI¹²⁸ K, I, IV, VI¹²⁹ K, I, IV, VI¹³⁰ K, I, IV, VI¹³¹ K, I, IV, VI¹³² K, I, IV, VI¹³³ K, I, IV, VI¹³⁴ K, I, IV, VI¹³⁵ K, I, IV, VI¹³⁶ K, I, IV, VI¹³⁷ K, I, IV, VI¹³⁸ K, I, IV, VI¹³⁹ K, I, IV, VI¹⁴⁰ K, I, IV, VI¹⁴¹ K, I, IV, VI¹⁴² K, I, IV, VI¹⁴³ K, I, IV, VI¹⁴⁴ K, I, IV, VI¹⁴⁵ K, I, IV, VI¹⁴⁶ K, I, IV, VI¹⁴⁷ K, I, IV, VI¹⁴⁸ K, I, IV, VI¹⁴⁹ K, I, IV, VI¹⁵⁰ K, I, IV, VI¹⁵¹ K, I, IV, VI¹⁵² K, I, IV, VI¹⁵³ K, I, IV, VI¹⁵⁴ K, I, IV, VI¹⁵⁵ K, I, IV, VI¹⁵⁶ K, I, IV, VI¹⁵⁷ K, I, IV, VI¹⁵⁸ K, I, IV, VI¹⁵⁹ K, I, IV, VI¹⁶⁰ K, I, IV, VI¹⁶¹ K, I, IV, VI¹⁶² K, I, IV, VI¹⁶³ K, I, IV, VI¹⁶⁴ K, I, IV, VI¹⁶⁵ K, I, IV, VI¹⁶⁶ K, I, IV, VI¹⁶⁷ K, I, IV, VI¹⁶⁸ K, I, IV, VI¹⁶⁹ K, I, IV, VI¹⁷⁰ K, I, IV, VI¹⁷¹ K, I, IV, VI¹⁷² K, I, IV, VI¹⁷³ K, I, IV, VI¹⁷⁴ K, I, IV, VI¹⁷⁵ K, I, IV, VI¹⁷⁶ K, I, IV, VI¹⁷⁷ K, I, IV, VI¹⁷⁸ K, I, IV, VI¹⁷⁹ K, I, IV, VI¹⁸⁰ K, I, IV, VI¹⁸¹ K, I, IV, VI¹⁸² K, I, IV, VI¹⁸³ K, I, IV, VI¹⁸⁴ K, I, IV, VI¹⁸⁵ K, I, IV, VI¹⁸⁶ K, I, IV, VI¹⁸⁷ K, I, IV, VI¹⁸⁸ K, I, IV, VI¹⁸⁹ K, I, IV, VI¹⁹⁰ K, I, IV, VI¹⁹¹ K, I, IV, VI¹⁹² K, I, IV, VI¹⁹³ K, I, IV, VI¹⁹⁴ K, I, IV, VI¹⁹⁵ K, I, IV, VI¹⁹⁶ K, I, IV, VI¹⁹⁷ K, I, IV, VI¹⁹⁸ K, I, IV, VI¹⁹⁹ K, I, IV, VI²⁰⁰ K, I, IV, VI²⁰¹ K, I, IV, VI²⁰² K, I, IV, VI²⁰³ K, I, IV, VI²⁰⁴ K, I, IV, VI²⁰⁵ K, I, IV, VI²⁰⁶ K, I, IV, VI²⁰⁷ K, I, IV, VI²⁰⁸ K, I, IV, VI²⁰⁹ K, I, IV, VI²¹⁰ K, I, IV, VI²¹¹ K, I, IV, VI²¹² K, I, IV, VI²¹³ K, I, IV, VI²¹⁴ K, I, IV, VI²¹⁵ K, I, IV, VI²¹⁶ K, I, IV, VI²¹⁷ K, I, IV, VI²¹⁸ K, I, IV, VI²¹⁹ K, I, IV, VI²²⁰ K, I, IV, VI²²¹ K, I, IV, VI²²² K, I, IV, VI²²³ K, I, IV, VI²²⁴ K, I, IV, VI²²⁵ K, I, IV, VI²²⁶ K, I, IV, VI²²⁷ K, I, IV, VI²²⁸ K, I, IV, VI²²⁹ K, I, IV, VI²³⁰ K, I, IV, VI²³¹ K, I, IV, VI²³² K, I, IV, VI²³³ K, I, IV, VI²³⁴ K, I, IV, VI²³⁵ K, I, IV, VI²³⁶ K, I, IV, VI²³⁷ K, I, IV, VI²³⁸ K, I, IV, VI²³⁹ K, I, IV, VI²⁴⁰ K, I, IV, VI²⁴¹ K, I, IV, VI²⁴² K, I, IV, VI²⁴³ K, I, IV, VI²⁴⁴ K, I, IV, VI²⁴⁵ K, I, IV, VI²⁴⁶ K, I, IV, VI²⁴⁷ K, I, IV, VI²⁴⁸ K, I, IV, VI²⁴⁹ K, I, IV, VI²⁵⁰ K, I, IV, VI²⁵¹ K, I, IV, VI²⁵² K, I, IV, VI²⁵³ K, I, IV, VI²⁵⁴ K, I, IV, VI²⁵⁵ K, I, IV, VI²⁵⁶ K, I, IV, VI²⁵⁷ K, I, IV, VI²⁵⁸ K, I, IV, VI²⁵⁹ K, I, IV, VI²⁶⁰ K, I, IV, VI²⁶¹ K, I, IV, VI²⁶² K, I, IV, VI²⁶³ K, I, IV, VI²⁶⁴ K, I, IV, VI²⁶⁵ K, I, IV, VI²⁶⁶ K, I, IV, VI²⁶⁷ K, I, IV, VI²⁶⁸ K, I, IV, VI²⁶⁹ K, I, IV, VI²⁷⁰ K, I, IV, VI²⁷¹ K, I, IV, VI²⁷² K, I, IV, VI²⁷³ K, I, IV, VI²⁷⁴ K, I, IV, VI²⁷⁵ K, I, IV, VI²⁷⁶ K, I, IV, VI²⁷⁷ K, I, IV, VI²⁷⁸ K, I, IV, VI²⁷⁹ K, I, IV, VI²⁸⁰ K, I, IV, VI²⁸¹ K, I, IV, VI²⁸² K, I, IV, VI²⁸³ K, I, IV, VI²⁸⁴ K, I, IV, VI²⁸⁵ K, I, IV, VI²⁸⁶ K, I, IV, VI²⁸⁷ K, I, IV, VI²⁸⁸ K, I, IV, VI²⁸⁹ K, I, IV, VI²⁹⁰ K, I, IV, VI²⁹¹ K, I, IV, VI²⁹² K, I, IV, VI²⁹³ K, I, IV, VI²⁹⁴ K, I, IV, VI²⁹⁵ K, I, IV, VI²⁹⁶ K, I, IV, VI²⁹⁷ K, I, IV, VI²⁹⁸ K, I, IV, VI²⁹⁹ K, I, IV, VI³⁰⁰ K, I, IV, VI³⁰¹ K, I, IV, VI³⁰² K, I, IV, VI³⁰³ K, I, IV, VI³⁰⁴ K, I, IV, VI³⁰⁵ K, I, IV, VI³⁰⁶ K, I, IV, VI³⁰⁷ K, I, IV, VI³⁰⁸ K, I, IV, VI³⁰⁹ K, I, IV, VI³¹⁰ K, I, IV, VI³¹¹ K, I, IV, VI³¹² K, I, IV, VI³¹³ K, I, IV, VI³¹⁴ K, I, IV, VI³¹⁵ K, I, IV, VI³¹⁶ K, I, IV, VI³¹⁷ K, I, IV, VI³¹⁸ K, I, IV, VI³¹⁹ K, I, IV, VI³²⁰ K, I, IV, VI³²¹ K, I, IV, VI³²² K, I, IV, VI³²³ K, I, IV, VI³²⁴ K, I, IV, VI³²⁵ K, I, IV, VI³²⁶ K, I, IV, VI³²⁷ K, I, IV, VI³²⁸ K, I, IV, VI³²⁹ K, I, IV, VI³³⁰ K, I, IV, VI³³¹ K, I, IV, VI³³² K, I, IV, VI³³³ K, I, IV, VI³³⁴ K, I, IV, VI³³⁵ K, I, IV, VI³³⁶ K, I, IV, VI³³⁷ K, I, IV, VI³³⁸ K, I, IV, VI³³⁹ K, I, IV, VI³⁴⁰ K, I, IV, VI³⁴¹ K, I, IV, VI³⁴² K, I, IV, VI³⁴³ K, I, IV, VI³⁴⁴ K, I, IV, VI³⁴⁵ K, I, IV, VI³⁴⁶ K, I, IV, VI³⁴⁷ K, I, IV, VI³⁴⁸ K, I, IV, VI³⁴⁹ K, I, IV, VI³⁵⁰ K, I, IV, VI³⁵¹ K, I, IV, VI³⁵² K, I, IV, VI³⁵³ K, I, IV, VI³⁵⁴ K, I, IV, VI³⁵⁵ K, I, IV, VI³⁵⁶ K, I, IV, VI³⁵⁷ K, I, IV, VI³⁵⁸ K, I, IV, VI³⁵⁹ K, I, IV, VI³⁶⁰ K, I, IV, VI³⁶¹ K, I, IV, VI³⁶² K, I, IV, VI³⁶³ K, I, IV, VI³⁶⁴ K, I, IV, VI³⁶⁵ K, I, IV, VI³⁶⁶ K, I, IV, VI³⁶⁷ K, I, IV, VI³⁶⁸ K, I, IV, VI³⁶⁹ K, I, IV, VI³⁷⁰ K, I, IV, VI³⁷¹ K, I, IV, VI³⁷² K, I, IV, VI³⁷³ K, I, IV, VI³⁷⁴ K, I, IV, VI³⁷⁵ K, I, IV, VI³⁷⁶ K, I, IV, VI³⁷⁷ K, I, IV, VI³⁷⁸ K, I, IV, VI³⁷⁹ K, I, IV, VI³⁸⁰ K, I, IV, VI³⁸¹ K, I, IV, VI³⁸² K, I, IV, VI³⁸³ K, I, IV, VI³⁸⁴ K, I, IV, VI³⁸⁵ K, I, IV, VI³⁸⁶ K, I, IV, VI³⁸⁷ K, I, IV, VI³⁸⁸ K, I, IV, VI³⁸⁹ K, I, IV, VI³⁹⁰ K, I, IV, VI³⁹¹ K, I, IV, VI³⁹² K, I, IV, VI³⁹³ K, I, IV, VI³⁹⁴ K, I, IV, VI³⁹⁵ K, I, IV, VI³⁹⁶ K, I, IV, VI³⁹⁷ K, I, IV, VI³⁹⁸ K, I, IV, VI³⁹⁹ K, I, IV, VI⁴⁰⁰ K, I, IV, VI⁴⁰¹ K, I, IV, VI⁴⁰² K, I, IV, VI⁴⁰³ K, I, IV, VI⁴⁰⁴ K, I, IV, VI⁴⁰⁵ K, I, IV, VI⁴⁰⁶ K, I, IV, VI⁴⁰⁷ K, I, IV, VI⁴⁰⁸ K, I, IV, VI⁴⁰⁹ K, I, IV, VI⁴¹⁰ K, I, IV, VI⁴¹¹ K, I, IV, VI⁴¹² K, I, IV, VI⁴¹³ K, I, IV, VI⁴¹⁴ K, I, IV, VI⁴¹⁵ K, I, IV, VI⁴¹⁶ K, I, IV, VI⁴¹⁷ K, I, IV, VI⁴¹⁸ K, I, IV, VI⁴¹⁹ K, I, IV, VI⁴²⁰ K, I, IV, VI⁴²¹ K, I, IV, VI⁴²² K, I, IV, VI⁴²³ K, I, IV, VI⁴²⁴ K, I, IV, VI⁴²⁵ K, I, IV, VI⁴²⁶ K, I, IV, VI⁴²⁷ K, I, IV, VI⁴²⁸ K, I, IV, VI⁴²⁹ K, I, IV, VI⁴³⁰ K, I, IV, VI⁴³¹ K, I, IV, VI⁴³² K, I, IV, VI⁴³³ K, I, IV, VI⁴³⁴ K, I, IV, VI⁴³⁵ K, I, IV, VI⁴³⁶ K, I, IV, VI⁴³⁷ K, I, IV, VI⁴³⁸ K, I, IV, VI⁴³⁹ K, I, IV, VI⁴⁴⁰ K, I, IV, VI⁴⁴¹ K, I, IV, VI⁴⁴² K, I, IV, VI⁴⁴³ K, I, IV, VI⁴⁴⁴ K, I, IV, VI⁴⁴⁵ K, I, IV, VI⁴⁴⁶ K, I, IV, VI⁴⁴⁷ K, I, IV, VI⁴⁴⁸ K, I, IV, VI⁴⁴⁹ K, I, IV, VI⁴⁵⁰ K, I, IV, VI⁴⁵¹ K, I, IV, VI⁴⁵² K, I, IV, VI⁴⁵³ K, I, IV, VI⁴⁵⁴ K, I, IV, VI⁴⁵⁵ K, I, IV, VI⁴⁵⁶ K, I, IV, VI⁴⁵⁷ K, I, IV, VI⁴⁵⁸ K, I, IV, VI⁴⁵⁹ K, I, IV, VI⁴⁶⁰ K, I, IV, VI⁴⁶¹ K, I, IV, VI⁴⁶² K, I, IV, VI⁴⁶³ K, I, IV, VI⁴⁶⁴ K, I, IV, VI⁴⁶⁵ K, I, IV, VI⁴⁶⁶ K, I, IV, VI⁴⁶⁷ K, I, IV, VI⁴⁶⁸ K, I, IV, VI⁴⁶⁹ K, I, IV, VI⁴⁷⁰ K, I, IV, VI⁴⁷¹ K, I, IV, VI⁴⁷² K, I, IV, VI⁴⁷³ K, I, IV, VI⁴⁷⁴ K, I, IV, VI⁴⁷⁵ K, I, IV, VI⁴⁷⁶ K, I, IV, VI⁴⁷⁷ K, I, IV, VI⁴⁷⁸ K, I, IV, VI⁴⁷⁹ K, I, IV, VI⁴⁸⁰ K, I, IV, VI⁴⁸¹ K, I, IV, VI⁴⁸² K, I, IV, VI⁴⁸³ K, I, IV, VI⁴⁸⁴ K, I, IV, VI⁴⁸⁵ K, I, IV, VI⁴⁸⁶ K, I, IV, VI⁴⁸⁷ K, I, IV, VI⁴⁸⁸ K, I, IV, VI⁴⁸⁹ K, I, IV, VI⁴⁹⁰ K, I, IV, VI⁴⁹¹ K, I, IV, VI⁴⁹² K, I, IV, VI⁴⁹³ K, I, IV, VI⁴⁹⁴ K, I, IV, VI⁴⁹⁵ K, I, IV, VI⁴⁹⁶ K, I, IV, VI⁴⁹⁷ K, I, IV, VI⁴⁹⁸ K, I, IV, VI⁴⁹⁹ K, I, IV, VI⁵⁰⁰ K, I, IV, VI⁵⁰¹ K, I, IV, VI⁵⁰² K, I, IV, VI⁵⁰³ K, I, IV, VI⁵⁰⁴ K, I, IV, VI⁵⁰⁵ K, I, IV, VI⁵⁰⁶ K, I, IV, VI⁵⁰⁷ K, I, IV, VI⁵⁰⁸ K, I, IV, VI⁵⁰⁹ K, I, IV, VI⁵¹⁰ K, I, IV, VI⁵¹¹ K, I, IV, VI⁵¹² K, I, IV, VI⁵¹³ K, I, IV, VI⁵¹⁴ K, I, IV, VI⁵¹⁵ K, I, IV, VI⁵¹⁶ K, I, IV, VI⁵¹⁷ K, I, IV, VI⁵¹⁸ K, I, IV, VI⁵¹⁹ K, I, IV, VI⁵²⁰ K, I, IV, VI⁵²¹ K, I, IV, VI⁵²² K, I, IV, VI⁵²³ K, I, IV, VI⁵²⁴ K, I, IV, VI⁵²⁵ K, I, IV, VI⁵²⁶ K, I, IV, VI⁵²⁷ K, I, IV, VI⁵²⁸ K, I, IV, VI⁵²⁹ K, I, IV, VI⁵³⁰ K, I, IV, VI⁵³¹ K, I, IV, VI⁵³² K, I, IV, VI⁵³³ K, I, IV, VI⁵³⁴ K, I, IV, VI⁵³⁵ K, I, IV, VI⁵³⁶ K, I, IV, VI⁵³⁷ K, I, IV, VI⁵³⁸ K, I, IV, VI⁵³⁹ K, I, IV, VI⁵⁴⁰ K, I, IV, VI⁵⁴¹ K, I, IV, VI⁵⁴² K, I, IV, VI⁵⁴³ K, I, IV, VI⁵⁴⁴ K, I, IV, VI⁵⁴⁵ K, I, IV, VI⁵⁴⁶ K, I, IV, VI⁵⁴⁷ K, I, IV, VI⁵⁴⁸ K, I, IV, VI⁵⁴⁹ K, I, IV, VI⁵⁵⁰ K, I, IV, VI⁵⁵¹ K, I, IV, VI⁵⁵² K, I, IV, VI⁵⁵³ K, I, IV, VI⁵⁵⁴ K, I, IV, VI⁵⁵⁵ K, I, IV, VI⁵⁵⁶ K, I, IV, VI⁵⁵⁷ K, I, IV, VI⁵⁵⁸ K, I, IV, VI⁵⁵⁹ K, I, IV, VI⁵⁶⁰ K, I, IV, VI⁵⁶¹ K, I, IV, VI⁵⁶² K, I, IV, VI⁵⁶³ K, I, IV, VI⁵⁶⁴ K, I, IV, VI⁵⁶⁵ K, I, IV, VI⁵⁶⁶ K, I, IV, VI⁵⁶⁷ K, I, IV, VI⁵⁶⁸ K, I, IV, VI⁵⁶⁹ K, I, IV, VI⁵⁷⁰ K, I, IV, VI⁵⁷¹ K, I, IV, VI⁵⁷² K, I, IV, VI⁵⁷³ K, I, IV, VI⁵⁷⁴ K, I, IV, VI⁵⁷⁵ K, I, IV, VI⁵⁷⁶ K, I, IV, VI⁵⁷⁷ K, I, IV, VI⁵⁷⁸ K, I, IV, VI⁵⁷⁹ K, I, IV, VI⁵⁸⁰ K, I, IV, VI⁵⁸¹ K, I, IV, VI⁵⁸² K, I, IV, VI⁵⁸³ K, I, IV, VI⁵⁸⁴ K, I, IV, VI⁵⁸⁵ K, I, IV, VI⁵⁸⁶ K, I, IV, VI⁵⁸⁷ K, I, IV, VI⁵⁸⁸ K, I, IV, VI⁵⁸⁹ K, I, IV, VI⁵⁹⁰ K, I, IV, VI⁵⁹¹ K, I, IV, VI⁵⁹² K, I, IV, VI⁵⁹³ K, I, IV, VI⁵⁹⁴ K, I, IV, VI⁵⁹⁵ K, I, IV, VI⁵⁹⁶ K, I, IV, VI⁵⁹⁷ K, I, IV, VI⁵⁹⁸ K, I, IV, VI⁵⁹⁹ K, I, IV, VI⁶⁰⁰ K, I, IV, VI⁶⁰¹ K, I, IV, VI⁶⁰² K, I, IV, VI⁶⁰³ K, I, IV, VI⁶⁰⁴ K, I, IV, VI⁶⁰⁵ K, I, IV, VI⁶⁰⁶ K, I, IV, VI⁶⁰⁷ K, I, IV, VI⁶⁰⁸ K, I, IV, VI⁶⁰⁹ K, I, IV, VI⁶¹⁰ K, I, IV, VI⁶¹¹ K, I, IV, VI⁶¹² K, I, IV, VI⁶¹³ K, I, IV, VI⁶¹⁴ K, I, IV, VI⁶¹⁵ K, I, IV, VI⁶¹⁶ K, I, IV, VI⁶¹⁷ K, I, IV, VI⁶¹⁸ K, I, IV, VI⁶¹⁹ K, I, IV, VI⁶²⁰ K, I, IV, VI⁶²¹ K, I, IV, VI⁶²² K, I, IV, VI⁶²³ K, I, IV, VI⁶²⁴ K, I, IV, VI⁶²⁵ K, I, IV, VI⁶²⁶ K, I, IV, VI⁶²⁷ K, I, IV, VI⁶²⁸ K, I, IV, VI⁶²⁹ K, I, IV, VI⁶³⁰ K, I, IV, VI⁶³¹ K, I, IV, VI⁶³² K, I, IV, VI⁶³³ K, I, IV, VI⁶³⁴ K, I, IV, VI⁶³⁵ K, I, IV, VI⁶³⁶ K, I, IV, VI⁶³⁷ K, I, IV, VI⁶³⁸ K, I, IV, VI⁶³⁹ K, I, IV, VI⁶⁴⁰ K, I, IV, VI⁶⁴¹ K, I, IV, VI⁶⁴² K, I, IV, VI⁶⁴³ K, I, IV, VI⁶⁴⁴ K, I, IV, VI⁶⁴⁵ K, I, IV, VI⁶⁴⁶ K, I, IV, VI⁶⁴⁷ K, I, IV, VI⁶⁴⁸ K, I, IV, VI⁶⁴⁹ K, I, IV, VI⁶⁵⁰ K, I, IV, VI⁶⁵¹ K, I, IV, VI⁶⁵² K, I, IV, VI⁶⁵³ K, I, IV, VI⁶⁵⁴ K, I, IV, VI⁶⁵⁵ K, I, IV, VI⁶⁵⁶ K, I, IV, VI⁶⁵⁷ K, I, IV, VI⁶⁵⁸ K, I, IV, VI⁶⁵⁹ K, I, IV, VI⁶⁶⁰ K, I, IV, VI⁶⁶¹ K, I, IV, VI⁶⁶² K, I, IV, VI⁶⁶³ K, I, IV, VI⁶⁶⁴ K, I, IV, VI⁶⁶⁵ K, I, IV, VI⁶⁶⁶ K, I, IV, VI⁶⁶⁷ K, I, IV, VI⁶⁶⁸ K, I, IV, VI⁶⁶⁹ K, I, IV, VI⁶⁷⁰ K, I, IV, VI⁶⁷¹ K, I, IV, VI⁶⁷² K, I, IV, VI⁶⁷³ K, I, IV, VI⁶⁷⁴ K, I, IV, VI⁶⁷⁵ K, I, IV, VI⁶⁷⁶ K, I, IV, VI⁶⁷⁷ K, I, IV, VI⁶⁷⁸ K, I, IV, VI⁶⁷⁹ K, I, IV, VI⁶⁸⁰ K, I, IV, VI⁶⁸¹ K, I, IV, VI⁶⁸² K, I, IV, VI⁶⁸³ K, I, IV, VI⁶⁸⁴ K, I, IV, VI⁶⁸⁵ K, I, IV, VI⁶⁸⁶ K, I, IV, VI⁶⁸⁷ K, I, IV, VI⁶⁸⁸ K, I, IV, VI⁶⁸⁹ K, I, IV, VI⁶⁹⁰ K, I, IV, VI⁶⁹¹ K, I, IV, VI⁶⁹² K, I, IV, VI⁶⁹³ K, I, IV, VI⁶⁹⁴ K, I, IV, VI⁶⁹⁵ K, I, IV, VI⁶⁹⁶ K, I, IV, VI⁶⁹⁷ K, I, IV, VI⁶⁹⁸ K, I, IV, VI⁶⁹⁹ K, I, IV, VI⁷⁰⁰ K, I, IV, VI⁷⁰¹ K, I, IV, VI⁷⁰² K, I, IV, VI⁷⁰³ K, I, IV, VI⁷⁰⁴ K, I, IV, VI⁷⁰⁵ K, I, IV, VI⁷⁰⁶ K, I, IV, VI⁷⁰⁷ K, I, IV, VI⁷⁰⁸ K, I, IV, VI⁷⁰⁹ K, I, IV, VI⁷¹⁰ K, I, IV, VI⁷¹¹ K, I, IV, VI⁷¹² K, I, IV, VI⁷¹³ K, I, IV, VI⁷¹⁴ K, I, IV, VI⁷¹⁵ K, I, IV, VI⁷¹⁶ K, I, IV, VI⁷¹⁷ K

بدین لشکر سرفراز آوری
کنام پادگان و شیران شدست
بپای مکافات کردار خویش
بجویی³ ز روم از نژاد کیان
روانرا به پیمان گروگان⁴ دهی
که باشند با ما بدین بوم⁶ شاد⁷
نبرد درخت گشن⁹ نیک بخت
ز دلها مگر خشم کمتر¹¹ کنی
ز چرم خران کی¹² پسندم ترا
بدرند¹⁵ چرم ز سر تا پهای
بیک جای بینیش سوراخ کرد
چو شاپور زان چرم خر کرد یاد
بمردش همان¹⁷ روزبان باز جای

همه یکسر از خاندان باز آوری
از ایران هر انجا که¹ ویران شدست
سراسر برآری بدینار خویش
دگر هرک² کشتی ز ایرانیان
بیک تن ده از روم تاوان دهی
نخواهم بجز⁵ مرد قیصر نژاد
دگر هرچ ز ایران⁸ بریدی درخت
بکاری و دیوارها برکنی¹⁰
کنون من ببندی ببندم ترا
گرین هرچ گفتم¹³ نیاری¹⁴ بجای
دو گوشش بخنجر بدوشاخ کرد
مهراری به بینئی او برنهاد¹⁶
دو بند گران برنهادش پهای

۱۲

کلید در گنجها خواستند
سرش پر ز کین و دلش²⁰ پر ز باد
هرانکس که بود²¹ اندران مرز²² و²³ بوم
جهادی بازش²⁶ برافروختند

عرضگاه و دیوان¹⁸ بپاراستند
سپاه انجمن شد چو¹⁹ روزی بداد
از ایران همی راند تا مرز روم
بکشتند و خانش²⁴ همی²⁵ سوختند

ز هر K-⁴ نجویی VI-³ آنچه VI- هر چه K, I, IV-² دگر هر چه K, I, IV, VI-¹
روانرا بهر کار برهان IV, VI- کار باید که تاوان
I-66. 428, 429 op.; K-доб.:

دگر هرچه بریدی ز ایرانیان * بجویی بروم و به بندی میان
بهر یک صد از روم تاوان دهی * چو خواهی کزین داوریهای رهی
نه K-¹² بیخو I-¹¹ سر کنی VI- نو کنی I-¹⁰ کسان I, IV-⁹ پتران K-⁸
دیبا I-¹⁸ بمردند هم K-¹⁷ درنهاد K-¹⁶ پذیریم K-¹⁵ بیاری K-¹⁴ گفتی I, IV-¹³
K-²³ رُست I, VI-²² دید VI-²¹ کین بود و دل I, IV, VI-²⁰ کرد و I, IV, VI-¹⁹
VI-²⁶ بکشتند بسیار و می K-²⁵ جانش I, IV-²⁴ و IV- که ویران کند مرز آباد
ز آتش

- پسر گویسی آنرا^۱ کش^۲ انماز نیست
 ندانی تو^۵ گفتن سخن جز دروغ
 اگر قیصری شرم و^۷ رایت کجاست
 چرا بندم از چرم^۸ خبر ساختی
 چو بازارگانان بمرزم آمدم
 تو^۹ مهمان بچرم^{۱۰} خراندر کنی
 به بینی کنون جنگ^{۱۱} مردان مرد
 بدو گفت قیصر که ای شهریار
 ز من بخت شاهان^{۱۳} خرد دور کرد
 مکافات بد گر کنی نیکوی
 که هرگز نگردد کهن نام تو
 اگر یابم از تو بجان زمینهار
 یکی بنده باشم بدرگاه تو
 بدو شاه گفت ای بد^{۱۸} بی هنر^{۱۹}
 کنون هر^{۲۱} بردی ز ایران اسیر
 دگر خواسته هر^{۲۳} بردی بروم
- ز^۳ گیتیشی فرجام و آغاز نیست^۴
 دروغ آتشی بد بود بی فروغ^۶
 بخوبی دل رهنمایت کجاست
 بزرگی بخاک اندرانداختی
 نه با کوس و لشکر برزم آمدم
 بایران گرایی و لشکر کنی
 کزان پس نجویی بایران نبرد
 ز فرمان یزدان که یابد^{۱۲} گذار
 روانم بر دیو مزدور کرد
 بگیتیشی درون داستانی شوی^{۱۴}
 برآید بمردی همه^{۱۵} کام تو
 بچشم^{۱۶} شود گنج و دینار خوار
 نجویم جز آرایش گناه تو^{۱۷}
 چرا کردی این بوم زیر و زبر^{۲۰}
 همه باز خواهم ز تو ناگزیر^{۲۲}
 میداد که بینی تو آن بوم^{۲۴} شوم^{۲۵}

^۱ K—доб.: ۲ K, VI—که ۳ IV, VI—د ۴ K—доб.: ۵ K—доб.: ۶ VI—б. оп.; I, IV—доб. (см. б. 421):

فریمنده هستی و دیوانه * بد بدندژادی و بیگانده
 I—доб.:

فریمنده بود نه جانی * فرستاده نه نه ارزانی
^۵ K—доб. I, IV—ندانست ^۶ VI—б. оп.; I, IV—доб. (см. б. 421):

بدو گفت شاه ای بد بدهنر * منش پست و بدنام و بی پای و سر
 IV, VI—^{۱۱} بخام I, IV, VI—^{۱۰} چو K—^۹ خام I, IV—^۸ تنم را کجا پوست K—^۷ شیر J—
 K—^{۱۵} داستان بشنوی IV—^{۱۴} بوی K—^{۱۳} شاهان I—^{۱۲} شاهای K, IV, VI—^{۱۱} دارد K—^{۱۰} بند
 K—^{۱۸} I—^{۱۷} K, IV, VI—б. оп.; I—бб. 419, 420 оп. ^{۱۶} چشم I—^{۱۵} نجویشی جز آرایش و
 K—доб.: ^{۲۰} بدهنر I, IV, VI—^{۱۹} بدو گفت کای ناکس

کنون هرچه بردی تو از خواسته * هم از خوب رویان آراسته
 VI—^{۲۴} مرز K—^{۲۳} آنچه VI—^{۲۲} I—б. оп. ^{۲۱} K, IV—^{۲۰} چه
^{۲۵} I—شوم بوم

بایران بجز¹ تخم زشتی² نکشت
چو جانرا³ نمودش خرد رهنمون
ز گیتی بجز⁶ نام زشتی نبرد
بنیروی یزدان که⁷ بنمود راه⁸
ز شمشیر باید که یابند بهر¹⁰
بخوبی¹² ز سر باز پیمان کنی
ابا نام¹⁴ شاه روشن روان
بی آزار بنشست با رهنمون
ز دادار¹⁹ نیکی دهش کرد یاد
بافاس²¹ بنوشست نام اسپر
بزرگان روم آنک بد نامدار
بروم اندرون ویژه مهتر بدبد²³
هرانکس²⁴ که بُد بر بدی رهنمای
بیارند²⁵ سالار آن بوم را
ز زندان بیاورد چون بیهمشان²⁷
سرشکشی ز دیده³⁰ برخ برچکبید³¹
همی کرد بر تاج و تخت³² آفرین³³
بموی و بروی³⁴ گشت با خاک جفت
که ترسایبی و دشمنی ایزدی

چو قیصر که فرمان یزدان بهشت
بزاری همی بند ساید کنون
همان تاج ایران بدودر⁴ سپرد⁵
گسسته شد آن لشکر و بارگاه
هرانکس که باشد ز⁹ رومی بشهر
همه¹¹ داد جوید و فرمان کنی
هیونی برآمد¹³ ز¹⁴ هر سو¹⁵ دمان¹⁶
ز لشکرگه آمد¹⁷ سوی طیسفون
چو تاج نیاکانش بر سر¹⁸ نهاد
بفرمود تا شد یزدان²⁰ دپیتر
هزار و صد و ده برآمد²² شمار
همه خویشی و پیوند قیصر بدند
جهاندار بهریدشان دست و پای
بفرمود تا قیصر روم را
بشد روزبان دست قیصر کشان²⁸
جفادیده²⁸ چون روی²⁹ شاپور دید
بمالید رنگین رخشی بر زمین
زمین را سراسر بهژگان برفت
بدو گفت شاه³⁵ ای سراسر³⁶ بدی

390

395

400

405

بدل بر I-⁵ بما او VI- بحق ور-⁴ K, IV اورا-³ K زفتی I- کینه-² K جزاز-¹ K
: K-دوب¹⁰ یابید I- یابند-⁹ K VI-6. оп.⁸ چو-⁷ K, I همی VI- جزاز-⁶ K شمرد
اگر بند و زندان و تاریک چاه * نه خورشید باید که بیند نه ماه
ز هر سو بیامد IV-¹⁵ د-¹⁴ I, VI پیامد-¹³ K, I, VI بنویی-¹² K, I همان-¹¹ K
یزدان VI-¹⁹ نیاکان بسر بر-¹⁸ K, IV لشکر بیامد-¹⁷ K روان IV- دوان-¹⁶ K, I, VI
تن آمد IV-²² د-²¹ K, IV, VI قلم خواست و-²¹ K رفت پیشش-²⁰ K
زار ای-²⁷ K گرفت-²⁶ K و I-دوب²⁵ کسی را VI- هر آنرا-²⁴ K, I, IV VI-6. оп.²³
درچکبید VI-³¹ مژگان-³⁰ IV, VI تاج-²⁹ K, I پیشه-²⁸ IV, VI کرده-²⁸ I شگفت
شاه گفت IV-³⁵ I, IV بریشی و بتن I, IV, VI تن سرورشی-³⁴ K VI-6. оп.³³ تاج وی-³² I
سرشته VI- سرشت I, IV سرشک-³⁶ K

- تو گفستی همی آسمان پتَرَ کپید¹ 375
 درفششیدن کلوپانسی درفش
 تو گفستی هوا تیغ بارد³ همی
 ز گرد⁶ سپه کوه شد ناپدید
 سراپرده قیصر بی هنر
 بهر گوشه‌های آتش اندرز دهند
 سرانجام قیصر گرفتار شد
 وزان خیمه‌ها¹¹ نامداران اوی
 گرفتند بسپار و کردند¹² بند 380
 گهی زو فراز آید و گه¹³ نشیب
 بی آزاری و مردمی به ترست
- ز خورشید خون بر هوا برچکید²
 شب تیره و تیغهای بنفش
 جهان⁴ یکسره میخ دارد⁵ همی
 ستاره همی دامن اندرکشید⁷
 همی⁸ کرد شاپور زیر و زبر⁹
 همی آسمان بر زمین برزدند
 وزو اختر نیک بیزار¹⁰ شد
 دلیر و گزیده سواران اوی
 چنمین است کردار چرخ بلند
 گهی شادمانی و گاهی¹⁴ نهیب
 کرا کردگار جهان یاورست¹⁵

۱۱

- چو شب دامن روز¹⁶ اندرکشید
 بفرمود شاپور قا شد دیر
 نوشتند نامه بهر مهنتری¹⁹ 385
 سر نامه کرد آفرین مهران
 که اوراست²³ بر نیکویی دسترس
 همو آفریننده روزگار
- درفش خور آمد ز بالا پدید
 قلم خواست و انقاس¹⁷ و مشک و حریر¹⁸
 بهر پادشاهی²⁰ و هر کشوری²¹
 ز ما بنده²² بر کردگار جهان
 بنیرو نیازش²⁴ نیاید²⁵ بکس
 بنیکی همو باشد²⁶ آموزگار²⁷

VI-⁵ وزو- VI-⁴ میخ دارد- VI-³ 2 VI-6. op. بر درید- IV بطریقید- I بر طپید- K¹
 I - доб.: 9 همه- IV, VI 8 VI-6. op. هر دو- IV 6 تیغ بارد
 بی اندازه کشتند رومی سوار * فزون از ده و دو هزاران شهمار
 فراز و گهی- K, IV, VI-¹³ و کردند بسپار- VI-¹² خیمه- K, I, IV-¹¹ نیکی خوار- I-¹⁰
 I, IV, روزرا دامن- K-¹⁶ 15 VI-6. op. شادمان و گهی در [با- VI-] IV, VI-¹⁴ در [بر- VI-]
 کشوری- K, I, IV, VI-¹⁹ عبیر- K, VI-¹⁸ قرطاس- K-¹⁷ شد روز و شب دامن- VI-
 کز ویست- VI او داد- K-²³ باد- K, I, IV, VI-²² مهنتری- K, I, IV, VI-²¹ نامداری- VI-²⁰
 جز او نیست- IV-²⁶ نیازش نیاید بگیتی- VI-²⁵ نیاید نیازش- K-²⁴ 27 VI-6. op.

نہفتہ بجستند کار جهان
 بر شاه گردن فراز آمدند
 همی هیچ نندیشد از کارزار²
 بتاراج کردن⁴ بهر پہلوی
 سپاهش همه چون⁵ رمہ بی شبان
 پسند آمدش زیستن⁶ با آرزوی⁷
 همه رنجها بر دلش¹⁰ باد شد¹¹
 زره دار و برگستوان و سوار
 سپہ را سوی طیسفون برکشید¹³
 چو روشن شدی روی بر تافتی¹⁴
 بران راه¹⁶ بی راه خود یا گروہ
 همی¹⁷ دیدہ بان بود بی راه و راه
 طلایہ همی راند¹⁸ پیش اندرون
 ز قیصر نبودش بدل در هراس
 غو پاسمندان چو²¹ بانگ خروسی²²
 ازان تاختن خود کہ²⁵ آگاہ بود
 ز لشکر نبود اندران مرز جای
 عنان کنیی بارگی را سپرد
 بزد دست و گرز گران برکشید
 جرنگیدن گرز و ہندی درای²⁷
 چکاچاک برخاست از ہر سوی

برفتند کار آگہان ناگہان
 بدیدند¹ ہرگونہ باز آمدند
 کہ قیصر ز می خوردن و از شکار
 سپاہش پراگندہ از³ ہر سوی
 نہ روزی طلایہ نہ شب پاسبان
 نہ بیند همی دشمن از هیچ روی
 چو شاپور بشنید⁸ زان شاد شد⁹
 گزین کرد ز ایرانیان سہ¹² ہزار
 شب تیرہ جوشن بہر درکشید
 بتیرہ شبان تیز بشتافتی¹⁴
 همی راندی در پیابان¹⁵ و کوہ
 فزون از دو فرسنگ پیش سپاہ
 چنین تا بنزدیک طیسفون
 بلشکرگہ آمد گذشتہ دو پاس¹⁹
 ازان مرز بشنید آواز کوسی²⁰
 پر از خیمہ یک²³ دشت و²⁴ خرگاہ بود
 ز می مست قیصر بپردہ سرای
 چو گیتی²⁶ چنان دید شاپور گرد
 سپہ را بلشکرگہ اندرکشید
 بابہر اندر آمد دم کزنای
 دہادہ برآمد ز ہر پہلوی

355

360

365

370

¹ K, I, IV—چو دیدند ² K, I—روزگار ³ K, I, VI—بر ⁴ VI—رفتہ ⁵ K, I, IV—بشنید شاپور ⁶ K, I, IV—تازہ روی ⁷ VI—پیش او ⁸ K, I, IV—گشت ⁹ K, I, IV—فتند ¹⁰ K—گشت ¹¹ K, I, IV—ہمہ ¹² I—دہ ¹³ K, VI—ہمہ ¹⁴ K, I, IV—رفت ¹⁵ VI—گشتن سپاس ¹⁶ K, VI—بر ¹⁷ K, I, IV, VI—و ¹⁸ K, I, IV, VI—و ¹⁹ K, I, IV, VI—و ²⁰ K, VI—جرمن ²¹ K, VI—و ²² K, VI—و ²³ K—و ²⁴ L, K—و ²⁵ L, K—و ²⁶ L, K—و ²⁷ L, K—و ²⁸ L, K—و ²⁹ L, K—و ³⁰ L, K—و ³¹ L, K—و ³² L, K—و ³³ L, K—و ³⁴ L, K—و ³⁵ L, K—و ³⁶ L, K—و ³⁷ L, K—و ³⁸ L, K—و ³⁹ L, K—و ⁴⁰ L, K—و ⁴¹ L, K—و ⁴² L, K—و ⁴³ L, K—و ⁴⁴ L, K—و ⁴⁵ L, K—و ⁴⁶ L, K—و ⁴⁷ L, K—و ⁴⁸ L, K—و ⁴⁹ L, K—و ⁵⁰ L, K—و ⁵¹ L, K—و ⁵² L, K—و ⁵³ L, K—و ⁵⁴ L, K—و ⁵⁵ L, K—و ⁵⁶ L, K—و ⁵⁷ L, K—و ⁵⁸ L, K—و ⁵⁹ L, K—و ⁶⁰ L, K—و ⁶¹ L, K—و ⁶² L, K—و ⁶³ L, K—و ⁶⁴ L, K—و ⁶⁵ L, K—و ⁶⁶ L, K—و ⁶⁷ L, K—و ⁶⁸ L, K—و ⁶⁹ L, K—و ⁷⁰ L, K—و ⁷¹ L, K—و ⁷² L, K—و ⁷³ L, K—و ⁷⁴ L, K—و ⁷⁵ L, K—و ⁷⁶ L, K—و ⁷⁷ L, K—و ⁷⁸ L, K—و ⁷⁹ L, K—و ⁸⁰ L, K—و ⁸¹ L, K—و ⁸² L, K—و ⁸³ L, K—و ⁸⁴ L, K—و ⁸⁵ L, K—و ⁸⁶ L, K—و ⁸⁷ L, K—و ⁸⁸ L, K—و ⁸⁹ L, K—و ⁹⁰ L, K—و ⁹¹ L, K—و ⁹² L, K—و ⁹³ L, K—و ⁹⁴ L, K—و ⁹⁵ L, K—و ⁹⁶ L, K—و ⁹⁷ L, K—و ⁹⁸ L, K—و ⁹⁹ L, K—و ¹⁰⁰ L, K—و ¹⁰¹ L, K—و ¹⁰² L, K—و ¹⁰³ L, K—و ¹⁰⁴ L, K—و ¹⁰⁵ L, K—و ¹⁰⁶ L, K—و ¹⁰⁷ L, K—و ¹⁰⁸ L, K—و ¹⁰⁹ L, K—و ¹¹⁰ L, K—و ¹¹¹ L, K—و ¹¹² L, K—و ¹¹³ L, K—و ¹¹⁴ L, K—و ¹¹⁵ L, K—و ¹¹⁶ L, K—و ¹¹⁷ L, K—و ¹¹⁸ L, K—و ¹¹⁹ L, K—و ¹²⁰ L, K—و ¹²¹ L, K—و ¹²² L, K—و ¹²³ L, K—و ¹²⁴ L, K—و ¹²⁵ L, K—و ¹²⁶ L, K—و ¹²⁷ L, K—و ¹²⁸ L, K—و ¹²⁹ L, K—و ¹³⁰ L, K—و ¹³¹ L, K—و ¹³² L, K—و ¹³³ L, K—و ¹³⁴ L, K—و ¹³⁵ L, K—و ¹³⁶ L, K—و ¹³⁷ L, K—و ¹³⁸ L, K—و ¹³⁹ L, K—و ¹⁴⁰ L, K—و ¹⁴¹ L, K—و ¹⁴² L, K—و ¹⁴³ L, K—و ¹⁴⁴ L, K—و ¹⁴⁵ L, K—و ¹⁴⁶ L, K—و ¹⁴⁷ L, K—و ¹⁴⁸ L, K—و ¹⁴⁹ L, K—و ¹⁵⁰ L, K—و ¹⁵¹ L, K—و ¹⁵² L, K—و ¹⁵³ L, K—و ¹⁵⁴ L, K—و ¹⁵⁵ L, K—و ¹⁵⁶ L, K—و ¹⁵⁷ L, K—و ¹⁵⁸ L, K—و ¹⁵⁹ L, K—و ¹⁶⁰ L, K—و ¹⁶¹ L, K—و ¹⁶² L, K—و ¹⁶³ L, K—و ¹⁶⁴ L, K—و ¹⁶⁵ L, K—و ¹⁶⁶ L, K—و ¹⁶⁷ L, K—و ¹⁶⁸ L, K—و ¹⁶⁹ L, K—و ¹⁷⁰ L, K—و ¹⁷¹ L, K—و ¹⁷² L, K—و ¹⁷³ L, K—و ¹⁷⁴ L, K—و ¹⁷⁵ L, K—و ¹⁷⁶ L, K—و ¹⁷⁷ L, K—و ¹⁷⁸ L, K—و ¹⁷⁹ L, K—و ¹⁸⁰ L, K—و ¹⁸¹ L, K—و ¹⁸² L, K—و ¹⁸³ L, K—و ¹⁸⁴ L, K—و ¹⁸⁵ L, K—و ¹⁸⁶ L, K—و ¹⁸⁷ L, K—و ¹⁸⁸ L, K—و ¹⁸⁹ L, K—و ¹⁹⁰ L, K—و ¹⁹¹ L, K—و ¹⁹² L, K—و ¹⁹³ L, K—و ¹⁹⁴ L, K—و ¹⁹⁵ L, K—و ¹⁹⁶ L, K—و ¹⁹⁷ L, K—و ¹⁹⁸ L, K—و ¹⁹⁹ L, K—و ²⁰⁰ L, K—و ²⁰¹ L, K—و ²⁰² L, K—و ²⁰³ L, K—و ²⁰⁴ L, K—و ²⁰⁵ L, K—و ²⁰⁶ L, K—و ²⁰⁷ L, K—و ²⁰⁸ L, K—و ²⁰⁹ L, K—و ²¹⁰ L, K—و ²¹¹ L, K—و ²¹² L, K—و ²¹³ L, K—و ²¹⁴ L, K—و ²¹⁵ L, K—و ²¹⁶ L, K—و ²¹⁷ L, K—و ²¹⁸ L, K—و ²¹⁹ L, K—و ²²⁰ L, K—و ²²¹ L, K—و ²²² L, K—و ²²³ L, K—و ²²⁴ L, K—و ²²⁵ L, K—و ²²⁶ L, K—و ²²⁷ L, K—و ²²⁸ L, K—و ²²⁹ L, K—و ²³⁰ L, K—و ²³¹ L, K—و ²³² L, K—و ²³³ L, K—و ²³⁴ L, K—و ²³⁵ L, K—و ²³⁶ L, K—و ²³⁷ L, K—و ²³⁸ L, K—و ²³⁹ L, K—و ²⁴⁰ L, K—و ²⁴¹ L, K—و ²⁴² L, K—و ²⁴³ L, K—و ²⁴⁴ L, K—و ²⁴⁵ L, K—و ²⁴⁶ L, K—و ²⁴⁷ L, K—و ²⁴⁸ L, K—و ²⁴⁹ L, K—و ²⁵⁰ L, K—و ²⁵¹ L, K—و ²⁵² L, K—و ²⁵³ L, K—و ²⁵⁴ L, K—و ²⁵⁵ L, K—و ²⁵⁶ L, K—و ²⁵⁷ L, K—و ²⁵⁸ L, K—و ²⁵⁹ L, K—و ²⁶⁰ L, K—و ²⁶¹ L, K—و ²⁶² L, K—و ²⁶³ L, K—و ²⁶⁴ L, K—و ²⁶⁵ L, K—و ²⁶⁶ L, K—و ²⁶⁷ L, K—و ²⁶⁸ L, K—و ²⁶⁹ L, K—و ²⁷⁰ L, K—و ²⁷¹ L, K—و ²⁷² L, K—و ²⁷³ L, K—و ²⁷⁴ L, K—و ²⁷⁵ L, K—و ²⁷⁶ L, K—و ²⁷⁷ L, K—و ²⁷⁸ L, K—و ²⁷⁹ L, K—و ²⁸⁰ L, K—و ²⁸¹ L, K—و ²⁸² L, K—و ²⁸³ L, K—و ²⁸⁴ L, K—و ²⁸⁵ L, K—و ²⁸⁶ L, K—و ²⁸⁷ L, K—و ²⁸⁸ L, K—و ²⁸⁹ L, K—و ²⁹⁰ L, K—و ²⁹¹ L, K—و ²⁹² L, K—و ²⁹³ L, K—و ²⁹⁴ L, K—و ²⁹⁵ L, K—و ²⁹⁶ L, K—و ²⁹⁷ L, K—و ²⁹⁸ L, K—و ²⁹⁹ L, K—و ³⁰⁰ L, K—و ³⁰¹ L, K—و ³⁰² L, K—و ³⁰³ L, K—و ³⁰⁴ L, K—و ³⁰⁵ L, K—و ³⁰⁶ L, K—و ³⁰⁷ L, K—و ³⁰⁸ L, K—و ³⁰⁹ L, K—و ³¹⁰ L, K—و ³¹¹ L, K—و ³¹² L, K—و ³¹³ L, K—و ³¹⁴ L, K—و ³¹⁵ L, K—و ³¹⁶ L, K—و ³¹⁷ L, K—و ³¹⁸ L, K—و ³¹⁹ L, K—و ³²⁰ L, K—و ³²¹ L, K—و ³²² L, K—و ³²³ L, K—و ³²⁴ L, K—و ³²⁵ L, K—و ³²⁶ L, K—و ³²⁷ L, K—و ³²⁸ L, K—و ³²⁹ L, K—و ³³⁰ L, K—و ³³¹ L, K—و ³³² L, K—و ³³³ L, K—و ³³⁴ L, K—و ³³⁵ L, K—و ³³⁶ L, K—و ³³⁷ L, K—و ³³⁸ L, K—و ³³⁹ L, K—و ³⁴⁰ L, K—و ³⁴¹ L, K—و ³⁴² L, K—و ³⁴³ L, K—و ³⁴⁴ L, K—و ³⁴⁵ L, K—و ³⁴⁶ L, K—و ³⁴⁷ L, K—و ³⁴⁸ L, K—و ³⁴⁹ L, K—و ³⁵⁰ L, K—و ³⁵¹ L, K—و ³⁵² L, K—و ³⁵³ L, K—و ³⁵⁴ L, K—و ³⁵⁵ L, K—و ³⁵⁶ L, K—و ³⁵⁷ L, K—و ³⁵⁸ L, K—و ³⁵⁹ L, K—و ³⁶⁰ L, K—و ³⁶¹ L, K—و ³⁶² L, K—و ³⁶³ L, K—و ³⁶⁴ L, K—و ³⁶⁵ L, K—و ³⁶⁶ L, K—و ³⁶⁷ L, K—و ³⁶⁸ L, K—و ³⁶⁹ L, K—و ³⁷⁰ L, K—و ³⁷¹ L, K—و ³⁷² L, K—و ³⁷³ L, K—و ³⁷⁴ L, K—و ³⁷⁵ L, K—و ³⁷⁶ L, K—و ³⁷⁷ L, K—و ³⁷⁸ L, K—و ³⁷⁹ L, K—و ³⁸⁰ L, K—و ³⁸¹ L, K—و ³⁸² L, K—و ³⁸³ L, K—و ³⁸⁴ L, K—و ³⁸⁵ L, K—و ³⁸⁶ L, K—و ³⁸⁷ L, K—و ³⁸⁸ L, K—و ³⁸⁹ L, K—و ³⁹⁰ L, K—و ³⁹¹ L, K—و ³⁹² L, K—و ³⁹³ L, K—و ³⁹⁴ L, K—و ³⁹⁵ L, K—و ³⁹⁶ L, K—و ³⁹⁷ L, K—و ³⁹⁸ L, K—و ³⁹⁹ L, K—و ⁴⁰⁰ L, K—و ⁴⁰¹ L, K—و ⁴⁰² L, K—و ⁴⁰³ L, K—و ⁴⁰⁴ L, K—و ⁴⁰⁵ L, K—و ⁴⁰⁶ L, K—و ⁴⁰⁷ L, K—و ⁴⁰⁸ L, K—و ⁴⁰⁹ L, K—و ⁴¹⁰ L, K—و ⁴¹¹ L, K—و ⁴¹² L, K—و ⁴¹³ L, K—و ⁴¹⁴ L, K—و ⁴¹⁵ L, K—و ⁴¹⁶ L, K—و ⁴¹⁷ L, K—و ⁴¹⁸ L, K—و ⁴¹⁹ L, K—و ⁴²⁰ L, K—و ⁴²¹ L, K—و ⁴²² L, K—و ⁴²³ L, K—و ⁴²⁴ L, K—و ⁴²⁵ L, K—و ⁴²⁶ L, K—و ⁴²⁷ L, K—و ⁴²⁸ L, K—و ⁴²⁹ L, K—و ⁴³⁰ L, K—و ⁴³¹ L, K—و ⁴³² L, K—و ⁴³³ L, K—و ⁴³⁴ L, K—و ⁴³⁵ L, K—و ⁴³⁶ L, K—و ⁴³⁷ L, K—و ⁴³⁸ L, K—و ⁴³⁹ L, K—و ⁴⁴⁰ L, K—و ⁴⁴¹ L, K—و ⁴⁴² L, K—و ⁴⁴³ L, K—و ⁴⁴⁴ L, K—و ⁴⁴⁵ L, K—و ⁴⁴⁶ L, K—و ⁴⁴⁷ L, K—و ⁴⁴⁸ L, K—و ⁴⁴⁹ L, K—و ⁴⁵⁰ L, K—و ⁴⁵¹ L, K—و ⁴⁵² L, K—و ⁴⁵³ L, K—و ⁴⁵⁴ L, K—و ⁴⁵⁵ L, K—و ⁴⁵⁶ L, K—و ⁴⁵⁷ L, K—و ⁴⁵⁸ L, K—و ⁴⁵⁹ L, K—و ⁴⁶⁰ L, K—و ⁴⁶¹ L, K—و ⁴⁶² L, K—و ⁴⁶³ L, K—و ⁴⁶⁴ L, K—و ⁴⁶⁵ L, K—و ⁴⁶⁶ L, K—و ⁴⁶⁷ L, K—و ⁴⁶⁸ L, K—و ⁴⁶⁹ L, K—و ⁴⁷⁰ L, K—و ⁴⁷¹ L, K—و ⁴⁷² L, K—و ⁴⁷³ L, K—و ⁴⁷⁴ L, K—و ⁴⁷⁵ L, K—و ⁴⁷⁶ L, K—و ⁴⁷⁷ L, K—و ⁴⁷⁸ L, K—و ⁴⁷⁹ L, K—و ⁴⁸⁰ L, K—و ⁴⁸¹ L, K—و ⁴⁸² L, K—و ⁴⁸³ L, K—و ⁴⁸⁴ L, K—و ⁴⁸⁵ L, K—و ⁴⁸⁶ L, K—و ⁴⁸⁷ L, K—و ⁴⁸⁸ L, K—و ⁴⁸⁹ L, K—و ⁴⁹⁰ L, K—و ⁴⁹¹ L, K—و ⁴⁹² L, K—و ⁴⁹³ L, K—و ⁴⁹⁴ L, K—و ⁴⁹⁵ L, K—و ⁴⁹⁶ L, K—و ⁴⁹⁷ L, K—و ⁴⁹⁸ L, K—و ⁴⁹⁹ L, K—و ⁵⁰⁰ L, K—و ⁵⁰¹ L, K—و ⁵⁰² L, K—و ⁵⁰³ L, K—و ⁵⁰⁴ L, K—و ⁵⁰⁵ L, K—و ⁵⁰⁶ L, K—و ⁵⁰⁷ L, K—و ⁵⁰⁸ L, K—و ⁵⁰⁹ L, K—و ⁵¹⁰ L, K—و ⁵¹¹ L, K—و ⁵¹² L, K—و ⁵¹³ L, K—و ⁵¹⁴ L, K—و ⁵¹⁵ L, K—و ⁵¹⁶ L, K—و ⁵¹⁷ L, K—و ⁵¹⁸ L, K—و ⁵¹⁹ L, K—و ⁵²⁰ L, K—و ⁵²¹ L, K—و ⁵²² L, K—و ⁵²³ L, K—و ⁵²⁴ L, K—و ⁵²⁵ L, K—و ⁵²⁶ L, K—و ⁵²⁷ L, K—و ⁵²⁸ L, K—و ⁵²⁹ L, K—و ⁵³⁰ L, K—و ⁵³¹ L, K—و ⁵³² L, K—و ⁵³³ L, K—و ⁵³⁴ L, K—و ⁵³⁵ L, K—و ⁵³⁶ L, K—و ⁵³⁷ L, K—و ⁵³⁸ L, K—و ⁵³⁹ L, K—و ⁵⁴⁰ L, K—و ⁵⁴¹ L, K—و ⁵⁴² L, K—و ⁵⁴³ L, K—و ⁵⁴⁴ L, K—و ⁵⁴⁵ L, K—و ⁵⁴⁶ L, K—و ⁵⁴⁷ L, K—و ⁵⁴⁸ L, K—و ⁵⁴⁹ L, K—و ⁵⁵⁰ L, K—و ⁵⁵¹ L, K—و ⁵⁵² L, K—و ⁵⁵³ L, K—و ⁵⁵⁴ L, K—و ⁵⁵⁵ L, K—و ⁵⁵⁶ L, K—و ⁵⁵⁷ L, K—و ⁵⁵⁸ L, K—و ⁵⁵⁹ L, K—و ⁵⁶⁰ L, K—و ⁵⁶¹ L, K—و ⁵⁶² L, K—و ⁵⁶³ L, K—و ⁵⁶⁴ L, K—و ⁵⁶⁵ L, K—و ⁵⁶⁶ L, K—و ⁵⁶⁷ L, K—و ⁵⁶⁸ L, K—و ⁵⁶⁹ L, K—و ⁵⁷⁰ L, K—و ⁵⁷¹ L, K—و ⁵⁷² L, K—و ⁵⁷³ L, K—و ⁵⁷⁴ L, K—و ⁵⁷⁵ L, K—و ⁵⁷⁶ L, K—و ⁵⁷⁷ L, K—و ⁵⁷⁸ L, K—و ⁵⁷⁹ L, K—و ⁵⁸⁰ L, K—و ⁵⁸¹ L, K—و ⁵⁸² L, K—و ⁵⁸³ L, K—و ⁵⁸⁴ L, K—و ⁵⁸⁵ L, K—و ⁵⁸⁶ L, K—و ⁵⁸⁷ L, K—و ⁵⁸⁸ L, K—و ⁵⁸⁹ L, K—و ⁵⁹⁰ L, K—و ⁵⁹¹ L, K—و ⁵⁹² L, K—و ⁵⁹³ L, K—و ⁵⁹⁴ L, K—و ⁵⁹⁵ L, K—و ⁵⁹⁶ L, K—و ⁵⁹⁷ L, K—و ⁵⁹⁸ L, K—و ⁵⁹⁹ L, K—و ⁶⁰⁰ L, K—و ⁶⁰¹ L, K—و ⁶⁰² L, K—و ⁶⁰³ L, K—و ⁶⁰⁴ L, K—و ⁶⁰⁵ L, K—و ⁶⁰⁶ L, K—و ⁶⁰⁷ L, K—و ⁶⁰⁸ L, K—و ⁶⁰⁹ L, K—و ⁶¹⁰ L, K—و ⁶¹¹ L, K—و ⁶¹² L, K—و ⁶¹³ L, K—و ⁶¹⁴ L, K—و ⁶¹⁵ L, K—و ⁶¹⁶ L, K—و ⁶¹⁷ L, K—و ⁶¹⁸ L, K—و ⁶¹⁹ L, K—و ⁶²⁰ L, K—و ⁶²¹ L, K—و ⁶²² L, K—و ⁶²³ L, K—و ⁶²⁴ L, K—و ⁶²⁵ L, K—و ⁶²⁶ L, K—و ⁶²⁷ L, K—و ⁶²⁸ L, K—و ⁶²⁹ L, K—و ⁶³⁰ L, K—و ⁶³¹ L, K—و ⁶³² L, K—و ⁶³³ L, K—و ⁶³⁴ L, K—و ⁶³⁵ L, K—و ⁶³⁶ L, K—و ⁶³⁷ L, K—و ⁶³⁸ L, K—و ⁶³⁹ L, K—و ⁶⁴⁰ L, K—و ⁶⁴¹ L, K—و ⁶⁴² L, K—و ⁶⁴³ L, K—و ⁶⁴⁴ L, K—و ⁶⁴⁵ L, K—و ⁶⁴⁶ L, K—و ⁶⁴⁷ L, K—و ⁶⁴⁸ L, K—و ⁶⁴⁹ L, K—و ⁶⁵⁰ L, K—و ⁶⁵¹ L, K—و ⁶⁵² L, K—و ⁶⁵³ L, K—و ⁶⁵⁴ L, K—و ⁶⁵⁵ L, K—و ⁶⁵⁶ L, K—و ⁶⁵⁷ L, K—و ⁶⁵⁸ L, K—و ⁶⁵⁹ L, K—و ⁶⁶⁰ L, K—و ⁶⁶¹ L, K—و ⁶⁶² L, K—و ⁶⁶³ L, K—و ⁶⁶⁴ L, K—و ⁶⁶⁵ L, K—و ⁶⁶⁶ L, K—و ⁶⁶⁷ L, K—و ⁶⁶⁸ L, K—و ⁶⁶⁹ L, K—و ⁶⁷⁰ L, K—و ⁶⁷¹ L, K—و ⁶⁷² L, K—و ⁶⁷³ L, K—و ⁶⁷⁴ L, K—و ⁶⁷⁵ L, K—و ⁶⁷⁶ L, K—و ⁶⁷⁷ L, K—و ⁶⁷⁸ L, K—و ⁶⁷⁹ L, K—و ⁶⁸⁰ L, K—و ⁶⁸¹ L, K—و ⁶⁸² L, K—و ⁶⁸³ L, K—و ⁶⁸⁴ L, K—و ⁶⁸⁵ L, K—و ⁶⁸⁶ L, K—و ⁶⁸⁷ L, K—و ⁶⁸⁸ L, K—و ⁶⁸⁹ L, K—و ⁶⁹⁰ L, K—و ⁶⁹¹ L, K—و ⁶⁹² L, K—و ⁶⁹³ L, K—و ⁶⁹⁴ L, K—و ⁶⁹⁵ L, K—و ⁶⁹⁶ L, K—و ⁶⁹⁷ L, K—و ⁶⁹⁸ L, K—و ⁶⁹⁹ L, K—و ⁷⁰⁰ L, K—و ⁷⁰¹ L, K—و ⁷⁰² L, K—و ⁷⁰³ L, K—و ⁷⁰⁴ L, K—و ⁷⁰⁵ L, K—و ⁷⁰⁶ L, K—و ⁷⁰⁷ L, K—و ⁷⁰⁸ L, K—و ⁷⁰⁹ L, K—و ⁷¹⁰ L, K—و ⁷¹¹ L, K—و ⁷¹² L, K—و ⁷¹³ L, K—و ⁷¹⁴ L, K—و ⁷¹⁵ L, K—و ⁷¹⁶ L, K—و ⁷¹⁷ L, K—و ⁷¹⁸ L, K—و ⁷¹⁹ L, K—و ⁷²⁰ L, K—و ⁷²¹ L, K—و ⁷²² L, K—و ⁷²³ L, K—و ⁷²⁴ L, K—و ⁷²⁵ L, K—و ⁷²⁶ L, K—و ⁷²⁷ L, K—و ⁷²⁸ L, K—و ⁷²⁹ L, K—و ⁷³⁰ L, K—و ⁷³¹ L, K—و ⁷³² L, K—و ⁷³³ L, K—و ⁷³⁴ L, K—و ⁷³⁵ L, K—و ⁷³⁶ L, K—و ⁷³⁷ L, K—و ⁷³⁸ L, K—و ⁷³⁹ L, K—و ⁷⁴⁰ L, K—و ⁷⁴¹ L, K—و ⁷⁴² L, K—و ⁷⁴³ L, K—و ⁷⁴⁴ L, K—و ⁷⁴⁵ L, K—و ⁷⁴⁶ L, K—و ⁷⁴⁷ L, K—و ⁷⁴⁸ L, K—و ⁷⁴⁹ L, K—و ⁷⁵⁰ L, K—و ⁷⁵¹ L, K—و ⁷⁵² L, K—و ⁷⁵³ L, K—و ⁷⁵⁴ L, K—و ⁷⁵⁵ L, K—و ⁷⁵⁶ L, K—و ⁷⁵⁷ L, K—و ⁷⁵⁸ L, K—و ⁷⁵⁹ L, K—و ⁷⁶⁰ L, K—و ⁷⁶¹ L, K—و ⁷⁶² L, K—و ⁷⁶³ L, K—و ⁷⁶⁴ L, K—و ⁷⁶⁵ L, K—و ⁷⁶⁶ L, K—و ⁷⁶⁷ L, K—و ⁷⁶⁸ L, K—و ⁷⁶⁹ L, K—و ⁷⁷⁰ L, K—و ⁷⁷¹ L, K—و ⁷⁷² L, K—و ⁷⁷³ L, K—و ⁷⁷⁴ L, K—و ⁷⁷⁵ L, K—و ⁷⁷⁶ L, K—و ⁷⁷⁷ L, K—و ⁷⁷⁸ L, K—و ⁷⁷⁹ L, K—و ⁷⁸⁰ L, K—و ⁷⁸¹ L, K—و ⁷⁸² L, K—و ⁷⁸³ L, K—و ⁷⁸⁴ L, K—و ⁷⁸⁵ L, K—و ⁷⁸⁶ L, K—و ⁷⁸⁷ L, K—و ⁷⁸⁸ L, K—و ⁷⁸⁹ L, K—و ⁷⁹⁰ L, K—و ⁷⁹¹ L, K—و ⁷⁹² L, K—و ⁷⁹³ L, K—و ⁷⁹⁴ L, K—و ⁷⁹⁵ L, K—و ⁷⁹⁶ L, K—و ⁷⁹⁷ L, K—و ⁷⁹⁸ L, K—و ⁷⁹⁹ L, K—و ⁸⁰⁰ L, K—و ⁸⁰¹ L, K—و ⁸⁰² L, K—و ⁸⁰³ L, K—و ⁸⁰⁴ L, K—و ⁸⁰⁵ L, K—و ⁸⁰⁶ L, K—و ⁸⁰⁷ L, K—و ⁸⁰⁸ L, K—و ⁸⁰⁹ L

بگفت آنچ^۳ او کرد پیدا ز مهر
که فرخنده بادا برو روزگار
بود^۵ بنده پرهنر^۶ بنده پی
گشاده دل و نازپرونده را
وگر پادشاهی و راه منست^۸
طلایه پراگنده بر^۹ ره کنید
نباید که آگاهی آید برون
که بیدار شد فر شاهنشاهی
دل و پشت ایرانیان بشکنند
نه^{۱۴} پیچیم^{۱۵} با بخت شاداب اوی
ز^{۱۸} لشکر به بندیم^{۱۷} بر پیشه^{۱۸} راه
نهانی مگر باغ بی خو کنیم^{۲۰}
طلایه بروز و بشب پاسمان
کسی خسپد ایمن گشاده میان^{۲۴}

هم آزادی آن بت^۱ خوب چهر
کزو یافتیم جان و از کردگار^۳
وگر^۴ شهریاری و فرخنده پی
منم بنده این مهربان بنده را^۷
ز هر سو که اکنون سپاه منست
همه کسی فرستید و آگه کنید
به^{۱۰} بندید ویژه ره طیسفون
چو قیصر بیابد ز ما آگاهی
بیاید سپاه^{۱۱} مرا برکنند
کنون ما^{۱۲} نداریم پایاب^{۱۳} اوی
چو موبد بیاید بیارد سپاه
بسازیم و آرایش^{۱۹} نو کنیم
بباید بهر گوشه پی^{۲۱} دیده بان^{۲۲}
ازان پس نمائیم^{۲۳} از رومیان

335

340

345

۱۰

که شد مردم لشکری شش^{۲۵} هزار
سوی طیسفون کار دیده مهان^{۲۶}
ازان^{۲۷} برز درگاه با فره پی^{۲۸}

بسی برنیماید برین روزگار
فرستاد شاپور کار آگاهان
بدان تا ز قیصر دهند آگاهی

350

شود—K, I, IV, VI—^۵ اگر—I, IV, VI—^۴ روزگار—K—^۳ آنکه—IV—^۲ پرده—IV—برده—K, I, VI—^۱
در—VI—^۹ 66, 337, 338 оп. VI—^۸ برده را—IV—^۷ در جهان بنده—VI—پرهنر بنده—^۶ JL—
نتابیم—K—^{۱۵} به—IV—^{۱۴} ما قاب—VI—^{۱۲} تا—VI—^{۱۱} بیارد سپاه و—K, VI—^{۱۰} چو—K—^{۱۰}
K—^{۱۹} ببندیم بر پیشه و مور—VI—مرد—K—^{۱۸} ببندیم بر مور و—I—بندد—K—^{۱۷} که—K—^{۱۶}
نمائیم که—I, IV—^{۲۳} (нет рифмы). پاسمان—VI—^{۲۲} کشوری—I—^{۲۱} 6. оп. VI—^{۲۰} آرایش—IV—
VI—6. оп.; K—вместо 66, 346, 347: ^{۲۴}

طلایه بروز و بشب پاسمان * ازان پس نمائیم که از رومیان
که پیدا شد این فر—K—^{۲۸} بدین—I, IV—^{۲۷} نهان—JL, K—^{۲۶} لشکری ده—IV, VI—^{۲۵}
VI—6. оп. شاهنشاهی

که پیدا شد آن فرّ شاپور شاه
 فرستاده موبد آمد دوان²
 بگفت آنک در باغ شادی و بخت
 سپید ز گفتار او گشت شاد⁴
 320 بدار گفت ای جهاندار راست
 که دانست هرگز که شاپور شاه
 سپاسی از تو ای دادگر یک خدای
 چو شب برکشید¹⁴ آن درفش سپاه
 325 فر از آمد از هر سوی لشکری
 سوی سورهستان¹⁸ سر برافراختند
 بدرگاه پالیزیان آمدند
 چو لشکر شد آسوده²⁰ بر دزسرای
 پشاه جهان گفت پس²² میزبان²³
 سپاه انجمن شد بدین دزسرای
 330 بفرمود تا برگشادند²⁷ راه
 چو²⁹ رفتند نزدیک آن نامجوی³⁰
 مهانرا همه شاه³¹ در بر گرفت
 بگفت آنک³² از چرم خر دیده بود

تو از هر سوی انجمن کن سپاه¹
 ز جایی که بد تا در پهلوان
 شکفته شد آن خسروانی درخت³
 دلش پر ز کین گشت⁵ و لب⁶ پر ز باد⁷
 پرستش کنی⁸ جز ترا ناسزاست
 به پیند سپه نیز⁹ و¹⁰ اورا سپاه¹¹
 جهاندار و بر نیکویی¹² رهنمای¹³
 ستاره پدید آمد از¹⁵ گرد ماه
 بجایی که بد در جهان¹⁶ مهتری¹⁷
 یگان و دوگانه همی تاختند
 بشادی بر میزبان آمدند¹⁹
 بنزدیک شاه آمد آن پاکسرای²¹
 خجستست بر ماه²⁴ پالیزیان²⁵
 نگه کن کنون تا چه آیدت رای²⁶
 اگرچه فرومایه بد جایگاه²⁸
 یکایک نهادند بر خاک روی
 ز بدها خروشیدن اندر گرفت
 سخنها³³ قیصر که بشنیده³⁴ بود

کرد-I⁵ شاد شد-K, IV⁴ دمان-K² 6. 317. K-6. 1
 دل او پر از کین و پر باد شد-IV روانش ز اندیشه آزاد شد-K⁷ سر-VI⁶
 IV-بگاه-I, VI¹¹ و-I, VI¹⁰ را-K⁹ پرستش کسی-IV پرستش کنم-I, VI⁸
 نامور-K¹⁶ و-I, IV, VI¹⁵ درکشید-VI¹⁴ 6. 317. VI-13 نیکو ده-K¹² کز بنهد کلاه
 :K-19 6. 317. I, IV, VI-18 مهتری یا سری-VI¹⁷ 6. 317. I-17
 سبک باغبان رفت و بردش نماز * بدو گفت کای شاه گردن فر از
 ای-I کای-K²² 6. 317. IV, VI-21 انبوه-K, I²⁰
 K-27 6. 317. K-26 تو همی [یکی-I] میزبان-K, I²⁵ شاه-IV, VI²⁴ مرزبان-K²³
 I, IV-33 آنچ-K³² شاد-K³¹ ماه روی-IV³⁰ د-K²⁹ بارگاه-I, IV²⁸ کشیدند
 که از قیصر اشنیده-K³⁴ سخنها

چو بگشاد در باغبان رفت راست
بدو مهر¹ بنمود² و بردش نماز
ز شادی دل رای زن⁴ بردمید
بدان⁵ باغبان گفت کاین⁶ مهر کیست⁷
نشسته بباغ منست این سوار⁸
خردمند و¹⁰ بازیب و بافرهی
نشان که دارد بیبالا و روی¹²
بدیدست¹³ سرو از لب¹⁴ جویبار¹⁵
برش چون بر شیر و چهرش¹⁶ چو خون
همی زیب تاج آید از مهر¹⁸ اوی¹⁹

بآواز زان بارگه بار خواست
چو آمد بنزدیک موبد فراز
چو موبد نگه کرد و آن مهره³ دید
وزان پس بران نام چندی گریست
چنین داد پاسخ که ای نامدار
یکی ماه با وی⁹ چو سرو سهی
بدو گفت موبد که ای¹¹ نامجوی
بدو باغبان گفت هر کو بهار
دو بازو بکردار ران هیون
همی رنگ شرم آید از مهر¹⁷ اوی

305

310

۹

بروشن روان مرد دانا بدید
همان²² چهر او جز در²³ گاه نیست
فرستاد موبد بر پهلوان²⁴

چو پالیزبان گفت و²⁰ موبد شنید
که آن شیردل²¹ مرد جز شاه نیست
فرستاده یی جست روشن روان

315

دل اندر برش-I-⁴ گیل مهر-VI- و مهرش ب-K-³ داد آن مهر-VI-² برو مهره-K-¹
VI-دوب.: VI- کجا یابم این مرد را استوار-VI-⁸ چیست-K-⁷ این-K-⁶ بدو-K-⁵
که در انتظارش جگر خون شدست * ندانیم خود حال او چون شدست
بدو باغبان گفت کای هوشیار * نشسته بباغ منست این سوار
وزان پس بر آن مهر چندی گریست * پالیزبان گفت برگو که کیست
VI-دوب.: K-دوب.¹⁵ بر-I, IV, VI-¹⁴ و I-دوب.¹³
بیا و بیمن روی این رزمخواه * سپهر کیان و ستون سپاه
چو پالیز گفت-L-² VI-ب. оп.¹⁹ مهر-K, IV-¹⁸ چهر-K, IV-¹⁷ چهره-K, I, IV, VI-¹⁶
چهره [چهر-K] جز درخور-K, I, IV, VI-²³ چنان-VI-²² فشی-VI-²¹ و-I-²⁰ و چو
سم. 6. 317; K-دوب.: I-²⁴ در پهلوان
همان مهر شاپور بر دست اوی * فرستاد نزدیک آن نامجوی

۸

سپیده چو از کوه سر برکشید²
 بر میهمان⁴ شد خداوند باغ
 سرت برتر از ابر بارنده باد
 با آرام شایسته گاهی⁶ نبود
 نیایی نه پوشیدن و پرورش⁸
 من این خانه بگزیدم از تاج⁹ و تخت¹⁰
 بزمزم یکی پاسخی پرسمت¹²
 بیفزود نزدیک شه¹³ پایگاه¹⁴
 کجا¹⁶ موبد¹⁷ موبد اکنون کجاست
 که ای پاکدل مرد شیرین زبان
 بدان خانه موبدان موبدست
 که از مهتر ده²¹ گیل²² مهره²³ خواه
 گیل و مشک و می خواست²⁵ و آمد دمان²⁶
 بدان باغبان داد و کرد آفرین²⁷
 نگر تا چه گوید همه²⁸ گوش دار
 بر موبد²⁹ موبد آمد پگاه
 پراگنده گردان و در بسته دید

ببود آن شب و خورد و گفت¹ و شنید
 چو زرین درفش برآورد³ راغ
 بدو گفت روز تو فرخنده باد
 سزای دومان⁵ جایگاهی نبود
 چو میهمان درویش باشی⁷ خورش
 بدو گفت شاپور کای نیک بخت
 یکی زند و است آر با¹¹ برسمت
 بیاورد هرچش بفرمود شاه
 بزمزم بدو گفت¹⁵ برگوی راست
 چنین داد پاسخی و را باغبان
 دو چشم ز¹⁸ جایی که دارم¹⁹ نشست²⁰
 نهانی پیاپی زبان گفت شاه
 چو بشنید زو این سخن باغبان²⁴
 جهاندار بنهاد بر گیل نگیین
 بدو گفت کین گیل موبد سپار
 سپیده دمان مرد با مهر شاه
 چو نزدیک درگاه موبد رسید

290

295

300

¹ K, I, میزبان-IV ² چراغی برآمد ز-VI ³ I, IV-دمید ⁴ گفت و خورد-VI ⁵ J-از بهر-IV ⁶ K, I-گاه ⁷ I, IV-6. on. ⁸ J-جایی-VI ⁹ K, I, IV-6. on. ¹⁰ K, I, IV-6. on. ¹¹ K-بیماراسته-VI ¹² بیماراسته بر رسم وی-I, IV ¹³ K-بازگاه-VI ¹⁴ K-بازگاه-I, IV ¹⁵ K-بازگاه-I, IV ¹⁶ K, I, VI-موبدان ¹⁷ K, I, VI-موبد ¹⁸ K, VI-دارد ¹⁹ I-بس است ²⁰ I, IV-جست ²¹ I, IV, VI-مهر ²² J-دوب. ²³ I, IV, VI-مهر ²⁴ K, I, IV, VI-دوان ²⁵ K-دوب. ²⁶ K, I, IV, VI-دوان ²⁷ K-دوب. ²⁸ K, I, IV, VI-دوان ²⁹ K-دوب. ³⁰ K, I, IV, VI-دوان

بیاورد شاپور ازان گشت شاد * نگیین از بر گل یکی برنهاد
 موبدان-I, VI ²⁹ ترا-VI ³⁰ همی-K ²⁸

یکی بادیسرد از جگر برکشید
 چه آگاهی استمت ز ایران زمین
 ز تو دور بادا بد بدکش
 که از قیصر آمد بایرانیان³
 نماید اندران بوم⁴ کشت و درود
 پراگنده گشت آن بزرگ انجمن
 بزنگار پیش سکویا شدند
 بدور از⁶ بر و⁷ بوم و آرامگاه⁸
 که رخشان بدی همچو⁹ ماه اورمزد¹⁰
 ز بخت آب¹³ ایرانیان تیره شد
 ترا جاودان مهتری باد و ناز
 نیامد بایران بدان¹⁶ سرکشان¹⁷
 اسپرند سر تا سر اکنون بروم
 که بود آن زمان²⁰ شاهرا میزبان
 بماشی²³ بود خانه گیتی فروز
 که هر²⁶ کس که آرم مهمان نجست
 نیاز²⁸ آورد بخت تاریک اوی
 چو³⁰ گردد دلت رام برگوی نام³¹
 بمابر کنون میزبان³³ پادشاست

بخندید شاپور و بستند نمید
 بپالیزبان گفت کای¹ پاک دین
 چنین داد پاسخ که ای برمنش²
 بمیدخواه ما باد چندان زیان
 از ایران پراگنده شد هرک بود
 ز بس⁵ غارت و کشتن مرد و زن
 وزیشان بسی نیز ترسا شدند
 بسی جائلیقی بسر بر کلاه
 بدو گفت شاپور شاه اورمزد²⁷⁵
 کجا شد که قیصر¹¹ چنین چیره¹² شد
 بدو باغبان گفت کای سرفراز
 ازو مرده و زنده¹⁴ جایی¹⁵ نشان
 هرانکس که بودند ز¹⁸ آباد بوم
 برین¹⁹ زار بگریست پالیزبان
 بدو میزبان²¹ گفت کایدر²² سه روز
 که²⁴ دانا زد این داستان از نخست²⁵
 نباشد خرد هیچ²⁷ نزدیک اوی
 بماش و بیاسای و می خور بکام²⁹
 بدو گفت شاپور کآری³² رواست²⁸⁵

هم از-K-⁵ مرز-VI-⁴ بر ایرانیان-VI-³ کی منش-I, IV-² گومنش-K-² ای-K-¹

VI-¹⁰ چون ز-K, I, IV-⁹ VI-⁸ بدو داده از-K-⁷ ان-IV, VI-⁶

بدو آنگهی گفت شاپور گرد * کجا شد که قیصر کند دست برد
 زنده گر مرده-VI-¹⁴ کمر بخت-VI-¹³ خیره-I, IV-¹² چرا قیصر اکنون-VI-¹¹

بدو-IV-¹⁹ بود اندر-K, I, VI-¹⁸ بدین مرز و این-VI-¹⁶ مرده زنده بجایی-IV-¹⁵

چو-K-²⁴ نباشی-VI-²³ ایدر-K, IV, VI-²² باغبان-K-²¹ اندران-K-²⁰ بدین-I-

بجام-K, I, IV-²⁹ بپای-VI-²⁸ بیمار-K-²⁷ خردمند-K-²⁶ هر آذ-VI-²⁵ درست-K-²⁴

بما میزبان-VI-³³ مرزبان-IV-³² آری-K, VI-³¹ گویی بنام-K-³⁰ که-K-²⁹

- بیماد دمان¹ مرد پالیزبان
 دو تن دید با نیزه و درع و خود
 بدین بیگهی از کجا خاستی⁴
 بدو گفت شاپور کی نیکخواه
 یکی مرد ایرانیم راهجوی
 پر از دردم⁶ از قیصر و لشکرش
 گر امشب مرا میزبانی کنی
 برآنم که روزی بکار آیدت
 بدو باغبان گفت کین خان¹¹ تست
 بدان چیز کاید¹⁴ مرا دسترس
 فرود آمد از باره¹⁶ شاپور شاه
 خورش ساخت چندان¹⁷ زن باغبان
 چو نان خورده شد کار می ساختند
 سبک باغبان می بشاپور داد
 بدو گفت شاپور کای میزبان
 کسی کو می آرد نخست او خورد
 تو از من بسال اندکی برتری²⁵
 بدو باغبان گفت کای پرهنر
 تو باید که باشی برین پیشرو
 همی بوی تاج آید از موی تو
- 250
 255
 260
 265
- که هم نیکدل بود و هم میزبان
 ز شاپور پرسید² هست³ این درود
 چنین ساختن را بیماراستی⁴
 سخن چند پرسوی ز گم گرده راه
 گریزان بدین مرز بنهاد⁵ روی
 مبادا که بینم⁷ سر و افسرش
 هشیواری⁸ و مرزبانی کنی
 درختی که کشتی⁹ بیمار آیدت¹⁰
 تن¹² باغبان نیز مهمان¹³ تست
 بکوشم بیمار نگویم بکس¹⁵
 کنیزک همی رفت با او پراه
 ز هرگونه چندانک بودش توان¹⁸
 سبک مایه جای¹⁹ بپرداختند
 که بردار²⁰ ازان کس که آیدت²¹ یاد
 سخن گوی و²² پرمایه²³ پالیزبان
 چو پیشش بود سالیان و²⁴ خرد
 تو باید که چون می دهی می خوری²⁶
 نخست آن خورد می که بازیب تر²⁷
 که پیری بفرونگ و بر²⁸ سال نو
 همی رنگ عاج آید از روی²⁹ تو³⁰

فقال لساپور: ب- گفت- Л³ پرسید شهرا که VI- بهرام- I, IV² دوان- I, K¹
 من این جئت؟ و هل عندک من ساپور ملک فارسی خبر؟
 K, I, VI-6. оп. ستند- I⁴ من این جئت؟ و هل عندک من ساپور ملک فارسی خبر؟
 K, I, IV-6. оп. کاری- VI⁹ ی- IV⁸ پینی- K⁷ درد- K⁶ نهاده بدین مرز- IV, VI⁵
 هم رای- K¹³ دل- K¹² جان- IV, VI¹¹ جای- K¹¹ ب. оп.
 I, IV- چیز- K¹⁹ نهان- VI¹⁸ چندی- VI¹⁷ اسب- K, I, IV, VI¹⁶ VI-6. оп.
 Л- از هر که خواهی ب- VI داری ب- IV آید ب- I²¹ بنیوش- IV²⁰ باده جامی
 B- перевод бб. خوری می دهی- VI²⁶ مهتری- VI²⁵ بر- K²⁴ با مرد- K²³ و оп.
 موی- IV²⁹ در- K, I, IV, VI²⁸ و فر- K²⁷ 255-263 см. в приложении III.
 I, VI-6. оп.³⁰

بپیشی تو و آرم بروشن روان
از آخر دو اسب گرانمایه جست¹
همان جوشن و مغفر هندوان²
خرد را بران رهنمای آورید
شب آن³ چادر قار⁴ بر⁵ سر کشید
که فردا چه سازد کنیزک پگاه⁶

دو اسب و دو گوپال و تیر و کمان
بمست اندر اندیشه دل را نخست
همان تیغ و گوپال و برگستوان
باندیشه³ دل را⁴ بجای آورید
چو از باختر چشمه اندرکشید
پراندیشه شد جان شاپور شاه

230

۷

بمالید⁹ روز و بپالود خواب
بزرگان جوینده¹¹ از جشن¹² بهر
چنان چون بود مردم چاره جوی
دل شیر و چنگ پلنگ آمدش
گزیده سلیح سواران گرد
ز خوشاب و یاقوت و هرگونه چیز
شب آمد دو تن راست کردند رای
دو خرم نهان شاد و آرامجوی
بغواب و بخوردن نپرداختند
همی راند تا کشور سورستان¹⁶
فرود آمدن را همی جای¹⁷ جست
پر از باغ و میدان و¹⁸ پر¹⁹ جشنگاه
بیامد در باغبانی²¹ بزد

چو برزد سر از برج شیر آفتاب
بجشن آمدند آنک بودی¹⁰ بشهر
کنیزک سوی چاره¹³ بنهاد¹⁴ روی
چو ایوان خالی بچنگ آمدش
دو اسب گرانمایه ز آخر بمرد
ز دینار چندانک بایست نیز
چو آمد همه ساز رفتن بجای
سوی شهر ایران نهادند روی
شب و روز یکسر همی تاختند
برین گونه از شهر بر خورستان¹⁵
چو اسب و تن از تاختن گشت سست
دهی خرم آمد بپیشش²⁰ براه
تن از رنج خسته²⁰ گریزان ز بد

235

240

245

¹ K — доб.:

چو بشنید شاپور کرد آفرین * بران پرهنر دختر پیش بین
K — ⁷ قیر K, IV, VI — ⁶ از VI — ⁵ باندیشه دل VI — ⁴ پراندیشه K — ³ پهلوان K, I, IV — ²
بزرگ آنک بردارد — I, IV, VI — ¹¹ او بد VI — ¹⁰ بود او K — ⁹ پپالیز — ⁸ ل — ⁷ بره VI — ⁶ در
گورستان K — ¹⁶ خورسان — IV — ¹⁵ بنمود VI — ¹⁴ خانه K — ¹³ داننده از شهر K — ¹²
چاره — I, IV — ¹⁷ K, VI — ¹⁶ راه — ¹⁵ ای — ¹⁴ مدنی خورستان — B — ¹³ VI — ¹² شورسان — I, IV —
باغبان را K — ²¹ رنجه VI — ²⁰ رخنه — IV — ¹⁹ رخنه — I — ¹⁸ لرزان K — ¹⁷ بد و VI — ¹⁶ و IV — ¹⁵

نجویم همی بدتری¹ زین سخن
 همانند² آن سخن نیک و بد در نهفت³
 بدین راز مین دل گروگان دهی⁶
 جهان زیر پای⁸ اندرآید⁹ ترا
 بیپوشی¹¹ سخن نرم¹² نرم آوری
 که این چرم گردد بگیتی¹⁴ سمر
 بگوید همی هرک دارد خرد¹⁵
 نهانی ز هر کس باواز نرم
 بر آتش همی¹⁸ تیز بگذاشتی¹⁹
 نگفتی نهان²⁰ با کسی اندر²¹ جهان
 بفرجام چرم خرد آفشته شد
 همه دل²² پر از درد و تن²³ پر ز خون
 که ای پای²⁴ بینادل نیک ساز²⁵
 ز هرگونه²⁶ اندیشه انداختن
 مباد آفرین بر چنین مرز²⁷ و²⁸ بوم
 شوند این بزرگان سوی جشنگاه
 که مرد و زن و کودک آید برون²⁹
 بدان جشن خرم بهامون شود
 بسازم نترسم ز پتیاره گوی³³

که راز تو با کس نگویم ز بن
 همه راز شاپور با او بگفت
 بدو گفت اکنون⁴ چو⁵ فرمان دهی⁶
 سر از بانوان برتر آید⁷ ترا
 بهنگام نان¹⁰ شیر گرم آوری
 بشیر اندرآغار¹³ این چرم خرد
 پس از من بسی سالیان بگذرد
 کنیزک همی خواستی¹⁶ شیر گرم
 چو کشتی یکی جام برداشتی¹⁷
 بنزدیک شاپور بردی نهان
 دو هفته سپهر اندرین گشته شد
 چو شاپور زان پوست آمد برون
 چنین گفت پس با کنیزک برآز
 یکی چاره باید کنون ساختن
 که ما را گذر باشد از شهر روم
 کنیزک بدو گفت فردا پگاه
 یکی جشن باشد بروم اندرون
 چو کدبانو³⁰ از شهر بیرون شود
 شود جای³¹ خالی و من چاره جوی³²

210

215

220

225

¹ K, I- بدتری- IV بدتری- ² I, IV, VI- همانند- ³ K-6. on. سرت را بکیوان VI بانوانم برآرم- ⁴ K- کنی- ⁵ K, I, IV, VI- چه- ⁶ K, I- کانون- ⁷ K- VI- را و- ⁸ K- VI- بدو گفت گر- ⁹ K, VI- آرم- ¹⁰ K- دست- ¹¹ K- برآرم- ¹² K- VI- بنیکی- ¹³ K- آغازی- ¹⁴ K- IV- آغار- ¹⁵ K- VI- 66. 214, 215 on. ¹⁶ K- I- بدی- ¹⁷ K- می داشتی- ¹⁸ K- IV- کنیزک چو آن شیر را داشتی- ¹⁹ K- داشتی- ²⁰ K- I, IV, VI- سخن- ²¹ K- کسی در- ²² K, I, IV- تن- ²³ K, I, IV- دل- ²⁴ K, I, IV- و- ²⁵ K- شهر- ²⁶ K- گوشه- ²⁷ K- I- VI- پتیاره- ²⁸ K- I, VI- چاره- ²⁹ K- شهر- ³⁰ K- کدبانوی- ³¹ K- بیچاره جوی- ³² K- بیچاره جوی- ³³ K- بیچاره جوی- روی

- چنین تا برآمد برین چند گاه^۱
 بروم آنک شاپور را داشتی
 کنیزی نبودی ز شاپور^۴ شاد
 شب و روز زان چرم گریان بدی
 بدو گفت روزی که ای خوب روی
 که در چرم چون^۷ نازک اندام تو
 چو سروی بدی بر سرش گرد ماه
 کنون چنبری گشت بالای سرو
 دل من همی بر تو بریان شود
 بدین سختی اندر چه جویی همی
 بدو گفت شاپور کای خوب چهر^{۱۴}
 بسوگند پیمانت خواهم یکی
 ننگویی بیدخواه راز^{۲۰} مرا
 بگویم ترا آنچ^{۲۴} درخواستی
 کنیزی بدادار سوگند خورد
 بجان مسیحا و سوک^{۲۸} صلیب
- بایران^۲ پراگنده گشته^۳ سپاه
 شب و روز تنهانش نگذاشتی
 ازان کشی ز ایرانیان بد^۵ نژاد
 دل او ز شاپور برریان بدی
 چه مردی مترس ایچ^۶ با من بگوی
 همی بگسلد خواب و آرام تو
 بران ماه کرسی^۸ * ز^۹ مشک سپاه
 تن پیل وارت بکردار^{۱۰} غرو^{۱۱}
 دو چشمم شب و روز گریان شود^{۱۲}
 که راز تو با من نگوئی همی^{۱۳}
 گرت^{۱۵} هیچ بر^{۱۶} من بجنبید^{۱۷} مهر^{۱۸}
 کزان نگذری جاودان اندکی^{۱۹}
 کنی یاد^{۲۱} درد و گداز^{۲۲} مرا^{۲۳}
 بگفتار پیدا کنم راستی^{۲۵}
 بزنگار شمس^{۲۶} هفتاد گرد^{۲۷}
 بدارای^{۲۹} ایران^{۳۰} گشته مصیب^{۳۱}

VI- ۴ گشت آن IV, VI- شد آن K, I- ۳ ز ایران K, I, IV, VI- ۲ پنج ماه IV- ۱
 این VI- خر K, I, IV- ۷ میندیش K- ۶ ازیرا کز ایرانش بودی VI- ۵ بشاپور شه بود
 IV- ۱۱ دو تا گشت بالای آن سرو I- ۱۰ چو I- ۹ خوشه VI- گیسو I- تاجی K, IV- ۸
 K-доб.: ۱۲ میانی چو عمر بر رفتن تذرو
 روانم همی بر تو مهر آورد * همی آب شرمم بچهر آورد
 بگویم بتو آنچه IV- ۱۸ بجنبید K- ۱۷ با K- ۱۶ اگر K- ۱۵ روی IV- ۱۴ VI- ۱۳
 IV- ۲۳ یاد در دوکدان VI- ۲۲ تازه K- ۲۱ ران VI- ۲۰ I- ۱۹ ب. оп. گفتی بگوی
 مسیح K- ۲۸ (нет рифмы). گرگ VI- ۲۷ و VI- ۲۶ доб. زیبا کم آراستی K- ۲۵ آنک K- ۲۴
 IV- ۳۱ ب. оп. 210; VI- ۲۹ و I, IV- ۳۰ بآبا و IV- ۲۹ و سواک

* کرسی... و موی پیچیده و مجعد را نیز گویند (برهان قاطع)

- بر مست شمععی همی سوختند¹ 175
 همی گفت هر کس که این شوربخت
 یکی خانه‌یی بود⁵ تاریک و تنگ
 بدان جای⁶ تنگ اندر⁷ انداختند
 کلبه‌اش بکدبانوی خانه داد
 بزن گفت چندان دهش نان و آب
 اگر زنده ماند بیک چند گاه 180
 همان¹³ تخت قیصر نیایدش یاد
 زن قیصر آن خانه را در بستم
 یکی ماه رخ بود گنجور اوی
 که ز¹⁷ ایرانیان داشتی او¹⁸ نژاد
 کلبه‌اش در خانه او را سپرد 185
 همان روز ازان مرز لشکر براند
 چو قیصر بنزدیک ایران رسید
 از ایران همی برد رومی²¹ اسیر
 بایران زن و مرد و کودک نماند
 نبود آگهی در میان سپاه 190
 گریزان همه شهر ایران ز²⁵ روم
 از ایران بی‌اندازه ترسا شدند
- بزاریش در چرم خر دوختند²
 همی پوست خر جست و بگذاشت³ تخت⁴
 بمردند بدبخت را بی درنگ
 در خانه را قفل بر ساختند
 تنش را بدان چرم⁸ بیگانه⁹ داد
 که از داشتن زو نگیرد¹⁰ شتاب¹¹
 بداند مگر ارج¹² تخت و کلاه
 کسی را کجا نیست¹⁴ قیصر نژاد¹⁵
 بایوان دگر جای بودش نشست
 گزیده بهر¹⁶ کار دستور اوی
 پدر بر پدر بر همی داشت یاد
 بچرم اندرون بسته¹⁹ شاپور گرد
 ورا بسته در پوست آنجا ماند
 سپه یک بیک تیغ کین برکشید²⁰
 نبود آن یلانرا²² کسی دستگیر
 همان چیز بسیار و اندک نماند²³
 نه مرده نه زنده ز²⁴ شاپور شاه
 ز مردم تهی شد همه مرز و²⁶ بوم
 همه مرز پیش²⁷ سکوبا²⁸ شدند

1 K-6. op. 2 VI-6. op. 3 VI- جای 4 مگر چرم خر خاست بر جای VI- 5 K-6. op. 6 I- خان 7 VI- تنگش در 8 K- خانه VI- جای 9 IV- خزان 10 IV- 11 VI-6. op. 12 VI-6. op. 13 K, IV- هم از 14 هست I- 15 VI-6. op. 16 VI-6. op. 17 K, I, IV, VI- کز 18 K- زن 19 K- بود 20 K- 21 K- چندی 22 K- کسانرا VI- بلارا 23 VI-6. op. 24 VI- 25 K- به 26 K- 27 K, I, IV- یکسر 28 VI- شکوبا

یکی کاروان دارم از خـز و بـز
مگر نزد قیصر گشایند راه
همه³ گوهر و آلت لشکرست
بدان شاد باشم ندارم⁵ برنج
بقیصر پناهم نه پیچم ز بیم
روم سوی ایران ز⁸ آباد بوم
بر قیصر آمد بگفت این سخن
ز در سوی قیصرش بگذاشتند
بکرد آفرینی چنان چون⁹ سزید
ز خوبیی دل و دیده اورا سپرد
ز بیگانیه ایوان بپرداختند
چنان چون بود مرد بیداد و شوم
یکی نو سخن بشنو از من براز
که دیما فروشد بدینارگان
بگفتار و دیدار¹² و فر و نشست
همی چشمش از روی او خیره¹⁴ شد
همی داشت آن راز را در¹⁵ نهفت
همی داشت قیصر مر اورا نگاه
که شاپور نرسی توی ای شکفت¹⁸
بمردی ز دام بلا کس نجست²⁰
چه باید²² شمار ستاره شمر²³

ببازارگانی برفتم ز جز¹
کنون آمدستم بدین بارگاه
ازین بار چیمزی کشی اندر² خورست
پذیرد سپارد بگنجور⁴ گنج
دگر را⁶ فروشم بز و بسیم
بخرم هـرانچم بباید⁷ ز روم
ز درگاه برخاست مرد کهن
بفرمود تا پـرده برداشتند
چو شاپور نزدیک قیصر رسید
نگه کرد قیصر بشاپور گرد
بفرمود تا خوان و می ساختند
جفادیده¹⁰ ایرانـیی بُد بروم
بقیصر چنین گفت کای سرفراز
که این نامور مرد بازارگان
شهنشاه شاپور گویم¹¹ که هست
چو بشنید قیصر سخن تیره¹³ شد
نگه بانیش برکرد و با کس نگفت
چو شد مست¹⁶ برخاست شاپور شاه
بیامد نگه بان و اورا گرفت¹⁷
بجای¹⁹ زنان برد و دستش بـست
چو زین باره²¹ دانش نیاید بـمر

155

160

165

170

همی IV- همان K-³ تازی اسپان ترا در I- که K, VI-² خز- JI, K, IV, VI-¹
ز- I, IV, VI-⁸ نیاید VI-⁷ تا K, I, IV, VI-⁶ نباشم K-⁵ ز چاکر سپارد JI-⁴ K, I, IV, VI-
جفایمیشه VI-¹¹ جهان دیده I, IV, VI-¹⁰ یکی آفرین کرد همچون VI-⁹ و VI-⁸ op.;
داشت راز وی K-¹⁵ تیره K, I, IV, VI-¹⁴ خیره K, I, IV, VI-¹³ دینار K-¹² دانم
در نهفت VI-¹⁸ با او بگفت VI-¹⁷ بگفت (нет рифмы); I-¹⁶ доб. و اندر IV-¹⁹ اندر
IV-²² این مایه K, VI-²¹ بار JI-²⁰ نرسد K, I, IV-²³ بخان I, IV, VI-²² بخانه K-²¹
باشد VI-²³ б. стоит перед б. 172.

- بمردی و دانشی نیایی¹ گذر
 بمشاد³ همه بودند بی گمان
 چنین داد پاسخ گرانمایه شاه
 که گردان بلند آسمان آفرید 135
 بگسترد بر پادشاهی پیش داد
 چو آباد شد زو همه مرز و بوم
 به بیند که قیصر سزاوار⁷ هست
 همان⁹ راز بگشاد با کدخدای
 همه¹¹ راز و اندیشه با او بگفت 140
 چنین¹⁴ گفت کاین پادشاهی بداد
 شتر خواست پرمایه¹⁵ ده کاروان
 ز دینار وز گوهران بار کرد
 پیامد پراندیشه ز آباد بوم
 یکی روستا بود نزدیک شهر 145
 پیامد بخان یکی کدخدای
 برو آفرین کرد مهتر بسی
 بمود آن شب و خورد و بخشید چیز
 سپیده بر آمد²² بنه برنهاد
 پیامد بنزدیک سالار بار 150
 بپرسید و گفتش چه مردی بگوی
 چنین داد پاسخ که ای²⁵ پادشا

بی رنج—⁵ I, IV پنانه—⁴ K, I, VI نباشد—³ VI با—² K, I, IV نیاید—¹ K, I, IV, VI

I, (нет рифмы) با رنج و داد—⁶ K. (метр нарушен) یکچند بی رنج یکچند—^{VI} یکچند
 همان—¹¹ I, IV بود—¹⁰ VI همه—⁹ K, IV, VI چه مایه برو راست—⁸ VI سرافراز—^{IV}
 K, I, IV, VI—¹⁶ سرمایه—¹⁵ VI همی—^{IV} بدو—¹⁴ K از دیگران در—^{VI} با—¹³ K, IV—¹²
 (нет рифмы) بسی—¹⁸ VI بدی زو [زان—^{VI}] دو—¹⁷ K, I, IV, VI هم زمین نشان تا ب
 کردش—²⁴ K, I, IV, VI گفت—²³ VI پیامد—²² Л خواند—²¹ VI—^{6. оп.} بد—²⁰ K نیم—²⁵ T

هرآنکس کجا یافتی از عرب
 ز دو دست او دور کردی دو کف^۲
 عراقی ذو الکتاب کردش لقب
 وزانجایگه شد^۳ سوی پارسی باز
 برین نیز بگذشت چندی سپهر

120

چنان بد کہ یک روز با تاج و گنج
ز تیرہ شب اندر گزشتہ سہ¹⁰ پاسی
بپرسیدش از تخت شاہنشہی
منچم بی آورد¹² صلاب را
نگہ کرد روشن بقلب اسد¹³
بدان تا رسد پادشا را بدی
چو دیدند گفتندش¹⁶ ای¹⁷ پادشا
یکی کار پیشی است با رنج¹⁸ و درد
چنین داد شاپور پاسخ بدوی
چہ چار²¹ ست تا این²² ز من بگذرد
ستارہ شمر گفت کای شہریار

125

130

⁵ IV—б. оп. ⁶ VI—تا نجا نجا ⁷ K, I, IV, VI—همی ⁸ K, I, IV, VI—доб.:

هرآنکس که با کفیت زنده‌ار یافت * ز ساو و ز بازش [ز باژ و ز ساوش-K]
همی سر بتافت

[ز شایور وز یارسی سر می نتافت — IV]

⁹ IV — گونه‌تر شد بمهر — ¹⁰ I, IV, دو — ¹¹ K — رنگ — ¹² VI — دافنده — ¹³ K, I, IV, VI — بیاورد — ¹⁴ K — و — ¹⁵ IV — اید — ¹⁶ K, IV, VI — فتج — ¹⁷ VI — گفتند — ¹⁸ K — گرم — ¹⁹ VI — بار — ²⁰ K, IV, VI — دافنده — ²¹ K, I, IV, VI — چاره — ²² VI — کسی بر تو آن بار — ²³ K, I, IV, VI — مگر — ²⁴ I — نشمرد — ²⁵ I — کسی از — ²⁶ VI — اختر — ²⁷ K, I, IV, VI — ایمن —

- دگر خفته آسیمه برخاستند
ازیشان کس از بیم ننمود³ پشت
چو شد طایر اندر کف او⁵ اسیر
بچنگ وی آمد⁷ حصار و بنه
ببود آن شب و بامداد پگاه
یکی تخت پیروزه اندر حصار
چو از بار¹⁰ پردخته شد¹¹ شهریار
ز یاقوت سرخ افسری بر سرش
بدانست کان جادوی کار اوست
چنین گفت کای شاه آزادمرد
چنین هم تو از مهر او چشم دار
چنین گفت شاپور بدنام را
بیاری و رسوا کنی دود را
بدخیم فرمود تا گردنش
سر طایر از ننگ²² در خون کشید
- 105
- بهر¹ جای جنگی پیاراستند²
بسی نامور شاه ایران⁴ بکشت
بیامد برهنه دوان ناگزیر⁶
گرفتار شد⁸ مردم بدتنه
چو⁹ خورشید بنمود ز زین کلاه
بآیین نهادند و دادند بار
بنزدیک او شد گل¹² نو بهار¹³
درفشان ز زربفت¹⁴ چینی برش¹⁵
بدو بد رسیدن ز کردار¹⁶ اوست¹⁷
نگه کن که فرزند با من چه کرد
ز بیگانگان زین سپس¹⁸ خشم دار
که از پرده چون¹⁹ دخت بهرام را
برانگیزی²⁰ آن کین آسوده را
زند بآتش اندر بسوزد²¹ تنش
دو کتف وی از پشت²³ بیرون کشید
- 110
- 115

¹ I, IV, VI— ازیشان ² J, IV, VI— بنمود ³ K, VI— برآراستند ⁴ K— ز هر ⁵ VI— بسی مایه ور ⁶ I, IV, VI— بسی نامور ⁷ J— اندر ⁸ K— обратный порядок мисра. ⁹ وی شاه آمد آن ¹⁰ VI— ازان چون بپرداخت دل ¹¹ VI— برداشت دل ¹² K— باره ¹³ I— باز ¹⁴ که بدید آن سر تاجور ¹⁵ I, IV, VI— دیبای ¹⁶ K— شد دختر شهریار ¹⁷ K— دخترش K, VI— доб.:

برابر [برابرش VI] بر تخت شاهی نشاند * سبک طایر بسته را پیش خواند
چو طایر بیامد برهنه برش [سرش VI] * دلش خسته و ناهفته سرش [بدید آن VI]
سر تاجور دخترش

¹⁶ K, I, IV, VI— بازار ¹⁷ K— доб.:

نکو گفت آنکس که گفت این سخن * زنان را نیایست دیدن ز بن
زند تا بآتش نماید ²¹ K— بشورانی ²⁰ VI— خود ¹⁹ K, VI— شمش ¹⁸ VI— را بشب ¹⁸ K—
هم از پشت او ²³ K— کینه ²² VI— زند و بآتش بسوزد ²¹ VI— زند و بسوزد از آتش ¹⁸ IV—
سوارانش را کتف ²³ VI— رفیقانش را کتف ¹⁸ I, IV— کتف

گل زرد شد بر زمین رنگ ساج^۲
 خورش خانه و خیمه‌های^۳ نمید
 وزان جنگ‌گیران رنج‌دیده^۵ سری
 هم از^۷ بویها زرگس و شنبلید
 بخوبی^۹ سخنها فراوان براند
 بطایر همه باده سادده ده
 بدان تا بغسپند^{۱۲} گردند مست
 بفرمان تو در جبهان زنده‌ام
 شب تیره گفتش که از راه برد^{۱۳}
 نخستین ز غسانیان برد نام
 بیاسود طایر ز بازگ^{۱۵} جلب
 پرستندگانرا بفرمود شاه
 نهانی در دژ گشادند باز
 از آواز مستان بدل چشم داشت
 که گشتیم با بخت بیدار جفت
 بفرمود^{۱۹} تا خوب کردند جای
 گزین کرد مردان ننگ و نمرد
 هرانکس که بود از در کارزار^{۲۱}
 همه^{۲۳} گنجهای^{۲۴} کهن برگرفت
 همه مست^{۲۵} خفته فزون از هزار^{۲۶}

ز خاور چو خورشید بنمود تاج^۱
 ز گنجور دستور بستد کلید
 بدژدر^۴ هرانکس که بد مهتری
 خورشها فرستاد و چندی^۶ نمید
 پرستنده باده را^۸ پیش خواند
 بدو گفت کامشب توپی^{۱۰} باده ده^{۱۱}
 همان تا بدارند باده بدست
 بدو گفت ساقی که من بنده‌ام
 چو خورشید بر باختر گشت زرد
 می خسروی خواست طایر بجام
 چو بگذشت یک پاس از^{۱۴} تیره شب
 برفتند یکسر سوی خوابگاه^{۱۶}
 که با^{۱۷} کسی نگوید سخن جز بر از
 بدان^{۱۸} شاه شاپور خود چشم داشت
 چو شمع از در دژ بیفروخت گفت
 مر آن ماه‌رخ را بپرده سیرای
 سپه‌را همه سر بسر گرد کرد
 بیمار برآورد^{۲۰} چندی سوار
 بدژ درشد و^{۲۲} کشتن اندرگرفت
 سپه بود با طایر اندر حصار

85

90

95

100

K-^۵ ۵. در-^۴ ۴. خانه جنگهای VI- خیمه‌های-^۳ K, I ۳. مشکبوی-^۲ K-^۲ ۲. روی-^۱ K-^۱ ۱.
 بچربی-^۹ I, IV, VI ۹. پرستنده و دایه را-^۸ ۸. همان-^۷ I, IV ۷. لختی-^۶ K, VI ۶. رزم دیده
 ازان-^{۱۵} K, I, IV, ۱۵. گرد-^{۱۴} VI ۱۴. چو-^{۱۳} I ۱۳. بدو باده ده-^{۱۲} ۱۲. تو ای-^{۱۱} VI ۱۱. نشست از [آن-^{۱۰} VI ۱۰.
 بدل-^{۱۹} VI ۱۹. بران-^{۱۸} IV بدو-^{۱۷} VI ۱۷. بارگاه-^{۱۶} VI ۱۶. پیاده برآورد و-^{۲۰} K ۲۰. بگفتند
 و-^{۲۳} K, I, IV ۲۳. و-^{۲۲} IV ۲۲. و-^{۲۱} I, IV, VI-66. 97, 98 ۲۱. و-^{۲۰} K ۲۰. بگفتند
 و-^{۲۵} K, I-دوب. ۲۵. و-^{۲۴} VI ۲۴. همان

- 70 بشد دایه لرزان¹ پر از ترس و بیم
چو آمد بنزدیک پرده سرای
بدو گفت اگر⁵ نزد⁶ شاهم بری
هشیوار⁷ سالار بارش⁸ بمبرد
بیامد زمین را بمژگان⁹ برفت
ز گفتار او شاد شد شهریار
دو یاره یکی طوق و انگشتی¹¹
چنین داد پاسخ که با¹³ ماه روی¹⁴
بگویش که گفت او¹⁶ بخورشید و ماه
75 که هر چیز کز من بخواهی همی
ز من هیچ بد²² نشنود²³ گوش تو
خریدارم اورا بتخت و کلاه
چو بشنید پاسخ هم اندر زمان
شنیده بران سرو سیمین بگفت
80 ز بالا و دیدار²⁹ شاپور شاه
- ز طایر همی شد دلش بدو² نیم
خرامید نزدیک آن³ پای رای⁴
بیابی ز من تاج و انگشتی
ز دهلیز پرده بر شاه گرد
سخن هرچ بشنید با شاه¹⁰ گفت
بخندید و دینار دادش هزار
ز دیبای چینی و از بربری¹²
بخوبی¹⁵ سخنها فراوان بگوی
بژنار و¹⁷ زردشت و¹⁸ فرخ¹⁹ کلاه
گر²⁰ از پادشاهی بکاهی همی²¹
نجویم جدایی ز²⁴ آغوش تو
بفرمان یزدان و²⁵ گنج و سپاه
ز پرده بیامد بر²⁸ دژ دوان²⁷
که خورشید ناهیدرا گشت²⁸ جفت
بگفت آنچ³⁰ آمد³¹ بتابنده³² ماه

K-доб.: رهنمای- VI⁴ نزدیکی- K, I, IV, VI³ بر دو- K, I, IV, VI² ترسان- K¹
چو سالار بارانند و بنگرید * یکی کهنه جادو زنی زال دید
I, IV-⁹ بینادل اورا- K, I, IV, VI⁸ و K, IV-⁷ نزدیک- K⁶ اگر- Л⁵
K, I, IV, VI¹¹ با او [وی- K]¹⁰ K, I, IV, VI¹² با افسری- K, I, IV, VI¹³ چین یافته چادری- IV, VI¹⁴
وزان پس بدو گفت- VI¹⁷ K, I, IV, VI¹⁶ گفتش- I¹⁵ K, I, IV, VI¹⁸ کای نیکخوی
оп. و- VI¹⁹ K, I, IV, VI²⁰ و- Л²¹ K-²² و- IV²³ گنج و- Л²⁴
ترا بخشم و گر همه جان بود * بدین گونه ام با تو پیمان بود
VI²⁶ I, IV²⁵ بجز مهر از- K²⁴ نشنود بد سخن- VI²³ بد سخن- K, I, IV²²
K-³⁰ دیدار و بالای- IV²⁹ و ناهید گشتند- K, I, IV, VI²⁸ دمان- I, IV, VI²⁷ سوی
ز تابنده- I³² باید- VI³¹ ماند- K, IV³¹ آنک

بی‌آورد شاپور چندان¹ سپاه
 و را با سپاهش بدژ در بیافت²
 شب و روز یک ماهشان جنگ بود
 که بر مور و بر پشه بر بست راه
 در جنگ و راه گریزش نیافت³
 سپه را بدژ بر⁴ علف تنگ بود

۳

همی رفت جوشان کمانی بدست
 درفشان درفش⁵ سیه⁶ بر سرش
 درفش و⁷ سر نامداران بدید⁸
 برنگ طبرخون گل مشک‌بوی
 بر دایه شد با دلی پر ز مهر
 که ایدر بیامد چنین کینه‌کش
 جهان خوانمش کو جهان منست¹⁴
 برزم آمدست او¹⁵ ز من¹⁸ سور بر
 هم از تخم نرسئی کنداوم¹⁸
 که خویش توام دختر نوشه‌ام²⁰
 چو ایوان بیابی نگار آن تست
 زبان در²¹ بزرگی گروگان کنی
 بگویم بیمارمت زو آگهی²²
 ز دریا بدریا سپاهی گرفت
 ستاره بکردار قنبدیل شد
 بیاویخته ز آسمان حصار
 بشمیگیر شاپور یل برنشست
 سیه جوشن خسروی در برش
 ز دیوار دژ مالکه بنگرید
 چو گل رنگ⁹ رخسار و¹⁰ چون مشک موی
 بشد خواب و آرام زان خوب‌چهر
 بدو گفت کین¹¹ شاه خورشیدفش
 بزرگئی او چون¹² نهان¹³ منست
 پیامی ز من نزد شاپور بر
 بگویش که با تو ز یک¹⁷ گوهرم
 همان نیز با کین نه¹⁹ هم‌گوشه‌ام
 مرا گر بخواهی حصار آن تست
 برین کار با دایه پیمان کنی
 بدو دایه گفت آنچ فرمان دهی
 چو شب در زمین²³ پادشاهی گرفت
 زمین تیره‌گون²⁴ کوه چون نیل شد
 تو گویی²⁵ که شمعست²⁶ سیمد²⁷ هزار

50

55

60

65

درفشی—K, I⁵ در—I, IV, VI⁴ بیافت—VI³ نیافت—IV بتافت—K² چندی—K¹
 گلبهرگ—K, I, IV, VI⁹ درفش از پس نامور شاه دید—K, VI⁸ و—I, IV⁷ کین—VI⁶
 IV—بزرگست و همچون مهان—K¹³ بزرگی و خون—I¹² ای—VI¹¹ رخساره—K¹⁰
 هم—VI, I, IV, VI¹⁷ از منش—K, IV¹⁶ و—VI¹⁵ VI—6. op.¹⁴ بر من گرامی چو جان
 K—²² در—VI, K²¹ توشه‌ام—VI²⁰ (метр нарушен) کیش ز—IV¹⁹ نام آورم—VI¹⁸
 K, I, VI²⁵ قیرگون—I, IV, VI²⁴ چو پوسید شب—IV²³ نیارمت با فرهی
 چندین—VI شمسد—K²⁷ شمعست—IV²⁶ گفتی—IV, VI

- 30 بتاراج داد آن همه بوم و بر
ز پیوند نرسی یکی یادگار⁴
بیمامد بایوان آن ماهروی
ز ایوانش بردند و⁷ کردند اسپر
چو یک سال نزدیک طایر بماند
35 ز طایر یکی دختش¹⁰ آمد¹¹ چو ماه
پدر مالک¹³ نام کردش¹⁴ چو دید
چو شاپور را سال شد بیست و¹⁶ شش
بدشت¹⁹ آمد و لشکرش را²⁰ بدید
ابا هر یکی بادپایی هیون
40 هیون برنشستند و²³ اسپان بدست
ازان پس ابا²⁵ ویزگان برنشست
بررفت از پس شاه غسانیان
فراوان کسی از لشکر او بکشت
برآمد خروشیمن داروگیر
45 که اندازه آن ندانست کسی
حصاری شدند آن سپه در یمن
- کرا بود با او پی و¹ پا² و پر³
کجا نوشه بد نام آن نوبهار⁵
همه طیسفون گشت پر گفت وگوی⁶
که⁸ دانا نمودند و دانش پذیر⁹
ز اندیشگان دل بخون درنشانند
تو¹² گفتی که نرسیست با تاج و گاه
که دختش¹⁵ همی مملکت را سزید
مهیوش¹⁷ کیی¹⁸ گشت خورشیمن
ده و دو هزار از یلان برگزید²¹
بپیش اندرون مرد صد²² رهنمون
برفتند²⁴ گردان خسروپرست
میان کیی²⁶ تاختن را بست
سرافراز طایر هرزبر ژبان
چو طایر چنان دید بنمود پشت
ازیشان گرفتند چندی اسپر
برفتند آن ماندگان زان سپس²⁷
خروش آمد از کودی و مرد و زن

چو آگه—K, I, VI⁴ سر—K, IV³ پای—K, I, VI² بود با جنگ [بیم—VI] او K, VI¹
شد از عهه [آگاه شد عمت—I] شهریار IV—вместо б.:⁵
در آنجا یکی بچه بد شاه را * که درخور بدی فر او گاه را
انوشه بدش نام و چون ماه بود * همه گیتی از حالش آگاه بود
K, VI—¹⁰ I—б. оп.⁹ چو—K⁸ و—IV⁷ کشیدش از آنجا برهنه بروی—IV⁶
کرد نامش—K¹⁴ مالک—VI¹³ که—I, VI¹² یکی دختر آمد ز طایر—IV¹¹ دختر
منقش—I, VI¹⁷ منیفش—K, IV¹⁷ فلائون سنة من ملکه—B سی—K¹⁶ دختر—K¹⁵
приписаны на полях. 37, 38 I—бб.²¹ لشکری را—K²⁰ پدید—K¹⁹ مهی—VI¹⁸ کسی—IV¹⁸
خود و—K, I, IV²⁵ ببردند—I, IV, VI²⁴ بنزدیک—K²⁴ و—IV²³ شد—K, I, IV, VI²²
VI—²⁸ K, IV²⁸ پی—K, IV²⁸ از اصطخر با—VI²⁷ K, I, IV, VI²⁷—б. оп.; B—перевод б. отсутствует.

چنین بر خروشنند چون⁵ زخم کوس
 که ای پره‌نر⁶ نامور⁷ بخردان
 شدند را یکی را⁸ باز آمدن
 گر از لشکری¹⁰ در پرستان ما
 درم داد بایید فراوان ز گنج
 که سبز آمد آن نارسیده¹² درخت
 بفرمان آن کودکی تاجور
 بیاورد فرهنگ جویان¹³ برش
 کز آموزگاران سر اندر کشید
 هم آورد و هم¹⁶ رسم چوگان نهاد
 تو گفستی¹⁷ کمر بست¹⁸ بهرامشاه¹⁹
 نشستن گه خود²⁰ باصطغر²¹ کرد
 گزیده سرافراز و²³ پاکان خویش

بترسد چنین¹ هر² کس³ از بیم⁴ کوس
 چنین گفت شاپور با موبدان
 پلی دیگر اکنون⁸ بیاید زدن
 بدان تا چنین زیرستان ما
 بر رفتن نباشند زمین سان برنج¹¹
 همه موبدان شاد گشتند سخت
 یکی پل بفرمود موبد دگر
 ازو شادمان شد دل مادرش
 بزودی بفرهنگ جای¹⁴ رسید
 چو بر هفت¹⁵ شد رسم میدان نهاد
 بهشتم شد آیین تخت و کلاه
 تن خویش را از در فخر کرد
 بر²² آیین فرخ نیاکان خویش

15

20

25

۲

فروزنده شد تاج²⁵ گیتی فروز
 که دادی فلک را بشمشیر دل
 ز بحرین و از کرد و پارسی²⁷
 سپاهی²⁹ ز³⁰ اندازه بیش³¹ اندرون³²

چو یک چند بگذشت بر شاه²⁴ روز
 ز غسانیان طایر شیردل
 سپاهی ز رومی و از قادسی²⁶
 پیامد بپییرامن²⁸ طیسفون

رهبر—K, I, IV—⁶ از—⁵ JL, VI—⁴ یک—K, IV—³ آذ—² I—¹ بران—VI—
 و JL—⁹ یکی با دگر گر—IV یکی پول [پل—K] دیگر—K, I, VI—⁸ نامور راه‌بر—VI—⁷
 نورسیده—IV—¹² ازین پس نیابند زنج—VI—¹¹ لشکر و—K, IV, VI—¹⁰ یک ب—VI—⁹ باز—K
 K, ¹⁸ گویی—K—¹⁷ هم آورد او—¹⁶ JL—¹⁵ پردخته—VI—¹⁴ جوی—¹³ JL—¹³ فرهنگیانرا—K—
 خویش اصطغر—K, VI—²¹ شاه—²⁰ I—¹⁹ کزو داشت بهرام راه—¹⁸ I—¹⁷ که اویست—IV, VI—
 فارسی—K—²⁷ پارسی—K, IV—²⁶ شاه—²⁵ K—²⁴ گاه—²³ I, IV, VI—²² K, VI—²¹ بی—
 دانش فزون—⁵² I, IV, VI—⁵¹ بود—K—³¹ بی—K—³⁰ سپاهیش—IV—²⁹ بایوان آن—IV—²⁸

پادشاهی شاپور ذو الاکتاف

۱

همه مهتران گوهر افشانندند
خردمند و شایسته و شاداکام
میان پیش او بندگی را^۴ بست
سپه را بهر نیک و بد^۵ رهنمای
بیاراست ایوان و گاه و را
برافراخت آن کودی خرد یال
خردمند موبد پیش^۸ اندرون
پدید آمد آن چادر لاژورد
بموبد چنین گفت هست این درود
که ای پاک دل نیک پی^{۱۰} شاه گرد
ز کلمه سوی خانه بنهاد روی
چنین تنگ پل را^{۱۲} پی^{۱۳} بسپرنده^{۱۴}

پادشاهی پرو آفرین خواندند
یکی موبدی^۱ بود شهر^۲ بنام^۳
بیامد بکرسئ زین نشست
جهانرا همی داشت با داد و رای
پراگنده^۵ گنج و سپاه و را
چنین تا برآمد برین پنج سال
نشسته شبی شاه^۷ در طیسفون
بدانگه^۹ که خورشید برگشت زرد
خروش آمد از راه اروند رود
چنین گفت موبد بران شاه خرد
کنون مرد بازاری و چاره جوی
چو بر دجله بر یکدگر^{۱۱} بگذرند

5

10

IV-^۴ شهری [مهری VI] نام IV, VI-^۳ مهر-^۲ موبدش VI-^۱ مهتری K-^۱
K-^۷ بیابان VI-^۶ پالید I, IV-^۵ نیکویی I-^۴ نیک VI, IV, K-^۵ بندگی پیش اورا
نیکپی پاک دل IV-^{۱۰} چنان بد K-^۹ موبدش پیش IV-^۸ شده شاد VI-^۶ شهنشاه
نسرند IV, VI-^{۱۴} نیکپی راه را IV-^{۱۳} ره را K-^{۱۲} یک بیک را L-^{۱۲} یک بر دگر IV, I-^{۱۱}
فأخبر بأن ذلك من عبور الناس على جسر دجلة و ازدحامهم في الرواح و المجرى B-

چهل روز بگذشت بر¹ خوب چهر
 ورا موبدش تمام شاپور کرد
 تو گفתי همی³ فره ایزدیست
 برفتند گردان زرین کمر
 چو آن خرد را⁵ سیر⁶ دادند شیر⁷
 چهل روزه را زیر آن تاج زر
 یکی کودکی آمد چو تابنده مهر²
 بران شادمانی یکی سور کرد
 برو سایه⁴ رایست بخردیست
 بیاویختند از برش تاج زر
 نوشتند⁸ پس در⁹ میان حریر
 نهادند بر تخت فرخ پدر

¹ K, VI—ازان I, IV—ازین ² K—доб.:

بران خرد هر کس که کردش نگاه * همی گفت نرسیست با تاج و گاه

بیاراستندش ابی تاج و تخت * که آن کودکی بود پیروز تخت

شیر—VI⁶ جوانرا همی—K⁵ شاهی و—K سایه و—Л, I, IV⁴ همه—K, I, IV, VI³

اندر—K, I, IV, VI⁹ بپوشیدش—IV نوشتندش—I, VI⁸ سیر—VI⁷

نه رای و نه دانش و نه زیبای تخت
 شود جان و مغز و دلش¹ کاسته
 ندارد خرد گردن افرازد اوی
 نه دین و نه خشنودی³ دادگر
 بداندیش را جان پراگنده⁴ باد
 خود⁶ از سوک شاهان بپرداختند⁷
 گل زرد شد⁹ آن چو گلنار چهر
 بمرد و بشاهی¹¹ نبودش پسر
 بنوی بشد زمین سرای کهن
 توانا بهر کار و ما ناتوان
 سر¹³ گاه او خوار بگذاشتند
 سر مهتران پر ز تیمار بود
 یکی لاله رخ دید تابان چو ماه
 دو زلفش چو پیمچان خط مغولی¹⁴ (?)
 گره برزده سرش برتافتند
 ازان خوب رخ¹⁶ شادمان شد¹⁷ جهان
 یکی تخت شاهی بیاراستند¹⁸
 بران تاج زر²⁰ و درم ریختند²¹

همه ساله بیکار و نالان ز بخت
 وگر باز گیرند ازو خواسته
 بمی چیزی و بدخویی یازد اوی
 نه چیز و نه دانش نه رای² و هنر
 شمارا شب و روز فرخنده باد
 برو مهتران آفرین ساختند⁵
 چو نه سال⁸ بگذشت بر سر سپهر
 غمی شد ز مرگ آن سر¹⁰ تاجور
 چنان¹² نامور مرد شیرین سخن
 چنمین بود تا بود چرخ روان
 چهل روز سوکشی همی داشتند
 بچندین زمان تخت بیکار بود
 نگه کرد موید شبستان شاه
 سر مژه چون خنجر کابلی
 مسلسل یک اندر دگر بافته
 پری چهره را بچه اندر¹⁵ نهان
 چهل روزه شد رود و می خواستند
 بسربرش تاجی برآویختند¹⁹

20

25

30

K-⁵ ز تن کنده-I, IV⁴ خشنودی از-VI³ رای و نه بخت-VI² تنش-K¹
 ز گفتار او سر برافراختند-VI ورا شهریار زمین خواندند-K⁷ چو-IV⁶ خواندند
 گشت-I, IV, VI⁹ چو دینار گشت-K⁹ هفتاد перечеркнуто и надписано نه سال-Л⁸
 I, IV, VI¹⁴ و Л¹³-доб. شد آن-K, I, IV, VI¹² بیابین-K, I, IV, VI¹¹ شه-K, VI¹⁰
 شاهیش-K¹⁸ شاد شد در-K¹⁷ ماه رخ-K, VI¹⁶ بد در-K, I, IV, VI¹⁵ معقلی-VI¹⁵
 K-²¹ زرین-I, IV²⁰ بیارایستند-K, I, VI¹⁹ 36. 6. стоит после 6. K, I, IV, VI¹⁸ پیراستند
 38; 6. стоит после 6. K-доб.:

ازان هر کسی را دلی شاد شد * که آن شاه ازو تازه بنیاد شد
 بدرویشی دادند هرگونه چیز * همان هر کس از خویشتن داد نیز

پادشاهی^۱ اورمزد نرسی

ز نخچیر کوتاه شد چنگ^۱ گرگ
 نهان گشت^۲ کردار آهرمنی
 توانا و دانا و پروردگار
 چو بهرام و کیوان و مهر آفرید
 دل و داد و دیهیم شاهنشاهی
 دل زبردستان بها^۵ شاد باد
 بر سفلیگان تا توانی مگرد
 اگر پند گیری بنیکی گرای
 نخواندش بغشیده^{۱۲} یزدان شناس^{۱۳}
 سزد گر ندارد کسی اورا بچیز
 که اورا^{۱۵} نباشد کسی دوستدار
 بخواند ورا رایزن رهنمون
 نباشی جهانجوی و^{۱۷} مردم شمار
 وگر گاه^{۲۰} یابی نگردي^{۲۱} سترگ
 همی^{۲۲} بیند آن از بد^{۲۳} روزگار

چو بر گاه رفت اورمزد بزرگ
 جهانرا همی داشت با ایمنی
 نخست آفرین کرد بر کردگار
 شب و روز و^۳ گردان سپهر آفرید
 ازویست پیروزی و فرهی
 همیشه^۴ دل ما پر از داد باد
 ستایش^۶ نیابد^۷ سر^۸ سفله مرد
 همان نیز^۹ با مرد بدخواه رای
 ز بغش^{۱۰} هرانکس که جوید^{۱۱} سپاس
 ستاننده گر^{۱۴} ناسپاسست نیز
 هراسان بود مردم سخت کار
 وگر^{۱۶} سستی آرد بکاراندرون
 گر از کاهلان یار خواهی بکار
 نگر^{۱۸} خویشتن را نداری^{۱۹} بزرگ
 چو بدخوا شود مرد درویش خوار

5

10

15

^۱ I - دست ^۲ K - کرد ^۳ IV, VI - و. ^۴ K - خجسته ^۵ K, I, IV, VI - ما ^۶ K, VI - نیایش ^۷ K - نباشد ^۸ K, I - دل ^۹ K, I, IV - بسی ^{۱۰} K, I, IV - نیست ^{۱۱} VI - گیرد ^{۱۲} I - بغشیده ^{۱۳} IV - یزدان نیکی شناس ^{۱۴} I, IV - کو ^{۱۵} VI - آنرا ^{۱۶} K - مگر ^{۱۷} II, VI - و. ^{۱۸} II, VI - وگر ^{۱۹} VI - یابی ^{۲۰} I, IV - گاه ^{۲۱} K - نداری ^{۲۲} K, VI - همان ^{۲۳} VI - از ^{۲۴} K - جاه

بدو گفت کای نازدیده¹ جوان
 تو از جای بهرام و نرسی بخت²
 بدین زور⁵ و⁶ بالا و این فر و یال
 مبادا که تاج از تو گریان شود
 جهانرا بآیین شاهان⁹ بدار
 بفرجام هم روز تو¹² بگذرد
 چنان رو که پرسند¹⁴ پاسخ کنی
 بگفت این و چادر بسر¹⁵ درکشید
 همان روز گفتی که نرسی نبود
 مبر دست سوی بدی تا توان
 سزاوار تاجی³ و زیبای تخت⁴
 بهر دانش از هر کسی⁷ بی⁸ همال
 دل انجمن بر تو بریان شود
 چو آموختی¹⁰ از¹¹ پاک پروردگار
 سپهر¹³ روانت پی پی بسپرد
 بپاسخ گری روز فرخ کنی
 یکی بامسرد از جگر برکشید
 همان تخت و دیهیم و کرسی نبود¹⁶

چار بهرام و نرسی بتخت — VI ای جان نرسی و بهرام بخت — I² بازدیده — IV¹
 IV —⁸ دانشی گشته — K⁷ و — I⁶ پرز — I, IV, VI⁵ K, IV — ب. оп.⁴ شاهای — VI³
 K, I, IV —¹² آموختی — Л¹¹ آموختی — VI¹⁰ شاهای — K, I, IV, VI⁹ دانشی هر کسی را
 K, I, IV, VI —¹⁶ ز سر — Л¹⁵ پرسدت — K, I, IV, VI¹⁴ این — I¹³ — доб. روز تو هم
 چنین است و رازش پدیدار [این را — VI] * ترا بهره جز گرم و تیمار نیست
 ز دیدار [نیست]

далее K — доб.:

بگـویـم کنون نامۀ اورمزد * که رخشان شود چون گل اندر فرزد

پادشاهی نرسی بهرام

بهرام نرسی نرسست از بر تخت عاج
همه^۲ مهتران با نثار آمدند
بر ایشان سپهدار کرد آفرین
بدان پید کز کردگار جهان
که مارا^۴ فزونی^۵ خرد داد و شرم
همان^۸ ایمنی^۹ شادمانی بود
خردمند مرد ار^{۱۳} ترا دوست گشت
تو کردار خوب از توانا شناسی
دلیری ز هشیار بودن بود
هر آنکس که بگریزد از کارکرد
همان^{۱۶} کاهلی مردم از بددلیست
همی زیست نه سال با رای و پند
چو روزش فراز آمد و بخت شوم
دوان شد بهالینش^{۱۹} شاه اورمزد
که فرزندان آن نامور شاه بود

بهرام نرسی نرسست از بر تخت عاج
ز درد پدر سوکوار آمدند
که ای مهربانان^۳ با داد و دین
چنین رفت کار آشکار و نهان
چوانمردی و داد^۶ و آواز نرم^۷
کرا ز اخترش^{۱۰} مهربانی^{۱۱} بود^{۱۲}
چنان دان که با تو ز یک پوست گشت
خرد نیز نزدیک دانا شناس^{۱۴}
دلور به جای ستودن بود
ازو دور شد نام^{۱۵} و ننگ و نبرد
هم آواز آن^{۱۷} بددلی^{۱۸} کاهلیست
جهانرا سخن گفتنش سودمند
شد آن ترک پولاد برسان موم
برخشانانی^{۲۰} لاله اندر فرزد
فروزان چو در تیره شب^{۲۱} ماه بود

^۱ K, IV — سرفراز — VI دلفروز — K, IV
^۲ همی — K
^۳ K, IV — پهلوانان — K, IV
^۴ مارا — оп. (метр нарушен)
^۵ VI — هم از — K
^۶ I, IV, VI — رای — K
^۷ K — 6. оп.
^۸ K — ایمنی — K
^۹ K — شادمانی — K
^{۱۰} I, IV, VI — اخترش — K
^{۱۱} K, I, IV, VI — بزیانی — K
^{۱۲} VI — обратный порядок мисра.
^{۱۳} VI — مردم — K
^{۱۴} K — 66. 7, 8 оп.
^{۱۵} I — تاج — K
^{۱۶} IV — همه — K
^{۱۷} I, IV, VI — با — K
^{۱۸} K — بدلان — K
^{۱۹} K, IV, VI — بهالین — K
^{۲۰} IV — چون — K
^{۲۱} VI — شب آن — K
 رخ وی چو تیره شب آن — VI — بدخشانی

پادشاهی^۱ بهرام بهرامیان

بمست از پی داد و بخشش^۲ میان
همی نام کرمان^۳ شهش خواندند
خرد بآدمان بهره و داد و رای
ترا نییکوی باد فریادرمی
بداد و دهش دل^۵ گروگان کنیم^۴
بماند تو جز تخم نیکی مکار
برو زار بگریست تخت^۷ و کلاه
پیش^۸ مردم آزر^۹ بشمرد^{۱۰}
چو شد سال گوینده^{۱۱} بر شست و سه
نهنگی کجا بشکرد^{۱۲} پیل و کرگ^{۱۳}
که با مهتران آفرین^{۱۴} باد جفت
مکن روز^{۱۸} بر^{۱۹} تاج^{۲۰} و بر^{۱۹} تخت^{۲۱} دخش^{۲۲}
بنرسی سپرد آن زمان تاج و^{۲۵} تخت
گزاف فلک هر زمان تازه دان
ز دل زنگ و زنگار^{۲۷} شویم همی^{۲۸}

چو بنشست^۱ بهرام بهرامیان
بتاجش زبرد برافشانند
چنین گفت کز دادگر یک خدای
سرای سپنجی نماند یکس
بنیکی گراییم^۴ و فرمان کنیم^۴
که خوبی و زشتی^۶ ز ما یادگار
چو شد پادشاهی^۱ بر چار ماه
زمانه برین سان همی بگذرد
می لعل پیش آور ای روزبه
چو بهرام دانست کامدش مرگ
جهانرا بفرزند بسپرد و گفت
بنوش^{۱۵} و بپاز^{۱۶} و بناز^{۱۷} و ببغش
چو برگشت بهرامرا روز^{۲۳} و^{۲۴} بخت
چنین است و اینرا بی اندازه دان
کنون کار نرسی بگویم همی^{۲۶}

5

10

15

نیکی - K-^۶ جان - K-^۵ کنید - K-^۴ گردان - VI-^۳ داد جستن - IV-^۲ بشنید - K-^۱

K-^{۱۱} دشمرد - VI-^۶ بسپرد - I. IV-^{۱۰} دم مرد دانا همی - K-^۹ تنش - IV-^۸ تاج - K-^۷

ل, بپوش - IV-^{۱۵} مهتریت خرد - K-^{۱۴} کرگ - T-^{۱۳} بشکند - K-^{۱۲} که گویند شد سال

تخت - VI-^{۲۰} با - K, I, IV-^{۱۹} دور - IV-^{۱۸} بناز و بپاز - VI-^{۱۷} بباش - K-^{۱۶} بموش - K, I-

متن تصحیح قیاسی، دخش = تیره و) تاج بخش - VI-^۶ رخش - L, K, I, IV-^{۲۲} و - IV-^{۲۱} доб.

K-^{۲۷} همه - K-^{۲۶} آن گرانمایه - K-^{۲۵} و - L, IV-^{۲۴} فتر - VI-^{۲۳} تاریک - رداکتور

زنگ اندیشه - K-^{۲۸} همه - I, IV, VI-^{۲۵} б. оп.; IV-^{۲۴} между бб. 9 и 10 этого царствования вставлен

پادشاهی بهرام (бб. 26-34) و پادشاهی شاپور بن شاپور (бб. 1-31) شاپور

شاپور (бб. 1-31).

چو شد پادشاهیش بر سال بیست
 شد آن تاجور شاه با خاک جفت
 جهانی را چنین است آیین و ساز⁵
 پسر بود اورا یکی شادکام
 پیامد نشست از بر تخت شاد
 کنون کار بهرام بهرامیان
 یکی کم پرو¹ زندگانی گریست²
 ز خرم جهان³ دخمه بودش نهفت⁴
 ندارد بهرگ از کسی چنگ باز⁶
 که بهرام بهرامیان داشت نام
 کلاه کیانی پسر برنهاد⁷
 بگویم تو بشنو بجان و روان⁸

¹ IV — بران ² K — 6. оп. ³ VI — رخ روان ⁴ I — доб. между бб. 24 и 25;

چنین است آیین چرخ روان * تواناست او گر تویی ناتوان
 VI —

همی براند شاهى بآیین و داد * دل زیردستبانش از داد شاد
 همیشه زمانراز VI همیشه بما راز او نا [ناید—I] رسان — K, I, IV — سان — K, I, IV, VI —
 VI — доб.: [ز ما راز؟] دارد نهان

چنین است آیین چرخ روان * تواناست او گر تویی ناتوان
 I, IV, VI — 66. 27—29 оп. ⁸ K — 66. 27, 28 оп.

بفرهنگ یازد¹ کسی کش² خرد
 سر مردمی بردباری بود
 هزانکس³ که گشت⁴ ایمن او⁵ شاد شد⁶
 توانگرتر آنکو⁷ دلی راد داشت
 اگر نیستت چیز⁸ لختی بورز
 مروت نیابد⁹ کرا¹⁰ چیز نیست¹¹
 چو خشنود باشی تن آسان شوی
 نه کوشیدنی کان¹² برآرد¹³ برنج
 ز کار زمانه میانه گزین
 چو خشنود داری جهانرا¹⁴ بداد
 همه ایمنی باید و راستی
 چو شادی¹⁵ بکاهی¹⁶ بکاهد¹⁷ روان

بود روشن¹⁸ و¹⁹ مردمی پرورد
 چو تندی²⁰ کند تن بخواری بود
 غم و رنج²¹ با ایمنی باد شد²²
 درم گردد کردن بدل باد²³ داشت²⁴
 که بی چیز کسی را ندارند²⁵ ارز²⁶
 همان جاه نزد کسشن نیز نیست²⁷
 وگر از ورزی²⁸ هراسان شوی
 روانرا به پیچاند²⁹ از آرز³⁰ گنج
 چو خواهی که یابی بداد³¹ آفرین³²
 توانگر بمائی و از داد شاد
 نماید بداداندرون کاستی³³
 خرد گردد اندر میان ناتوان³⁴

VI - 4 بود در سر - I, IV, VI - 5 کز - VI - 6 نازد - K, VI - 1
 و - K, I, IV, VI - 8 شد - I, IV - 7 بود - K - 9 آنکه - I, IV - 6 تیزی - K, I, IV, VI - 5
 VI - 13 یاد - K - 12 توانگر بد آن کان [کو - I] - K, I - 11 شاد - K - 10 گشت - K, I, IV, VI - 9
 نه رای داری نه - IV - 14 بورا ندراری تو(؟) - I - 15 نیست چیزی تو - IV - 14
 ب. оп. - 16 K - 17 نباید - IV - 18 اندازه و رزد بورز(؟) - K - 16
 همانجای نزد - VI - 19 چاره باید بجستنش نیز - K - 20 فروتن شود هر کرا نیست چیز - VI
 تن آرد - K, I, IV, VI - 23 کو - I, IV - 22 بد سگالی - K - 21 برزی - L - 21 کسشن نیست نیز
 K - 27 обратный порядок мисра, б. 27 ز خلق - K, I - 26 و - K - 25 پیچانی - K, I, IV, VI - 24
 K - 28 доб.: 28 خرسند کردی زبائرا - K - 28
 стоит после б. 17.

وگر از گیرد دلترا بچنگ * بمانند روانت بکام نهنگ
 IV, VI - 33 چنین است آیین چرخ - K - 32 بکاهد - VI - 31 شاهی - L, K, VI - 30
 وگر از گیرد دلترا بچنگ [برنگ - VI] * بمانند روانت بکام نهنگ
 затем доб.: IV -

چنین است آیین چرخ روان * تواناست او گر تویی ناتوان
 VI -
 همیراند شاهی بآیین و داد * دل زیردستانش از داد شاد

پادشاهی^۵ بهرام بهرام نوزده سال بود

چهل روز ننهاده^۲ بر سر کلاه
پیر از درد با ناله و با خروش
دو رخ زرد و^۴ لبها شده لاژورد
که گیرد مگر شاه بر گاه جای
همی بود تا برنشست او بتخت
برسم کیان^۶ تاج بر سر نهاد
فروزنده^۷ گزاردش روزگار
گزاینده^۸ کژی و کاستی
ز بنده^۹ نخواهد بجز^{۱۰} داد و مهر
جهان دیده و پاکدل^{۱۲} موبدان^{۱۳}
میباشید با شهریاران سترگ

چو بهرام در سوک بهرامشاه
برفتند گردان بسپار هوش
نشستند با او بسوک و بدرد^۳
وازن پس بشد موبد پاکرای
بیک هفته با او بکوشید سخت
چو بنشست بهرام بر تخت داد^۵
نخست آفرین کرد بر کردگار
فزاینده^۷ دانش^۸ و راستی
خداوند کیوان و گردان سپهر
ازان پس چنین گفت کای^{۱۱} بخردان
شما هرک^{۱۴} دارید^{۱۵} دانش بزرگ

5

10

۱ I — оп ۲ بدان سوگ و درد — I, IV, VI ۳ بنهاد — VI ۴ تسع عشرة — B هفده — J ۵

۶ I, VI — شاد ۷ I, IV, VI — کیی ۸ فروزندهی — J ۹ خوشی — K ۱۰ زننده — IV ۱۱ I, IV —

۱۲ K, VI — با ۱۳ K, I, IV, VI — доб.: ۱۴ جزاز ۱۵ K, I, IV, VI — نیز

کسی را که یزدان فزونی دهد * سخندانای و رهنمونی دهد
دانیید — VI ۱۵ نیز — K, I, IV, VI ۱۴

- 30 چنان رو که پرسند¹ روز شمار² نه پیچی سر از شرم پروردگار³
 بداد و دهش گیتی آباد دار
 که بر کس نماند⁵ جهان جاودان
 تو از چرخ گردان میدان این ستم
 بسه سال و سه ماه¹¹ و¹² بر سر سه روز
 چو بهرام گیتی بهرام داد
 چنین بود تا بود چرخ بلند¹⁶
 چه گویی¹⁸ چه جویی چه شاید بدن
 روانت گر از آذر²¹ فرقت نیست²²
 اگر مرگ دارد چنین طبع گرگ
- 35 نه پیچی سر از شرم پروردگار³
 دل زبردستان خود⁴ شاد دار
 نه⁶ بر تاجدار و⁷ نه⁶ بر موبدان
 چو⁸ از باد چندی⁹ گذاری¹⁰ بدم
 تهی ماند زو¹³ تخت¹⁴ گیتی فروز¹⁵
 پیسر مر ورا دخمه آرام داد
 باندیده چه داری دل ترا نژد¹⁷
 برین داستانی¹⁹ نشاید²⁰ زدن
 نشست²³ تو جز تنگ²⁴ تابوت نیست²²
 پیر از می یکی جام خواهم بزرگ²⁵

и доб.: روز شمار K-³ که گر پرسدت کردگار K-² پرسدت I, IV, VI-¹

چو در پادشاهی بود گرسنه * نه تاج و نه تخت و نه بار و بنه
 جهانرا ز بهر خورشی ساختند * ز بهرای پیشی نپرداختند
 خورید و دهید و روان پرورید * بدست خرد پای بد بشکرید
 K, I, IV, VI-⁸ تاجداران K-⁷ چه K, I, IV, VI-⁶ نماندست IV-⁵ پا IV-⁴ см. б. 23.
 سه K, VI-¹¹ ندارد I, IV-¹⁰ نیاید K, I, IV, VI-⁹ چیزی I, IV-⁸ که VI-⁷
 K, VI-¹⁵ بخت VI-¹⁴ آن VI-¹³ از I-¹² K, IV, VI-¹¹ و оп. سال و سه مه
 باندیشه رنجه چه K, I, IV, VI-¹⁷ روان K, I, IV, VI-¹⁶ I-¹⁵ стоит после б. 1.
 روانست VI-²¹ کم آزار K-²⁰ نباید IV-¹⁹ بپرهیز یکدم K-¹⁸ پویی K-¹⁷ داری روان
 I, IV, VI-²⁵ доб.: L, I, IV, VI-²⁴ خوب VI-²³ نشیم I, IV-²² شد K-²¹ کان هیچ
 یکی بور [گور VI-] ترکی چو گوری بتن * کهن بر کهن هنگ او شست من
 K-²⁰ доб.:

یکی ترک خواهم چو کوهی به تن * که باشد سرین و برش شست من
 سمن پوی و سیمین بر و ماهروی * چو خورشید تابان و چون مشک منوی
 که با او درین روزگار دمه * گل و مل شود ویژه اندر رمه
 چو شادی بگاهی بکاهد روان * خرد گردد اندر میان ناتوان
 کنون کار بهرام بهرام گوی * بمیدان بسر بر ازین بار گوی

که دین بر سر او کلاهی بود
همان بر زمین¹ او بی آزارتر
جهان بی تن مرد دانا مباد
به پی⁶ نسپرد⁷ ویژه⁸ دانا⁹ بود
بپرهیز و گرد ستیزه مپوی
چنان دان که هر سه ندارند راه
پشیمان شود پس چو¹⁴ بیدار¹⁵ بود¹³
ستایش¹⁶ نیابی نه خرم بهشت
دل نیکپی مردمان مشکنید
بزرگی و شاهی و نیروی دست
بداند که با گنج ما او¹⁹ یکيست²⁰
نماید نشستن کسی اندر نیاز²¹

تن شاه دین را پناهی بود
خنک آنک در خشم هشیارتر
گه² دست تنگی³ دلی⁴ شاد و راد⁵
چو بر دشمنی بر توانا بود
ستیزه نه نیک¹⁰ آید از نامجوی
سپاهی و دهقان و بیکار¹¹ شاه
بغواب اندرست آنک بیکار¹² بود¹³
ز گفتار نیکو و کردار زشت
همه¹⁷ نام جوید و نیکی کنید
مرا گنج و¹⁸ دینار بسیار هست
خورید آنک دارید و آنرا که نیست
سر بدره ما گشادست باز

15

20

۲

سر تاجور²³ اندرآمد بگاز²⁴
ورا نام بهرام بهرام بود
بدو گفت کای سبز شاخ²⁵ درخت
همه روزگار تو فرخنده باد
شب و روز با رامش²⁷ و خنده باش²⁸

برو نیز بگذشت سال²² دراز
یکی پور بودش دلارام بود
بیاورد و بنشاندش زیر تخت
نمودم فراوان من از تخت²⁶ شاد
سراینده باش و فزاینده باش

25

دلش I, IV - دل و -JI⁴ تن درستی - I تنگدستی - K³ گهی - JI² زمی - VI¹

مرد - IV⁸ بسپرد - IV بشمرد - K نسپرد - JI⁷ بید - JI⁶ راد و شاد - K, I, VI⁵

بیدار - K¹² ز دهقان و بیکار و - K و -JI¹¹ خوب - K, I, IV, VI¹⁰ کانا - VI⁹

همان - K¹⁷ سپاهی - VI¹⁶ بیمار - K¹⁵ هر که - K, I, IV, VI¹⁴ گشت - K, I, IV, VI¹³

بدانید کز گنج داران - I, IV, VI¹⁹ و - I¹⁸ VI - نیاز - VI²¹ K - б. оп.²⁰

درو د فراوان ز ما بر خدای * بدان کو بنیکی بود رهنمای

تاجدار - I, IV, VI - تاج او - K²³ روزی - IV روز - I, VI²²

با دانشی - JI, VI²⁷ تاج - I, IV, VI²⁶ بارور خوش - K²⁵ 24-25 гаплография: A 24-B 25. K - б. оп.²⁸

پادشاهیء بهرام اور مزد

۱

دل و مغز جوشان ز^۲ مرگ پدر^۳
 برفتند پیشش^۴ کمر بر میان
 کہ تا جای باشد تو مانی^۵ بجای
 پدر بر پدر پادشاهی^۶ تراست
 وزان رفته جان تو بی درد باد
 سواران^۷ جنگی و کنداوران
 بگیتی^۸ سوی بد میازید دست
 نه پرورده داند نه پروردگار^{۱۰}
 هوارا میدارید فرمانروا
 نیالاید اندر بدیہا تنش^{۱۲}
 گد^{۱۴} رفتن آیدش^{۱۵} بیغم بود
 نوازندۀ مردم پارسا

چو بهرام بنشست^۱ بر تخت زر
 همه نامداران ایرانیان
 برو خواندند آفرین خدای
 کہ تاج کیی تارکترا سزاست
 رخ بدستگالان تو زرد باد
 چنین داد پاسخ کہ ای مہتران
 ز دهقان وز مرد خسروپرست
 بدانیید^۹ کاین چرخ ناپایدار
 سراسر بیندید دست از^{۱۱} هوا
 کسی کو بپرهیزد از بدکنش
 بدین سوی همواره^{۱۳} خرم بود
 پناہی بود گنجرا پادشا

5

10

^۱ K — بهرام بنشست ^۲ K, I, IV — پدر درد ^۳ K, I, IV, VI — далее следует б. 34.

^۴ K, I, IV, VI — گریان ^۵ I — بادی ^۶ I, IV, VI — تاج شاهی ^۷ I, VI — سزوار ^۸ IV — سزوار ^۹ I, VI — б. стоит после б. 9. ^{۱۰} K,

^{۱۱} K, I, IV, VI — ز گیتی ^{۱۲} I, IV, VI — оп. ^{۱۳} K — زندگانی ^{۱۴} I, IV, VI — [روز-IV] ^{۱۵} K, I, IV, VI — از خصم ^{۱۶} I, IV, VI — از

اندیش ^{۱۷} I, IV, VI — از ^{۱۸} K, I, IV, VI — از ^{۱۹} K, I, IV, VI — از ^{۲۰} K, I, IV, VI — از

چو اندرز بنوشست فرّخ دبیر	بیـاورد و بنهاد پیش وزیر
جهاندار برزد یکی بادیـسرد	پس ¹ آن لعل رخسارگان کرد ² زرد
چو رنگین رخ تاجـور ³ تیـره شد ⁴	ازان درد ⁵ بیـرام دل ⁶ خیره شد ⁴
چهل روز بد سوکوار و نژند	پس از گرد و بیکار تخت بلند
چنین بود تا بود گردان سپهر	گاهی پس ز درد ⁷ و گاهی پس ز مهر
تو گر باهشی مشمر اورا بدوست	کجا ⁸ دست یابد بدردت پوست ⁹
شب اورمزد آمد و ¹⁰ ماه دی	ز گفتن بیاسای ¹¹ و بردار می
کنون کار ¹² دیـیم بهرام ساز	که در پادشاهی نماید ¹³ دراز

رنگ رخ لعل-K³ رخسار چون برگ [زّر-VI]-K² I, IV, VI- شد¹ K, I, IV, VI- خود-K⁶ I, IV- جهان پیش-IV بزاریش-I ز زاریش-K⁵ گشت-K⁴ I, IV, VI- او از-K¹⁰ VI-6. on.⁹ که چون-K⁸ I, IV- کین-VI گرد-IV⁷ ازو-VI بر-IV نماید او-VI¹³ کام و-Π¹² بیمارای-VI پرداز-I¹¹

- ستایندی کو ز بهر هوا
شکست تو جوید همی زان سخن
کسی کش ستایش بیاید² بکار
که یزدان ستایش نخواهد همی
هرانکس⁶ که او از گنه کار چشم
فزونیش هر روز افزون⁸ شود⁹
هرانکس که با آب دریا نبرد
کمان دار دل را¹¹ زبانت چو تیر
گشاده¹³ برت باشد و دست راست
زبان و خرد با دلت¹⁵ راست کن
هرانکس که اندر سرش مغز بود
هرانگه که باشی تو با رایزن
گرت رای با آزماییش بود
شود¹⁸ جانست از دشمن¹⁹ آژیرتر²⁰
کسی را کجا پیشرو شد هوا
اگر دوست یابد²⁴ ترا تازه روی
تو با دشمنست رو²⁷ پر²⁸ آژنگ دار
بارزانیان بخش هرچیت³⁰ هواست
بکش جان و دل تا توانی ز رشک
هرانگه که رشک آورد پادشا
- 70
- 75
- 80
- 85
- ستاید کسی را همی ناسزا
ممان تا بپیش تو گردد کهن¹
تو او را ز³ گیتی بمردم مدار
نکو هیده را دل بکاهد⁴ همی⁵
بخوابید و آسان فروبرد⁷ چشم
شتاب آورد دل پر از خون¹⁰ شود⁹
جوید نباشد خردمند مرد
تو این گفته های¹² من آسان مگیر
نشانه بنه زان نشان کت هواست¹⁴
همی ران ازان سان که خواهی سخن
همه رای و گفتار¹⁶ او نغز بود
سخننها بیارای بی¹⁷ انجمن
همه روزت اندر فزایش بود
دل و مغز و رایست جهان گیرتر²¹
چنان دان که رایش²² نگیرد نوا²³
بیفزاید این نام²⁵ رنگ و بوی²⁶
بداندیش را چهره بی رنگ دار²⁹
که گنج تو ارزانیانرا سزااست
که رشک آورد گرم³¹ و³² خونین سرشک
نکو هیش کند مردم پارسا

IV-⁴ I, IV, VI-³ نیاید K, I, IV, VI-² JI-¹ K, VI- 66. 68, 69 on. 10 K-
بود VI-⁹ بغزون I, IV-⁸ خورد K, I, IV, VI-⁷ آنگه K-⁶ 5 K-6. on. نگاه
I, IV,¹⁵ VI- 6. on.¹⁴ گشاده K, I, IV-¹³ داستان K, I, IV, VI-¹² دلت را I-¹¹ کین
دشمن از K-¹⁹ تن و IV-¹⁸ پر VI-¹⁷ K, IV-¹⁶ کردار K-¹⁶ دلت با خرد VI-¹⁵
K,²⁵ باید K-²⁴ روا K-²³ کارت IV-²² VI- 6. on.²¹ IV-²⁰ دار IV-²⁰ جانست
رخ I, IV, VI-²⁷ روی JI-²⁶ بیفزایدش نام ازان رنگبوی VI-²⁶ بیفزایدش نازش و-²⁵ I, IV,
on. و IV-³² درد VI-³¹ ده مرا بخت VI-³⁰ K- 6. on.²⁹ IV-²⁸ پ-²⁸

درنگ آورد راستیها¹ پدید
 سر بردباران نیاید⁴ بخشم⁵
 وگر⁷ بردباری ز حد بگذرد
 هرآنکس که باشد خداوند گاه
 نه سستی نه تیزی¹¹ بکاراندرون
 نگه دار تا مردم عیبجوی
 ز دشمن مکن دوستی خواستار
 درختی بود سبز و¹⁴ بارش کیست¹⁵
 اگر در¹⁶ فرازی و گر در نشیب
 بدل نیز اندیشه بد مدار
 سپید کجا گشت پیمان شکن
 خرد گیر آرایش جان تست²²
 هم آرایش تاج و گنج و سپاه
 نگر تا نسازی²⁵ ز بازوی²⁶ گنج
 مزن رای جز با خردمند مرد
 بلشکر³⁰ پترسان بداندیشرا

55

60

65

K — نیاید — IV⁴ همه بندها را بیايد كلید — K³ هنر — I, IV, VI² کارها را — K¹
 دل او — I, IV⁸ مگر — IV⁷ فتابند — K⁶ سر مرد دانا فتابد ز خشم — VI^{VI} نیارید خشم
 فریزد بخیره ترا — L¹² نه تیزی نه سستی — K, I, IV, VI¹¹ VI — 6. оп.¹⁰ گمانش — K⁹
 VI — 6. оп.¹⁷ بر — K, I, IV¹⁶ که بست — VI¹⁵ تلخ — VI¹⁴ VI — 6. оп.¹³ شاه — K
 K — доб.:

بسبزی او هیچ خرم مشو * مکن جان شیرین بزهش گرو
 ز ندادن مکن مردمی آرزو * مبر آبرو را ز بهر گلو
 پر اندیشه و مهتری روزگار * ابا زبردستان بخوبی گذار
 نامور — VI²¹ ازان — VI^{VI} پرو — K, I, IV²⁰ را پای بددل شمار — K, I¹⁹ بددل — L¹⁸
 و تا روی — I^I بناز و بد — K²⁶ ننازی — K²⁵ و — L²⁴ و — L²³ بود — I, IV²²
 VI — вместо 66, 64, 65: ²⁸ گراید — K²⁷

هم آرایش لشکر و تاج و گنج * که بر تو سرآید سرای سپنج
 ز لشکر — VI³⁰ پیشین — K, I, IV, VI²⁹

بسی آب خونین ز دیده^۱ بریخت
 بفرمود کامدش^۲ بهرام^۳ پیش
 بمردی و دانش برآورده سر
 که رنگ^۴ رخم کرد هم رنگ موی
 گل سرخ را داد رنگ، بهی
 خردمند باش و بی آزار باش
 نبخششی ستمکارگانرا گناه^۵
 چو خواهی که تاج از^۶ تو گیرد فروغ
 سخن گفتن^۷ خوب^۸ و آواز^۹ نرم
 دل زبردستان شکار تو باد^{۱۰}
 مبادا هوا بر تو فرمان روا
 نیاید که یابد پیمشت گذر
 نگر سوی بی دانشان ننگری
 نمیند^{۱۱} بنزد کسی آبروی
 مشو قیز با مرد پرهیزگار^{۱۲}
 که از آورد خشم و بیم^{۱۳} و نیاز^{۱۴}
 جدا کن ز دل^{۱۵} کژی و کاستی
 که بدنام گیتی نه بیند^{۱۶} بکام^{۱۷}
 پیشیمانی آرد دل ترا شتاب

چو دانست کز مرگ نتوان گریخت
 بگسترد فرش اندر ایوان خویش
 بدو^{۱۸} گفت کای پاکزاده پسر
 بمن^{۱۹} پادشاهی نهادست روی
 خم آورد بالای سرو سبزی
 چو روز تو آمد^{۲۰} جهاندار باش
 نگر تا نه پیچی سر از دادخواه
 زبانرا مگردان بگرد دروغ
 روانت خرد باد و دستور شرم
 خداوند پیروز یار تو باد
 بنه کینه و دور باش از هوا
 سخن چین و بی دانش و چاره گر^{۲۱}
 ز نادان نیابنی جز از^{۲۲} برتری^{۲۳}
 چنان دان که بی شرم و بسپارگوی
 خرد را مه و خشم^{۲۴} بنده دار
 نگر تا نگردد بگرد تو از
 همه بررداری کن و راستی
 پرهیز تا بد نگر ددت^{۲۵} نام
 ز راه خرد هیچ^{۲۶} گونه متاب

35

40

45

50

تا بهمن آمدش - I, 3 تا رفت - VI کایدش - IV 2 مژگان - IV, VI نرگس - I, K 1
 K - 8 آید - I, IV, VI, K 7 رنگین - IV 6 ز من - K 5 همی - VI 4 تا بهمن آمد ب - I
 آوای - K 12 چرب - I, IV 11 گفتنت - I, IV, VI 10 از - I, 9 نباشی ستمکارها تو پناه
 نیابد - VI نگیرد - IV 17 برتری - IV 16 بجز - VI, K 15 بی هنر - K 14 VI - 6. 13
 دل از - I, VI 22 گداز - K 21 کین - I 20 مردم هوشیار - IV 19 خوبشتن - K 18
 هیچ - I, IV, VI, K 26 نگیرد - K 24 نگریدی - K 23

- ۱۵ بمرد خردمند و فرهنگ و^۱ رای
دلت زنده باشد بفرهنگ و هوش
خرد همچو آبست و دانش زمین
دل شاه کز مهر دوری^۵ گرفت
هرآنکس که باشد مرا^۸ زیردست
بخشنودی. کردگار جهان
۲۰ خردمند گر^{۱۲} مردم پارسا
همه سخته^{۱۴} باید که راند سخن
نباید که گویی^{۱۶} بجز^{۱۷} نیکوی
ببیند^{۱۹} دل پادشا راز تو
چه گفت آن سخنگوی پاسخ^{۲۳} نیوش
۲۵ همه انجمن خواندند آفرین
پراکنده گشت آن بزرگ انجمن
همان^{۲۷} رسم شاپور شاه اردشیر
جهانی سراسر بدو گشت^{۳۰} شاد
همی راند با شرم و با داد^{۳۱} کار
۳۰ بگسترد کفور بر جای مشک
سهی سرو او گشت همچون کمان
نمود از جهان شاد بس روزگار

تا توانی بگیتی - I, IV تا توانی مجوی و - K^۳ بجای - I, IV^۲ خردمند پاکیزه - VI^۱
 VI - ترا^۹ L^۸ VI - 66. 16, 17 op.^۷ یار باشد - K^۶ ورزی - K^۵ ازین آن - K^۴
 VI - 6. op.^{۱۳} VI - 6. op.^{۱۴} I, IV - یا - K^{۱۲} باد با - IV^{۱۱} یاد - L, VI^{۱۰} شاد باشید
 K, I, IV, VI^{۱۸} جزاز - I, IV^{۱۷} یابد - K^{۱۶} بیهوده گردد - L^{۱۵} همی سخت
 K, IV - و^{۲۲} VI - 6. op.^{۲۳} IV - 21. و^{۲۱} نشنود - K^{۲۰} نه بیند - IV نه بندد - K^{۱۹}
 K, I, IV, VI^{۲۵} و^{۲۶} L^{۲۴} K - 6. стоит после б. 21. دانش
 K, آرم - VI کرد - K^{۳۱} گشته - I, IV^{۳۰} رسم و - K^{۲۹} ازین - IV^{۲۸} همی - K^{۲۷}
 I, IV - و^{۳۳} K, I, IV, VI - 66. 31, 32 op.

پادشاهی^۱ اورمزد

۱

بیمارایم اکنون چو ماه^۲ اورمزد
ازان^۴ بد که عهدش فراوان نبود
بآبشخور آمد همی میشی و گرگ
جـهـانـگـشـته^۶ و کار دیده^۷ ردان
خنک، آنک، پند پدر کرد یاد
بما داد و^۸ قـاج^۹ سـر خـسـروی
نخواهم که بی^{۱۱} من بود رازقان^{۱۲}
بر مهتران سخت ناخوش بود
بماند نیازش همه ساله^{۱۶} نو
همیشه برو بخت خندان بود^{۱۷}
بود زندگانی و روزیشی تنگ
بر سفلگان تا توانی مگرد
مکن ره گذر تا زید^{۱۸} بر درش^{۱۹}

سر گاه^۱ و دیهیم شاه اورمزد
ز شاه^۳ برو هیچ تاوان نبود
چو بنشست شاه^۵ اورمزد بزرگ
چنین گفت کای نامور بخردان
بکوشیم تا نیکی آریم و داد
چو یزدان نیکی دهش نیکی
بنیکی کنم ویژه انبازقان^{۱۰}
بدانید کان^{۱۳} کو منی فشی^{۱۴} بود
ستیمزه بود مردرا^{۱۵} پیشرو
همان رشک، شمشیر نادان بود
دگر هرک دارد ز هر کار ننگ
در آز باشد دل سفلله مرد
هرآنکس که دانش نیایی برش

5

10

بر گاه—K^۵ بران—IV بدن—K, I, VI^۴ شاهان—K^۳ گه—K^۲ و—II, IV, VI^۱
همبازقان—I^{۱۰} و—K—доб.^۹ و—II, K^۸ کرده—I, IV, VI^۷ دیده—K, I, IV, VI^۶ رفت
مرورا—II^{۱۶} گونه سرکش—VI^{۱۴} هر—K, IV^{۱۳} VI—ب.^{۱۲} بر—K^{۱۱}
تا زید ره گذر—K^{۱۸} VI—ب.^{۱۹} VI—ب.^{۱۷} سال

- 80 بفرمود تا رفت پیش اورمزد
 تو بیدار باش و جهاندار باش
 نگر تا بشاهی نداری امید
 بجز داد و خوبی⁴ مکن در جهان
 بدینار کم ناز و بخشنده باش
 85 مزن بر کم آزار⁷ بانگ بلند
 همه پند من سربسر یاد گیر
 بگفت این و رنگ رخس زرد گشت
 چه سازی همی زین سرای سپنج
 90 ترا تنگ تابوت بهرست¹³ و¹⁴ بس
 نگیرد¹⁶ ز تو یاد فرزند تو
 ز میراث دشنام باشدت²⁰ بهر
 بپزدان گرای و سخن زو فزای
 درود تو بر گور²⁵ پیغمبرش
- بدو گفت کای چون گل اندر¹ فرزند
 جهاندیدگانرا² خریدار³ باش
 بخوان روز و شب دفتر جمشید
 پناه کهن باش و فر⁵ مهن
 همان داده باش و فرخنده باش⁶
 چو خواهی که بخت بود یارمند⁸
 چنانهم⁹ که من دارم¹⁰ از اردشیر
 دل مرد برنا پر از درد گشت
 چه نازی بنام¹¹ و چه نازی¹² بگنج
 خورد گنج¹⁵ تو ناسزاوار کس
 نه¹⁷ نزدیک¹⁸ خویشان و¹⁹ پیوند تو
 همه²¹ زهر شد پاسخ پای زهر²²
 که او یست روزی ده و²³ رهنمای²⁴
 که صلوات تاجست بر منبرش²⁶

⁴ K, I, IV, VI -- روی شد زرد ² K -- دیده را مر ³ VI -- همواره سالار ¹ K, VI -- ب. ⁸ VI -- ب. ⁷ K -- آواز IV -- کس آواز ⁶ K -- ب. ⁵ IV -- پشت ⁵ VI -- نیکوی ¹⁴ I -- و ¹³ VI -- است ¹² I, VI -- یازی ¹¹ K -- بتاج ¹⁰ VI -- دان ⁹ VI -- یابی تو ²⁰ I, IV, VI -- نه ¹⁹ VI -- و ¹⁸ K -- د ¹⁷ IV -- بگیری ¹⁶ IV -- رنج ¹⁵ I, IV -- ²⁴ VI -- ب. ²³ IV -- و ²² K -- ب. 89, 91 ²¹ VI -- همی ²⁶ K -- د ²⁵ K -- روح :

گذشتم ز شاپور شاه اردشیر * ز گفستار داننده یادگیر
 در اورمزدی بپیش آورم * سخن بر ره دین و کیش آورم

در آنجای بیسیار خرماستان
دگر نیم شاپور گرد و دلیر¹
که گویند با داد شاپور کرد³
بدو⁵ داشتی در سخن گوش را
که ماهی نکردی بروبر⁶ گذر
پلی ساز آنجا⁷ چنان چون⁸ رسی⁹
بماند بدانای¹⁰ رهنمای
بخواهی ز گنج آنچ آید¹² بکار
فراز آر چندی بران¹⁴ مرز و بوم
برو¹⁶ تازیان باش¹⁷ مهمان خویش
ز بد دور وز دست اهریمنی¹⁸
فراز آوریدش بران کارکرد¹⁹
که زان باشد آسانئ مردمان
پلی کرد بالا هزارانش گام²⁰
سوی خان خود روی بنهاد²¹ تفت

یکی شارستان کرد در سیستان
که یک نیم او کرده بود اردشیر
کهن دژ بشهر نشاپور کرد²
همی برد هر سو⁴ برانوش را
یکی رود بد پهن در شوشتر
برانوش را گفت گر هندسی
که ما باز گردیم و آن پل بجای
بهرش کرده بالای این پل¹¹ هزار
تو از دانشی¹³ فیلسوفان روم
چو این پل برآید¹⁵ سوی خان خویش
ابا شادمانی و با ایمنی
بتدبیر آن پل باستاد مرد
بپردخت شاپور گنجی بران
چو شد شه برانوش کرد آن تمام
چو شد پل تمام او ز شستر برفت

65

70

75

۳

بلند اختر و تخت شاهی بجای²²
پراگنده شد فر و اورنگ²⁴ شاه

همی بود شاپور با داد و رای
چو سی سال بگذشت²³ بر سر دو ماه

¹ K, I, IV, VI — 66. 63, 64 оп.; Б — перевод этих бб. отсутствует. ² Л — بود ³ Л — بود

⁴ K — جا ⁵ VI — همی ⁶ VI — بروبر نکردی ⁷ K — بدین VI — آر و خندان کن این I, IV — چندانک این K — ⁸ VI — این را ⁹ K — سزی ¹⁰ K, IV — بدانای و ¹¹ VI — ¹² I — باید ¹³ IV — دانش ¹⁴ K — ¹⁵ K — ¹⁶ K — ¹⁷ Л — تازه می باش ¹⁸ VI — 6. оп. ¹⁹ K —

بکار اندر آمد برانوش مرد * بسه سال آن پل تمامی بکرد ²⁰ K — 66. 75, 76 оп.; I, IV — 66. 74—75 оп. ²¹ Л — доб. و ²² VI — 66. 76—78 оп. ²³ IV —

доб. و ²⁴ I, IV — اورند

گرفتار شد با دلی پر ز خون
 بالتویننه در صف کارزار
 دل جنگیان پر ز قیصر شد
 بنزدیک شاپور شاه اردشیر
 بریزی تو با⁴ داور⁵ رهنمون
 چه پوزش کنی⁸ پیش پروردگار
 برین نیز دردی نیاید¹⁰ فزود
 ز خویشان فراوان گروگان کنیم
 فرستیم با با¹¹ هرچیت¹² هواست¹³
 فرستاد قیصر ده انبان گاو
 گرانمایه دیپانه اندر¹⁴ شمار
 ز روم اندرآمد با¹⁷ هواز رفت¹⁸
 برآورد و پرداخت در¹⁹ روز ارد²⁰
 بپردخت بسیار با²⁶ رنج گنج²⁷
 بپردخت³⁰ بهر اسیران روم
 که دارند هر کس بروبر گذر
 برآورد پاکیزه و سودمند³⁵

برانوش جنگی بقلب اندرون
 وزان رومیان کشته شد سه هزار¹
 هزار و دو سیصد گرفتار شد
 فرستاد قیصر یکی یادگیر
 که چندین تو² از بهر دینار³ خون
 چه گویی⁶ چو پرسند⁷ روز شمار
 فرستیم با⁹ ازی چنان هم که بود
 همان نیز با با¹⁰ فرمان کنیم
 ز التویننه باز گردی رواست
 همی بود شاپور تا¹³ با¹⁴ و ساو
 غلام و پرستار رومی هزار
 بالتویننه در¹⁵ بید روز هفت¹⁶
 یکی شارستان نام¹⁸ شاپورگرد
 همی برد²¹ سالار²² زن²³ شهر²⁴ رنج²⁵
 یکی²⁸ شارستان بود²⁹ آباد بوم
 در³¹ خوزیان³² دارد این بوم و بر³³
 پیارس اندرون شارستان³⁴ بلند

50

55

60

از پهلوانان—³ Л, K—تن² ثلاثون الغاء—¹ B—سی—⁴ IV, VI—بد بی شمار—¹ K—ده هزار—¹ L—
 پرسدت—¹ I, IV, VI—چه پوزش کنی تو—⁷ K—پرسی—⁶ IV—بیاد آور از—⁵ VI—ای—⁴ K—
 رواست—¹² Л—آنچه—¹¹ VI—هم هدیهها بر—¹⁰ VI—فرستاد—⁹ Л—چه عذر آوری—⁸ K—
 —¹⁶ K, I—بمالونده اندر—¹⁵ I—فزون از—¹⁴ IV—بسی در—¹⁴ K—با—¹³ IV, VI—¹³ (нет рифмы).
 که گویند با داد شاپور کرد—²⁰ K—ازو—¹⁹ I, IV, VI—گرد—¹⁸ VI—روز—¹⁷ K, I—هفت روز
 در—²³ K—یک سال—²² K, I, IV, VI—بود—²¹ IV, VI—فأمر ببناء مدينة تسمى سابورکرد—²¹ B—
 کرد—²⁹ IV, VI—که گر—²⁸ Л—گنج رنج—²⁷ Л—زان—²⁶ IV—گنج—²⁵ Л—آنجا—²⁴ IV—
 چنان ساخت—³³ Л—که درخورشان—³² IV—خوزستان—³¹ I—که با—³⁰ VI—برآورد—²⁹ K, I, IV, VI—
 —³⁴ K, I, IV—و هی علی رأس الطريق المسلوک من بلاد الخوز—³³ B—آن شارستان سربسر
 —³⁵ K—порядок бб.: 65, 62, 60, 61. شارستانی

خروشی برآمد ¹ ز هر مرز و بوم	ز ² قیدافه برداشتند ³ باز ⁴ روم ⁵
چو آگاهی آمد بشاپور شاه	بپاراست کوس و درفش و سپاه
همی راند تا پیش التوینه ⁶	سپاهی سی-بی-از ⁷ بنه
سپاهی ز قیدافه آمد برون	که از گرد خورشید شد تیره گون ⁸
ز التوینه هم چنین لشکری	بیامد سپه-دارشان مهتری ⁹
برانش ¹⁰ بد نام آن پهلوان	سواری س-راف-راز و روش-ن-روان
کجا بود بر ¹¹ قیصران ارجمند	که-نداف-گنی ¹² نامداری بلند ¹³
چو برخاست آواز کوس از دو روی	ز قلب اندرآمد گو نامجوی
وزین سو ¹⁴ بشد نامداری ¹⁵ دلیر	کجا نام او بود گرز-سپ ¹⁶ شیر
برآمد ز هر دو سپه کوس و ¹⁷ غو ¹⁸	ب-چ-مید در ¹⁹ قلب-گه شاه ²⁰ نو ²¹
ز بس ناله بوق و هندی درای	همی چرخ و ²² ماه اندرآمد ز جای ²³
تیره به-ستند بر پشت پیل	همی برشد آوازشان بر ²⁴ دو میل
زمین جنب ²⁵ جنبان شد و پر ²⁶ ز گرد	چو آتش درخشان سنان ²⁷ نبرد
روانی ²⁸ کجا با خرد بود جفت	ستاره همی-بارد از چرخ ²⁹ گشت ³⁰

برگاشته تا بروم -⁵ L باج -⁴ K برداشتی -³ I که -² I خروشیدن آمد -¹ K
 بالوینه -⁶ K, I, VI و آنهی الخبر بأن أهل قیدافه عصوا و امتنعوا من أداء الخراج -^B
 بی تبار و -⁸ K I, IV گران با سلیح و -⁷ K التوینه -^B مالوینه -^{IV}
 همه پاک با جوشن و تیغ و تیر * یکف بر نهاده روان ناگ-زیر
 VI-¹³ افگن و -¹² K که بودی بر -¹¹ K, I, IV پیرانوس -^B نیانوش -¹⁰ VI سروری -⁹ K
 کردسب -^{VI} گرز اسپ -^{IV} کرساسب -^K 16 نامدار -^{VI} 15 وزان سر -^{VI} 14 ب. оп.
 گو -²¹ I, IV, VI قلب شاپور -²⁰ K, I, IV, VI عو -¹⁸ I, IV, VI بر -¹⁹ IV و оп. -¹⁷ IV
 K -^{доб.}:

دلور سواری که گاه نبرد * چه همکوش او ژنده پیل و چه مرد
 باورد هر دو برآویختند * همی خاک بر اختران پیختند
 فراوان ز هرگونه جستند کین * نه این زن سسته شد نه نیز آن ازین
 سرانجام لشکر همه همگروه * بهم برشکستند چون کوه کوه
 برآمد ز هر دو سپه گرد رزم * چه رزمی که مانیده بود آن بیمزم
 VI-²⁷ شد از ابر -^{VI} 28 و LI-²⁵ آواز اسپان -^{K, I} 24 ب. оп. -^{VI} 23 و I -²²
 بفرجام دادار یزدان به -^K 29 زبانی -^{K, I, IV} 28 میان

بـشـاهـی خـردـمـند بـاشـد سـزا
 تـوانـگـر شـود هـر کـ خـشـنـود گـشت
 کـر^۴ آرزو بـیـش تـیـمـار بـیـش
 بـآسـایـش و نـیـکـنـامـی گـرای
 بـچـیـز کـسـان دـست یـازد کـسی
 مـرا بـر شـمـا زان^{۱۴} فـزـونـست مـهر
 هـمـان^{۱۷} رـسم شـاه بـلـند اـردشـیر
 ز دـهـقان نـخـواهـم جـز از^{۱۹} سـیـیـکی^{۲۰}
 مـرا خـوبـی و^{۲۱} گـنـج آبداد هـست
 ز چـیـز کـسـان بی نـیـازیم
 بـر مـا شـمـارا گـشـادـهـست رـاه
 بـهـر سـو فـرستـیم کار آگـهـان
 نـخـواهـیم هـر گـز بـجـز^{۲۶} آفرین
 مـهـان و کـهـان پـاک بـرخـاستـند
 بـشـاپـور بـر آفرین خـوانـدند
 هـمی^{۳۰} تـازـه شـد رـسم شـاه اـردشـیر

2

وزان پـس پـراگـندـه شد³² آگـهی
بـمـرد اردشـیر آن³³ خـردمـند شـاه

197

پادشاهی شاپور پسر اردشیر سی و یک سال بود

۱

کـلـاه دلفروز بر سر^۱ نهاد
بزرگان فرزانه و موبدان
بزرگان پـردانـش^۳ و^۴ رایزن
سراینده^۵ دانش و یادگیر
مگردید یکسر ز پیمان من
وگر خام گویم^۷ نکوهش کنید
دو بخشش نهاده شد اندر میان^۸
نگهبان گنج کهان و مهان
خرد بی گمان پاسبان و یست
سرش برگذارد^۹ ز ابر سیاه
ز دانش روانش برامش بود
بکوشد بهمردی و گرد آورد
خنک مرد دانا و^{۱۳} یزدان شناسی

چو شاپور بنشست بر تخت داد
شدند انجمن پیش او بخردان
چنین گفت کای^۲ نامدار انجمن
منم پاک فرزند شاه اردشیر
همه گوش دارید فرمان من^۵
وزین^۶ هرچ گویم پژوهش کنید
چو من دیدم اکنون بسود و زیان
یکی پادشا پاسبان جهان
وگر شاه باداد و فرخ پیوست
خرد پاسبان باشد و نیکخواه
همه جستنش داد و دانش بود
دگر آنک او^{۱۰} بازمون^{۱۱} خرد
بدانش ز یزدان^{۱۲} شناسد سپاسی

5

10

سراینده و—IV^۵ و—I^۴ و—K^۳، VI پادانش—^۳ I، IV—با^۲ بزرگی پسر بر—VI^۱
با—IV آن کزو—K^{۱۰} برتر آید—VI^۹ نهان—K^۸ باشد—K^۷، I، IV درین—VI^۶
دای—I، IV، VI^{۱۳} به یزدان ز دانش—K^{۱۲} آزمون—I، IV، VI^{۱۱} وی—VI

ز دیدار او قاج روشن شدست
 بنیازد بدو مردم پارسا
 هوا³ روشن از بارور⁴ بخت اوی
 برزم اندرون ژنده پیل بلاست
 چو در رزم رخشان شود رای اوی
 بنخچیر شیران شکار وی اند
 از آواز گرزش همی روز جنگ
 سرش سبز باد و دلش پر ز داد
 ز بدها¹ ورا بخت جوشن شدست²
 هم آنکس که شد بر زمین پادشا
 زمین پایۀ نامور تخت اوی
 برزم اندرون آسمان وفاست
 همی موج خیزد ز دریای اوی⁵
 دد و دام در زیرینهار وی اند
 بدرد دل شیر و چرم⁶ پلنگ
 جهان بی سر و افسر او مباد⁷

1 Л — بدیها 2 VI — 6. оп. 3 VI — جهان 4 IV — قارور VI — نهر و (неразборчиво).

5 VI — 6. оп. 6 I, IV — گوش 7 Л — نهاد بر سر نهاده; мисра в тексте вписано в линию между колонками; K — вместо 66. 661—689:

سپاس از خداوند پروردگار * که پروردگارست و آموزگار
 همی خواهم از داور غیب دان * که چندان بیایم ز گیتی زمان
 که این دفتر شهریاران تمام * بنظم آورم تا رسم زو بکام
 Б — перевод 66. 652—689 отсутствует.

مکان و زمان و زمین آفرید
هم انجام¹ ازو یست و فرجام ازوی
کم و بیش گیتی برآورده است³
سراسر بهستی یزدان گواست⁴
شناسنده آشکار و نهان
بیمارانش بر هر یکی برفزود
که خوانند او را⁶ علی ولی
سخنهایشان⁷ برگذشت از شمار⁸
جهان آفرین را ستایش کنیم
که تختش¹⁰ درفشان کند ماه را
زمانه بفرمان او گشت شاد¹³
خداوند آسانی و درد و رنج¹⁵
که از تاج دارد یزدان¹⁷ سپاس
جوانی بسال و بدانشی کهن
بنیازیم در سایه²⁰ فر²¹ اوی
چو بزم آیدش گوهرافشان کند
سپهر از بر خاک لرزان شود²³
بنیازد بدو گنبد هور و ماه
همه مهتری باد فرجام اوی
بزرگی و آیین و رای ورا
ز گیتی ورا باد²⁴ فرجام نیک

بران آفرین کافرین آفرید
هم آرام ازو یست و هم کام ازوی
سپهر و زمان و² زمین کرده است³
ز خاشاک ناچیز تا عرش راست
جز او را مغوان کردگار جهان
ازو⁵ بر روان مـــــدد درود
سر انجام بد ز یاران علی
همه پاک بودند و پرهیزگار
کنون بر سخنها فزایش کنیم
ستاییم تاج⁹ شهنشاه را
خداوند¹¹ با فر و با بخش¹² و داد
خداوند گوپال و شمشیر و گنج¹⁴
جهاندار با فر و¹⁶ نیکی شناس
خردمند و زیبا و چیره سخن
همی مشتری بارد¹⁸ از ابر¹⁹ اوی
برزم آسمانرا²² خروشان کند
چو خشم آورد کوه ریزان شود
پدر بر پدر شهریارست و شاه
بمـــــاناد تا جاودان نام اوی
سر ناممه کردم ثنای ورا
ازو دیدم اندر جهان نام نیک

665

670

675

680

وزو - I, IV, VI - 5. VI - 66. 663, 664. 6. اند - I, IV - 3. ستاره - I, IV - 2. آغاز - VI - 1

: I, IV, VI - 8. سخنهای او - I, IV, VI - 7. شیعیش - I, IV, VI - 6

نباشد جزاز [بجز - VI] بی پدر دشمنی * که یزدان با آتش بسوزد تنش

VI - 13. بخش و با فر - I - 12. جهاندار - I, IV - 11. بختش - K, VI - 10. تخت - VI - 9

I, 18. ز یزدان - I, IV, VI - 17. و - VI - 16. تاج و گنج - I, IV - 15. رنج - I, IV - 14. 6. 6. 6. 6.

VI - 6. 6. 6. 6. آسمان با - IV - 23. 23. پتر - I, IV - 20. فر - I, IV - 19. دارد - VI - 14. نازد - IV - 14

بود - VI - 24

- دگر شارستان اورمزد اردشیر
 روان مرا شاد گردان بداد
 بسی رنجهای مردم اندر جهان
 کنون دهمه را بر نهادیم رخت
 بگفت این و تاریک شد بخت اوی
 چنین است آیین خرم جهان
 انوشه کسی کنو بزرگی ندید
 بکوشی و آری¹³ ز هرگونه چیز
 سرانجام با خاک باشیم¹⁵ جفت
 بیا تا همه دست نیکی بریم
 بکوشیم بر نیک نامی بتن
 خنک آنک جامی بگیرد بدست
 چو جام²² نمیدش دمام شود
 کنون پادشاهی شاپور گوی
 650
 655
 660
- هوا مشکبوی¹ و بجوی آب شیر²
 که پیروز بادی³ تو بر⁴ تخت⁵ شاد⁶
 چه بر⁷ آشکار⁸ و چه اندر نهان
 تو بسپار تابوت و پرداز تخت⁹
 دریغ آن سر و افسر و تخت اوی¹⁰
 نخواهد بمابر گشادن¹¹ نهان
 نیایستش از تخت شد ناپدید¹²
 نه مردم نه آن چیز ماند بنیز¹⁴
 دو رخا بچادر¹⁶ بماید نهفت
 جهان جهانرا بمید نسپریم¹⁷
 کزین نام یابیم بر انجمن¹⁸
 خورد¹⁹ یاد²⁰ شاهان²¹ یزدان پرست
 بخسپد²³ بدانگه²⁴ که خرم شود
 زبان برگشای از می و سور گوی²⁵

IV — 6. оп.; порядок бб.: I — 2 خوشگوار — VI 1

اردشیر خرّه — B — IV — 646, 645, 644; I — 646, 647, 642, 645, 644; K — 646, 645, 642, 647, 644; و هی جور و الشانیه اورمزد اردشیر و هی سوق الأهواز والثالثة رام اردشیر و مدینتان عند میسان و الفرات و السادسة مدینة أخرى و هی علی غریبی المدائن علی ما قال غیر K, I, IV, VI — между бб. 644—650 доб.: صاحب الکتاب

که خوانی سنا باد [شتاپاد—IV] شاه اردشیر * چو از من سخن بشنوی یاد گیر [سراسر سخنها من یاد گیر — VI]

Порядок 9 آشکارا — K, I — 8 در — K, VI — 7 داد — Л — 6 و IV — 5 доб. از — K — 4 باشی — K — 3 گشادن — K, I, IV, VI — 11 Л — 6. оп. 10 K, I, IV — 650, 649, 648; VI — 650, 649, 646, 647, 648. 66.: K, I, IV — 650, 649, 648; VI — 650, 649, 646, 647, 648.

12 K — доб.: بمابر

بیمکاره بر باید از تن روان * چه با اردشیر و چه با اردوان

ماییم — VI — 15 نه مردم بماند نه آن چیز نیز — K — 14 ورزی — I, IV, VI — بکوشند روزی — K — 13

نام — IV — 20 برد — I, IV — 19 K, I, IV, VI — 6. оп. 18 نشمریم — Л — 17 بخاک اندرون رخ — K — 16

هرانگه — VI — 24 نخسپد — IV, VI — 23 جام از — K, I, IV, VI — 22 پادشاهانه — VI پادشاهان — K — 21

25 I, IV — 6. оп.

- 630 ز رای¹ و ز دانش بیکسو شوند
بگردند³ یکسر ز عهد و وفا
جهان تنگ دارند بر زیردست
بپوشند¹⁰ پیراهن بدتنی¹¹
گشاده شود هرچ ما بسته‌ایم
تیمه گردد این پند¹⁷ و اندرز من
635 همی‌خواهم از کردگار جهان
که باشد ز هر بد نگه‌داران
ز یزدان و از ما برانکس درود
نیارد شکست اندرین عهد من
برآمد چهل سال و بر سر دو ماه
640 بگیتی مرا شارستانست شش
یکی خواندم²⁹ خور³⁰ اردشیر
کز و تازو شد کشور خوزیان
دگر شارستان گندشاپور نام
دگر³⁴ بوم میسان³⁵ و رود فرات
645 دگر شارستان برکه³⁶ اردشیر
چو رام‌اردشیرست³⁸ شهری³⁹ دگر

— VI, IV 6 ل. مارید — 5 л. و оп. 4 ل. مگردید — 3 л, K. بشنوند — 2 VI. دین — 1 VI. برتنی — 11 I, IV. بپوشید — 10 л. کزیشان — 9 VI. б. оп. 8 بر کس مجوید — 7 K. оп. و خسته ایم — 16 VI. کین — 15 IV. نماید همین — 14 K. اهریمنی — 13 K, IV, VI. بنالید — 12 л. پودش — 21 K. کار تان — 20 K, VI. б. оп. 19 آید همین — K. رخ و — 18 л. دین — 17 K. بشادی — 27 K, I. شود — 26 K. د — 25 K. بکوشد — 24 K, IV. جود — 23 K. تار — 22 K, IV. یادش — 32 K, I. VI. خره — 31 л, K, I. خوانده‌ام — 29 K, IV, VI. زمین — 28 K, I, IV. б. оп.; Б — 33 K, I, IV, VI. см. б. 647. هوا مشکبوی و بجوی آب [IV — доб. шир — IV. перевод этого б. отсутствует. 34 K, IV, VI. I — دو بر — 35 K, IV. میسار — 36 K, I. از — 37 I. گلشن و باغ و پر — 38 VI. آورد شهرست — 39 IV. کردی — 40 IV. شهر — 39 IV.

- 610 سخن بشنو و بهترین یاد گیر
سخن پیش فرهنگیان سخته گوی
مکن خوار خواهنده درویش را
هرآنکس که پوزش کند بر گناه
همه داده باش و پروردگار
615 چو دشمن بترسد شود³ چاپلوسی
بجنگ آنگهی شو که دشمن ز جنگ
وگر آشتی جوید⁵ و راستی
ازو باز⁶ بستان و کینه مجوی
بیمارای دل را بدانشی که ارز⁹
620 چو بخشنده باشی گرامی شوی
تو عهد پدر با روانت بدار
چو من حق فرزند بگزاردم
شما هم ازین¹⁵ عهد من¹⁶ مگذرید¹⁷
تو پند²⁰ پدر²¹ همچنین یاد دار
625 بخیره مرنجان روان مرا
بمد کردن خویش و²⁴ آزار کس
برین بگذرد سالیان پانصد²⁶
به پیچد سر از عهد فرزند تو

هرآنکه که K-³ بخشنده VI-² بهر کس VI- که می خور IV- که باشی K-¹ L, خواهد VI-⁵ VI-⁶ op. VI-⁴ گرددش چنگ I, IV- (нет рифмы); K-⁴ دشمن بود
L, K, ¹⁰ که دانش بارز IV-⁹ آر I, IV- چو بینی D-⁸ K-⁷ نگه VI-⁷ تاج K-⁶
VI-¹⁴ D-¹³ K, I, IV-¹² من VI-¹¹ K, I, IV, VI-¹¹ بدانی VI-¹¹ چون بدانی I-
K-¹⁸ بگذرید I, IV, VI-¹⁷ ما K-¹⁵ برین IV, VI-¹⁵ بدین I-¹⁵ بگیتی کسی را
L-²² پسر VI-²¹ عهد IV-²⁰ K, VI-²⁰ نفس را بمد تا توان VI-¹⁹ بغردا شبانرا
از I-²⁴ مننه گردن خود D-²⁴ K-²⁴ 622. VI-²³ K-²³ بدل شاد
I, ²⁸ شمارا بزرگی VI-²⁷ پنج صد I, IV, VI-²⁶ K, I, IV, VI-²⁵ VI-²⁵ 66. 625, 626 op. D-²⁵ IV-
باشند IV-

- 590 وگر دشمن آید بجایی¹ پدید
درم دادن و تیغ پییراستن
بفرردا ممان کار امروزرا
مجوی از دل عامیان راستی
وزیشان ترا⁵ گر بد آید خمر
نه⁶ خسروپرست و نه⁶ یزدانپرست
چنین باشد اندازه⁷ عام شهر
بترس از بد مردم بدنهان
سغن هیچ مگشای¹⁰ با¹¹ رازدار
سغن را تو آگنده دانی¹³ همی
چو رازت بشهر آشکارا شود
برآشوبی¹⁸ و سرسبک خواندت¹⁹
تو عیب کسان هیچ²² گونه²³ مجوی
وگر چیره²⁵ گردد هوا بر خرد
خردمند باید²⁷ جهاندار شاه
کسی کو بود تیز و²⁸ برترمنش
مبادا که گیرد بنزد تو جای
چو خواهی که بستایدت پارسا³⁰
هوا چونک³² بر تغت حشمت نشست
نماید که باشی فراوان سغن
- 595
600
605
- ازین کارها دل ببايد² برید³
ز⁴ هر پادشاهی سپه خواستن
بر تغت منشان بدموزرا
که از جست و جو آیدت کاستی
تو مشنو ز بدگوی و انده مخور
اگر پای گیری سر آید بدست⁷
ترا جاودان از خرد⁸ باد بهر
که بر بدنهان تنگ گردد⁹ جهان
که او را بود نیز انباز¹² و یار
ز¹⁴ گیتی پراگنده خوانی¹³ همی¹⁵
دل بخردان¹⁶ بی مدارا شود¹⁷
خردمند گر پیش²⁰ بنشاندت²¹
که عیب آورد بر تو بر عیبجوی²⁴
خردمندت²⁶ از مردمان نشمرد
کجا هر کسی را بود نیک خواه
به پیچد ز پیغاره و سرزنش
چنین مرد گر²⁹ باشدت رهنمای
بنه خشم و کین چون شوی پادشا³¹
نباشی³³ خردمند و یزدانپرست³⁴
بروی کسان پارسایی مکن

د- IV⁴ کشید- I, IV, VI³ نباید- IV² آمدت جایی- VI¹ ز جایی- K¹
VI- بادا- K, I, IV⁹ ترا از خرد جاودان- VI⁸ VI- 6. op.⁷ ز- IV⁶ پتو- VI⁵
د- VI¹⁴ داری- VI¹³ همباز- I¹² مشنو تو از- K¹¹ مسرای- I, IV, VI¹⁰ باشد
پر از شومی- VI¹⁸ K- обратный порядок мисра.¹⁷ بخردت- I, IV¹⁶ K- 6. op.¹⁵
همان بدتن و دل تنک- VI²¹ در پیش- IV²¹ کز خوش- I²¹ کز خویش- J²⁰ داردت- VI¹⁹
حمره- I²⁵ خیره- J, K, IV²⁵ گوی- VI²⁴ تا توانی- K²³ ایچ- VI²² داردت
پارسا- J³¹ پادشا- J³⁰ کی- K²⁹ و- J²⁸ باشد- J, I, IV²⁷ خردمندش- J²⁶
VI- 6. op.³⁴ نباشد- K³³ هر که- K, I³²

بدینار کوشد که بیشی کند
 دروغ ایچ قا با^۲ تو برنگذرد^۳
 بلندیش^۵ هرگز نگیرد فروغ
 که مردم ز دینار یازد^۶ برنج
 تن زبردستان برنج آورد
 وگرچند بر^۹ کوششی و رنج اوست
 بهار آورد شاخ رنج ورا
 بمردی بخواب^{۱۰} از گنه کار چشم
 پیویش نگهبان درمان شوی
 سمیکماید خواند ورا پارسا
 بهاید بخوبی دل^{۱۳} آراستن
 شود خیره رای^{۱۴} از بد^{۱۵} بدگمان^{۱۶}
 بدان^{۱۹} قا توان ای پسر ارج^{۲۰} چیز
 که دور فلکرا بهخشداید راست
 رد^{۲۳} و موبدش^{۲۴} رای پیش^{۲۵} آورد^{۲۶}
 کند این سخن بر دل شاه یار
 چو یوز درنده^{۲۸} به کار آیدت
 می و بزم و نخچیر و بیرون شدن
 نگه داشتند این سخن مهتران

سدیگر که با گنج خویشی کند
 بهخشندگی یاز^۱ دین و خرد
 رخ پادشاه تیره دارد^۴ دروغ
 نگر قا نباشی نگهبان گنج
 اگر پادشاه از^۷ گنج آورد
 کجا گنج^۸ دهقان بود گنج اوست
 نگهبان بود شاه گنج ورا
 بدان کوشی قا دور باشی ز خشم
 چو خشم آوری هم^{۱۱} پشیمان شوی
 هرانگه که خشم آورد پادشاه
 چو بر شاه زشتست^{۱۲} بد خواستن
 وگر بیم داری بدل یک زمان
 ز^{۱۷} بهخشش منه بر دل اندوه^{۱۸} نیز
 چنان دان که شاهی بدان پادشاست^{۲۱}
 زمانه غم پادشاهی برد^{۲۲}
 بهپرسد هم از کار بیداد و^{۲۷} داد
 بهروزی که رای شکار آیدت
 دو بازی بههم در^{۲۹} نهاید زدن
 که تن گردد از^{۳۰} جست^{۳۱} می^{۳۲} گران

چنان کن که روزت نکو بگذرد - VI^۳ بر - K, I, IV^۲ ناز - IV - دار - K کر - Z - J^۱
 آنک - I روز - K زاده - J^۷ افتد - VI باشد - IV^۶ بداندیشی - K, VI^۵ گردد - J^۴
 عیب است - K, I, IV, VI^{۱۲} زو - K^{۱۱} بدار - K^{۱۰} بی - I, IV - از - K, VI^۹ آنچ - J^۸
 بد - VI^{۱۷} VI - 6. on.^{۱۶} رای دل - K, I, IV^{۱۵} حمزه را - J^{۱۴} نباید بخون دل بیه - VI^{۱۳}
 برانکس [مرآئرا - I] سزاست - K, I, IV, VI^{۲۱} و - J^{۲۰} مدان - I^{۱۹} اندازه - I, IV^{۱۸}
 K - 6. on. آوری - VI^{۲۶} را پیش - J^{۲۵} ابا موبدت - VI^{۲۴} خود - I, IV^{۲۳} بیری - VI^{۲۲}
 گیرنده بزازان [باران - K باز آن - IV - K, I, IV, VI^{۲۸} که موبد بداند ز بیداد - VI^{۲۷}
 بی - VI^{۳۲} جنبش - K, I, IV, VI^{۳۱} که بر کردار - K^{۳۰} بر - K, VI^{۲۹} یوزان - VI^{۲۸}

- گهی در¹ پیش آردت² گاه مهر³
 بنعم اندرون زفتی آردت و بوس⁴
 ز فرهختگی سر⁵ برافراخته⁶
 ندارد ترا شادمان بی نهیب
 چو خواهی که روزت بید نگذرد
 برادر⁷ شود شهریار⁸ و دین⁹
 نه بی دین بود شهریار¹⁰ بجای¹¹
 برآورده پیش خرد تافته¹²
 نه بی دین بود شاهرا آفرین
 تو گویی که در زیر یک چادرند
 دو انباز دیدمشان نیکساز¹³
 دو گیتی همی مرد دینی برد¹⁴
 تو این هر دو را جز برادر مخوان
 مخوان تا توانی¹⁵ ورا¹⁶ پارسا
 گشاید زبان مرد دینش مدار¹⁷
 که چون بنگری مغز دادست دین
 نخستین ز پیدادگر شهریار
 ز مرد هنرمند سر درکشد¹⁸
- چنین است کردار گردان سپهر
 گهی بخت گردد چو اسپه شومس
 زمانه یکی بارهیی ساخته¹⁹
 بدان ای پسر کاین سرای فریب
 نگه دار تن باش و آن²⁰ خرد
 چو بر دین کند شهریار آفرین
 نه بی بخت شاهبست دینی²¹ بپای²²
 دو دیماست²³ یک در دگر²⁴ بافته
 نه از پادشاه بی نیازست²⁵ دین
 چنین پاسمانان یکدیگرند
 نه آن زین نه این زان بود بی نیاز
 چو باشد خداوند رای و خرد
 چو دین را بود پادشاه پاسمان
 چو دین دار²⁶ کین دارد از پادشاه
 هر آنکس که بر دادگر شهریار
 چه گفت آن سخن گوی با آفرین
 سر بخت²⁷ شاه²⁸ به پیچد سه کار
 دگر آنک بی سود را برکشد²⁹

1 K — доб.: آورد — I 2 کینه — IV 3

نماند کسی جاودان در جهان * بگشایدش مرگ آشکار و نهان
 گهی بخت گردد چو اسپه شومس * گهی خوشی یابی ازو گاه بوس
 ز نیکی — I 6 6 تاخته — K, IV 5 7, K — 6. оп. گهی عز و نازست و گاهی فسوس — VI 4
 I — 6. оп. 11 پادشاهی — IV 10 9 بر آذر — IV 9 8 زن — VI 8 7 دلش را
 دو بیناست — I 15 14 I, IV 13 دینا — I, VI 12 11 شاه بی بود دین — K 12
 پادشاهی جدا هست — VI 18 17 I, K, I 16 دافته — I, K, I 17 دو دتپاره (؟) در یکدگر — I 16
 نگر تا نخوانی — I, IV, VI 22 21 دارد — I 21 بدو روز هرگز بید نگذرد — VI 20 19 VI — 6. оп.
 شاهها — VI شاهان — K 26 سرانجام — K 25 24 VI — 6. оп. بود ناخرمند و نا — K 23
 برتر کشد — K, I, IV, VI 27

سبک مردم شاد گردد گران^۱
 بجز^۲ خاک تیره نیابی نشست
 کجا آن سواران پیروزبخت^۳
 کجا آن سرافراز^۴ و^۵ جنگی سران^۶
 کجا آن دلیران و پاکان ما^۷
 خنک آنک جز^۸ تخم نیکی نکشت^۹
 چو از من سخن بشنوی یاد گیر^{۱۱}

همان چهره ارغوان زعفران
 اگر شهریاری و گر زیردست
 کجا آن بزرگان با تاج و تخت
 کجا آن خردمند کنداوران
 کجا آن گزیده نیاکان ما
 همه خاک دارند بالین و خشت
 نشان بس بود شهریار^{۱۰} اردشیر

540

۱۴

جهاندار بیدار بیمار گشت
 ورا پندها داد ز اندازه پیش
 همی زرد خواهد شدن سبز^{۱۳} برگ
 همه گفت بدگوی را باد دار
 مگر باز دانی ز ناارز ارز^{۱۵}
 نگه داشتیم ارج مرد نژاد^{۱۷}
 فزون^{۱۸} شد زمین^{۱۹} زندگانی بکاست
 برنج اندرون گرد کردیم^{۲۱} گنج
 زمانی نشیمن و زمانی^{۲۴} فراز

چو سال اندرآمد بهفتاد^{۱۲} و هشت
 بفرمود تا رفت شاپور پیش
 بدانست کامد بنزدیک مرگ
 بدو گفت کاین عهد من یاد دار
 سخنهای من چون شنودی^{۱۴} بورز
 جهان راست کردم بشمشیر^{۱۶} داد
 چو کار جهان مرا گشت راست
 ازانپس که بسیمار بردیم^{۲۰} رنج
 شمارا همان رنج پیشست و^{۲۲} ناز^{۲۳}

545

550

^۱ VI — 66. 536, 537 оп.; K, I, IV — доб.:

نخسبد روان هر که بالا بچفت [گرفت—IV] * توتنها همان هم [هر—IV زان—K] که همراه رفت

I — ^۵ سواران — IV هنرمند — K ^۴ که بستند ناگه بفرجام رخت — VI ^۳ جزاز — K, I, IV ^۲

بسال کهن بود شاه—VI ^{۱۰} بکشت—K ^۹ او—K ^۸ VI—6. оп. ^۷ K, I, IV, VI—6. оп. ^۶ VI—6. оп. ^۵ و

K, IV, ^{۱۴} بار و—K ^{۱۳} سالش در آمد بهشتاد—VI ^{۱۲} Б — перевод бб. 429—543 отсутствует. ^{۱۱}

VI — ^{۱۸} Л — обратный порядок мисра. ^{۱۷} VI — доб. ^{۱۶} VI — 66. 547, 548 оп. ^{۱۵} Л — ^{۱۴} شنیدی—VI

بپالود رنج و — K, I, IV, VI — ^{۲۱} بردیم بسیمار — VI — ^{۲۰} بردیم — K ^{۱۹} جهان — IV ^{۱۸} فرو

بهر جا نشیمن — VI ^{۲۴} داز — K — باز — IV ^{۲۳} K — ^{۲۲} [خوی هم—I خوی چون—VI] بیفزود

است پیش از

- 520 پیراگنده شد غارت و جنگ و جوش
بماناد این شاه⁴ تا جاودان
نه کس چون تو دارد ز شاهان خرد
پیمی⁷ برفگندی⁸ بایران⁹ ز داد
بجایی رسیدی¹⁰ هماندر سخن
525 خردها فزون شد ز گفتار¹¹ تو
بدین انجمن هرک دارد نژاد
توی خلعت ایزدی بخترا¹³
بماناد این شاه¹⁵ با مهر و داد
جهان یکسر¹⁷ از رای¹⁸ وز قتر تست
530 همیشه سر تخت جای تو باد

۱۳

- الا ای خریدار مغز سخن
کجا²² چون من و چون تو بسیار دید
اگر شهریاری و گر پیشکار
چه با رنج باشی چه با تاج و تخت
535 اگر ز آهنی²⁵ چرخ بگدازدت²⁶
چو سرو دلرای گردد بغم
- دلت برگسل زین سرای کهن
نخواهد همی با کسی آرمید
تو ناپایداری²³ و او پایدار
بایدت بستن بفرجام رخت²⁴
چو گشتی کهن نیز²⁷ ننوازدت²⁸
خروشان شود زرگسان دژم

بمانی [بماند-I] - K, I, IV - 4 VI-б. оп. 3 هم آواز دشمن نیاید - K-2 کوس - I, IV - 1
بنایی فگندی - VI در فگندی - K, I - 8 تویی - I - 7 راه - JI - 6 بخردان - VI - 5 چنین شاد
12 K, I, IV - б. стоят فزونتر شد از کار - I - 11 رسیدم - JI - 10 ز ایران - VI بایوان - K - 9
بمانی چنین شاد - K, I, IV - 15 بخترا - VI - 14 تخترا - VI - 13 VI - б. оп. 6. 524; после б. 524; VI - б. оп. 21 IV - 20 (метр нарушен). رای و فرمان - 21 оп. و - VI - 20
19 VI - б. оп. 18 K - 17 K, I, IV - 17 چو تو شاه گردون - VI - 16
23 I - 22 K, I, IV, VI - که او - K, I, IV, VI - 22 (метр нарушен). رای و فرمان - IV - 21 оп. و - VI - 20
24 VI - доб.: اندر گذاری - IV, VI - 24 اندر گذاری - IV, VI - 24

کجا آن خردمند کنداوران * که بر بست عهد چنانرا بجان
بنوازدت - VI - 28 تیمز - VI - 27 بگذازدت - K, VI - 26 آهنین - VI - 25 6. 540. см.

ازان پس نباشد و را فرهی²
 بود شیر درنده در مرغزار
 برنج و بکوشش ندارد نگاه
 نگرده³ کهن در سرای سپنج
 نیابد⁴ بزفتی⁵ و کنداوری
 هم از داد ما گیتی آباد باد

سیه کرد¹ منشور شاهنشاهی
 چنان دان که بیدادگر شهریار
 همان زیردستی که فرمان شاه
 بود زندگانیش با درد و رنج
 اگر⁴ مهتری⁵ یابد⁶ و بهتری⁷
 دل زیردستان ما شاد باد

505

۱۲

بشد پیش گاهش یکی مرد پیر
 زبان و روانش¹¹ پیر از داد بود
 انوشه بدی¹³ تا بود روزگار
 بتو شادمان کشور و تاج و تخت
 زند¹⁵ از پس و پیش تخت رده
 سرافراز¹⁷ بر¹⁸ تاجور مهتران¹⁹
 که داد و²⁰ بزرگیست²¹ بنیاد تو
 خدای جهانرا²⁴ نیایش²⁵ کنیم
 بهر کار نیکی گمان²⁶ توایم
 همان خوب²⁸ گفتار و مهر ترا²⁹
 مبادا که پییمان تو بشکنیم
 ز هند و ز چین و³¹ همالان ما

چو بر تخت بنشست شاه اردشیر
 کجا نام آن پیر¹⁰ خرداد بود
 چنین داد پاسخ که ای¹² شهریار
 همیشه بوی¹⁴ شاد و پیروزبخت
 بجایی رسیدی که مرغ و دده
 بزرگ¹⁶ جهان از کران تا کران
 که داند صفت کردن از داد تو
 همان²² آفرین در²³ فزایش کنیم
 که ما زنده اندر زمان توایم
 خریدار دیدار²⁷ چهر ترا
 تو ایمن بوی³⁰ کز تو ما ایمنیم
 تو بستی ره بدسگالان ما

510

515

برتری — I, IV — 5 گرت — VI — 4 دگرده — Л — 3 بگرده — IV — 3
 نیاید — VI — 9 نیابی — I, IV — 8 نیازد — K — 8 مهتری — I, IV, VI — 7 یابد — VI — 6 بهتری — VI —
 K, IV, 13 گفت با شاه کای — VI — 12 روان و زبانش — K, I, IV — 11 مرد — I, IV, VI — 10 زفتی
 I, IV — 17 بزرگی — Л, I, IV — 16 شوند — K — 15 بزی — IV — بدی — I — 14 قویی — K — 14 بزی — VI —
 K — 22 که داند بزرگی — VI — 21 و — Л, IV, VI — 20 VI — 66. 511 — 513 оп. — 19 تر — K — 18 برافراز
 I, IV, VI — 26 ستایش — K, IV — 25 جهان آفرین را — K — 24 را — K — 23 همه — I, IV, VI — همی
 بزی — K, IV, VI — 30 VI — 6. оп. — 29 چرب — I, IV — 28 و — K, IV — 27 و بد در امان
 تا — VI — 31

485 چهره‌ارم که دل دور داری ز غم
 نه‌پیم‌چی³ بکاری که کار تو نیست
 همه گوش دارید پند مرا
 بود بر دل هر کسی ارجمند
 زمانی می‌اسای ز آموختن
 چو فرزندی باشد⁷ بفروختن
 همه یاد دارید گفتار ما
 هر آنکس که باداد و روشن دلید
 490 دل آرام¹¹ دارید¹² بر چار چیز
 یکی بیم و¹³ آرم و شرم¹⁴ خدای
 دیگر داد دادن تن خویش را
 بفرومان یزدان دل آراستن
 سدیگر که پیدا کنی راستی
 495 چهره‌ارم که از رای شاه جهان
 ورا چون تن خویش خواهی به مهر
 دلت²² بسته داری به پیمان²³ اوی
 برو مهر داری چو بر جان خویش
 غم پادشاهی جهانجوی راست
 500 گهر از کارداران وز لشکرش
 نیازد²⁵ بداد²⁶ او²⁷ جهاندار نیست

¹ K, I, IV — بد — VI — غم — ² K, I, IV, VI — نباشی — ³ K, I, IV, VI — پنجم — ⁴ I, VI —
 آویزش — ⁵ Л — ⁶ K — و دل — ⁷ VI — فرزندی آید — ⁸ K, IV — گونه — ⁹ Л —
 و — ¹⁰ VI — б. оп. — ¹¹ K — دل شاد — ¹² VI — آرزنده — ¹³ I, IV — б. оп. —
 VI — ¹⁴ K, I, IV, VI — شرم از — ¹⁵ K, I, IV, VI — تا باشد — ¹⁶ VI — رهبر — ¹⁷ IV —
 دل از — ¹⁸ VI — б. оп. — ¹⁹ VI — نیاری بدل — ²⁰ K, I, IV, VI — ²¹ K, I, IV —
 VI — б. оп. — ²² Л — دلم — ²³ IV, VI — فرمان — ²⁴ VI — پیمان —
 IV — ²⁵ IV — نیازت — ²⁶ K — بنیازد بنیاز — ²⁷ I — و — ²⁸ IV — б. оп. —

- همه گوش دارید برنا و پیر
 نباشد مگر پاک و یزدان پرست
 اگر زبردستست^۳ و گر^۴ شهریار
 نگردد بر مرد دانا^۵ کهن
 فزون باشد از بند و زندان^۷ شاه^۸
 نگیرد بنزد کسان^{۱۱} آبروی
 کجا برتر از دیده و جان و چیز
 بود آشکارای او چون نهان
 خرد دارد و شرم و گفتار گرم
 بهیهوده بپراگند بر^{۱۸} گزاف
 نمیسندد آن مرد یزدان شناس^{۲۰}
 خردمند خوانند^{۲۱} و^{۲۲} پاکیزه رای^{۲۳}
 کجا تازه گردد ترا دین و کیش
 که با شهید او زهر نگزایدت^{۲۷}
 باز^{۲۸} و بکوشش^{۲۹} نیابی^{۳۰} گذر
 گل نوبهارش برومند گشت
 نگوویی بپیشش زنان^{۳۲} رازرا
 که ننگ و نبرد آورد رنج و درد
- بگفتار این نامدار اردشیر
 هراکس که داند که دادار هست
 دگر آنک دانش^۱ مگیرید^۲ خوار
 سدیگر بدانی^۵ که هرگز سخن
 چهارم چنان دان که بیم گناه
 به پنجم سخن^۹ مردم زشت گوی^{۱۰}
 بگویم یکی تازه^{۱۲} اندرز نیز
 خنک^{۱۳} آنک آباد دارد جهان
 دگر آنک دارند آواز^{۱۴} نرم
 بپیش کسان^{۱۵} سیم^{۱۶} از^{۱۷} بهر لاف
 ز مردم^{۱۹} ندارد کسی زان سپاس
 میانه گزینی بمانی بجای
 کزین^{۲۴} بگذری پنج رایست^{۲۵} پیش
 تن آسانی^{۲۶} و شادی افزایدت
 یکی آنک از بخشش دادگر
 توانگر شود^{۳۱} هرک خرسند گشت
 دگر بشکنی گردن آزا
 سدیگر^{۳۳} ننازی^{۳۴} بننگ و نبرد

۴ VI - زیردستی - K, I, IV - ۳ نگیرید - VI - نگیری تو - K, I, IV - ۲ پندم - I - ۱
 و از چاه - K - ۷ بر مرد دانا نگردد - VI - ۶ و دیگر بداند - VI - ۵ زیردستند اگر
 I, IV, VI - عیب گوی - K - ۱۰ سر - I, IV - ۹ و چاه - I, IV - ۸ و فرزند - VI و از داد و - I
 K, I, IV - ۱۵ دارد هم آوای - K - ۱۴ یکی - VI - ۱۳ بار - I - ۱۲ مهان - VI - ۱۱ عیبجوی
 از - I, IV, VI - ۱۸ کز - I, IV, VI - ۱۷ چیز - VI - ۱۶ مرد - IV - ۱۶ هزینه شود - VI هزینه شهر
 خواندت - I, IV, VI - ۲۱ VI - ۶. оп. نمی شناس - K - ۲۰ نه مرد و - IV نه مزد و - K, I - ۱۹
 I - ۲۶ راهست - K, I, IV, VI - ۲۵ وزین - VI - ۲۴ خواند ترا پاکرای - K - ۲۳ و - I, VI - ۲۲
 K, I, - ۳۰ ببخشش - K - ۲۹ بدار - K - نناز - I - ۲۸ VI - ۶. оп. نفزایدت - I - ۲۷ که آسانی
 نیازی - K, I - ۳۴ و دیگر - VI - ۳۳ زبان - IV - ۳۲ شده - IV - ۳۱ نیابد - VI - نجویی - IV

نماینش بر آیین^۱ و کردار او
 بماند^۵ بزرگی و تابندگی^۶
 بکوشیم^۷ وز داد باشیم شاد
 که دهقان و موبد بران گواست^۸
 همان دهیک و^{۱۰} بوم و باژ^{۱۱} و^{۱۲} رمه^{۱۳}
 بیارد سوی گنج ما رهنمون
 ز باژ آنچ کم بود گر^{۱۶} پیش ازین^{۱۷}
 بدر^{۱۹} داشتن لشکر^{۲۰} بی شمار^{۲۱}
 نهان کردن کیشی آهرمنی^{۲۴}
 بکوشید و پیمان او مشکنید
 بلند آسمانرا نگارنده او^{۲۵}
 منازاید با نازش او بکس
 که پیش^{۲۶} فراز اندر آید نشیب
 کجا آنک بودی شکارش هر ژبر
 خنک آنک جز تخم نیکی نکشت
 کجا^{۳۳} گوش دارند^{۳۴} اندرز من
 که سودش فزون آید از تاج و گنج^{۳۷}

سستاییش که داند سزاوار اوی
 مگر کو² دهد بازمان³ زندگی⁴
 کنون هرچ خواهیم کردن ز داد
 ز ده یک مرا چند بر شهرهاست
 چو باید شمارا ببخشم⁹ همه
 مگر آنک¹⁴ آید¹⁵ شمارا فزون
 ز ده یک که من بستدم پیش ازین
 همی از پی سود بردم¹⁸ بکار
 بزرگئی شما²² جستم²³ و ایمنی
 شما دست یکسر بیزدان زنید
 که بخشنده اویست و دارنده اوی
 بستم دیده را اوست فریادری
 نباید نهادن دل اندر فریب
 کجا آنک برسود²⁷ تاجش بابر
 نهالی²⁸ همه خاک دارند و خشت
 همه²⁹ هرک³⁰ هست اندرین³¹ مرز من³²
 نمایم شمارا³⁵ کنون راه پنج³⁶

[illegible]

جهان شد مر اورا چو رومی^۳ پزند
 کسی را نمید با جهاندار تاو
 سزاوار بر تخت شاهی نشاند
 بخوبی بیماراست گفتار راست
 ز رای و خرد هرک دارد^۷ بهر
 نیازد^۸ بداد و نیازد^۹ بهر
 هم آخر^{۱۱} سپارد بخاک^{۱۲} نزنند
 همه رنج با او شود در جهان
 هرآنکس که خواهد^{۱۶} سرانجام نیک
 که خشنودی پاک یزدان بود
 که دارند او یست و نیکی فزای^{۱۷}
 که اوراست^{۱۸} بر نیک و بد^{۱۹} دستگاه
 ز رای^{۲۰} دلفروز و پیروز^{۲۱} بخت
 گذشته بد و نیک من تازه گیر
 مرا داد بر نیک و بد^{۲۵} دستگاه^{۲۶}
 چنان کز خداوندی او سزاست
 جهان شد مرا همچو رومی^{۲۸} پزند^{۲۹}
 بلند اختر و بخش^{۳۰} کیوان و هور

چو^۱ از روم وز چین وز^۲ ترک و هند
 430 ز هر مرز پیوسته شد باژ و ساو
 همه مهترانرا ز ایران^۴ بخواند
 ازان پس شهنشاه^۵ بر پای خواست
 چنین گفت کل^۶ نامداران شهر
 بدانید کاین تیز گردان سپهر
 435 یکی را چو^{۱۰} خواهد برآرد بلند
 نماند بجز^{۱۳} نام زو^{۱۴} در جهان
 بگیتی ممانید^{۱۵} جز نام نیک
 ترا روزگار اورمزد آن بود
 بیزدان گرای و بیزدان گشای
 440 ز هر بد بدادر گیهان پناه
 کند بر تو آسان همه کار سخت
 نخستین ز کار من اندازه گیر
 که^{۲۲} کردم^{۲۳} بدادر گیهان^{۲۴} پناه
 زمین هفت کشور بشاهی مراست
 445 همی باژ خواهم^{۲۷} ز روم و ز هند
 سپاسم ز یزدان که او داد زور

جهاندار-VI-^۵ بایوان-Л-^۴ چینی-K-^۳ روم و چین و چه از-VI-^۲ چه-VI-^۱
 نیازد-Л- نیازد-IV, VI- نیازد-K-^۹ نیازد-I نیازد-Л-^۸ دارند-IV-^۷ ای-K-^۶
 کند خوار و زار و-K-^{۱۲} همورا-K, I, IV, VI-^{۱۱} کسی را که-VI- هر آنرا که-K, I, IV-^{۱۰}
 17 VI-66. 438, 439 оп. جوید-VI-^{۱۶} نماند بد-I, IV-^{۱۵} او-K, I, IV, VI-^{۱۴} جزاز-K, I, IV-^{۱۳}
 کزویی-VI- بیدار-K-^{۲۱} ازویی-I, IV- وزو بین-K-^{۲۰} نیک و بد و-Л-^{۱۹} او داد-VI-^{۱۸}
 VI-^{۲۵} بیزدان دانا-VI-^{۲۴} دادم-IV- بردم-I-^{۲۳} چو-K, IV, VI-^{۲۲} دلفروز وزو نیک
 443-444-66. K- بدل شادمان گشتم از تاج و گاه-K, I, IV-^{۲۶} کزویست مارا چنین
 بخت و-VI-^{۳۰} 29 VI-6. оп. روی-IV- چینی-K-^{۲۸} یابم-I, IV-^{۲۷} 449. 6. оп. после 6.

- تپه‌دست را مایه دادی بسی همان کودکان را^۲ بفرهنگ‌پیان^۳ بهر برزنی در دبستان بدی^۶ نماندی که بودی کسی را نیاز 415 بهمیدان شدی بامداد پگاه نجاستی بداداندر آرم کس چه بهتر چه بهتر بنزدیک اوی ز دادش^{۱۶} جهان یکسر آباد کرد 420 جهاندار چون گشت با داد جفت فرستاده بودی بگرد جهان بجایی که بودی زمینی خراب خراج اندر^{۲۳} آن بوم برداشتی گر ایدونک دهقان بدی تنگدست 425 بدادی ز^{۲۴} گنج آلت و چارپای ز دانا سخن بشنو ای شهریار چو خواهی که آزاد باشی ز رنج بی‌آزاری زبردستان گزین
- بدو شاد کردی دل هر کسی سپردی چو بودی^۴ ورا هنگ آن^۵ همان^۷ جای^۸ آتش^۹ پرستان بدی^{۱۰} نگه^{۱۱} داشتی سختی^{۱۲} خویش راز برفتی کسی کو بدی دادخواه^{۱۳} چه بهتر چه فرزند^{۱۴} فریادرس نجستی همی رای تارپک اوی^{۱۵} دل زبردستان بخود^{۱۷} شاد کرد زمانه پی او^{۱۸} نیارد^{۱۹} نهفت^{۲۰} خردمند و بیدار کارآگهان وگر تنگ‌بودی بروداندر^{۲۱} آب^{۲۲} زمین کسان خوار نگذاشتی سوی نیستی گشته کارش ز هست نماندی^{۲۵} که پایش^{۲۶} برفتی^{۲۷} ز جای جهانرا برین‌گونه آباد دار بی‌آزار و^{۲۸} بی رنج^{۲۹} آگنده^{۳۰} گنج^{۳۱} بیابی ز هر کس^{۳۲} بداد^{۳۳} آفرین^{۳۴}

فلم یبق فی دولته ذو خلّة إلا من طوی حاله فی تضاعیف الکتمان ورضی — B. K, I, IV, VI — 6. оп.; 1
هنگدان — JI^۵ دیدی — VI^۴ فرهنگدان — JI^۳ کودکش — K, I, IV, VI — 2 نفسه بالحرمات
نهاد — VI^{۱۰} آذر — K^۹ جان — JI^۸ همه — K^۷ مکتب استان نهاد — VI^۶
مهرتر چه — VI^{۱۴} نیکخواه — VI^{۱۳} سخت بر — JI^{۱۲} مگر — I, IV — وگر — K, VI — 11
پی او زمانه — K^{۱۸} بدو — K, I, IV, VI — 17 دانش — JI^{۱۶} K, I, IV, VI — 6. оп.
VI^{۲۰} — доб.: 19 نباید — IV^{۱۹}
نگه کن بتدبیر آن راد مرد * که از داد وز نیک‌نامی چه کرد
VI^{۲۵} — به — IV^{۲۴} خراجی از — VI^{۲۳} 423. VI^{۲۲} — 6. стоит после 6. بدواندر — VI^{۲۱}
آگنده — K, I, IV — 30 و — JI^{۲۹} — доб. و — K^{۲۸} — оп. نرفتی — JI, IV — 27 آبش — JI^{۲۳} نهشتی
ز داد — VI^{۳۳} چو خواهی که یابی — K, VI — 32 VI^{۳۱} — 6. оп. بی [از — K] رنج
VI^{۳۴} — доб.: 34

چو گیتی مر اورا همه راست شد * ز همت بکیوان همه خواست شد

- 360 بدشمن¹ هرانکس که² بنمود پیشست
اگر دخمه باشد بچنگال اوی
ز دیوان دگر⁶ نام او کرده⁷ پاک
بسالار گفتی که سستی¹⁰ مکن
همیشه بپیش سپه¹² دار پیل
365 نخستین یکی گرد لشکر بگرد
بلشکر چنین گوی¹⁶ کاین¹⁷ خود کینند
ازیشان¹⁸ صد اسپ¹⁹ افکن از ما یکی
شمارا همه پاک برنا و پیر
چو اسپ افکنند لشکر از هر دو روی
370 بیاید که²⁴ ماند تھی قلبگاه
چنان کن که با میمنه میسره
همان نیز با میسره میمنه
بود لشکر²⁶ قلب بر جای خویش
وگر قلب ایشان بجنبد ز جای
375 چو پیروز گردی زکس²⁹ خون مریز
چو خواهد ز دشمن³¹ کسی زینهار
- شود زان سپس³ روزگارش درشت
وگر⁴ بند ساید⁵ بر و یال اوی
خورش خاک و رفتنش⁸ بر تیره خاک⁹
همان تیزی¹¹ و پیشدستی مکن
طلایه پراگنده¹³ بر چار¹⁴ میل
چو پیش آیدت روز ننگ و¹⁵ نبرد
بدین رزمگاه اندرون بر چینند
همان صد بپیش یکی اندکی
ستانم²⁰ همه²¹ خلعت از²² اردشیر
نباید که گردان²³ پرخاشجوی
وگر چند بسپار باشد سپاه
بکوشند جنگ آوران یکسره
بکوشند و دلها همه بر بنه²⁵
کس از قلبگاه²⁷ نگسلد پای خویش
تو با لشکر از قلبگاه²⁸ اندرآی
که³⁰ شد دشمن بدکنش در گریز
تو زنهاده باش³² و کینه مدار

VI — 4 بعد ازان — VI 3 دگر هر که [هرچ — I] K, I, IV, VI — 2 بدلدر — I Л — 1
VI — 6. оп. 9 خفتنش — K, I, IV — 8 کرد — I Л — 7 اگر — K, I, IV — 6 سازد — K — 5 ویا
اندرون — VI 12 لا تکن ... نزقا — B قندی — VI پیشی — I Л — 11 پستی — K 10
گو — VI 18 گفت — K, IV — 16 روزگار — K 15 چند — VI 14 پراگند
در آیند — VI 23 از — I 22 یکی — K, I, VI — 21 ستایم — VI 20 اسپ — I Л — 19 ازاسو
IV — 6. стоит 25 یکانه — K 24 نباید که — VI بیایند و — I, IV بتایند و — K 24 کیهان
после 6. 373; VI — 66. 371, 372 оп.; Л — вместо 66. 371—372 гаплография:

چنان کن که با میسره میمنه * بکوشند دلها همه بر بنه
و اجهد أن تحمل میمنتک علی میسرة العدو فیفرغوا وسعهم و یبذلوا جهدهم ثم تحمل — B
قلب بر — VI 27 و — VI 26 میسرتک علی میمنتهم بقلوب متحدة و قوی متعاضدة
نیز — VI 32 لشکر — K 31 چو — K 30 بدین — I 1 تن — K, IV 29 گه — K 28

چه^۱ نیکوتر از مرد دانا و پیر^۲
جوان^۴ و پسندیده و بردبار^۵
سزد گر نشینند بر جای^۶ پیر^۷
خرد یار کردی و رای و درنگ
خردمند و بادانش و یادگیر
بدان تا نباشد بپیداد حرب
که بشناختی^{۱۲} راز پیراهنش^{۱۳}
غم و^{۱۵} رنج^{۱۶} بدرا بید داشتی
همان عهد و منشور با^{۱۹} گوشوار^{۲۰}
بدل کین و اندر جگر جوش خون
بدان تا نباشند یک تن^{۲۳} دژم
خردمند و بیدار و آرامجوی
که دارد ز بیداد لشکر نگاه
نشستی که رفتی^{۲۵} خروشن دو میل
هرآنکس که دارد دل و^{۲۶} نام و ننگ
رسد گر^{۲۷} بر آنکس^{۲۸} بود نام^{۲۹} و^{۳۰} گنج
بران^{۳۱} زیردستان سپاسی نهید
هرآنکس که او هست یزدان پرست^{۳۲}

مگر مرد بادانش و یادگیر
جهانپدگانرا همه^۳ خواستار
جوانان دانا و دانش‌پذیر
چو لشکرش رفتی بجایی جنگ
فرستاده‌یی^۸ برگزیدی دبیر
پیامی بدادی^۹ بآیین و^{۱۰} چرب
فرستاده رفتی بر^{۱۱} دشمنش
شنیدی سخن گر^{۱۴} خرد داشتی
بدان^{۱۷} یافت او^{۱۸} خلعت شهریار
وگر تاب^{۲۱} بودی بسرش^{۲۲} اندرون
سپند را بدادی سراسر درم
یکی پهلوان خواستی^{۲۴} نامجوی
دبیری بآیین و با دستگاه
وزان پس یکی مرد بر پشت پیل
زدی بانگ کای نامداران جنگ
نباید که بر هیچ درویش رنج
بهر منزلی در خورید و دهید
بچیز کسان کس میازید دست

345

350

355

VI — доб.: VI دانش پذیر — VI, IV, 2 — K — که 1

نگه کن بتدبیر و کار سپاه * که بدخواهشان چون شدی زو تپاه
K — б. оп.; VI — 7 بالای — IV 6 بردبار — I 5 جوانرا — K 4 همی — I, IV — 3 منم — K 3
66. 343, 344 оп. 8 فرستاده را — IV 9 بدادی پیامی — K 10 و — VI, IV 11 سوی — K 12
VI — б. оп. 13 یختار رجلا عاقلا کاتبها عالما حافظا لآسرار الملک — B نشناختی — VI, IV 14
K — I, IV, VI 19 یافتی — K, I, IV, VI 18 ازو — K 17 و — VI, IV 16 هو — K 15 را — K 14
IV — نبود کسی زان — K 23 بدیش — K 22 تاج — IV 21 یادگار — VI, K 20 و هم — VI
I, IV — 26 کرفتی — VI, IV, VI 25 داشتی — I, IV 24 نباشد کسی رو — VI نباشد یکی زین
VI — б. оп. 32 ابر — VI 31 و — VI, VI 30 دار — K 29 کشی — IV 28 یا — K 27 و оп.

- 325 چو برداشتی آن سخن رهنمون
کسی را که کمتر بدی خط و ویر²
سوی کارداران شدند بکار⁴
شناسنده⁶ بد شهریار اردشیر
نویسنده گفتی که⁸ گنج آگنید⁹
بدو باشد آباد شهر و سپاه
دبیران چو پیموند جان منند
چو رفتی سوی کشور کاردار
330 نباید که مردم فروشی بگنج
همه راستی جوی و فرزاندگی
ز پیوند و خویشان میر¹⁶ هیچ کس
درم بخش هر ماه درویش را
اگر کشور آباد داری بداد
335 وگر هیچ درویش خسپد به بیم
هر آنکس که رفتی بدرگاه شاه
بندیدی بسر²¹ استواران اوی
که دادست ازیشان و بگرفت²⁴ چیز
دگر آنک در شهر دانا که اند
340 دگر کیست آنک²⁶ از در پادشاست
شهنشاه گوید که از رنج²⁹ من
- شهنشاه کردیش روزی فزون¹
نرفتی بدیوان³ شاه اردشیر
قلمزن بماندی بر شهریار⁵
چو دیدی بدرگاه مرد دبیر⁷
هم از رای او¹⁰ رنج¹¹ بپراگنید⁹
همان زیردستان فریادخواه¹²
همه پادشا¹³ بر نهان منند
بدو شاه گفتی درم خوار دار
که بر کس نماند سرای سپنج
ز تو دور باد آز و¹⁴ دیوانگی¹⁵
سپاه آنج¹⁷ من یار¹⁸ دامت¹⁹ پس
مده چپیز²⁰ مرد بداندیش را
بمانی تو آباد وز داد شاد
همی جان فروشی بز و به سیم
بشایدسته کاری و گر داندخواه
بپرسیدن²² از کارداران²³ اوی
وزیشان که خسپد بتیمار نیز²⁵
گر از نیستی ناتوانا که اند
جهان دیده پیرست و گر²⁷ پارساست²⁸
مبادا کسی شاد بی³⁰ گنج³¹ من

VI-⁵ کاردارانش روزی نگار-K⁴ بدرگاه-VI-³ خط دبیر-L² VI-¹ 6. op.
6. op. K, IV-⁸ ستاینده 7 L-⁷ I-¹ вместо 66. 323-325 гаплография: А 323-Б 325.
VI-¹³ VI-¹² گنج-L¹¹ رای و تن-VI-¹⁰ گند-I, IV-⁹ را گفت-VI-⁸
آنکه-IV, VI-¹⁷ آنک-K, I-¹⁷ من-L¹⁶ VI-¹⁵ 6. op. L-¹⁴ و op. L-¹⁴ همان پاسبان
VI-²¹ K, I, IV, VI-²¹ خیره-L²⁰ دامت یار و-IV دامت یار-K, I, VI-¹⁹ باز-L¹⁸
VI-²⁵ 6. op. گر آز-K, I, IV-²⁴ کاردازان-IV²³ بپرسیدی-L, VI-²² شدند سرش
VI-³¹ K, VI-³¹ وز از-K³⁰ گنج-K, VI-²⁹ VI-²⁸ 6. op. هم-I, IV-²⁷ کو-I, IV-²⁶

- 305 چو کودی ز کوششی بمردی¹ شدی
ز کشور بدرگاه شاه آمدند⁵
نوشتنی عرض نام⁶ دیوان اوی
چو جنگ آمدی نورسیده جوان
یکی موبدی را ز کار آگاهان
ابر هر هزاری یکی کارجوی¹⁰
310 هرانکس که در جنگ سست آمدی
شهنشاه را نامه کردی بران
جهاندار چون نامه برخواندی
هنرمند را خلعت آراستی
چو کردی نگاه اندران¹⁵ بی هنر¹⁶
315 چنین تا سپاهش¹⁷ بدادجا¹⁸ رسید
ازیشان کسی را که بد²⁰ رای زن
که هر کس که خشنودی شاه جست
بیابد ز من²³ خلعت شهریار
بلشکر پیار است گیتی همه
320 بدیوانش کار آگاهان داشتی²⁶
بلاغت نگه داشتندی و خط
- بهر بخششی در بی² آهو³ بدی⁴
بدان نامور بارگاه آمدند⁵
بیاراستی کاخ و ایوان اوی
برفتی ز⁷ درگاه با پهلوان
که بودی خریدار⁸ کار جهان⁹
برفتی نگه داشتی کار اوی¹¹
بد آورد¹² ذائقه درست آمدی
هم از بی هنر¹³ هم ز جنگ آوران
فرستاده را پییش بنشاندی
ز گنج¹⁴ آنج پرمایه تر خواستی
نیستی میان جنگ را پیشتر
که پهنای ایشان¹⁹ ستاره ندید
برافراختندی سرش²¹ ز انجمن²²
زمین را بخون دلیران بشست
بود در جهان نام او یادگار
شبان گشت²⁴ و پرخاش جویان رمه²⁵
بی دانشی²⁷ کار نگذاشتی²⁶
کسی کو بدی چیره بر یک نقط

بی آهو هنرور ز- VI³ پی- K, I, IV² بنیرو ز کوششی- VI¹ بنیرو- K, I, IV¹
IV⁸ - VI⁷ و I⁶ - آمدی- K, I, IV, VI⁵ شدی- K, I, IV, VI⁴ بخشش
K¹² - I¹¹ 308, 309 оп. - چارهجوی- VI¹⁰ نامجوی- K¹⁰ تاج مهران- VI⁹ خبردار
بدهنر- K, IV¹⁶ اندرو- J¹⁵ جنگ- IV¹⁴ بدهنر- K, I¹³ در آورد- VI¹³ گه جنگ
کسی کو [گر- IV] بدی- K, I, IV, VI²⁰ اورا- K¹⁹ بجایی- K¹⁸ سپاهی- IV¹⁷
IV²¹ - доб. на полях: برافراختی او سر از جمن (ظاهر انجمن)- K²² سر از- VI²¹
منادی گری را بفرمود شاه * که تا برزند بانگ در بارگاه
VI²⁵ - доб.: شبان او- VI²⁴ که چون- K²³
نگه کن کنون پند شاه اردشیر * بدیوان که فرمود او با دبیر
بدداشتن- VI²⁷ دانشان- K, I, IV²⁷ شتند- I²⁶

نمایند که هرگز کند کسی گذر
نگردد ترا ساز¹ و خرم بتخت²
نه دیهیم شاهی نه فرّ کلاه⁴
بیامیزد⁵ آن دوده با آن نژاد⁶
که جز بآرزو چرخ بر ما نگشت
ز گیتی ندیده⁸ بجز⁹ کام خویش¹⁰
دلیم یافت از بخت چیزی که خواست¹¹
شهنشاه کردند عنوان اوی¹³

که از گفت دانا ستاره شمر
چنین گفته بد کید هندی که بخت
نه کشور نه افسر نه گنج و سپاه³
مگر تغمه مهری نوش زاد
کنون سالیان اندر آمد بهشت
چو شاپور رفت⁷ اندر آرام خویش
زمین هفت کشور مرا گشت راست
وزان پس بر¹² کارداران اوی

295

۹

سخن بشنو و یک بیک یاد گیر
بگسترد بر هر سوی مهر و داد¹⁴
فرستاد بر هر سوی رهنمون
نماید که بالا کند بی هنر
بگزر و کمان و بتیر¹⁷ خدنگ¹⁸

کنون از خردمندی اردشیر
بکوشید و آیین نیکو نهاد
بدرگاه چون خواست¹⁵ لشکر فزون
که تا هر کسی را که دارد پسر
سواری بیاموزد و رسم¹⁶ جنگ

300

۱ K, VI — تن آسان — IV ترا شاد ۲ K, VI — تخت — I نه تخت ۳ K — کلاه ۴ K — پیامیزی — K ۵ فرّ و نه گاه — VI فرزند و جاه — IV فرّ و نه جاه — I تخت و سپاه
IV برآمیزد — K ۶ — доб.:

مرا گفت دانا نیامد پسند * کشیده سر از گشت چرخ بلند
۷ K, I, IV — اورمزد — رفت ۸ K, I, IV — ندیدم ۹ I, IV — جزا ۱۰ VI — 6. оп. ۱۱ K —
вместо 6. 297:

چو در بوستان بزرگی نهال * فروگشت شاپور فرخنده فال
ز دشمن ندیدم بجز پوش و خاک * برستم ز تیمار و اندیشه پاک
بدین کودک خرد پشتم قویست * که اورا دل شیر و فرّ گویست
مرا اورمزدست ازو فال و زور (۹) * ازو تا بدم روز و گیتی فروز
۱۲ K, VI — همه ۱۳ K, VI — доб.:

کنون بشنو از داد و فرهنگ او * بنیکی بهر جای آهنک او
۱۴ VI — 6. оп. ۱۵ VI — گشت ۱۶ K — راه ۱۷ I, IV, VI — доб. و ۱۸ I — کمند (нет рифмы).

- فرروماند زان¹ کار² گیتی شکفت
 بفرمود تا رفت شاپور پیش
 بترسید⁵ شاپور آزادمرد
 بخندید زو نامور شهریار 275
 پسر باید از هرک باشد⁶ رواست
 بدو گفت شاپور نوشه⁹ بدی
 ز پشت منست این و نام¹² اورمزد
 نهان داشتم چندی¹³ از شهریار
 گرانمایه از دختر مهرک است 280
 ز آب و ز چاه آن کجا¹⁸ رفته بود
 ز گفتار او شاد شد اردشیر
 گرفتار²⁴ دلایزرا²⁵ بر کنار
 بیمار است زرین یکی زیرگاه
 سر خرد کودکی بیمار استند 285
 همی ریخت تا شد سرش ناپدید
 بسی ز و گوهر بدویش داد
 بدید با بیمار است آتش کده
 یکی بزمگنه ساخت با مهتران
 چنین گفت با نامداران شهر³³ 290
- بخندید و اندیشه اندر گرفت³
 پسرش گرفتارش ز اندازه پیش⁴
 دلش گشت پردرد و رخساره زرد
 بدو گفت فرزند پنهان مدار
 که⁷ گویند کاین بچه⁸ پادشاست
 جهانرا¹⁰ بدیدار¹¹ توشه¹¹ بدی
 درخشنده چون لاله اندر فرزد
 بدان تا برآید¹⁴ بر از میوه دار¹⁵
 ز پشت منست این¹⁶ مرا بی شکست¹⁷
 پسر¹⁹ گفت و پرسید²⁰ چندی²¹ شنود²²
 بایوان خرامید خود با²³ وزیر
 ز ایوان سوی تخت شد شهریار
 یکی طوق فرمود و زرین کلاه²⁶
 بس از گنج در²⁷ و گهر خواستند
 تنش را نیا زان²⁸ میان²⁹ برکشید
 خردمند را خواسته پیش داد
 هم ایوان نوز و کاخ³⁰ سده³¹
 نشستند³² هر جای رامشگران
 هرانکس که او از³⁴ خرد داشت بهر³⁵

¹ K, I — ازو — IV ² K, I, IV, VI — شاه ³ K — доб.:

بدل گفت کین بودنی کار بود * مرا در دل انده نیاید فزود
⁴ VI — 6. оп. ⁵ VI — چو بشنید ⁶ VI — خواهی ⁷ IV — ب ⁸ VI — از تخمه ⁹ K, I, IV —
 داشتمش چند — ¹⁰ K — ز الطاف — ¹¹ VI — روانرا — ¹² K — منست نام او —
 ز چاه و ز آب — ¹³ K — 6. оп. ¹⁴ I, IV — برآمد — ¹⁵ K, VI — 6. оп. ¹⁶ VI — منست و — ¹⁷ K — 6. оп. ¹⁸ K —
 با او — ¹⁹ K — پسر — ²⁰ IV — گوینده — ²¹ K — دیگر — ²² VI — 6. оп. ²³ Л —
 پس — ²⁴ I, IV — زر — ²⁵ K — 6. оп. ²⁶ VI — 66. 283, 284 оп. ²⁷ K — در — ²⁸ I, IV —
 جشن سده — на полях приписано — آتش کده — ²⁹ K — گاه — ³⁰ K — را هم انکه ازان — ³¹ K —
 کار — ³² I, IV — 6. оп. ³³ Л — نامور شهریار — ³⁴ Л — با — ³⁵ Л —

- 255 نهان اورمزد از میان گروه
دوان شد بمیدان شاه اردشیر
ابا کودکان² چند و چوگان³ و گوی
جهاندار همدر زمان با سپاه
ابا موبدان موبد تیزویر
260 یزد⁷ کودکی تیز⁸ چوگان ز⁹ راه
ترفتند زیشان پس¹⁰ گوی کسی
دوان اورمزد از میانه بررفت
ز پیش نیای زود¹³ برداشت¹⁴ گوی
ازان پس خروشی برآورد سخت
265 بموبد چنین گفت کین¹⁹ پاکزاد
بپرسید موبد ندانست کسی
بموبد چنین گفت پس شهریار
بشد موبد و برگرفتیش ز گرد
بدو گفت شاه ای گرانمایه خرد
270 نترسید²⁴ کودکی²⁵ آواز گفت
منم پور شاپور کو پور تست

¹ K — доб.:

برون برد از ایوان جهانجوی گرد * هم از ویژگان چند کس را ببرد
که چوگان و میدان و مردی مراست * ابا جنگیان هم نمردی مراست
پيامد — VI⁵ 256, 257, 66. VI — اندرون نامجوی — K⁴ میدان — K³ کودکی — K², IV
فانسل الصبی و خرج الی الميدان و أخذ — B 255—258, 66. — L بدان نامور پیشگاه
فاتق أن أردشیر انصرف من — B میدان — VI ایشان — K⁶ يلعب بالكرة مع الصبيان
بر — K¹⁰, VI, IV, VI — د — K⁹ پیش — VI⁸ یکی — I⁷ طريقه لعاجة فدخل الميدان
برگاشت — IV¹⁴ تیز — K¹³, IV, VI — ز پیش — VI¹² ناچار و — VI فاکام بر جای — K¹¹
— K²⁰, I — کای — I, IV¹⁹ خورشید — VI¹⁸ وزو — IV¹⁷ میدان — L¹⁶ وزو — I, IV, VI¹⁵
چو پرسید — K²⁴, I, IV — 6. — I, IV²³ پیش — K²², VI — 66, 265, 266. VI²¹ — و
نژادی — K²⁷, I, VI — VI نباشد — I²⁶ موبد — IV²⁵

نه از نامور دادگر شهریار²
منم دختر مهرک نوشزاد
بدین پرهنر مهتر⁵ ده سپرد⁶
چنین آبکش گشتم و پیشکار
همی بود مهتر⁸ بپیشش پیای
بمن ده¹⁰ بر من گوا کن¹¹ سپهر
بر آیین آتش پرستان¹² اوی¹³

بگوی و ز من بیم¹ در دل مدار
کنیزک بدو گفت کز راه داد³
مرا پارسایی⁴ بیاورد خرد
من از بیم آن نامور⁷ شهریار
بیماد بپردخت شاپور جای
بدو گفت کین دختر⁹ خوبچهر
بدو داد مهتر¹⁰ بفرمان اوی

245

۸

که سرو سهی چون گل آمد ببار
یکی کودک آمد به بالای اوی
وگر¹⁶ نامدار اردشیر سوار¹⁷
که سروی بد اندر¹⁹ میان فرزد
بود اورمزد از جهان بی‌همال
بجایی²⁰ بهارزش²¹ نگذاشتند
بشد نیز شاپور نغچه‌گیر²²

بسی برنیامد برین¹⁴ روزگار
چو نه ماه بگذشت بر¹⁵ ماهروی
تو گفستی که باز آمد اسفندیار
ورا نام شاپور¹⁸ کرد اورمزد
چنین تا برآمد برین هفت سال
ز هر کس نهانش همی داشتند
بنخچیر شد هفت روز اردشیر

250

¹ K — доб.: (метр нарушен). VI — قری VI

ز من ایمنی گر همه دشمنی * شتابنده در خون جان منی
هم اندر زمان خاک رفتش بروی * برخیز گشاده ز دیده دو جوی
VI — ⁸ پرهنر VI — ⁷ VI — ⁶ VI — ⁵ K — ⁴ با سپاهی — ³ VI — ² کای شاهزاد
IV — ¹⁰ K, I — ⁹ K — ⁸ بدیشان چنین گفت کای — ⁷ K — ⁶ مه ده
K — ¹³ K — ¹² K — ¹¹ K — ¹⁰ K — ⁹ K — ⁸ K — ⁷ K — ⁶ K — ⁵ K — ⁴ K — ³ K — ² K — ¹ K
همانجا بماندش بدان خوب ده * بنزدیک آن نامور سرو مه
ازان پس که با ماه شاپور شاه * درآمیخت از مهر یکچند گاه
I, IV — ¹⁸ I, IV — ¹⁷ VI — ¹⁶ IV — ¹⁵ K — ¹⁴ K — ¹³ K — ¹² K — ¹¹ K — ¹⁰ K — ⁹ K — ⁸ K — ⁷ K — ⁶ K — ⁵ K — ⁴ K — ³ K — ² K — ¹ K
VI — ²² VI — ²¹ VI — ²⁰ VI — ¹⁹ VI — ¹⁸ VI — ¹⁷ VI — ¹⁶ VI — ¹⁵ VI — ¹⁴ VI — ¹³ VI — ¹² VI — ¹¹ VI — ¹⁰ VI — ⁹ VI — ⁸ VI — ⁷ VI — ⁶ VI — ⁵ VI — ⁴ VI — ³ VI — ² VI — ¹ VI
پادشا¹⁹ او در — ²⁰ K — ²¹ K — ²² K — ²³ K — ²⁴ K — ²⁵ K — ²⁶ K — ²⁷ K — ²⁸ K — ²⁹ K — ³⁰ K — ³¹ K — ³² K — ³³ K — ³⁴ K — ³⁵ K — ³⁶ K — ³⁷ K — ³⁸ K — ³⁹ K — ⁴⁰ K — ⁴¹ K — ⁴² K — ⁴³ K — ⁴⁴ K — ⁴⁵ K — ⁴⁶ K — ⁴⁷ K — ⁴⁸ K — ⁴⁹ K — ⁵⁰ K — ⁵¹ K — ⁵² K — ⁵³ K — ⁵⁴ K — ⁵⁵ K — ⁵⁶ K — ⁵⁷ K — ⁵⁸ K — ⁵⁹ K — ⁶⁰ K — ⁶¹ K — ⁶² K — ⁶³ K — ⁶⁴ K — ⁶⁵ K — ⁶⁶ K — ⁶⁷ K — ⁶⁸ K — ⁶⁹ K — ⁷⁰ K — ⁷¹ K — ⁷² K — ⁷³ K — ⁷⁴ K — ⁷⁵ K — ⁷⁶ K — ⁷⁷ K — ⁷⁸ K — ⁷⁹ K — ⁸⁰ K — ⁸¹ K — ⁸² K — ⁸³ K — ⁸⁴ K — ⁸⁵ K — ⁸⁶ K — ⁸⁷ K — ⁸⁸ K — ⁸⁹ K — ⁹⁰ K — ⁹¹ K — ⁹² K — ⁹³ K — ⁹⁴ K — ⁹⁵ K — ⁹⁶ K — ⁹⁷ K — ⁹⁸ K — ⁹⁹ K — ¹⁰⁰ K — ¹⁰¹ K — ¹⁰² K — ¹⁰³ K — ¹⁰⁴ K — ¹⁰⁵ K — ¹⁰⁶ K — ¹⁰⁷ K — ¹⁰⁸ K — ¹⁰⁹ K — ¹¹⁰ K — ¹¹¹ K — ¹¹² K — ¹¹³ K — ¹¹⁴ K — ¹¹⁵ K — ¹¹⁶ K — ¹¹⁷ K — ¹¹⁸ K — ¹¹⁹ K — ¹²⁰ K — ¹²¹ K — ¹²² K — ¹²³ K — ¹²⁴ K — ¹²⁵ K — ¹²⁶ K — ¹²⁷ K — ¹²⁸ K — ¹²⁹ K — ¹³⁰ K — ¹³¹ K — ¹³² K — ¹³³ K — ¹³⁴ K — ¹³⁵ K — ¹³⁶ K — ¹³⁷ K — ¹³⁸ K — ¹³⁹ K — ¹⁴⁰ K — ¹⁴¹ K — ¹⁴² K — ¹⁴³ K — ¹⁴⁴ K — ¹⁴⁵ K — ¹⁴⁶ K — ¹⁴⁷ K — ¹⁴⁸ K — ¹⁴⁹ K — ¹⁵⁰ K — ¹⁵¹ K — ¹⁵² K — ¹⁵³ K — ¹⁵⁴ K — ¹⁵⁵ K — ¹⁵⁶ K — ¹⁵⁷ K — ¹⁵⁸ K — ¹⁵⁹ K — ¹⁶⁰ K — ¹⁶¹ K — ¹⁶² K — ¹⁶³ K — ¹⁶⁴ K — ¹⁶⁵ K — ¹⁶⁶ K — ¹⁶⁷ K — ¹⁶⁸ K — ¹⁶⁹ K — ¹⁷⁰ K — ¹⁷¹ K — ¹⁷² K — ¹⁷³ K — ¹⁷⁴ K — ¹⁷⁵ K — ¹⁷⁶ K — ¹⁷⁷ K — ¹⁷⁸ K — ¹⁷⁹ K — ¹⁸⁰ K — ¹⁸¹ K — ¹⁸² K — ¹⁸³ K — ¹⁸⁴ K — ¹⁸⁵ K — ¹⁸⁶ K — ¹⁸⁷ K — ¹⁸⁸ K — ¹⁸⁹ K — ¹⁹⁰ K — ¹⁹¹ K — ¹⁹² K — ¹⁹³ K — ¹⁹⁴ K — ¹⁹⁵ K — ¹⁹⁶ K — ¹⁹⁷ K — ¹⁹⁸ K — ¹⁹⁹ K — ²⁰⁰ K — ²⁰¹ K — ²⁰² K — ²⁰³ K — ²⁰⁴ K — ²⁰⁵ K — ²⁰⁶ K — ²⁰⁷ K — ²⁰⁸ K — ²⁰⁹ K — ²¹⁰ K — ²¹¹ K — ²¹² K — ²¹³ K — ²¹⁴ K — ²¹⁵ K — ²¹⁶ K — ²¹⁷ K — ²¹⁸ K — ²¹⁹ K — ²²⁰ K — ²²¹ K — ²²² K — ²²³ K — ²²⁴ K — ²²⁵ K — ²²⁶ K — ²²⁷ K — ²²⁸ K — ²²⁹ K — ²³⁰ K — ²³¹ K — ²³² K — ²³³ K — ²³⁴ K — ²³⁵ K — ²³⁶ K — ²³⁷ K — ²³⁸ K — ²³⁹ K — ²⁴⁰ K — ²⁴¹ K — ²⁴² K — ²⁴³ K — ²⁴⁴ K — ²⁴⁵ K — ²⁴⁶ K — ²⁴⁷ K — ²⁴⁸ K — ²⁴⁹ K — ²⁵⁰ K — ²⁵¹ K — ²⁵² K — ²⁵³ K — ²⁵⁴ K — ²⁵⁵ K — ²⁵⁶ K — ²⁵⁷ K — ²⁵⁸ K — ²⁵⁹ K — ²⁶⁰ K — ²⁶¹ K — ²⁶² K — ²⁶³ K — ²⁶⁴ K — ²⁶⁵ K — ²⁶⁶ K — ²⁶⁷ K — ²⁶⁸ K — ²⁶⁹ K — ²⁷⁰ K — ²⁷¹ K — ²⁷² K — ²⁷³ K — ²⁷⁴ K — ²⁷⁵ K — ²⁷⁶ K — ²⁷⁷ K — ²⁷⁸ K — ²⁷⁹ K — ²⁸⁰ K — ²⁸¹ K — ²⁸² K — ²⁸³ K — ²⁸⁴ K — ²⁸⁵ K — ²⁸⁶ K — ²⁸⁷ K — ²⁸⁸ K — ²⁸⁹ K — ²⁹⁰ K — ²⁹¹ K — ²⁹² K — ²⁹³ K — ²⁹⁴ K — ²⁹⁵ K — ²⁹⁶ K — ²⁹⁷ K — ²⁹⁸ K — ²⁹⁹ K — ³⁰⁰ K — ³⁰¹ K — ³⁰² K — ³⁰³ K — ³⁰⁴ K — ³⁰⁵ K — ³⁰⁶ K — ³⁰⁷ K — ³⁰⁸ K — ³⁰⁹ K — ³¹⁰ K — ³¹¹ K — ³¹² K — ³¹³ K — ³¹⁴ K — ³¹⁵ K — ³¹⁶ K — ³¹⁷ K — ³¹⁸ K — ³¹⁹ K — ³²⁰ K — ³²¹ K — ³²² K — ³²³ K — ³²⁴ K — ³²⁵ K — ³²⁶ K — ³²⁷ K — ³²⁸ K — ³²⁹ K — ³³⁰ K — ³³¹ K — ³³² K — ³³³ K — ³³⁴ K — ³³⁵ K — ³³⁶ K — ³³⁷ K — ³³⁸ K — ³³⁹ K — ³⁴⁰ K — ³⁴¹ K — ³⁴² K — ³⁴³ K — ³⁴⁴ K — ³⁴⁵ K — ³⁴⁶ K — ³⁴⁷ K — ³⁴⁸ K — ³⁴⁹ K — ³⁵⁰ K — ³⁵¹ K — ³⁵² K — ³⁵³ K — ³⁵⁴ K — ³⁵⁵ K — ³⁵⁶ K — ³⁵⁷ K — ³⁵⁸ K — ³⁵⁹ K — ³⁶⁰ K — ³⁶¹ K — ³⁶² K — ³⁶³ K — ³⁶⁴ K — ³⁶⁵ K — ³⁶⁶ K — ³⁶⁷ K — ³⁶⁸ K — ³⁶⁹ K — ³⁷⁰ K — ³⁷¹ K — ³⁷² K — ³⁷³ K — ³⁷⁴ K — ³⁷⁵ K — ³⁷⁶ K — ³⁷⁷ K — ³⁷⁸ K — ³⁷⁹ K — ³⁸⁰ K — ³⁸¹ K — ³⁸² K — ³⁸³ K — ³⁸⁴ K — ³⁸⁵ K — ³⁸⁶ K — ³⁸⁷ K — ³⁸⁸ K — ³⁸⁹ K — ³⁹⁰ K — ³⁹¹ K — ³⁹² K — ³⁹³ K — ³⁹⁴ K — ³⁹⁵ K — ³⁹⁶ K — ³⁹⁷ K — ³⁹⁸ K — ³⁹⁹ K — ⁴⁰⁰ K — ⁴⁰¹ K — ⁴⁰² K — ⁴⁰³ K — ⁴⁰⁴ K — ⁴⁰⁵ K — ⁴⁰⁶ K — ⁴⁰⁷ K — ⁴⁰⁸ K — ⁴⁰⁹ K — ⁴¹⁰ K — ⁴¹¹ K — ⁴¹² K — ⁴¹³ K — ⁴¹⁴ K — ⁴¹⁵ K — ⁴¹⁶ K — ⁴¹⁷ K — ⁴¹⁸ K — ⁴¹⁹ K — ⁴²⁰ K — ⁴²¹ K — ⁴²² K — ⁴²³ K — ⁴²⁴ K — ⁴²⁵ K — ⁴²⁶ K — ⁴²⁷ K — ⁴²⁸ K — ⁴²⁹ K — ⁴³⁰ K — ⁴³¹ K — ⁴³² K — ⁴³³ K — ⁴³⁴ K — ⁴³⁵ K — ⁴³⁶ K — ⁴³⁷ K — ⁴³⁸ K — ⁴³⁹ K — ⁴⁴⁰ K — ⁴⁴¹ K — ⁴⁴² K — ⁴⁴³ K — ⁴⁴⁴ K — ⁴⁴⁵ K — ⁴⁴⁶ K — ⁴⁴⁷ K — ⁴⁴⁸ K — ⁴⁴⁹ K — ⁴⁵⁰ K — ⁴⁵¹ K — ⁴⁵² K — ⁴⁵³ K — ⁴⁵⁴ K — ⁴⁵⁵ K — ⁴⁵⁶ K — ⁴⁵⁷ K — ⁴⁵⁸ K — ⁴⁵⁹ K — ⁴⁶⁰ K — ⁴⁶¹ K — ⁴⁶² K — ⁴⁶³ K — ⁴⁶⁴ K — ⁴⁶⁵ K — ⁴⁶⁶ K — ⁴⁶⁷ K — ⁴⁶⁸ K — ⁴⁶⁹ K — ⁴⁷⁰ K — ⁴⁷¹ K — ⁴⁷² K — ⁴⁷³ K — ⁴⁷⁴ K — ⁴⁷⁵ K — ⁴⁷⁶ K — ⁴⁷⁷ K — ⁴⁷⁸ K — ⁴⁷⁹ K — ⁴⁸⁰ K — ⁴⁸¹ K — ⁴⁸² K — ⁴⁸³ K — ⁴⁸⁴ K — ⁴⁸⁵ K — ⁴⁸⁶ K — ⁴⁸⁷ K — ⁴⁸⁸ K — ⁴⁸⁹ K — ⁴⁹⁰ K — ⁴⁹¹ K — ⁴⁹² K — ⁴⁹³ K — ⁴⁹⁴ K — ⁴⁹⁵ K — ⁴⁹⁶ K — ⁴⁹⁷ K — ⁴⁹⁸ K — ⁴⁹⁹ K — ⁵⁰⁰ K — ⁵⁰¹ K — ⁵⁰² K — ⁵⁰³ K — ⁵⁰⁴ K — ⁵⁰⁵ K — ⁵⁰⁶ K — ⁵⁰⁷ K — ⁵⁰⁸ K — ⁵⁰⁹ K — ⁵¹⁰ K — ⁵¹¹ K — ⁵¹² K — ⁵¹³ K — ⁵¹⁴ K — ⁵¹⁵ K — ⁵¹⁶ K — ⁵¹⁷ K — ⁵¹⁸ K — ⁵¹⁹ K — ⁵²⁰ K — ⁵²¹ K — ⁵²² K — ⁵²³ K — ⁵²⁴ K — ⁵²⁵ K — ⁵²⁶ K — ⁵²⁷ K — ⁵²⁸ K — ⁵²⁹ K — ⁵³⁰ K — ⁵³¹ K — ⁵³² K — ⁵³³ K — ⁵³⁴ K — ⁵³⁵ K — ⁵³⁶ K — ⁵³⁷ K — ⁵³⁸ K — ⁵³⁹ K — ⁵⁴⁰ K — ⁵⁴¹ K — ⁵⁴² K — ⁵⁴³ K — ⁵⁴⁴ K — ⁵⁴⁵ K — ⁵⁴⁶ K — ⁵⁴⁷ K — ⁵⁴⁸ K — ⁵⁴⁹ K — ⁵⁵⁰ K — ⁵⁵¹ K — ⁵⁵² K — ⁵⁵³ K — ⁵⁵⁴ K — ⁵⁵⁵ K — ⁵⁵⁶ K — ⁵⁵⁷ K — ⁵⁵⁸ K — ⁵⁵⁹ K — ⁵⁶⁰ K — ⁵⁶¹ K — ⁵⁶² K — ⁵⁶³ K — ⁵⁶⁴ K — ⁵⁶⁵ K — ⁵⁶⁶ K — ⁵⁶⁷ K — ⁵⁶⁸ K — ⁵⁶⁹ K — ⁵⁷⁰ K — ⁵⁷¹ K — ⁵⁷² K — ⁵⁷³ K — ⁵⁷⁴ K — ⁵⁷⁵ K — ⁵⁷⁶ K — ⁵⁷⁷ K — ⁵⁷⁸ K — ⁵⁷⁹ K — ⁵⁸⁰ K — ⁵⁸¹ K — ⁵⁸² K — ⁵⁸³ K — ⁵⁸⁴ K — ⁵⁸⁵ K — ⁵⁸⁶ K — ⁵⁸⁷ K — ⁵⁸⁸ K — ⁵⁸⁹ K — ⁵⁹⁰ K — ⁵⁹¹ K — ⁵⁹² K — ⁵⁹³ K — ⁵⁹⁴ K — ⁵⁹⁵ K — ⁵⁹⁶ K — ⁵⁹⁷ K — ⁵⁹⁸ K — ⁵⁹⁹ K — ⁶⁰⁰ K — ⁶⁰¹ K — ⁶⁰² K — ⁶⁰³ K — ⁶⁰⁴ K — ⁶⁰⁵ K — ⁶⁰⁶ K — ⁶⁰⁷ K — ⁶⁰⁸ K — ⁶⁰⁹ K — ⁶¹⁰ K — ⁶¹¹ K — ⁶¹² K — ⁶¹³ K — ⁶¹⁴ K — ⁶¹⁵ K — ⁶¹⁶ K — ⁶¹⁷ K — ⁶¹⁸ K — ⁶¹⁹ K — ⁶²⁰ K — ⁶²¹ K — ⁶²² K — ⁶²³ K — ⁶²⁴ K — ⁶²⁵ K — ⁶²⁶ K — ⁶²⁷ K — ⁶²⁸ K — ⁶²⁹ K — ⁶³⁰ K — ⁶³¹ K — ⁶³² K — ⁶³³ K — ⁶³⁴ K — ⁶³⁵ K — ⁶³⁶ K — ⁶³⁷ K — ⁶³⁸ K — ⁶³⁹ K — ⁶⁴⁰ K — ⁶⁴¹ K — ⁶⁴² K — ⁶⁴³ K — ⁶⁴⁴ K — ⁶⁴⁵ K — ⁶⁴⁶ K — ⁶⁴⁷ K — ⁶⁴⁸ K — ⁶⁴⁹ K — ⁶⁵⁰ K — ⁶⁵¹ K — ⁶⁵² K — ⁶⁵³ K — ⁶⁵⁴ K — ⁶⁵⁵ K — ⁶⁵⁶ K — ⁶⁵⁷ K — ⁶⁵⁸ K — ⁶⁵⁹ K — ⁶⁶⁰ K — ⁶⁶¹ K — ⁶⁶² K — ⁶⁶³ K — ⁶⁶⁴ K — ⁶⁶⁵ K — ⁶⁶⁶ K — ⁶⁶⁷ K — ⁶⁶⁸ K — ⁶⁶⁹ K — ⁶⁷⁰ K — ⁶⁷¹ K — ⁶⁷² K — ⁶⁷³ K — ⁶⁷⁴ K — ⁶⁷⁵ K — ⁶⁷⁶ K — ⁶⁷⁷ K — ⁶⁷⁸ K — ⁶⁷⁹ K — ⁶⁸⁰ K — ⁶⁸¹ K — ⁶⁸² K — ⁶⁸³ K — ⁶⁸⁴ K — ⁶⁸⁵ K — ⁶⁸⁶ K — ⁶⁸⁷ K — ⁶⁸⁸ K — ⁶⁸⁹ K — ⁶⁹⁰ K — ⁶⁹¹ K — ⁶⁹² K — ⁶⁹³ K — ⁶⁹⁴ K — ⁶⁹⁵ K — ⁶⁹⁶ K — ⁶⁹⁷ K — ⁶⁹⁸ K — ⁶⁹⁹ K — ⁷⁰⁰ K — ⁷⁰¹ K — ⁷⁰² K — ⁷⁰³ K — ⁷⁰⁴ K — ⁷⁰⁵ K — ⁷⁰⁶ K — ⁷⁰⁷ K — ⁷⁰⁸ K — ⁷⁰⁹ K — ⁷¹⁰ K — ⁷¹¹ K — ⁷¹² K — ⁷¹³ K — ⁷¹⁴ K — ⁷¹⁵ K — ⁷¹⁶ K — ⁷¹⁷ K — ⁷¹⁸ K — ⁷¹⁹ K — ⁷²⁰ K — ⁷²¹ K — ⁷²² K — ⁷²³ K — ⁷²⁴ K — ⁷²⁵ K — ⁷²⁶ K — ⁷²⁷ K — ⁷²⁸ K — ⁷²⁹ K — ⁷³⁰ K — ⁷³¹ K — ⁷³² K — ⁷³³ K — ⁷³⁴ K — ⁷³⁵ K — ⁷³⁶ K — ⁷³⁷ K — ⁷³⁸ K — ⁷³⁹ K — ⁷⁴⁰ K — ⁷⁴¹ K — ⁷⁴² K — ⁷⁴³ K — ⁷⁴⁴ K — ⁷⁴⁵ K — ⁷⁴⁶ K — ⁷⁴⁷ K — ⁷⁴⁸ K — ⁷⁴⁹ K — ⁷⁵⁰ K — ⁷⁵¹ K — ⁷⁵² K — ⁷⁵³ K — ⁷⁵⁴ K — ⁷⁵⁵ K — ⁷⁵⁶ K — ⁷⁵⁷ K — ⁷⁵⁸ K — ⁷⁵⁹ K — ⁷⁶⁰ K — ⁷⁶¹ K — ⁷⁶² K — ⁷⁶³ K — ⁷⁶⁴ K — ⁷⁶⁵ K — ⁷⁶⁶ K — ⁷⁶⁷ K — ⁷⁶⁸ K — ⁷⁶⁹ K — ⁷⁷⁰ K — ⁷⁷¹ K — ⁷⁷² K — ⁷⁷³ K — ⁷⁷⁴ K — ⁷⁷⁵ K — ⁷⁷⁶ K — ⁷⁷⁷ K — ⁷⁷⁸ K — ⁷⁷⁹ K — ⁷⁸⁰ K — ⁷⁸¹ K — ⁷⁸² K — ⁷⁸³ K — ⁷⁸⁴ K — ⁷⁸⁵ K — ⁷⁸⁶ K — ⁷⁸⁷ K — ⁷⁸⁸ K — ⁷⁸⁹ K — ⁷⁹⁰ K — ⁷⁹¹ K — ⁷⁹² K — ⁷⁹³ K — ⁷⁹⁴ K — ⁷⁹⁵ K — ⁷⁹⁶ K — ⁷⁹⁷ K — ⁷⁹⁸ K — ⁷⁹⁹ K — ⁸⁰⁰ K — ⁸⁰¹ K — ⁸⁰² K — ⁸⁰³ K — ⁸⁰⁴ K — ⁸⁰⁵ K — ⁸⁰⁶ K — ⁸⁰⁷ K — ⁸⁰⁸ K — ⁸⁰⁹ K — ⁸¹⁰ K — ⁸¹¹ K — ⁸¹² K — ⁸¹³ K — ⁸¹⁴ K — ⁸¹⁵ K — ⁸¹⁶ K — ⁸¹⁷ K — ⁸¹⁸ K — ⁸¹⁹ K — ⁸²⁰ K — ⁸²¹ K — ⁸²² K — ⁸²³ K — ⁸²⁴ K — ⁸²⁵ K — ⁸²⁶ K — ⁸²⁷ K — ⁸²⁸ K — ⁸²⁹ K — ⁸³⁰ K — ⁸³¹ K — ⁸³² K — ⁸³³ K — ⁸³⁴ K — ⁸³⁵ K — ⁸³⁶ K — ⁸³⁷ K — ⁸³⁸ K — ⁸³⁹ K — ⁸⁴⁰ K — ⁸⁴¹ K — ⁸⁴² K — ⁸⁴³ K — ⁸⁴⁴ K — ⁸⁴⁵ K — ⁸⁴⁶ K — ⁸⁴⁷ K — ⁸⁴⁸ K — ⁸⁴⁹ K — ⁸⁵⁰ K — ⁸⁵¹ K — ⁸⁵² K — ⁸⁵³ K — ⁸⁵⁴ K — ⁸⁵⁵ K — ⁸⁵⁶ K — ⁸⁵⁷ K — ⁸⁵⁸ K — ⁸⁵⁹ K — ⁸⁶⁰ K — ⁸⁶¹ K — ⁸⁶² K — ⁸⁶³ K — ⁸⁶⁴ K — ⁸⁶⁵ K — ⁸⁶⁶ K — ⁸⁶⁷ K — ⁸⁶⁸ K — ⁸⁶⁹ K — ⁸⁷⁰ K — ⁸⁷¹ K — ⁸⁷² K — ⁸⁷³ K — ⁸⁷⁴ K — ⁸⁷⁵ K — ⁸⁷⁶ K — ⁸⁷⁷ K — ⁸⁷⁸ K — ⁸⁷⁹ K — ⁸⁸⁰ K — ⁸⁸¹ K — ⁸⁸² K — ⁸⁸³ K — ⁸⁸⁴ K — ⁸⁸⁵ K — ⁸⁸⁶ K — ⁸⁸⁷ K — ⁸⁸⁸ K — ⁸⁸⁹ K — ⁸⁹⁰ K — ⁸⁹¹ K — ⁸⁹² K — ⁸⁹³ K — ⁸⁹⁴ K — ⁸⁹⁵ K — ⁸⁹⁶ K — ⁸⁹⁷ K — ⁸⁹⁸ K — ⁸⁹⁹ K — ⁹⁰⁰ K — ⁹⁰¹ K — ⁹⁰² K — ⁹⁰³ K — ⁹⁰⁴ K — ⁹⁰⁵ K — ⁹⁰⁶ K — ⁹⁰⁷ K — ⁹⁰⁸ K — ⁹⁰⁹ K — ⁹¹⁰ K — ⁹¹¹ K — ⁹¹² K — ⁹¹³ K — ⁹¹⁴ K — ⁹¹⁵ K — ⁹¹⁶ K — ⁹¹⁷ K — ⁹¹⁸ K — ⁹¹⁹ K — ⁹²⁰ K — ⁹²¹ K — ⁹²² K — ⁹²³ K — ⁹²⁴ K — ⁹²⁵ K — ⁹²⁶ K — ⁹²⁷ K — ⁹²⁸ K — ⁹²⁹ K — ⁹³⁰ K — ⁹³¹ K — ⁹³² K — ⁹³³ K — ⁹³⁴ K — ⁹³⁵ K — ⁹³⁶ K — ⁹³⁷ K — ⁹³⁸ K — ⁹³⁹ K — ⁹⁴⁰ K — ⁹⁴¹ K — ⁹⁴² K — ⁹⁴³ K — ⁹⁴⁴ K — ⁹⁴⁵ K — ⁹⁴⁶ K — ⁹⁴⁷ K — ⁹⁴⁸ K — ⁹⁴⁹ K — ⁹⁵⁰ K — ⁹⁵¹ K — ⁹⁵² K — ⁹⁵³ K — ⁹⁵⁴ K — ⁹⁵⁵ K — ⁹⁵⁶ K — ⁹⁵⁷ K — ⁹⁵⁸ K — ⁹⁵⁹ K — ⁹⁶⁰ K — ⁹⁶¹ K — ⁹⁶² K — ⁹⁶³ K — ⁹⁶⁴ K — ⁹⁶⁵ K — ⁹⁶⁶ K — ⁹⁶⁷ K — ⁹⁶⁸ K — ⁹⁶⁹ K — ⁹⁷⁰ K — ⁹⁷¹ K — ⁹⁷² K — ⁹⁷³ K — ⁹⁷⁴ K — ⁹⁷⁵ K — ⁹⁷⁶ K — ⁹⁷⁷ K — ⁹⁷⁸ K — ⁹⁷⁹ K — ⁹⁸⁰ K — ⁹⁸¹ K — ⁹⁸² K — ⁹⁸³ K — ⁹⁸⁴ K — ⁹⁸⁵ K — ⁹⁸⁶ K — ⁹⁸⁷ K — ⁹⁸⁸ K — ⁹⁸⁹ K — ⁹⁹⁰ K — ⁹⁹¹ K — ⁹⁹² K — ⁹⁹³ K — ⁹⁹⁴ K — ⁹⁹⁵ K — ⁹⁹⁶ K — ⁹⁹⁷ K — ⁹⁹⁸ K — ⁹⁹⁹ K — ¹⁰⁰⁰ K — ¹⁰⁰¹ K — ¹⁰⁰² K — ¹⁰⁰³

- 225 که برتافت دلوی برین¹ سان گران
کنیزک چو او⁴ دلورا برکشید
که نوشه بدی⁶ تا بود روزگار
بنیروی⁸ شاپور شاه اردشیر
جوان گفت با⁹ دختر چربگوی¹⁰
چنین داد پاسخ که این داستان²³⁰
که شاپور گردست¹² با زور پیل
بمالی¹³ سروسست¹⁴ و رویین تنست
بدو گفت شاپور کای ماهروی¹⁶
پدیدار کن¹⁹ تا نژاد تو چیست
بدو گفت من دختر²² مهترم
چنین داد پاسخ که²⁴ هرگز دروغ
کشاورز را دختر ماهروی
کنیزک بدو گفت کای شهریار
بگویم همه پیش تو من²⁸ نژاد
بدو گفت شاپور کز³⁰ بوستان
- همانا که هست از² نژاد سران³
پیامد بمهر آفرین گسترید⁵
همیشه خرد بادت آموزگار⁷
شود بی گمان آب در چاه شیر
چه دانی که شاپورم ای ماهروی¹¹
شنیدم بسی از لب راستان
بمخشنوگی همچو دریای نیل
بهر چیز مانده¹⁵ بهمنست¹⁵
سخن هرچ¹⁷ پرسم ترا¹⁸ راست گوی
برین²⁰ چهره²⁰ تو نشان کیست²¹
ازیرا چنین خوب²³ و کنداورم
بر شهریاران نگیرد فروغ
نباشد بدین روی²⁵ و این رزگ و بوی²⁶
هرانگه که یابم²⁷ بجان زینهار
چو یابم ز خشم شهنشاه²⁹ داد
نرسست از چمن کینه³¹ بوستان

1 K, IV — بران VI — ازان 2 VI — دارد 3 K, VI — کیان 4 VI — سیک 5 Л, K — 66.
225, 226 оп. 6 K — بزی 7 VI — б. оп. 8 VI — که در آب 9 K — کای 10 K — خوبروی
VI — ماهروی 11 VI — نیکخوی 12 K, VI — گردیست 13 K — چو 14 VI — هورست
15 K — доб.:

اگر هم نبردش بود ژنده پیل * سپر بگند سوی دریای نیل
20 K, بمن باز گو VI — 19 همه I, IV — مرا K — 18 ز هرچت ب VI — 17 خوبروی VI — 16
گشن K, I, IV — 23 دخت ده VI — 22 چهرهات فره ایزدیست K — 21 که بر I, IV, VI —
بدین سان همی روی و موی — 26 روز K — 25 بدو گفت شاپور — K, I, IV, VI — 24 نغز VI —
K — доб.:

تو از سرورانی بهمانه میار * بگو از نژاد و میر (؟) روزگار
K — 31 در VI — 30 جهاندار VI — 29 در I از — K, IV, VI — 28 اگر یابم از تو — VI — 27
آنچمن چهره

فرود آمد از راه^۲ در خان^۳ مه
 جوان افذر آمد بدان سبز جای
 فروهشته از چرخ دلو^۴ی بچاه
 پیامد برو آفرین گسترید
 همه ساله از بی گزند^۵ بدی^۶
 بدین ده رود اندرون^۸ آب^۹ شور
 بفرمای قامن بوم آب کش
 چرا رنجه گشتی^{۱۰} بدین گفت و گوی
 کزین چاه بی بن کشند آب سرد
 بشد دور^{۱۴} و^{۱۵} بنشست بر^{۱۶} پیش جوی^{۱۷}
 که دلو^{۱۸} آور و^{۱۹} آب بر کشی ز چاه
 رسن برد^{۲۰} بر چرخ دلو^{۲۱} گران^{۲۲}
 پرستنده را روی پُرتاب گشت
 پیامد ژکان^{۲۶} زود^{۲۷} شاپور شاه
 نه زن داشت این دلو و^{۲۹} چندین رسن^{۳۰}
 تو گشتی پر از^{۳۲} رنجه و^{۳۳} فریادخواه^{۳۴}
 شد آن کار دشوار^{۳۶} بر شاه خوار^{۳۷}
 بران خوبرخ^{۳۹} آفرین گسترید

همی قیاحت¹ شاپور تا پیش ده
یکی باغ بد کش و خرّم⁴ سرای
یکی دختری دید برسان⁵ ماه
چو آن ماه رخ روی شاپور دید
210 که شادان بدی شاه و خندان بدی
کنون بی گمان تشنه باشد ستور
بچاه اندرون آب سردست و خوش
بدو گفت شاپور کای ماهروی
که باشند¹¹ با من پرستنده مرد
215 ز برنا کنیزک¹² بد پیچید¹³ روی
پرستنده یی را بفرومود شاه
پرستنده بشنید و آمد دوان
چو دلو²³ گران سنگ²⁴ پر²⁵ آب گشت
220 چو دلو گران برنیامد ز چاه
پرستنده را گفت کای نیم زن²⁸
همی برکشید آب چندین³¹ ز چاه
بیامد³⁵ رسن بستد از پیش کار
ز دلو گران شاه چون³⁸ رنج دید

¹ VI. راند - ² VI - доб. و ³ VI - خانه ⁴ K - اندر در بودش در I - کشی در در ⁵ VI - مانند ⁶ L - بی‌کزان ⁷ VI - 6. оп. ⁸ I,
 جوش دید بروبر (?) ⁹ VI - کشی دری در ¹⁰ I - بودی ¹¹ VI - هستند ¹² I, IV, VI - [VI - همانجا] کنیزک ز برنا ¹³ VI - بپوشید ¹⁴ VI - زود ¹⁵ L - و ¹⁶ VI -
 طشت ¹⁷ K, I, IV, VI - 66. 209-216 оп. ¹⁸ K - آری و این ¹⁹ K - چرخ و دلو ²⁰ K, I, IV, VI -
 چرخ و دلو ²¹ K - چرخ و دلو ²² K, I, IV - چرخ و دلو ²³ I, IV - دول (всюду). ²⁴ VI - چو آن دلو گردنده ²⁵ K - چو آن دلو ²⁶ K - دوان ²⁷ IV, VI - روی ²⁸ VI - بی‌هنر ²⁹ L - و ³⁰ VI -
 ازین ³¹ VI - دختر ³² VI - ³³ VI - و ³⁴ L - вместо бб. 220-222 даёт A 220-
 همانکه ³⁵ VI - ³⁶ I, IV - دشخوار ³⁷ VI - شهریار ³⁸ I, IV, VI -
 بیامد بهمهر ³⁹ L - چون چنان

- 190 چو بشنید گشتار او اردشیر
فرستاده را گفت هرگز مباد
بغانه درون دشمن آرم ز کوی
دریغ آن پراگندن گنج من³
ز مهرک یکی دخترى ماند و⁴ بس
بفرمایم اکنون که جویند باز
195 بر آتش چو یابمش بریان کنم
بچه رزم فرستاد چندی سوار
چو آگاه شد دخت مهرک بجست⁹
چو بنشست آن دخت¹² مهرک¹³ بده¹⁴
200 بمالید¹⁶ برسان سرو سهی
مر اورا دران¹⁸ بوم همتا نبود

۷

- ابا گرد شاپور شمشیرزن²⁰
فرورنده شد دولت شهریار
خردمند²² شاپور با او برآه
205 ز نخچیر دشتی بپرداختند²⁴
پر از باغ و میدان و ایوان و کاخ
کنون بشنو از دخت مهرک سخنی
چو²¹ لغتی برآمد برین روزگار
بنخچیر شد شاه روزی پگاه
بهر سو سواران²³ همی ساختند
پدید آمد از دور دشتی²⁵ فراخ

¹ کرد - VI ² K - доб.:

فراموش بود آنچه از پیش رفت * مرا از غمش پیوست بر تن بگفت
همان - VI⁷ هند و ز چین و ز روم - VI⁶ بچه رزم - K, I, IV, VI⁵ و - I⁴ ما - K³
سوی - K¹¹ خانه مرده - VI¹⁰ K - неразборчиво. بخت - IV⁹ جوینده - K, I, IV, VI⁸
K¹⁵ زده - IV¹⁴ در خانه مه - VI¹³ آواز - K, I, IV¹² خان بدرفت و آذرگشسپ (9)
IV, VI¹⁸ بدن - K¹⁸ و - I, VI¹⁷ доб. بپالیز - I¹⁶ همی داشت دهقان - I داشت - IV, VI
چو او هر یکی - VI²³ و - I²² доб. که - K²¹ و - I, IV²⁰ б. оп. چو او - VI¹⁹ بران
جای - I جای - K, IV, VI²⁵ گردن نپرداختند - K²⁴ زان

جوانی گرانمایه^۱ و تیزوی^۲ برسی اسپ و دینار و چندی^۴ پرنده که ای مرد نیک اختر^۵ و^۶ راه جوی کی^۸ آسایم و کشور آرم بچنگ بستد پیر آن زود بنمای راه^{۱۰} برین گونه نپراگند^{۱۲} نیز گنج^{۱۳} بر کید با هدیه و با نثار^{۱۴} همه رازها برگشاد از نهفت ز پرسش سوی دانش و چاره شد^{۱۸} یکی زیج رومی^{۲۰} ببر درگرفت ز آسانی و سود و درد^{۲۱} و گزند از ایران^{۲۲} و ز اختر شهریار برآمیزد^{۲۵} این تخته با آن نژاد نباید^{۲۷} فرستاد هر سو سپاه تو شو کینه^{۲۸} این دو گوهر بسنج^{۲۹} بیابد همه کام دل هرچ خواست کزین هرچ گفتم نباید^{۳۲} نهفت عمد اینک گفتم برو ازجمنند^{۳۴} بگفت آنچ بشنید زان نامدار^{۳۵}

چو بشنید بگزید شاه اردشیر فرستاد نزدیک دانا بهند^۳ بدو گفت رو پیش دانا بگوی باخت^۷ نگه کن که تا من ز جنگ اگر بود خواهد بدین^۹ دستگاه 175 وگر نیست این تا^{۱۱} نباشم برنج بیامد فرستاده شهریار بگفت آنک^{۱۵} با او شهنشاه گفت بپرسید^{۱۶} زو^{۱۷} کید و غمخواره شد^{۱۸} 180 بیاورد صلاب^{۱۹} و اختر گرفت نگه کرد بر کار چرخ بلند فرستاده را گفت کردم شمار گر^{۲۳} از گوهر مهرک^{۲۴} نوش زاد نشینند آرام بر^{۲۶} تخت شاه 185 بیفزایدش گنج و کاهدش رنج گر^{۳۰} این کرد ایران ورا گشت^{۳۱} راست فرستاده را چیز بخشید و گفت گر او زین نه پیچد^{۳۳} سپهر بلند فرستاده آمد بر شهریار

۱ I, IV — گرانمایه ۲ K, VI — یادگیر ۳ K, I, IV, VI — دانی هند ۴ K, I, IV, VI — مرا ۵ VI — چینی ۶ K, VI — و ۷ VI — اختر ۸ K — که ۹ VI — ۱۰ K, I, IV — ۱۱ K, VI — خود ۱۲ K, I, IV, VI — نپراگند ۱۳ VI — پنچ ۱۴ K — گوشوار ۱۵ VI — گشت ۱۶ K, I, IV, VI — از ۱۷ I — ۱۸ K, I, IV, VI — ۱۹ K, IV — که ۲۰ K, VI — ۲۱ K, VI — ۲۲ K, I, IV, VI — آسانی ۲۳ K, IV — ۲۴ K, VI — ۲۵ K, VI — ۲۶ K, VI — ۲۷ K, VI — ۲۸ K, VI — ۲۹ K, VI — ۳۰ K, VI — ۳۱ K, VI — ۳۲ K, VI — ۳۳ K, VI — ۳۴ K, VI — ۳۵ K, VI —

نوشتند بر نامه‌ها¹ هم‌چنین
 بمخشید گنجی بدرویش مرد
 نگه⁵ کرد جایی که بد خارستان
 کجا گندشاپور⁶ خواندی⁷ ورا⁸
 بدو داد فرمان² و مهر³ و نگین
 که خوردش نبودى بجز⁴ کارکرد
 ازو کرد خرم یکى شارسه‌ستان
 جزین نام⁹ نامى¹⁰ نراندی¹¹ ورا¹²

۶

160 چو شاپور شد هم‌چو سرو بلند
 نبودى جدا یک زمان¹⁵ ز اردشیر
 نپرداختى شاه روزى ز جنگ
 چو جایی ز دشمن بپرداختى
 165 همى گفت کز کردگار جهان
 که بی دشمن آرم جهانرا بدست²³
 بدو²⁷ گفت فرخنده دستور اوى
 سوى کیم هندی فرستیم کس
 بداند شمار سپهر بلند
 اگر هفت کشور ترا بی³¹ همال
 170 یکایک بگوید ندارد برنج

ز چشم بدش بود¹³ بیم گزند¹⁴
 ورا هم‌چو¹⁶ دستور بودى¹⁷ وزیر
 بشادی¹⁸ نبودیش جای¹⁹ درنگ
 دگر²⁰ بدکنش سر برافراختى
 بخواهم²¹ همى²² آشکار و نهان
 نباشم²⁴ مگر شاد²⁵ و یزدان پرست²⁶
 که ای شاه روشن دل و²⁸ رامجوى²⁹
 که دانش‌پژوهست و فریادرس
 در پادشاهی³⁰ راه گزند
 بخواهد³² بدن باز یابد³³ بفال³⁴
 نخواهد³⁵ بدین پاسخ از شاه³⁶ گنج

¹ K - جامها ² VI - شمشیر ³ Л - و оп. ⁴ K, I - جزاز ⁵ I - نگو ⁶ I, IV -
 جندشاپور ⁷ K, I, IV - خوانی ⁸ K, IV - همى ⁹ K, I, IV - نیز ¹⁰ K - نامش ¹¹ K, I,
 VI - 6. ¹² K, IV - همى ¹³ IV - ز ¹⁴ VI - 6. ¹⁵ VI - 6. ¹⁶ VI - لحظة ¹⁷ K, I, IV, VI - گشت و
 مر اورا چو ¹⁸ VI - 6. ¹⁹ K, I, IV, VI - جایی ²⁰ Л -
 و صار له وزیراً و دستوراً و مدبراً و مشیراً ²¹ IV, VI - ز شادی ²² K, I, IV, VI -
 وکان کلاً دفع عدوا من جانب ظهر له عدو من جانب آخر ²³ K, I, IV, VI -
 بخواهم ²⁴ K, I - بپاشم ²⁵ I, IV - پای ²⁶ VI -
 کنم بر بدن ²⁷ K - چنين ²⁸ IV, VI - و ²⁹ K -
 بهر جای دستور و گنجور اوى ³⁰ K - راست گوی ³¹ IV -
 برانى ³² IV - نخواهد ³³ Л -
 و ³⁴ K - доб. ³⁵ Л, VI - خواهد ³⁶ Л - زوال

همی دست بر دست¹ بگذاشتند
همی آفرین خواند بر دادگر
که چونین³ شگفتی نشاید نهفت⁴
که شاپور⁶ کشته پنداشتم
ز من در جهان یادگاری فزود⁸
وگر برتر آری ز¹¹ خورشید سر
گرانمایه یاقوت¹² بسیار خواست
زبر مشک و عنبر بسی¹³ پیختند
ز گوهر کسی چهره¹⁴ او ندید¹⁴
بکرسئی زرپیکرش برنشاند
که شد کاخ و ایوانش آراسته
بایوان شود شاد و روشن روان
ز زنگار بزدود مانه¹⁷ را
کسی کو¹⁸ ز فرزاندگی¹⁷ داشت بهر
نشست¹⁹ سرافرازی و خسروی²⁰
ز بالا بدشمن نمودن²¹ سنان
سپه جستن و کوشش روز²³ رزم²⁴
همان میخ²⁷ دینار و هر²⁸ بیش و کم
ببروی دگر نام فرخ وزیر³⁰
جهان دیده مردی نماینده³² راه³³

سوارانش از خاک برداشتند
شهنشاه زان پس گرفتش بهر
سر و چشم و رویش² بموسید و گفت
بدل هرگز⁵ این یاد نگذاشتم
چو یزدان مرا⁷ شهریاری فزود
بفرمان⁹ او بر نیابای¹⁰ گذر
گهر خواست از گنج و دینار خواست
برو زر و گوهر بسی¹³ ریختند
ز دینار شد تارکش ناپدید
بدستور بر نیز گوهر فشاند
بمخشید چندان ورا خواسته
بفرمود تا دختر اردوان
بمخشید کرده گناه ورا
بیاورد فرهنگیانرا¹⁵ بشهر
نوشتن¹⁸ بیا موختش پهلوی
همان جنگرا گرد کرده عنان
ز²² می خوردن و بخشش و کار بزم
وزان پس دگر کرد میخ²⁵ درم²⁶
بیک روی بد²⁹ نام شاه اردشیر
گران³¹ خوار بد نام دستور شاه

140

145

150

155

¹ IV — دشت بر دشت ² K — چشمش روی و ³ K — چندین ⁴ VI — 6. оп. ⁵ VI — نمود ⁶ K, I, IV, VI — همی ⁷ K — همی ⁸ IV, VI — همی ⁹ K, I, IV, ¹⁰ K, VI — فرمان ¹¹ VI — در نیابی ¹² I — اسپهان ¹³ K, I, IV, ¹⁴ VI — فرهنگیان ¹⁵ VI — کش ¹⁶ K, I, IV, VI — فرزاندانرا ¹⁷ L — ¹⁸ K — 6. оп. ¹⁹ K — 6. оп. ²⁰ K — 6. оп. ²¹ K — 6. оп. ²² K — 6. оп. ²³ K, I, IV — کار ²⁴ VI — 6. оп. ²⁵ K — کار ²⁶ K — دژم ²⁷ K — همی ²⁸ L — وز ²⁹ K, I, IV, VI — بر ³⁰ I — دبیر ³¹ K — که آن ³² K — پاکیزه ³³ VI — 6. оп.

- همی کرد^۱ کودک بمیدان سپاه^۲
 که پیدا نمد این ازان اندکی^۴
 میان اندرون شاه شاپور بود
 فزونی همی جست هر یک^۷ بدوی
 تنی چند از^۹ ویزگان ناگزیر
 یکی بادیسرد از جگر برکشید
 که آمد^{۱۱} یکی^{۱۲} اردشیر بجای
 دلت شد بفرزند خود^{۱۶} گواه^{۱۷}
 که رو گوی ایشان بچوگان بگیر
 بچوگان^{۱۹} پیش من انداز^{۲۰} گوی
 میان سواران بکردار شیر
 ازین انجمن کس بکس نشمرد
 ز تخم و بر^{۲۲} و پاک^{۲۳} پیوند من
 بزد گوی و افگند پیش سوار
 چو گشتند نزدیک با اردشیر
 چو شاپور گرد^{۲۷} اندر آمد پیش
 چو شد دور مر^{۲۸} کودکان سپرد
 که گردد جوان مردم گشته پیر
- بیامد بشمگیر دستور شاه
 یکی^۳ جامه و چهر و بالا یکی
 بمیدان تو گفתי^۵ یکی سور بود
 چو کودک بزخم اندر آورد گوی^۶
 بیامد بمیدان پگاه^۸ اردشیر
 نگه کرد و^{۱۰} چون کودکانرا بدید
 بانگشت بنمود با کدخدای
 بدو راهبر^{۱۳} گفت کای^{۱۴} پادشاه^{۱۵}
 یکی بنده را کفایت شاه اردشیر
 همی پاش با^{۱۸} کودکان تازه روی
 ازان کودکان تا که^{۲۱} آید دلیر
 ز دیدار من گوی بیرون برد
 بود بی گمان پاک فرزند من
 بفرمان بشد بنده شهریار
 دوان کودکان از پی^{۲۴} او^{۲۵} چو تیر
 بماندند ناکام^{۲۶} بر جای خویش
 ز پیش پدر گوی بر بود و برد
 ز شادی چنان شد دل اردشیر

۱ K - داشت VI ۲ K - نگاه VI ۳ K - ز یک I, IV ۴ VI -
 شاه VI - خویش K, I, IV ۵ K - کس VI ۶ I, IV - روی ۷ VI - تو گفתי بمیدان VI ۸
 VI - پی ۹ K, I, IV, VI - ازان ۱۰ K, VI - و ۱۱ K, I, IV, VI - آنکه - آنک ۱۲ VI -
 K - بفرزندی او - IV ۱۳ K - پادشا - I, IV, VI - کدخدای ۱۴ K - ای ۱۵ K - یکی زان بدو
 سوی من بینداز - IV ۱۶ K - از انجا - VI ۱۷ K - برو نزد آن - K ۱۸ K - گوا - I, IV, VI - رهنمای
 کودک - K, VI ۱۹ K - پس - I, IV ۲۰ K - پیال و - I, IV, VI ۲۱ K - آنک - K ۲۲ K - تخم من - K ۲۳ K -
 I, IV - تیز - K ۲۴ K - ناچار - VI ۲۵ K - ناگاه - K ۲۶ K - از پی [پس - K] بیامد
 چو - IV ۲۷ K - دورتر

- بدو¹ گفت کان² خون گرم منست
سپردی مرا³ دختتر اردوان
نکشتم⁴ که فرزندی بد در نهان
بجستم⁵ ز⁶ فرمانت آرم خویش
بدان تا کسی بد نگوید مرا 105
کنون هفت ساله است شاپور تو
چنو⁷ نیست فرزندی یک⁸ شاهرا
ورا نام شاپور کردم ز⁹ مهر
همان مادرش نیز با او بجای
بدو¹⁰ مازد شاه جهان در شکفت 110
ازان پس چنین گفت با کدخدای
بسی رنج برداشتی زمین سخن
کنون صد پسر گیر همسال او
همان¹¹ جامه پوشیده با او بهم
همه¹² 27 کودکانرا بمیدان¹³ فرست 115
چو یک¹⁴ 30 دشت¹⁵ 31 کودک بود خوبچهر
بدان راستی دل گواهی دهد
- بریده ز بن¹⁶ 3 پای¹⁷ 4 شرم منست
که تا باز خواهی تن¹⁸ 6 بیروان
بترسیدم از کردگار¹⁹ 8 جهان
بریدم هماندر زمان شرم خویش
به²⁰ 11 دریای تهمت نشوید²¹ 12 مرا²² 13
که دایم خرد باد²³ 14 دستور تو
نماند مگر بر فلک ماهرا
که از بخت²⁴ 18 تو شاد بادا سپهر²⁵ 19
جهانجوی²⁶ 20 فرزندانرا رهنمای
ازان کودکی اندیشهها برگرفت
که ای مرد روشن دل و²⁷ 22 پاکرای²⁸ 23
نمانم²⁹ 24 که رنج تو گردد کهن
بیالا و دوش³⁰ 25 و بر و یال او
نباید که چیزی بود بیش و کم
بمازیدن گوی و چوگان³¹ 29 فرست
به پیچد ز فرزندی جانم بمهر
مرا با پسر آشنایی³² 32 دهد

IV - باز - K, I - 4 تن - I, VI - من - K - 3 این - IV - آن - I - کین - K - 2 چنین - VI - 1
آشکار - VI - 8 بگفتم - K - 7 تنی - I, VI - 6 بمن - VI - 5 ماده حیاتی - B ناز و - VI - بار
9 K - I, 14 105 104, 66 - VI - 13 بشوید - I - 12 ز - I, II - 11 بد - K, I - 10 نجستم - K - 9
بد - VI - 17 مر - VI - 16 جز او - VI - 15 که زبید [ز بند - K شاید - IV] بدان سال - VI - IV
و - I, IV, VI - 22 ازو - VI - 21 و - K, I, IV - 20 107, 108 - I - 19 66 - I - 18 جان - K - 18
همان - VI - 27 همه - K - 26 فر - VI - گفت - I, IV - کتف - K - 25 نباید - VI - 24 رهنمای - VI - 23
بیماری [بمازی و - VI] گوی و [گویی - I] بمیدان - K, I, IV, VI - 29 بچوگان - K, I, IV, VI - 28
روشنایی - VI - 32 چو بینم صد (?) - VI - 31 بر - I, IV - در - K - 30

- 85 زمین هفت کشور سراسر¹ تراست
چنین داد پاسخ ورا³ شهریار
زمانه بشمشیر ما راست گشت
مرا سال بر پنجه و یک رسید⁶
پسر بایدی⁸ پیشم اکنون⁹ پپای
پدر بی پسر چون پسر بی پدر
پس از من بدشمن رسد تاج و گنج
بدل¹³ گفت بیدار مرد کهن
بدو گفت کای شاه که تر نواز¹⁵
گر ایدونک یابم بجان زینهار
بدو گفت شاه ای خردمند مرد
بگوی آنچه دانی و بفرزای نیز
90 چنین داد پاسخ بدو کدخدای
یکی حقه بد نزد گنجور شاه
بگنجور گفت آنک²¹ او زینهار
بدو²³ باز ده تا ببینم²⁴ که چیست
بیآورد آن²⁶ حقه گنجور اوی
100 بدو گفت شاه اندرین حقه چیست
- جهان یکسر از داد تو گشت راست²
که ای پاکدل موبد رازدار
غم و رنج و ناخوبی⁴ اندرگذشت⁵
ز کافور شد مشک و گل ناپدید⁷
دلارای¹⁰ و نیروده¹¹ و رهنمای
که بیگانه اورا نگیرد¹² بپر
مرا خاک سود آید و درد و رنج
که آمد کنون¹⁴ روزگار سخن
جوانمرد روشن دل و سرفراز
من این رنج بردارم از شهریار
چرا بیم¹⁶ جان ترا رنجه کرد
ز گفت خردمند برتر¹⁷ چه چیز
که ای شاه روشن دل و پاکرای¹⁸
سزد گر بخواهد کنون پیش¹⁹ گاه²⁰
ترا داد²² آمد کنون خواستار
مگرمان نباید باندیشه زیست²⁵
سپرد آنک²⁷ بستد ز²⁸ دستور اوی
نهاده برین²⁹ بند³⁰ بر مهر کیست³¹

سپاهی و راهی و گاهی [گاهی و ماهی - K] تراست - K, I, IV, VI - بشاهی - K, I, IV, VI -
موی و ریش - VI - کشید - K -
3 I, IV, VI - بدو - 4 IV - رنج با خوردن - 5 VI - 6. оп. 6 K -
10 K - باید اکنون به پیشم - IV - 9 گر بدی - K - 8 K -
چنین - VI - بدو - IV - 13 بگيرد - IV - نگيری - K - 12 (؟) دلارای من باشند - VI - 11 دلارام
نیک اختر - VI - 18 بر تو - K - 17 نخواهیم - VI - دیو - K - 16 لشکر نواز - I - 15 مرا - VI - 14
کنون گر بپارد سزد پیشگاه - VI - پیشگاه - IV - باز شاه - I - 20 کنونست - K - 19 نیکرای
نهاده برین بند - IV, VI - 25 بگویم - VI - 24 برو - VI - 23 و K, IV - 22 آنچه - IV - 21
آن که او - VI - 28 آنچ - K - 27 بس - K, VI - 26 [حقه - VI] بر مهر کیست
مگرمان نباید باندیشه زیست - IV - 31 حقه - VI - 30 برو - K - 29 بود

هم‌اندر زمان حقه را مهر کرد
چو آمد بنزدیک^۲ تخت بلند
چنین گفت با شاه کین زینهار^۳
نوشته بر آن حقه تاریخ آن
بیامد خروشان و^۱ رخساره زرد
همان حقه بنهاد^۳ با مهر و بند^۴
سپارد بگنجور خود شهریار^۵
پدیدار کرده^۷ بن^۸ و بیخ آن

۴

75 چو هنگامه زادن^۹ آمد فراز
پسر زاد پس^{۱۱} دختر اردوان
از ایوان خویش انجمن دور کرد
نهانش همی داشت تا هفت سال
چنان بد که روزی بیامد وزیر
بدو گفت شاهانوشه بدی
80 ز گیتی همه کام دل یافتی
کنون گاه شادی و می خوردنست
ازان^{۱۰} کار بر باد نگشاد راز
یکی خسرو آیین و^{۱۲} روشن روان
ورا نام دستور شاپور کرد
یکی شاه نو^{۱۳} گشت بافر^{۱۴} و یال
بدید آب در چهره اردشیر
روانرا باندیشه^{۱۵} توشه بدی
سر دشمن از تخت برتافتی^{۱۶}
نه هنگام اندیشه‌ها کردنست^{۱۷}

IV — доб.: 4 از دست — VI 3 نهادند در پیش — VI 2. دو — IV — K 1

بفرمان‌بران گفت مهتد آورید * چو تیره شود نزد شاهم برید
چو شب شد ورا زار برداشتند * بمهداندرون نیز بگذاشتند
بموید چنین گفت شاه اردشیر * که چهره چرا کرده چون زیر
چنین داد پاسخ کزین کارکرد * دلم گشت پردرد و جان پر ز درد
ضعف و اصغر لونه و اراد النحول علی الملک فامر — B 72; IV повторяет б. 72; после этих бб.
فی مهتد و أقبل حتی دخل علی الملک. فلما رآه و رأى ما به من الضعف سأله عن حاله.
فقال: إني لما أمضيت أمرني به الملک هالتي ذلک وغمرتني الرقة فضعفت و حال لوني
IV — доб.: VI — زینهار — VI 6. شهریار — VI 5

اگر من شوم زمین جهان شهریار * مگر باشد این حقه بنسپار بار
بران — IV وزان — K 10 هنگام زادن در — VI 9 پی — K 8 که دیدار گردد — VI 7
مهانرا — L 15 شاخ — K 14 فشی — K 13 و — K 12 از — VI زین — I, IV ازین — K 11
اندیشه آوردنست [پروردنست — K] — K 17, I, IV — VI 16 بیدار — K, VI ز اندیشه
VI — б. оп.

55 بموید چنین گفت کای پرخرد¹
اگر کشت خواهی مرا ناگزیر
اگر من سزایم بخون ریختن
چو این⁵ گردد⁶ از پای مادر جدا
ز ره باز شد موید تیزویر
بدو گفت زو⁷ نیز⁸ مشنو سخن
مرا و ترا روز هم بگذرد²
یکی کودکی³ دارم از اردشیر
ز⁴ دار بلند اندر آویختن
بکن هرچ فرمان دهد پادشا
بگفت آنچ بشنید با اردشیر
کمند آر و بادافره او⁹ بکن

۳

60 بدل¹⁰ گفت موید که بد روزگار
همه مرگراییم برنا و پیر
گر او بی عدد¹² سالیان بشمرد
همان به¹³ کزین کار ناسودمند
ز کشتن رهاشم مر این ماهرا
هرانگه کزو بچه گردد جدا
نه کاریست کز دل همی¹⁷ بگذرد
65 بیاراست جای¹⁹ بایوان خویش
بزن گفت اگر هیچ²⁰ باد هوا
پس اندیشه کرد آنک دشمن بسپست²³
یکی چاره سازم که بدگوی من
بخانه²⁷ شد و خایه ببرید پست
70 بخایه²⁸ نمک برپراگند زود
که فرمان چنین آمد از شهریار
ندارد پسر¹¹ شهریار اردشیر
بدشمن رسد تخت چون بگذرد
بمردی یکی کار¹⁴ سازم بلند
مگر زین پیشیمان کنم¹⁵ شاهرا
بجای آرم این گفته¹⁶ پادشا
خردمند باشم به از بیخرد¹⁸
که دارد ورا چون تن و جان خویش
به بپیند ورا²¹ من²² ندارم روا
گمان²⁴ بد و نیک²⁵ با هر کسپست²⁶
نراند بزشت آب در جوی من
برو داغ و دارو نهاده و ببست
بحق²⁹ درآگند²⁹ برسان دود

ب- IV⁴ بچه³ VI³ که ای خشمگین و ستمکاره مرد- VI² دختر بدر- VI¹
لا تسمع کلامها- B تیز- I, VI⁸ رو- K, I, IV, VI⁷ کودی- I, VI⁶ شد- I او- K⁵
غلط- VI¹² کسی- VI¹¹ قال فی نفسه- B بدو- VI¹⁰ بدانسان که دادیم فرمان- VI⁹
VI¹⁸ دست من- I¹⁷ کینه- I, IV, VI¹⁶ شود- I, I¹⁵ رای- K¹⁴ همانا- VI¹³
پس- K, I²³ بپیند من او را- K²² ترا- VI²¹ زانکه- VI²⁰ جایش- K¹⁹ ب. оп.
کسست- K, I, IV²⁶ گمانرا بدو رشک- K²⁵ و- I, I²⁴ دیگر کسست- IV است
درافگند- VI²⁹ دو خایه- I²⁸ بجایی- K, I, IV, VI²⁷ VI- б. оп.

- 35 ز اندوه بستند گرانمایه زهر
چنان بد که یکروز شاه اردشیر
چو بگذشت نیمی ز روز دراز
سوی دختر اردوان شد ز راه
بیامورد جامی ز یاقوت زرد
بیامیخت با شکر و پست زهر
چو بگرفت شاه اردشیر آن بدست
شد آن پادشاه پچه⁷ لرزان ز بیم
40 جهاندار زان لرزه شد بدگمان
بفرمود تا خانگی مرغ چار
چو آن مرغ بر پست⁹ بگذاشتند¹⁰
همانگاه مرغ آن بخورد و بمرد
بفرمود تا موبد و کدخدای
45 ز دستور ایران بپرسید شاه
شود در¹³ نوازش برانگونه مست
چه بادافرهست این برآوردها
چنین داد پاسخ که مهترپرست
سرش بر گننه¹⁵ بماید برید
50 بفرمود کز دختر اردوان
بشد موبد و پیش او دخت شاه

چو آن - I -⁴ بر - K -³ 32 - 30. 66. K -² زهر - VI -¹
پسته - II -⁹ بر دو - I, IV, VI -⁸ زاده - VI -⁷ درافتاد - IV, VI -⁶ 37 - 33. 66. VI -⁵
از - K -¹³ نشاند - VI -¹² آب - K -¹¹ بمردند مرغان و برداشتند - VI بگماشتند - K -¹⁰
16. 46. 6. K -¹⁶ سر پرگناهش - I, IV, VI -¹⁵ 47, 48. 66. VI -¹⁴ 6. K -
VI -¹⁹ دیگر نیابد - VI اورا نباشد - I -¹⁸ قتی - K, I, IV, VI -¹⁷

بموبد چنین گفت شاه اردشیر * که این دخت ناپاکرا دست گیر
ننگون انداز در ژرف شاه * که پاداش او این سزد بر گناه

فرستاد بر هر سوی لشکری
سر کینه‌ورشان برآورد
که هر جا^۱ که باشد ز دشمن سری
گر آیین شمشیر و گاه^۲ آورد

۲

- ۱۵ بدانگه که شاه اردوانرا بکشت
بدان فرّ و آورد^۴ شاه اردشیر
که بنوشت^۶ بپیداد^۵ اردوان
چنو^۸ کشته شد^۹ دخترش را بخواست
۲۰ دو فرزند او شد بهندوستان
دو ایدر بزدان^{۱۱} شاه‌اندرون
بهندوستان بود مهتر پسر
فرستاده‌ی جست با رای و هوش
چو از پادشاهی ندید ایچ بهر
۲۵ بدو گفت رو پیش خواهر بگوی
برادر دو داری^{۱۴} بهندوستان
دو در بند و زندان شاه اردشیر^{۱۶}
تو از ما گسسته بدین گونه مهر
چو خواهی که بانوی ایران شوی
۳۰ هلاهل چنین زهر هندی بگیر
فرستاده آمد بهنگام شام
ورا جان و دل بر برادر بسوخت

۱ K, VI — کس — I, IV — تاهر
۲ K, IV — جاه
۳ VI — ز پیداد آورده
۴ VI — اورنگ
۵ VI —
۶ I, K, I, IV — 66. 16, 17 оп. — یکی نامه نزدیک پیر و جوان — II —
۷ چو بفگند — VI — شاددل
۸ K — پرنهر
۹ K — بد
۱۰ VI — بلا
۱۱ VI — برنج و بلا
۱۲ K — در بند و زندان
۱۳ K, I, IV, VI — یک — [بیگانه — VI] —
۱۴ VI — رفته
۱۵ VI — بد
۱۶ VI — بهر نیک و بد
۱۷ K — مانده اسیر — VI —
۱۸ IV —
۱۹ I — یکپاره — VI —
۲۰ K, I — با

1

5

10

100

نشست از برشی مهتر شادکام
زدن پییشی دریا دو دار بلند
دل دشمن³ از خواب بیدار کرد
بکشت آن دو تن را بباران تیر⁵
شد از خواسته لشکر آراسته
فرود آوریدند فرمانبران
همی تاخت⁶ تا خرّ⁷ اردشیر⁷
بدو تازه شد مهرگان و⁹ سده
بدان میزبانان¹¹ بیدار بخت
بگسترد بر¹² کشور پارسی داد
بیاورد لشکر سوی شهرگور¹³
یکی مرد شایسته¹⁴ تاج و گاه
سر¹⁴ بخت بدخواه کرده نگون
همی¹⁵ راز خویشی از تو دارد نهان
که روزی نشیب است و روزی فراز
دری دیگر از اردشیر آختم¹⁷

بمیردند بالای زرّین لگام
بفرمود پس شهریار بلند
دو بدخواه را زنده بر دار^۱ کرد
پیامد ز^۲ قلب سپه^۳ شهرگیر^۴
بتاراج داد آن همه خواسته
بدژ هرچ بود از کران تا کران
ز پرمایه چیزی که بد دلپذیر
بکرد اندران کشور^۵ آتشکده
سپرد آن زمان^{۱۰} کشور و تاج و تخت
وزانچایگه رفت پیروز و شاد
چو آسوده تر گشت مرد و ستور
بکرمان فرستاد چندی سپاه
وزانچایگه شد سوی طیسفون
چنین است رسم جهان جهان
نسازد تو ناچار با^{۱۶} او بساز
چو از گفته^{۱۷} کرم پرداختم

¹ II—کار ² IV—د ³ IV—سپاه ⁴ K, I, IV—اردشیر ⁵ VI—66.762—765 оп. ⁶ K—

VI - خورۀ اردشیر - I⁷ برد

بـگـردانـدرش آتش اندرزند * همه موبدان پیشی شاه آمدند
 ثم سلم ذكـ بـ مرزبانان—¹¹ K, ¹² VI— همه جشن مهر—⁹ VI جای—⁸ VI
 و ¹⁵ I, ¹⁴ VI—دوب. زور—¹³ I جور—¹² K در—¹⁷ K, I, IV, VI—б. оп.; VI—дوب.:
 تو با حارة—¹⁶ VI همه—¹⁷ K, I, IV, VI—б. оп.; VI—дوب.:
 الاقليم الى الفلاحين المذكورين

چنین گفت گوینده داستان * ز گفتار آن پرهیز راستان
که چون اردشیر آن شهنشاه زاد * که بد فارغ از کرم وز هفتواد
(چون اردشیر: между и بد wpisano и зачеркнуто)

برانگیخت از^۱ بام دژ^۲ تیره دود
دوان دیده‌بان شد بر^۳ شهرگیر^۴
پیامد سبک پهلوان با^۵ سپاه
دلیری بسالار لشکر نمود
که پیروزگر گشت^۵ شاه اردشیر
پیامد لشکر بنزدیک شاه

۲۱

750 چو آگاه شد زان سخن هفتواد
بیامد که دژ را کند خواستار
بکوشید چندی نیامدش سود
وزان روی لشکر بیامد چو کوه
چنین گفت زان باره شاه اردشیر
اگر^{۱۵} گم شود از^{۱۶} میان هفتواد
755 که من کرم را دادم ارزیر گرم
شنید آن همه^{۲۱} لشکر آواز شاه
ازان دل گرفتند ایرانیان
سوی لشکر کرم برگشت باد
همان نیز شاهوی^{۲۴} عیار اوی
760 فرود آمد از باره شاه^{۲۵} اردشیر

دلی گشت پردرد و سر پر ز باد
بران باره بر^۷ شد دمان^۸ شهریار
که بر باره^۹ دژ^{۱۰} پی^{۱۱} شیر بود
همانند با داغ و درد^{۱۱} آن گروه^{۱۲}
که نزدیک جنگ آی ای^{۱۳} شهرگیر^{۱۴}
نماید بچنگ تو جز رنج و^{۱۷} باد
شد آن دولت و^{۱۸} رفتن^{۱۹} تیز^{۲۰} نرم
بسر بر نهادند ز آهن^{۲۲} کلاه
بمستند با درد کین را میان^{۲۳}
گرفتار شد در میان هفتواد
که مهتر پسر بود و سالار اوی
پیاده بید^{۲۶} پیش او شهرگیر

پیروز- VI-^۵ اردشیر- VI-^۴ سوی- K-^۳ ازان دژ برانگیخت او- VI-^۲ زان- K-^۱
در باره در بر- I-^۹ باره شد در زمان- K-^۸ جای بر- VI-^۷ با- K, VI-^۶ گشتست
بغزای- I, IV- که ای پهلوان زاده- K-^{۱۳} 6. on. K-^{۱۲} پر درد و داغ- VI-^{۱۱} یکی- IV-^{۱۰}
IV-^{۱۵} شیرگیر- K, I, IV, VI-^{۱۴} بغراز چنگ ای یل- VI- چنگ [بغروز جنگ- I] ای یل
I, 19. on. و- J-^{۱۸} دلی گشت پر درد و سر پر ز- I-^{۱۷} زمین- K, I, IV, VI-^{۱۶} مگر
IV-^{۲۳} 23. on. گردان- K-^{۲۲} سخن- I-^{۲۱} دولت تیزش امروز- VI-^{۲۰} رفتن دولت- IV-
همانگه یکی لشکری هفتواد * بیاراست و آمد بکردار باد
دو لشکر برابر رده برکشید * تو گفتی که خورشید شد ناپدید
برآمد یکی باد و گردی سپاه * که پوشیده شد روی خورشید و ماه
شد از- K-^{۲۶} دژ دوان- K, I, IV, VI-^{۲۵} سابور- B شاپور و- K-^{۲۴}

مر^۲ اورا بخوردن منم^۳ دلفروز
مرا باشد از اخترش بهر هری
چهارم چو خورشید گیتی فروز^۷
سر طاق برتر ز ایوان و^۹ کاخ
فزاید مرا نزد کرم آبروی
بگفتند کورا^{۱۳} پرستش تو کن
پرستنده بنشست با می بچنگ^{۱۵}
پرستندگان می پرستان شدند
بیامد جهاندار با میزبان^{۱۸}
برافروخت آتش بروز سپید
ز ارزیز جوشان بدش پرورش
برانسان^{۲۱} که از پیش^{۲۲} خوردی^{۲۳} برنج^{۲۴}
بکنده درون کرم شد ناتوان
که لرزان شد آن کنده و بوم اوی
ایا گرز و^{۲۸} شمشیر و گوپال^{۲۹} و تیر
یکی زنده از تیغ^{۳۲} ایشان نجست^{۳۳}

بدستوری سرپرستان^۱ سه روز
مگر من شوم در^۴ جهان شهره‌یی
شما می گسارید با^۵ من^۶ سه روز
برآید^۸ یکی کلبه سازم فراخ
فروشندهام هم^{۱۰} خریدارجوی
برآمد^{۱۱} همه کام او^{۱۲} زین سخن
برآورد خربنده^{۱۴} هرگونه رنگ
بخوردند می چند^{۱۶} و مستان شدند
چو از جام می سست شدشان^{۱۷} زبان
پی‌آورد ارزیز و رویین لوید^{۱۹}
چو آن کرم را بود گاه خورش
زبانش بدیدند هم‌رنگ^{۲۰} سنج
فروریخت ارزیز مرد جوان
تراکی^{۲۵} برآمد ز حلقوم^{۲۶} اوی
پشد با جوانان چو باد^{۲۷} اردشیر
پرستندگانرا که^{۳۰} بودند^{۳۱} مست

هم - IV 6 تا - I, K 5 از - VI 4 کنم - VI 3 من - VI 2 شه پرستان - VI 1

Л - вместо 66. 731-733 гаплография: A 731 - B 733; VI -

پس انگه بسازم همه کار خویش * بیمارایم آیین و بازار خویش
من - K 12 برآید - K 11 من - K تو - Л 10 دیوار - I, IV - و - K 9 بر آیین - VI 8
چیزی - K, I, IV, VI 16 زای و چنگ - VI 15 جوینده - K, IV 14 اورا - K, VI 13
نوید - VI 20 (нет рифмы); روی سپید - Л 19 مهتران - VI 18 شان شد - IV, VI
که از بغت او بود هر کس - VI 23 بلش (?) - Л 22 بدانکه - K 21 بکام اندرون همچو
IV - доб.: 24

دو چشمش چو بر اردشیر افتاد * دهانرا ز بهر خورش برکشاد
بپردند - I, IV, VI 28 بزد یک (?) - K 28 جوان - Л 27 خرطوم - VI 26 طراقی - K, I, IV, VI 25
دست - K, I, IV 32 گانش همه بود - K 31 گان آنکه - VI 30 گوپال و شمشیر - K, VI 29
VI - چنگ - I 33 обратный порядок мисра.

- همی رفت همراهِ آن کاروان¹ 715
چو از راه نزدیکی³ دژ رسید⁴
پرستنده کرم بد شست مرد
نگه کرد یک تن باواز¹⁰ گفت
چنین داد پاسخ بدو شهریار
ز پیرایه و جامه و سیم و زر
ببازارگانی¹³ خراسانیم¹⁴ 720
بسی خواسته کردم¹⁷ از بخت¹⁸ کرم
اگر بر²¹ پرستش فزایم²² رواست²³
پرستنده کرم²⁶ بگشاد راز
چو آن²⁷ بار او²⁸ راند²⁹ اندر حصار
سر بار بگشاد زود اردشیر 725
یکی سفره پیش پرستندگان
ز صندوق بگشاد³⁴ بند و کلید
هرآنکس که زی کرم بردی خورش
به پیشچید گردن ز جام نمید
چو بشنید⁴⁰ بر پای جست⁴¹ اردشیر 730

¹ K, I, IV — 6. оп.; VI — 6. стоит после 6. 715. ³ K, I, IV, VI — آن نزدیک ⁴ K, IV — شدند ⁵ K, I, IV — و ⁶ VI — نیکو ⁷ K, IV — بدو آن ¹⁰ VI — یک تن ⁹ K, I, IV — نپرداخته یکتی ⁸ VI — آن دژ بدید ¹ I — دم برزدند که بازارگان ¹³ K — زژ ^{VI} — خز ¹² K, I, IV — دیما و دینار ¹¹ IV, VI — پرستنده کرم خوردم ¹⁷ I, IV — تن پپرداختم ^{VI} — آسان نیم ¹⁶ I, IV — بر ¹⁵ IV — چو بر ساختم ¹⁴ VI — در ²² I, IV — رخت ²¹ K, VI — بخت ²⁰ K, VI — با ¹⁹ K, I, IV, VI — تخت ¹⁸ K, VI — چو شه بر پرستنده ²⁶ VI — 6. оп. ²⁵ VI — وی ²⁴ I — سزاست ²³ I — فزاید آن شه ^{VI} — پس کار دژ ³⁰ IV — برد ²⁹ K, IV — را ²⁸ K, VI — خر و ^{VI} — چنان ^I — چو او و ³⁴ IV — دوب. ³³ VI — پینداخت ³² K — کارزار ³¹ K — پیونددی ³⁷ VI — پر کرد ^{VI} — بشکرد ^{IV} — پسترد ^I — از بار ³⁶ K — 6. оп. ³⁵ K — همی خورد نوبت بهر جا ^{VI} — چنان شد ز مستی که کس را ندید ³⁹ K — پیونددی از برخاست شاه ^{VI} — آن دید ⁴¹ K — رسید

سپاهش همی^۱ کرد^۲ آهنگ کرم
 جهان دیده و کار کرده^۳ سوار
 بیاموردشان تا میان دو کوه
 خردمند سالار شاه اردشیر
 که ایدر همی باش روشن روان
 سواران بادانش و رهنمای
 نگهبان^۴ لشکر بروز و شبان
 چو اسفندیار آنک بودم دنیا
 شب آتش^۵ چو خورشید گیتی فروز^۶
 گذشت اختر و روز بازار کرم
 دلیران و شیران روز نبرد
 نگفتنی بباد هوا راز اوی
 ز^۷ دیبا و دینار^۸ و هرگونه چیز
 دو صندوق پر^۹ سرب^{۱۰} و ارزیز کرد^{۱۱}
 که استاد بود او^{۱۲} بکاراندرون
 ز سالار آخر خری ده بخواست
 بپوشید و^{۱۳} بارش همه زر و سیم
 ز لشکر سوی دژ نهادند روی
 که بودند روزی ورا میزبان
 که هم دوست بودند و هم رایزن

وزانچایگه شد سوی جنگ کرم
 بیاورد لشکر ده و دو هزار
 پراگنده لشکر چو شد همگروه
 یکی مرد بد نام او شهرگیر
 چنین گفت پسر شاه با پهلوان
 شب و روز کرده طلایه بپای
 همان دیده بان دار^۴ و هم^۵ پاسبان
 من اکنون بسازم یکی کی میا
 اگر دیده بان دود بیند بروز
 بدانید^۶ کامد بسر کار کرم
 گزین کرد زان مهتران هفت^۷ مرد
 هر آنکس که بودی هم آواز اوی
 بسی گوهر از گنج بگزید نیز
 بچشم خرد چیز ناچیز کرد
 یکی دیگ رویین بیماراندرون
 چو از بردنی^۸ جامه ها^۹ کرد راست
 چو خربندگان جامه های گلیم
 همی شد خلیفه دل و راهجوی
 همان روستایی دو مرد جوان
 ازان انجمن برد با خویشتن

695

700

705

710

دار ده - VI^۵ بود - Л^۴ کار دیده - K^۳ کرده - K^۲ همه - K, I, IV, VI^۱
 فإذا أخبرك الديدبان بأنه شاهد - B آتش فروز - Л^۸ آید - Л^۷ نگهدار - K, I, IV^۶
 چه - I چو - K, IV^{۱۱} هشت - VI^{۱۰} بداند - VI^۹ بالنهار من القلعة دخانا وبالليل نارا
 و حمل قدرا كبيرة من الحديد - B^{۱۵} قلع - VI^{۱۴} از - IV^{۱۳} دیبا و دینار - IV, VI^{۱۲}
 оп. و - VI, Л^{۱۹} کارها - VI^{۱۸} پردلی - Л^{۱۷} آن - VI^{۱۶} مع جملة من الرصاص والنحاس

بگوئیم^۱ تا چاره سازی نخست
 بسنده^۲ نه‌ای گر^۳ نه^۴ پیچی ز داد
 بدواندرون کرم و گنج و گروه
 دژی بر سر کوه و راهی درشت
 جهان‌آفریننده^۵ دشمنست
 یکی دیو جنگیست^۶ ریزنده خون
 همه^۸ مهرجوینده^۹ و دلپذیر
 بد و نیک ایشان مرا با شماس
 دل هوشمندش^{۱۲} پییراستند^{۱۳}
 همیشه بنیکی ترا رهنمای
 همرفت پیروز و^{۱۴} دل پر ز داد
 جوانان برفتند با او بر^{۱۶}
 سرافراز تا خور^{۱۸} اردشیر
 بزرگان فرزانه و^{۱۹} رایزن
 پیامد سوی مهرک نوش‌زاد
 جهان کرد بر خویشتن تار و تنگ
 نهان گشتت زو مهرک بی‌وفا
 همی‌بود تا او گرفتار شد
 باآتش درانداخت بی‌سر تنش
 بخنجر هماندر زمانش بکشت
 همه شهر ازو گشتت پر^{۲۶} جست‌وجوی^{۲۷}

سخن‌ها که پرسیدی از ما درست
 تو در جنگ با کرم و با هفتواد
 یکی جای دارند بر تیغ کوه
 بپیش‌اندرون شهر و دریا پشت
 همان کرم کیز مغز آهرمنست
 همی کرم خوانی بچرم‌اندرون
 سخن‌ها چو بشنید زو^۷ اردشیر
 بدیشان چنین گفت کآری^{۱۰} رواست
 جوانان^{۱۱} ورا پاسخ آراستند
 که ما بندگانیم پیشت بپای
 ز گفتار ایشان دلش گشت شاد
 چو برداشت زانجا^{۱۵} جهاندار شاه
 همی رفت^{۱۷} روشن‌دل و یادگیر
 چو بر شاه‌پر شد سپاه انجمن
 برآسود یک‌چند و روزی بداد
 چو مهرک بیمار است^{۲۰} رفتن^{۲۱} بجنگ
 بچهرم چو نزدیک شد پادشا
 دل پادشا پر ز^{۲۲} پییکار شد
 بشمشیر هندی بزد گردنش
 هرانکس کزان^{۲۳} تخمه^{۲۴} آمد بمشت
 مگر دختری کان نهان گشتت زوی^{۲۵}

675

680

685

690

آفرین را — K, I, VI^۵ نیاشی و — K^۴ نیابی — VI^۳ پسنده — IV^۲ بکوشیم — K^۱
 بدش جای گیرنده — VI^۹ یکی — K^۸ شاه — VI^۷ جنگی — VI^۶ جنگست — K, I^۶ بدل
 و — L^{۱۴} (нет рифмы) بیمار استند — L^{۱۳} هوشمندان — I^{۱۲} چو آتش — VI^{۱۱} آری — VI^{۱۰}
 نیارست — I^{۲۰} فرزانه — I, IV^{۱۹} خور — L^{۱۸} راند — K^{۱۷} — VI^{۱۶} — 6. оп. لشکر — K^{۱۵}
 که از — I, IV, VI^{۲۴} که زان — K^{۲۳} نیز — VI^{۲۲} لشکر — VI^{۲۱} پیامد ز — VI^{۲۰}
 گفت‌وگوی — VI^{۲۷} شد پر از — K, I, IV, VI^{۲۶} کو نهان کرد روی — VI^{۲۵} تخمش — VI^{۲۴}

بپرسید زو این دو¹ پاکیزه‌رای
 که با گرد راهید و آشفته‌اید
 ازو² باز ماندیم بر³ خیره خیر
 وزان بی‌هنر لشکر بدنژاد
 پر از درد گشتند و تیره‌روان
 بران مهتران خواندند آفرین
 پسندیده خوانی بیماراستند⁴
 پرستش گرفتند هر دو جوان
 غم و شادمانی نم‌اند دراز
 چه آورد زان تخت⁵ شاه‌ی بسر
 کزو⁶ دل شه‌ریاران⁷ بدرد
 بکشت آنک بد در جهان شهریار⁸
 نم‌اند و نیابند خرّم بهشت
 به‌پیچید بفرجام این⁹ بدنژاد¹⁰
 چنان تازه شد چون گل اندر بهار
 بکرد آتشکارا و بنمود¹¹ راز
 یکی پند باید مرا دلپذیر
 که نام و نژادش¹² بگیتی مباد
 جوانانش بردند هر دو نماز
 همیشه ز تو دور دست¹³ بدی
 همیشه روان تو پاینده¹⁴ باد¹⁵

بودند بر در زمان‌ی بپای
 که بیگه چنین از کجا رفته‌اید
 بدو گفت زین سو گذشت اردشیر
 که بگریخت از کرم وز هفتواد
 بجستند¹⁶ از¹⁷ جای¹⁸ هر دو جوان
 فرود آوردندش از پیشست زین
 یکی جای خرّم بپیراستند¹⁹
 نشستند با شاه گردان²⁰ بخوان
 باآواز گفتند کای سرفراز
 نگه کن که ضحاک بیدادگر
 هم افراسیاب آن²¹ بداندیش مرد
 سکندر که²² آمد برین²³ روزگار
 بررفتند و زیشان بجز²⁴ نام زشت
 نم‌اند همین نیز بر هفتواد
 ز گفتار ایشان دل شهریار
 خوش آمدش گفتار آن دل‌نواز
 که فرزند ساسان منم اردشیر
 چه سازیم با کرم و با هفتواد
 سپهدار ایران چو بگشاد راز
 بگفتند هر دو که نوشه بدی
 تن و جان ما پیش تو بنده باد

655

660

665

670

به پیچید K — بیغشود — 4 مانند چنین — VI 3 وزو — I, IV — کزو — K 2 شاه — K 1

بپیراستند — K 8 خرّمش خانه پیراستند — VI بیمارستند — K 7 جان — L 6 بر — K, L 5

پادشاهان — K 12 آن — K 11 بخت — K, VI 10 هر — و — IV گردان ازان پس — K 9

— VI 18 زین — L, IV, VI 17 جزاز — I, IV 16 — V — 6. 15 بدین — K, I, IV 14 چو — K 13

نشانش — K 20 دلش بود پر درد و بگشاد — K, VI 19 669. см. б. که نام و نژادش بگیتی مباد

تاپنده — K 22 بدیدار توشه — VI 21 — 6. 23 VI — 6. 23

بدیدند نقشی بران تیز تیر
 635 ز غم هر کسی از جگر خون کشید
 نوشته بران تیر بر² پهلوی
 چنین³ تیز تیر آمد از بام دژ
 گر انداختیم بر⁴ اردشیر
 نباید که چون او یکی شهریار
 640 بران موبدان نامدار⁶ اردشیر
 ز دژ تا بر او دو⁹ فرسنگ بود
 همی هر کسی خواندند آفرین
 بخواند آنک بد زان بزرگان دبیر¹
 یکی از بره تیر بیرون کشید
 که ای شاه داننده گر بشنوی
 که از بخت کرمست آرام دژ
 بروبر گذر یافتی پرت تیر
 کند پست کرم⁵ اندرین روزگار
 نوشته همی خواند آن چوب⁷ تیر⁸
 دل مهتران زان سخن¹⁰ تنگ بود
 ز دادار بر فر شاه¹¹ زمین

۱۹

پیراندیشه بود آن شب از کرم شاه
 سپه برگرفت از لب آبگیر
 645 پس لشکر او پیامد سپاه
 بکشتند هر کس که بد نامدار
 خروشی آمد از پس که ای¹⁵ بخت کرم
 همی هر کسی گفت کاین¹⁸ شکفت
 پیامد گریزان و دل پر نهیب
 650 یکی شارستان دید²⁰ جایی بزرگ
 چو تنگ اندر آمد یکی خانه دید
 چو بنشست خورشید بر جایگاه¹²
 سوی پارس آمد دمان اردشیر¹³
 ز هر سو گرفتند بر شاه راه
 همی تاختند از پس¹⁴ شهریار
 که رخشنده¹⁶ بادا سر از¹⁷ تخت کرم
 کزین هر کس اندازه باید گرفت¹⁹
 همی تاخت اندر فراز و نشیب
 ازان سو براندند گردان²¹ چو گرگ²²
 بدربر²³ دو برنای بیگانه دید

¹ K, I, IV, VI — б. стоит после б. 635. ² K, I, IV — بد ³ Л — چو این ⁴ K, I, IV, VI — 66. ⁵ K — سست بیخ ⁶ K, I, IV — شهریار ⁷ K — پرت ⁸ VI — 66. ⁹ VI — 66. ¹⁰ VI — 66. ¹¹ VI — 66. ¹² VI — 66. ¹³ VI — 66. ¹⁴ VI — 66. ¹⁵ VI — 66. ¹⁶ VI — 66. ¹⁷ VI — 66. ¹⁸ VI — 66. ¹⁹ VI — 66. ²⁰ VI — 66. ²¹ VI — 66. ²² VI — 66. ²³ VI — 66.

کجا نام او مهری نوش^۲ زاد
وزان ماندن او بران^۴ آبگیر
ز بهر خورشها برو بسته راه^۵
ز هر سو بیاورد بی‌مر سپاه^۶
بلشکر بسی بدره و تاج^۷ داد
پراندیشه شد بر لب آبگیر
چرا ساختم^۹ رزم^{۱۰} بیگانها
ز مهری فراوان سخنها براند
که مارا چنین تنگ شد دستگاه
نبد رنج^{۱۳} مهری مرا در شمار
مبیناد چشمیت بد^{۱۶} روزگار
چرا جست باید بسختی جهان^{۱۸}
همه بندگانیم و فرمان تراست
می و جام^{۲۰} و رامشگران خواستند
بخوردن نهادند سر یکسره
همانگه پیامد یکی تیز تیر
که تیر اندرو^{۲۳} غرقه شد یکسره
ز نان داشتند آن زمان دست باز

بچه‌رم یکی مرد بد بدنژاد^۱
چو آگه شد از رفتن^۳ اردشیر
ز تنگی که بد اندر آن رزمگاه
ز جهرم پیامد بایوان شاه
همه گنج اورا بتاراج داد
چو آگاهی آمد بشاه^۸ اردشیر
همی‌گفت ناساخته خانها
بزرگان لشکرشرا پیش خواند
چه بینید گفت ای سران سپاه
چشمیدم^{۱۱} بسی تلخی^{۱۲} روزگار
با آواز^{۱۴} گفتند کای^{۱۵} شهریار
چو مهری بود دشمن اندر نهان^{۱۷}
تو داری بزرگی^{۱۹} و گیهان تراست
بفرمود تا خوان بپاراستند
بخوان برنهادند چندی بره
چو نانرا بخوردن گرفت اردشیر
نشست اندران^{۲۱} پای^{۲۲} فربه بره
بزرگان^{۲۴} فرزانه^{۲۵} رزمساز

620

625

630

K-^۴ لشکر-K^۳ مهری-B. 623; cm. نوشک مهر-Л^۲ کی نژاد-K, T^۱
ماندنی بر لب-IV, VI-ماندن او بر لب-I-ماندن بر لب
VI-^۵ б. оп. VI-^۶
بزد کوس و پیل و بنه برگرفت * همان کشتن و غارت اندر گرفت
جنگ-VI^{۱۰} خواستم-K^۹ آگه شد از رفتن-VI^۸ مهانرا همه بدر و تاراج-VI^۷
چشم-K^{۱۶} ای-I^{۱۵} پیاسخ-IV^{۱۴} هیچ-VI^{۱۳} تنگی از-K^{۱۲} کشیدم-K, I^{۱۱}
بزرگان-VI^{۱۹} داشت باید همی در نهان-VI^{۱۸} دشمنی در جهان-VI^{۱۷} تو بد
چنان کاندرو-VI^{۱۶} که تا بر در آن-I^{۲۳} و I, VI-доб.^{۲۲} اندرون-VI^{۲۱} رود-VI^{۲۰}
فرزانه و-K, I^{۲۵} و Л-^{۲۴} доб.

- برآمد ز آرام وز خورد و خواب
جهانجوی را نام شاهوی بود
600 ز⁵ کشتی پیامد بر هفتواد
بیمار است بر میمنه جای خویش
دو لشکر بشد⁷ هر دو آراسته
بدیشان⁹ نگه کرد شاه اردشیر
سپه برکشید از دو رویه دو صف
605 چو آواز کوس آمد از پشت پیل
برآمد خروشییدن گاودم
زمین جنب¹³ جنبان شد از میخ¹⁴ نعل
از آواز گوپال وز¹⁵ ترگ و خود
تگ¹⁷ بادپایان زمین را کنان
610 برآنگونه شد لشکر هفتواد
بیابان چنان شد ز هر دو سپاه
برین گونه تا روز²¹ برگشت زرد
ز هر سو سپه باز خواند اردشیر
چو دریای²² زنگارگون شد سپاه
615 خورش تنگ بد لشکر شاهرا

K-⁴ و K, I, VI-³ شاخ- VI شوخ- I, IV سرخ- K² ازین- VI بدین- I¹
VI- شده- IV پید- I شد از- K⁷ بد او- JI⁶ بد- K, IV⁵ بدخوی- I, VI بدروی
برتافت- VI¹¹ جنگ سیر- IV, VI¹⁰ دریشان- VI⁹ کینه و گنج و پر- JI⁸ بد و
پر- K¹⁵ و I, IV-دوب. گرد- K¹⁴ خم- K¹³ شد پر از نای [آواز- VI]- I, IV, VI¹²
VI- 6. سر و پر میان- K¹⁸ بتگ- I, IV¹⁷ تو گفתי همه داد گردون- VI¹⁶
K, ²³ دیبای- I, IV, VI دینار- K²² کوه- VI²¹ ز دریا بجنبید- VI²⁰ تو- IV¹⁹
VI- برآمد

بیک چنگ در چنگ کردش زبون
برآمد برین نیز چندی درنگ¹
ندیدی بران باره بر باد راه³

سپهبد که بودی بمرزاندرون
نتابید با او کسی بر چنگ
حصاری شدش² پر ز گنج و سپاه

۱۷

نبود آن سخنها ورا⁴ دلپذیر
سپاهی بلنداختر و⁶ رزمجوی⁷
ازیشان بدلدر⁹ پیامدش یاد
پیامد سوی رزم خود با¹⁰ گروه¹¹
بگزر و تبرزین همی کوفتند¹²
سپه شد بران¹⁴ نامداران زمین
تو گفتی زمین دست¹⁶ ایشان بپست¹⁷
که پیروزگر شد ز کشتن ستوه
سبک¹⁹ باز رفتند²⁰ نزدیک شاه²¹
ازان کشتن و غارت و دار²² و گیر
بزودی سلیح و درم برفشانند
بگردون²⁸ برآمد سر بدنژاد
برو خوار شد لشکر و²⁸ کارزار
چو آگاه شد او³⁰ ز رزم پندر³¹

چو آگاه شد از هفتواد اردشیر
سپهبد⁵ فرستاد نزدیک اوی
چو آگاه⁸ شد زان سخن هفتواد
کمین گاه کرد اندران کنج کوه
چو لشکر سراسر برآشوفتند
سپاه اندرآمد ز¹³ جای کمین
کسی¹⁵ باز نشناخت از پای دست
ز کشته چنان شد در و دشت و کوه
هرانکس که بد زنده زان¹⁸ رزمگاه
چو آگاه شد نامدار اردشیر
غمی گشت و²³ لشکر همی²⁴ باز²⁵ خواند
بتندی پیامد سوی هفتواد
پیامد گنج و سلیح از²⁷ حصار
جدا بود از دور²⁹ مهتر پسر

585

590

595

¹ K, I, IV, VI — 66. 579 — 582 оп.; Б — перевод этих бб. отсутствует. ² K — آن I, IV, VI — و ³ VI — 6. оп. ⁴ J, K, VI — او ⁵ VI — سپاهی ⁶ IV, VI — оп. ⁷ K — با خود ⁸ I — آگاه ⁹ K, I — بر ¹⁰ J — گروه ¹¹ VI — 66. 587, 588 оп. ¹² K — 6. оп. ¹³ VI — پ ¹⁴ VI — ازان ¹⁵ K, I, VI — که ¹⁶ IV — همه ¹⁷ K — در ¹⁸ VI — سراسیمه ¹⁹ K — گشتند ²⁰ K, I, IV, VI — گشتند ²¹ IV — обратный порядок мисра. ²² VI — داد ²³ VI — و ²⁴ K, IV, VI — همی ²⁵ VI — پیش ²⁶ K — بتندی ²⁷ VI — از ²⁸ VI — و ²⁹ J — از ³⁰ J — 6. оп. ³¹ VI — 6. оп.

- نهادند کرم اندرو نرم نرم
برفتی دوان از بر⁴ هفتواد
تن آگنده⁸ کرم آن⁹ بپرداختی¹⁰
چو پیلی شد آن کرم با شاخ¹² و¹³ یال
بر آواز آن کرم کرمان نهاد¹⁴
پدر گشته جنگی سپهدار¹⁷ کرم
برنجش¹⁸ بدی خوردن و شهید و شیر
همان پرسش²⁰ کار بیداد و داد²¹
هرانچیز کاید شهانرا بکار
چنان چون شهانرا بپیراستند
همه گشت آراسته کشورش²²
همه روی کشور سپه گسترید
همان گنج²⁴ آلت کارزار
چو رفتی سپاهش بر کرم تنگ²⁵
چو آواز این داستان بشندی
که گردش نیارست جنبید²⁷ باد
یکی خویشتنرا بیماراست سخت
سر مرد بخرد ازو در خمار
- چو ساروج¹ و سنگ² از هوا گشت گرم
چنان بد³ که دارند هر بامداد
گزیدی⁵ برنجش⁶ علف⁷ ساختی
برآمد برین کاربر پنج¹¹ سال
چو یک چند بگذشت بر هفتواد
همان دخت خرم¹⁵ نگه دار¹⁶ کرم
بیماراستندش وزیر و دبیر
سپهبد بدی بر دژ¹⁹ هفتواد
سپاهی و دستور و سالار بار
همه هرچ بایستش آراستند
بکشور پراگنده شد لشکرش
ز دریای چین تا کرمان رسید
پسر هفت با²³ تیغزن ده هزار
هران پادشا کو کشیدی بجنگ
شکسته شدی لشکری کامدی
چنان شد دژ²⁶ نامور هفتواد
همی گشت هر روز برقرش بخت
همی خواندندی ورا شهریار
- 565
570
575
580

بپردی — K⁵ در — I, IV⁴ شد — I, IV³ گج — VI² ساروج — K, I, IV, VI¹
— J⁹ پراگنده — K, I, IV⁸ همی — VI⁷ گرنجش — I, IV⁶ لوبیدی و — IV لوبیدی — I, VI
زور — VI¹² خمس سنین — B چند — J, I, VI¹¹ بنزدیک کرم اندر انداختی — VI¹⁰ کرمان
و استغاضا خبرها بین الناس فسمیت — B. оп.; K, I, IV¹⁴ چو شیر زیان کرد آن کرم — IV¹³
پدروار لرزنده — VI (нет рифмы); نگهدار — IV¹⁷ نگهبان — VI¹⁶ اوید — K¹⁵ تلك الناحية کرمان
— VI²¹ B. оп. پرسش از — K, I²⁰ درش — J, I¹⁹ گرنجش — I, IV¹⁸ بر جان
— IV²⁶ کوه سنگ — VI²⁵ و هم — K, I, VI²⁴ و — IV²³ 571–573 оп. K, I, IV, VI²²
گردید — VI²⁷ دژ

که دینار بستاند از بدنژاد¹
 پیامد ازان شهر دل با شکیمب
 پر از درد دل دیدگان پر ز خون
 برو انجمن گشت برنا و پیر
 بکنداوران چپیز بسپار داد⁷
 همه نامداران شمشیرزن⁸
 برفتند و گشتند پیکارجوی⁹

بهانه همی ساخت بر هفتواد
 ازان آگهی مرد شد در² نهیمب
 همان هفت³ فرزند پیش اندرون
 ز هر سو برانگیخت⁴ بانگ و⁵ نفیر
 هراچا⁶ که بایست دینار داد
 یکی لشکری شد بر او انجمن
 همه یکسره پیش فرزند اوی

550

۱۶

برفتند با نیزه و تیغ و تیر¹¹
 بچنگ اندرون¹² داد مردی بداد
 بسی گوهر و گنجش¹⁵ آمد بمشت
 ز شهر¹⁷ کجاران سوی کوه شد
 شد آن شهر¹⁸ با او همه همگروه
 هم آرامگه بود هم جای کین²⁰
 ز تخت اندرآمد میان حصار
 که بینا بدیده ندیدی سرش²⁴
 یکی حوض کردند بر²⁵ کوه²⁶ سنگ

ز شهر¹⁰ کجاران برآمد نفیر
 همی رفت پیش اندرون هفتواد
 همه شهر بگرفت و¹³ اورا¹⁴ بکشت
 بنزدیک او مردم¹⁶ انبوه شد
 یکی دژ بکرد از بر تیغ کوه
 نهاد اندران¹⁹ دژ دری آهنین
 یکی چشمه یی بود بر²¹ کوهسار
 یکی باره یی کرد²² گرد اندرش²³
 چو آن کرم را گشت صندوق تنگ

555

560

I—доб.: I گفتی سخن خود بپند و بداد—¹

بدی روز و شب او بپیداد شاد * که دینار بستاند از هفتواد

—553 K, I, IV—66. ⁷ کسی را—VI ⁶ و—оп. ⁵ درافگند—VI ⁴ بود—VI ³ با—VI ²

557 оп. ⁸ K, I, IV—

بسی نامدار انجمن شد بروی * بران هفت فرزند پیکارجوی

—оп. ¹³ آمد و—VI ¹² K, I, IV, VI ¹¹ شهری—оп. ¹⁰ VI ⁹ K, I, IV, VI—6. ⁸

¹⁹ K, I, ¹⁸ مرز—VI ¹⁷ شهری—оп. ¹⁶ K, VI ¹⁵ زرش—K جنگش—оп. ¹⁴ VI ¹³ شهر را—VI

باره—K ²² چشمه بود از بر [بر سر—IV] ²¹ K, IV—6. ²⁰ VI ¹⁹ K, I, IV—6. ¹⁸ مرز—VI ¹⁷ شهری—оп. ¹⁶ K, VI ¹⁵ زرش—K جنگش—оп. ¹⁴ VI

در آن—VI ²⁵ که بالاش را چشم بینا ندید—VI ²⁴ گردش اندرکشید—VI ²³ کردند

و—K—доб. ²⁶

که ای ماه‌رویان و نیک‌اختران
بریسم^۱ که نیزم نیاید^۲ نیاز
بکار آمدی گر بدی پیش ازین
دل مام او شد چو خرم بهشت
پری روی دختر بران کرم داد
برشتی همی^۶ دختر پرفسون
بگفتند با دختر پره‌نر
گرفتستی ای^۹ پای‌تن خواهری
ازان سیمب و آن کرمک اندر^{۱۲} نهفت
زن و شوی را^{۱۳} روشنی‌ایی فزود
ز کاری نکردی^{۱۴} بدل نیز یاد
فرزنده‌تر گشت هر روز کار^{۱۵}
برو نو شدی روزگار کهن
بخوردنش^{۱۶} نیکو همی داشتند
سر و پشت اورنگ نیکو^{۱۷} گرفت
چو مشک سیمه گشت پیراهنش
بر و پشت او^{۱۹} از کران تا کران
بدو اندرون ساخته^{۲۰} جایگاه
نگفتی^{۲۱} سخن کس^{۲۲} بپیداد^{۲۳} و داد
توانگر شد آن^{۲۵} هفت فرزند نیز
سرافراز^{۲۶} با لشکر و رنگ و بوی^{۲۷}

چنین گفت با نامور دختران
من از اختر کرم چندان طراز
برشت آنکجا برده^۸ بد پیش ازین
سوی خانه برد آن^۵ طرازی که رشت
همی لختکی سیمب هر بامداد
ازان پنبه هر چند کردی فزون
چنان بد که یک روز مام و پدر
که چندین^۷ بریسی^۹ مگر با پری
سیمب سیم‌تن^{۱۰} پیش^{۱۱} مادر بگفت
همان کرم فرخ بدیشان نمود
بفالی گرفت آن سخن هفتواد
چنین تا برآمد برین روزگار
مگر ز اختر کرم گفتی سخن
مر این کرم را خوار نگذاشتند
تن آور شد آن کرم و نیرو گرفت
همی تنگ شد دوکدان بر^{۱۸} تنش
بمشک‌اندرون پیکر زعفران
یکی پای صندوق کردش سیاه
چنان شد که در شهر بی هفتواد
فراز آمدش ارج و آزر^{۲۴} و چیز
یکی میر بد اندر آن شهر اوی

همه K-^۶ بردی VI-^۵ K-б. оп.^۴ رشته Л-^۳ نباشد IV-^۲ برشتم K, I-^۱
راز دختر پ-^{۱۱} I-^{۱۱} K, IV, VI-^{۱۰} رخ گرفتست این K-^۹ برشتی K, VI-^۸ چندی VI-^۷
538. K, I, IV, VI-б. стоит после б.^{۱۵} که کردی I-^{۱۴} مرد را IV-^{۱۳} کرم کاندل Л-^{۱۲}
ساختش VI-^{۲۰} بهشت اندرو VI-^{۱۹} ازو K-^{۱۸} از I-^{۱۷} آهو IV-^{۱۶} ز خوردنش K-^{۱۶}
از K-^{۲۵} از زر و سیم VI-^{۲۴} آرزوها K-^{۲۴} بپند I-^{۲۳} جز IV-^{۲۲} بگفتی VI-^{۲۱}
آب روی K, I, IV-^{۲۷} و I, IV, VI-دوب.^{۲۶}

نبودی بخورد¹ اندرون بیش و کم
 ازان پنبه‌شان بود ننگ⁴ و نبرد
 شده⁷ پنبه‌شان ریسمان طراز
 یکی مرد بد نام او هفتواد
 ازیراک اورا¹² پسر بود هفت
 که نشمردی او دخترانرا¹⁴ بکس
 نشستند بپا دوی در پیش کوه
 بگاه خورش دوی بگذاشتند
 یکی سیب افکنده باد¹⁵ از درخت
 ز من¹⁷ بشنو این داستان¹⁸ شگفت
 یکی در میان کرم آکنده دید
 بدان²⁰ دودان نرم بگذاشتش
 بنام خداوند بی‌یار و جفت
 برشتن²⁴ نمایم شمارا نهیب
 گشاده‌رخ²⁵ و سپم‌دندان شدند
 شمارش²⁷ همی²⁸ بر زمین برنوشت
 بمادر نمود آن کجا رشته بود
 که بر خوردی از مادر ای³⁰ خوب‌چهر
 دو چندانک هر بار بردی بمرد
 برشتن نهاده دل و گوش³¹ و تن

برآمیختندی خورشها بهم
 نرفتی² سخن گفتن از خواب³ و خورد
 شدند شبانگه⁵ سوی خانه⁶ باز
 بدان⁸ شهر بی‌چیز و⁹ خرم‌نهاد¹⁰
 برین‌گونه بر¹¹ نام او از چه رفت
 گرامی یکی دخترش بود و¹³ پس
 چنان بد که روزی همه همگروه
 برآمیختند آن کجا داشتند
 چنان بد که این دختر نیک‌بخت
 بره‌بر¹⁶ بدید و سبک برگرفت
 چو آن¹⁹ خوب‌رخ میوه اندرگزید
 بانگ‌گشت زان سیب برداشتش
 چو برداشت زان²¹ دودان پنبه²² گفت
 من امروز بر²³ اختر کرم سیب
 همه دختران شاد و خندان شدند
 دو چندان که رشتی بروزی²⁶ برشت
 وزانجا بی‌امد بکردار دود
 برو آفرین کرد مادر²⁹ بمهر
 بشمگیر چون ریسمان برشمرد
 چو آمد بدان چاره‌جوی اذجمن

510

515

520

525

(P). شدند شبنکه - I⁵ ننگ بود - I⁴ آب - VI³ بوقت - K² بدوی - IV¹
 I¹⁰ - و K⁹, IV⁹ دران - VI⁸ شدی - VI⁷ شدند سوی خانه⁶ خویش - IV⁶
 مهترانرا - I¹⁴, IV¹⁴ و I¹³ ازان رفت کورا - I¹² آن - K¹¹ چونها نهاد - VI¹¹ چونان نهاد
 فسقطت من بعض الأشجار التي كانت هناك في حجرها تفاحة - B¹⁶ بره چون - VI¹⁶ دید - VI¹⁵
 آن - K²¹, VI²¹ دران - VI²⁰ چنان - I¹⁹, IV¹⁹ تا تمامی - K¹⁸, VI¹⁸ کنون - K¹⁷, I¹⁷, IV¹⁷, VI¹⁷
 می رشت روزی - K²⁶ لب - IV²⁵ پرستش - IV²⁴ ازین - I²³, VI²³ کرم در حال - VI²²
 جان - K³¹, VI³¹ ای دختر - VI³⁰ دختر - VI²⁹ همه - VI²⁸ شماری - IV²⁷

همه بومپاشان¹ بترازاج داد
چنان شد که دینار بر سر به تشت²
بدینار او کس نکردی نگاه
ز مردی نکردی بدان جنگ³ فخر
بفرمود کاسپان بنیرو کنید
چو آسوده گردید یکسر بمزم
دلیران بخوردن⁴ نهادند سر
پیراندیشه رزم شد⁵ اردشیر
سپه را همه بدزه و تاج داد
اگر پیر مردی بمردی⁶ بدشت⁷
ز نیک اختر و بخت⁸ وز داد شاه⁹
گرازان بیامد بشهر صطغر
سلیح¹⁰ سواران¹¹ بی آهو کنید
که زود آید اندیشه¹² روز رزم¹³
چو آسوده شد گردگاه¹⁴ و¹⁵ کمر
چو این داستان بشنوی یاد گیر

495

۱۵

ببین این¹⁶ شگفتی که دهقان چه گفت
به¹⁷ شهر کجاران¹⁸ بدریای پارسی
یکی شهر بد¹⁹ تنگ²⁰ و مردم بسی
بدان²¹ شهر دختر فراوان بدی
بیک²² روی نزدیک او²³ بود²⁴ کوه
ازان هر یکی پنبه بردی بسنگ
بدروازه دختر شدی همگروه
بدانگه که بگشاد راز از نهفت
چو²⁵ گوید ز بالا و پهنای پارسی²⁶
ز کوشش بدی خوردن هر کسی
که بی گام²⁷ جویندۀ نان بدی
شدندی همه دختران همگروه
یکی دوکدانی ز چوب خدنگ
خرامان ازین شهر تا پیش کوه²⁸

500

505

VI - بدشت - I² و استباح جمیع خلایق - B جامپاشان - VI کومپاشان - J¹
اختر روز - K, I, IV, VI⁵ نتشت - I⁴ اگر چند بهره بهشتی - VI³ زانگونه گشت
VI¹¹ - 6. оп. VI¹⁰ سواری - K, IV⁹ سلاح و - IV⁸ شهر - I⁷ نیکی پناه - VI⁶
VI¹⁶ K, I - ببینی - K¹⁵ گشت - I, IV, VI¹⁴ از - K, I, VI¹³ کرده گاه - I¹² برامش
ضیقة - B نیک - K²¹ زد - J²⁰ 6. оп. IV¹⁹ که - VI¹⁸ چه - K, I¹⁸ کجارا - VI¹⁷
بودی - VI²⁶ نزدیک تر - K, I, IV²⁵ زیک - VI²⁴ بیگاه - K²³ دران - K, VI²² الساحة
VI²⁷ 6. оп.

- 475 سپهبد ز کوه اندرآمد بده
سواران فرستاد² برنا و پیر
سپه را چو آگاهی آمد ز شاه
بکردن فرستاد کارآگاهان
برفتند پویان⁵ و باز آمدند
که ایشان همه نامجویند⁶ و شاد
480 بر آزند کاندر صطخر اردشیر
چو بشنید شاه این سخن شاد شد⁸
گزینه کرد ازان لشکر نامدار
هماندار با تیر و ترکش هزار
- ازان ده سبک پیش او رفت مه¹
ازان شهر تا خور⁸ اردشیر
همه شاددل برگرفتند راه
کجا⁴ کار ایشان بجوید نهان
بر شاه ایران فراز آمدند
ندارد کسی بر دل از شاه یاد
کهن گشت و شد بخت برناش پیر⁷
گذشته سخن بر دلش باد شد⁸
سواران شمشیرزن سی⁹ هزار
بیاورد با خویشتن شهریار

۱۴

- 485 چو خورشید شد زرد لشکر براند
چو شب نیم¹¹ بگذشت و¹² تاریک شد
همه دشت زیشان پر از خفته دید¹³
چو آمد سپهبد بمالین¹⁵ کرد
برآهخت¹⁷ شمشیر و¹⁸ اندر نهاد
همه دشت زیشان سر و دست شد²²
490 بی اندازه زیشان گرفتار شد
- کسی را که نابردنی¹⁰ بد بماند
جهاندار با کرد نزدیک شد
یکایک دل لشکر آشفته دید¹⁴
عنان باره تیزتگ را¹⁶ سپرد
گیارا¹⁸ ز خون²⁰ بر سر افسر²¹ نهاد
ز انبوه کشته زمین گست شد²³
سترگی و نابرداری خوار شد

که تا— K, I, IV, VI—⁴ VI—66. 474, 475 оп. ³ K—برفتند ² I, IV—66. 473, 474 оп. ¹
گشت— K, I, IV, VI—⁸ و زو تخت هم گشت سیر— VI—⁷ کام جویند— VI—⁶ جویان— VI—⁵
یک— I—¹¹ بودندی— T—¹⁰ و انتخاب من اصحابه ثلاثین ألف فارسی— B—ده— T—سه— I—⁹
(метр нарушен); بدید— I—¹³ تیره و سپاه و— K; оп. و— VI—¹² نیمه— IV, VI— نیمه
برآویخت— VI—¹⁷ گامزن را— VI—¹⁶ چنین تا بیامد بنزدیک— VI—¹⁵ بود— VI—¹⁴ بود— VI—
گشت— K, I, IV—²² تاج بر سر— VI—²¹ ز باران خون— K—²⁰ گوانرا— VI—¹⁹ و— VI—¹⁸
ز روی زمین کشت برگست— K, I— بروی زمین کشته برگشت شد— VI—²³ پر از کشته بود— VI—
سر بخت گردان همه گشته بود— VI— گشت

- 455 ز بس کشته و خسته بر دشت¹ جنگ
جزاز⁴ شاه با خوارمایه سپاه
ز خورشید تابان وز گرد و خاک
همانکه درفشش برآورد شب
یکی آتشی دید⁶ بر سوی کوه
سوی آتشی آورد روی اردشیر
460 چو تنگ اندرآمد شهبانان بدید
فرود آمد از باره شاه و سپاه
ازیشان سبک اردشیر آب خواست
بیماسود¹⁵ و¹⁶ لختی چرید¹⁷ آنچ دید
465 ز خفتان شایسته بد بسترش
سپیده چو برزد ز دریای آب
بیامد بمالین او سرشمان
چه آمد که این جای راه تو بود
پرسید زان سرشمان راه شاه
470 چنین داد پاسخ که آباد جای
از ایدر کنون²⁵ چار فرسنگ راه
وزان روی پیوسته شده بده
چو بشنید زان سرشمان اردشیر
- شد آوردگه را همه² جای تنگ³
نمید نامداری بیدان رزمگاه
زبانها شد از تشنگی چای چای
که بنشانند آن جنگ و جوش و جلب⁵
بیامد جهاندار با آن⁷ گروه
همان اندکی مرد⁸ برنا و پیر⁹
بران میش و بز¹⁰ پاسبانان بدید
دهانش¹¹ پیر از خاک آوردگاه
همانکه¹² ببردند¹³ با آب¹⁴ ماست
شب تیره خفتان¹⁸ پسر¹⁹ کشید
بمالین نهاد آن کیی مغفرش
سر شاه ایران برآمد ز خواب
که پدرام²⁰ باد از تو²¹ روز و شبان
که نه درخور خوابگاه²² تو بود²³
کز ایدر کجا بایم²⁴ آرامگاه
نیابی مگر باشدت رهنمای
چو رفتی پدید آید آرامگاه
بده²⁶ در یکی نامبردار²⁷ مه²⁸
بمرد از رمه راهبر²⁹ چند پیر

بجز VI—چو آن I, IV—⁴ VI—6. оп. ³ شهنشاه کرده بد IV—همی K—² در روز IV—¹
این IV—⁷ بود VI—⁶ فاتخذ اللیل جملا و اذهزم I, IV—6. оп.; شور و شغب VI—⁵
زبانیشان K—¹¹ نر IV—میش بر I—¹⁰ VI—6. оп. ⁹ ابا آنکه بودند IV—⁸ و با او VI—
به پیش آوردند IV—¹³ یگانه K, I—¹² و قد زال منه العطش B—دهانشان I, IV, VI—
در I, IV—¹⁹ چادر IV—¹⁸ بخورد VI—¹⁷ و J, IV—¹⁶ برآسود IV, VI—¹⁵ همراه VI—¹⁴
باشد IV—²⁴ K, I, IV—6. оп. ²³ جا و گاه J—²² بادات IV—²¹ پیرود VI—²⁰ ز سر بر VI—
CM. ازان ده سبک پیش او رفت J—²⁷ بهر ده VI—²⁶ ز هر ده IV—²⁵ چنین IV—
شاه را VI—²⁹ K—6. стоит после 6. 473. ²⁸ 6. 474.

توانگر سپهبد توانگر سپاه
برآسوده^۴ از رزم^۵ وز گفت و گوی^۶
بدو اندرون چشمه و دشت^۷ و راغ
همی خواندش خور^۸ اردشیر
فراوان از^{۱۰} رود بگشاد و جوی
بدو تاز^{۱۱} شد مهر و جشن سده^{۱۱}
برآورده شد جایگاه^{۱۳} فراخ
همی خواندش مرزبان^{۱۴} شهرگور^{۱۵}
چو آباد کردش کس^{۱۶} اندر نشاخت
همی کوه پایست پیشش برید
وزان کوه برید صد جویبار
شد آن شارستان پر سرای و ستور

بایوان^۱ او بد همی یک^۲ دو ماه
سوی پارسی آمد ز ری نامجوی^۳
یکی شارستان کرد پر کاخ و باغ
که اکنون گرانمایه دهقان پیر
یکی چشمه بد^۹ بی کران اندروی
برآورد زان چشمه آتشکده
بگرد اندرش باغ و میدان^{۱۲} و کاخ
چو شد شاه با دانش و فر و زور
بگرد اندرش روستاها بساخت
بجایی یکی ژرف دریا بدید
بمردند میتین^{۱۷} و مردان کار
همی راند از کوه^{۱۸} تا شهرگور

440

445

۱۳

بشد ساخته تا کند رزم کرد^{۱۹}
که ریزد^{۲۰} بران بوم و بر^{۲۱} خون دزد^{۲۲}
پذیره شدش کرد بی مر بچنگ
ابا کرد کشور همه یار گشت
فزونتر ز گردان او یک به سی^{۲۵}
سپاه جهاندار^{۲۸} بگریختند

سپاهی ز اصطخر بی مر ببرد
بنیکی ز یزدان همی جست مزد
چو شاه اردشیر اندر آمد بتنگ
یکی کار بد خوار^{۲۳} دشوار گشت
یکی لشکری کرد^{۲۴} بد پارسی
یکی^{۲۶} روز تا شب برآویختند^{۲۷}

450

۱ K, IV, VI- نام خواه ۲ K- بد بتنگ I- بود تنگ ۳ K, IV, VI- در ایوان IV-
۴ K, IV, VI- خور L- ۵ خیمه و کشت K- ۶ رنج راه K- ۷ جنگ VI- رنج I, IV- ۸ بر آسود
ایوان IV, VI- ۹ خور L- ۱۰ شد جشن و سوره VI- ۱۱ ازان K- ۱۲ شد
شد VI- پس K- ۱۳ K- ۱۴ I- ۱۵ پر زبان I- ۱۶ جور K- ۱۷ ۴۴۲-۴۴۴ оп. ۱۸ I, IV, VI- جایگاهی
۱۹ K, VI- ۲۰ ببرد آن رود VI- ۲۱ میتین L, I- ۲۲ مردم
VI- ۲۳ چهل بار سی L- ۲۴ کرده L- ۲۵ و K, IV, VI- ۲۶ ۴۴۲-۴۴۴ оп. ۲۷ I, IV- ۲۸ مرزدر VI-
آمیختند K- ۲۹ بیک K, I, IV- ۳۰ کان باز آید کل فارسی ثلاثون منهم B- ۳۱ پده بار سی
۳۲ ز دست سپهدار I, IV-

ز دور اردوانرا بدیدد اردشیر
تنش خسته⁴ تیر و تیره روان⁵
که رو⁶ دشمن پادشارا⁷ بگیر
دل بدسگالان پر از بیم کن
شد آن نامدار از⁸ جهان ناپدید
چه با اردوان و چه با اردشیر
سپارد هم آخر¹¹ بخاک نژند
برو¹² تخمه آرشى خوار شد
بزدان فرستاد شاه بلند
بدام بلا در نیل و یخستند
سزد گر کنی زین سخن¹⁴ داستان
پر از آلت و¹⁵ لشکر و سیم و زر
بمخشید زان پس¹⁶ همه بر سپاه
تن اردوانرا ز خون کرد پاک
بر آیین شاهان یکی دخمه کرد
ز کافور کرد افسری بر سرش
ز لشکر هران کس که شد سوی ری²¹
چنین گفت کای شاه دانش پذیر
که با فر و برزست و با تاج و گاه
کجا اردوان گردد کرد آن²⁴ برنج
هم اندر زمان دختر او²⁶ بخواست

بپیش جهانجوی¹ بردش اسیر
فرود آمد از باره² شاه اردوان³
بدرخیم فرمود شاه اردشیر
بخنجر میانش بدو نیم کن
420 پیامد دژ آگاه⁸ و فرمان گزید
چنین است کردار این چرخ پیر
اگر تا¹⁰ ستاره برآرد بلند
دو فرزند او هم گرفتار شد
مر آن هر دورا پای کرده بیند
425 دو بد مهر¹³ از رزم بگریختند
برفتند گریان بهندوستان
همه رزمگه پر ستام و کمر
بفرمود تا گرد کردند شاه
برفت از میان بزرگان سبک
430 خروشان بشستش ز خاک¹⁷ نبرد
بدیما پوشید خسته برش
به¹⁸ پیمود آن¹⁹ خاک کخش²⁰ پی
وزان پس پیامد بر²² اردشیر
تو فرمان بر و دختر او بخواه
435 بدست آیدت افسر²³ و تاج و گنج
ازو پند بشنید و گفتا رواست²⁵

خسته از—VI⁴ تیره روان—VI³ اسپ—K, I, IV, VI² جهانگیر—VI جهاندار—K¹
با—JI¹⁰ از—JI⁹ بدرگاه—JI⁸ شاه خود را—K⁷ شو—IV⁶ زخم کمان—VI⁵
مهر—JI, I, IV, VI¹³ بدو—VI ازو—K, I, IV¹² مر اورا—I, IV, VI¹¹ همورا—K¹¹ با—I
K, I, IV, VI¹⁸ بهردش ز جای—VI¹⁷ پس آن—VI¹⁶ و—K, I, VI¹⁵ یکی—K, I, IV, VI¹⁴
VI—²³ سوی—K²² VI—6. on.²¹ گاهش—IV جایش—K²⁰ کس—K, I, IV¹⁹ نه—IV
دخت اورا—VI²⁶ گفتار خواست—K²⁵ کردش—VI²⁴ گوهر

400 هرا¹ بد² کز اندیشه بیرون بود³
 گمانی نبردیم که از اردشیر
 در گنج بگشاد و روزی بداد
 ز گیل⁵ و ز دیلم پیامد سپاه
 وزان روی لشکر بیآورد شاه
 ز بس ناله⁶ بوق⁷ با کژنای
 میان دو لشکر دو پرتاب ماند
 خروشان سپاه و درفشان درفش
 چهل روز زین سان همی جنگ بود
 405 ز هرگونه پی تنگ شد خوردنی
 ز بس¹⁴ کشته شد روی هامون چو کوه
 سرانجام ابری برآمد سپاه
 یکی باد برخاست از انجمن²⁰
 بتوفید²² کوه و بلرزید²³ دشت
 410 بترسید زان²⁵ لشکر اردوان
 که این کار²⁷ بر اردوان ایزدیست
 بروزی کجا سخت شد کارزار
 پیامد ز قلب سپاه اردشیر
 گرفتار شد در میان اردوان³⁰
 415 بدست یکی مرد خرد نام

1 K, IV—همان 2 IV—به 3 VI—شود 4 K—ز کاهش 5 VI—کرد 6 VI—
 گمانی نبردیم 7 K, VI—کوس 8 K, I, IV, VI—جورنگیدن 9 K, I, IV, VI—б. стоит после б. 402.
 10 K, I, IV, VI—خواب 11 K—دل و 12 VI—(метр нарушен). شد 13 I—б. оп. 14 K—بد 15 K, I, IV, VI—شده 16 VI—سیر 17 VI—گروه
 18 K, I, IV, VI—оп. 19 VI—بزم را 20 I, IV—بومین 21 VI—بس هول کن 22 I, IV, VI—بتوفید 23 K—کادت منها الجبال تمور موراً ب—بتوفید 24 I—
 25 VI—پس 26 I, IV, VI—یکزبان 27 I—وزان پس شدند یکدل و 28 K, I, IV, VI—بگردان خواستند 29 I, IV—کجا خاک 30 I, IV—اردوان در میان 31 K—
 دپدش ب—VI و 403.

- 375 دل شاه ز اندیشه آزاد شد
نیایش بسی⁴ کرد پیش خدای
بهر کار پیروزگر داردش
وزانجایگه شد بپرده سرای
سپهر را درم داد و آباد کرد
380 چو شد لشکرش⁸ چون دلاور پلنگ
چو گشتند نزدیک یا یکدگر⁷
سپاه از دو رویه کشیدند صف
چو شیران جنگی برآویختند
بدین گونه تا گشت خورشید زرد
385 چو شد چادر چرخ¹¹ پیروزه رنگ
برآمد یکی باد و گردی¹² چو قیمر
بیفگند زیشان فراوان بگزر
گریزان بشد بهمن اردوان
پس اندر همی تاخت¹⁵ شاه اردشیر
390 برین هم نشان تا بشهر صطخر
ز گیتی چو برخاست آواز شاه
مر اورا فراوان نمودند¹⁷ گنج
درمهای آگنده را برفشانند
- سوی آذر¹ رام² خـ³ زاد³ شد
که باشدش بر نیکوی رهنمای
درخت بزرگی بهر داردش⁵
عرض پیش او رفت با کدخدای
ز دادار نیکی دهش یاد کرد
سوی بهمن اردوان شد بچنگ
برفتند گردان پرخاشخیر
همه نیزه و تیغ هندی بکف
چو جوی⁸ روان خون همی⁹ ریختند
هوا پرز گرد و زمین پر ز مرد¹⁰
سپاه سبای اندرآمد بچنگ
بیامد ز قلب سپاه اردشیر
که با زور و دل بود و با فر و برز¹³
تنش خسته¹⁴ تیر و تیره روان
ابا ناله بوق و باران تیر
که بهمن بدو داشت آواز¹⁶ و فخر
ز هر سو به پیوست بی مر سپاه
کجا بهمن¹⁸ آگنده بود آن برنج
بنیرو شد از پارس¹⁹ لشکر براند

۱۲

- چو آگاهی آمد سوی اردوان
چنین گفت کین راز چرخ بلند
395 دلش گشت پریم²⁰ و تیره روان²¹
همی گفت با من خداوند پند

همی — K, I, IV, VI — ز دیدار آن شیردل شاد — VI — آرام — K, IV — ² و I — ¹ دوب.
ز تنها همی — IV — ⁹ رود — VI — آب — K — ⁸ یک با دگر — I, IV — ⁷ لشکر — K — ⁶ VI — 6. оп.
که — VI — ¹⁸ پیشش فراوان ببردند — VI — ¹⁷ نیرو — VI — ¹⁶ رفت — VI — ¹⁵ خسته از — VI —
ضاققت علیه الأرض — B — ²¹ درد — K, VI — ²⁰ و J, VI — ¹⁹ دوب. — ¹⁹ بابک ب

ابا آلت و لشکر و رای پای
 جهان دیده با داد^۳ و^۴ فرمان روا
 چو آگه شد^۵ از پیش بهمن برفت
 ابا لشکر و کوس و با دار و گیر
 ز باره^۸ درآمد چنان چون سزید
 ز ساسانیان بیشتر^{۱۰} کرد یاد
 بزود آمدن^{۱۱} ارج بشناختش^{۱۲}
 دلش گشت زان پیر پیر^{۱۴} بیم^{۱۵} و بای
 که با او سپاه^{۱۸} جهانگیر بود
 بدافست^{۲۰} اندیشه^{۱۹} اردشیر
 چنین گفت کز کردگار بلند
 اگر دل ندارد سوی شاه^{۲۴} پای^{۲۵}
 که آورد لشکر بدین آبگیر
 که از پیرزن گشت مرد جوان^{۲۹}
 شکست^{۳۲} بادل و رازداننده دان
 یکی دیگر اندیشه افکند بن
 بران نامدارانش سر داشتی

یکی نامور بود نامش سبک^۱
 که در^۲ شهر چهارم بد او پادشا
 مر اورا خجسته پسر بود هفت
 ز چهارم پیامد^۶ سوی اردشیر
 چو چشمش بروی^۷ سپهبد رسید
 پیامد دمان پای او بوس^۹ داد
 فراوان جهانجوی بنواختش
 پر اندیشه شد نامجوی^{۱۳} از سبک
 بر راه اندرون^{۱۶} نیز^{۱۷} آزیار بود
 جهان دیده بیداردل بود^{۱۸} پیر
 پیامد بیاورد^{۲۱} استا و زند
 نژندست^{۲۲} پرمایه^{۲۳} جان سبک
 چو آگاهی آمد ز شاه اردشیر
 چنان سیر سر^{۲۶} گشتم^{۲۷} از اردوان^{۲۸}
 مرا^{۳۰} نیک پی^{۳۱} مهر بان بنده دان^{۳۲}
 چو بشنید زو اردشیر این سخن
 مر اورا بجای پدر داشتی

360

365

370

وراد — K, IV —^۳ ابر — VI — بر — K, I, IV —^۲ یبک — Б — تمک — T — IV, VI — ذکای — K, I —^۱
 بسوی — IV —^۷ پیامد ز چهارم [خرم — VI —] I, IV, VI —^۶ بد — K —^۵ و — VI —^۴ رای — I —
 ساسان پیشین همی — K, IV, VI —^{۱۰} بوسه — K, VI —^۹ آب — VI — اسپ — K, I, IV —^۸
 ترس — K, I, IV, VI —^{۱۵} با — IV —^{۱۴} نامدار — K —^{۱۳} VI — ب. —^{۱۲} K, IV — زود پنشاختش —^{۱۱} آمد و
 و — K —^{۱۹} سپاهی — I, IV, VI —^{۱۸} اندر از پیر — I, IV —^{۱۷} اندر آمد — VI — اندران — K —^{۱۶}
 — K, I, IV —^{۲۳} بردست — K, I, IV, VI —^{۲۲} بیاورد و بنهاد — IV —^{۲۱} از — IV —^{۲۰} مرد — IV —
 اگر [وگر — I —] در [نی — IV —] دلم رنگ [زنگ — K —] و [و — IV —] K, I, IV —^{۲۴} بی مایه
 I —^{۲۸} گشتم من [سر — I —] K, I, IV —^{۲۷} بر — VI —^{۲۶} حای — I —^{۲۵} چمنست و [و — IV —]
 دده ام — K —^{۳۲} تن — VI —^{۳۱} من ای — K —^{۳۰} که از شیر ترسان شود مرد کار — I —^{۲۹} کارزار

- 340 هرانکس که بود اندر آن انجمن
چو آواز بشنید بر پای خاست
که هر کس که هستیم بابک نژاد
ودیگر که هستیم ساسانیان
تن و جان ما سربسر پیش تست
بدو⁵ گوهر از هر کسی برتری
بفرمان تو کوه هامون کنیم
چو پاسخ بدانگونه دید⁷ اردشیر
بران مهتران آفرین گسترید
بنزدیک دریا یکی شارسستان
یکی موبدی گفت با اردشیر
350 سر شهر یاری همی نو¹⁰ کنی
ازان پس کنی رزم با اردوان
که او از ملوک¹² طوایف بگنج
چو برداشتی گاه او را ز جای
چو بشنید گردن فراز اردشیر
355 چو برزد سر از تیغ کوه آفتاب
خبر شد بر بهمن اردوان
نکرد ایچ¹⁹ بر تخت شاهی درنگ
- ز شمشیرزن مرد و از¹ رای زن
همه راز دل باز گفتند² راست
بدیدار و³ چهر تو گشتیم شاد
بیندیم کین را کمر بر میان
غم و شادمانی بکم⁴ پیش تست
سزد بر تو شاهی و کنداوری⁶
بتیغ آب دریا همه خون کنیم
سرش برتر آمد ز ناهید و تیر
بدل در ز⁸ اندیشه کین گسترید
پی افکنند و شد شارسستان کارستان
که ای شاه نیک اختر و دل پذیر⁹
بر¹¹ پارسی باید که بی خو کنی
که اختر جوانست و خسرو جوان
فزونست وزو¹³ دیدی¹⁴ آزار¹⁵ و¹⁶ رنج
ندارد کسی زین سپس با تو پای
سخنهای بایسته و¹⁷ دلپذیر
بسوی صطخر آمد از پیش آب
دلش گشت پردرد¹⁸ و تیره روان
سپاهی بیاورد با²⁰ ساز²¹ جنگ

— L⁵ کم و — L⁴ و — K, I³ بر گشادند — VI² مرد وز — IV, VI — مردم — L¹
یادگیر — VI⁹ د — K, I, VI⁸ بر انسان شنید — K, I, IV, VI⁷ VI — ب. VI⁶ بدین
— L¹⁵ بینی — K, I, VI¹⁴ پیشی — L¹⁴ ازو — L, VI¹³ شیان — K¹² پی — VI¹¹ تو — IV¹⁰
بکردار — VI¹⁹ کین — VI¹⁸ بایسته — K, IV, VI¹⁷ و — K, I¹⁶ آرم — IV¹⁵ از رزم — K, I¹⁴
بی مر د — VI²¹ پر — K²⁰

بیزدان چنین گفت کای دستگیر
 که هرگز مبیند نیکی تنش^۱
 ز کار گذشته فراوان برانند
 بمالا و چهر و بر^۲ اردشیر
 ز فر و ز اورنگ^۳ او گشت شاد
 بهر^۴ سو برافگند زورق^۵ بآب^۶
 سپاه انجمن شد بران آبگیر
 باگاهئی شاه کردند فخر
 بهر کشوری نامدار^۸ بدند
 ز شادی جوان شد دل مرد پیر^{۱۰}
 بنزدیک برنا^{۱۱} گروهها گروه
 بنزد جهانجوی گشت^{۱۳} انجمن
 که ای نامداران روشن روان
 ز فرزانه و مردم رایزن
 چه کرد از فرومایگی در جهان
 به بیدادی آورد گیتی بمشت
 بمرزاندرون اردوان شهـریار^{۱۷}
 وزین داستان کس^{۱۹} نگیریم یاد
 نمازم بکس^{۲۰} نام^{۲۱} و تخت^{۲۲} بلند
 که پاسـخ بآواز^{۲۳} فرخ نهید

وزین سو بدریا رسید اردشیر
 تو کردی مرا ایمن از بدکـشی
 برآسود و ملاح را پیش خواند
 نگه کرد فرزانه ملاح پیر
 بدانست کو نیست جز کی نژاد
 پیامد بدریا هم اندر شتاب
 ز آگاهئی نامدار اردشیر
 هر آنکس که بد بابکی در صـغر
 دگر هر^۷ از تخم دارا بدند
 چو آگاهی آمد ز^۹ شاه اردشیر
 همی رفت مردم ز دریا و کوه
 ز هر شهـر فرزانه یی^{۱۲} رایزن
 زبان برگشاد اردشیر جوان
 کسی نیست زین نامدار انجمن
 که نشنید^{۱۴} کاسکندر بدگمان^{۱۵}
 نیـاکان مارا یکایک^{۱۶} بکشت
 چو من باشم از تخم اسفندیار
 سزد گر مر این را^{۱۸} نخوانیم داد
 چو باشید با من بدین یارمند
 چه گوید و این را چه پاسـخ دهید

320

325

330

335

^۱ VI-6. оп. ^۲ K-تن ^۳ K, IV-اورند I-اورند ^۴ VI-ز هر ^۵ K-کشتی ^۶ K, I, IV-با مدارا IV-نامدارا I-هرچه هرچ K, I, IV-در آب VI-بر آب IV-
^{۱۰} VI-вместо бб. 325-328 гаплография: A 325-B 328. ^{۱۱} VI-بنزدیکی او ^{۱۲} K, I, IV, VI-
 VI-اندر نهان IV-بدنهان I-^{۱۵} K, I-شنیدید VI-بشنید IV-^{۱۴} شد K-^{۱۳} فرزانه و
 مگر^{۲۰} JI-هم IV-^{۱۹} چنين را VI-^{۱۸} را چه کار VI-^{۱۷} سراسر VI-^{۱۶} اندر جهان
 بر آواز IV-^{۲۳} تخت و نام K-^{۲۲} تاج VI-^{۲۱} بکین IV-

- چنین گفت با موبدان نامدار¹ 305
 چنین داد پاسخ بدو رهنمای
 بدانگه که خورشید برگشت زرد
 بدین شهر بگذشت پویان دو تن
 یکی غرم بود از پس⁴ یک سوار
 چنین گفت با اردوان⁷ کدخدای⁸
 سپه¹⁰ سازی و ساز¹¹ جنگ آوری
 که¹² بختش پس پشت او برنشست¹³
 یکی نامه بنویس نزد پسر
 نشانی¹⁵ مگر یابد از اردشیر
 چو بشنید زو اردوان این سخن¹⁸
 بدان شارستان اندرآمد فرود
- که کی برگذشت آن دلاور سوار²
 که ای شاه نیک اختر و پاک رای
 بگسسترد شب چادر لاژورد
 پر از گرد و بی آب³ گشته دهن
 که چون او⁵ ندیدم بایوان⁶ نگار
 کز⁹ ایدر مگر باز گردی بجای
 که اکنون دگر گونه شد داوری
 ازین قاختن باد ماند¹⁴ بدست
 بنامه بگوی این سخن در بدر
 نماید که او دوشد¹⁶ از غرم شیر¹⁷
 بدانست کآواز او شد کهن¹⁹
 همی داد نیک کی دهش را درود

۹

- چو شب روز شد بامداد پگاه
 پیامد دو رخساره هم رنگ نی 315
 یکی نامه بنوشت نزد پسر
 چنان شد ز بالین ما اردشیر
 سوی پارس آمد بجویش نهان
- بفرمود تا باز گردد سپاه
 چو شب تیره گشت اندرآمد بری
 که کژی بباغ²⁰ اندرآورد بر²¹
 کزان سان نجست از کمان ایچ²² تیر
 مگوی این سخن بنا کسی در²³ جهان²⁴

پی - K⁴ پر خاک - VI³ این دو تن پوی پوی - VI² نامجوی - VI¹
 فقال له الوزير - B⁸ بسی نامور - VI⁷ بر ایوان - K, I, IV, VI⁶ کزان سان - VI⁵
 الرأى أن تغنى عنانك فتستعد لقتال أردشير - B باز - II¹¹ پنه - K¹⁰ که - IV⁹
 K¹⁵ باشد - I, IV¹⁴ کنون در پی او نشست - VI درنشست - K, I, IV¹³ چو - VI¹²
 کورا سرآمد زمان - IV¹⁹ این سخن اردوان - IV¹⁸ VI¹⁷ - B. оп. اندیشد - K¹⁶ زمانی
 I, IV²³ که نهجد ازان گونه بر هیچ - I هیچ - K, VI²² سر - I, IV, VI²¹ بتاج - VI²⁰
 از مهران - K²⁴ کسی اندر

که این غرم باری چرا شد دوان
 بشاهی و نیک‌اختری پسر اوست
 که این کار گردد بمایر دراز
 بخورد و برآسود⁵ و آمد دوان
 پیش‌اندرون اردوان و⁷ وزیر
 نپردخت از تاختن یک زمان
 بروبر ز دشمن نیاید⁸ گزند
 بدید از بلندی یکی آبگیر¹⁰
 که اکنون که با رنج گشتیم¹¹ جفت
 که شد باره و مرد بی تار و بود
 ازان پس بر¹³ آسودگی بگذریم
 بزردی دو رخساره چون آفتاب
 دو مرد جوان دید بر آبگیر
 عنان و¹⁵ رکیمت¹⁶ بماید بسود
 کنون آب خوردن نیارد بها
 تن خویش را داد بماید درود
 بگلنار گفت این سخن یاد گیر
 بگردن برآورد رخشان سنان¹⁹
 همی تاخت با رنج²¹ و²² تیره‌روان
 فلک را به پیمود²³ گیتی‌فروز
 بسی مردم آمد²⁵ بنزدیک اوی

بدستور گفت آن زمان اردوان
 چنین داد پاسخ که آن فر اوست
 گر این¹ غرم دریابد² اورا متاز³
 فرود آمد آنجایگاه⁴ اردوان
 همی تاختند از پس⁶ اردشیر
 جوان با کنیزی¹² چو باد دمان
 کرا یار باشد سپهر بلند
 ازان تاختن رنج شد⁹ اردشیر
 جوانمرد پویان بگلنار گفت
 بماید بدین چشمه آمد فرود
 بماشیم بر آب و¹² چیزی خوریم
 چو هر دو رسیدند نزدیک آب
 همی خواست کاید¹⁴ فرود اردشیر
 جوانان باآواز گفتند زود
 که رستی ز کام و دم ازدها
 نیاید که آیی بخوردن فرود
 چو از پندگوی آن¹⁷ شنید اردشیر
 رکیمش¹⁸ گران شد سبک شد عنان
 پس اندر چو باد دمان²⁰ اردوان
 بدانگاه که بگذشت نیمی ز روز
 یکی شارستان²⁴ دید با رنگ و بوی

پی - K, VI⁶ بیاسود - VI⁵ از جایگاه - K⁴ نیاز - VI³ ماند - K² از - K¹
 7 Л. и оп. 8 K - شمشیر نیاید - K⁸ 9 K, I, IV - گشت 10 VI - вместо 66. 285-288 гапло-
 графия: А 285 - В 288. 11 VI - گشتیم با رنج - VI¹¹ 12 VI - و بر آب - VI¹² 13 VI - با - VI¹³ 14 K, I, IV,
 VI - چو پند جوانان - VI¹⁷ رکابت - I, IV, 16 K - قگاور - K¹⁶ 15 K - و - K¹⁵ آمد - VI¹⁹
 VI - همواره - IV²³ هموار و - I²² درد - VI²¹ روان - K²⁰ گرز گران - K¹⁹ رکابت
 مردمانی - Л²⁵ 24 الی مدینه - B ناری - Л²⁴ 25 بفرمود

نمودی شب و روز روشن روان
مگر چهر^۱ گلنار دیدی بقال
بدیما سر^۲ گاهش آراستن
برآشفست و پیچان شد از کین اوی
بیاراسته تخت و تاج^۳ و سرای^۴
بیامد بر نامور شهریار
هرآنکس کجا مهتر کشورند
که گلنار چون راه^۵ و آیین نگاه^۶
که داند بدین داستان دین^۷ من
که رفتست بیگاه دوش اردشیر
که بد^{۱۰} باره نامبردار شاه
که گنجور او رفت با اردشیر
برآشفست و زود اندرآمد بپای^{۱۲}
تو گفستی همی باره آتش سپرد
بسی اندرو^{۱۴} مردم و چارپای
شنیدی شما بانگ^{۱۵} نعل ستور
دو تن بر دو باره درآمد^{۱۸} بدشت^{۱۹}
یکی باره خنگ و دیگر سپاه
چو اسپ^{۲۴} همی برپراگند خاک

چنان بد که بی ماه روی اردوان
ز دیما نبردشتی دوش و یال
چو آمدش هنگام برخاستن
کنیزک نیامد بمالین اوی
بدربر سپاه ایستاده بپای
ز درگاه برخاست سالار بار
بدو گفت گردنکشان بر درند
پرستندگانرا چنین گفت شاه
ندارد نیاید بمالین من
بیامد هم انگا مهتر^۸ دبیر
وز آخر بمردست خنگ و سپاه^۹
هم انگاه شد^{۱۱} شاه را دلپذیر
دل مرد جنگی برآمد ز جای
سواران جنگی فراوان^{۱۳} بمرد
بره بر یکی نامور دید جای
پرسید زیشان که شبگیر هور
یکی گفت زیشان^{۱۶} که اندرگذشت^{۱۷}
همی^{۲۰} برگزشتند پویان^{۲۱} براه
بد^{۲۲} سواران^{۲۳} یکی غرم پای

IV-^۶ رسم VI-^۵ VI-^۴ ب. оп. تاج و تخت K-^۳ و Л, VI-^۲ доб, روی VI-^۱
ابا خود نبردست VI-^۹ بهمن K-^۸ کین VI-^۷ 269 оп. K-^۶ چون دید آیین و راه
بمالای زود [اسپ IV-^{۱۲} K, I, IV, VI-^{۱۱} هم آنکه ببید VI-^{۱۰} بجز VI-^{۱۰} خیل و سپاه
شنیدید آواز VI-^{۱۵} بدور بسی VI-^{۱۴} فراوان سواران جنگی IV-^{۱۳} اندرآورد پای
IV-^{۱۹} اسپ اندرآمد K, I, IV, VI-^{۱۸} ایدر گذشت IV-^{۱۷} بره بر گذشت I-^{۱۷} کاپدر I-^{۱۶}
دو تن K, I, IV, VI-^{۲۰} 279; Б-порядок перевода-по тексту. B-^{۲۰} K, I, IV, VI-^{۲۰} B-^{۲۰} K, I, IV, VI-^{۲۰}
گوران VI-^{۲۱} اسپان IV-^{۲۴} ز دنبال ایشان VI-^{۲۳} بدیدم K-^{۲۲} بر ما VI-^{۲۱}

ز ری سوی شهر دلیران شوم
 گر ایدر بهاشی¹ بنزدیک شاه
 همان بر سر کشور افسر شوی
 نباشم² جدا از³ تو تا زنده‌ام
 فروریخت از دیدگان آب زرد
 که فردا⁴ بیاید شدن ناگزیر
 بکف بر نهاده تن و جان خویش
 بغم اندرآمد شیب لاژورد
 ز هر گوهری⁵ جستن آغاز کرد
 ز دینار چندانک بودش بکار
 بدان خانه بنهاد گوهر ز⁶ دست⁷
 بغفت اردوان جای شد بی گروه
 بیاورد گوهر بر اردشیر
 نگهبان اسپان همه خفته⁸ مست
 که وی خواست⁹ رفتن همی ناگزیر¹⁰
 بر آخر چنان بود در¹¹ زیر¹² زین¹³
 همان گوهر و سرخ دینار دید
 بزد بر سر تازی اسپان لگام
 یکی تیغ زهرآبداده بدست
 نشستند و رفتند¹⁴ یکبارگی
 همی رفت شادان دل¹⁵ و راهجوی

بدو گفت گر من بایران شوم
 تو با من سگالی که آبی برآه
 اگر با من آیی توانگر شوی
 چنین داد پاسخ که من بنده‌ام
 245 همی گفت با¹⁶ لب پر از بادسرد
 چنین گفت با ماهروی اردشیر
 کنیزک پیامد بایوان خویش
 چو شد روی گیتی ز خورشید زرد
 کنیزک در گنجها باز کرد
 250 ز یاقوت وز گوهر شاهوار
 پیامد بجایی¹⁷ که بودش نشست
 همی بود تا شب برآمد ز کوه
 از ایوان پیامد¹⁸ بکردار قیر
 جهانجوی را دید جامی بدست
 255 کجا¹⁹ مستشان کرده بود اردشیر
 دو اسب گرانمایه کرده²⁰ گزین²¹
 جهانجوی چون روی گلنار دید
 هم اندر زمان پیش بنهاد جام
 بپوشید خفتان و خود برنشست
 260 همان ماهرخ بر دگر بارگی
 از ایوان سوی پارس بنهاد روی

VI-⁶ کنز ایدر-VI-⁵ و یک-JI-⁴ جز آن-K-³ نگردم-VI-² بمانی-VI-¹
 VI-¹² کرده-VI-¹¹ بایوان-VI-¹⁰ VI-⁹ ب-I, IV-⁸ بجایی پیامد-K-⁷ گونه
 IV-¹⁶ (нет рифмы); JI-¹⁵ کردش-K-¹⁴ خواستست-VI-¹³ همه
 چنان چون سزاوار باشد ب-K-¹⁸ چران همچنان-I, IV-¹⁷ کردند (нет рифмы).
 روشن دل-K-²¹ نشست و رفتند-K, I, IV, VI-²⁰ فأسرج فرسین اشهب-B-¹⁹ VI-¹⁹

- همان نیز تا¹ گوردش روزگار
فرستادشان نزد گلنار شاه
سه روز اندر آن کار شد روزگار 225
چو گنجور بشنید آوازشان
سیم⁷ روز تا شب گذشته سه پاسی
پیر از آرزو دل لبان پیر ز باد
چهارم بشد مرد روشن روان
برفتند با زیجه‌ها بر کنار 230
بگفتند راز سپهر بلند
کزین پس کنون تا نه¹³ بس روزگار
که بگریزد از مهتری کهتری
وزان پس شود¹⁴ شهریار¹⁵ بلند
دل نامور مهتر¹⁷ نیک‌بخت 235
- ازان پس کرا باشد آموزگار
بدان تا کنند اختراشان نگاه
نگه کرده² شد طالع³ شهریار
سخن گفتن⁴ از⁵ طالع و رازشان⁶
کنیزک بپردخت ز اخترشناس⁸
همی داشت گفتار ایشان پیاد
که بگشاید آن راز با⁹ اردوان
ز کاخ کنیزک بر شهریار
همان¹⁰ حکم او بر چه¹¹ و چون و چند¹²
ز چیمزی به پیچید دل نامدار
سپهر بدو نژادی و کنداوری
جهاندار و نیک‌اختر و سودمند¹⁶
ز گفتار ایشان غمی گشت سخت

۷

- چو شد روی کشور بکردار قییر
چو دریا برآشفست مرد جوان
کنیزک بگفت آنچ¹⁸ روشن روان
سخن چون ز گلنار زان سان شنید
دل مرد برنا شد از ماه²¹ تیز 240
- کنیزک پیامد بر اردشیر
که یک روز نشکیمبی از اردوان
همی‌گفت با نامدار¹⁹ اردوان²⁰
شکیمبایی و خامشی برگزید
ازان پس همی²² جست راه گریز

و- I⁵ گفتش- IV, VI⁴ اختر- VI کرد طالع سه- K³ کرد و- J² با- K, IV¹
VI- هم از- K¹⁰ بر- K, IV, VI⁹ I-6. оп.⁸ بسه- K, IV, VI⁷ نرم گفتارشان- VI⁶
سه- VI¹³ جهاندار و نیک اختر و سودمند- IV¹² چرا- VI¹¹ که از
VI-¹⁷ جهانرا بگیرد بغم کمند- IV¹⁶ شهریار- IV, VI¹⁵ بود- VI¹⁴ فی هذا القرب- B
VI-²⁰ نامور- K¹⁹ آنک- K¹⁸ خسرو
کنیزک ز گفت ستاره‌شمر * همی یاد کرد این شگفتی نگر
فرو- IV- فزون- K, I, VI²² گفته- VI²¹

گره زد برو چند و بمسود دست²
 همی داد نیکو دهش را درود
 پر از گوهر و بوی⁴ مشک⁵ و عبیر⁶
 چو بیدار شد تنگ در بر گرفت
 بدان موی⁷ و آن روی⁸ و آن رنگ و بوی⁹
 که پرغم دلهر را بیماراستی
 ز¹⁰ گیتی بدیدار تو زنده ام¹¹
 که از من بود شاد و¹³ روشن روان¹⁴
 دل و جان بمهر تو آگنده ام¹⁵
 درفشان کنم روز¹⁶ تاریک تو
 شکست اندر آمد بآموزگار
 سرای کهن دیگری را سپرد
 پر از غم شد و¹⁹ تیره²⁰ گشتش روان²¹
 سپهبد بمهتر پسر داد پارس
 ز درگاه لشکر بهامون برند
 ازان پیر²² روشن دل و²³ دستگیر²⁴
 وزان آگهی رای²⁵ دیگر گرفت
 بهر²⁶ سو همی²⁷ جست راه گریز
 ز اخترشناسان روشن روان
 همی باز جست اختر و راه خویش

کمندى بران کنگره بر¹ بېست
 بگستاخی از باره آمد فرود
 پیامد³ خرامان بر اردشیر 205
 ز بالین دیبا سرش برگرفت
 نگه کرد برنا بران خوب روی
 بدان ماه گفت از کجا خاستی
 چنین داد پاسخ که من بنده ام
 دلارام¹² گنجور شاه اردوان 210
 کنون گر پذیری ترا بنده ام
 پیام چو خواهی بنزدیک تو
 چو لختی برآمد برین روزگار
 جهان دیده¹⁷ بیدار بابک¹⁸ بمرد
 چو آگاهی آمد سوی اردوان 215
 گرفتند هر مهتری یاد پارس
 بفرمود تا کوس بیرون برند
 جهان تیره شد بر دل اردشیر
 دل از لشکر اردوان برگرفت
 که از درد او بد دلش پرستیز 220
 ازان پس چنان بد که شاه اردوان
 بیاورد²⁸ چندی بدرگاه خویش

و 4 Л, IV—доб. 3 K, I, IV, VI—آمد 2 VI—б. оп. 1 K—در I, IV—کنگر اندر
 روی—VI⁹ موی—K, VI⁸ بوی—VI روی—K⁷ مشک و بوی—K⁶ مشک و عود—VI⁵
 14 VI— 13 K—شاه 12 K—доб. و 11 VI—همانا پیشتر سر افکنده ام—VI¹¹ پ—I, IV¹⁰
 نبودند باهم زمانى دراز * پس انکه سوى کاخ شد شاه باز
 оп. و—IV¹⁹ بابک پس انکه—K¹⁸ جهاندار—IV¹⁷ شود جان—VI¹⁶ 15 I—66. 210, 211 оп.
 оп. و—K, I, IV²³ تیره—Л²² 21 VI—б. стоит после б. 216. 20 I—تیز—
 برآورد—VI²⁸ گوشه می—K²⁷ ز هر—VI²⁶ جای—K²⁵ روشن روان یادگیر—VI²⁴ (так!)
 (метр нарушен).

- 185 که ای کم¹ خرد نورسیده² جوان
چرا تاختی پیش فرزند اوی
نکردی بتو دشمنی ار⁴ بدی
کنون کام و خوشنودی او بچوی
ز دینار لغتی فرستادمت
190 هزانگه که این مایه بردی بکار
تگاور هیون¹⁰ جهاندیده پیر
چو آن نامه برخواند خرسند گشت¹²
بگسترد هرگونه گسترده
بنزدیک اسپان¹⁶ سرایی گزید
195 شب و روز خوردن بدی کار اوی
- چو رفتی بنخچیر با اردوان
پرستندهای تو³ نه پیوند اوی
که خوکردهای⁵ تو⁶ بناپردی⁷
مگردان ز فرمان⁸ او هیچ روی
بنامه درون پندها دادمت
دگر خواه تا بگذرد روزگار⁹
بیماد دوان¹¹ تا بر اردشیر
دلش سوی نیرنگ¹³ و اورند گشت¹⁴
ز پوشیدنیها و از خوردنی¹⁵
نه اندرخور کار جایی گزید
می و جام¹⁷ و رامشگران یار اوی¹⁸

۶

- یکمی کاخ بود اردوانرا بلند
که گلنار²⁰ بد نام آن ماهروی
بر اردوان همچو دستور بود
برو بر گرامی تر از جان بدی
چنان بد که روزی برآمد بمام
200 نگه کرد خندان لب اردشیر
همی بود تا روز تاریک شد
- بکاخ اندرون بندهای ارجمند¹⁹
نگاری پر از گوهر و رنگ و بوی
بران²¹ خواسته نیز گنجور بود
بدیدار او شاد و خندان بدی
دلش گشت زان خرمی²² شادکام
جوان در دل ماه شد²³ جایگیر
همانا بشب²⁴ روز²⁵ نزدیک شد

¹ K, I, ² این VI—آن K, I, IV—³ چو از چاکرانی VI—⁴ فارسیده VI—⁵ پر—⁶ K, I, IV, VI—⁷ 66—⁸ فرزند—⁹ L—¹⁰ ز نابپردی K, VI—¹¹ خود K—¹² خود [K—¹³ کرده IV, VI—¹⁴ 189, 190 op. ¹⁵ K—¹⁶ دلتنگ شد VI—¹⁷ دمان I, IV, VI—¹⁸ هیون با IV—¹⁹ پیش K—²⁰ 194. ²¹ IV—²² نیکي ²³ هر رنگ و نیرنگ VI—²⁴ (рифма?) برده انجمن VI—²⁵ رود VI—²⁶ ایشان ²⁷ راه IV—²⁸ سیه گشت شب I, IV—²⁹ ما شده K—³⁰ خرم و K—³¹ ابر VI—³² جلنار B—

که با دهمت آنکس هنر³ باد جفت⁴
 که این گور را من فگندم بتیر
 همان جفت را نیز جویندهام
 که دشتی⁷ فراخست و هم گور و تیر⁸
 دروغ از گناهست بر سرکشان
 یکی بانگ برزد بمرد جوان
 که پروردن آیین و راه منست
 چرا برد باید همی با سپاه
 بلندی گزینی و کنداوری
 هم¹³ آنجایگه بر¹⁴ سرایی¹⁵ گزین
 بهر کار¹⁷ با هر کسی یار باش
 بر آخر اسپ شد ناگزیر¹⁹
 پر از غم دل و سر پر از کیمیا
 که درد تنش باد و رنج روان
 کجا²¹ اردوان²² از چه آشفته بود
 نکرد آن سخن نیز²³ بر کس پدید
 بیاورد دینار چندی ز²⁴ گنج
 هیونی برافگند²⁵ گرد²⁶ و²⁷ سوار
 یکی نامه فرمود زی²⁸ اردشیر

بدید آن¹ یکی گور افگنده² گفت
 چنین داد پاسخ بشاه اردشیر
 پسر گفت کین را⁵ من افگندهام
 چنین داد پاسخ بدو⁶ اردشیر
 یکی دیگر افکن برین هم نشان
 پر از خشم شد زان جوان⁹ اردوان
 بدو گفت شاه¹⁰ آیین¹¹ گناه منست
 ترا خود بمزم و¹² بنخچیرگاه
 بدان تا ز فرزند من بگذری
 پرو تازی اسپان مارا بمین
 بران آخر اسپ¹⁶ سالار باش
 پیامد پر از آب چشم¹⁸ اردشیر
 یکی نامه بنوشت پیش²⁰ نیا
 که مارا چه پیش آمد از اردوان
 همه یاد کرد آن کجا رفته بود
 چو آن نامه نزدیک بابک رسید
 دلش گشت زان کار پرورد و رنج
 فرستاد نزدیک او ده هزار
 بفرمود تا پیش او شد دبیر

170

175

180

¹ K, I, IV, VI — کافگند — VI پفگند — I افگند و — K, IV ² بتیری — K, I, IV, VI ³
 نه کین — VI نی این — I ⁵ فرأی النشابۃ فأعجمته الرمیة فسأل عن رامیها — B ⁴ روان
 إن هذه الصحراء ملأی من الیبعافیر — B شیر — VI ⁸ دشت — K ⁷ گفت زان پس بشاه — L ⁶
 بیارم — K ¹² این هم — K ¹¹ قند گفت — I, IV, VI ¹⁰ ز اردشیر — VI سخن — I, IV, VI ⁹ پسر — K ⁸
 رخ — VI ¹⁸ جای — K ¹⁷ بدان آخر اسپان — K ¹⁶ سواری — I ¹⁵ در — VI ¹⁴ بر — VI ¹³
 I, IV, K ²⁰ بران آخر تازی اسپان چو [به — K] تیر [پیر — I, IV] — K, I, IV, VI ¹⁹
 آنچه — VI هیچ — K, I, IV ²³ که شاه جهان — VI ²² که شاه — I, IV ²¹ که با — K ²⁰ نزد — VI
 بنوشت با — VI ²⁸ مردی — I, IV, VI ²⁷ مرد — K ²⁶ و — I ²⁵ چندی ز دینار — I, IV ²⁴

- بمیزن یکی جایگه ساختش
ز پوشیدنی هم ز گسترده‌ی
بجایی که فرموده بود اردوان
جهان گشت چون روی رومی سپید
همان هدیه‌هایی که بد ناگزیر
فرستاده بابک⁴ پهلوان
جوانمرد را سودمند آمدش
زمانی بتیمار نگذاشتش⁸
بپیش خودش داشتی سال و ماه¹¹
جدایی ندادش ز پیوند¹³ خویش¹⁴
پراگنده شد لشکر و پور¹⁵ شاه¹⁶
جوانمرد را شاه¹⁷ بد دلپذیر
ازان هر یکی چون یکی شهریار¹⁹
ازان لشکر گشن برخاست شور
همی گرد²¹ با خوی²² برآمیختند
چو نزدیک²³ شد در کمان راند²⁴ تیر²⁵
گذر کرد بر گور پیمان و پر
بدید آن گشاد و بر آن جوان
- بنزدیکی تخت بنشاختش
فرستاد هرگونه‌ی خوردنی
ابا¹ نامداران بیامد جوان
چو کرسی نهاد از بر چرخ² شید
پرستنده‌ی³ پیش خواند اردشیر
فرستاد نزدیک شاه اردوان
بدید اردوان و⁵ پسند آمدش
پسروار⁶ خسرو⁷ همی داشتش
بمی خوردن و خوان⁹ و¹⁰ نغچیرگاه
همی داشتش همچو فرزند¹² خویش
چنان بد که روزی بنغچیرگاه
همی راند با اردوان اردشیر
پسر بود شاه¹⁸ اردوانرا چهار
بهامون پدید آمد از دور گور
همه²⁰ بادپایان برانگیختند
همی ساخت پیش اندرون اردشیر
بزد بر سرون²⁶ یکی گور زر
بیامد هم اندر زمان اردوان

با یکی—VI⁴ پرستنده‌را—VI³ تخت—K, I, IV, VI² خود و—K, I, IV, VI¹
خواب—VI, I⁹ بگذاشتش—IV⁸ مهتر—K, I, IV, VI⁷ سزاوار—VI⁶ آن—I, IV⁵
و لا یکاد یصبر عنه—B نرفتی [نبودی—VI] بجز با جوانمرد شاه—K, I, IV, VI¹¹ و—IV¹⁰ оп.
فاتفق یوما مع—B¹⁶ یوز و—IV¹⁵ 6. VI¹⁴ فرزند—K, I, IV¹³ پیوند—K, I, IV¹²
همان—IV²⁰ 66, 159, 160 оп. IV¹⁹ مر—VI¹⁸ جوانمرد شاه‌را—I¹⁷ اردوان فی الصید
چو شد تنگ بر گور—IV²⁴ در پیش—VI²³ خون—VI²² خاک—VI²¹ عود—IV²⁵
K—вместо 66. 159—163 гаплография: ²⁵ K—بگشاد

همی راند با اردوان اردشیر * چو نزدیک شد در کمان راند تیر
سرین—VI²⁶

- شنیدم که فرزندی تو اردشیر
 130 چو نامه بخوانی هم اندر زمان
 ز بایسته ها بی نیازش کنم
 چو باشد بنزدیک فرزندی² ما
 چو آن نامه شاه بابک بخواند
 بفرمود تا پیش او شد دبیر
 135 بدو گفت کاین نامه اردوان
 من اینک یکی نامه نزدیک شاه
 بگویم که اینک دل و دیده را
 فرستادم و⁸ دادمش نیز پند
 تو آن کن که از رسم شاهان سزد
 140 در گنج بگشاد بابک چو باد
 ز¹¹ زرین ستام و ز گویال و تیغ
 ز دینار و دیبا و اسپی و¹² رهی
 بیاورد و بنهاد پیش جوان
 بسی هدیه ها نیز با اردشیر¹⁴
 145 ز¹⁷ پیش نیا کودک نیک پی

۵

- چو آمد بنزدیکی¹⁹ بارگاه
 جوانرا بمهر اردوان پیش خواند
 بگفتند با شاه زان بارخواه²⁰
 ز بابک سخنها فراوان براند²¹

بگویم که او نیز فرزند- VI⁴ بگویم- IV³ پیوند- VI² سوارست و- K, I, IV¹
 فرستادمش- K⁸ دلیر و جوان و- K⁷ جهان- VI همان- K⁶ خون ز- K, IV, VI⁵
 و- VI¹² و- VI¹¹ ب- VI¹¹ چو ارزان هر گوهری- K¹⁰ که او را رسد هیچ بد- VI⁹
 دینار و دیبا- K, I, IV¹⁵ پیش جوان- VI¹⁴ همان آلت حرب و تاج گوان- I, IV¹³
 بنزدیک آن- VI¹⁹ بنزدیک- IV¹⁸ به- K¹⁷ بیاورد و بنهاد پس اردوان- VI¹⁶
 بازخواه- K-б. оп.²¹

بیاورد پس جامهٔ پهلوی¹ بدو گفت بابک بگرمایه شو یکی کاخ پرمایه اورا بساخت 115 چو اورا بران کاخ بر⁴ جای کرد بهر آلتی سرفرازیش داد بدو داد پس دختر خویش را یکی بآلت خسروی¹ همی باش تا خلعت آرند نو ازان سرشیمانان³ سرش بر فراخت غلام و پرستنده بر پای کرد هم از⁵ خواسته بی نیازیش داد پسندیده و افسر⁶ خویش را

۴

چو نه ماه بگذشت بر⁷ ماه چهر⁸ بهمانند⁹ نامدار¹⁰ اردشیر همان اردشیرش پدر کرد نام 120 همی پروریدش بر¹⁵ بنام¹⁶ مر اورا کنون¹⁸ مردم تیزویر¹⁹ پیاموختندش هنر هرچ بود چنان شد بدیدار و²¹ فرهنگ²² و²³ چهر پس آگاهی آمد سوی اردوان 125 که شیر ژبانهست هنگام رزم یکی نامه بنوشست پس اردوان که ای مرد بادانش و²⁷ رهنمای²⁸ یکی کودک آمد چو تابنده مهر فزاینده¹¹ و فرخ و دلپذیر¹² نیما شد¹³ بدیدار¹⁴ او شادنام برآمد برین روزگاری¹⁷ دراز همی خواندش بابکان اردشیر²⁰ هنر نیز بر گوهرش برفزود که²⁴ گفتی همی زو فروزد²⁵ سپهر ز فرهنگ وز دانش آن جوان بنامید ماند همی روز بزم سوی بابک نامور²⁶ پهلووان سخن گوی²⁹ و بانام و پاکیزه رای³⁰

بکاخ اندرون VI—در I, IV—⁴ شبانی K, I, IV—³ اسپ K, I, IV, VI—² وان K—¹
⁸ I, IV, ازین IV—ازان K, I, VI—⁷ پسندیده [پرسندنده K] اختر VI—K⁶ ز هر VI—⁵
¹³ K, I, یادگیر VI—¹² فرازنده K—¹¹ شاه بد K—¹⁰ همانند I, IV—⁹ خوب چهر VI—
¹⁷ I—نیز روزی I—¹⁶ نیاز K, I, IV, VI—¹⁵ بدر بر J—¹⁴ بود او ز دیدار VI—¹³ که باشد IV—
و هو الذی یقال له VI—B. 6. J—²⁰ یادگیر K—¹⁹ همان I—¹⁸ روزگار IV, VI—
VI—²⁵ تو K—²⁴ و K—²³ فرهنگ و دیدار K, I, IV—²² و VI—²¹ اردشیر بابکان
VI—²⁹ پاک رای K, I, IV, VI—²⁸ و I, IV, VI—²⁷ نامور بابک K, VI—²⁶ بر فردی
پاکیزه و رهنمای I, VI—³⁰ پر چار پای K—³⁰ خردمند

- بایوان بابک شدند انجمن
 چو بابک سخن برگشاد از نهفت
 پراندیشه شد زان سخن رهنمای
 سرانجام گفت ای سرافراز شاه
 کسی را که بینند زین⁵ سان⁶ بخواب
 و⁷ ایدونک این خواب زو بگذرد
 چو بابک شنید این سخن⁸ گشت شاد
 بفرمود تا سرشمان از رمه
 بیامد شبان پیش او با گلیم¹⁰
 پپردخت بابک¹⁴ ز بیگانه جای
 ز¹⁶ ساسان پپرسید و بنواختش
 پپرسیدش از گوهر و از نژاد
 ازان پس بدو گفت کای شهریار
 بگوید¹⁸ ز گوهر همه هرچ هست
 که با من نسازی بدی در جهان
 چو بشنید بابک زبان برگشاد
 که بر تو نسازم بچیزی²¹ گزند
 ببابک چنین گفت زان پس²² جوان
 نیمیره جهاندار شاه اردشیر
 سرافراز پور یل اسفندیار
 چو بشنید بابک فروریخت آب
- 95
 100
 105
 110
- بزرگان¹ فرزانه و² رای زن
 همه خواب یکسر بدیشان بگفت
 نهاده پرو³ گوش⁴ پاسخ سرای
 بتأویل این کرد باید نگاه
 بشاهی برآرد سر از آفتاب
 پسر باشدش کز⁸ جهان بر خورد
 بر اندازه شان یک بیک هدیه داد
 بر بابک آید بروز دمه
 پر از برف پشمینه¹¹ دل بدو¹² نیم¹³
 بدر شد پرستنده و رهنمای¹⁵
 بر خویش نزدیک بنواختش
 شبان زو بترسید و پاسخ نداد
 شبانرا بجان گر¹⁷ دهی زمینهار
 چو دستم بگیری بپیمان بدست
 نه بر¹⁹ آشکار و²⁰ نه اندر نهان
 ز یزدان نیکی دهش کرد یاد
 بدارمت شادان دل و ارجمند
 که من پور ساسانم ای پهلوان
 که بهمنش خواندی²³ همی یادگیر²⁴
 ز گشتاسپ یل در²⁵ جهان یادگار
 ازان چشم روشن که او دید خواب

دو گوشش ب- VI⁴ بدو- K, I, IV³ فرزانه- K, IV, VI² و IV-доб.¹
 گر- K, I, IV, VI⁷ کزین گونه دیدی- VI⁶ دیدی تو زین [ازین]- K, I, IV⁵
 K, I, IV¹¹ فی عبائه- B گویا حکیم- J¹⁰ چو پاسخ چنین یافت زو- VI⁹ در
 VI¹⁵ آنکه- VI¹⁴ بر دو نیم- IV پر ز بیم- K, I¹³ و دل دو- VI¹² پشمین و
 آشکارا- K, I²⁰ در- VI¹⁹ بگویم- K, I, IV, VI¹⁸ اگر تو- K¹⁷ ب- J¹⁶ کنخدای
 K, I, IV²⁵ شیرگیر- VI²⁴ خواند- I, IV, VI²³ پس آن- VI²² ز چیزی- VI²¹
 اندر- VI

سر بخت¹ ایرانیان گشته دید
 بدم بلا در نیل و یخ² اوی
 ز ساسان یکی کودکی ماند خرد
 همی نام ساسانش کردی پدر
 همه ساله⁵ با⁶ رنج و کار⁷ گران⁸
 بدشت اندرون¹⁰ سرشمانرا بدید
 که ای در گذارد بید روزگار
 همی داشت با رنج روز و شبان
 شبان سرشمان گشت بر گوسفند¹⁴
 پر از غم دل و تن پر از رنج و درد¹⁵
 چنان دید روشنی روانش بخواب¹⁸
 یکی تیغ هندی گرفته بدست
 برو²⁰ آفرین کرد و بردش نماز
 دل تیغ²² از غم پییراستی
 همی بود با مغزش اندیشه جفت
 سه آتش²⁴ بمردی فروزان بدست
 فروزان بکردار گردان سپهر
 بهر آتشی عود سوزان بدی²⁷
 روان²⁸ و دلش پر ز²⁹ تیمار³⁰ شد
 بهر دانشی بر³¹ توانا بدند

پدر را بران گونه چون گشته دید
 ازان لشکر روم بگریخت اوی
 بهندوستان در بزاری بمر
 بدین هم نشان تا چهارم³ پسر
 شبانان بدندی و گر⁴ ساربان
 چو کهتر پسر سوی⁹ بابک رسید
 بدو گفت مزدورت آید بکار
 بپذیرفت¹¹ بدبخت را سرشمان
 چو شد کارگر مرد و¹² آمد پسند¹³
 دران روزگاری همی بود مرد
 شبی خفته بد بابک رود¹⁶ یاب¹⁷ (؟)
 که ساسان به پیل¹⁹ زبان برنشست
 هر انکس که آمد بر او فراز
 زمینی را²¹ بخوبی پییراستی
 بدیگر شب اندر²³ چو بابک بخفت
 چنان دید در خواب کاتش پرست
 چو آذرگشپ و چو خرداد و²⁵ مهر
 همه پیش ساسان فروزان بدی²⁶
 سر بابک از خواب بیدار شد
 هر انکس که در خواب دانا بدند

75

80

85

90

1- JI⁴ به پنجم - IV³ هم بر آویخت - IV بر نیل و یخت - K, I² تخت - IV, VI¹
 رنج در کاروان - K⁸ بار - I, IV⁷ از - I, IV⁶ رنجه - I, IV⁵ رنج - K⁶ و گه - VI⁹ دگر
 VI¹³ هر دو - IV مردم - JI¹² پذیرفت - VI¹¹ آمد و - K, I, IV, VI¹⁰ (؟) برد - VI⁹
 زود - IV, VI¹⁶ K, I, IV, VI¹⁵ شد همی سر بسر - VI¹⁴ کار مزدور و آمد بسر
 VI²² زبانرا - VI زمی را - I²¹ همی - K²⁰ بپیلی - I¹⁹ همان - I¹⁸ سرشمان - I¹⁷
 بدند - VI شدی - JI²⁶ و - JI, K, VI²⁵ مجمر - JI²⁴ شبی دیگر آمد - VI²³ پییر
 به تعبیر کردن - VI³¹ آزار - IV بازار - K, VI³⁰ تیمز - VI²⁹ زبان - K²⁸ بدند - VI²⁷

تو^۳ گفتی که اندر زمین^۴ شاه نیست
 برآسود یک چند روی زمین
 که تا روم آباد ماند بجای^۶
 دگر گرد شاپور خسرو نژاد^۸
 چو بیژن که بود از نژاد کیان^{۱۱}
 چو آرشی^{۱۲} که بد نامدار سترگ
 خردمند و بارای^{۱۵} و روشن روان
 ببخشید گنجی بارزانیان
 که از میخی بگسست چنگال گرگ
 که داننده خواندش مرز مهان
 که تئین^{۱۸} خروشان بد از شست اوی
 نگوید جهاندار^{۱۹} تاربخشان
 نه در نامه خسروان دیده‌ام
 بیفگند رای^{۲۱} میان مهان^{۲۲}
 بماند^{۲۴} مران^{۲۵} کشور آباد و شاد
 چنین آورد دانش شاه^{۲۶} بار^{۲۷}

برین^۱ گونه بگذشت سالی^۲ دو یست
 نکردند^۵ یاد این ازان آن ازین
 سکندر سگالید زمین گونه رای
 نخست اشک^۷ بود از نژاد قباد
 ز یک^۹ دست گودرز^{۱۰} اشکانیان
 چو نرسی و چون اورمزد بزرگ
 چو زو^{۱۳} بگذری نامدار^{۱۴} اردوان
 چو بنشست بهرام ز اشکانیان
 ورا خواندند اردوان بزرگ
 ورا بود شیراز تا^{۱۸} اصفهان^{۱۷}
 باصطخر بد بابک از دست اوی
 چو کوتاه شد شاخ و هم ببخششان
 کزیشان^{۲۰} جزاز نام نشنیده‌ام
 سکندر چو نومید گشت از جهان
 بدان تا^{۲۳} نگیرد کس از روم یاد
 چو دانا بود بر زمین شهریار

55

60

65

۳

همه دوده را روز برگشته شد
 خردمند و جنگی و سامان بنام

چو دارا برزم اندرون کشته شد
 پسر بد مر اورا یکی شاد کام

70

66. K- 6. نمی کرد- VI 5 جهان- I 4 که- VI 3 سال- VI 2 ازین- K, I, IV, VI 1
 10. L- 9 دگر- K 8 دگر بود شهریر فرخ نژاد- VI 8 آنکه- VI 7 54, 55 стоят перед б. 47.
 11. VI-6. оп. و یلیه سابور ثم جودرز- B و 12. K- خسرو- I ارجس- B 13. K- خسرو- I 14. K, I, IV- خسرو- I 15. IV- یارا- VI 16. K- با- VI 17. I, IV- و نیز- VI 18. K- گیتی- I 19. IV- بگوید جهان دیده- I 20. K, I, IV- ازیشان- I 21. K- یکی- VI 25 K, VI- بماندی- VI 24 کزان پس- K, VI 23 63-66 оп. 22. VI-66. پی افگند راهی
 26. K- پای- 27. K-66. 66-68 стоят после б. 46; I, IV-66. 66-68 оп.

- فرییدن فرخ ستایش ببرد
 سخن ماند اندر جهان یادگار
 ستایش نبرد آنک بیداد بود²
 گسسته شود در⁴ جهان⁵ کام اوی⁶ 40
 ازین نامه شاه دشمن گداز
 همه مردم از خانهها شد بدشت
 که جاوید بادا⁹ سر تاج دار
 ز¹¹ گیتی مبیناد جز کام خویش
 همان دوده و لشکر و کشورش 45
- بمرد او و جاوید نامش نبرد¹
 سخن بهتر از گوهر شاهوار
 بگنج و بتخت³ مهی شاد بود²
 نخواند بگیتی کسی نام اوی⁶
 که بادا همه ساله بر تخت⁷ ناز
 نیایش همی ز آسمان برگذشت⁸
 خجسته برو گردش¹⁰ روزگار
 نوشته بر ایوانها نام خویش
 همان خسروی قامت و منظرش¹²

۲

- کنون ای سراینده فرقت مرد
 چه گفت اندر آن نامه راستان¹⁴
 پس از روزگار سکندر جهان
 چنین گفت¹⁹ داننده²⁰ دهقان²¹ چاچ
 بزرگان که از تخم آرش بدند 50
 بگیتی²⁴ بهر گوشه‌یی بر یکی
 چو بر تختشان شاد بنشانند
- سوی گاه اشکانیان باز گرد¹³
 که گوینده یاد آرد از باستان¹⁵
 چه¹⁶ گوید کرا بود تخت¹⁷ مهان¹⁸
 کزان پس کسی را نبرد²² تخت عاج²³
 دلیر و سیکسار و سرکش بدند
 گرفته ز هر کشوری اندکی
 ملوک طوایف همی خواندند

K-⁵ شد اندر-VI⁴ دلش را ز تخت-VI³ کرد-VI² K-¹ б. стоит после б. 34.
 VI-¹⁰ باد آن-K⁹ درگذشت-VI⁸ با تخت و-K⁷ مشان-K⁶ شد از تاجها
 K-¹³ доб.: VI-¹² б. оп. K-¹¹ دشور و

سکندر چو نومید گشت از جهان * پی افگند راهی میان مهان
 کزان پس نگیرد کس از روم یاد * بماند یکی کشور آباد و شاد
 چو دانا بود بر زمین شهریار * چنین آورد دانش پاک بار
 K-¹⁶ VI-⁶ б. оп. VI-¹⁵ راستان-IV¹⁴ باستان-IV¹⁴ I, IV-⁶⁶. 1-46 оп.; Б-переводит кратко.
 پاینده-I²⁰ تابنده-K²⁰ خواند-K¹⁹ جهان-IV¹⁸ نهان-K¹⁸, I, VI¹⁸ خرم-K¹⁷, I, IV, VI¹⁷
 K²⁴ و تاج-I²³ K²³ بدانکه که سیر آمد از-K²² دهقان تابنده-IV²¹ گوینده-VI²¹
 ز گیتی-I, VI¹⁷

15 همیدون سپهدار او شاد باد
 چنین تا بپایست گردان سپهر
 پدر بر پدر بر پسر بر پسر
 گذشته ز سؤال ده با چهار
 کزین⁵ مژده دادیم⁶ رسم⁷ خراج
 20 که سالی خراجی نخواهند بیش
 بدین عهد نوشین روان تازه شد⁸
 چو آمد ببران روزگاری دراز
 به بینی بدین¹² داد¹³ و نیکی¹⁴ گمان
 که هرگز نگردد کهن بر¹⁵ برش¹⁶
 25 سرش سبز باد و تنش بی گزند
 ندارد کسی خوار فال مرا
 نگه کن که این نامه¹⁹ تا جاودان
 بماند بسی روزگاران چنین²²
 چنین گفت نوشین روان قباد
 30 کند چرخ منشور اورا سیاه²⁴
 ستم نامه عزل²⁵ شاهان بود
 بماناد تا جاودان این گهر
 نباشد²⁸ جهان بر²⁹ کسی پایدار
 کجا شد فریدون³⁰ و ضحاک و جم
 35 کجا آن بزرگان ساسانیان
 نکوهیده تر شاه ضحاک بود

ازین - K, VI-⁵ 17, 18 VI-66. کرد - K³ قاجور - K² VI-6. ¹ ⁶ K-⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰

1

کنون پادشاه جهانرا ستای
سرافراز محمود فرخنده‌رای^۲
جهاندار ابوالقاسم پرخرد
همی باد تا جاودان شاددل
شهنشاه ایران و زابلستان
برو آفرین باد و بر لشکرش
جهاندار سالار او میر نصر
دریغش نیاید ز بخشیدن ایچ
چو جنگ آیدش پیش جنگ آورد
بر آنکس که بخشش کند گنج خویش
جهان تا جهاندار محمود باد
سپهدار چون بوالمظفر بود
که پیروزنامست و پیروزبخت
همیشه تن شاه^۹ بی رنج باد

۱۱۳:

- پیر از برف شد کوهسار سیاه
بکردار مادر بدی تا کنون
1915 وفا و خرد نیست نزدیک تو
مرا کاج³ هرگز نپروردیمی
هرانگه که زین تیرگی بگذرم
بنالم ز تو پیش یزدان پاک
چنین داد پاسخ سپهر بلند
1920 چرا بینی از من همی نیک و بد
تو از من بهر باره‌یی⁸ برتری
بدین هرچ گفتی⁹ مرا راه نیست
خور و خواب و رای و نشست ترا¹²
ازان خواه راهت¹⁵ که راه آفرید
1925 یکی آنک هستیش را¹⁶ راز نیست
چو گوید بباش آنچ خواهد¹⁸ بدست
من از داد چون تو یکی بندهام
نگردم همی جز بفرمان اوی
بیزدان گرای و بیزدان پناه
1930 جز اورا مخوان کردگار سپهر²³
وزو بر روان محمّد درود
- همی لشکر از شاه بیند گناه¹
همی ریخت باید ز رنج تو خون
پیر از رنج² از رای تاریک تو
چو پرورده بودی نیاز دیمی
بگویم⁴ جفای تو با داورم⁵
خروشان بسریر پراگنده خاک⁶
که ای مرد گوینده بی‌گزند
چنین ناله از دانشی⁷ کی سزد
روانرا بدانشن همی پروری
خور و ماه زین دانش¹⁰ آگاه نیست¹¹
بنمیک و ببد راه و¹³ دست ترا¹⁴
شب و روز و خورشید و ماه آفرید
بکاریش¹⁷ فرجام و آغاز نیست
کسی کو جزین¹⁹ داند آن²⁰ بیهدهست
نیارم گذشتن ز پیمان اوی²¹
بر اندازه زو هرچ باید²² بخواه
فروزنده ماه و ناهید و مهر²⁴
بیارانش بر هر یکی بر فزود²⁵

1 VI-66. 1912, 1913 op. 2 VI-دردم 3 K, VI-کاش 4 VI-بکوشم 5 J, K-доб.:

ز پیری مرا تنگ دل دیند دهر * بمن باز داد از گناهش دو بهر

6 K-б. оп. 7 K-دانشت 8 K-بارۀ 9 K, VI-گفتم 10 K-گردش 11 K-

راه- 15 K-б. оп. VI-دستت بود K- 14 оп. و- 13 J-بود K- 12 1923. б. стоит после б.

گوید K- 18 ورا نیز K- 17 هستی ورا K- هستیت را- 16 J- راهی- VI-خواه این

جهان- VI- 23 خواهی- K, VI- 22 VI-б. оп. 21 نداند چنین- VI- 20 چنین- J- 19

جان- VI- 24 J-б. стоит после б. 1897; I-66. 1909-1931 op.; IV-66. 1909-1929 op.; Б-

перевод бб. 1909-1931 отсутствует.

اگر کهتر آیی^۱ و گر^۲ شهره‌یی^۳
بدانجا نیابی تو^۴ خرم بهشت
سکندر شد و مانند ایدر^۵ سخن
نگر تا چه دارد^۶ ز گیتی^۷ بهشت
شد آن شارسنه‌ها کنون^۸ خارستان
سخن مانند ازو اندر آفاق و^۹ بس
چو از برف و باران سرای کهن
همه بهتری باد و نیک‌اختری
نوشته بماند ز ما یادگار
بخاک اندر آید سرانجام کار^{۱۰}
ز هر بد تن پاکش آزاد باد^{۱۱}

جز اینست نه بینم همی بهره‌یی
اگر مانند ایدر ز تو^{۱۲} نام زشت
چنین است رسم سرای کهن
چو او^{۱۳} سی و شش پادشاه را بکشت
بر آورد پرمایه ده شارسنه
بجست آنچ^{۱۴} هرگز نجستست کسی
سخن به که ویران نگرده سخن
گذشتیم^{۱۵} ازین سد اسکندری
اگر چند هم بگذرد روزگار
اگر صد بهمانی و گر صد هزار
دل شهریار جهان شاد باد

1900

1905

۴۸

چه داری بپیری مرا مستمند
بپیری چرا^{۱۶} خوار بگذاشتی
همی پرنیان گردد از رنج خار^{۱۷}
همان تیره گشت آن گرامی چراغ

الا ای برآورده^{۱۸} چرخ^{۱۹} بلند
چو بودم جوان در^{۲۰} بره داشتی
همی زرد گردد گل کام‌گار
دوتا گشت^{۲۱} آن سرو نازان بی‌اغ

1910

۱ K، I، IV - [K، I-دوب. و] نیابی عفاالله ۲ I-اگر ۳ VI-6. оп. ۴ K-ترا ۵ L، K،
I، IV - [K، I-دوب. و] ۶ VI-از وی ۷ VI-صد و ۸ L-داری ۹ K-گیتی ۱۰ K، I، IV، VI-آنک
۱۱ K، I، IV، VI-همه ۱۲ K، I، VI-و оп. ۱۳ K، I، IV-گذشتیم ۱۴ K، I، IV، VI-66. 1906-1907 оп. ۱۵ VI-6. оп.; VI-دوب.:
۱۶ K، I، IV، VI-66. 1906-1907 оп. ۱۷ VI-6. оп.; VI-دوب.:
۱۸ K-بر ۱۹ L-سرو ۲۰ K-یا دلارای ۲۱ K-دوب. интерполяцию в 29 бб., см. приложение II.

ازین پس ملوک طوایف چکرد * بگوی ای سخن‌گوی هشیار مرد
ز ساسان و بابک چه داری خبر * بخوانم بشه‌پر همه در بدر
نخست آفرین خوان تو بر شهریار * که گردی تو از کام او کام‌گار
بر-^{۱۸} K-سرو-^{۱۹} L-یا دلارای-^{۲۰} K-دوب. интерполяцию в 29 бб., см. приложение II.
۱۶ VI-مرا-^{۱۷} VI-

چو گشتیم ز نیروی تو پیر و زار * همه پرنیان گشت بر من چو خار
دوتایی شد-^{۲۱} K

۴۷

- 1880 ازان پس بیامد دوان مادرش
همی² گفت کای نامور پادشا
بنزدیکی اندر تو دوری ز من
روانم روان ترا بنده باد
ازان پس بشد روشنک پر ز درد
1885 جهاندار دارای دارا کجاست
همان خسرو و⁶ اشک⁷ و فریان و فور
دگر شهریاران که روز نبرد
چو ابری بدی¹⁰ تند و¹¹ بارش تگرگ
ز بس رزم و پیکار و خون ریختن
1890 زمانه ترا داد گفتم¹⁴ جواز
چو کردی جهان از بزرگان تهی
درختی که کشتی چو آمد¹⁵ بیمار
چو تاج سپهر اندرآمد بزیار
نهفتند صندوق اورا بخاک
1895 ز باد اندرآرد برد سوی²⁰ دم
نیابی بچون و چرا نیی راه
همه نیکوی باید و مردمی²⁷
- فراوان بمالید رخ بر برش¹
جهاندار و نیک اختر و پارسا
هم از دوده³ و لشکر و انجمن⁴
دل هرک زین شاد شد کنده باد
چنین گفت کای شاه آزادمرد
کزو داشت گیتی همی⁵ پشت راست
همان نامور خسرو⁸ شهرزور⁹
سرانشان ز باد اندرآمد بگرد
ترا¹² گفتم ایمن شدستی ز مرگ
چه تنها چه با لشکر آویختن¹³
همی داری از مردم خویش راز
بینداختی تاج شاهنشاهی
دل¹⁶ خاک بینم ترا غمگسار
بزرگان ز گفتار گشتند سیر¹⁷
ندارد جهان از چنین ترس¹⁸ و باک¹⁹
نه²¹ دادست پیدا نه پیدا²² ستم
نه²³ بهتر²⁴ برین دست²⁵ یابد²⁶ نه شاه²⁶
جوانمردی و خوردن و خرّمی²⁸

1 سرش — I 2 چنین — VI 3 اختر — K, I, IV 4 VI — 6. оп. 5 همه — K 6 J, VI —
ز هیزیل [هیزیل — IV] و ارجش و [واز — IV] — I, IV 7 هند — VI 8 خسران — K, оп.; و
ز هر بال آن خسرو شیرزور — VI 9 جشن و شهری (شادی؟) و سور — K 10 شدی — VI 11
و — J 12 ننگ و — K 13 مگر — VI 14 VI — 6. оп. 15 گفتمی — K 16 K, I, IV, VI —
همی 17 VI — 18 شرم — IV ارژ — I 19 نهفتند تابوت اورا بزیار — VI 20 VI — 6. оп. 21
چو — VI 22 خوانم — K, I, IV, VI 23 اندرآمد بشد باز — VI 24 IV — 25 راه
دشت — VI 26 K, I — 27 VI — 28 آهرمنی — VI 29 ایمنی

- دگر گفت مرد فراوان هنر¹
کنون ای هنرمند⁴ مرد دلیر
دگر گفت دیما بپوشیده ای⁷
کنون سر ز دیما برآور¹¹ که تاج
1865 دگر گفت کز ماه رخ بندگان
بریدی¹⁴ و زر داری اندر کنار
دگر گفت¹⁷ پرسنده پرسد¹⁸ کنون
که خون بزرگان چرا ریختی
خنک آنکسی کز²¹ بزرگان بمرد²²
1870 دگر گفت روز تو اندر گذشت
هر آنکس که او تاج و تخت تو دید
که بر²⁵ کسی نماند چو بر تو نماند
دگر گفت کردار تو باد گشت
به بینی کنون بارگاه²⁷ بزرگ
1875 دگر گفت کاندل سرای سپنج
که بهر تو این آمد از رنج³⁰ تو
نچوویی همی ناله بوقرا³³
دگر گفت چون لشکرت باز گشت
همانا پس هر کسی³⁷ بنگری
- بکوشد² که چهره بپوشد بزر³
تورا زر⁵ زرد⁶ آوریدست زیر
نپوشیده را⁸ نیز⁹ رخ¹⁰ دیده ای⁷
همی جویدت یاره و¹² تخت عاج
ز چینی¹³ و رومی پرستندگان
برسم کیان زر و دیما¹⁵ مدار¹⁶
چه¹⁹ یاد آیدت پاسخ رهنمون
بسختی بگنج²⁰ اندر آویختی
ز گیتی جز از نیک نامی نمرد
زبان²³ ز گفتار بیمکار گشت
عنان از بزرگی بهاید کشید²⁴
درخت بزرگی چه باید²⁶ نشانند
سر سرکشان از تو آزاد گشت
جهانی جدا کرده از میش²⁸ گرگ²⁹
چرا داشتی خویشتن را برنج
یکی تنگ تابوت شد³¹ گنج³² تو
بسند آمدت بند³⁴ صندوق را³⁵
تو تنها بمانی³⁶ برین پهن دشت
فراوان غم زندگانی³⁸ خوری

خردمند - VI 4 بکوشد نپوشد بزر نیز چهر - VI 3 بخواهد - K 2 بمهر - VI 1
IV - 10 بپوشیده نیست - VI 9 نپوشنده - K 8 یدنی - VI 7 و زور - IV 6 آ - I 5
I - 15 پذیر - K 14 بریدی - VI 13 خیره بر - VI 12 برآور ز دیما - VI 11 نیز و نه
ره که - I 17 1860. б. стоит после б. VI - 6. بچشم کیان بود دینار خوار - VI 16 دنیا
که [چو - VI] دیدی که چندان - I, IV, VI 21 بچنگ - T 20 چو - IV 19 پر شد - IV 18
بارگاهی - I 27 نباید - I, IV 26 ابر - VI 25 б. оп. - VI 24 روانت - IV 23 گرد - VI 22
کس - VI 33 رنج - VI 32 بد - IV 31 گنج - VI 30 1873, 1874 оп. - VI 66. 29 و - IV 28 доб.
1877-1867. K - 66. تنگ تابوت و بس - VI 35 پسندیدی این تنگ - IV 34 و доб. I - 34
شادمانی - I 38 یکی - VI 37 چه ماندی تو تنها - VI 36

- چو آمد سکندر باسکندری^۱ بهامون نهادند صندوق^۲ اوی
 باسکندری^۴ کودک و مرد و زن 1845
 اگر برگرفتی ز مردم^۵ شمار حکیم^۸ ارسطالیس پیش اندرون
 بران تنگه صندوق بنهاد دست کجا آن هوش و^{۱۱} دانش و رای تو
 بروز جوانی برین مایه سال 1850
 حکیمان رومی شدند انجمن ز پایت که افکند^{۱۵} و جانت^{۱۶} که خست^{۱۷}
 دگر گفت چندین^{۲۱} نهفتی تو زر دگر گفت کز دست تو کس نرست^{۲۴}
 دگر گفت کاسودی از درد و رنج 1855
 دگر گفت چون پیش^{۲۷} داور شوی دگر گفت بی دستگاه آن بود
 دگر گفت ما چون تو باشیم زود دگر گفت چون بیندت اوستاد
 دگر گفت کز مرگ چون تو^{۳۱} نرست^{۳۲} 1860
 دگر گفت کای برتر^{۳۴} از ماه و مهر
- جهانرا دگرگونه شد داوری زمین^۳ شد سراسر پر از گفت و گوی
 بتابوت او بر شدند انجمن مهندسی^۶ فزون آمدی صد^۷ هزار
 جهانی برو دیدگان^۹ پسر ز خون چنین گفت کای شاه یزدان پرست^{۱۰}
 که این تنگ، تابوت شد جای تو چرا خاکرا^{۱۲} برگزیدی^{۱۳} نهال^{۱۴}
 یکی گفت کای پیل روینده تن کجا^{۱۸} آن همه حزم^{۱۹} و رای و نشست^{۲۰}
 کنون زر دارد^{۲۲} تن ترا ببر^{۲۳} چرا سودی ای شاه با مرگ دست^{۲۵}
 هم از^{۲۶} جستن پادشاهی و گنج همان بر^{۲۸} که کشتی^{۲۹} همان بدروی
 که ریزنده خون شاهان بود که بودی تو چون گوهر نابسود
 پیاموزد آن چیز کت نیست یاد^{۳۰} بمیشی سزد گر نیازیم^{۳۳} دست
 چه پوشی همی ز انجمن خوب چهر

K-^۵ در اسکندری-VI^۴ جهان-VI^۳ تابوت-VI^۲ در اسکندری-VI^۱
 دیدها-IV^۹ ورا-K^۸ سی-VI^۷ که مردم-K^۶ برشمردی مر آنرا-VI^۶ مهندسی
 همال-VI^{۱۴} تیره گزیدی-VI^{۱۳} پی-I, IV^{۱۲} منش-^{۱۱} اخترپرست-I^{۱۰}
 همان-K^{۱۸} جست-K, IV^{۱۷} جاییت-IV^{۱۶} زبانت که برکند-VI^{۱۵}
 I-^{۲۱} رای نشست-VI^{۲۰} درست-K, IV^{۲۷} رای و دست-^{۲۸} جزم-VI^{۱۹} عزم-K^{۱۹} کجات
 1852, 1853 on. K, VI-66. 25 K, VI-66. 24 I, IV-23 بخر-IV^{۲۳} زر که داری-IV^{۲۲} چندی
 1856-1858 on. K, VI-66. 30 VI-66. 29 K, VI-28 هران بد-I^{۲۸} نزد-K^{۲۷} همان-K, I^{۲۶}
 مهتر-K^{۳۴} نیازیم-VI^{۳۳} نجست-K, I, IV^{۳۲} او-VI

نهادند تا پای در انگبین
شد آن سایه گستر¹ دلاور درخت²
چه یازی³ بتخت و چه نازی⁴ بگنج
همه دست⁵ بر دست⁵ بگذاشتند
سخنشان ز تابوت بد⁷ یک بسی
که او را جز ایدر نباید⁸ نهفت
چه تازند⁹ تابوت گرد جهان
که ایدر نهفتن ورا¹⁰ نیست رای¹¹
سکندر در¹² آن خاک ریزد که رست¹³
که گر¹⁵ چند گویی¹⁶ نیاید بمن
ز شاهان و پیشینگان¹⁸ یادگار
بدواندرون پیشه²¹ و آبگیر
که آواز او بشنود هر²³ گروه
هم ایدر بدارید تابوت را
شمارا بدین²⁶ رای فرخ نهد
بدان پیشه کش باز خوانند²⁷ جرم
که تابوت شاهان چه دارید راز²⁹
کجا³² کرده بد روزگاری که زیست³³
بمردند زان پیشه صندوق³⁴ تفت

تن نامور زیر دیبای چین
سر تنگ تابوت کردند سخت
نمانی همی در سرای سپنج
چو تابوت زان دشت برداشتند
دو آواز شد⁶ رومی و پارسی
هرآنکس که او پارسی بود گفت
چو ایدر بود خاک شاهنشهان
چنین گفت رومی یکی رهنمای
اگر بشنوید آنچه گویم درست
یکی پارسی نیز گفت¹⁴ این سخن
نمایم¹⁷ شمارا یکی مرفزار
ورا جرم¹⁹ خواند جهان دیده²⁰ پیر
چو پرسی ترا²² پاسخ آید ز کوه
بیارید مر پیر²⁴ فرقت ترا
بپرسید اگر²⁵ کوه پاسخ دهد
برفتند پویان بکردار غم
بگفتند²⁸ پاسخ چنین داد باز
که خای³⁰ سکندر با سکندریست³¹
چو آواز بشیند لشکر برفت

1825

1830

1835

1840

یازی-I⁴ نازی-Л, K, I, IV³ دلفروز بخت-I² شاخ گستر-I, K¹
نشاید-VI⁸ نشاءد-K⁸ شد-K, I, IV, VI⁷ روارو شده-VI⁶ دشت-VI⁵
لا یدفن إلا حیث-B¹³ بر-I, IV¹² جای-Л¹¹ مرا-Л¹⁰ تازیم-VI⁹ تازید-I, IV⁹
پیشی یکی-K¹⁸ ببايد-VI¹⁷ گویم-VI¹⁶ اگر-K, I, IV¹⁵ گفت نیز-I¹⁴ ولد
ورا-Л²² چشمه-VI²¹ جهاندار-K, I, IV²⁰ جرم-B²⁰ خرم-I, K²⁰ هم-VI¹⁹ Л¹⁹
کش-K, I, IV, VI²⁷ یکی-VI²⁶ درین-IV²⁶ گر-I, K²⁵ این مرد-VI²⁴ هم-VI²³ K²³
B-باز-VI²⁹ داری دراز-K, I, IV²⁹ و-دوب-K, I, IV²⁸ [کان-K کو-I] نامور کرد
که او-K, I, IV³² در اسکندریست-VI³¹ جان-Л³⁰ مالکم تحمسون تابوت الملک؟
صندوق زان پیشه-K, I, IV, VI³⁴ زارتر وی گریست-VI³³ که چون-VI³³

چو آگاه شد لشکر از درد شاه
بتخت بزرگی نهادند روی
سکنند چو از لشکر^۴ آگاه شد
بفرمود تا تخت بیرون برند
ز بیماری او غمی شد سپاه
همه دشت یکسر^۵ خروشان شدند
همی گفت هر کس که بد روزگار
فراز آمد آن گردش بخت شوم
همه دشمنان کام دل یافتند
بمابر کنون تلخ گردد جهان
چنین گفت قیصر باوای نرم
ز اندرز من سربسر مگذرید
پس از من شمارا همینست کار
بگفت این و جانش برآمد ز تن
ز لشکر سراسر برآمد خروش
همه^{۱۳} خاک بر سر همی پیختند^{۱۴}
زدند آتش اندر سرای نشست
نهاده بر اسپان نگوئسار زین
بمردند صندوق زرین بدشت
سکوبا^{۱۹} پیشستش بروشن گلاب
ز دیبای زربخت کردش کفن

جهان گشت بر^۱ نامداران^۲ سپاه
جهان شد سراسر^۳ پر از گفت و گوی
بدانست کش روز کوتاه شد
از ایوان شاهی بهامون برند
که بی رنگ دیدند رخسار شاه
چو بر آتش تیز جوشان^۶ شدند
که از رومیان کم شود شهریار
که ویران شود زمین سپس مرز^۷ روم^۸
رسیدند جایی که بشتافتند
خروشان شویم^۹ آشکار و نهان
که ترسیده باشیم با رای و شرم
چو خواهیم کز جان و تن بر خورید^{۱۰}
نه با من همی بد کند روزگار
شد آن^{۱۱} نامور شاه لشکرشکن
ز فریاد لشکر بدرید^{۱۲} گوش
ز^{۱۵} مژگان همی خون دل ریختند^{۱۶}
هزار اسپرا دم بریدند پست
تو گفתי همی^{۱۷} بر خروشد^{۱۸} زمین
همی ناله از آسمان برگذشت
پراگند بر تنش کافور ناب
خروشان بران شهریار انجمن

چو از-^۴ JI- گشت یکسر-^۳ VI- بران نامداران جهان شد-^۲ VI- شد بران-^۱ IV-
K, I, ^۷ بریان-^۶ IV- دست بر سر-^۵ I, IV- ز لشکر چو-^۱ I, VI- کازش
K, ^{۱۲} بشد-^{۱۱} VI- ^{۱۰} VI- 6. оп. شدند-^۹ JI- ^۸ VI- 66. 1808, 1809 оп. بوم-^{۱۶} K,
پ-^{۱۵} K, IV- ریختند-^{۱۴} K- همی-^{۱۳} JI- هوارا بدرید از [K- از оп.] آواز-^{۱۸} I, IV, VI-
شکوبا-^{۱۹} JI, I- خون خروشد-^{۱۸} K, I, IV- همه-^{۱۷} K- پیختند-^{۱۶} K-

- 1785 من ایدر همه کار کردم بمرگ
نخست آنک تابوت زرین کنند⁴
ز زربفت چینی سزاوار من
در و بند⁸ تابوت مارا⁹ بقیمر
نخست آگنند¹² اندرو انگبین
ازان پس تن من نهند¹³ اندران¹⁴
1790 تو پند من ای مادر پرخرد
ز چیزی که آوردم از هند¹⁷ و چین
بدار و²⁰ بهغش آنچ²¹ افزون بود
بتو حاجت آنستم²² ای مهربان
نداری تن خویش را رنجه بس
1795 روانم روان ترا بی گمان
شکبمایی از مهر نامی تر است
ترا مهر بُد بر تنم سال و ماه
بدین خواستن باش فریادرس
نگر تا که²⁸ بینی بگرد²⁹ جهان
1800 چو نامه بمهر اندر آورد و بند
ز بابل بروم آورند آگهی
- به¹ بیچارگی دل² نهادم³ بمرگ
کفن بر تنم منبر آگین کنند⁴
کسی کو⁵ به⁶ پیچد ز تیمار من⁷
بگیرند و¹⁰ کافور و مشک¹¹ و عبیر
زبر انگبین زیر دیبای چین
سرآمد سخن چون برآمد¹⁵ روان¹⁶
نگه دار تا روز من بگذرد
ز توران و ایران و مکران¹⁸ زمین¹⁹
وز اندازه خویش بیرون بود
که بیدار باشی و روشن روان²³
که اندر جهان نیست²⁴ جاوید کس
به بیند چو تنگ اندر آید زمان
سبکسر بود هرک او که تر است²⁵
کنون جان پاکم ز یزدان بخواه
که فریادرس باشدم²⁶ دسترس²⁷
که او نیست از مرگ خسته روان³⁰
بفرمود تا بر ستور نوند
که تیره شد آن فر شاهنشاهی

سر نه I, IV - 6 گر K - 5 کنید - IV, VI - 4 نهاده K - 3 تن IV - 2 ز VI - 1
II - 10 یکسر VI - 9 همه درز - K, I, IV, VI - 8 کنید آنگهی بر تن من کفن - VI - 7
II, I, IV, VI - 14 نهید - IV, VI - 13 آگنید - I, IV, VI - 12 با مشک و عود - VI - 11 و
Б - 17 ترک - II - 16 روی - II, I, IV, VI - 15 به پیچید - II, VI - 15 اندروی
VI - 19 مکران و ایران - VI - 18 من الهند و الصین
ز گنجی که بنهادم ایدر نهان * چو روزی بیاید دلت زان نشان
حاجتی [حاجت آن - VI] دارم - K, VI - 22 آنکه - VI - 21 (؟) ترا بد - VI - 20 بیاور - K - 20
فردا - K - 26 6. оп. - VI - 25 ایدر نمائندست - VI - 24 روشن روان بادی و که زیان - VI - 23
چه - II - 28 که فریاد تو نشنود هیچ کس - VI - 27 فریاد گیرد مرا - I, IV - 27 نگیرد مرا
تیره روان - VI - 29 نهان - K - 30 کرا بینی اندر - IV - 29

زمان چون نکاهد نشاید^۱ فزود
 که اندر جهان این سخن نیست نو
 اگر شهریارست گر مرد خرد
 که چون باز گردند زین مرز و بوم
 کسی بزنگرد ز پیمان تو
 کزیشان بدی رومیانرا زیان
 که^۳ گردد بران پادشاهی سری
 برآساید آن کشور و^۵ مرز و بوم
 ز گفتار من هیچ مپراگنید^۷
 بیخشید بر مردم خیشکار^۹
 بود^{۱۱} بی گمان زنده نام پدر
 که او تازه گرداند آن مرز و بوم^{۱۲}
 پیوند با تخته^{۱۳} فیلقوس
 بدو تازه کن در^{۱۴} جهان یاد من
 فرستید^{۱۵} نزد پدر^{۱۶} ارجمند
 عماری بسپارد با او براه
 که آورده بود او ز پیش^{۲۰} پدر
 فرستید با او^{۲۲} بهندوستان^{۲۳}

ز گیتی مرا بهره این بد که بود
 تو از مرگ^۲ من هیچ غمگین مشو
 هرانکس که زاید ببایدش مرد
 بگویم کنون با بزرگان روم
 ۱۷۷۰ نجویند جز رای و فرمان تو
 هرانکس که بودند ز ایرانیان
 سپردم بهر مهتری کشوری
 همانا نیازش نیاید^۴ بروم
 مرا مرده در خای مصر^۶ آگنید
 ۱۷۷۵ بسالی ز دینار من صد^۸ هزار
 گر آید یکی^{۱۰} روشنکرا پسر
 نماید که باشد جزو شاه روم
 وگر دختر آید بهنگام بوسی
 تو فرزندی خوانش نه داماد من
 ۱۷۸۰ دگر دختر کیدرا بی گزند
 ابدا^{۱۷} یاره^{۱۸} و برده^{۱۹} و نیکخواه
 همان افسر و گوهر و سیم و زر
 برفتن چنو^{۲۱} گشت همداستان

زمانه نکاهد نخواهد— I, IV زمانه همیدون [دگر زندگانی—VI] نخواهد— K, VI^۱
 نیازش نیاید همانا—VI نیاید نیازش— I, IV^۴ چو— K, I, IV^۳ بهر— IV^۲ [نه هرگز—IV]
 مائة— B سی— VI^۸ یکزمان مگذرید— VI^۷ مهر— IV^۶ از دشمن آن— K, I, IV, VI^۵
 پیشکار— VI پیشه‌کار— I خویش‌کار (متن تصحیح قیاسی رداکتور)— J, K, IV^۹ الف دینار
 کند— VI شود— I, IV^{۱۱} گر ایدونک آن— J^{۱۰} علی المشتغلین بأنفسهم من عباد الله— B
 گردد— J^{۱۴} کودی— I, IV^{۱۳} زاده— J^{۱۲} K— 66. 1774—1777 op.; VI— 6. 1777 op.
 همان— VI^{۱۷} نزدیک آن— VI^{۱۶} فرستدش— K^{۱۵} و جدی به ذکر الاسکندر أبدا— B
 یکسر— I^{۲۲} چو او— IV^{۲۱} نزد— K, I, IV^{۲۰} برده و برده— VI^{۱۹} برده— K, I, IV^{۱۸}
 VI—^{۲۳}

وگر زانکه باشد بروم‌اندرون * کسی اورا نیاید که گیرد زبون

- 1750 بفالشی بد آمد هم‌انگاه گفت
ز اخترشناسان بسی² پیش خواند
ستاره‌شمر زان غمی گشت سخت
ز⁵ اخترشناسان بپرسید⁶ و⁷ گفت
هم‌اکنون ببرم⁸ سرانتان⁹ ز تن
1755 ستاره‌شمر چون برآشفست شاه
تو بر اختر شیر زادی نخست
سر کودک مرده بینی چو شیر
پرآشوب گردد زمین چند گاه
ستاره‌شمر بیش ازین هرک¹⁶ بود
1760 سکندر چو بشنید زان شد غمی
چنین گفت کز مرگ خود چاره نیست
مرا²¹ بیش ازین زندگانی نبود
- که این بیچه¹ در خاک باید نهفت
وزان کودک مرده⁸ چندی براند
پوشید بر⁴ خسرو نیک‌بخت
که گر هیچ ماند سخن در نهفت
نیابید جز¹⁰ کام شیران کفن
بدو¹¹ گفت کای نامور پیشگاه¹²
بر موبدان و ردان شد درست
بگردد سر پادشاهیت زیر¹³
چنین تا نشینند¹⁴ یکی پیشگاه¹⁵
همی¹⁷ گفت و آنرا نشانه¹⁸ نمود
برای و بمغزش درآمد¹⁹ کمی
مرا دل پر²⁰ اندیشه زین باره نیست
زمانه نکاهد نخواهد²² فزود

۴۴

- بمابل همان روز شد دردمند
دبیر جهان‌دیده را پیش خواند
1765 بمادر یکی نامه فرمود و²⁴ گفت
- بدانست کامد بتنگی گزند²³
هرانچش بدل بود با او براند
که آگاهی مرگ نتوان نهفت

¹ K, I- خورد- IV, VI³ و استحضار المنجمین B- کسی- I, IV² تخمه- I¹
I-⁵ فَأُظْلِمَتِ الدُّنْيَا فِي عِيُونِهِمْ لَمَّا فَهَمُوا وَ كَتَمُوا الاسكندر ما علموه- B بترسید
و- I, VI⁷ فَأَوْعَدَهُمْ وَ هَدَدَهُمْ B- ازان پس بپرسید شه باز- VI بجوشید- IV پوشید- I⁶
نامدار- VI¹² چنین- VI¹¹ نباشد جزاز- I, IV¹⁰ سرترا- II⁹ ببرم همانکه- VI⁸
پادشاه- K¹⁵ بیاید- VI¹⁴ پادشاهی [پادشاه- K] دلیر [بزیر- I] K, I, IV-¹³ سپاه
K, I, IV, VI-¹⁸ همین- K¹⁷ و اتفقت كلمة سائر المنجمین علی ذلك- B هرچ- II¹⁶
ترا- K²¹ در دل- VI در IV بر دل- I ز- K²⁰ مغز اندرآمد- K, I, IV¹⁹ نشانها
و- I²⁴ و- VI²³ ب. стоит после б. 1760. نه هرگز- K, I, IV²²

سپاه آید³ از هر سوی هم‌چنین
اگر کین بسیج⁴ نباشد شگفت
نباید که از باد یابد زیان⁵
ببخش و بسور و برای و بخوان⁷
بیاری و آغاز کن دفتری
کزیشان جهان یافتی رایگان
کسی را بخوان بر¹⁰ جهان نیز شاه
چو خواهی که لشکر نیاید بروم¹²
باندیشه و رای دیگر شتافت
کسی را¹⁴ کش از مردمی بود¹⁵ بهر
بجای¹⁶ سزوار بنشاندند
فروزی نجویید ز¹⁸ دهر اندکی
ملوک طوایف نهادند نام¹⁹
مهرانرا²¹ بدیدار خود²² شاد دید
بدو²⁴ ماند²⁵ هر کس که دیدش²⁶ عجب
چو مردم بر و کتف و چون گاو دُم²⁸
سزد گر نباشد³⁰ ازان زن³¹ نژاد
بدو³³ کرد شاه از شگفتی نگاه

ز ترک و ز هند¹ و ز سقلاب و² چین
بروم آید آنکس که ایران گرفت
هرآنکس که هست از نژاد کین
بزرگان و⁶ آزادگانرا بخوان 1735
سزوار هر مهتری کشوری
بنام بزرگان و⁸ آزادگان
یکی را میده بر دگر⁹ دستگاه
سپر کن کینرا همه پیش بوم¹¹
سکندر چو پاسخ بران‌گونه یافت 1740
بزرگان و آزادگانرا ز دهر¹³
بفرمود تا پیش او خواندند
یکی عهد بنوشت تا¹⁷ هر یکی
بران نامداران جوینده‌کام
همان شب²⁰ سکندر بمایل رسید 1745
یکی کودکی آمد زنی را²³ بشنب
سرش چون سر شیر و بر پای سُم²⁷
بمرد از²⁹ شگفتی هم‌انگه که زاد
بمردند هم‌در زمان نزد³² شاه

1 VI-доб.: 5 اگر بشنود این VI-4 سپاه تو I-3 و оп. 2 ز هند و ز ترک K-1

چو این نامه بر تو بخواند دبیر * بپین و نکو سربسر یاد گیر
VI-8 (см. б. 1741). و оп. 8 ببخشش نشین و بیاری خوان VI-7 و оп. 6

شهر VI-13 آباد ماندت بوم VI-12 روم VI-11 در K, IV-10 یکی VI-9
ب K-18 با K, IV-17 بجایی IV-16 که بود از بزرگیش VI-15 هرآنکس IV-14
VI-19 доб.:

بهر سو که بود از نژاد کین * یکی بهرۀ نیک داد از جهان
ازو I, IV-24 کزو K, VI-24 کسی را VI-23 او IV-22 جهانرا VI-21 چون VI-20
بر پای سُم VI-28 چو گاو دم VI-27 بد در VI دید آن K, IV-26 مانده K-25
پیش VI-32 ازان زن نباشد VI-31 نگیرند I, IV-30 نکیرد K-30 نمود آن K-29
33 درو VI-33

- که^۱ لشکر کشد جنگرا^۲ سوی روم
 ۱۷۲۰ چو مغز^۴ اندرین کار^۵ خودکامه کرد
 هرانکس کجا بد^۸ ز تخم کیان
 همه روی را^۹ سوی درگه کنند^{۱۰}
 چو این نامه^{۱۱} بردند نزد حکیم
 هم اندر زمان پاسخ نامه کرد
 ۱۷۲۵ که آن نامه شاه گیهان^{۱۵} رسید
 ازان بد که کردی^{۱۷} میندیش نیز
 بپرهیز و جانرا^{۱۸} بیمزدان سپار^{۱۹}
 همه مرگراییم تا زنده ایم^{۲۱}
 نه هر^{۲۳} کس که شد پادشاهی ببرد^{۲۴}
 ۱۷۳۰ بپرهیز و خون بزرگان مریز
 و دیگر که چون اندر ایران^{۲۷} سپاه
- نهد پی بران خاک آباد بوم^۳
 هم انگه سطالیس را^۶ نامه کرد^۷
 بفرمودشان تا بپندد میان
 ز بدها گمانیش کوته کنند^{۱۰}
 دل ارسطالیس شد بدو^{۱۲} نیم^{۱۳}
 ز مژگان تو گفתי^{۱۴} سر خامه کرد
 ز بدکام دستش^{۱۶} بپاید کشید
 از اندیشه درویش را بخش چیز
 بگیتی جز از^{۲۰} تخم نیکی مکار
 بمیچارگی در سر افکنده ایم^{۲۲}
 برفت و^{۲۵} بزرگی کس را^{۲۶} سپرد
 که نفرین بود بر تو تا رستخیز
 نباشد همان شاه^{۲۸} در پیشگاه

۱ VI — چو ۲ VI — گنجرا ۳ VI — доб.:

کند پیش مرگ از جهان ناپدید * مگر کش خود آن ره نیاید برید
 ۴ IV — رای ۵ IV — جان ۶ K — مر اسطاطالیس را ۷ VI — доб.:

بزد حکیمش — VI سوی ارسطالیس یک — IV
 که رای آنچنان دیدم اندر جهان * که یک تن نهانم ز تخم مهان
 کنون هفت کشور بگشتم تمام * بسوی سرور انرا کشیدم بدام
 بر آنم کجا مرگ نزدیک شد * چو مرگ آمدم روز تاریک شد
 ۸ K, I, IV — بود او ۹ K, I, IV — ها ۱۰ IV — کنید VI — 66. 1721, 1722 оп. ۱۱ K, I, IV —
 ۱۲ I, IV — بر دو ۱۳ VI — چو نامه بد

چو نامه بنزدیک دانا رسید * بکردار آتش دلش بردمید
 ۱۴ VI — گفתי ۱۵ K, I, IV, VI — دستت ۱۶ I, IV — گیتی ۱۷ VI — مژگانش خون بر ۱۸ K, I, IV, VI — تنرا ۱۹ VI — شمار ۲۰ VI — بجز ۲۱ VI — زاده ایم ۲۲ K, I, IV, VI — دل [تن — VI] بدو داده ایم ۲۳ K — هر آذ ۲۴ K — نبرد VI — او ۲۵ I, IV — پادشا شد نمرد
 دگر گر — VI ۲۷ چو رفت او جهان دیگری را — VI ۲۸ برفت — I, IV ۲۹ چو شهرها نمینند — VI ۲۸ ز ایران بیاید

چو فرمان دهد نامبردار شاه
سکندر بدان گوشور گفت³ رو
بشد گوش‌بستر⁵ هم‌اندر زمان
گذشتند⁹ بر آب هفتاد¹⁰ مرد
همه جامه‌هاشان ز خَرّ و حریر
ازو¹¹ هرک پیری بُد و¹² نام داشت
کسی کو جوان بود تاجی¹⁵ بدست
برفتند و بردند پیشش نماز
ببود آن شب و گاه بانگ خروسی
وزانجایگه سوی بابل کشید

1710
1715

روم من بران شارسستان بی¹ سپاه²
بیاور کسی تا چه بینیم⁴ نو
ازان⁶ شارسستان برد⁷ مردم دمان⁸
خوردیافته مردم سال‌خورد
ازو چند برنا بُد و چند پیر
پر از دَرّ زرّین¹³ یکی جام¹⁴ داشت
بر قیصر آمد سر افکنده پست¹⁶
بگفتند با او زمانی دراز¹⁷
ز درگاه برخاست آوای کوسی
زمین گشت¹⁸ از لشکرش ناپدید

۴۳

بدانست کش مرگ نزدیک شد
بران¹⁹ بودش اندیشه کاذب²⁰ جهان
بروبر همی روز تاریک شد
نماند کسی²¹ از نژاد مهران²²

¹ K, I — با: ² VI — доб.:

بگویم بدان مردم شهر من * چنین تا بیاید برون انجمن
نزد⁷ VI — بدان⁶ VI — بسترافکن⁵ VI — بینم⁴ VI — مرد گفتا که³ VI —
ز پیران¹² VI — ازان¹¹ K — ثمنون¹⁰ B — هشتاد⁹ VI — بیاورد⁸ K — زمان⁷ K —
جامی¹⁵ VI — شاخی¹⁴ I — یکی جام زرّین¹³ VI — هرانکس که او
دوب¹⁷ VI — گرفتشی نشست¹⁶ VI — و مع کلّ شباب تاج من الذهب¹⁵ B —

که نزدیک ما گنج کیخسروست * سزاوار تو شهریار نوست
سکندر پیامد هم‌اندر شتاب * سوی شهر ایران و بگذاشت آب
بدید آن همه شهر و بازار و رود * بدان خانه گنج شد همچو دود
همه گنج بد تاج وز تخت زر * همان افسر و یارها و کمر
کس اندازه آن نیارست کرد * که از دیدنش خیره شد چشم مرد
همه پاک برداشت و آمد دمان * بلشکرگه خویشتن شد دمان
که زنده²² VI — نماندست کسی²¹ K — اندر²⁰ VI — هم آن¹⁹ VI — گشته¹⁸ K —

دوب¹⁷ VI — بود آشکار و نهان

کسی کو نژاد کیان داشتی * وگر فرّ و برز مهران داشتی

وزو خیره شد مرد باریکس-سج
یکی ژرف دریا بد آن¹ روی² کوه
که دریا و هامون بدیدند⁴ راه
جهان آفرین را همی خواندند
سپهر را نمد خوردنی⁷ جز شکار
پر از موی با گوشه‌های بزرگ
دو گوشش بکردار⁹ دو گوش پیل
ببردند پیش سکندر کشان
برو بر همی¹² نام. یزدان بخواند
ز دریا چه یابی¹³ و کام تو چیست
همان¹⁵ گوش‌بستر¹⁶ نهادند نام
کزان سوی می‌برزند¹⁸ آفتاب¹⁹
همیشه بدی²¹ در جهان نامدار²³
که گویی نه از خاک دارد²³ سرشت
مگر پوشش از ماهی و²⁶ استخوان
نگاریده روشن‌تر از آفتاب
بزرگی و مردی و فرهنگ²⁹ اوی
نه‌بینی بشهراندرون گرد و خاک
ندارند چیزی جزین³² پرورش

گذشتند بر کوه خارا برنچ
ز رفتن چو گشتند یکسر ستوه
پدید آمد و شاد شد زان³ سپاه
سوی ژرف دریا همی⁵ راندند
دد و دام بد⁶ هر سوی بی شمار
پدید آمد از دور مردی⁸ سترگ
تنش زیر موی اندرون همچو نیل
چو دیدند گردن‌کشان¹⁰ زان نشان
سکندر نگه کرد زو¹¹ خیره ماند
چه مردی بدو گفت نام تو چیست
بدو¹⁴ گفت شاها مرا باب و مام
بپرسید کان چیست بمیان¹⁷ آب
ازان‌پس چنین گفت کای²⁰ شهریار
یکی شارستانست این چون بهشت
نه‌بینی بدواندر²⁴ ایوان و خان²⁵
بر ایوانها²⁷ چهر²⁸ افراسیاب
همان چهر کی‌خسرو جنگجوی
بران³⁰ استخوان‌بر³¹ نگاریده پای
ز ماهی بود مردمان را خورش

سبک - VI⁵ ندیدند - VI⁴ زو - VI³ از انسوی - VI بران برز - K² از - JI¹
I¹⁰ گوش از بر او چو - VI پمالای - K, I, IV⁹ مرد - IV, VI⁸ راه‌بر - JI⁷ بر - VI⁶
VI¹⁶ چنین - I¹⁵ چنین - K¹⁴ جویی - VI¹³ بسی - VI¹² و - VI¹¹ گردان کسی
سو بر آید - K, VI¹⁸ گفتا چه خیزان چو - VI چیست زان سوی - K¹⁷ ز بن بستر افکن
K²⁰ ما هذا الذی نری فی وسط البحر - B; JI¹⁹ سو - همی برزند - IV همی
VI²² شهریار - I²¹ بمان - VI بزی - K, IV²¹ چنین داد پاسخ که ای - I, IV, VI
خوان - K, VI²⁵ نپندد درو کس ز - VI²⁴ که از خاک گویی ندارد - VI²³ یادگار
طعامهم من السمک - B مگر باشدش پوشش از - VI او همه [بود - IV] - K, IV²⁶
I³⁰ آهنگ - K, I, IV, VI²⁹ جنگ - K, I²⁸ او - K²⁷ و آبیتهم من عظام السمک
دگر - VI³² ها - K, VI³¹ بمانی - IV

- 1670 بسی¹ هدیها کز یمن برگزید
ده اشتر² ز بُرد یمن بار کرد
دگر ده شتر بار کرد³ از درم
دگر سلّه⁴ زعفران بد هزار⁵
زبرجد یکی جام بودش بگنج
1675 یکی جام دیگر بدش لاژورد
ز یاقوت سرخ از برش ده⁶ نگین
بپیشی سراپرده شهریار
سکندر پیرسید و بنواختشان⁷
برو آفرین کرد⁸ شاه یمن
1680 بتو شادم ار باشی⁹ ایدر دو ماه
سکندر برو آفرین کرد و گفت
بشبگیر شاه یمن باز گشت

۴۲

- ز گرد سپه شد هوا ناپدید
ندیدند زیشان کس آرامگاه
23 دیدار دیده سرش ناپدید¹
بکیوان تو گفתי که نزدیک بود²
فروماند از راه³ شاه و سپاه
سکندر سپهرا ببا⁴ کشید
همی راند یک ماه خود با سپاه
1685 بدین گونه تا سوی کوهی رسید
بسربر یکی ابر تاریک بود⁵
بجایی⁶ بروبر ندیدند راه

کرد اشتر دهی—VI⁴ ز بهر سکندر—VI³ و—II² چنان—II, K, I, IV¹
I, IV—⁹ دینار—K⁸ سلّه زعفران بود چندی بهار—VI⁷ پیلّه—IV⁶ دژم—VI⁵
نشانده درو—VI¹³ هشتاد—I, IV¹² هم از در و یاقوت—VI¹¹ همه—K¹⁰ دینار وز
VI¹⁸ با—II¹⁷ خواند—K, I¹⁶ ختشی—I, IV, VI¹⁵ ز دیبای پرمایه پانصد—VI¹⁴
K, I, IV, VI—²² جهان پر ز—K, I, IV, VI²¹ رنج—VI²⁰ بیاساید—K, I¹⁹ باشد
از ابر—VI²⁵ 66. 1684, 1685. VI—سرش را ندید—K²⁴ که—K²³ سپه سوی بابل
کار—K, I, IV, VI²⁸ ز جایی—VI²⁷ تر—VI²⁶ سپه سرش تاریک تر

ندانیسم چیزى که آید بکار
کزین بگذری باد مازد بدست
ز حلوان سوی سجد شد با سپاه
همان جنگرا یاور آمد ز² هند
بخون ریختن دستها⁴ شسته بود
خروش آمد و ناله کژنای
سوارى سرافراز⁶ با رای⁷ و کام
ز مین شد ز⁸ افگنده برسان کوه
سکندر سپاه از پس اندر¹⁰ براند
همان تاج زرین و شمشیر و¹² گنج¹³
برفتند گریان بنزدیک شاه
مشور این بر و بوم و بر بد¹⁵ مکوش¹⁶
خنک آنک گیتی بمد نسرود
بران خستگان¹⁸ هیچ ننمود چهر
زن و کودک خرد و¹⁹ برنا و پیر
همه²¹ روی گیتی²² ز دشمن بشت
جهاندار و²⁵ با نامدار انجمن
بیامد بر²⁶ شهریار²⁷ جهان

بدو گفت کوینده کای شهریار
برین مرز¹ درویشی و رنج هست
چو گفتار گوینده بشنید شاه
پذیره شدندش سواران سجد
هرانکس که از فور³ دلخسته بود
بمردند پیلان و هندی درای
سر سندیان بود بنده⁵ نام
یکی رزمشان کرده شد همگروه
شب آمد بران دشت⁹ سندی نماد
بدست آمدش پیل هشتاد¹¹ و پنج
زن و کودک و پیر مردان بره
که ای شاه بیدار با رای و هوش¹⁴
که فرجام هم روز تو¹⁷ بگذرد
سکندر بریشان نیاورد مهر
گرفتند زیشان فراوان اسپر
سوی نیمروز آمد از²⁰ راه بشت
وزانجایگه شد²³ بسوی²⁴ یمن
چو بشنید شاه یمن با مهران

1655

1660

1665

VI- چنگها- I, IV-⁴ خون- JI-³ نامداران- K-² درینجای- VI- شهر- I, IV-¹
گشت از- VI-⁸ نام- K, I, IV-⁷ و K-دوب-⁶ بنده- B- بندام- JI-⁵ بخون جگر چهرها
و شمشیر و هرگونه- VI-¹² هفتاد- VI-¹¹ سپهرا چو آتش- VI-¹⁰ جنگ- VI-⁹
VI-دوب-¹³:

بدان بوم و بر آتش اندر فگند * نماد اندر آن شهر کاخی بلند
مشو- K-¹⁶ مسوزان دل ما و بدرا- VI-¹⁵ باز آر هشی [هوش- VI-] K, I, IV, VI-¹⁴
مسوز این [آن- I] بر و بوم و کودک مکش- I, IV- این چنین تیز و کودک مکش
و- I, IV, VI-¹⁹ جنگیان- JI-¹⁸ که هم روز تو بیگمان- VI- روز تو هم- K-¹⁷
I, IV, VI-²³ کشور او خود- K-²² همی- I, VI-²¹ بنیم روز آمد سوی- VI-²⁰
سوی- K-²⁶ جهانگیر- K, I, IV, VI-²⁵ بشهر- K, I, IV, VI-²⁴ وزانجا بیامد [بشد تا- I]
بنزدیک شاه- VI-²⁷

بگفت آنچ آمد ز بازار¹ خویش
همه بر نهادهد سر بر زمین
پایاده بیامد غریوان بر راه
مران پیش فغفور زین در سخن
بآرام بنشست بر تخت⁴ شاه
که با تو روان مسیحست⁵ جفت
که نزدیک ما یافتی آبروی
وگر جای⁷ دیگر خرامی رواست⁸
بتندی¹⁰ نشاید کشیدن بر راه
بفغفور پیغام قیصر بداد¹¹

چو دستور با لشکر آمدش پیش
سپاهش برو² خواندند آفرین
بدانست چینی که او هست³ شاه
سکندر بدو گفت پوزش مکن
1640 بیود آن شب و بامداد پگاه
فرستاده را چیز بخشید و گفت
برو پیش فغفور چینی بگوی
گر ایدر بهاشی همی⁶ چین تراست
بیاسایم⁹ ایدر که چندین سپاه
1645 [فرستاده برگشت و آمد چو باد

۴۱

پس آنکه بچشمید و لشکر براند¹³
بیایبان گرفتند و راه دراز
یکی مایه ور باره و¹⁵ شهر دید
کسی کشی ز نام و خرد¹⁷ بود بهر
ز حلوان سران تا در شهریار
که ایدر چه بینید¹⁸ چیزی شگفت

بدانچایگه¹² شاه ماهی بماند
ازان سبز دریا چو گشتند باز
چو منزل بمنزل بحلوان¹⁴ رسید
پیش آمدنش بزرگان¹⁶ شهر
1650 برفتند با هدیه و با نثار
سکندر سبک پرسش اندر گرفت

بر تخت بنشست - I⁴ است - I, IV³ همه - VI² بزرگان بیدار و پیوند - K¹
I - جای - IV⁷ همه - K, I, IV⁶ سپهر بلندست - IV مسیحاست - K, I⁵
VI - بمесто б.: وگر چند باشم بر تو سزااست
ابا شهر و بومت مرا کار نیست * بمردی ترا در جهان یار نیست
بخوردنت مهمانی و کار بود * خردمندیت مهر ما برفزود
در آنچایگه - VI¹² JL, K, I, VI - б. оп.¹¹ بتیزی - K, I, IV, VI¹⁰ برآسایم - IV⁹
جغوان - K¹⁴ ثم أقام الاسکندر فی ذلک الموضع شهرا من الزمان - JL, K, I - б. оп.¹³
باره و - K, I, IV, VI¹⁵ جغوان - B چغوان - T موقان - VI حغوان - IV خغوان - I
یابیم - VI¹⁸ کسی را که از مردمی - VI¹⁷ آمدش نامداران - K¹⁶ مایه ور

- سکندر برخ رنگ تشویر خورد¹ بدل گفت ازین پس کس اندر جهان
 1620 ز ایوان پیامد بجای نشست
 سرافراز فغفور بگشاد گنج
 نخستین بفرمود پنجاه تاج
 ز سیمین و زرینه اشتر هزار
 1625 ز دیمای چینی و خز و حریر
 هزار اشتر بارکش بار کرد
 ز سنجاب و قاقم ز موی سمور
 بیاورد زین هر یکی ده⁸ هزار
 گرانمایه صد زین سیمین¹¹ ستام
 1630 ببردند سیصد شتر سرخ موی
 یکی مرد با سنگ و¹⁵ شیرین سخن
 بفرمود تا با درود و¹⁶ خرام¹⁷
 که یک چند باشد²¹ بنزدیک چین
 فرستاده شد با سکندر براه
 1635 چو ملّاح روی سکندر بدید
- ز گفتار او بر جگر تیر خورد¹
 نه بیند مرا رفته جایی نهان
 میان از پی² باز گشتن بیست
 ز بخشش پیامد بدلش ایچ³ رنج
 بگوهر بیباکنده ده⁴ تخت عاج
 بفرمود تا بر نهادند بار
 ز کافور وز مشک و بوی⁵ و عبیر
 تن آسان شد آنکو درم خوار⁶ کرد
 ز گستر دنیها و جام بلور⁷
 خردمند⁹ گنجور بر بست¹⁰ بار
 ز زرینه پنجاه بردند نام¹²
 طرایف¹³ بدو دار¹⁴ چینی بدوی
 گزین کرد زان چینیان کهن
 بیایند¹⁸ بر شاه و آرد¹⁹ پیام²⁰
 برو نامداران کنند آفرین
 گمانی که بردی که اویست²² شاه
 سمک زورقی²³ بادبان برکشید²⁴

عشرة تخوت - B دو - I, IV -⁴ بدل برش - K, I, IV, VI -³ پس - K -² یافت - K, I -¹
 و. الكافور و. المسک و - B مشک و عود - VI و عود و ز مشک و - I عود و مشک - K, IV -⁵
 هم از کردنیها و از موی دور - L, VI -⁷ ازان صد شتر بار دینار - VI -⁶ العبیر
 - K, I, IV -¹⁰ و. - K -⁹ دو - K, I, IV -⁸ همان نافه مشک و کیمال دور - K [چرم گور - VI]
 ز سیمین نزدیک پنجاه جام - VI -¹² اسپ زرین - L, VI -¹¹ بر ساخت - VI بر [در - K] تخت
 - VI کان پیر آرد - K -¹⁶ و. - K, I, IV -¹⁵ نگاریده - VI بار - IV -¹⁴ طرایف - I, IV, VI -¹³
 خرام - K, I, IV, VI -²⁰ او با - VI -¹⁹ بیارد - K -¹⁸ پیام - K, I, IV, VI -¹⁷ تا او برد آن
 K -²³ گمانی نبرد او که او هست - VI گمانی همی برد کو هست - IV -²² آید - VI -²¹
 پیامد چو - VI -²⁴ بادر الملّاح فحمله فی مرکب و عیر به - B زورق و - I, IV رومی
 : VI -²⁴ dob. : VI -²³ обратный порядок мисра; VI -²² آید - VI -²¹
 سمک رفت بر کشتی و بادبان * پیامد سکندر بدریا دمان

1605 بپرسید زو گفت¹ شب چون بدی
 ازان پس بفرمود تا⁴ شد دبیر
 مران⁵ نامه را زود⁶ پاسخ نوشت
 نخست آفرین کرد بر دادگر
 خداوند فرهنگ¹⁰ و پرهیز¹¹ و دین
 رسید این فرستاده¹² چربگوی
 سخنهاي شاهان همه¹³ خواندم¹⁴
 ز دارای داراب¹⁴ و فرریان¹⁵ و فور
 که پیروز گشتی¹⁸ بریشان همه
 1610 تو داد²¹ خداوند خورشید و ماه
 چو بر مهتری²⁵ بگذرد روزگار
 چو فرجامشان روز رزم تو بود
 تو زیشان²⁸ مکن کشتی²⁹ و برتری
 بجا شد فریدون و ضحاک³⁰ و جم
 1615 من از تو نترسم نه جنگ آورم
 که خون ریختن نیست آیین ما³⁴
 بخوانی مرا بر³⁵ تو باشد³⁶ شکست
 فزون زان فرستم که داری منشی

1 K, 5 بفرمود تا پیش او - VI 4. 2 K, 6. 3 VI. 4 K, 5 گنگون - II 2. 5 K, 6. 6 K, 7. 7 K, 8. 8 K, 9. 9 K, 10. 10 K, 11. 11 K, 12. 12 K, 13. 13 K, 14. 14 K, 15. 15 K, 16. 16 K, 17. 17 K, 18. 18 K, 19. 19 K, 20. 20 K, 21. 21 K, 22. 22 K, 23. 23 K, 24. 24 K, 25. 25 K, 26. 26 K, 27. 27 K, 28. 28 K, 29. 29 K, 30. 30 K, 31. 31 K, 32. 32 K, 33. 33 K, 34. 34 K, 35. 35 K, 36. 36 K, 37. 37 K, 38. 38 K, 39. 39 K, 40. 40 K, 41. 41 K, 42. 42 K, 43. 43 K, 44. 44 K, 45. 45 K, 46. 46 K, 47. 47 K, 48. 48 K, 49. 49 K, 50. 50 K, 51. 51 K, 52. 52 K, 53. 53 K, 54. 54 K, 55. 55 K, 56. 56 K, 57. 57 K, 58. 58 K, 59. 59 K, 60. 60 K, 61. 61 K, 62. 62 K, 63. 63 K, 64. 64 K, 65. 65 K, 66. 66 K, 67. 67 K, 68. 68 K, 69. 69 K, 70. 70 K, 71. 71 K, 72. 72 K, 73. 73 K, 74. 74 K, 75. 75 K, 76. 76 K, 77. 77 K, 78. 78 K, 79. 79 K, 80. 80 K, 81. 81 K, 82. 82 K, 83. 83 K, 84. 84 K, 85. 85 K, 86. 86 K, 87. 87 K, 88. 88 K, 89. 89 K, 90. 90 K, 91. 91 K, 92. 92 K, 93. 93 K, 94. 94 K, 95. 95 K, 96. 96 K, 97. 97 K, 98. 98 K, 99. 99 K, 100. 100 K, 101. 101 K, 102. 102 K, 103. 103 K, 104. 104 K, 105. 105 K, 106. 106 K, 107. 107 K, 108. 108 K, 109. 109 K, 110. 110 K, 111. 111 K, 112. 112 K, 113. 113 K, 114. 114 K, 115. 115 K, 116. 116 K, 117. 117 K, 118. 118 K, 119. 119 K, 120. 120 K, 121. 121 K, 122. 122 K, 123. 123 K, 124. 124 K, 125. 125 K, 126. 126 K, 127. 127 K, 128. 128 K, 129. 129 K, 130. 130 K, 131. 131 K, 132. 132 K, 133. 133 K, 134. 134 K, 135. 135 K, 136. 136 K, 137. 137 K, 138. 138 K, 139. 139 K, 140. 140 K, 141. 141 K, 142. 142 K, 143. 143 K, 144. 144 K, 145. 145 K, 146. 146 K, 147. 147 K, 148. 148 K, 149. 149 K, 150. 150 K, 151. 151 K, 152. 152 K, 153. 153 K, 154. 154 K, 155. 155 K, 156. 156 K, 157. 157 K, 158. 158 K, 159. 159 K, 160. 160 K, 161. 161 K, 162. 162 K, 163. 163 K, 164. 164 K, 165. 165 K, 166. 166 K, 167. 167 K, 168. 168 K, 169. 169 K, 170. 170 K, 171. 171 K, 172. 172 K, 173. 173 K, 174. 174 K, 175. 175 K, 176. 176 K, 177. 177 K, 178. 178 K, 179. 179 K, 180. 180 K, 181. 181 K, 182. 182 K, 183. 183 K, 184. 184 K, 185. 185 K, 186. 186 K, 187. 187 K, 188. 188 K, 189. 189 K, 190. 190 K, 191. 191 K, 192. 192 K, 193. 193 K, 194. 194 K, 195. 195 K, 196. 196 K, 197. 197 K, 198. 198 K, 199. 199 K, 200. 200 K, 201. 201 K, 202. 202 K, 203. 203 K, 204. 204 K, 205. 205 K, 206. 206 K, 207. 207 K, 208. 208 K, 209. 209 K, 210. 210 K, 211. 211 K, 212. 212 K, 213. 213 K, 214. 214 K, 215. 215 K, 216. 216 K, 217. 217 K, 218. 218 K, 219. 219 K, 220. 220 K, 221. 221 K, 222. 222 K, 223. 223 K, 224. 224 K, 225. 225 K, 226. 226 K, 227. 227 K, 228. 228 K, 229. 229 K, 230. 230 K, 231. 231 K, 232. 232 K, 233. 233 K, 234. 234 K, 235. 235 K, 236. 236 K, 237. 237 K, 238. 238 K, 239. 239 K, 240. 240 K, 241. 241 K, 242. 242 K, 243. 243 K, 244. 244 K, 245. 245 K, 246. 246 K, 247. 247 K, 248. 248 K, 249. 249 K, 250. 250 K, 251. 251 K, 252. 252 K, 253. 253 K, 254. 254 K, 255. 255 K, 256. 256 K, 257. 257 K, 258. 258 K, 259. 259 K, 260. 260 K, 261. 261 K, 262. 262 K, 263. 263 K, 264. 264 K, 265. 265 K, 266. 266 K, 267. 267 K, 268. 268 K, 269. 269 K, 270. 270 K, 271. 271 K, 272. 272 K, 273. 273 K, 274. 274 K, 275. 275 K, 276. 276 K, 277. 277 K, 278. 278 K, 279. 279 K, 280. 280 K, 281. 281 K, 282. 282 K, 283. 283 K, 284. 284 K, 285. 285 K, 286. 286 K, 287. 287 K, 288. 288 K, 289. 289 K, 290. 290 K, 291. 291 K, 292. 292 K, 293. 293 K, 294. 294 K, 295. 295 K, 296. 296 K, 297. 297 K, 298. 298 K, 299. 299 K, 300. 300 K, 301. 301 K, 302. 302 K, 303. 303 K, 304. 304 K, 305. 305 K, 306. 306 K, 307. 307 K, 308. 308 K, 309. 309 K, 310. 310 K, 311. 311 K, 312. 312 K, 313. 313 K, 314. 314 K, 315. 315 K, 316. 316 K, 317. 317 K, 318. 318 K, 319. 319 K, 320. 320 K, 321. 321 K, 322. 322 K, 323. 323 K, 324. 324 K, 325. 325 K, 326. 326 K, 327. 327 K, 328. 328 K, 329. 329 K, 330. 330 K, 331. 331 K, 332. 332 K, 333. 333 K, 334. 334 K, 335. 335 K, 336. 336 K, 337. 337 K, 338. 338 K, 339. 339 K, 340. 340 K, 341. 341 K, 342. 342 K, 343. 343 K, 344. 344 K, 345. 345 K, 346. 346 K, 347. 347 K, 348. 348 K, 349. 349 K, 350. 350 K, 351. 351 K, 352. 352 K, 353. 353 K, 354. 354 K, 355. 355 K, 356. 356 K, 357. 357 K, 358. 358 K, 359. 359 K, 360. 360 K, 361. 361 K, 362. 362 K, 363. 363 K, 364. 364 K, 365. 365 K, 366. 366 K, 367. 367 K, 368. 368 K, 369. 369 K, 370. 370 K, 371. 371 K, 372. 372 K, 373. 373 K, 374. 374 K, 375. 375 K, 376. 376 K, 377. 377 K, 378. 378 K, 379. 379 K, 380. 380 K, 381. 381 K, 382. 382 K, 383. 383 K, 384. 384 K, 385. 385 K, 386. 386 K, 387. 387 K, 388. 388 K, 389. 389 K, 390. 390 K, 391. 391 K, 392. 392 K, 393. 393 K, 394. 394 K, 395. 395 K, 396. 396 K, 397. 397 K, 398. 398 K, 399. 399 K, 400. 400 K, 401. 401 K, 402. 402 K, 403. 403 K, 404. 404 K, 405. 405 K, 406. 406 K, 407. 407 K, 408. 408 K, 409. 409 K, 410. 410 K, 411. 411 K, 412. 412 K, 413. 413 K, 414. 414 K, 415. 415 K, 416. 416 K, 417. 417 K, 418. 418 K, 419. 419 K, 420. 420 K, 421. 421 K, 422. 422 K, 423. 423 K, 424. 424 K, 425. 425 K, 426. 426 K, 427. 427 K, 428. 428 K, 429. 429 K, 430. 430 K, 431. 431 K, 432. 432 K, 433. 433 K, 434. 434 K, 435. 435 K, 436. 436 K, 437. 437 K, 438. 438 K, 439. 439 K, 440. 440 K, 441. 441 K, 442. 442 K, 443. 443 K, 444. 444 K, 445. 445 K, 446. 446 K, 447. 447 K, 448. 448 K, 449. 449 K, 450. 450 K, 451. 451 K, 452. 452 K, 453. 453 K, 454. 454 K, 455. 455 K, 456. 456 K, 457. 457 K, 458. 458 K, 459. 459 K, 460. 460 K, 461. 461 K, 462. 462 K, 463. 463 K, 464. 464 K, 465. 465 K, 466. 466 K, 467. 467 K, 468. 468 K, 469. 469 K, 470. 470 K, 471. 471 K, 472. 472 K, 473. 473 K, 474. 474 K, 475. 475 K, 476. 476 K, 477. 477 K, 478. 478 K, 479. 479 K, 480. 480 K, 481. 481 K, 482. 482 K, 483. 483 K, 484. 484 K, 485. 485 K, 486. 486 K, 487. 487 K, 488. 488 K, 489. 489 K, 490. 490 K, 491. 491 K, 492. 492 K, 493. 493 K, 494. 494 K, 495. 495 K, 496. 496 K, 497. 497 K, 498. 498 K, 499. 499 K, 500. 500 K, 501. 501 K, 502. 502 K, 503. 503 K, 504. 504 K, 505. 505 K, 506. 506 K, 507. 507 K, 508. 508 K, 509. 509 K, 510. 510 K, 511. 511 K, 512. 512 K, 513. 513 K, 514. 514 K, 515. 515 K, 516. 516 K, 517. 517 K, 518. 518 K, 519. 519 K, 520. 520 K, 521. 521 K, 522. 522 K, 523. 523 K, 524. 524 K, 525. 525 K, 526. 526 K, 527. 527 K, 528. 528 K, 529. 529 K, 530. 530 K, 531. 531 K, 532. 532 K, 533. 533 K, 534. 534 K, 535. 535 K, 536. 536 K, 537. 537 K, 538. 538 K, 539. 539 K, 540. 540 K, 541. 541 K, 542. 542 K, 543. 543 K, 544. 544 K, 545. 545 K, 546. 546 K, 547. 547 K, 548. 548 K, 549. 549 K, 550. 550 K, 551. 551 K, 552. 552 K, 553. 553 K, 554. 554 K, 555. 555 K, 556. 556 K, 557. 557 K, 558. 558 K, 559. 559 K, 560. 560 K, 561. 561 K, 562. 562 K, 563. 563 K, 564. 564 K, 565. 565 K, 566. 566 K, 567. 567 K, 568. 568 K, 569. 569 K, 570. 570 K, 571. 571 K, 572. 572 K, 573. 573 K, 574. 574 K, 575. 575 K, 576. 576 K, 577. 577 K, 578. 578 K, 579. 579 K, 580. 580 K, 581. 581 K, 582. 582 K, 583. 583 K, 584. 584 K, 585. 585 K, 586. 586 K, 587. 587 K, 588. 588 K, 589. 589 K, 590. 590 K, 591. 591 K, 592. 592 K, 593. 593 K, 594. 594 K, 595. 595 K, 596. 596 K, 597. 597 K, 598. 598 K, 599. 599 K, 600. 600 K, 601. 601 K, 602. 602 K, 603. 603 K, 604. 604 K, 605. 605 K, 606. 606 K, 607. 607 K, 608. 608 K, 609. 609 K, 610. 610 K, 611. 611 K, 612. 612 K, 613. 613 K, 614. 614 K, 615. 615 K, 616. 616 K, 617. 617 K, 618. 618 K, 619. 619 K, 620. 620 K, 621. 621 K, 622. 622 K, 623. 623 K, 624. 624 K, 625. 625 K, 626. 626 K, 627. 627 K, 628. 628 K, 629. 629 K, 630. 630 K, 631. 631 K, 632. 632 K, 633. 633 K, 634. 634 K, 635. 635 K, 636. 636 K, 637. 637 K, 638. 638 K, 639. 639 K, 640. 640 K, 641. 641 K, 642. 642 K, 643. 643 K, 644. 644 K, 645. 645 K, 646. 646 K, 647. 647 K, 648. 648 K, 649. 649 K, 650. 650 K, 651. 651 K, 652. 652 K, 653. 653 K, 654. 654 K, 655. 655 K, 656. 656 K, 657. 657 K, 658. 658 K, 659. 659 K, 660. 660 K, 661. 661 K, 662. 662 K, 663. 663 K, 664. 664 K, 665. 665 K, 666. 666 K, 667. 667 K, 668. 668 K, 669. 669 K, 670. 670 K, 671. 671 K, 672. 672 K, 673. 673 K, 674. 674 K, 675. 675 K, 676. 676 K, 677. 677 K, 678. 678 K, 679. 679 K, 680. 680 K, 681. 681 K, 682. 682 K, 683. 683 K, 684. 684 K, 685. 685 K, 686. 686 K, 687. 687 K, 688. 688 K, 689. 689 K, 690. 690 K, 691. 691 K, 692. 692 K, 693. 693 K, 694. 694 K, 695. 695 K, 696. 696 K, 697. 697 K, 698. 698 K, 699. 699 K, 700. 700 K, 701. 701 K, 702. 702 K, 703. 703 K, 704. 704 K, 705. 705 K, 706. 706 K, 707. 707 K, 708. 708 K, 709. 709 K, 710. 710 K, 711. 711 K, 712. 712 K, 713. 713 K, 714. 714 K, 715. 715 K, 716. 716 K, 717. 717 K, 718. 718 K, 719. 719 K, 720. 720 K, 721. 721 K, 722. 722 K, 723. 723 K, 724. 724 K, 725. 725 K, 726. 726 K, 727. 727 K, 728. 728 K, 729. 729 K, 730. 730 K, 731. 731 K, 732. 732 K, 733. 733 K, 734. 734 K, 735. 735 K, 736. 736 K, 737. 737 K, 738. 738 K, 739. 739 K, 740. 740 K, 741. 741 K, 742. 742 K, 743. 743 K, 744. 744 K, 745. 745 K, 746. 746 K, 747. 747 K, 748. 748 K, 749. 749 K, 750. 750 K, 751. 751 K, 752. 752 K, 753. 753 K, 754. 754 K, 755. 755 K, 756. 756 K, 757. 757 K, 758. 758 K, 759. 759 K, 760. 760 K, 761. 761 K, 762. 762 K, 763. 763 K, 764. 764 K, 765. 765 K, 766. 766 K, 767. 767 K, 768. 768 K, 769. 769 K, 770. 770 K, 771. 771 K, 772. 772 K, 773. 773 K, 774. 774 K, 775. 775 K, 776. 776 K, 777. 777 K, 778. 778 K, 779. 779 K, 780. 780 K, 781. 781 K, 782. 782 K, 783. 783 K, 784. 784 K, 785. 785 K, 786. 786 K, 787. 787 K, 788. 788 K, 789. 789 K, 790. 790 K, 791. 791 K, 792. 792 K, 793. 793 K, 794. 794 K, 795. 795 K, 796. 796 K, 797. 797 K, 798. 798 K, 799. 799 K, 800. 800 K, 801. 801 K, 802. 802 K, 803. 803 K, 804. 804 K, 805. 805 K, 806. 806 K, 807. 807 K, 808. 808 K, 809. 809 K, 810. 810 K, 811. 811 K, 812. 812 K, 813. 813 K, 814. 814 K, 815. 815 K, 816. 816 K, 817. 817 K, 818. 818 K, 819. 819 K, 820. 820 K, 821. 821 K, 822. 822 K, 823. 823 K, 824. 824 K, 825. 825 K, 826. 826 K, 827. 827 K, 828. 828 K, 829. 829 K, 830. 830 K, 831. 831 K, 832. 832 K, 833. 833 K, 834. 834 K, 835. 835 K, 836. 836 K, 837. 837 K, 838. 838 K, 839. 839 K, 840. 840 K, 841. 841 K, 842. 842 K, 843. 843 K, 844. 844 K, 845. 845 K, 846. 846 K, 847. 847 K, 848. 848 K, 849. 849 K, 850. 850 K, 851. 851 K, 852. 852 K, 853. 853 K, 854. 854 K, 855. 855 K, 856. 856 K, 857. 857 K, 858. 858 K, 859. 859 K, 860. 860 K, 861. 861 K, 862. 862 K, 863. 863 K, 864. 864 K, 865. 865 K, 866. 866 K, 867. 867 K, 868. 868 K, 869. 869 K, 870. 870 K, 871. 871 K, 872. 872 K, 873. 873 K, 874. 874 K, 875. 875 K, 876. 876 K, 877. 877 K, 878. 878 K, 879. 879 K, 880. 880 K, 881. 881 K, 882. 882 K, 883. 883 K, 884. 884 K, 885. 885 K, 886. 886 K, 887. 887 K, 888. 888 K, 889. 889 K, 890. 890 K, 891. 891 K, 892. 892 K, 893. 893 K, 894. 894 K, 895. 895 K, 896. 896 K, 897. 897 K, 898. 898 K, 899. 899 K, 900. 900 K, 901. 901 K, 902. 902 K, 903. 903 K, 904. 904 K, 905. 905 K, 906. 906 K, 907. 907 K, 908. 908 K, 909. 909 K, 910. 910 K, 911. 911 K, 912. 912 K, 913. 913 K, 914. 914 K, 915. 915 K, 916. 916 K, 917. 917 K, 918. 918 K, 919. 919 K, 920. 920 K, 921. 921 K, 922. 922 K, 923. 923 K, 924. 924 K, 925. 925 K, 926. 926 K, 927. 927 K, 928. 928 K, 929. 929 K, 930. 930 K, 931. 931 K, 932. 932 K, 933. 933 K, 934. 934 K, 935. 935 K, 936. 936 K, 937. 937 K, 938. 938 K, 939. 939 K, 940. 940 K, 941. 941 K, 942. 942 K, 943. 943 K, 944. 944 K, 945. 945 K, 946. 946 K, 947. 947 K, 948. 948 K, 949. 949 K, 950. 950 K, 951. 951 K, 952. 952 K, 953. 953 K, 954. 954 K, 955. 955 K, 956. 956 K, 957. 957 K, 958. 958 K, 959. 959 K, 960. 960 K, 961. 961 K, 962. 962 K, 963. 963 K, 964. 964 K, 965. 965 K, 966. 966 K, 967. 967 K, 968. 968 K, 969. 969 K, 970. 970 K, 971. 971 K, 972. 972 K, 973. 973 K, 974. 974 K, 975. 975 K, 976. 976 K, 977. 977 K, 978. 978 K, 979. 979 K, 980. 980 K, 981. 981 K, 982. 982 K, 983. 983 K, 984. 984 K, 985. 985 K, 986. 986 K, 987. 987 K, 988. 988 K, 989. 989 K, 990. 990 K, 991. 991 K, 992. 992 K, 993. 993 K, 994. 994 K, 995. 995 K, 996. 996 K, 997. 997 K, 998. 998 K, 999. 999 K, 1000. 1000 K, 1001. 1001 K, 1002. 1002 K, 1003. 1003 K, 1004. 1004 K, 1005. 1005 K, 1006. 1006 K, 1007. 1007 K, 1008. 1008 K, 1009. 1009 K, 1010. 1010 K, 1011. 1011 K, 1012. 1012 K, 1013. 1013 K, 1014. 1014 K, 1015. 1015 K, 1016. 1016 K, 1017. 1017 K, 1018. 1018 K, 1019. 1019 K, 1020. 1020 K, 1021. 1021 K, 1022. 1022 K, 1023. 1023 K, 1024. 1024 K, 1025. 1025 K, 1026. 1026 K, 1027. 1027 K, 1028. 1028 K, 1029. 1029 K, 1030. 1030 K, 1031. 1031 K, 1032. 1032 K, 1033. 1033 K, 1034. 1034 K, 1035. 1035 K, 1036. 1036 K, 1037. 1037 K, 1038. 1038 K, 1039. 1039 K, 1040. 1040 K, 1041. 1041 K, 1042. 1042 K, 1043. 1043 K, 1044. 1044 K, 1045. 1045 K, 1046. 1046 K, 1047. 1047 K, 1048. 1048 K, 1049. 1049 K, 1050. 1050 K, 1051. 1051 K, 1052. 1052 K, 1053. 1053 K, 1054. 1054 K, 1055. 1055 K, 1056. 1056 K, 1057. 1057 K, 1058. 1058 K, 1059. 1059 K, 1060. 1060 K, 1061. 1061 K, 1062. 1062 K, 1063. 1063 K, 1064. 1064 K, 1065. 1065 K, 1066. 1066 K, 1067. 1067 K, 1068. 1068 K, 1069. 1069 K, 1070. 1070 K, 1071. 1071 K, 1072. 1072 K, 1073. 1073 K, 1074. 1074 K, 1075. 1075 K, 1076. 1076 K, 1077. 1077 K, 1078. 1078 K, 1079. 1079 K, 1080. 1080 K, 1081. 1081 K, 1082. 1082 K

- 1580 بهداریم بر تو همین تاج و تخت
وگر کند باشی به پیش آمدن
ز چیزی که باشد طرایف³ به چین
هم از⁴ جامه و پرده و تخت عاج
ز چیزی که یابی⁵ فرستی بگنج
1585 سپاه مرا باز گردان ز راه
چو سالار چین زان نشان نامه دید
بخندید و¹⁰ پس با فرستاده گفت
بگوی آنچه دانی ز گفتار¹² اوی
فرستاده گفت ای سپهدار چین
1590 بمردی¹⁷ و رادی¹⁸ و بخش و خرد
بمالای سروسست و¹⁹ با زور پیل
زبانش بکردار برزنده تیغ
چو بشنید مغفور چین این سخن
بفرمود تا خوان و می خواستند
1595 همی خورد می تا جهان تیره شد²²
سپهدار چین با فرستاده گفت
چو روشن شود نامه پاسخ کنیم
سکندر پیامد ترنجی بدست
چو خورشید برزد سر از برج شیر
1600 سکندر بنزدیک مغفور شد

همان - K, VI⁴ طرائف - Б - طرایف - I, IV, VI³ VI - 6. оп.² بخوبی - K¹
VI⁵ داری - VI⁶ نیایی تو - VI⁷ مباش - Л⁷ K - доб.:⁹ تاج - VI⁸
درو جهان آفرین بر تو باد * خم چرخ گردان زمین تو باد
مردی و - IV¹³ کردار - IV دیدار - K, I¹² آسمانست - K, I, IV, VI¹¹ و - VI¹⁰
رای - I, IV¹⁸ ز مردی - VI¹⁷ در - K¹⁶ گفتار - K, I¹⁵ چهر و ز - VI¹⁴ بالا
VI - نیمه مست - I²³ گشت - K, I, IV, VI²² VI - 6. оп.²¹ بخوبی - K²⁰ و - Л¹⁹
بدکنش - Л²⁵ سپاه - Л²⁴ برنشست

سکندر گرازان پیامد¹ برآه
 بدید آن گزیده سپاه بزرگ³
 پرانیدیشه جان بداندیش اوی⁴
 نشست اندر ایوان زمانی دراز
 یکی نامور⁶ جایگه ساختش
 ببردند بالای زرین جناغ
 سکندر فراوان سخننها برآند
 سخنهای قیصر⁸ همه⁹ کرد یاد¹⁰
 جهاندار و¹² سالار هر مرز و بوم
 ز مابندگان¹³ جهان آفرین¹⁴
 خداوند پاک و نیکی فزای¹⁵
 چنانست کآباد ماند¹⁶ زمین
 که از جنگ شد روز بر فور¹⁸ تنگ
 چو فریان تازی و دیگر مهران
 ز فرمان ما کسی نچوید گذر¹⁹
 وگر بشمرد نیز²⁰ ناهید و مهر
 تن و بوم و²¹ کشور²² برنج افگنی
 مرنجان تن خویش و با بد²³ مگو
 به بینم ترا یکدل و نیکخواه

پذیره فرستاد چندی سپاه
 چو آمد بران بارگاه بزرگ²
 پیامد ز دهلیز تا پیش اوی
 دوان پیش او رفت و بردش نماز
 بپرسید مغفور و⁵ بنواختش
 چو برزد سر از کوه روشن چراغ
 فرستاده شاه⁷ پیش خواند
 بگفت آذیج بایست و نامه بداد
 بران نامه عنوان بد از شاه¹¹ روم
 که خوانند شاهان برو آفرین
 جهاندار و داننده و رهنمای
 دگر گفت فرمان ما سوی چین
 نباید بسیچید مارا¹⁷ بجنگ
 چو دارا که بد شهریار جهان
 ز خاور برو تا در باخت
 شمار سپاهم نداند سپهر
 اگر هیچ فرمان ما بشکنی
 چو نامه بخوانی بیارای ساو
 گر آیی به بینی²⁴ مرا با سپاه

¹ I, IV — پیامد گرازان ² بلند — VI ³ سترگ — IV ⁴ VI — 6. оп.
⁵ VI — و بسپار ⁶ VI — مایه‌ور ⁷ VI — در ⁸ VI — خاقان ⁹ IV, VI — همی ¹⁰ K — 6. оп.
¹¹ VI — سوی کشور آرای مغفور ¹² I, IV, VI — و оп. ¹³ Л — доб. بر ¹⁴ I, IV — ¹⁵ VI — 6. оп.; I, IV —
 به پیمود در پادشاهی زمین — VI چین
 سر نامه بد [بود — IV] از نخست آفرین * ز ما بندگان بر جهان آفرین
 نتابید سر — VI ¹⁹ تا تار و — VI بر فور شد روز — K ¹⁸ با ما — I ¹⁷ گردد — K, I, IV ¹⁶
 VI — با ما — K ²³ لشکر — VI ²² و оп. — L, IV ²¹ مگر بشمرد تیر و — K, I, IV, VI ²⁰
 تو بینی — K ²⁴ تن و خویش را

- چو بـشـنـید برگشت زان دو¹ درخت
 1545 چو آمد بلشکر گه خویش باز
 بشهراندرون هدیها ساختند
 یکی جوشنی بود تابان چو نیل
 دو دندان پیل و⁵ برش⁶ پنج بود
 زره بود و دیهای پرمایه بود
 1550 بسنگ درم هر یکی شست⁹ من
 بپذرفت زان شهر و¹⁰ لشکر براند
 دلش خسته گشته² بشمشیر سخت³
 برفتند گردان گردن فراز
 بزرگان بر پادشا ساختند
 بمالای و پهنای یک⁴ چرم پیل
 که آنرا ببردشتن رنج بود⁷
 ز زر کرده⁸ آگنده صد خایه بود
 ز زر و زگوهـر یکی کرگدن
 ز دیده همی خون دل برفشاند

۴۰

- وزان روی لشکر سوی چین کشید
 همی راند منزل بمنزل بدشت
 ز دیها سرآپرده پی برکشید
 1555 یکی نامه فرمود پس تا دبیر
 نوشتند¹⁵ هرگونه پی خوب و زشت
 سکندر بشد چون¹⁸ فرستاده پی
 که با او بدی یکدل و یکسخن
 سپهرا بسالار لشکر سپرد
 1560 چو آگاهی آمد بغغفور ازین²²
 سر نامداران بیرون کشید¹¹
 چهل روز تا پیش دژ گذشت
 سپه را بمنزل فرود آورد¹²
 نویسد¹³ ز اسکندر شهرگیر¹⁴
 نویسنده چون¹⁶ نامه اندر نوشت¹⁷
 گزین کرد بیـنـادل آزاده پی
 بگوید¹⁹ بهتر که کن یا مکن
 وزان رومیان پنج²⁰ دانا²¹ ببرد
 که آمد فرستاده پی سوی چین²³

گشت از - VI - بخت - K, I, IV - 3 گشته خسته - I - 2 شاه از - VI - زیر - K, I, IV - 1
 K - 7 دامن که پهنای آن - IV - 6 با وی - I - 5 پهنای چوپیک - K - 4 غم همه لغت لغت
 وزن کل - B - بیست - II - 9 مائة بیضة من الذهب - B ز هر خرد - II - 8 6. оп.
 CM. 6. سپهرا بمنزل فرود آورد - K - 11 بپذرفت و زان شهر - I, IV - 10 بیضة ستون منا
 1554; VI - 66. 1545-1552 оп. 12 K - 66. 1553, 1554 оп. 13 I - 14 نمشتند - VI - 14
 آن سخنها نوشت - VI - 17 تا - I - 16 بفرمود - K, I, VI - 15 چینی نوشت از دبیر
 VI - 23 چین - VI - 22 کس را - VI - مهتر - K - 21 چند - VI - 20 بگفتی - VI - 19 با - VI - 18
 با فرین

- 1525 بترسید و پرسید زان¹ ترجمان
چنین برگ گويا چه گوید همی
چنین داد پاسخ که ای³ نیکبخت
که چندین سکندر چه پوید بدهر⁵
ز شاهپیشی چون سال شد بر دو هفت⁶
1530 سکندر ز دیده بیمارید خون
ازان پس بکس نیز نگشاد لب
سخن گوی شد برگ دیگر درخت
چه گوید همی این دگر شاخ گفت
چنین داد پاسخ که این ماده شاخ
1535 از آز فراوان نگنجی¹³ همی
ترا آز گرد جهان گشتن است
نماند¹⁶ ای¹⁷ فراوان درنگ
بپرسید از ترجمان پادشا
یکی باز پرسشی که باشم بروم
1540 مگر زنده بیند مرا مادرم
چنین گفت با شاه گويا درخت
نه مادرت بیند نه خویشان بروم²³
بشهر کسان مرگت آید نه دیر
- که ای مرد بیدار نیکی گمان²
که دلرا بخوناب شوید همی
همی گوید این برگ⁴ شاخ درخت
که برداشت از نیکویش بهر
ز تخت بزرگی بمایدش رفت
دلش گشت پردرد⁷ از⁸ رهنمون
پر از غم همی بود تا نیم شب⁹
دگر باز پرسید زان نیکبخت
سخن گوی¹⁰ بگشاد¹¹ راز از نهفت¹²
همی گوید اندر جهان فراخ
روانرا¹⁴ چرا برشکنجی همی
کس آزدن و پادشا کشتن است¹⁵
مکن روز بر خویشتن تار و تنگ
که ای مرد روشن دل و¹⁸ پارسا
چو¹⁹ پیشی آید آن²⁰ گردش روز شوم
یکی تا برخ برکشد²¹ چادرم
که کوتاه کن روز²² و بر بند رخت
نه پوشیده رویان آن مرز و بوم
شود اختر و تاج و تخت از تو سپر²⁴

¹ K, بدو ترجمان گفت کای-VI ² روشن روان-VI ³ بپرسید پس شاه از-VI ⁴ هشت-VI ⁵ ما بال الاسکندر یجول فی أقطار الأرض ب- جوید ز دهر-VI ⁶ و. VI-دوب. ⁷ همی بد-VI ⁸ ازان-VI ⁹ زمین-I, IV ¹⁰ خون-K ¹¹ اربع عشرة-B ¹² بگشای-VI ¹³ ب. VI ¹⁴ و. VI-دوب. ¹⁵ K, I, IV ¹⁶ پیرانده تا گشت شب ¹⁷ فلا تتعب-B ¹⁸ زبانرا-VI ¹⁹ إنک تجول حول الأرض من حرصك-B ²⁰ برنجی-VI ²¹ K, IV ²² نماند-IV ²³ K, I, IV, VI ²⁴ ازین در کنون وقت بگذشتنست-VI ²⁵ نفسک ²⁶ K- ²⁷ درکشد-VI ²⁸ آیدم-IV ²⁹ که-K, I, IV, VI ³⁰ و. VI-دوب. ³¹ I, IV, VI ³² بگیتی ³³ تخت تو زیر-I ³⁴ نه روم-K ³⁵ رنج و

سرخن گوی بود² شاخ³ با رنگ و بوی
چو روشن شود نر گویا شود
همان⁵ نامداران⁶ آن مرز و⁷ بوم
سرخن کی سراید با آواز سخت
که از روز¹⁰ چون بگذرد نه¹¹ زمان
که آواز او بشنود نیک بخت
بر و برگ چون مشک بویا شود
شگفتی چه پیش آید ای نیکبخت¹⁴
ز رفتنست کوه شود¹⁶ داوری
کران¹⁷ جهان خواندش رهنمای
بسیری نیامد کسی از جان خویش
که دام و دد و مرغ بر ره پیرید¹⁸
چو آمد بنزدیک گویا¹⁹ درخت
ز پوست ددان خاک پیدا ندید²¹
دندانرا برین گونه دژنده کیست
که چندین پرستنده دارد درخت
ز گوشه ددان باشدش²³ پرورش
سکندر ز بالا خروشی شنید
خروشی پر از سهم و²⁵ ناسودمند

یکی ماده و دیگری نر¹ اوی
بشب ماده گویا و بویا⁴ شود
سکندر بشد با سواران روم
بپرسید زیشان که اکنون⁸ درخت
چنین داد پاسخ بدو⁹ ترجمان 1510
سرخن گوی گردد یکی زین درخت
شب تیره گون ماده¹² گویا شود
بپرسید چون بگذریم از¹³ درخت
چنین داد پاسخ کزو¹⁵ بگذری
چو زو برگزشتی نماندت جای 1515
بیابان و تاریکی آید بپیش
نه کسی دید از ما نه هرگز شنید
همی راند با رومیان نیکبخت
زمینش ز گرمی همی²⁰ بردمید
ز گوینده پرسید کین پوست چیست 1520
چنین داد پاسخ بدو نیکبخت
چو باید پرستندگانرا²² خورش
چو خورشید بر تیغ گنبد رسید²⁴
که آمد ز برگ درخت بلند

سرخن گوی شاخ نیست - VI و K, I, IV - доб. ³ سرخن گوی و با - K, I, IV - ² نر از - I, IV - ¹

گویا - IV ⁸ و I - ⁷ بزمامداران - IV ⁶ همه - VI ⁵ پویا - IV بویا و گویا - I ⁴

إذا عبر تسع ساعات من النهار تكلم الذكر - B یک - VI, ¹¹ ل, ¹⁰ کوه - IV ⁹ باو - K ⁸

و إذا جن الليل تكلمت - B 1512, 1513 op.; ¹⁴ ل, VI - 66. بگذرد پر - IV ¹³ مایه - IV ¹²

إن - B که راز - VI, ¹⁷ ل, K, ¹⁶ کوتاه شد - VI ¹⁵ چون ازینجایگه - VI ¹⁴ الأثنی

الدنيا قنتهی عند ذلک - B 1516, 1517 op.; ¹⁸ K, I, IV, VI - 66. الدنیا قنتهی عند ذلک

چو جویند گاه - VI, IV, I, K ²² شد [بد - VI] ناپدید - VI, IV ²¹ همه - K ²⁰ شاخ - VI ¹⁹

إذا جاءوهما للعبادة فلا يأكلون إلا لحوم السباع - B پرستش ²³ K, I, IV, VI -

هول - I, IV, VI ²⁵ و - ل, ²⁴ کشید - I, IV, VI

خروش آمد از چشمه آب شور¹ بسی چیز دیدی که آن کس ندید
 کنون زندگانیت کوتاه گشت 1490 سکندر بترسید و برگشت زود
 وزانجایگه تیز لشکر براند از آن کوه راه بیابان گرفت
 همی راند پر⁹ درد و¹⁰ گریان ز¹¹ جای که ای آرزومند² چندین مشور³
 عنانرا⁴ کنون باز باید کشید سر تخت شاهیست بی شاه⁵ گشت
 بلشکرگه آمد بکردار دود⁶ خروشان بسی⁷ نام یزدان بخواند⁸
 غمی گشت و اندیشه جان گرفت سپاه از پس و پیش او¹² رهنمای

۳۹

ز راه بیابان بشهری رسید 1495 همه بوم و¹³ بر باغ آباد بود
 پذیره شدندش بزرگان شهر پرو همگنان آفرین خواندند
 همی گفت هر کس که ای شهریار بدین شهر هرگز نیامد سپاه
 کنون کامدی جان ما پیش تست 1500 سکندر دل از مردمان شاد کرد
 پرسید از ایشان که ایدر شگفت چنین داد پاسخ بدو رهنمای
 شگفتیست ایدر¹⁹ که اندر جهان 1505 درختیست ایدر دو بن گشته جفت
 بید شاد کآواز مردم شنید دل مردم از خرمی شاد بود
 کسی را که از مردمی بود بهر همه¹⁴ زر و گوهر برافشاندند
 انوشه که کردی بیاپر¹⁵ گذار نه هرگز شنیدست کس نام شاه
 که روشن روان بادی و تن درست ز راه بیابان تن¹⁶ آزاد¹⁷ کرد¹⁸
 چه چیزست کاندازه باید گرفت که ای شاه پیروز پاکیزه رای
 کسی آن ندید آشکار و نهان²⁰ که چونان²¹ شگفتی نشاید²² نهفت

مکوش — K, VI —³ آرزو مرد — K, I, IV, VI —² جوش — VI — چشمه شهر را بگوش — K —¹
⁴ K, I, IV, VI — عنانت ⁵ I, VI — راه ⁶ VI — 66. 1420—1490 стоят после б. 1544. ⁷ K, I, IV, VI —
 همی — VI —⁸ VI — повторяет б. 1491 после б. 1420. ⁹ VI — بود با —¹⁰ Л, VI — оп. ¹¹ VI —
 روانرا ز اندیشه — IV —¹⁶ تو بر ما — VI —¹⁵ بسی — K, I, IV, VI —¹⁴ Л —¹³ оп. ¹² K — در —
 K —²¹ از کهان و مهان — I, IV —²⁰ اینجا — I —¹⁹ K — б. оп. ¹⁸ آباد — I —¹⁷ سر — VI —
 ندید از — VI — نباید — K —²² کنانسان

برش پانصد^۱ بود بالای اوی
ازان نامور سد اسکندری
برو مهتران خواندند آفرین
ز چیزی که بود اندران جایگاه^۴
نپذیرفت^۵ از ایشان و خود^۶ برگرفت 1475

چو سیصد بدی نیز^۲ پهنای اوی
جهانی برست از بد^۳ داوری
که بی تو میداد زمان و زمین
فراوان ببردند نزدیک شاه
جهان مانده زان کار اندر^۷ شگفت

۳۸

همی رفت^۸ یک ماه پویان براه
چنین تا بنزدیک کوهی رسید
یکی کوه دید از برش^{۱۳} لاژورد
همه خانه قندیلهای بلور
نهاده بر چشمه^{۱۵} زرین دو تخت
بتن مردم و سر چو آن^{۱۶} گراز
ز کافور زیراندوش^{۱۸} بستری
یکی سرخ گوهر بجای چراغ
فتاده فروغ ستاره در^{۲۰} آب
هرانکس که رفتی که چیزی برد 1485
همه تنش بر جای^{۲۲} لوزان شدی

برنچ اندر^۹ از راه شاه و سپاه^{۱۰}
که^{۱۱} جایی دد و دام و ماهی^{۱۲} ندید
یکی خانه بر سر ز^{۱۴} یاقوت زرد
میان اندرون چشمه^{۱۵} آب شور
برو خوابنیده یکی شوربخت
به بیچارگی مرده بر تخت ناز^{۱۷}
کشیده ز دیما برو چادری
فروزان شده زو همه بوم و راغ^{۱۹}
ز گوهر همه خانه چون آفتاب
وگر^{۲۱} خاک آن خانه را بسپرد
وزان لوزه آن^{۲۳} زنده^{۲۴} ریزان^{۲۵} شدی

چو نزدیک — K^۲. (перед этим стерто). رش — VI — پانصد رش — I — پانصدی — K^۱.
طول هذا السد خمسمائة ذراع فی — B چو نزدیک صد باز [باز — I] — I, IV, VI — هشت باز
— K^۵, I — رزمگاه — L^۴ جهان از بدان رست و از — VI و K^۳ — доб. عرض خمسمائة ذراع
— K^۸, I, IV — ایشان — VI از کار او در — IV^۷ ره — IV, VI^۶ پذیرفت — IV, VI بپذیرفت
— I^{۱۴} او همه — K^{۱۳} مردم — IV, VI^{۱۲} ب — VI^{۱۱} — б. оп. VI^{۱۰} آمد — K^۹, I, IV — راند
— K^{۱۷}, I — 66. 1480, 1481 стоят после б. 1492; چنان — I — بسان — K^{۱۶} حوض — I^{۱۵} سرش
— K^{۱۹}, I, IV — [اندرون — I] — اندرش — IV — اندرین — K^{۱۸} 1482. — б. стоит после б. 1482.
— K^{۲۰}, I, B زیراندوش چون یکی گرد باغ — VI مایه [جامه — IV] چون پتر زاغ [گرد راغ — K]
— K^{۲۳} بر — K^{۲۱} ویا — K^{۲۲} بسان فروغ چراغ اندر — VI چراغ اندر — IV
— K^{۲۵} بیجان — VI^{۲۴} دیده — IV^{۲۳} هم — IV

1455 بیماریم چندانک خواهی تو¹ چیز
 سکندر پیامد نگه کرد کوه
 بفرمود کاهن گران آورید⁴
 کج و سنگ و هیزم فزون از شمار
 بی اندازه بردند چیزی که خواست
 ز دیوارگر هم ز آهن گران
 ز گیتی بپیش¹⁰ سکندر شدند
 ز هر کشوری دانشی شد گروه
 1460 ز بن¹¹ تا سر تیغ بالای اوی
 ازو یک رش انگشت و آهن¹³ یکی
 همی ریخت گوگردش اندر میان
 همی ریخت هر گوهری¹⁶ یک رده¹⁷
 بسی نفت و روغن پرآمیختند
 1465 بخروار¹⁹ انگشت بر سر زدند
 دم آورد و²⁰ آهن گران صد هزار
 خروش دمنده برآمد ز کوه
 چنین روزگاری برآمد بران²³
 گهرها یک اندر دگر²⁵ ساختند
 1470 ز یاجوج و²⁶ ماجوج گیتی برست

¹ K, I, IV—خواهید ² VI—این ندانیم که ما چاره ³ IV—доб.:

پس انکه سوی رفتن آغاز کرد * بگردان رومی هم آواز کرد
 باید K-⁷ چیزی که IV-⁶ بیاریم IV-⁵ بیارند K, I, VI-⁴ آورند K, I, IV, VI-³
 من قرار B-¹¹ پی K, I-¹⁰ تمامی بنزد VI-⁹ کار بر آرزو گشت VI-⁸ و. on. J, I, IV, VI-⁷
 J, I-¹⁵ باشد IV-¹⁴ یکی رسته آهن و آتش VI-¹³ بود I, IV-¹² کرد K, VI-¹¹ الأرض
 پس انگاه K-¹⁹ on. VI-¹⁸ ب. VI-¹⁷ زده J-¹⁶ کوره‌ی J, VI-¹⁵ دانا پیمان IV-¹⁴ دانا پیمان
 VI-²⁴ دراز VI-²³ بیم VI-²² بفرمود K-²¹ و. on. VI-²⁰ آورده I-¹⁹ بچوب از بر I-¹⁸
 نعیم K-²⁷ و. on. J-²⁶ تراصت الأجزاء B-²⁵ یک اندر دگر کورها J-²⁴ آهن گذاز
 J, IV-²⁸ نشیم VI-²⁷ ب. VI-²⁶ جهانرا تو گفتی نو آیین بیست VI-²⁵ 1471. b. VI-²⁴ است

- 1435 ز هر ماده‌یی بچّه زاید هزار
بگرد آمدن چون ستوران شوند²
بهاران کز⁵ ابر اندر آید خروش⁶
چو¹⁰ تنّین ازان موج بردارد¹¹ ابر
فرود افگند¹³ ابر تنّین چو¹⁴ کوه
1440 خورش آن بود سال تا سالشان
گپاشان بود زان سپس خوردنی
چو سرما بود سخت لاغر شوند
بهاران به‌بینی²⁰ بکردار گرگ
اگر پادشاه چاره‌یی سازدی
1445 بسی آفرین یابد از هر کسی
بزرگی کن و²⁴ رنج²⁵ مارا بساز
سکندر بماند اندر ایشان شگفت
چنین داد پاسخ که از ماست گنج
برآرم من این راه ایشان برای
1450 یکایک بگفتند³¹ کای شهریار
ز ما هرج باید³² همه بنده‌ایم
- کم و بیش ایشان که داند¹ شمار
تگ آرند و³ برسان⁴ گوران شوند²
همان سبز⁷ دریا برآید⁸ بجوش⁹
هوا برخروشد¹² بسان هژبر
بیایند زیشان گروه‌ها گروه
که آگنده گردد بر¹⁵ و پالشان
بیارند¹⁶ هر سو¹⁷ ز¹⁸ آوردنی¹⁹
بآواز برسان کفتر شوند
بغزند برسان پیل²¹ سترگ²²
کزین غم دل ما بپردازدی
ازان پس بگیتی بماند²³ بسی
هم²⁶ از پای یزدان نه‌ای بی‌نیاز²⁷
غمی گشت و اندیشه‌ها برگرفت²⁸
ز شهر شما یارمندی²⁹ و رنج
بنمیروی نیکی‌دهش یک خدای³⁰
ز تو دور بادا بد روزگار
پرستنده باشیم تا زنده‌ایم³³

بجوش- VI-⁶ که- VI-⁵ دونده بمانند- VI-⁴ و- I, II-³ بوند- VI-² ندارد- IV-¹
دو تنّین ز دریا- VI-¹¹ دو- K, VI-¹⁰ برآرد خروش- VI-⁹ درآید- IV-⁸ همه روی- K-⁷
تن- I-¹⁵ آرد ابر افگند آن ب- VI-¹⁴ آید از- IV-¹³ همو پر خروشان- IV-¹² برآید ب-
I, IV-¹⁰ چو آید- K-²⁰ VI-⁶ 6. оп. -¹⁹ ب- K, I, IV-¹⁸ کس- K-¹⁷ پیبوند- K, I, IV-¹⁶
کزین- VI-²³ نماند- II-²³ بآوازه‌ای بزرگ- K, I-²² شیر- IV, VI-²¹ بیاید- VI-²¹ ز تنّین
که- IV-²⁶ کار- I, IV, VI-²⁵ در- II-²⁴ و دام ذکره الی آخر الزمان- B نام ماند بگیتی
بفرمان- IV-³⁰ آزمندی- VI-²⁹ اندیشه اندر گرفت- K, I, IV, VI-²⁸ نه‌بینی نیاز- IV-²⁷
خواهی- K, I, IV-³² همه شهر [دگر باره- VI] گفتند- K, I, IV, VI-³¹ نیکی‌ده رهنمای
VI-³³ 6. оп.; IV-³³ доб.:

همه هر چه گویی برانیم ما * بفرمای چیزی که دانیم ما

ز برجد چنان¹ خوار بگذاشت اوی
ازان گوهر پر بها³ سر بگذاشت⁴
چو آسوده تر گشت لشکر براند⁵

پشیمان شد آنکس که کم داشت اوی
پشیمان تر آنکس که خود² برداشت
1420 دو هفته بر آنجایگه بر بماند

۳۷

ز گیتی همی⁶ رای رفتن گزید
که نگذشت گویی⁷ برو باد⁸ و خاک
پذیره شدندش بزرگان⁹ دو میل
بخورشید گردن برافراختشان
کزان برتر اندازه نتوان¹⁰ گرفت¹¹
بنالیدن از¹⁴ گردش روزگار
بگوئیم با شاه پیروز بخت¹⁵
دل ما پر از رنج و دردست¹⁷ و خون
ز یاجوج و¹⁹ ماجوج مان خواب نیست
غم و رنج باشد همه بهر ما
زبانها سیاه دیده ها²¹ پر ز²² خون
که یارد شدن نزد ایشان فراز
بر و سپینه و گوشه اشان چو پیل
دگر بر تن خویش چادر کنند

سوی باختر شد چو خاور بدید
بره بر یکی شارسرستان دید پای
چو آواز کوس آمد از پشت پیل
جهانجوی چون دید بنواختشان
1425 پیرسید کایدر چه باشد شگفت
زبان¹² برگشادند بر¹³ شهریار
که ما را یکی کار پیش است سخت
بدین¹⁶ کوه سر تا بابراندرون
ز چیزی که ما را بدو¹⁸ تاب نیست
1430 چو آیند بهری سوی شهر ما
همه رویه اشان چو روی²⁰ هیون
سیاه روی و دندانها²³ چون گراز
همه تن پر از موی و موی همچو²⁴ نیل
بخسپند یکی²⁵ گوش بستر کنند

¹ IV — چرا ² K — او ³ Л, I, VI — بی بها ⁴ VI — доб.:

دو هفته دران دشت لشکر گذاشت * ازان گوهر بابها سر بگذاشت
بزرگان برفتند — K⁹ گرد — K⁸ گفتی — K⁷ همه — K, I, IV⁶ VI — повторяет б. 1491.
بنالشی — K¹⁴ با — K, I¹³ زفان — I¹² оп. 1424, 1425 K — 66. باید — Л¹⁰ پیشش
K¹⁸ درد و رنجست — K, I, IV¹⁷ ازین — I, IV — کزین — K¹⁶ بیدار بخت — K, I¹⁵ ازان
دیده شان — K²¹ بسان — I, IV, VI — چنان چون — K²⁰ оп. و — Л¹⁹ پی و — I, IV, VI
تنها چو — K²⁴ (метр нарушен). دندانهای — Л²³ همچو — VI دیده هاشان چو — I, IV²²
چو خفتند یک — VI بخسپند یک — I بخسپند و یک — K, IV²⁵ مویش چو — IV مویی چو — I

بدیدار^۱ بر تیغ شد بی گروه
برافراخته سر ز جای نشست
که فرمان یزدان کی آید^۳ که دم
چو رعد خروشان فغان برکشید
که روزی بگوش آیدت یک خروش
برفتن بیارای و بر بند رخت
که بهر من این آمد^۵ از روزگار
نه بینم همی آشکار و نهان
همی داد نیکی دهش را درود
بپیش اندرون مردم راهجوی
خروشی برآمد ز کوه سیاه
پشیمان شود ز آنک دارد بچنگ
بهر درد^۸ دل سوی درمان شود
پر اندیشه شد هر کسی زان خروش
پی^{۱۰} رنج ناآمده نشمرد
پشیمانی و^{۱۱} سنگ بردن بر^{۱۲}
مگر درد و رنجش^{۱۴} نباید چشید
یکی دیگر^{۱۵} از کاهلی داشت^{۱۶} خرد
ز تار یکی راه بیرون شدند^{۱۸}
پدیدار شد کژی و کاستی
یکی را^{۲۱} پیر از گوهر ناب شود

سکندر چو بشنید شد سوی کوه
سرافیل را دید صوری بدست
پیر از باد لب^۲ دیدگان پیر ز نم
چو بر کوه روی سکندر بدید
که ای بنده از چندین مکوش
که^۴ چندین مرنج از پی تاج و تخت
چنین داد پاسخ بدو شهریار
که جز جنبش و^۶ گردش اندر جهان
از آن کوه با ناله آمد فرود
بران راه تار یک بنهاد روی
چو آمد بتاریکی اندر سپاه
که هر کس که بردارد از کوه^۷ سنگ
وگر بر ندارد پشیمان شود
سپه سوی آواز بنهاد گوش
که بردارد آن سنگ اگر^۹ بگذرد
یکی گفت کین رنج هست از گناه
دگر گفت لختی^{۱۳} بیاید کشید
یکی برد زان سنگ و دیگر نبرد
چو از آب حیوان بهامون شدند^{۱۷}
بجستند هر کس^{۱۹} بر و آستی^{۲۰}
کنار یکی پیر ز یاقوت بود

تو- I, IV-^۴ کی آید ز یزدان- K, I, IV-^۳ باد و دم- VI-^۲ بدید از- IV-^۱
یا- VI-^۶ کو- IV-^۹ گر- I-^۹ دوز- I-^۸ جای- VI-^۶ پای- K, I-^۷ و- IV-^۶ امروز- I-^۵
سه دیگر- VI-^{۱۵} K, I, VI-^{۱۵} سختی- K-^{۱۴} سختی- VI-^{۱۳} ز راه- I-^{۱۲} از- IV-^{۱۱} که این- VI-^{۱۰}
بدان راستی- T-^{۲۰} یک- IV-^{۱۹} کشید- VI-^{۱۸} رسید- VI-^{۱۷} برد- K, I, VI-^{۱۶} کس
دگرا- VI-^{۲۱}

- کنون کامدی هیچ دیدی زنا¹
 چنین داد پاسخ کزین³ هر دو هست
 چو بشنید پاسخ فروتر نشست
 بپرسید⁸ کاندز جهان باذنگ رود
 چنین داد پاسخ که هر کو ز دهر
 ورا شاد مردم بخواند ممی
 بخاک آمد از¹¹ برشده چوب عود
 بپرسید دانایی و راستی
 چنین داد پاسخ که دانش‌پژوه
 بسوی عمود آمد از تیره خاک
 ز قیصر بپرسید¹⁷ یزدان‌پرست
 بدو گفت¹⁸ چون مرد شد پاک‌رای
 ازان چوب جوینده²¹ شد بر²² کنام
 بچنگال می‌کرد²⁴ منقار تیز
 بقیصر بفرمود تا بی گروه
 به بیند که²⁶ تا بر سر کوه چیست²⁷
- وگر کرده از خشت پخته بنا²
 زنا⁴ و⁵ برین گونه جای⁶ نشست
 درو⁷ خیره شد مرد یزدان‌پرست
 شنیدی و آوای مست و سرود⁹
 ز شادی همی برنگی‌رند¹⁰ بهر
 وگر جان و دل برفشانند همی
 تهی ماند زان مرغ رنگین¹² عمود
 فزونست اگر کمی¹³ و کاستی¹⁴
 همی سر فرازد ز هر دو¹⁵ گروه
 بمنقار چنگالها¹⁶ کرد پای
 بشهر تو بر کوه دارد نشست
 بیابد¹⁹ پرستنده بر²⁰ کوه جای
 جهانجوی روشن دل²³ و شاداکام
 چو ایمن شد از گردش²⁵ رستخیز
 پیاده شود بر سر تیغ کوه
 کزو²⁸ شادمانرا ببايد گریست

هل حدث الزنا و هل استعمل الآجر فی - B تنی - K, I, IV, VI - ² زنی - K, I, IV, VI - ¹
 K - ⁷ دارد - VI و. Л - доб. ⁶ کو - VI ⁵ زنی - K, I, IV, VI - ⁴ که این - K, VI - ³ الهنما؟
 شادی و آرام - VI ¹⁰ مستی و رود - VI ⁹ چنین گفت - VI ⁸ ازو - VI بدو - I برو
 آیما اکثر: العلم مع - B ¹⁴ کژی - IV ¹³ مسکین - K, I, IV, VI - ¹² آن - VI ¹¹ نگرفت
 (метр) بر فرازد از هر دو - IV برافرازد از هر - K, I, VI - ¹⁵ السداد أم الجهل مع الفساد
 بگفتا که - IV ¹⁸ بدو گفت کای مرد - IV بپرسد که - K ¹⁷ چنگال می - VI ¹⁶ (нарушен).
 پوینده - I, IV, VI ²¹ گوینده - K ²⁰ چون - IV جز - K, I, VI ²⁰ نباشد - IV نیابد - K, I, VI ¹⁹
 VI - ²⁵ بخشش - K, I, IV ²⁴ بچنگل همی کرد - K, I, IV, VI ²³ و. оп. ²² برشد - VI ²¹
 کزان - K ²⁸ کیست - VI ²⁷ بیندیش - K ²⁶ بخشش و

نمایندۀ رای^۱ و راه مـن اوست^۲
خروش آمد اللّٰه^۴ اکبر ز دشت
خورشها ز هر گونه بگذاشتی
کسی را^۷ بخوردن نجنبید لب
پدید آمد و گم شد از خضر شاه
سر زندگانی بکیوان کشید^۹
نگهدار جز پای یزدان^{۱۱} نجست
ستایش همی بافرین برفزود^{۱۳}

توی پیشرو گر پناه من اوست
چو^۳ لشکر سوی آب حیوان گذشت
چو از منزلی^۵ خضر^۶ برداشتی
همی رفت ازین سان دو روز و دو شب
سه دیکر بتاریکی اندر دو راه
پیمبر^۸ سوی آب حیوان کشید^۹
بران^{۱۰} آب روشن سر و تن بشست
بخورد و برآسود^{۱۲} و برگشت زود

۳۵

یکی برشده کوه رخشنده دید
سرش تا با براندر^{۱۵} از چوب عود
نشسته برو سبز مرغی سترگ
جهاندار پیروز را خواندند^{۱۷}
بنزدیک مرغان خرامید^{۱۸} تفت
چه جویی همی زمین سرای سپنج
همان باز گردی ازو^{۲۳} مستمند^{۲۴}

سکندر سوی روشنایی رسید^{۱۴}
زده بر سر کوه خارا عمود
بر^{۱۶} هر عمودی گنایمی بزرگ
با آواز رومی سخن راندند^{۱۷}
چو آواز بشنید قیصر برفت
بدو مرغ گفت^{۱۹} ای دلارای رنج^{۲۰}
اگر^{۲۱} سر^{۲۲} برآری بچرخ بلند

خفته K-^۶ منزلش I, IV-^۵ و IV-دوب.^۴ ز VI-^۳ VI-ب. оп.^۲ آب IV-^۱ K, I, IV-
K, I, ^{۱۲} آب حیوان K-^{۱۱} ازان K, I, IV, VI-^{۱۰} رسید VI-^۹ پیامد K-^۸ یکی را VI-^۷
Л-دوب.: ^{۱۳} بیاسود IV-

چو سیراب شد باره را آب داد * زمانی همان چشمه را خواب داد
زمانی چنین بود بیدار شد * نیایش کنان پیش دادار شد
چو چندی بمالید رخ بر زمین * نیایش کنان اندر آمد بزین
K, I, IV, ^{۱۶} عمودی همه کرده VI-^{۱۵} کشید K, IV-^{۱۴} Б-перевод этих бб. отсутствует.
I, ^{۲۱} أیها النعمان B-^{۲۰} گفت مرغ K, I, IV-^{۱۹} و Л-دوب.^{۱۸} اندی IV-^{۱۷} بران VI-
K-б. оп.^{۲۴} تو زو I-^{۲۳} تو VI-^{۲۲} که گر IV, VI-

بزرگان بیدار دل را بخواند
 که آثرا میان و کرانه ندید
 پر از باغ و میدان و ایوان و کاخ
 بنزدیک آن چشمه شد بی سپاه
 چو از بخشش پهلوان^۲ کرد یاد
 فرو شد بران چشمه^۳ لاژورد^۴
 که خورشید^۵ گشت از جهان ناپدید
 دلی^۶ پر ز اندیشه‌های دراز
 پس اندیشه بر آب حیوان نهاد
 نخست از میان سپه برگزید
 پیامد^۷ دمان تا چه بیند شگفت
 یکی پیشرو چست^۸ بر پای کرد
 سر نامداران آن انجمن
 دل^۹ و جان سپرده به پیمان اوی
 یکی تیز گردان بدین کار دل
 بسی^{۱۰} پر^{۱۱} پرستش درنگ آوریم
 بیزدان پناه^{۱۲} ز راه خرد
 بتابد شب تیره چون بیند^{۱۳} آب^{۱۴}
 نگهبان^{۱۵} جان و تن خویش باش
 بتاریکی اندر شوم با سپاه
 بدین آشکارا چه دارد نهان

وز انجایکه شاد^۱ لشکر براند 1345
 همی رفت تا سوی شهری رسید
 همه هرچ باید بدودر فراخ
 فرود آمد و بامداد پگاه
 که دهقان و را تمام حیوان نهاد
 همی بود تا گشت خورشید زرد 1350
 ز یزدان پای آن شگفتی بدید
 پیامد بلشکرگه خویش باز
 شب تیره کرد از جهاندار یاد
 شکیب^۲ ز لشکر^۳ هرانکس که دید
 چهل روزه افزون خورش بر گرفت 1355
 سپهرا بران شارستان جای کرد
 و را اندران^۴ خضر بد رایزن
 سکندر پیامد بفرمان اوی
 بدو گشت کای مرد بیدار دل
 اگر آب حیوان بچنگ آوریم 1360
 نمیرد کسی کو روان پرورد
 دو مهرست^۵ با من که چون آفتاب
 یکی زان تو برگیر و در پیش باش
 دگر مهره باشد مرا شمع راه
 به بینیم تا کردگار جهان 1365

رخشنده - I, IV, VI, K, ۱. ۲. پهلوی - I, VI, K, ۱. ۳. K - 6. ۴. K, I, IV, VI, ۱. ۵. شاه - I, IV, K, ۱.

K - ۸. ز لشکر شکیب - VI, ۷. من عرفه بالعقل و الصبر - B, 8. سکوبا - J, ۹. دلش - VI, ۱۰. K, VI, ۱۱. مگر در - VI, ۱۲. تن - K, ۱۳. بدان اندرون - VI, ۱۴. چست و - IV, VI, ۱۵. پیاده - K, VI, ۱۶. هنگام خواب - VI, ۱۷. مانند - IV, ۱۸. مهره‌ست - K, I, IV, VI, ۱۹. گراید

وزان روی^۳ لشکر بمغرب کشید
بدو اندرون مردمانی^۴ سترگ
همه درخور جنگ^۵ روز^۶ نبرد
دوتا^۸ گشته و^۹ دست^{۱۰} بر سر شدند
که ایدر چه^{۱۲} دارد^{۱۳} شگفتی نشان^{۱۴}
که ای شاه نیک اختر و^{۱۵} شهرگیر^{۱۶}
کز آن آب کس را ندیدیم بهر
بران^{۲۱} ژرف دریا شود ناپدید
شود آشکارای گیتی نهان
شنیدم که هرگز نیاید بین
بدودر یکی چشمه گوید که هست
همی آب حیوانش خواند بنام
که هرک آب حیوان خورد کی مُرد
بشوید^{۲۳} بران^{۲۴} تن^{۲۵} بریزد گناه^{۲۶}
بدو اندرون چون رود چارپای
کز آن راه بر کره باید نشست
سراسر بلشکرگه آرد^{۳۱} گله
همه چارسال^{۳۴} از در کارزار

بپرسید^۱ هر چیز و^۲ دریا بدید
یکی شارستان پیشش آمد بزرگ
همه روی سرخ و همه موی زرد
بفرمان بپیش^۷ سکندر شدند
سکندر بپرسید از^{۱۱} سرکشان
چنین گفت با او یکی مرد پیر
یکی آبگیرست زان روی^{۱۷} شهر
چو^{۱۸} خورشید تابان بدانجا^{۱۹} رسید^{۲۰}
پس^{۲۲} چشمه در تیره گردد جهان
وزان جای تاریک چندان سخن
خردیافته مرد یزدان پرست
گشاده سخن مرد بارای و کام
چنین گفت روشن دل پر خرد
ز فردوسی دارد بران چشمه راه
بپرسید پس شه^{۲۷} که^{۲۸} تاریک جای
چنین پاسخ آورد یزدان پرست
بچوپان^{۳۰} بفرمود کاسی یله
گزیل کرد زو^{۳۲} بارگی ده^{۳۳} هزار

و I, IV — доб. ^۵ مردمان — IV, VI ^۴ جای — VI ^۳ و оп. — VI ^۲ و доб. — VI ^۱
IV — ^{۱۰} چو دیوانگان — VI ^۹ ته — I, IV ^۸ دمان جمله سوی — VI ^۷ روز و جنگ — K ^۶
فسایلهم — B ^{۱۴} هست از — VI داد از — K ^{۱۳} که — K, I, IV ^{۱۲} از آن — K, I, IV, VI ^{۱۱} سنگ
IV, ^{۱۷} شیرگیر — VI مردگیر — IV ^{۱۶} و оп. — K, I, IV, VI ^{۱۵} الاسکندر عمن یعرف عجائبها
دران — VI بدان — K, I, IV ^{۲۱} کشید — K ^{۲۰} چو آنجا — I, IV ^{۱۹} که — K, I, IV ^{۱۸} سوی — VI
و من — B ^{۲۶} تن از تو — VI ^{۲۵} بدو — K, I, IV ^{۲۴} بشویی — K, I, IV, VI ^{۲۳} بسر — VI ^{۲۲}
سکندر بدو گفت — I ^{۲۸} شاهش — IV پیرسد سکندر — K ^{۲۷} اغتسل فیها تساقطت عنه ذنوبه
B — دو — L ^{۳۳} از آن — K, VI ^{۳۲} آور — I, IV ^{۳۱} سکندر — VI ^{۳۰} که آن — IV ^{۲۹} آنکه — VI
ساله — K ^{۳۴} عشرة آلاف

- بر آمد یکی ابر و دودی¹ سپاه
 زره کتف آزادگانرا بسوخت 1310
 بدین هم نشان تا بشهری رسید
 فروشته⁴ لَفِج⁵ و برآورده کَفِج⁶
 همه دیده‌هاشان بکردار خون
 بسی پیل بردند پیشش براه
 بگفتند کین برف و باد دمان 1315
 که هرگز بدین شهر¹² نگذشت کسی
 بود اندر آن شهر یک ماه شاه
 از انجا¹⁶ پیامد دمان و دنان
 ز¹⁷ دریا گذر¹⁸ کرد زن دوهزار
 یکی پیشه‌بد¹⁹ پر ز²⁰ آب و درخت 1320
 خورش گرد کردند بر²¹ مرغزار
 چو آمد سکندر بشهر هروم
 ببردند پس تاجها پیش او
 سکندر پذیرفت و بنواختشان
 چو شب روز شد²⁸ اندر آمد بشهر 1325
 کم و بیش ایشان همی²⁷ باز جست

IV — 2 ثم شاهدوا دخاذا مرتفعاً في السماء و سحاباً أسود — دود و ابری — K, I, IV — 1
 کنج — K, I, IV — لَفِج — 6 کنج — K — 5 برده — 4 ستوران — K, IV, VI — 3 گویی
 کنج و لنج — I — کنج لَفِج — K — لَفِج لَفِج — 8 شب و — 7 VI — 6. стоит после
 IV — 6. 1315; B — فيهما ناس سود الوجوه كالسَّجِجِ هذل الشفاه — 9 K, I, I — هدیها — 10
 K, I, 13 إنما لم نر أحدا وصل الى هذه المدينة — B — راه — K, I, VI — 12 زمان — 11
 فأقام الملك — B — 15 T — 6. оп.; و — K, I — 14 و لم نر راکب فرس قط — B — بر اسپان — IV
 K, 21 بودش پر — VI — 20 پیشه — K — 19 گزین — VI — 18 د — K — 17 و زانجا — 16 فیها شهرأ
 همه — K, VI — 23 گستر دنیها و رنگ و نگار — VI — گستر دنیهای رنگ و نگار — 22 ل — 22 در — VI
 همه — I — 27 گشت — K, I, VI — 26 جای بنشاختشان — K — 25 بجایی نکو — VI — 24

1290 نه من جنگرا آمدم تازیان
سپاهی برین سان که هامون و کوه
مرا رای دیدار⁴ شهر شماسست
چو دیدار باشد برانم سپاه
بهیمینیم تا چیمستان⁷ رای⁸ و فر
1295 ز کار زهشتان پیرسم⁹ نهان
اگر مرگ باشد فزونی ز کیست
فرستاده آمد سخنها بگفت
بزرگان یکی انجمن ساختند
که ما برگزیدیم¹³ زن دو هزار
1300 ابا هر صدی¹⁴ بسته ده¹⁵ تاج زر
چو گرد آید¹⁶ آن تاج باشد¹⁷ دویست
یکایک بسختیم و کردیم تل
چو دانیم کامد بنزدیک شاه
چو²¹ آمد بنزدیک ما آگهی
1305 فرستاده برگشت و²³ پاسخ بگفت
سکندر ز منزل²⁵ سپه برگرفت
دو منزل پیامد یکی باد خاست
تیمه شد بسی مردم پایکار³⁰

به پیلان¹ کوسی² تیسیر زنان
همی گردد از سم³ اسپان ستوه
گر آید⁵ نزدیک ما هم رواست
نباشم فراوان بدین جایگاه⁶
سواری و زیبایی و پای و پر
که بی مرد زن چون بود در جهان
به¹⁰ بینم که فرجام این کار چیست¹¹
همه راز بیرون کشید از نهفت
ز گفتار دلرا¹² بپرداختند
سخن گوی و داننده و هوشیار
بدو درنشانده فراوان گهر
که هر یک جز اندرخور¹⁸ شاه نیست
ابا گوهران هر یکی سی¹⁹ رطل²⁰
یکایک پذیره شویمش براه
ز دانا ایست²² شاه وز فرهی²²
سخنها همه²⁴ با خرد بود جفت
ز کار زنان²⁶ مانده²⁷ اندر شکفت
وزو برف با کوه و در²⁸ گشت²⁹ راست
ز سرما و برف اندر آن روزگار³¹

آیند- K, IV-⁵ دیدن رای-Л-⁴ نعل- K, I, IV, VI-³ و-оп. ¹Л-¹
چپست آیین- VI-⁸ چپست شان- K, IV-⁷ 1292, 1293 оп. VI-66. رزمگاه- K, I, IV-⁶
هم از کارخان باز دامن- VI دهش باز پرسم- IV زهش باز پرسم- I رهش باز پرسم- K-⁹
VI-¹³ گفتارها دل- I, VI دلها- K, IV-¹² 1290. VI-¹¹ вместо б. повторяет б. IV-¹⁰ نه-
بجز درخور- VI-¹⁸ بیند- VI-¹⁷ کردار- Л-¹⁶ یک- VI-¹⁵ سری- VI-¹⁴ گزینیم
VI-6. оп. ²⁰ K, I-²¹ که- VI-6. оп. ²² ابها هر یکی گوهری بد سه- K-¹⁹
زمان- Л-²⁶ ز منزل سکندر- I-²⁵ سخن سرپر- VI-²⁴ و-оп. ²³ IV-
VI-³⁰ K, IV- نابکار- برها گشت با [3]- I, IV-²⁹ کوه- VI-²⁸ کوه بر- K-
.: K, VI-³¹ доб. آهلک خلقا من أصحاب الاسکندر- B نامدار
بران رنج و [سخت- VI] سرما دو منزل گرفت * چو آمد بنزدیکی شهر تفت

- 1270 وگر زو پسر زاید آنجا که هست
 ز ما هرک او روزگار² نبرد
 یکی تاج زرینش بر سر نهیم
 همانا ز ما زن⁴ بود سی هزار
 که مردی ز گردنکشان⁵ روز جنگ
 تو مردی⁶ بزرگی و نامت⁹ بلند
 که گویند با زن برآویختی¹⁰
 یکی ننگ باشد ترا زین سخن
 چو خواهی که¹¹ با نامداران روم
 چو با راستی باشی و مردمی
 پیش تو آریم چندان سپاه
 چو آن پاسخ نامه شد¹⁵ اسپری
 ابا تاج و با جامه شاهوار¹⁶
 چو آمد خرامان بنزدیک شاه
 زن ناممردار¹⁸ نامه بداد
 1285 سکندر چو آن پاسخ نامه دید
 بدیشان پیامی فرستاد و گفت
 بگرد جهان شهریاری نماند
 که نه سربسر پیش من کهترند
 مرا گرد کافور و²¹ خاک²² سپاه
- بمآشد بمآشد بر ماش دست¹
 از اسپ اندرآرد یکی شیرمرد
 همان تخت او بر دو³ پیکر نهیم
 که با تاج زرند و با گوشوار⁵
 بچنگال⁷ او خاک شد بی درنگ
 در نام بر خویشتن در میند
 ز آویختن نیز بگریختی
 که تا هست گیتی نگرده کهن
 بیایی بگردی بمرز¹² هروم
 نهیمنی جزا¹³ خوبی و خرمی
 که تیره شود بر تو¹⁴ خورشید و ماه
 زنی بود گویا به پیغمبری
 همی رفت با خوبرخ ده سوار
 پذیره فرستاد چندی براه¹⁷
 پیام دلیران همه کرد یاد
 خردمند و¹⁹ بینادلی برگزید
 که با مغز مردم خرد باد²⁰ جفت
 همان بر زمین نامداری نماند
 وگر چه بلندند و نیک اخترند
 همانست و²³ هم بزم و هم²⁴ رزمگاه²⁵

نگهبان بود-IV⁵ ازیشان-IV مردان-Л⁴ زرینه-IV³ روزگاری-K² 1-Л-6. оп.
 1270-1272 стоят после б. 1275 в последовательности 1272, 1270, 1271. IV-66. بر لب رودبار
 نامی-I نام-VI⁹ K, VI⁸ مرد-IV⁸ K, I, VI⁷ ز چنگال-⁷ K, I, VI⁶ جنگ آوران-VI⁶
 بجز-K, I, VI¹³ بگرد-K, I, IV, VI¹² سزد گر تو-VI¹¹ در آویختی-IV بیاویختی-I¹⁰
 Л-доб.: K, I, IV¹⁷ سپاه-K, I, IV¹⁷ شهریار-K, VI¹⁶ گشت-K, I, IV¹⁵ روی-K, I, IV, VI¹⁴
 که آمد بنزدیک ما آگهی * ز دانایئ شاه با فرهی
 مشک-VI²² و-IV²¹ نیست-Л²⁰ و-оп.¹⁹ K¹⁹ بر نامور رفت و-VI¹⁸
 خاک آوردگاه-VI²⁵ بزم و همان-K²⁴ 23-Л, I-оп.

چو دانا بنزدیک ایشان رسید همه لشکر از شهر بیرون شدند
 1255 بران نامه بر² شد جهان³ انجمن
 چو این نامه برخواند دانی شهر
 نشستند و پاسخ نوشتند باز
 فرستاده را پیش بنشانیدیم
 نخستین که گفتی ز شاهان⁶ سخن⁷
 1260 اگر لشکر آری بشهر هر
 بی اندازه در شهر ما برزنست
 همه شب بغفتان جنگ اندریم
 ز چندین یکی را نبودست شوی
 ز هر سو که آیی برین بوم و بر
 1265 ز ما هر زنی کو گراید بشوی
 بپاید گذشتن بدریای ژرف
 اگر دختر آیدش¹⁹ چون²⁰ کرد شوی
 هم آن خانه جاوید جای وی است
 وگر مردوش²² باشد و سرفراز

همه شهر زن دید و مردی ندید
 بدیدار رومی بهامون شدند¹
 ازیشان هرانکس که بد رای زن
 ز رای دل شاه برداشت بهر
 که دایم بزی⁴ شاه⁵ گردن فراز
 یکایک همه نامه برخواندیم
 ز پیروزی و رزمهای⁸ کهن
 نه بیمنی ز نعل و پی اسب⁹ بوم
 بهر برزنی¹⁰ هزاران زنست
 ز بهر فزونی بتنگ¹¹ اندریم
 که دوشیزگانیم¹² و¹³ پوشیده روی
 بجز ژرف دریا نه بیمنی گذر¹⁴
 ازان پس کس اورا نه بینیم¹⁵ روی¹⁶
 اگر خوش و گر نیز باریده¹⁷ برف¹⁸
 زن آسا و جوینده²¹ رنگ و بوی
 بلند آسمانش هوای وی است
 بسوی هرومش فرستند باز²³

فصادف الرسول أهل المدينة نساء کلهن لیس فیها رجل — II, VI — 66. 1254, 1255 оп.; Б

و. I — доб. I — شاد و — K, VI — 5 بوی — IV — بدی — I, VI — 4 سپاه — K, I, IV, VI — 3 نامور — K — 2

10 I, ز پی خاک [جای — VI] — K, I, IV, VI — 9 روزگار — VI — 8 کهن — IV — 7 شاه آن — K — 6
 15 IV — 14 VI — 6. оп. 13 IV, VI — 12 پوشیدگانیم — IV — 11 جنگ — I — 11 بر — VI — ده — IV —
 بود روز — K, I, IV — 17 I — 66. 1264, 1265 оп. 16 نه بینیم ازان پس ورا نیز — VI — بینند
 18 VI — اگر باد و

وگر زو پسر زاید آنجا که هست * همانجا که باشد بپاید نشست
 23 VI — 6. оп.; K, I, IV, مردفش — K, I, IV — 22 جوینده — I, IV — 21 اگر — K — 20 آورد — VI — 19
 VI — доб.:

ز دوشیزگان هر شبی ده [دو — VI] هزار * نگهبان بود بر لب رودبار [جویبار — VI]
 [که با تاج زر آید و گوشوار — IV]

- 1235 همی رفت با نامداران روم
 که آن شهر یکسر زنان داشتند
 سوی راست پستان چو آن³ زنان
 سوی چپ بکردار جوینده⁶ مرد
 چو آمد بنزدیک شهر هروم
 یکی نامه بنوشست با رسم و داد
 بعنوان بر از شاه ایران و روم
 سر نامه از¹⁰ کردگار سپهر
 هرانکس که دارد روانش خرد
 شنید آنک ما در جهان¹⁶ کرده ایم
 کسی کو ز فرمان ما¹⁸ سر بتافت
 نخواهم که جایی بود در جهان
 گر آیم مرا با شما نیست رزم²²
 اگر هیچ دارید داننده یی²⁴
 چو برخواند این نامه پندمند
 1250 بپندید پیش آمدن را میان
 بفرمود تا فیلسوفی ز روم
 بسی نیز شیرین سخنها بگفت
- بدان شارسغان شد که خوانی¹ هروم
 کسی را دران² شهر نگذاشتند
 بسان یکی⁴ نار⁵ بر پرنیان
 که جوشن بپوشد بروز نبرد⁷
 سرافراز⁸ با نامداران روم
 چنان چون بود مرد فرخ نژاد
 سوی آنک دارند مرز هروم⁹
 کزویست بخشایش و¹¹ داد و¹² مهر
 جهانرا بعمری¹³ همی¹⁴ بسپرد¹⁵
 سر مهتری بر کجا برده ایم¹⁷
 نهالی بجز¹⁹ خاک تیره²⁰ نیافت
 که دیدار آن باشد از من²¹ نهان
 بدل آشتی دارم و رای بزم²³
 خردمند و بیدار²⁵ خواننده یی²⁶
 بر²⁷ آنکس که هست از شما ارجمند
 کزین²⁸ آمدن کس ندارد²⁹ زیان
 برد نامه نزدیک شهر هروم
 فرستاده خود با خرد بود جفت

— K, I, IV⁴ بسان — IV چنان — I³ کسی بر در — K, I² شارسغانی که نامش — K¹
 1237, 1238 VI — 66. پوینده — I⁶ باد — IV نار — I باز — K⁵ چو گشتی روان [دوان — I]
 — VI⁹ یکی نامه — K⁸ لم یخلق للواحدة منهت إلا ثدی واحد و هو الأیمن فحسب — B, op.
 چنین — IV¹⁴ بخوبی — VI بعمری — J¹³ و — VI¹² و — IV¹¹ و — K¹⁰ کر — 6, op.
 — K, I, IV¹⁹ من — VI¹⁸ — VI¹⁷ — 6, op. زمین — K, I, IV¹⁶ نسپرد — I, IV بشمرد — K¹⁵
 داننده اید — VI²⁴ تنگ — VI²³ جنگ — VI²² ما — IV²¹ چیزی — VI²⁰ جزاز
 — K, VI²⁹ بدین — IV²³ هر — VI²⁷ خواننده اید — VI دل بنده — K²⁶ و — VI²⁵ — 6, op.
 نه بپند

همی آتش آمد ز کامش برون²
 بران³ ازدها دل بپرداختند⁴
 چو آمد ز چنگ دلیران رها
 بر اندام زهرش پراگنده شد
 بمغز و بپی⁶ راه گستاخ کرد
 چنین تا برآمد زمانی⁷ درنگ
 بپای آمد آن کوه نخبچیرگیر
 تن ازدهارا همانجا بماند¹¹
 کزان¹³ خیره شد مرد¹⁴ پرخاشخ
 سر کوه چون تیغ و¹⁵ شمشیر دید
 ز انبوه یکسو و¹⁶ دور از گروه
 همانا¹⁸ که بودش پس از مرگ فر¹⁹
 ز هر گوهری²¹ بر سرش افسری
 کسی را نبودی بروبر گذر
 که از مرده²² چیزی کند خواستار
 بمردی و بر²⁴ جای²⁵ ریزان شدی
 نظاره بران مرد²⁷ با سیم و²⁸ زر
 بسی بردی اندر جهان روزگار
 سرترا بگردون برافراختی
 ز گیتی کنون باز گشتست گاه
 ازان کوه برگشت دل پر ز²⁹ داغ

زبان¹ کیود و دو چشمش چو خون
 چو گاو از سر کوه بنداختند 1215
 فرو برد چون باد گاو ازدها
 چو از گاو⁵ پیوندش آگنده شد
 همه رودگانیش سوراخ کرد
 همی زد سرشرا بران کوه سنگ
 سپاهی⁸ بروبر بیارید تیر⁹ 1220
 وزانجایگه تیز لشکر براند¹⁰
 بیاورد لشکر بکوهی¹² دگر
 بلندیش بینا همی دیر دید
 یکی تخت زرین بران تیغ کوه
 یکی مرده مرد اندران تخت بر¹⁷ 1225
 ز دیما کشیده برو²⁰ چادری
 همه گرد بر گرد او سیم و زر
 هرانکس که رفتی بران کوهسار
 بران کوه از²³ بیم لرزان شدی
 سکندر برآمد²⁶ بران کوهسر 1230
 یکی بانگ بشنید کای شهریار
 بسی تخت شاهان بپرداختی
 بسی دشمن و دوست کردی تباه
 رخ شاه ز آواز شد چون چراغ

را خورش ساختند- VI⁴ مران- VI-ازان- K³ 1213, 1214 оп. 12-66. 2 زفانش- I¹
 زمانی برآمد- K⁷, VI- 6 بمغز سرش- VI- بمغز اندرش- IV⁶ پوست- K⁵, I, IV, VI-
 تیز برداشتند- K¹¹, I, IV, VI- 10 K, I, IV, VI فقطعوه بالسیف- B⁹ سپاهش- VI⁸
 و- IV¹⁶ оп. 15 K, VI- و- 14 K- مغز- 13 VI- کزو- 12 K, IV- بکوه- 11 K, VI-
 K¹⁸ و علیه شیخ میت- B پیر مرده بران زر [روی- VI] تخت- K¹⁷, VI- (метр нарушен).
 مرصع بجواهر- B- گونه- I, IV- 21 بران- IV²⁰ 6. оп. I, IV- بخت- K¹⁹, VI- هم انکه
 مرده- K²⁷, VI- پیامد- 26 I, IV- جاش- 25 I, IV- ابر- VI- 24 بی- K²³ 22 I, IV- مرد-
 پردرد و- K²⁹ 28 بر تخت- VI

همی دود زهرش برآید² بماه
 دو گیسو بود پیل را دام او³
 خورش بایندش هر شبی پنج⁴ گاو
 پراندیشه و پرمدارا بریم⁵
 نینجامد⁶ از ما گروه⁷ گروه
 که آن روز ندهند چیزی بدوی
 پیامد چو آتش بران تند⁸ جا
 یکی تیرباران کنند از برش
 تنی چند ازیشان بدم درکشید
 تیره بزخم آوریدند⁹ و کوس
 بهر جای مشعل¹⁰ همی سوختند
 بترسید ازان¹¹ ازدها باز گشت
 ز گلزار برخاست بانگ چکاو¹²
 ز مردان لشکر گزین کرد شاه¹³
 بیاورد با خویشتن گاو پنج
 بدان جادوی داده¹⁴ دل مرد¹⁵ دوست
 سوی ازدها روی بنهاد¹⁶ تفت
 ز دادار نیکی دهش¹⁷ یاد کرد
 همی دست¹⁸ بر دست¹⁹ بگذاشتند
 بسان یکی ابر دیدش سپاه

نیارد گذشتن بروبر¹ سپاه
 همی آتش افروزد از کام او² 1195
 همه شهر با او نداریم تاو
 بجویم³ و بر کوه خارا بریم
 بدان تا نیاید بدین روی کوه
 بفرمود سالار دیهیمجوی
 چو گاه خورش درگذشت ازدها
 سکندر بفرمود تا لشکرش
 بزد یک دم آن ازدهای پلید
 بفرمود اسکندر فیلقوی
 همان⁴ بی کران آتش افروختند
 چو کوه از تیره پر آواز گشت
 چو خورشید برزد سر از برج گاو
 چو آن ازدهارا خورش بود گاه⁵
 درم داد سالار چندی⁶ ز گنج
 بکشت و ز⁷ سرشان برآخت پوست
 بیاگند چرمش⁸ بزهر و بنفت
 مران چرمهارا⁹ پر از باد کرد
 بفرمود تا پوست برداشتند
 چو نزدیک ازدها رفت شاه 1210

خمسة- B نیم- Л 4. VI- б. оп. 3 برآمد- IV 2. بروبر گذشتن- VI این- I 1
 نینجامد- I به پیچاند- K 8. K- б. оп. 7 با- VI 6. بکوشیم- VI بخیریم- I 5. تیران
 IV- 13 همی- IV 12. اندر آرند- IV 11. چند- IV 10. فراوان- VI 9. نه پیچاند- IV, VI
 IV- 14 منقل. B- перевод этих бб. отсутствует. 1199-1206 оп.; K, I, VI- 66. 15 و آن- IV 14. ساو- IV 17. گاو- IV 16
 VI- 21 داد وی داد- K 20. ب- K, I 19. جنگی- K, I, IV 18. دشت- IV 28. دارای گیتی دهش- K 25. بدم پوسته را
 K, I, VI- 24 جامه را- Л 23. و Л- 23 مغزش- VI 22. چنین در حق کس نکرد آنچه
 دشت- IV 28. داری گیتی دهش- K 25. بدم پوسته را

ازین نامداران فراوان بکشت
 بکشتند فرجام کارش بتیر 1175
 وزانجایگه تیز لشکر براند
 بسی حمله بردند و¹ ننمود² پشت
 یکی آهنین کوه بد پیلگیر
 بسی نام دادار³ گیهران بخواند

۳۱

چو⁴ نزدیکی نرم‌پایان رسید
 نه اسب و نه جوشن نه تیغ و نه گرز
 چو رعد خروشان برآمد غریو
 یکی سنگباران بکردند سخت 1180
 بتیر و بتیغ⁹ اندرآمد سپاه
 چو از نرم‌پایان فراوان بماند
 بشد تازیان تا بشهری رسید
 بآیین همه پیش‌باز آمدند
 ببردند هرگونه گسترده‌ری 1185
 سکندر بپرسید و بنواختشان
 کشیدند بر دشت پرده‌سرای
 سر اندر ستاره یکی کوه دید
 بران کوه مردم بدی اندکی
 بپرسید ازیشان سکندر که راه 1190
 همه یکسره خواندند آفرین
 برفتند¹⁷ برین کوه بودی گذر
 یکی ازدهایست زان¹⁸ روی کوه

نگه کرد و⁵ مردم بی‌اندازه دید
 ازان هر یکی چون یکی⁶ سرو برز
 برهنه سپاهی⁷ بکردار دیو
 چو باد خزان برزند⁸ بر درخت
 تو گفستی که شد روز روشن سپاه
 سکندر برآسود¹⁰ و لشکر براند
 که آنرا کران و میانه¹¹ ندید
 گشاده‌دل و بی‌نیاز آمدند
 ز پوشیدنیها و از خوردنی
 بر¹² اندازه‌بر پایگه ساختشان
 سپاهش¹³ نجست اندر آن شهر جای
 تو¹⁴ گفستی که گردون¹⁵ بخواهد کشید
 شب تیر زیشان نماندی یکی
 کدامست و¹⁶ چون راند باید سپاه
 که ای نامور شهریار زمین
 اگر برگ‌گذشتی برو راه‌بر
 که مرغ¹⁹ آید از رنج زهرش ستوه

¹ VI — оп. ² بنمود — VI ³ دارای — VI ⁴ پ — VI ⁵ K, I, IV, VI — оп. ⁶ K —
⁷ K — سواری ⁸ IV — کو زند ⁹ K, IV, VI — تیر به به تیغ ¹⁰ K,
 I, IV, VI — بی‌آسود ¹¹ K, I, IV, VI — کرانه و میان ¹² I, IV — پ ¹³ VI — سواری
¹⁴ I, VI — که ¹⁵ VI — فلک‌را ¹⁶ II — оп. ¹⁷ I, IV — چو رفتن ¹⁸ K — بتنگی
¹⁹ K, I, VI — گرگ ازان

سپاهش ز دریا بیکسو شدند بران نیستان آتش اندرزدند
بکشتند چندان ز شیران^۱ که^۲ راه بیکبارگی تنگ شد بر سپاه

۳۰

وزانجایگه رفت^۳ خورشیدفش ز مردم زمین نبود چون پیر زاغ^{۱۱۶۵}
تناور یکی لشکری زورمند چو از دور دیدند گورد سپاه
سپاه انجمین شد هزاران هزار بسوی سکندر نهادند سر^۴
بجای سنان استخوان داشتند^{۱۱۶۵} بلشکر بفرمود پس شهریار
برهنه بجنگ اندرآمد حبش بکشتند زیشان^{۱۲} فزون از شمار
ز خون ریختن گشت روی زمین چو از خون در و دشت آلوده شد^{۱۴}
چو بر^{۱۵} توده خاشاکها^{۱۶} برزدند چو شب گشت^{۱۷} بشنید^{۱۸} آواز کرگ^{۱۹}
یکی پیشرو بود مهتر ز پیل

بیماد دمان تا زمین^۴ حبش سپه گشته و^۵ چشمها چون چراغ
برهنه تن و پوست^۶ و بالا بلند خروشی برآمد ز^۷ ابر سپاه
وزان تیره شد دیده شهریار بکشتند بسیمار پرخاشخ^۹
همی بر تن مرد بگذاشتند که برداشتند آلت کارزار
غمی گشت^{۱۰} زان لشکر شیرفش^{۱۱} به پیچید دیگر سر از کارزار^{۱۳}
سراسر بکردار دریای چین ز کشته بهر جای بر توده شد^{۱۴}
بفرمود تا آتش اندرزدند سکندر بپوشید خفتان و ترک
بسربر سرو^{۲۰} داشت هم رنگ^{۲۱} نیل

و قتلوا کثیرا من - ب چندانکه بگرفت - VI - پ - IV^۲ خوکان - I, IV - دافرا - K^۱
گوش - I, IV - گوشت - K^۶ بر - I^۵ بشهر - IV^۴ شاه - K, I, IV, VI^۳ السباع
IV^{۱۰} K - 66. 1163, 1164 оп. پرخاشجوی - VI^۹ روی - VI^۸ پ - IV, VI^۷ بر - I^۷ از - K^۷
گشت - K, I, VI^{۱۴} VI - 66. 1167, 1168 оп. از ایران - IV^{۱۲} شاهفش - K^{۱۱} همی گشت
تیره - K^{۱۸} گشت و تیره شد - Л-зачеркнуто^{۱۷} بر خاها - K^{۱۶} بران - VI^{۱۵}
سمعوا - B^{۱۹} شد شنیدند - VI تیره تر گشت از - IV شب [تیره] شد بشند - I شد آمد
قرن فی أم رأسه - B^{۲۱} (так!). - Л^{۲۰} صوت الکرکدن

یکی گفت زان فیلسوفان بشاه
 بمان تا به بیند مر اورا¹ کسی
 ز رومی و از مردم پارسی
 یکی زرد² ماهی بُد آن لخت³ کوه 1140
 فرو برد کشتی هم اندر شتاب
 سپاه سکندر همی⁵ خیره ماند
 بدو⁷ گفت رومی که دانش بهست
 اگر شاه رفتی و گشتی قیام 1145
 وزانچایگه لشکر اندرکشید
 بگرد اندرش نی بسان⁹ درخت
 ز پنجه¹⁰ فزون بود بالای¹¹ اوی
 همه خائنها کرده از چوب و¹⁴ نی
 نشایست بد در نیستان بسی
 چو بگذشت زان¹⁵ آب جایی رسید 1150
 جهان خرم و آب چون¹⁶ انگبین
 بخوردند و کردند آهنگ¹⁸ خواب
 وزان پیشه کژدم چو آتش برنگ
 بهر گوشهیی در²¹ فراوان بمرد
 ز یکسو فراوان پیامد²² گراز 1155
 ز²³ دست دگر شیرمهرتر ز گاو

درو- VI بدو- I, IV بدان- K⁵ که- IV⁴ زرد- VI³ ژرف- VI² آنرا- VI¹
 دانا ز هر کسی بگیتی- VI دانی چنین بر مهران بر- K, I⁸ همی- IV⁷ زمان- VI⁶
 VI- پهنای- K, I¹¹ تگی بر- I یکی رش- K¹⁰ نیستان و- VI نیستان- K⁹
 کائنها أشجار- B بالای- K, I¹³ سه فرسنگ بد راست- VI¹² چهل رش به پیمود بالای
 ناف- IV خای- K, I¹⁷ او- K¹⁶ از- IV, VI¹⁵ و- I, IV, VI¹⁴ الدُّلَب عَظْمًا
 خستگان- IV جنگیان- K²⁰ گشت بر- VI¹⁹ سر سوی- VI¹⁸ گفتی- VI
 بد- K²³ فراز آمد از هر سوی صد- VI پیامد فراوان- K, I, IV²² بر- K, I, IV²¹
 توش- K, I, IV, VI²⁴

- 1120 چنین گفت بیداردل شهریار
گذر یافتی بودمی من³ همان
که⁴ فرزانه و مرد پرخاشخیر
دگر هرک⁷ در جنگ من کشته شد
بدر و بخون ریختن بد سزا
1125 بدیدند بادافره ایزدی
کس¹⁰ از خواست یزدان کرانه نیافت
بسی چیز بخشید و¹¹ نستد کسی
بی آزار از انجایگه بر¹³ گرفت
- که گر بنده از¹ بخشش کردگار²
بتدبیر بر⁴ گشتن⁵ آسمان
ز بخشش بکوشش نیابد گذر
کرا ز⁸ اخترش روز برگشته شد
که بیدادگر کس نیابد رها⁹
چو گشتند باز از ره بخردی
ز کار زمانه بهانه نیافت
نبرد از نزدیک ایشان¹² بسی
بران هم نشان راه خاور¹⁴ گرفت

۲۹

- همی رفت منزل بمنزل برآه
1130 ز شهر برهمین بجایی رسید
بسان زنان مرد پوشیده روی
زبانها نه تازی و نه خسروی¹⁷
ز ماهی بدیشان²¹ همی²² خوردنی
شگفت اندر ایشان سکندر²⁴ بماند
1135 هم انگاه کوهی برآمد ز آب
سکندر یکی تیز کشتی بجست
- ز ره رنجه¹⁵ و مانده یکسر سپاه¹⁶
یکی بی کران ژرف دریا بدید
همی رفت با جامه و رنگ و بوی
نه ترکی نه¹⁸ چینی¹⁹ و نه پهلوی²⁰
بجایی²³ نبرد راه آوردنی
ز دریا همی نام یزدان بخواند
بدو پاره شد²⁵ زرد چون آفتاب
که آنرا به بیند بدیده درست²⁶

ندانیم ما—VI⁴ می گذشتی—IV من گذشتی—K, I, VI³ روزگار—VI² بنده را—K¹
نیارد پناه—K, I, IV, VI⁹ که از—IV⁸ هر چه—K⁷ ز—J, VI⁶ گردش—K, I, IV, VI⁵
VI¹³ بنزدیک ایشان نبودش [نماند او—VI] K, VI¹² و—VI¹¹ خود—K¹⁰
ز راه—IV¹⁶ مانده—IV¹⁵ (метр нарушен). هم نشان در بر—VI¹⁴ وزانجایگه راه خاور
خسروی—K²⁰ چینی نه ترکی—I¹⁹ و—IV¹⁸ پهلوی—K, VI¹⁷ K, I, VI—6. оп.
VI—K, I, VI²⁴ ز جایی—K, VI²³ همه—K, I, IV, VI²² بدی شان—K, I²¹ بیغوی—VI
26 K—66. 1135, 1136 оп. درخشنده و—VI²⁵ سکندر شگفت اندر ایشان

- 1100 دگر گفت¹ بر جان ما شاه کیست
چنین داد پاسخ که آز است² شاه³
پرسید خود⁴ گوهر از بهر⁵ چیست
چنین داد پاسخ که آز و نیاز
یکی را ز کمی شده خشک لب
همان هر دورا روز می بشکرد¹² 1105
سکندر چو گفتار ایشان شنید
دو رخ زرد و دیده¹⁵ پر از آب کرد
پرسید پس شاه فرمان روا
ندارم دریغ از شما گنج خویش
بگفتند¹⁶ کای شهریار بلند 1110
چنین داد پاسخ ورا¹⁹ شهریار
چه²¹ پرهیزی از تیزچنگ ازدها
جوانی که آید بمابر²³ دراز
برهمن بدو گفت کای پادشا
چو دانی که از مرگ خود چاره نیست 1115
جهانرا بکوشش چه جویی همی
ز²⁹ تو باز ماند همین رنج تو
ز بهر کسان رنج بر تن نهی
پیامست از مرگ موی سپید
- بکژی بهر جای همراه کیست
سر مایه کین و جای⁴ گناه⁵
کش از بهر بیشی بماید گریست⁸
دو دیوئد بیچاره⁹ و دیوساز¹⁰
یکی از فزونیمست بی خواب شب¹¹
خنک آنک جاننش پذیرد خرد¹³
برخساره شد چون گل¹⁴ شنبلید
همان چهر خندان پر از تاب کرد
که حاجت چه باشد شمارا بما
نه هرگز براندیشم از رنج خویش
در مرگ و پیری تو¹⁷ بر ما¹⁸ بمند
که با مرگ²⁰ خواهش نیاید بکار
که گر ز²² آهنی زو نیابی رها
هم از روز پیری نیابد²⁴ جواز
جهاندار و دانا²⁵ و فرمان روا
ز پیری بتر نیز²⁶ پتیاره²⁷ نیست
گل زهر خیره چه²⁸ بویی همی
بدشمن رسد³⁰ کوشش³¹ و³² گنج تو
ز کم دانشی باشد و³³ ابلهی
بمودن چه داری تو چندین³⁴ امید

جان-K⁴ شاهست آز-I³ از زشت-J² پرسید-I, IV- بپرسد که-K¹
J¹⁰ بدگوهر-VI⁹ 1100-1102 op. VI⁸ آز-I, IV- I⁷ I, IV- I⁶ نیاز-I⁵
خرد-K, I, IV- بد بشکرد-I, IV, VI- بد بگذرد-J¹² VI- 6. op. I¹¹ دیوساز-K, I, IV-
پیری و مرگ-I, VI- یکی گفت-K, I, VI- چهره-VI¹⁵ و K-دوب¹⁴ پرورد
من. IV- ز-IV²² چو-J, K-²¹ هر که-I²⁰ K, I, IV- بمابر-K, IV¹⁸
بیغاره-VI²⁷ هیچ-K²⁶ بینا-IV²⁵ نیابی-K²⁴ ایدر نماید-[K-IV, VI-
من. IV- و-IV³³ و-IV, VI³² بیگمان-VI³¹ دهی-I, IV³⁰ I- VI²⁹ I- IV²⁸
(метр
تو چندین چه داری-VI³⁴ ناروшен).

نمایند که نازد بپوشش بسی
همه جای ترس است و تیمار و باک
بره دیده‌بان تا کی آید زمان
که آن چیز کوشش نیرزد بنیز²
ازو باز ماند زر و⁵ تاج و گنج⁶
بخاک آندرا آید سر و⁷ گاه اوی
فزون آشکارا بود گر⁸ نهان
کزان پس نیازش نماید¹¹ بچیز
تو گر مرده‌را بشمیری صد هزار
خنک آنک در دوزخ افکنده¹² نیست
یکی رفت و نوبت بدیگر سپرد
بتابد¹⁵ بروبر همی آفتاب
که هم آبرای خاک دارد نگاه
بروی¹⁶ زمین‌بر گنه‌گار کیست
ندانند کاند¹⁹ جهان بر چیند²⁰
که ای پاک‌دل مهتر راست‌گوی²¹
که از کین و آزش²³ خرد گم بود
تن خویشتن را نگه کن نخست
تو گویی سپهر روان خویش تست
ز خاک سیه مغز²⁴ بیرون کنی
مگر زین سخن باز گردی بغوی²⁵

برهنه چو زاید ز مادر کسی
وز¹ ایدر برهنه شود باز خاک
زمین بستر و پوشش از آسمان
جهانجوی چندین بکوشد بچیز
چنو³ بگذرد زین سرای سپنج⁴
چنان دان که نیک‌یست همراه اوی
سکندر بپرسید کاند⁵ جهان
همان زنده⁹ بیش است گر مرده¹⁰ نیز
چنین داد پاسخ که ای شه‌ریار
ازان صد هزاران یکی زنده نیست
بماید همین¹³ زنده‌را نیز مرد
بپرسید خشکی فزون‌تر گر¹⁴ آب
برهنه چنین داد پاسخ بشاه
بپرسید کز خواب بیدار کیست
که جنبندگانند¹⁷ و چندی¹⁸ زیند
برهنه چنین داد پاسخ بدوی
گنه‌گارتر چیز²² مردم بود
چو خواهی که این‌را بدانی درست
که روی زمین سربسر پیش تست
همی رای دارد که افزون کنی
روان ترا دوزخ است آرزوی

1- L 5 سپنجی سرای I- 4 چو او VI- 3 (метр нарушен) کو نیرزید IV- 2 چو IV- 1
زنده L- 10 مرده L- 9 یا K, IV- 8 و K- 7 جای I- 6 همی VI- بدو
K, I, IV, VI- 15 کز IV- 14 همی VI- همان K- 13 آکنده VI- 12 نباشد IV, VI- 11
I, IV- 18 خمیده آیند IV- حمند گانند I- جنبنده چندند K- 17 بیوم K, I- 16 که تابد
برخیز K- 22 راهجوی K- 21 1091-1093 оп. 20 VI- 66. 19 IV- بداندگی در IV- 19 چیزی
بجوی VI- گویی بگوی IV- 25 صفر VI- 24 کازکس نوازش L- 23

ز دانش روانها پیر از رامشی است
نه کس را ز دانش رسد نیز بد
پراگنده از روزگار دمه²
بتخم گیاهان نیاز آیدت³
ز بیخ گیا بر میانش ازار
بی آزاری و رامشی⁴ برگزید
خود و فیلسوفان رومی براند
پذیره شدندش یکایک براه⁶
که نه گنج بدشان⁷ نه کشت و درود
بران برمنش شهریار⁹ زمین
بران¹⁰ گونه آواز ایشان شنید
تنان بی بر و جان ز دانش بپر
بر آسوده از رزم¹¹ و روز¹² نبرد
برهنه بهر جای گشته¹⁴ گروه
ز تخم گیا رسته بر کوهسار
گیا پوشش و خوردن آژیر¹⁷ بود
از آسایش²⁰ روز²¹ ننگ و نبرد²³
همه بی نیازیم²⁵ از خوردنی²⁷

بر ما شکیمیایی و دانش است
 شکیمیایی از ما نشاید ستد
 نه پینی جز از¹ برهنه یک رمه
 اگر بودن ای در دراز آیدت
 فرستاده آمد بر شهریار 1065
 سکندر فرستاده و نامه دید
 سپهر سراسر هم آنجا بماند⁵
 پرستنده آگه شد از کار شاه
 ببردند بی مایه چیزی که بود
 یکایک برو⁸ خواندند آفرین 1070
 سکندر چو روی برهنه بدید
 دوان و برهنه تن و پای و سر
 ز برگ گیا پوشش از تخم خورد
 خور و خواب و آرام بر¹³ دشت و کوه
 همه خوردنیشان بر میوه دار 1075
 از¹⁵ یکی چرم¹⁶ نخچیر بود
 سکندر پیرسیدش¹⁸ از¹⁹ خواب و خورد
 ز پوشیدنی و²⁴ ز گسترده

^۱ IV — بجز ^۲ K — 66. 1062, 1063 оп. ^۳ K — б. стоят после б. 1059. ^۴ K, I, IV — راستی
^۵ IV — همه پرنشاند ^۶ VI — 66. 1054—1068 оп.; см. б. 1053. ^۷ K, I, IV, VI — شان بد ^۸ K,
I, IV — همه ^۹ همی — VI — آفتاب ^{۱۰} K — از ان I, IV, VI — وزان ^{۱۱} K, I,
IV, VI — بزم ^{۱۲} رزم — VI ^{۱۳} K, I, VI — در ^{۱۴} K — بهر جا برهنه بوده ^{۱۵} K —
ازارش ^{۱۶} K, I, IV, VI — پرسید (?) از دیر ^{۱۷} سراسر همه دشت ^{۱۸} K, I, IV, VI —
ازینها ^{۱۹} K, I, IV — کز ^{۲۰} IV — доб. و ^{۲۱} K — و بزم ^{۲۲} VI — доб. و ^{۲۳} I, IV — доб.:
ز خوشی ز [خوشی — IV] گیتی چه دارید * ز گردون جزین نیست قریاک و زهر

خردمند گفت ای جهانگیر مرد * کس از ما نگوید بننگ و نبرد
 I—²⁵ یا K, I, IV, VI—²⁴ فخطبهم الاسکندر فی أمر ملئوسهم فقال B—66. 1077, 1078:
 VI—²⁷ همان هم ز هر گونه—VI—²⁶ و. و. доб.:
 بگفتند کای شاه دانش‌پژوه * چنین بی‌نواپیم در دشت و کوه

نه خوب آید از شاه گفتار خام
 بخوبی² بسی³ داستانهها زدم
 که اندر گفت پنجه⁴ شاه بود
 بیارای زیر گلفشان درخت
 نوازنده رود و می خواستند
 ز رومی و چیننی و از پهلوی
 کرا درخور آمد کلاه و کمر⁶
 که این پیشه دورست⁸ راه تو نیست
 جهاندار و بینادل و رایزن
 روانرا بمهر تو آگندهام

همان روز پیمان¹ من شد تمام
 سکندر منم وان زمان من بدم
 همان روز قییدافه آگاه بود
 پرستنده را گفت قیصر که تخت
 بفرمود تا خوان بیاراستند 1045
 بفرمود تا⁵ خلعت خسروی
 ببخشید یارانش را سیم و زر
 بطینوش فرمود⁷ کایدر مه ایست
 بتییدافه گوی⁹ ای هشیوار زن
 بدارم وفای تو تا زندهام 1050

۲۸

دمان تا بشهر برهن رسید¹⁰
 بپرسد ز¹³ پرهیزگاران سخن
 که آورد زان روی¹⁴ لشکر¹⁵ بره
 شدند اندران آگهی همگروه
 بنزد سکندر سر موبدان
 ز داننده¹⁷ بر شهریار جهان
 بافزایش و دانش و دستگاه
 ترا داد یزدان جهان بزرگ
 نشست پرستندگان خدای
 خرد بی گمان نزد تو¹⁸ کاستهست

وزانچایگه لشکر اندرکشید
 بدان تا ز¹¹ کردارهای¹² کهن
 برهن چو آگه شد از کار شاه
 پرستنده مرد اندرآمد ز کوه
 نوشتند پس نامه پی بخردان 1055
 سر نامه بود آفرین نهان¹⁶
 که پیروزگر باد همواره شاه
 دگر گفت کای شهریار سترگ
 چه داری بدین مرز بی ارز رای
 گرین آمدنت از پی خواستهست 1060

که اسکندر بچه⁴ (VI - tak!) ترا - K, I, IV, VI ³ بچربی - I, IV ² گفتار - K ¹
 گفت - IV ⁹ و K, I, IV - доб. ⁸ گفتند - VI ⁷ VI - 66. 1046, 1047 оп. ⁶ پس - K, I, IV ⁵
 پذیره - VI ¹⁵ راه - I ¹⁴ بپرسید - K ¹³ احوالهای - VI ¹² تازه - K ¹¹ VI - 6. оп. ¹⁰
 از دلت - I بر دلت - K ¹⁸ دارنده - K, I ¹⁷ مهان - K ¹⁶ شدندش همانگه см. 6. 1068.
 فما أنقص عقلک - B

- 1020 شوم هرچ گفتم بجای آورم
سکندر پیامد بپرده سرای
ز² شادی خروشیدن آراستند
که نومید بد لشکر⁴ نامجوی
سپه با زبانها پر از آفرین
1025 ز لشکر گزین کرد پس شهریار
ز ره دار با گرز⁵ گاوروی
همه گرد بر گرد آن بیشه مرد⁶
سکندر خروشید کای مرد تیز
بلرزید طینوش بر جای خویش
1030 بدو گفت کای شاه برتر منش
چنانهم که با خویش من¹¹ قیدروش
نه این بود پیمانت با مادرم
سکندر بدو گفت کای شهریار
ز من ایمنی بیم¹⁴ در دل مدار
1035 نگردم ز پیمان¹⁶ قیدافه من
پیماده شد از باره¹⁷ طینوش زود
جهاندار بگرفت دستش¹⁸ بدست
بدو گفت مندیش و رامش گزین
چو مادرت²¹ بر تخت زرین نشست
1040 بگفتم که من دست شاه زمین

از K, I, VI—доб. ⁴ بیفراشتند—K ³ بـ K, I, IV, VI—² برفتند چون باد لشکر—VI ¹
صفها—I ⁷ (нет рифмы). بود—I ⁶ VI—6. оп. و قد كانوا أيسوا منه حين أبطأ عليهم—B
تو با من همان کن که با—VI ¹¹ یا—K, I, IV, VI—¹⁰ رزم یاد—Л ⁹ کنون—VI همه—K ⁸
همی—VI ¹⁵ ترس—K, I, IV, VI—¹⁴ بگذرم—VI ¹³ 1032. VI—6. стоит после 6. K, I, IV, VI—¹²
اسپ—I, IV—¹⁸ K, I, VI—¹⁷ فلسط أذغض عهد أمك أبداً—B فرمان—K, I, IV—¹⁸ نامدار
مادرش—VI ²¹ تو از من نداری—K ²⁰ خواست—VI ¹⁹ چنگش

72

- نه آسپب آید¹ بدین گنج تو
 985 چو اسکندری کو بیاید ز روم
 همی از درت باز گردد بچیز
 جز از² آشتی³ ما نه بینیم روی
 چو بشنید گفتار آن بخردان
 در گنج بگشاد و تاج پدر
 990 یکی تاج بد کاندران شهر و مرز
 فرستاده را گفت کین بی بهاست
 بتاج مهان چون سزا دیدمش⁴
 یکی تخت بودش بهفتاد لغت
 به پیشکر⁵ یک اندر دگر بافته
 995 سر پایها چون سر اژدها
 ازو⁶ چار صد گوهر شاهوار
 دو بودی بمنقل⁷ هر یک بسنگ
 زمرد برو چار صد پاره⁸ بود
 گشاده شتربار بودی چهل
 1000 دگر چار صد⁹ تازی¹⁰ دندان پیل
 پلنگی که خوانی همی بربری
 ز چرم گوزن ملّح هزار
- نیرزدهمه گنجها رنج تو¹¹
 بشمشیر دریا¹² کند روی بوم
 همه چیز دنی¹³ نیرزد پیشیز¹⁴
 نه والا بود مردم کینه جوی¹⁵
 پسندیده و پاکدل موبدان
 بیارود با یاره و طوق زر
 کسسی گوهرشرا ندانست ارز¹⁶
 هرانکس که دارد جزو نارواست
 ز فرزند پرمایه بگزیدمش¹⁷
 بیستی¹⁸ گشایند¹⁹ نیکبخت
 بیچاره سر شوشها قافته²⁰
 ندانست کس گوهرشرا بها
 همان سرخ یاقوت بد²¹ زین شمار
 چو یک دانه نار بودی برنگ
 بسبزی²² چو قوس قزح نابسود
 زنی بود چون²³ موج دریا بدل²⁴
 چه دندان درازیش بد²⁵ میل میل²⁶
 ازان²⁷ چار صد پوست بد بر سری²⁸
 همه رنگ و بیرنگ²⁹ او پر نگار³⁰

1 K- دنیا- VI گیتی- K, I, IV 2 ویران- VI 3 VI-6. on. 4 ماند- IV باید- K 5 K- دنیا- VI گیتی- K, I, IV, VI 6 راستی- K, I, IV, VI 7 بنیز- IV بنیز- I نه نیز
 فقاتل للاسکندر: إن هذا لا یصلح إلا - B مت- K, I, IV, VI 8 مرز- VI 9 جنگجوی
 تنگی- K 12 به پیش- IV 11 لک و لها رأیتک مستحقا لهذا التاج اثر تک به علی و لدی
 IV-دانه- I 17 بمنقل- IV 16 هم- K, I, IV, VI 15 ازان- K 14 VI-6. on. 13
 اربعمائة- B پانصد- I, VI 21 VI-6. on. 20 با- I 19 ز سبزی- VI 18 پایه
 که بودی- VI درازی او- IV 23 پای- IV پاره- I, VI 22 قطعة من انیاب الفيلة
 اورنگ- K 27 بهتری- VI 26 ازو- K, I, VI 25 998-1000 on. K-66 24 درازی این
 نقشی برو چون- VI 28 نیرنگ- IV بی رنگ- I

- نه با پاک فرزند تو بد کنم
 بجان ییاد دارم² وفای ترا
 965 برادر بود نیکخواهت مرا
 نگه کرد قیدافه سوگند اوی
 همه کاخ کرسی ز زمین نهاد
 بزرگان و نیک اختران را بخواند
 ازان پس گرامی دو فرزند را
 970 چنین گفت کاندل سرای سپنج
 نماید کزین گردش روزگار
 سکندر نخواهد شد از گنج⁵ سپر
 همی⁷ رنج ما جوید⁸ از بهر گنج
 بر آنم که با او نسازیم¹⁰ جنگ
 975 یکی پاسخ پندمنش دهیم
 اگر جنگ جوید پس از پند من
 ازان¹⁶ سان شوم پیش او با سپاه
 ازین آزمایش ندارد زیان
 چه گویند و این را چه پاسخ دهید
 980 همه مهتران سر برافراختند
 بگفتند کای سرور²⁰ داد²¹ و²² راد
 نگوئی مگر²³ آنک بهتر بود
 اگر دوست گردد²⁴ ترا پادشا
- نه فرمان دهم نیز و نه¹ خود کنم
 نجویم بچیزی جفای ترا
 بجای صلیب است گاهت³ مرا
 یگانه دل و راست پیوند اوی
 بپیش اندر آرایش چین نهاد
 یکایک بران کرسی زر⁴ نشاند
 بیاورد خویشان و پیوند را
 سزد گر نباشیم چندین برنج
 مرا بهره کین آید و کارزار
 وگر آسمان اندر آرد⁶ بزیر
 همه گنج گیتی نیززد برنج⁹
 نه¹¹ بر پادشاهی کنم¹² کار تنگ
 سرش بر فرازیم¹³ و پندش دهیم
 به¹⁴ بپند پس از پند من بند¹⁵ من
 که بخشایش آرد برو چرخ¹⁷ و¹⁸ ماه
 بماند مگر دوستی در میان
 مرا اندرین رای فرخ نهید
 همی¹⁹ پاسخ پادشا ساختند
 ندارد کسی چون تو مهتر بیاد
 خنک شهر کش چون تو مهتر بود
 چه خواهد جزین مردم پارسا

یار دارم-IV باز پندم-I, VI باز دارم-K² نه بدی-VI نیز نه-IV یا بدی-I-K¹
 آسمانرا سر آرد-K⁶ جنگ-VI⁵ بکرتی زر بر-VI زر کرسی-I⁴ کافت-VI³
 همه لشکرش باید و ساز-VI¹⁰ 6. VI⁹ جنگ ما خواهد-K, I, IV⁸ همه-K⁷
 نیندیشد از-K¹⁵ ذ-I, IV, VI¹⁴ به پیوند یازیم و-K¹³ کند-VI¹² که-VI¹¹
 و-оп.¹⁸ مهر-VI¹⁷ بدان-I بران-K, IV, VI¹⁶ پیوند-I, IV, VI¹⁵ پند و پیوند
 باشد-VI²⁴ مر-I²³ و-оп.²² رای-I²¹ خسرو-K, I, VI²⁰ همه-K, IV, VI¹⁹

بسان یکی سرو آزاد شد²
 که گردد بدو تیره روزم³ سپید
 بخونی⁵ که او ریخت اندر جهان
 چو فور دلیر آن⁶ سرافراز هند
 بچشم و⁸ دلش چاره او بدید
 دو بسد⁹ نهان کرد زیر قصب
 پر اندیشه بد¹¹ جان تاریک اوی

چو طینوش بشنید زان¹ شاد شد²
 چنین داد پاسخ که دارم امید
 بدام من آویزد او⁴ ناگهان
 چو دارای دارا و گردان سهند
 چو قیدافه گفت⁷ سکندر شنید
 بخندید زان چاره در زیر لب
 سکندر پیامد ز¹⁰ نزدیک اوی

950

۲۷

چو خورشید بنمود چینی¹² طراز
 نگونسار شد پرنیانی¹⁴ بنفش¹⁵
 پرستنده برخاست از بارگاه
 جهانجوی¹⁶ پیش سپهبد چمید
 فرستاده را پیش او تاختند¹⁸
 که با رای تو مشتری باد جفت
 بدارنده کو بر زبانم گواست
 بجان و سر شهریار سترگ
 کزین پس مرا خاک²⁴ در اندلس²⁵
 نیامیزم از هر دری نیز رنگ

همی چاره جست آن شب دیرپاز
 برافراخت از کوه¹³ زرین درفش
 سکندر پیامد بنزدیک شاه
 برسمی که بودش فرود آورد
 ز بیگانه ایوان¹⁷ بپرداختند
 چو قیدافه را دید بر تخت گفت
 بدین مسیح بفرمان¹⁹ راست
 پابرای²⁰ و دین²¹ و صلیب بزرگ
 بززار و²³ ششاس و روح القدس
 نه بیند²⁶ نه لشکر فرستم بچنگ

955

960

¹ K, I, IV - ازو ² K, I, IV, VI - گشت ³ K, I, IV, VI - روز ⁴ VI - اندرفتد ⁵ K, I, IV - ⁶ K, I, VI - و ⁷ IV - доб. و ⁸ K, I, VI - و ⁹ IV - ¹⁰ Л, K, IV - ب ¹¹ IV - شد ¹² VI - سپهبد ¹³ K - ¹⁴ I, VI - آن گرز ¹⁵ K, IV - درفش ¹⁶ K - جهاندار ¹⁷ K, I, IV, VI - خانه ¹⁸ I - ¹⁹ K, I, IV, VI - فرمان ²⁰ I, IV - بابرا ²¹ K - بدین و بابرا ²² K, I - ²³ K, I, IV - و ²⁴ VI - جای ²⁵ Л - دارند ²⁶ Л, IV - نسازم ²⁷ لا یقصد أرض الأندلس - B دارد بوس - IV پس

یکی پای دستور باشی مرا
 سکندر پیامد² ز جای نشست
 930
 بپرسید طینوش کاین چون کنی
 بدو گفت چون باز گردم ز شاه
 ز لشکر بیاری سواری هزار
 بجایی یکی پیشه دیدم براه
 935
 شوم من ز پیش تو در پیش او
 بگویم که چندین⁷ فرستاد⁸ چیز
 فرستاده گوید که من نزد شاه
 اگر شاه بیند که با موبدان⁹
 چو بیندش بپذیرد این¹² خواسته
 940
 بپاید¹³ چو¹⁴ بیند ترا بی¹⁵ سپاه
 چو او¹⁶ بشنود خوب¹⁷ گفتار من
 بپاید بران سایه زیر درخت
 تو جنگی²⁰ سپاهی بگردش درآر²¹
 مکافات من باشد و کام²⁴ تو
 945
 که آید بدستت²⁸ بسی خواسته

1 درین - VI 2 برآمد - I, VI 3 ییها - K 4 نامجوی - VI 5 K - با. 6 (P) خوردان - VI 7 K, I, IV, VI 8 فرستاده - VI 9 بهمنند - I 10 K, I, IV, VI 11 پیش - I 12 K 13 بهمنند - I 14 K 15 K - با 16 K 17 K, I, IV 18 چرب - I 19 میخواست - VI 20 K 21 K, I, IV 22 سپه گرد او اندرآر - I 23 K, I, IV 24 I 25 K 26 K 27 I 28 K, I, IV, VI 29 K, I, IV, VI 30 K, I, IV, VI 31 K, I, IV, VI 32 K, I, IV, VI 33 K, I, IV, VI 34 K, I, IV, VI 35 K, I, IV, VI 36 K, I, IV, VI 37 K, I, IV, VI 38 K, I, IV, VI 39 K, I, IV, VI 40 K, I, IV, VI 41 K, I, IV, VI 42 K, I, IV, VI 43 K, I, IV, VI 44 K, I, IV, VI 45 K, I, IV, VI 46 K, I, IV, VI 47 K, I, IV, VI 48 K, I, IV, VI 49 K, I, IV, VI 50 K, I, IV, VI 51 K, I, IV, VI 52 K, I, IV, VI 53 K, I, IV, VI 54 K, I, IV, VI 55 K, I, IV, VI 56 K, I, IV, VI 57 K, I, IV, VI 58 K, I, IV, VI 59 K, I, IV, VI 60 K, I, IV, VI 61 K, I, IV, VI 62 K, I, IV, VI 63 K, I, IV, VI 64 K, I, IV, VI 65 K, I, IV, VI 66 K, I, IV, VI 67 K, I, IV, VI 68 K, I, IV, VI 69 K, I, IV, VI 70 K, I, IV, VI 71 K, I, IV, VI 72 K, I, IV, VI 73 K, I, IV, VI 74 K, I, IV, VI 75 K, I, IV, VI 76 K, I, IV, VI 77 K, I, IV, VI 78 K, I, IV, VI 79 K, I, IV, VI 80 K, I, IV, VI 81 K, I, IV, VI 82 K, I, IV, VI 83 K, I, IV, VI 84 K, I, IV, VI 85 K, I, IV, VI 86 K, I, IV, VI 87 K, I, IV, VI 88 K, I, IV, VI 89 K, I, IV, VI 90 K, I, IV, VI 91 K, I, IV, VI 92 K, I, IV, VI 93 K, I, IV, VI 94 K, I, IV, VI 95 K, I, IV, VI 96 K, I, IV, VI 97 K, I, IV, VI 98 K, I, IV, VI 99 K, I, IV, VI 100 K, I, IV, VI

چو او [چنو-I] را گرفتی من آن توام * چو فرماییم پاسبان توام
 رونده بدانکه بود [شود - VI بنزد تو کز - I] * برافروخته [برافروزد این - I] نیز بازار من
 کار من

آری تو ز ایدر - K, I, IV, VI 28 K, I, IV, VI 29 K, I, IV, VI 30 K, I, IV, VI 31 K, I, IV, VI 32 K, I, IV, VI 33 K, I, IV, VI 34 K, I, IV, VI 35 K, I, IV, VI 36 K, I, IV, VI 37 K, I, IV, VI 38 K, I, IV, VI 39 K, I, IV, VI 40 K, I, IV, VI 41 K, I, IV, VI 42 K, I, IV, VI 43 K, I, IV, VI 44 K, I, IV, VI 45 K, I, IV, VI 46 K, I, IV, VI 47 K, I, IV, VI 48 K, I, IV, VI 49 K, I, IV, VI 50 K, I, IV, VI 51 K, I, IV, VI 52 K, I, IV, VI 53 K, I, IV, VI 54 K, I, IV, VI 55 K, I, IV, VI 56 K, I, IV, VI 57 K, I, IV, VI 58 K, I, IV, VI 59 K, I, IV, VI 60 K, I, IV, VI 61 K, I, IV, VI 62 K, I, IV, VI 63 K, I, IV, VI 64 K, I, IV, VI 65 K, I, IV, VI 66 K, I, IV, VI 67 K, I, IV, VI 68 K, I, IV, VI 69 K, I, IV, VI 70 K, I, IV, VI 71 K, I, IV, VI 72 K, I, IV, VI 73 K, I, IV, VI 74 K, I, IV, VI 75 K, I, IV, VI 76 K, I, IV, VI 77 K, I, IV, VI 78 K, I, IV, VI 79 K, I, IV, VI 80 K, I, IV, VI 81 K, I, IV, VI 82 K, I, IV, VI 83 K, I, IV, VI 84 K, I, IV, VI 85 K, I, IV, VI 86 K, I, IV, VI 87 K, I, IV, VI 88 K, I, IV, VI 89 K, I, IV, VI 90 K, I, IV, VI 91 K, I, IV, VI 92 K, I, IV, VI 93 K, I, IV, VI 94 K, I, IV, VI 95 K, I, IV, VI 96 K, I, IV, VI 97 K, I, IV, VI 98 K, I, IV, VI 99 K, I, IV, VI 100 K, I, IV, VI

بران درگه اورا فرستاد دوست¹
 ز پیش نشستش⁴ بهامون برند³
 که طینوش بی‌دانش⁶ دیوساز⁷
 بسازد گزندی و پتیماره‌یی
 نگه کن بدین تا چه اندر خورد
 چو⁹ طینوش را باز خوانی رواست¹⁰
 بران نامور زیرگاهش¹¹ نشاند
 اگر کام دل خواهی¹² آرام دار
 سخن هرچ گویی پذیرم همی
 کجا شاد¹³ با¹⁴ تاج¹⁵ و¹⁶ با افسرست
 که از نامور¹⁷ مهتری باژ خواه
 برو بر من آید ز دشمن پدید
 یکی¹⁸ شاه را رای فرخ نهم
 بنزد¹⁹ تو آرم بجای²⁰ نشست
 نه شمشیر بینی نه تخت و کلاه
 چو²³ بپسندی این²⁴ نیکخواهی مرا
 شنیدم نباید که گردد کهن
 بکوشی و پاکیزه رای آوری
 ز اسپان و مردان خسروپرست
 تو باشی جهانگیر²⁵ و²⁶ نیکی‌شناس

بطینوش گفت این نه گفتار اوست
 بفرمود کورا² بمیرون برند³ 910
 چنین گفت پس با⁵ سکندر براز
 نباید که اندر نهان چاره‌یی
 تو دانش‌پژوهی و داری خرد
 سکندر بدو گفت کین نیست⁸ راست
 جهاندار فرزندا باز خواند 915
 سکندر بدو گفت کای کامگار
 من از تو بدین کین نگیرم همی
 مرا این نژندی ز اسکندرست
 بدین سان فرستد مرا نزد شاه
 بدان تا هران بد که خواهد رسید 920
 ورا من بدین زود پاسخ دهم
 اگر دست او من بگیرم بدست
 بدان سان که با او نمینی²¹ سپاه
 چه بخشی تو زین²² پادشاهی مرا
 چو بشنید طینوش گفت این سخن 925
 گرین را که گفתי بجای آوری
 من از گنج وز بدره و هرچ هست
 ترا بخشم و نیز دارم سپاس

برید-³ K, I, VI کین را-² K, I, IV, VI 6. оп. VI فرستاده اوست-I پوست-¹ J, K
 صبی نژق-⁷ K, I, VI دیوساز-⁶ IV-доб. و⁵ J-او⁴ K, I, VI نشست-³ IV نشست-² K, I, VI
 سزاست-¹⁰ K که-⁹ VI تو-⁸ K, I, IV اینست-⁷ VI کاینست-⁶ IV هست-⁵ I
 K, I, 15 بر-¹⁴ I شاه-¹³ VI داری-¹² K, I-¹¹ IV یابی-¹⁰ K, I بارگاهش-⁹ VI
 K, I, IV 20 به پیش-¹⁹ VI وزین-¹⁸ VI پیش هر-¹⁷ K و-¹⁶ I تخت-¹⁵ IV, VI
 K, VI 25 از-²⁴ I, VI چه-²³ I, VI ازین-²² VI نباشد-²¹ K, I, IV, VI ز جای
 و-²⁶ VI 26 جهاندار

- بره‌بر کسی تا نیازاردش¹ 895 که زنده‌کن پای جان⁴ من اوست⁵
 و از² دشمنان نیز نشاردش³ بدو گفت مادر که ایدون کنم
 بر آنم که روشن⁶ روان⁷ من اوست⁸ باسکندر¹¹ نامور شاه گفت
 که اورا⁹ بزرگی بر¹⁰ افزون کنم چه خواهی و رای¹³ سکندر بچپست
 که پیدا کن اکنون¹² نهان از نهفت سکندر بدو گفت کای سرفراز
 چه رانی¹⁴ تو¹⁵ از شاه و¹⁶ دستور کیست مرا گفت رو¹⁷ بار¹⁸ مرزش بخواه¹⁹ 900
 بنزد تو شد بودن من دراز نه زور و نه شاهی نه گنج²⁰ و نه بخت
 و گر دیر مانی بی‌یارم سپاه

۲۶

- چو طینوش گفت سکندر شنید 905 بدو گفت کای ناکس بی‌خرد²¹
 بکردار باد دمان بردمید ندانی که پیش که داری نشست
 ترا مردم²² از مردمان نشمرد سرت پر²⁴ ز تیزی و کنداورپست
 بر شاه²³ منشین و منمای دست اگر نیستی فر²⁶ این نامدار²⁷
 نگوئی مرا خود²⁵ که شاه تو کیست هم اکنون²⁹ سرت را من از درد³⁰ فور³¹
 سرت کندمی چون ترنجی ز بار²⁸ یکی بانگ برزد برو مادرش
 بلشکر نمایم ز تن کرده دور³² که آسمه برگشت³³ جنگی سرش

۱ K- نیازاردش ۲ I, IV- وزان ۳ VI- 66. 893, 894 оп. ۴ K- جان پای ۵ VI-
 VI- 66. 893, 894 оп. ۶ VI- منست ۷ K, I, IV, VI- جهان ۸ VI- منست ۹ IV- با او ۱۰ K, I, VI- ب ۱۱ K, I, IV, VI- 66. آن ۱۲ VI- راه ۱۳ LI- اکنون برآور ۱۴ K- آخبرنا بما یرید منا الاسکندر ۱۵ VI- و ۱۶ VI- 66. 893, 894 оп. ۱۷ K, I- شو ۱۸ IV- 66. 893, 894 оп. ۱۹ K- بخواه ۲۰ K, I, IV, VI- فر ۲۱ VI- کم خرد ۲۲ VI- ۲۳ VI- ناکس ۲۴ VI- بد ۲۵ VI- بر من ۲۶ VI- شرم ۲۷ I, IV- تاجدار ۲۸ B- شجره ۲۹ K, I, IV, VI- و لولا روعة هذه الحضرة لقطعت رأسک کأثرجة تقطف من شجرة ۳۰ K, I, IV, VI- من از کین فور ۳۱ VI- ز تن کرده دور ۳۲ VI- دست ۳۳ I- امشب

که با بوم و با رُست¹ و² فرزند تو³ نسازم⁵ جز از⁶ خوبی و راستی چو سوگند شد خورده قیدافه گفت چنان دان که طینوش¹⁰ فرزند من یکی بادیسارست¹² داماد فور که تو با سکندر ز یک¹³ پوستی که او از پی فور کین آورد کنون شاد و ایمن بایوان خرام

880

۲۵

رها گشته¹⁴ از شاه¹⁵ دانش پژوه نبرد داشت هرگز دل از آرزوی¹⁶ ز¹⁷ ایوان پیامد بنزدیک شاه همه گرد بر گرد او رسته¹⁹ بود بزر²¹ اندرون چندگونه گهر دو فرزند بایسته²² در پیش اوی نهاده بگفتار قیدافه گوش که ای شاه نیک اختر و²⁴ دادگر شود شاد و خشنود با²⁵ رهنمون

885

890

VI-⁴ او-³ K, I, IV و-² Л-¹ که من با بر و بوم-^{VI} بازست-¹ K,⁹ کمی-⁸ K, I, IV اندیشد-⁷ VI-⁶ بسازد-⁵ K, I بزرگی که باشد ز رجل خفیف الرأس-^B پادشاهست-¹² Л-¹¹ نه-^K طینوش-^B فیطوس-¹⁰ Л-¹⁰ نباید-^I VI-⁶ B. op.¹⁶ مرگ-^{I, IV} مرد-^{K, VI} بد اندیشه-^{VI} که اندیشد-^{K, I} هم-^{K, I, VI} K-¹⁹ من العاج-^B بیمارسته-^T خانه بنشسته-^{VI} پیلسته-^{K, I, IV} پ-^{IV} IV-²² IV, VI بدون-^{IV} عاج-^{I, IV} زده گروه بر کرد بنشسته (tak)-^{VI} دسته-^I خرم ابا-^K و-^{K, I, IV, VI} مہتر-²³ L-²⁴ شایسته

وزو دار تا زنده باشی سپاس
 نه بینم همی گفت و گوی تو راست
 چو آیی² چنین در دم ازدها
 فرستاده پی سازی از خویشتن
 نه بر خیره با مهتر آویختن
 بیغشاید از داد³ و⁴ دانا بود
 جز آتش نمیند بفرجام گاه
 چه رفتی یکی کار بر ساز نو
 ترا خاک داند که اسکندری
 که از چهر او من ندارم⁶ نشان
 نهاده بنزد⁷ یکی یادگیر
 کزو ایمنی باشد اندر¹¹ هراس
 زمانه بگوید¹⁵ بمرد و بز¹⁶
 برین هم نشان دور بنشانمت
 همان نشنود نام¹⁷ و آواز تو
 تو باید¹⁹ که باشی خداوند رای
 بشهر من و خویش و²⁰ پیوند من
 بکشور نخوانی مرا جز همال
 ز تیمار وز کشتن²⁴ آزاد شد²³
 بدین مسیحا و گرد²⁵ نبرد²⁶

همه نیکوچه‌ها ز یزدان شناس
تو گویی بدانش که¹ گیتی مراست
کجا آورد دانش تو به
بدوزی بروز جوانی کفن
مرا نیست آیین خون ریختن
چو شاه‌های بکاری توانا بود
چنان دان که ریزنده خون شاه
تو ایمن به‌باش و⁵ به‌شادی برو
کزین پس نیایی به پیغمبری
ندانم کسی را ز گردنکشان
نگاریده هم زین نشان بر حریر
برو⁸ راند⁹ هم حکم¹⁰ اخترشناس
چو بخشنده¹² شد¹³ خسرو¹⁴ رایزن
تو تا ایدری بی‌طقون خوانمت
بدان تا نداند کسی راز تو
فرستمت بر¹⁸ نیکوی باز جای
به‌پیمان که هرگز به‌فرزند من
نباشی بداندیش گر²¹ بدسگال
سکندر شنید این سخن²² شاد شد²³
بدادار دارنده سوگند خورد

¹ K, I — او را دانش پـ ² VI — هستی ³ VI — او را د ⁴ I — و ⁵ IV — و ⁶ K — رانده ⁷ K — بدست ⁸ VI — بران ⁹ IV — رانده ¹⁰ K, I — حکم ¹¹ K, I, IV, VI — [I — یا — با — IV, VI] ¹² IV — بشنیده ¹³ K — بر ¹⁴ I — بد ¹⁵ K, I — نگوید ¹⁶ VI — ب. ¹⁷ Л — راز ¹⁸ VI — بصد ¹⁹ K — بدانگه ²⁰ VI — باشند ²¹ K, I, VI — یا ²² VI — ازو ²³ K, I, VI — بشنید ²⁴ I — برگشتن ²⁵ IV — گرز ²⁶ IV — مسیح و ²⁷ VI — مسیح و ²⁸ I — برگرد ²⁹ I — گشت ³⁰ VI — بروز ³¹ I — سپید و ³² I — شب ³³ I — لاژورد

بدو گفت قیدافه کز داوری 840
اگر چهره¹ خویش بینی بچشم
بیاورد³ و بنهاد پیشش حریر
که گر هیچ جنبش بدی در نگار
سکندر چو دید آن⁵ بخایید لب
چنین⁸ گفت بی خنجری⁹ در نهان 845
بدو گفت قیدافه گر خنجرت
نه نیروت بودی نه شمشیر تیز
سکندر بدو گفت هر کز¹⁵ مهان
نباید که پیچد ز راه گزند
اگر با منستی سلیح¹⁷ کنون 850
ترا کشتمی¹⁸ گر¹⁹ جگرگاه خویش

23

855
 بخندید قیافه از کار او
 بدو گفت کای خسرو شیرفش
 نه از فرّ تو کشته شد فور هند
 که برگشت روز بزرگان دهر
 بمردی تو گستاخ گشتی چنین²⁵

¹ K, I, IV, VI— صورتی—² I— برآورد—³ K— چهره—⁴ L— چو قو صورت—⁵ VI—
 فلما رآها تحير و أظلم في عينه النهار—⁶ B— نیم—⁷ K, I, IV, VI— تا—⁸ VI— بدید آن سکندر
 لو کان معی—⁹ B— کسی در—¹⁰ K, I, IV, VI— خنجر—¹¹ IV— بدو—¹² IV— همی—¹³ K, I, VI—
 در—¹⁴ IV, VI— 850, 851. см. 66. 850, 851. خنجر لقتلتک أو قلتت نفسی لصنیعی و تغیری بروحی
 IV—¹⁵ B—перевод 66. 846—849 отсутствует. آری—¹⁶ VI— جای—¹⁷ L— روی و—¹⁸ VI—
 بیازردمی—¹⁹ VI— بپا رفتمی—²⁰ I, IV— بیاشغتمی—²¹ K— با—²² VI— از—²³ IV— کفتمی—²⁴ VI— سلاح
 و—²⁵ K— 24 K, I, IV— دارا—²⁶ K, I, IV— سر از حکم یزدان مکش—²⁷ VI— تندى و تیز—²⁸ VI—
 جهان زبون—²⁹ VI— کنون—³⁰ VI—

- همه کاخ او پر ز بیگانه بود¹ عقیق و زبرجد بروبر³ نگار
زمینش همه صندل⁴ و چوب عود
825 سکندر فرو مانند زان جایگاه
همی گفت کاینست⁸ سرای نشست
خرامان بیامد بنزدیک شاه
بدو گفت قیدافه ای¹⁰ بیطقون
همانا که چونین¹⁴ نباشد بروم
830 سکندر بدو گفت کای شهریار
ز ایوان¹⁶ شاهان سرش¹⁷ برترست
بخندید قیدافه از کار اوی
ازان پس بدر²¹ کرد کسهای²² خویش
بدو گفت کای²³ زاده فیلقوس
835 سکندر ز گفتار او گشت زرد
بدو گفت کای مهتر پرخرد
منم بیطقون کدخدای جهان
سپاسم ز یزدان پروردگار
که بردی بشاه جهان آگهی
- نشستش² بلورین یکی خانه بود¹
میان اندرون گوهر شاهوار
ز جزع و ز پیروزه⁵ اورا عمو
ازان فر و اورنگ⁶ و آن دستگاه⁷
نمیند چنین جای⁹ یزدان پرست
نهادند زرین یکی زیرگاه
چرا خیره¹¹ ماندی¹² بجزع¹³ اندرون
که آسیمه گشتی بدین مایه¹⁵ بوم
تو این خانرا خوارمایه مدار
که ایوان¹⁸ تو معدن گوهرست
دلش گشت خرم بازار¹⁹ اوی²⁰
فرستاده را تنگ بنشاند پیش
همت بزم و رزمست²⁴ و هم²⁵ نعم و بوس
روان²⁶ پر ز درد و رخسان²⁷ لاژورد
چنین گفتن²⁸ از تو نه²⁹ اندرخورد
چنین تغمه³⁰ فیلقوسم مخوان³⁰
که با من نمد مهتری نامدار
تنمرا ز جان زود³¹ کردی³² تهی

من العود و الصندل - B - عنبر - J - بدودر - VI -³ نشستن - I, IV -² دید - K, VI -¹
کاخ - VI -⁹ اینست - K -⁸ بارگاه - K -⁷ اورند - K, I -⁶ و سقفه من الجزع و الزبرجد - B -⁵
بدین - VI -¹³ چه خیره بماندی - IV - گشتی - K, I, VI -¹² تیره - K -¹¹ کای - K, I, IV, VI -¹⁰
- K, I, VI -¹⁸ سرت - K, I, VI -¹⁷ ازیرا ز - K, I -¹⁶ تازه - IV - سایه - I -¹⁵ زینسان - VI -¹⁴
إذک اعلی الملوك شرفاً و منصباً و أبهرهم جلاله و رفعة، إن بحرك لعاو لكل جوهر - B - دریای
ای - K -²³ کسها ز - VI -²² کسی - K, I, IV, VI -²¹ K - ب. оп. -²⁰ ز بازار - I, IV, VI -¹⁹
لبان - VI -²⁷ رخان - J -²⁶ رزم و بزم و همت - VI -²⁵ رزم و بزمست - K -²⁴
- K, I, IV -²⁸ گفت - VI - گفته - K, I, IV -²⁹ کی - K -³⁰ K, I, VI - ب. стоит после б. 839. -³¹ I, VI -
گشتی - I -³² دست

بتندی برو هیچ مپسای^۳ دست
چو دیدش نگه کرد ز اندازه پیش
ازان صورت اورا^۴ جدایی ندید
بران لشکر نامور مهترست
دلیر آمدست اندرین^۵ انجمن
بگو^۶ تا سکندر چه دادت پیام
سخن گفت با من میان مهران
که جز راستی در زمانه^۷ مجوی
نگه دار^۸ بیدار^۹ پیمان من^{۱۰}
پیارم یکی لشکری^{۱۱} دلگسل
بجنگ آمدن تیز نشستم^{۱۲}
جهان ایمن از رای باریک تست
بدانی که با ما نداری تو^{۱۳} تاو
چو پیچی سر از کژی و کاستی
بجز^{۱۴} خامشی چاره آن^{۱۵} ندید
پیمای با مردم دلپذیر
بمرگشتن رای فروخ^{۱۶} نهیم^{۱۷}
همه شب همی ساخت درمان خویش
چو دیبا^{۱۸} فروزنده^{۱۹} شد دشت و^{۲۰} راغ^{۲۱}
دو لب پر ز خنده دل از غم تباه^{۲۲}
بپرسید و بردش بر^{۲۳} شهریار

به پیش من آور^۱ چنانهم که^۲ هست
بیاورد گنجور و بنهاد پیش
بچهر سکندر نکو بنگرید
بدانست قیدافه کو قیصرست
فرستاده‌یی کرده^۳ از خویشتن
بدو گفت کای مرد گسترده کام
چنین داد پاسخ که شاه جهان
که قیدافه پاکدلرا بگویی
نگر^۴ سر نه پیچی ز فرمان من^۵
وگر هیچ تاب اندر آری^۶ بدل
نشان^۷ هنرهای تو یافتم
خردمندی و شرم نزدیک تست
کنون گر نتابی^۸ سر از باز و ساو
نه بینی بجز^۹ خوبی و راستی
برآشفست قیدافه چون این شنید
بدو گفت کاکنون^{۱۰} ره خانه گیر
چو فردا بیایی تو پاسخ^{۱۱} دهیم^{۱۲}
سکندر پیامد سوی خان خویش
چو برزد سر از کوه روشن چراغ
سکندر پیامد بران بارگاه
فرستاده را دید سالار بار

۱ I, IV — ۲ مپسا و — ۳ I — ۴ چنانکه (метр нарушен) — ۵ IV — ۶ نوشته مر اورا — ۷ J — ۸ K — ۹ K — ۱۰ میانه — ۱۱ J — ۱۲ K, I, IV, VI — ۱۳ او بدین — ۱۴ K — ۱۵ کرد — ۱۶ J, K, VI — ۱۷ صورت او — ۱۸ I, IV — ۱۹ داری این عهد و — ۲۰ VI — ۲۱ کرد — ۲۲ J — ۲۳ ما — ۲۴ K, I, IV — ۲۵ اگر — ۲۶ و گر — ۲۷ و لم نبدآک بالقتال — ۲۸ B — ۲۹ بشتافتم — ۳۰ J, K, I — ۳۱ بشتافتم — ۳۲ IV, VI — ۳۳ بشاهی — ۳۴ K — ۳۵ لشکر — ۳۶ VI — ۳۷ جز از — ۳۸ K, I, IV — ۳۹ به بینی بسی — ۴۰ K — ۴۱ ترا نیست — ۴۲ K — ۴۳ بتابی — ۴۴ IV — ۴۵ K — ۴۶ دریا — ۴۷ VI — ۴۸ دهیم، نهیم — ۴۹ I — ۵۰ اکنون — ۵۱ VI — ۵۲ هیچ درمان — ۵۳ K, I, IV, VI — ۵۴ دیبای پیروزه — ۵۵ سوی — ۵۶ IV — ۵۷ سپاه — ۵۸ I, IV — ۵۹ روی زاغ — ۶۰ VI — ۶۱ پشت — ۶۲ K, I — ۶۳ دیبای پیروزه

- 785 بشد¹ آن شب و بامداد پگاه
پرستندگان³ پرده برداشتند
چو قییدافرا دید بر تخت عاج
ز زربفت پوشیده چینی⁵ قبیای
رخ شاه تابان بکردار هور
ز بر پوششی⁸ جزع⁹ بسته بزر
پرستنده¹² با طوق و با گوشوار
سکندر بدن¹⁵ در شکفتی بماند
نشستن گهی دید مهتر¹⁷ که نیز¹⁸
بر مهتر آمد زمین داد بوس
ورا دید قییدافه بنواختش
چو خورشید تابان ز گنبد بگشت
بفرمود تا خوان بیماراستند
790 نهادند یک خانه خوانهای ساج
خورشهای بسیار²⁶ آورده شد
طبقهای زرین و سیمین نهاد
بمی خوردن اندر²⁸ گرانمایه شاه
800 بگنجور گفت آن درخشان حریر
- بپرسش پیامد بدرگاه شاه²
بر اسپش ز درگاه بگذاشتند⁴
ز یاقوت و پیروزه بر سرش تاج
فراوان پرستنده گردش بپای⁶
نشستن گهشرا⁷ ستونها بلور
برو بافته دانههای¹⁰ گهر¹¹
بپای اندر آن¹³ گلشن زرنگار¹⁴
فراوان نهان¹⁶ نام یزدان بخواند
نیامد ورا روم و ایران بچیز
چنان چون بود مردم چاپلوس
بپرسید بسیار¹⁹ و بنشاختش²⁰
گه بار²¹ بیگانه اندر گذشت²²
پرستنده²³ رود و می خواستند
همه پیکرش²⁴ زر و کوکیش²⁵ عاج
می آورد و²⁷ چون خوردنی خورده شد
نخستین ز قییدافه کردند یاد
فزون کرد سوی سکندر نگاه
نوشته برو صورت دلپذیر

¹ K, I, IV, VI — پیود ² Л — б. стоит после б. 784. ³ Л — б. فرستادگان ⁴ Б — бб.
و نغذت إليه التحف والمبار. ثم إنه لما أصبح ركب الی خدمة الملكة فرفعت: 784—782
VI — б. оп. ⁶ صینی — B رومی — K ⁵ دونه الحجب و أدخلوه راکیا الی الدهلیز
K — ¹¹ چشمهای — I, IV, VI ¹⁰ پوش از چرخ — VI ⁹ پوشش — I, IV ⁸ گهی از — VI ⁷
بدو — VI ¹⁵ کفش گوهرنگار — K ¹⁴ اندرون — K اندر از — Л ¹³ پرستار — VI ¹² б. оп.
فراوان — IV ¹⁹ گه قیصر و آن کنیز — K ¹⁸ قیصر — I, IV, VI ¹⁷ نهان هر زمان — VI ¹⁶
K, I, ²⁴ پرستنده و — IV ²³ б. оп. ²² VI ²¹ بیمار — IV ²⁰ بنواختش — K ²⁰ بپرسید
K, I, ²⁷ خورشها بی اندازه — I, VI ²⁶ گوهر ز — IV پیکر ز — K, I, VI ²⁵ کوکیش — VI
و کانت فی أثناء الشرب تكثر النظر الی الاسکندر — B همی خورد می را — Л ²⁸ б. оп. VI —

ز مردان رومی چنان چون سزید
نگه داشتندی همه^۲ راز اوی
مخوانید مارا جز از بیطقون^۴
سکندر سپرده بدو چشم و گوش
بکوهی رسیدند سنگش^۵ بلور
فراوان گیاه^۷ بود^۸ بر کوهسار
بران بوم و بر کاندرو بود شاه^{۱۰}
ز بهر پسر پهن بگشاد گوش
همه نامداران و^{۱۱} نیک اختران
پیاده شد و آفرین گسترید
همی راند و دستش گرفته بدست
همی گفت و^{۱۳} رنگ رخس ناپدید
نماند افسر و تخت و لشکر نه^{۱۴} گنج
رها کرد ز اسکندر فیلقوسی
زنند و با آتش بسوزد^{۱۶} تنم
برو هیچ مشکن بخواهش^{۱۹} سخن
دلش گشت زان درد زیر و زبر
بتخت گرانمایگان برنشاند
یکی مایه ور جایگه ساختش^{۲۲}
ز پوشیدنی هم ز گسترده

جهانجوی ده نامور برگزید
که بودند یکسر^۱ هم آواز اوی
چنین گفت کانون^۳ براه اندرون
همی رفت پیش اندرون قیدروشی
چو آتش همی راند مهتر ستور
بدودر^۶ ز هر گونه یی میوه دار
برفتند زانگونه^۹ پویان براه
چو قیدافه آگه شد از قیدروشی
پذیره شدش با سپاهی گران
پسر نیز چون مادرش را^{۱۲} بدید
بفرمود قیدافه تا برنشست
بدو قیدروشی آنچه دید و شنید
که بر شهر فریان چه آمد ز رنج
مرا این که آمد^{۱۵} همی با عروسی
وگر نه بفرمود تا گردنم
کنون هرچ باید^{۱۷} بخوبی^{۱۸} بکن
چو بشنید قیدافه این از پسر
از ایوان^{۲۰} فرستاده را^{۲۱} پیش خواند
فراوان بپرسید و بنواختش
فرستاد هر گونه یی خوردنی

765

770

775

780

^۱ Л, I, IV — هر دو — T — هر ده — ^۲ K, I, IV — بدل — ^۳ IV — اکنون — ^۴ VI — 66, 764, 765 op.

زان کوه — ^۵ K — سنگین — ^۶ K, I, IV, VI — بروبر — ^۷ K — کسی — ^۸ K, I, IV — دید — ^۹ K —

لشکر و — ^{۱۰} VI — 6. op. — ^{۱۱} Л — و — ^{۱۲} I, IV, VI — روی مادر — ^{۱۳} K, VI — و — ^{۱۴} IV —

خواهد — ^{۱۵} K, I, IV — بسوزد از آتش — ^{۱۶} K, I — آید — ^{۱۷} I, IV — تخت و

وزان پس — ^{۱۸} VI — ز خواش — ^{۱۹} I, IV, VI — بپاسخ — ^{۲۰} K — ز خوبی — ^{۲۱} I, VI — آنچه دانی — ^{۲۲} VI —

فرستاده ی — ^{۲۳} Л — ^{۲۴} VI — обратный порядок — ^{۲۵} мисра.

روان خسته از اختر و تن بتیر¹
 سرش گشت پر درد و دل² پر ز خون
 که این هر دورا خاک باید نهفت
 بشمشیر هندی بزن گردنش
 بدو⁴ گفت کای شاه قیصر نژاد
 سرافراز کردم بهر⁶ انجمن
 که نپسندد از ما جهان آفرین⁷
 که آزاد کردی دو تن را ز خون⁸
 که¹⁰ بردی سری¹¹ دور مانده¹² ز¹³ دوش
 بخواند¹⁴ بمادرت بر¹⁵ پیش و کم
 کسی را نذر بدین¹⁸ جنگ¹⁹ پوست
 که گوید بدو²⁰ رزم گر²¹ سور²² من
 بپاداش پیچد دل راد²³ مرد
 بخوبی و را باز گردان ز راه
 که زو برندارم دل و چشم²⁶ و گوش
 کزو یافتم جفت و³⁰ شیرین روان³¹

اسیرم کنون در کف شهرگیر
 چو بشنید زو این سخن بیطقون
 برآشفست ازان پس³ بدژخیم گفت
 چنین هم ببند اندرون با زنش
 سکندر پیامد زمین بوسی داد
 اگر خون ایشان⁵ بمخشی بمن
 سر بی گناهان چه بری بکین
 بدو گفت بیدار دل بیطقون
 سبک بیطقون گفت با⁹ قیدروش
 فرستم کنون با تو اورا بهم
 اگر ساو و¹⁶ باز¹⁷ فرستد نکوست
 نگه کن بدین پاک دستور من
 تو آن کن ز خوبی که او با تو کرد
 چو این²⁴ پاسخ نامه یابی²⁵ ز شاه
 چنین گفت با بیطقون قیدروش
 چگونه مر²⁷ اورا ندارم²⁸ چو²⁹ جان

750

755

760

و آنکه - VI³ سوی بد ز درد و دلی - VI² بیاورد مارا گرفته اسیر - VI¹

VI⁷ - 6. оп. بدین - IV, VI⁶ چو خون جوانان - K, I, VI⁵ چنین - K⁴

سبز - K¹³ سیر گشته - VI¹² سر - K, IV¹¹ بد - I, IV¹⁰ کای - I⁹ K - 6. оп.⁸

باز و ساوم - IV, VI¹⁷ و - Л¹⁶ بگوید بر مادرت - VI¹⁵ نخواند - IV¹⁴ مانده بد

که او هست - VI²² با - K, I²¹ بدین - IV²⁰ درد - I, IV¹⁹ درین - VI¹⁸

و إذا سمع ب. یابد - I²⁵ که چون - VI²⁴ چنین - K²⁴ زاد - IV, VI²³ دستور و گنجور

چه گویم که - K, I, IV, VI²⁷ جنگ - K²⁶ الجواب من الملكة فسرح إلّی کما یلیق بک

جفت و جان [جان و جفت - K] - K, I, IV³¹ و - Л³⁰ نخوانم بد - VI²⁹ بدارم - IV²⁸

جان توان - VI و جهان

یکی رایزن مرد گسترده کام²
 ترا خوانم⁶ اسکندر فیلقوس⁵
 چو⁹ من پیشست آیم کمر بر میان
 بمرد دژ آگاه جنگی ز دوش
 نمایم فراوان¹⁰ ترا کهتری
 چو خواهش فزایم بمخشی¹¹ بمن
 ندانست¹² کائرا چه باشد نهفت
 که این کار باید که ماند نهان
 سخنهای قیدافه چندی بران
 که رو نامه بر زود و پاسخ بیار
 بفرمان برین چاره افسون کنم
 شب تیره از بیم شد ناپدید
 پر از شرم رخ دل پر از¹⁶ آبخون
 گشاده در چاره و¹⁷ بسته در¹⁸
 بیاورد گریان گرفته اسیر
 گرفته جوان چنگ اورا بچنگ²⁰
 کشی از درد چندین بیاید گریست
 که من پور قیدافهام قیدروش
 که دارد²³ پس پرده من نهفت
 برم تا بدارمش چون جان خویش

خردمندرا بیطقون¹ بود نام
 بدو گفت³ کاید بپیشست⁴ عروس⁵
 تو بنشین به آیین و⁷ رسم⁸ کیان
 بفرمای تا گردن قیدروش
 من آیم بپیشست بخواهشگری
 نشستن گهی ساز بی انجمن
 شد آن مرد دستور با درد جفت
 ازان پس بدو گفت شاه جهان
 مرا چون فرستادگان پیشی خوان
 مرا شاد بفرست با ده سوار
 بدو بیطقون گفت کایدون¹³ کنم
 بشمگیر خورشید¹⁴ خنجر کشید
 نشست از بر تخت بر¹⁵ بیطقون
 سکندر بپیشی اندرون با کمر
 چو آن پور قیدافه را شهرگیر
 زنی هم چنان نیز با بوی و¹⁹ رنگ
 سبک بیطقون گفت کین مرد کیست
 چنین داد پاسخ که باز آرهوش
 جزی²¹ دخت فریان مرا²² نیست جفت
 بر آنم²⁴ که اورا سوی خان خویش

730

735

740

745

VI-² بیطقون B-نبطقون VI-قیطقون IV-نبطقون I-نبطقون K-بیطقون-¹ JL
 IV-⁶ کایم برت بی فسوس-⁵ VI کارند پیشست-⁴ K, I بفرمای-³ IV پاکیزه کام
 فراوان نمایم-¹⁰ VI که-⁹ VI بتخت-⁸ K, I, VI و-⁷ K, I, VI خواند
 چون-¹⁴ I, IV, VI ایدون-¹³ I, IV, VI بدانست-¹² I, IV بمخشی-¹¹ K, I, IV, VI
 دل و [و-¹⁹ I] چاره و [در-¹⁷ K, I, IV] دیده پر-¹⁶ VI زر-¹⁵ IV شید [شیر-¹⁴ I]
 گرفته بیاورد-²⁰ VI و-¹⁹ JL و-¹⁸ K, I, IV چاره بسته کمر-¹⁷ JL دل و تنگ-¹⁶ VI
 برفتم-²⁴ K, I, IV, VI ماند-²³ VI فرقرار-²² I, IV چو این-²¹ I, IV با پالهنک

نماند برین بوم جای نشست^۱
چو آید ازین مرز با^۲ لشکری
ز دارا شدستی خداوند لاف
هیونی^۴ برافگند بر سان باد

وگر خوانم از هر سوی زیردست
یکی گنج در پیش هر مهتری
تو چندین چه رانی زبان^۳ بر گزاف
بران نامه بر مهر زرین نهاد

710

بزد نای رویین و لشکر براندد
چو آمد سوی⁶ مرز او با سپاه
ابا لشکر و گنج⁸ و گسترده کام
سراپرد⁹ او ندیدی پلنگ¹⁰
بران باره¹¹ دژ گذشتی سوار
بیامورد عراده و منجنیق
بشهر اندر آمد سپاه ارجمند¹²
بفرمود کز¹⁴ کس نریزند خون
بدین شهر¹⁵ فریان بدو¹⁶ شاد بود
کلاهش بقیدافه گشته بلند
بدو داده فریان¹⁸ دل و¹⁹ چشم و گوش
بدستش زن و شوی گشته اسیر
بجستش²⁰ که²¹ درمان آن کار²² چیست
بدو داد فرمان و تاج و سریر

چو اسکندر آن نامه^۵ و بخواند
همی رفت یک ماه پویان براه
یکی پادشا بود فریان^۶ بنام
یکی شارسستان داشت با ساز جنگ
بیاورد لشکر گرفت آن حصار
سکندر بفرمود تا جاثلیق
بیک هفته بستد حصار بلند
سکندر چو^{۱۳} آمد بشهر اندرون
یکی پور قیدافه داماد بود
بدو داده بد دختر^{۱۷} ارجمند
که داماد را نام بد قیدروشی
یکی مرد بد نام او شهرگیر
سکندر بداندست کان مرد کیست
بفرمود تا پیشی او شد وزیر

715

720

725

¹ K — 6. оп. ² K, I, IV, VI — من ³ K, I, IV, VI — سخن ⁴ VI — سواری ⁵ K, I, IV —
وی ⁶ I, IV — بدان ⁷ Л — قیران ⁸ Л — و ⁹ K, I,
IV — سپه بی گزند ¹⁰ I, IV — کلنگ ¹¹ VI — کشیدش ¹² VI —
و لَمَّا دخل المدينة منع عساكره عن إراقة الدماء ¹³ I, IV — ب ¹⁴ K, I, VI —
که فریدان ¹⁵ K, VI — доб. ¹⁶ I, IV — او ¹⁷ Л — دختری ¹⁸ I, IV — بود ¹⁹ VI —
درد ²⁰ K, I — بدو ²¹ IV — بچست آنکه ²² IV, VI — بدو داده بد

690 بنزدیک قیدافه هوشمند
 نخست آفرین¹ خداوند مهر
 خداوند بخشنده و² داد و³ راست
 بتندی نجستیم⁴ رزم⁵ ترا
 چو این نامه آرند نزدیک تو
 فرستی بفرمان⁶ ما⁷ باز و ساو
 خردمندی و پیش‌بینی کنی⁸
 و گر هیچ تاب اندر آری بکار
 چو اندازه⁹ گیری ز دارا و فور
 چو از باد عنوان او گشت خشک
 بینامد هیون¹⁰ تگاور براه
 چو قیدافه آن نامه او بخواند
 بپاسخ نخست آفرین گسترید
 ترا کرد پیروز بر فور¹¹ هند
 بپیروزی اندر سرت گشت کشی
 مرا با چو¹² ایشان¹³ برابر نهی
 مرا زان فزونست فر و¹⁴ مهی¹⁵
 که من قیصرانرا¹⁶ بفرمان شوم
 هزاران هزارم فزون¹⁷ لشکرست

695
 700
 705

شده نام او در بزرگی بلند
 فروزنده ماه و گردان سپهر
 فزونی کسی را دهد کش¹⁸ سزاست¹⁹
 گراینده گشتیم بزم²⁰ ترا
 درخشان شود رای²¹ تاریک تو
 بدانی که با ما ترا نیست تاو²²
 توانایی و پاک‌دینی کنی²³
 نه‌بینی جز از گردش روزگار
 خود آموزگارت نباید ز دور
 نهادند مهری بروبر ز مشک
 بفرمان²⁴ آن نام‌بردار شاه
 ز گفتار او در شگفتی بماند
 بدان دادگر کو زمین گسترید²⁵
 بدارا و بر نام‌داران سند
 ازان نام‌داران شمشیرکش²⁶
 بسربز ز پیروزه²⁷ افسر نهی
 همان لشکر و گنج شاهنشاهی²⁸
 بترسم²⁹ ز تهدید و پیچان شوم
 که بر هر سری³⁰ شهریاری سرست

I - ز هر کس - K⁴ و I³ بخشنده - K, IV, VI² آفرین بر - I, IV, VI¹
 K, VI⁸ جنگ - VI گاه - I, IV جنگ - K⁷ نجویم - IV⁶ هواست - I, IV⁵ دهش کو
 VI¹² - доб. б. من - VI¹¹ بنزدیک - K, I, IV, VI¹⁰ کند روز - VI⁹ راه - I, IV¹⁸ سنگ
 هیونی - I, VI¹⁵ اندیشه - K¹⁴ بود - VI¹³ 692 و 1-го мисра б. 693. 692 و 1-го мисра б. 693.
 I, IV¹⁶ - доб.: K, I, IV, VI¹⁷ آفرید - IV, VI¹⁷ بنزدیک - I, IV¹⁶
 یکی چرخ گردنده بر پای کرد * بد و نیکی را اندرو جای کرد
 پیروزی - K, VI²² نیز با او - VI²¹ چون بر - I, IV²⁰ VI¹⁹ - б. оп. و L¹⁸ - доб.
 به پیچم - L, IV²⁷ قیصری را - K, I, IV, VI²⁶ I, IV²⁵ - б. оп. بهی - VI²⁴ و K²³ - оп.
 سوی - K, IV³⁰ بدر - K, I, VI²⁹ و K, VI²⁸ - оп.

یکی صورت آرا^۲ ز سر^۳ پای^۴ اوی
بفرمان مهتر^۵ میانهرا بیست
بر قیصر اسکندر ارجمند
بیاورد قرطاس و دیبای^۷ چین
نگارید وز^۸ جای^۹ برگشت زود
غمی گشت و^{۱۰} بنهفت^{۱۱} و دم درکشید^{۱۲}
که قیدافرا بر زمین کیست^{۱۴} جفت
چنو^{۱۵} نیست اندر جهان کامگار^{۱۶}
مگر باز جوید ز دفتر بسی
ز آهستگی هم ز بایستگی
نه بینی بماندند^{۲۲} او در جهان^{۲۳}
که نپساید^{۲۴} آن هم^{۲۵} ز^{۲۶} چنگ پلنگ^{۲۷}
برین هم نشاندست^{۲۹} پهنای اوی^{۲۸}
سخنهای او در جهان تازه نیست

ز رنگ و ز چهر^۱ و^۱ ز بالای اوی
نگارنده بشنید زو برنشست^۵
بمصر آمد از اندلس چون نوند
چه بر گاه دیدش چه بر پشت زین
نگار سکندر چنان هم که بود
چو قیدافه چهر سکندر بدید
سکندر ز قیطون بپرسید و^{۱۳} گفت
بدو گفت قیطون که ای شهریار
شمار سپاهش نداند کسی
ز^{۱۷} گنج و^{۱۸} بزرگی و^{۱۹} شایستگی
برای و^{۲۰} بگفتار^{۲۱} نیکی گمان
یکی شارستان کرده دارد ز سنگ
زمین چار فرسنگ بالای اوی^{۲۸}
گر از^{۳۰} گنج پرسی^{۳۱} خود اندازه نیست

675

680

685

۲۱

بفرمود تا پیش او شد دبیر
ز شیراوژن اسکندر شهرگیر^{۳۴}

سکندر چو بشنید از^{۳۲} یادگیر^{۳۳}
نوشتند پس نامه پی بر حریر

^۴ K, [متن تصحیح قیاسی است] و. Л-доб. ^۳ صورتی کن I-IV, ^۲ چهره K-IV, ^۱
انقاس و قرطاس VI-اروند K-I, ^۷ یزدان VI- ^۶ برگسست I- ^۵ سراپای I-IV, VI, ^۸
I, VI-доб. ^{۱۲} برگشت K- ^{۱۱} و VI- ^{۱۰} و Zانجای VI- ^۹ نگاریده از K- ^۸
چنین گفت کین مرد گیتی بپای * بکوبد برزم و بپاکیزه رای
هرآنکس که پیش آید اورا بچنگ * شود در جهان زندگانی پیش تنگ,
پ- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} یادگار I, IV- نامدار K, VI- ^{۱۵} چو او IV- ^{۱۴} نیست I, IV- ^{۱۳} و I- ^{۱۲}
I, IV, VI- ^{۲۲} و I, VI-доб. ^{۲۱} نظیرش VI- ^{۲۰} و IV- ^{۱۹} و I- ^{۱۸} و K, VI- ^{۱۷} و I, VI- ^{۱۶}
K, ^{۲۶} آنرا I, VI- ^{۲۵} K, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} K, ^{۲۲} همانند
نشان نیز VI- ^{۲۹} K, I, IV, VI- ^{۲۸} اوست VI- ^{۲۷} K, I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} K, ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} K, ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} K, ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} K, ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} K, ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} K, ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} K, ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} K, ^{۱۰} I, IV- ^۹ K, ^۸ I, IV- ^۷ K, ^۶ I, IV- ^۵ K, ^۴ I, IV- ^۳ K, ^۲ I, IV- ^۱ K, ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I, IV- ^{۳۱} I, IV- ^{۳۰} I, IV- ^{۲۹} I, IV- ^{۲۸} I, IV- ^{۲۷} I, IV- ^{۲۶} I, IV- ^{۲۵} I, IV- ^{۲۴} I, IV- ^{۲۳} I, IV- ^{۲۲} I, IV- ^{۲۱} I, IV- ^{۲۰} I, IV- ^{۱۹} I, IV- ^{۱۸} I, IV- ^{۱۷} I, IV- ^{۱۶} I, IV- ^{۱۵} I, IV- ^{۱۴} I, IV- ^{۱۳} I, IV- ^{۱۲} I, IV- ^{۱۱} I, IV- ^{۱۰} I, IV- ^۹ I, IV- ^۸ I, IV- ^۷ I, IV- ^۶ I, IV- ^۵ I, IV- ^۴ I, IV- ^۳ I, IV- ^۲ I, IV- ^۱ I, IV- ^۰ I, IV- ^{۳۴} I, IV- ^{۳۳} I, IV- ^{۳۲} I,

پیاده در آمد^۱ به بیت الحرام
همی ریخت دینار گنجوز شاه

۲۰

چو برگشت و آمد بدرگاه قصر
توانگر شد آنکس که درویش بود 660
وزانچایگه شاد^۴ لشکر^۵ براند
سپهرا بفرمود تا هر کسی
جهانگیر^۸ با لشکری^۹ راهجوی^{۱۰}
ملک بود قیطون^{۱۱} بمصراندرون
چو بشنید کامد ز راه حرم 665
پذیره شدش با فراوان سپاه
سکندر بدیدار او گشت شاد^{۱۵}
بمصراندرون بود یک سال شاه^{۱۸}
زنی بود در اندلس شهریار
جهانجوی بخشنده قیدافه بود^{۲۲} 670
ز لشکر سواری مصور برجست
بدو گفت سوی سکندر خرام
بژرفی نگه کن چنانچون^{۲۶} که هست

بمخشید دینار چندی^۳ بنصر
وگر خوردش از کوشش خویش بود
بجده درآمد فراوان نماند^۶
بسازند^۷ کشتی و زورق بسی
ز جده سوی مصر بنهاد روی
سپاهنش^{۱۲} ز راه گمانی فزون
جهانگیر پیروز با باد و دم
ابا^{۱۳} بدره و برده^{۱۴} و تاج و گاه
همان^{۱۶} گفت بدخواه او گشت باد^{۱۷}
بدان تا برآسود^{۱۹} شاه و سپاه^{۲۰}
خردمند و با لشکری بی شمار^{۲۱}
ز روی^{۲۳} بهی یافتنه کام و سود^{۲۴}
که ماندند صورت نگارد درست
وزین مرز و از ما^{۲۵} میر هیچ نام
بکردار^{۲۷} تا چون برآیدت^{۲۸} دست

کنزاً من - ب - گنجی - K, I, IV, VI - ۳ د - K ۲ پیامد - I, IV, VI - ۱ پیامد پیاده - K ۱
658. б. стоит после б. 6. Л - بماند - IV, VI ۶ لشکرش را - VI ۵ نیز - IV ۴ تیز - I ۴ الذهب
قیطون - I ۱۱ جنگجوی - VI ۱۰ لشکر - I, IV, VI ۹ جهانجوی - I, IV ۸ بیارند - VI ۷
K, I, ۱۵ یاره - IV ۱۴ همان - K, I, VI ۱۳ سپاهی - VI ۱۲ قیطون - Б قنطون - VI قیطون - IV
شاه و سپاه - VI ۱۸ باد گشت - K, I, IV, VI ۱۷ همه - K, I, IV, VI ۱۶ شاد گشت - IV, VI
مرز مارا - I ۲۵ نام و کام - K, I, IV, VI ۲۴ بروز - I, IV ۲۳ نام - K, I, IV, VI ۲۲ نامدار
بصورت برآور همانگاه - VI نماید - K, I, IV ۲۸ بگفتار - K, I, IV ۲۷ هم - K, I, IV, VI ۲۶

نچوید¹ همی تاج و گنج² و سپاه³
 که پور برهیم پیغمبرست⁶
 یکی مایه‌ور جایگه⁸ ساختش
 همه رازها برگشاد از نهفت
 که ای پاکدل مهتر راست‌گوی
 جز از تو پرسندیده و¹³ روزبه
 خزاعست¹⁴ مهتر بدین جایگاه¹⁵
 جهانگیر قحطان بیامد ز دشت
 به بیداد بگرفت شهر یمن
 بدین¹⁹ دودمان روز برگشته شد
 برو تیره شد رای چرخ بلند
 بر رنج و²² بیداد²³ بدرد²⁴ پاک²⁵
 بدریای مصر اندرون شست اوست
 ز یزدان یکی را²⁷ بدل یاد نه²⁸
 نژاد سماعیل ازو پسر ز خون
 ز تخم خزاعه هرانکس که دید
 نمایند زان تخمه کنس در جهان²⁹
 برای و بمردان شمشیرزن
 هرانکس که او مهتری را سزید

که این نامداری که آمد ز راه
 نبیره⁴ سماعیل نیک اخترست⁵
 چو پیش آمدش نصر⁷ بنواختش
 بدو⁹ شاد شد نصر و گوهر بگفت¹⁰
 سکندر چنین داد پاسخ¹¹ بدوی
 بدین¹² دوده اکنون کدامست مه
 بدو گفت نصر ای جهاندار شاه
 سماعیل چون زین جهان درگذشت
 ابا لشکر گشن¹⁶ شمشیرزن
 بسی مردم¹⁷ بی‌گنه¹⁸ کشته شد
 نیامد جهان آفرین را پسند
 خزاعه²⁰ بیامد چو او²¹ گشت خاک
 حرم تا یمن پاک بر دست اوست
 سر از راه پیچیده و داد نه²⁶
 جهانی گرفته بمشت اندرون
 سکندر ز نصر این سخنها شنید
 بتن کودکانرا نمادش روان
 ز بیداد بستد حجاز و یمن
 نژاد سماعیل را برکشید

640

645

650

655

¹ Л, K — نچوید ² K — گنج و تاج ³ VI — б. оп. ⁴ Л — پیمبر ⁵ K, I, VI — نبیره ⁶ K, I, IV — نیک اخترست ⁷ I — آمد دید و (так). ⁸ I, IV, VI — پایگه ⁹ VI — ازو ¹⁰ IV — نگفت ¹¹ I — چنبن داد پاسخ سکندر ¹² VI — درین ¹³ VI — پرسندیده ¹⁴ I — бб. 643, 644 оп. ¹⁵ I — бб. 643, 644 оп. ¹⁶ I — доб. و ¹⁷ VI — مرد پر ¹⁸ I — بی گنه زان ما ¹⁹ VI — وزین ²⁰ Л — و ²¹ VI — خراعه ²² Л — و ²³ VI — доб. و ²⁴ Л — و ²⁵ VI — پای ²⁶ I, IV — برنج و به بیداد بی قمری و پای ²⁷ K — کسی را ²⁸ I, IV — نیارد ز نیکی بدل یاد او ²⁹ K, I, IV, VI — б. оп.; Б — перевод б. отсутствует.

که گاهی سکندر بود گاه فور گهی درد و خشمست¹ و گنه کام² و سور
درم داد و دینار لشکرش را بیاراست گردان کشتورش را

۱۹

چو لشکر شد از خواسته بی نیاز 625 بشبگیر برخاست آوای کوس
ز بس نیمزه و پرنیازی درفش
سکندر پیامد بسوی حرم⁵
ابا ناله بوق و با کونی⁸ تفت⁹
که خان حرم را برآورده بود
630 خداوند خواندش¹¹ بیت الحرام
ز پاکای ورا خانه خویش خواند
خدای جهانرا نباشد¹⁶ نیاز
پرستش گهی بود تا بود جای
پس آمد سکندر²⁰ سوی قادسی²¹
635 چو آگاهی آمد بنصر قتیب
پذیره شدش با نبرده²⁶ سران
سواری پیامد هم اندر زمان

برو ناگذشته زمانی دراز
هوا شد بکردار چشم خروم
ستاره شده سرخ و زرد⁴ و بنفش
گروهی ازو⁶ شاد و بهری⁷ دژم
بخان برارایم آزر برفت¹⁰
بدو اندرون رنجهها برده بود
بدو شد همه¹² راه یزدان تمام
نیایش بران کو¹³ ترا پیش¹⁴ خواند¹⁵
نه¹⁷ جای¹⁸ خور و کام¹⁹ و آرام و ناز
بدو اندرون یادکرد خدای
جهانگیر²² تا²³ جهرم²⁴ پارسی
کزو بود مر مگرها فر و زیب²⁵
دلور سواران²⁷ نیی زهوران²⁸
ز مگره بنزد²⁹ سکندر دمان

¹ K, ² جرم-Л, ³ زرد و سرخ-VI, ⁴ جشن-IV, ⁵ I, IV, VI, ⁶ رنجست-VI, ⁷ بدو-I, IV, VI, ⁸ چندی-VI, ⁹ پیل-K, I, IV, ¹⁰ رفت-K, I, VI, ¹¹ بدیدار جای-K, I, VI, ¹² فساد الإسکندر مولیا وجهه شطر المسجد الحرام لزيارة بنیة إسماعیل-B سماعیل رفت
-K¹³ همی-IV, ¹⁴ ترا-K, I, ¹⁵ خواندست-VI که خواند خداوند-K¹¹ علیه السلام
نیاید-I¹⁶ VI-6. ¹⁷ I, ¹⁸ نمایش [نمایش] مر آنرا بداندیش-I, IV, ¹⁹ نمایش ترا چون
اسکندر-VI, ²⁰ خوب-VI, ²¹ خواب-IV, ²² بجای و-I بغواب و-K¹⁸ بدو-I, IV, VI, ²³ K-
K²⁵ کهرم-I²⁴ دا-Л, ²⁶ با-K, I, IV, VI, ²⁷ و-I, VI, ²⁸ I, ²⁹ VI-6. ³⁰ I, IV, ³¹ بسوی-
6. ³² I, IV, ³³ شده با نبره(9)-VI, ³⁴ و-IV, VI, ³⁵ و-K-6. ³⁶ I, IV, ³⁷ و-IV, VI, ³⁸ و-K-6. ³⁹ I, IV, ⁴⁰ و-K-6. ⁴¹ I, IV, ⁴² و-K-6. ⁴³ I, IV, ⁴⁴ و-K-6. ⁴⁵ I, IV, ⁴⁶ و-K-6. ⁴⁷ I, IV, ⁴⁸ و-K-6. ⁴⁹ I, IV, ⁵⁰ و-K-6. ⁵¹ I, IV, ⁵² و-K-6. ⁵³ I, IV, ⁵⁴ و-K-6. ⁵⁵ I, IV, ⁵⁶ و-K-6. ⁵⁷ I, IV, ⁵⁸ و-K-6. ⁵⁹ I, IV, ⁶⁰ و-K-6. ⁶¹ I, IV, ⁶² و-K-6. ⁶³ I, IV, ⁶⁴ و-K-6. ⁶⁵ I, IV, ⁶⁶ و-K-6. ⁶⁷ I, IV, ⁶⁸ و-K-6. ⁶⁹ I, IV, ⁷⁰ و-K-6. ⁷¹ I, IV, ⁷² و-K-6. ⁷³ I, IV, ⁷⁴ و-K-6. ⁷⁵ I, IV, ⁷⁶ و-K-6. ⁷⁷ I, IV, ⁷⁸ و-K-6. ⁷⁹ I, IV, ⁸⁰ و-K-6. ⁸¹ I, IV, ⁸² و-K-6. ⁸³ I, IV, ⁸⁴ و-K-6. ⁸⁵ I, IV, ⁸⁶ و-K-6. ⁸⁷ I, IV, ⁸⁸ و-K-6. ⁸⁹ I, IV, ⁹⁰ و-K-6. ⁹¹ I, IV, ⁹² و-K-6. ⁹³ I, IV, ⁹⁴ و-K-6. ⁹⁵ I, IV, ⁹⁶ و-K-6. ⁹⁷ I, IV, ⁹⁸ و-K-6. ⁹⁹ I, IV, ¹⁰⁰ و-K-6.

- تن پیلوارش بچاک² اندرست
 چنین زخم شمشیر و چندین⁴ درنگ
 ازو جست باید همی رزم و سـور
 باآواز⁵ گشتند همداستان
 بر و⁶ تنش کرده⁷ بشمشیر چاک
 فرو ریختند آلت کارزار
 پر از ناله و خاک بر سر شدند
 بخوبی ز هر گونه آواز داد
 شمارا بغم دل نماید سپرد¹⁰
 بکوشم که غم نیز¹¹ بیرون کنم¹²
 حرامست بر لشکر رنج اوی
 بکوشم که با تخت و افسر کنم
 بران جشن¹⁴ ماتم برین¹⁵ جشن¹⁶ سور
 بخواهد¹⁸ که ماننی¹⁹ بدودر²⁰ برنج²¹
 تو رنجی چرا ماند باید بکس
 بپخشید گنجش همه بر سپاه
 ز هندوستان پهلوانی سترگ²⁵
 که دینار هرگز مکن²⁸ در نهفت
 بدین تاج و تخت²⁸ سپنجی مناز
- سر فور هندی بچاک اندرست¹
 شمارا کنون از پی کیست³ جنگ
 سکندر شمارا چنان شد که فور
 بر رفتند گردان هندوستان
 تن فور دیدند پر خون و خاک
 خروشی برآمد ز لشکر⁸ بزار
 پر از درد نزدیک قیصر شدند
 سکندر سلیح گوان باز داد
 چنین گفت کز هند مردی⁹ بمرد
 نوازش کنون من بافزون کنم
 بپخشم شمارا¹³ همه گنج اوی
 همه هندوانرا توانگر کنم
 وزانچایگه شد بر تخت فور
 چنین است رسم سرای سپنج¹⁷
 بخور هرچ داری مننه²² باز پس
 همی بود بر تخت قیصر دو ماه
 یکی باگهر²³ بود نامش سورگ²⁴
 سر تخت شاهی بدو داد و گفت
 بپخش و بخور هرچ²⁷ آید فراز

تن او بدام—VI² مغاک اندرست—IV پهلوی در مغاک اندرست—K ایدرست—II¹
 همه—K, I, IV⁶ برین بر د [ذ—I] IV⁵ چندی—IV⁴ چیست—I, IV³ هلاک
 K, I, IV¹¹ شمرد—IV¹⁰ فور هندی—VI⁹ ز لشکر برآمد—I, IV⁸ سراسر تن او—VI⁷
 K, I, IV¹⁴ سراسر—K, I, IV¹³ VI-6. оп. ز دلتان غم و ترس [درد—K] IV—
 K, I—¹⁷ و K, I, IV, VI—دوب¹⁶ پر از—I, IV¹⁵ پر از رنج [درد—VI] و—VI
 ماننی بدودر که—IV²⁰ ماند—K¹⁹ نخواهد—II, I نخواهد—VI که خواهد—K¹⁸ سرای
 K, I, IV—²⁵ شورگ—B طورگ—II²⁴ پر گهر—VI²³ مغور—VI²² بجای—K, I²¹ ماند
 گاه—IV گنج—I²⁸ آنچه—VI²⁷ هر گرفته (هرگز مننه؟)—VI²⁶ بزرگ

دلیمران لشکر همه کشته‌اند¹ چرا بهر لشکر همه کشتن است
 میانرا³ بماندیم و جنگ آوریم 585
 ز ما هرک او⁶ گشت پیروزبخت⁷ ز رومی سخنها چو بشنید فور
 تن خویشرا دید با زور شیر سکندر سواری بسان قلم
 بدو گفت کاینست¹³ آیین و¹⁴ راه 590
 دو خنجر گرفتند هر دو بکف سکندر چو دید آن تن پیل مست
 بآورد ازو ماند اندر شگفت همی گشت با او بآوردگاه
 دل فور پر درد شد زان خروش 595
 سکندر چو باد اندرآمد ز¹⁹ گرد بپزد پی بر²² بر²³ و²⁴ گردنش
 سر لشکر روم شد با آسمان²⁵ یکی کوسی بودش ز چرم هژبر
 برآمد دم بوق و آوای کوسی 600
 بران هم نشان هندوان رزمجوی خروش آمد از روم³¹ کای دویستان³²

¹ K— لشکر—VI⁴ ² K, I, IV, VI—میانها—³ IV—6. op. ⁴ K, I, IV, VI—چون یکی—⁵ K, I, IV, VI—شور جنگ (метр нарушен). ⁶ K, I, IV, VI—چون یکی—⁷ K—پیروزگر—⁸ VI—کشور—⁹ K—سلیج—¹⁰ K, I—فر—¹¹ K, I—فرأی نفسه فی قوته کرکن من علم—¹² K, I, IV—بزی—¹³ I, IV—اینست—¹⁴ K, I, IV, VI—چندی—¹⁵ VI—بگشتند—¹⁶ K, I, IV, VI—و تن—¹⁷ K, I, IV, VI—ب—¹⁸ K, I, IV, VI—تیز تیغی—¹⁹ K, I, IV—پی را ابر—²⁰ K, I, IV—آیین—²¹ K, I, IV—پیل—²² K, I, IV—آیین—²³ K, I, IV—پیل—²⁴ K, I, IV—پیل—²⁵ K, I, IV—پیل—²⁶ K, I, IV—پیل—²⁷ K, I, IV—پیل—²⁸ K, I, IV—پیل—²⁹ K, I, IV—پیل—³⁰ K, I, IV—پیل—³¹ K, I, IV—پیل—³² K, I, IV—پیل—

همه لشکر فور برهم¹ زدند
 بجنبید³ ازان کاهنمین بد سپاه
 برفتند با⁶ لشکر از جای تیز
 بزخم آوریدند پیلان بجوش⁷
 بماندند زان⁹ پیل بانان شکفت
 همان ژنده پیلان گردن فراز
 هوی تاخمت برسان باد دمان
 سپه را نماند آن زمان¹⁰ جای جنگ
 فرود آمد اندر میان دو کوه¹¹
 هوی داشت لشکر ز دشمن نگاه
 جهان شد بسان بلور سپید
 دم نای سرغین و رویینه خم
 سنانها بابر اندرافراختند
 یکی تیغ رومی¹⁶ گرفته بکف
 که اورا بخواند بگوید¹⁷ ز دور
 بدیدار جوید هوی با تو راه
 اگر داد گویی¹⁸ بدان بگرود
 بپیش سپاه آمد از قلب¹⁹ تفت
 دو لشکر شکسته شد از کارزار
 هوی²¹ نعل اسب استخوان بسپرد²²
 سخن گوی و²⁴ با مغز²⁵ دو پهلوان²⁶

باسپ و بنفط آتش اندرزدند
 از آتش² برافروخت نفط سپاه
 چو پیلان بدیدند⁴ ز آتش⁵ گریز
 ز لشکر برآمد سراسر خروش
 چو خرطومهاشان بر⁸ آتش گرفت
 همه لشکر هند گشتند باز
 سکندر پس لشکر بدگمان
 چنمین تا هوا نیلگون شد برنگ
 جهانجوی با رومیان همگروه
 طلایه فرستاد هر سو بره
 چو پیدا شد آن¹² شوشه¹³ قاج¹⁴ شید
 برآمد خروش از بر¹⁵ گاودم
 سپه با سپه جنگ برساختند
 سکندر پیامد میان دو صف
 سواری فرستاد نزدیک فور
 که آمد سکندر بپیش سپاه
 سخن گوید و گفت تو بشنود
 چو بشنید زو فور هندی برفت
 سکندر بدو گفت کای²⁰ نامدار
 هوی دام و دد مغز مردم خورد
 دو مردیم²³ هر دو دلیر و جوان

565

570

575

580

گرفتند پیلان IV-⁴ دجنبید I-³ دجنبید K, IV-³ آهن VI-² بر سر I-¹ K,

اندران VI-¹⁰ از IV-⁹ د VI-⁸ و کوش I-⁷ آن VI-⁶ ازپیشان I, VI-⁵ K,

از کوه رخشنده VI-¹⁴ از آسمان IV-¹³ از K-¹² فنزل بین جملین B-¹¹ گروه I-¹¹ J-

گوید K, I-¹⁸ بگوید بخواند IV-¹⁷ مهتد B-¹⁶ خروشیدن I, IV, VI-¹⁵ K,

و I, VI-²² همان VI-²¹ ای IV-²⁰ آن وقت I, K-¹⁹ و I-²⁴ J-²³ دوب. I-²³ بشکرد I, VI-²²

دانا و روشن روان VI-²⁶ و I-²⁵ J-²⁵ دوب.

- 545 سواری نیارد بر او شدند که خرطوم او از هوا برترست بقراطاس بر پیل بنگاشتند بفرمود تا فیلسوفان روم چنین گفت کانون بپاکیزه رای نشستند دانش پژوهان بهم
- 550 یکی انجمن کرد ز آهنگران ز رومی و از مصری و⁶ پارسی یکی بارگی ساختند آهنین بمیخ و بمس درزها⁹ دوختند¹⁰ بگردون براندند¹² بر¹³ پیش شاه¹⁴
- 555 سکندر بدید آن پسند آمدش بفرمود تا زان فزون از هزار ازان¹⁷ ابرش و خنگ و بور و سیاه از آهن سپاهی بگردون براند
- نه چون شد بود راه¹ باز آمدن ز گردون مر اورا² زحل یاورست بچشم جهانجوی بگذاشتند یکی پیل کردند پیشش ز موم که آرد یکی³ چاره⁴ این بجای یکی چاره جستند بر⁴ پیش و کم هرانکس که استاد بود اندران⁵ فزون بود مرد از⁷ چهل بار سی سوارش⁸ ز آهن ز آهنش زین سوار و تن باره بفروختند¹¹ درونش پر از نفت کرده¹⁵ سیاه خردمند را سودمند آمدش ز آهن بکردند¹⁶ اسپی و سوار که دیدست شاهی ز آهن¹⁸ سپاه¹⁹ که جز با سواران جنگی نماند

۱۸

- 560 چو اسکندر آمد بنزدیک فور خروش آمد و گرد رزم از دو روی بدید آن سپه²⁰ این سپه را ز دور برفتند گردان پرخاشجوی

بودند K, I, IV-⁵ از I-⁴ کنون VI-³ مر اورا ز گردون VI-² روی I, IV-¹ سواری K, I, IV-⁸ بد حکیمش VI-⁷ مصری و از K, I, IV, VI-⁶ ازایشان سران K, I, IV, VI-¹² افروختند IV-¹¹ افروخته K, I, VI-¹⁰ دوخته K, I, VI-⁹ بمسارها K-⁹ بپاکنده [بپاگند IV] نفت I, IV-¹⁵ پیش سپاه I, IV-¹⁴ تا VI-¹³ همی راند VI-¹² K, I, IV, VI-¹⁹ چنین با K-¹⁸ ازو K, I, IV, VI-¹⁷ بکردند از آهن هم I, IV-¹⁶ سر ماه را کار شد ساخته * وزو چاره گر گشت پرداخته سوار VI-²⁰ سپاه I-²⁰

چو بشنید زیشان سکندر سخن
گزین کرد ز ایرانیان سی^۱ هزار
برفتند کارآزموده سران^۲
پس پشت ایشان ز رومی سوار^۳
پس پشت ایشان^۴ سواران مصر
برفتند شمشیرزن چل^{۱۰} هزار
ز خویشان دارا و ایرانیان
ز رومی و از مصری و بربری^{۱۲}
گزین کرد قیصر ده و دو هزار
بدان قا پس پشت او زین^{۱۴} گروه
از اخترشناسان و از موبدان
همی برد با خویشتن شست مرد
چو آگاه شد فور کمد سپاه
بدشت اندرون لشکر انبوه گشت^{۱۸}
سپاهی کشیدند بر چار میل
ز هندوستان نیز کارآگهان
بگفتند با او^{۲۱} بسی رزم پیل

535

540

پس پشت ایشان ز رومی هزار * زره دار و مردانۀ کارزار
 بر رفتند کارآزمون دو هزار * همه رزمجوی و همه نامدار
 K, I, 21 از- K- 20 پیلان- K- 19 شد- IV- 18
 17 VI-б. стоит после б. 541. 16 پڑو هیده- IV-
 IV- 22 K, I, IV, VI بکشند پر- او را- IV

سپاه ترا برنتابد زمین
 نه فغفور چین¹ نه سالار سند
 بدین مرز بی ارز و زین² گونه راه
 که شاید بتندی برو رزم جست⁴
 سوار و پیاده نیابند راه⁶
 بهر جای⁷ بر لشکر بدگمان
 بسیری نیامد کس از جان خویش
 نکردست کس جنگ با آب و سنگ
 برآشفت و بشکست بازارشان
 ز رومی کسی را نیامد زیان⁹
 کسی از شما باد¹⁰ جسته¹¹ ندید
 دل ازدهارا بی پی¹² بسپرم¹³
 نپردازد¹⁶ از بن¹⁷ برزم¹⁸ و بسور¹⁹
 نخواهم که رومی بود نیک خواه
 سپه سوی پوزش نهادند روی
 زمین جز بفرمان او نسپریم
 پیاده بجنگ اندرآید سپاه
 نشیمی ز افکنده بالا کنند²⁴
 اگر چرخ بار آورد²⁵ کوه سنگ
 چو²⁶ آزار²⁷ گیری ز ما جان تراست

که ای قیصر روم و سالار چین
 نچوید همی جنگ تو فور هند
 سپهرا چرا کرد باید تباه
 ز³ لشکر نه بینیم اسپه درست
 ازین جنگ گر باز گردد⁵ سپاه
 چو پیروز بودیم تا این زمان
 کنون سربسر کوه و دریا به⁸ پیش
 مگردان همه نام مارا بننگ
 غمی شد سکندر ز گفتارشان
 چنین گفت کز جنگ ایرانیان
 بدارا بر از بندگان بد رسید
 برین راه من بی شما بگذرم
 به بینید¹⁴ ازان پس که رنجور¹⁵ فور
 مرا یار یزدان و ایران سپاه
 چو آشفته²⁰ شد شاه زان گفت و گوی
 که ما سربسر بنده قیصریم
 بکوشیم²¹ و²² چون²³ اسپ گردد تباه
 گر از خون ما خاک دریا کنند²⁴
 نمیند کسی پشت ما روز جنگ
 همه بندگانیم و فرمان تراست

510

515

520

525

اگر VI-⁵ K-6. стоит после б. 513. ⁴ IV, VI-³ ب. ² Л-² زمین. ¹ چین و VI-¹
 دریاست VI-⁸ K, I, IV, VI-⁷ گوشه VI-⁶ VI-6. стоит после б. 513. ⁶ باز گردد ازینجا
 دل ازدها بیلا I-¹³ همی IV-¹² خود گزندی VI-¹¹ یار K-¹⁰ I-⁹ 66. 516, 517 оп.
 بدانید یکسر که این رنج VI-¹⁶ I, VI-¹⁵ دیچور Л-¹⁴ بگویم I-¹⁴ (метр нарушен).
 K, I, IV, VI-¹⁹ برنج K-¹⁸ من K, IV-¹⁷ تن Л-¹⁷ نبرد دارد
 چو زو باز کردم بیایم بروم * بمردی بزمی آورم روی بروم
 شود K-²⁴ K-²⁵ K, I, ²³ IV, VI-²² K-²² و K-²¹ بکردیم I-²¹ بکوبیم K-²⁰ آسوده VI-²⁰
 آرام IV-²⁷ K-²⁶ گر VI-²⁶ چه K-²⁶ جنگ آورد [آرد و K, IV-²⁶ IV, VI-²⁶]

500

14

505

۳۴

که بر چاره‌گر کار گردد دراز
بلندی گزینی و کنداوری
گزیده دلیران کنداوران²
پشیمانی آید ترا زین³ درنگ
نویسنده از⁴ نامه پردخته⁵ شد
بجستند پیدا یکی⁶ نامجوی⁷
گاهی رزم گشتی گهی بزم و سور
بگفتند با فور گردن فراز
بر¹² تخت نزدیک بنشاندند

ز ما ایمنی خواه و چاره مساز
ز فرمان اگر یک زمان بگذری
بیارم چو آتشی¹ سپاهی گران
چو من با سواران بیایم بجنگ
چو زین باره⁴ گفتارها سخته⁵ شد
نهادند مهر سکندر بروی
فرستاد شاهش¹⁰ بنزدیک¹¹ فور
فرستاده آمد بدرگه فراز
جهان‌دیده را پیش او خواندند

475

480

۱۶

برآشفست زان نامدار بزرگ¹⁴
بپالیز کینه درختی بکشت
بماید¹⁵ که باشیم با ترس¹⁶ و باک¹⁷
که بیچاره باشد خداوند لاف
خردرا بر مغزت¹⁸ آزم نیست
تو نیز آن هم آغاز و¹⁹ بردار شور²⁰
کزو گشته بد²¹ چرخ گردنده²² سیر
ن سازند با²⁴ پند آموزگار
بر آنی که شاهانت گشتند صید
نیامد بما زان²⁷ کیان گهی

چو آن نامه برخواند فور سترگ¹³
هم‌انگه یکی تند پاسخ نوشت
سر نامه گفت از خداوند پاک
نگوییم چندین سخن بر گزاف
مرا پیش خوانی ترا شرم نیست
اگر فیلقوسی این نوشتی بفور
ز دارا بدین سان شدستی دلیر
چو بر تخته‌ی²³ بگذرد روزگار
همان²⁵ نیز بزم آمدت رزم کید
برین گونه عنوان برین²⁶ سان سخن

485

490

سخت-I-⁵ گونه-VI-⁴ از-K, I, IV, VI-³ K, I-6. оп.² چو آتش بیمار-IV-¹
نویسنده-VI-⁶ پردخت-I-⁷ یک-I-⁸ پیدار-⁹ K, VI- راهجوی-¹⁰ Л, I, IV, VI-
سترگ-VI-¹⁴ بزرگ-VI-¹³ بران-I, IV-¹² بدرگاه-K, I, IV, VI-¹¹ فرستاده آمد
بماتم بدل-IV-²⁰ оп. و-¹⁹ Л- شرمت-¹⁸ Л-¹⁷ I-6. оп. VI-¹⁶ نباید-IV-¹⁵
چرخ گردان چنان گشت-VI-²² (метр нарушен) بود-IV-²¹ VI-6. оп. کردی آغاز سور
از-VI-²⁷ و زین-VI-²⁶ ازین-IV-²⁵ چنان-K-²⁵ چماید ترا-I-²⁴ ندانی که چون-I-²³

همی² پیمیش او بود باید بپای
برویر فزونی نجوییم⁴ نیز
صد افسر⁵ ز گوهر بران سر نهاد
ز دینار وز گوهر نابود
کسی چهره آگنده⁷ ندید
ندیدند زان پس کسی اندر⁹ جهان¹⁰
بیآورد با خویشتن یادگار

همی نشکنم تا بماند¹ بجای
که من یافتم زو چنین چهار³ چیز
دو صد بارکش خواسته برنهاد
بکوه⁶ اندر آگند چیزی که بود
چو در کوه شد گنجها ناپدید
همه⁸ گنج با آنک کردش نهان
ز گنج نهان کرده بر¹¹ کوهسار

455

۱۵

بقنوج شد گنجش¹² آنجا بماند
یکی نامه فرمود پرجنگ و شور
فروزنده آتش و نعم و بوس¹³
بلنداختر و لشکرآرای سند¹⁴
کجا بود و باشد همیشه بجای
بماند بدو کشور و تاج و تخت
نتابد برو آفتاب بلند
چه دادست مارا بدین تیره خاک
ز دیهیم وز تخت¹⁶ شاهنشاهی
کسی دیگر آید کزو بر خورد
بدین مرکز ماه و پرگار تنگ¹⁸
بی آزار¹⁹ کن رای²⁰ تار یک تو
مزن رای با موبد و رهنمای

ز میلاد چون باد لشکر براند
چو آورد لشکر بنزدیک فور
ز شاهنشاه اسکندر فیلقوس
سوی فور هندی سپهدار هند
سر نامه کرد آفرین خدای
کسی را که او کرد پیروز بخت
گرش¹⁵ خوار گیرد بماند نژند
شنیدی همانا که یزدان پاک
ز پیروزی و بخت وز فرهی
نماند همی¹⁷ روز ما بگذرد
همی نام کوشم که ماند نه ننگ
چو این نامه آرند نزدیک تو
ز تخت بلندی باسپ اندرآی

460

465

470

سراسر VI-اشتر K⁵ نخواهیم IV, VI⁴ ساز I³ همه I, IV, VI² بمانم I¹
و أهلک الذین تولوا حفرها B-کس آن گنج آگنده را هم I-آن کننده LI⁷ بدو VI⁶
در IV-کرده K¹¹ 456-457 оп. VI-66¹⁰ کسی در I⁹ همی I, IV⁸ و قاشوا آمرها
کرا IV, VI¹⁵ هند I, LI¹⁴ см. в Т примечание издателя. IV¹³ گنج I¹²
جان VI²⁰ پیر از داد K, I, IV, VI¹⁹ VI-6. оп. LI, VI¹⁷ همین VI-16¹⁶ تاج VI¹⁶

بیارند پر کرده از آب سرد
 ز شبگیر تا بود^۴ هنگام خواب
 ز خوردن نیامد بدور کمی
 که این دانش از من^۵ نباید^۶ نهفت^۷
 نجومیست گر آلت هندویست^۸
 تو این جام را خوارمایه مدار
 بدین در^۹ بسی^{۱۰} رنجها برده اند
 بجایی که بد نامور مهتری
 بروز سپید و شب لاژورد
 فراوان درین^{۱۲} روز بگذاشتند
 که اورا کسی کرد ز^{۱۴} آهن کشان
 ز گردون پذیرد همی آب خوش
 نه بیند بروشن دو چشم آدمی
 سخنهاى او ستودمند آمدش
 که من عهد کید از پی دادرا

ازان پس بفرمود^۱ جام زرد
 همی خورد زان جام زر هر کس^۲ آب^۳
 بخوردند آب از پی خرمی
 بدان فیلسوف آن زمان شاه گفت
 که افزایش آب این جام چیست
 چنین داد پاسخ که ای شهریار
 که این در بسی سالیان کرده اند
 ز اخترشناسان هر کشوری
 بر کید بودند کین جام کرد
 همی^{۱۱} طبع اختر نگه داشتند
 تو از مغنیاطیس^{۱۳} گیر این نشان
 بطبع این چنین هم شدست آب کش
 همی آب یابد^{۱۵} چو^{۱۶} گیرد کمی^{۱۷}
 چو گفتار دانا پسند آمدش
 چنین گفت پیران میلادرا

440

445

450

وقت VI— نزد K—^۴ جام هر کس شراب K—^۳ (метр нарушен). I—^۲ کسی VI—^۱ ٓ

I, IV—دوب.: که اندر جهان کیدرا نیست جفت I, IV—^۷ نشاید VI—^۶ ما K—^۵

ازین پس نخواهیم هندوستان * مگر خانه کید جادوستان
 بچهره ندارند چیزی فزون * شگفت اندرین بند و چندی فسون
 بدان فیلسوف آن زمان شاه گفت * که این دانش از ما نباید نهفت
 [پس آنگاه با فیلسوفان بگفت IV—]

إنه لا نظير للمهند في الصناعات و العلوم و إنهم و إن كانوا قد حرموا حسن الوجوه—B

فقد رزقوا حسن الأفعال و نحن بعد هذا لا نقول في بلادهم بلاد الهند بل نقول بلاد السحر

همه K, I, IV—^{۱۱} بدین اندرون I, IV, VI—^{۱۰} بدور K—^۹ النجوم أم الهندسة B—^۸

—L^{۱۵} بود طبع VI—^{۱۴} K, I, IV—ز. VI—^{۱۳} مرخناطیس I, IV—^{۱۲} K, VI—^{۱۱} بدین

که VI—^{۱۶} L, K, VI—^{۱۵} بدید (нет рифмы). I—^{۱۷}

۲۰۰

چو افزون خوری چیز^۱ نگزایدت
 بیفزاید اندر تننت خون و مغز
 دلت شاد گردد چو خرم بهار
 بهر کار پاکیزه رای آورد
 ز^۲ گیتی سپیدی کند^۳ ناامید
 نه کس را ز شاهان چنین^۴ دیده ام
 تو باشی بگیتی^۵ مرا رهنمای
 شوی بی گزند از بد بدگمان
 ز دانا پزشکان سرش برفراخت
 بیاورد با خویش^۶ تن^۷ گروه
 همی زهر بشناخت از پای زهر
 بیفگند^۸ زو^۹ هرچ بیکار بود
 پیامیخت^{۱۰} دارو چنان چون سزید
 همی داشتش سالی^{۱۱} تن^{۱۲} درست^{۱۳}
 پیامیختی^{۱۴} شاد با هر کسی
 همی نرم جایی بجستی برش
 نکرد^{۱۵} اندر^{۱۶} آن هیچ تن را نگاه^{۱۷}
 ز^{۱۸} کاهش نشان^{۱۹} یافت اندر سرشک
 جوان پیر گردد بتن بی گمان^{۲۰}
 بمن باز گوی این^{۲۱} و بگشای لب

همان آرزوها بیفزایدت
 همان^۲ یاد داری سخنها نغز
 شوی بر تن خویش^۳ کامگار
 همان رنگ چهرت بجای^۴ آورد
 نگردد پراکنده مویت^۵ سپید
 سکندر بدو گفت نشنیده ام
 گر آری تو این نغز دارو بجای
 خریدار گردهم ترا من بجان
 ورا خلعت و نیکویها بساخت
 پزشک سراینده آمد بکوه
 ز دانایی^{۱۱} او را فزون بود بهر
 گیاهای کوهی فراوان درود^{۱۲}
 ازو پاک تریاکها^{۱۳} برگزید
 تنش را بداروی کوهی بشست
 چنان شد^{۱۹} که او شب نخفتی بسی
 بکار زنان تپیز بودی سرش
 ازان سوی کاهش گرایید^{۲۱} شاه
 چنان بد که روزی پیامد پزشک
 بدو گفت کز خفت و خیز زنان
 بر آنم که بی خواب بودی سه شب

400

405

410

415

۱ K, I, IV- همه ۲ نیز- VI ۳ K, I, IV- خویش پر ۴ I- بکار ۵ K- موی ۶ K- دانا- I ۷ خویشتن آن- K, VI ۸ بنبکی- K, I, IV ۹ چو تو دانشی- VI ۱۰ بود- J ۱۱ پاكتر ادويه- VI ترياك را- K ۱۲ بینداخت زن- VI ۱۳ بیاورد- K ۱۴ بیاورد زود- K ۱۵ که برآمیختی- IV ۱۶ بد- K, I, VI ۱۷ I- 6. on. ۱۸ یک زمان- K, VI ۱۹ برآمیخت- VI ۲۰ نداشتی در- IV ندارد در- K ۲۱ نداشت IV ۲۲ سرایید- IV سراینده- K ۲۳ فاحس الطبیب بضعف فی مزاجه- B نهان- J ۲۴ K- ناتوان- I, VI ۲۵ 6. on. ۲۶ IV- د ۲۷ VI- پای- VI زود

که من گوهری دارم اندر نهفت
نه چون خواسته جفت آهرمنست⁶
براهی که باشم نترسم ز دزد
که کژی بکوبد⁷ در کاستی
بس⁸ از⁹ شهریار آشکار و نهان¹⁰
خرد تاج بیدار جان منست
برین خواسته پاسمانی کنم
خرد باد جان مرا¹¹ رهنمای
ز هر گونه اندیشهها برگرفت¹²
نگیرد¹⁴ خداوند خورشید و ماه
سخن گفتن سودمند ترا

بدانا سپردند و¹ داننده گفت
که یابم² بدو چیز و³ بی⁴ دشمنست⁵
بشعب پاسمانان نخواهند مزد
خرد بایید و دانش و راستی
مرا خورد و پوشیدنی زین جهان
385 که دانش بشعب پاسمان منست
بمیشی چرا شادمانی کنم
بفرمای تا این برد باز جای
سکندر بدو ماند اندر شگفت
390 بدو گفت زین پس مرا بر¹³ گناه
خریدارم این رای¹⁵ و پند ترا

۱۳

که علت بگفتی¹⁶ چو دیدی سرشک
که بر درد زان پس¹⁷ بایید گریست
چو بر خوان نشیند خورش زنگرد¹⁸
بزرگ آنک او تن درستی بجست¹⁹
گیاهها فراز آرم از هر سوئی
نباید²² بدارو ترا دست²³ شست²⁴

بفرمود تا رفت پیشش پزشک
سر دردمندی بدو گفت چیست
بدو گفت هر کس که افزون خورد
395 نباشد فراوان خورش تن درست
بیمایزم²⁰ اکنون ترا دارویی
که همواره باشی تو زان²¹ تن درست

که ایمن ز دزدان و وز- VI وی- I چون- K⁴ و- K³ یابد- K² و- VI¹
K⁶, IV- که یابند ازو خرد بی دشمنست L-под мисра приписано другим почерком⁵
و یکفینی من هذ- B¹⁰ است- K⁹ نه- VI پس- IV⁸ نیابد- VI⁷ اهریمنست
بگیرد- IV¹⁴ با- VI¹³ درگرفت- K¹² ترا- K¹¹, I, VI, الدنيا مطعم و ملبس
بدیدی- K¹⁶ لاتی مؤثر لرأیک الثاقب و کلامک النافع و علمک الوافر- B را- VI, L¹⁵
بباید ز داروی او دست شست- VI¹⁹ بشمرد- IV بشمرد- K¹⁸, I, VI آنکس- K¹⁷, I, IV, VI
روده- I²³ بایید- IV²² ازان- VI بدان- IV زو- K²¹, I, VI بیموزم- VI برآمیزم- IV²⁰
cm. 6. 395. بزرگ آنکه او تندرستی بجست- VI زود مست- K²⁴ روی- IV

- تو گفتی که از فیلسوفان شهر
 بیاسخ چنین گفتم ای² پادشا
 چو سوزن پی و استخوان بشمرد
 بیاسخ بدانا چنین گفت⁵ شاه 370
 بیمزم و برزم⁷ و بخون ریختن
 سخنها ی باریک مرد⁸ خرد
 ترا گفتم این خوب¹¹ گفتار خویش¹²
 سخن داند¹³ از موی¹⁴ باریکتر
 تو گفتی برین سالیان¹⁶ برگذشت 375
 چگونه برآید این تیرگی
 ترا گفتم از دانش آسمان
 ازان پس که چون آب²² گردد بزرگ
 پسند آمدش تازه²⁶ گفتار او
 بفرمود تا جامه و سیم و زر 380
- ز دانش مرا خود¹ فزونست بهر
 که دانا دل³ مردم پارسا
 اگر سنگ پیشش آیدش بشکرد⁴
 که هر دل که آن گشته باشد سیاه⁶
 بهر جای با دشمن آویختن
 چو دل تیره⁹ باشد کجا بگذرد¹⁰
 روان و دل و رای هشیار خویش¹²
 ترا¹⁵ دل ز آهن نه تاریکتر
 ز خونها دلم پر ز زنگار گشت
 چه پیچم سخن را¹⁷ بدین خیرگی¹⁸
 زدایم دلت تا¹⁹ شوی²⁰ بی²¹ گمان
 کجا²³ کرد باید²⁴ بدو کار تنگ²⁵
 دلش تیزتر²⁷ گشت بر²⁸ کار او
 بیاورد گنجور²⁹ جامی³⁰ گهر

¹ K, I, IV, VI — مرا خود ز دانش ² Л, K, IV — گفت کای ³ I, IV — доб. و ⁴ K, I, IV, VI — بردا چنین پاسخ آورد ⁵ VI — بگذرد ⁶ VI — از کینه گردد تپاه ⁷ K, VI — برزم ⁸ Л — доб. و ⁹ Л, I — دلگیر ¹⁰ I, IV — 66. 371-372 оп. ¹¹ K, I — چرب ¹² K, I, IV, VI — من ¹³ I, IV — دارد ¹⁴ K — رای ¹⁵ K — بران ¹⁶ K — سالها ¹⁷ VI — شوی ¹⁸ K, I, IV, VI — گر ¹⁹ K, I, IV, VI — چیرگی ²⁰ K, I, IV, VI — بد ²¹ K, I, IV, VI — بد ²² Л — خواب ²³ VI — چرا ²⁴ I — بارد ²⁵ K — رنگ ²⁶ K, I, IV, VI — بزرگوار رنگ ²⁷ I, VI — تیره تر ²⁸ K, VI — در ²⁹ I, IV, VI — چندی ³⁰ K — جام و

أردت بإلقاء الإبر في السم الإشعار بأن السم ينفذ في المسام و يتغلغل: 366-378 حتى يملغ اللحم و الدم و العظم مثل صنيع الإبر و أما سبك الملك الإبر و اتخاذها بيضة حديد فهو إشارة منه الى أن قلبه قد صار في هذه الخطوب و الوقائع مثل بيضة الحديد فهو لا يدرك المعاني الدقيقة و الرموز الخفية فعمات منها مرآة إشارة الى أنى بحدقى في صناعتي و مهارتي في علمي أصير قلب الملك كالمرآة في الصفاء و أما رد الملك إليها صدئة فهو إشارة الى أن قلبه كان كالمرآة و لكنه صدق من كثرة إراقتة الدماء فصللتها ثانيا و رددتها اليه إشعاراً مني بآنى سوف أجلو بالعلم السماوى قلبه و أنقى

بآیین او جای پرداخته
 که چون خیزد از دانش اندر نبرد
 فرستاد زی فیلسوف^۳ سترگ^۴
 سرون^۵ و میان و بر و^۶ پشت و یال
 بدانش مرا جان و مغز^۸ آگنی
 که این بند بر من نشاید^{۱۰} نهفت
 فرستاد بازش سوی^{۱۱} شهریار
 پیآورد آهنگرانرا^{۱۲} نهان
 از آهن یکی مهره‌یی ساختند
 چو دانا نگه کرد و^{۱۴} آهن بسود
 یکی آینه ساخت روشن چو زنگ^{۱۷}
 وزان راز^{۱۸} نگشاد بر باد لب
 همی داشت^{۱۹} تا شد سیاه و دژم
 بران^{۲۰} کار شد رمز آهن دراز
 فرستاد بازش هماندر شتاب
 نگردد بزودی سیاه و دژم^{۲۲}
 بپرسید و بر^{۲۳} زیرگاهش نشاند
 همی دانش نامور باز جست
 که روغن بر اندامها بگذرد

چو شد کار آن سرو بن ساخته
 بپردخت ازان پس بداننده مرد
 پر^۱ از روغن^۲ گاو جامی بزرگ
 که اینرا باندامهادر بمال
 بیاسای تا^۷ ماندگی بـفـگـنی
 چو دانا پروغن نگه کرد^۹ گفت
 بجام اندرافـگـند سوزن هزار
 بسوزن نگه کرد شاه جهان
 بفرمود تا گرد^{۱۳} بگداختند
 سوی مرد دانا فرستاد زود
 بساعت^{۱۵} ازان^{۱۶} آهن تیره‌رنگ
 بپردند نزد سکندر بشب
 سکندر نهاده آینه زیر نم
 بر فیلسوفش فرستاد باز
 خردمند بزود آهن چو آب
 زدودش ز دارو^{۲۱} کزان پس ز نم
 سکندر نگه کرد و او را بخواند
 سخن گفتش از جام^{۲۴} روغن نخست
 چنین گفت با شاه مرد خرد

350

355

360

365

VI-^۶ سرین-IV^۵ بزرگ-K^۴ فیلسوفی-K^۳ مملؤا من السم-B^۲ هم-Л^۱
 K^{۱۱} نمادند-K^{۱۰} و LI, K, VI-دوب. و^۹ مغز جان-VI^۸ بیاسا که این-VI^۷ و оп.
 فرستاد-K, I-^{۱۵} و-IV^{۱۴} جمله-VI^{۱۳} آهنگری را-I, IV, K^{۱۲} بر-I, IV, VI
 دفنها تحت-B^{۱۹} باز-K^{۱۸} بزرگ-IV^{۱۷} فرستاد و زان-VI^{۱۶} چو بشناخت-IV^{۱۶}
 در-VI^{۲۳} K, I, IV-66. 361-363 оп. مبادا تنم-VI^{۲۲} بدارو-VI^{۲۱} دران-VI^{۲۰} الارض
 و-^{۲۴} K, I, IV-دوب.

- گزین کرد پیران صد از¹ هندوان
در گنج بی رنج بگشاد شاه
همان گوهر و جامه نابرید 330
بمردند سیصد شتروار بار
صد⁶ اشتر همه بار دینار بود⁷
یکی مهد پرمایه از عود تر
بده پیل بر تخت زرین نهاد
فغانستان ببارید خونین سرشک 335
قدح هم‌چنان نامداری بدست
فغانستان چو آمد بمشکوی¹⁸ شاه
بسان گل زرد بر¹⁴ ارغوان
چو سرو سہی بر سرش¹⁶ گرد ماه
340 دو ابرو بمان و دو نرگس دژم
دو چشمش چو دو نرگس اندر بهشت
سکنند نگه کرد بالای اوی
همی‌گفت کاینست چراغ جهان
بدان دادگر کو سپهر²³ آفرید
345 بفرمود تا هرک بخرد بدند
نشستند و اورا بآیین بخواست²⁵
برو²⁷ ریخت دینار چندان ز گنج
- خردمند و گویا² و روشن‌روان
گزین کرد ازان پاره و تاج و گاه³
ز چیزی که شایسته‌تر برگزید
همان⁴ جامه و گوهر شاهوار⁵
صد اشتر ز گنج درم⁸ بار بود⁷
برو بافته⁹ زر و چندی گهر
به پیلی گرانمایه‌تر¹⁰ زین نهاد
همی‌رفت¹¹ با فیلسوف و پزشک
همه سرکشان از می¹² جام مست
یکی تاج بر سر ز مشک سیاه
ز دینار او شاد شد ناتوان¹⁵
نشایست کردن بجه¹⁷ نگاه
سر زلفرا¹⁸ تاب داده بغم
تو گفستی که از ناز¹⁹ دارد سرشت²⁰
همان موی و روی²¹ و سر و پای اوی
همی آفرین خواند اندر نهان²²
بران گونه بالا و چهر²⁴ آفرید
بران لشکر روم موبد بدند
برسم مسیحا و پیوند راست²⁶
که شد ماهرا راه رفتن برنج

همه⁴ K, I, IV—66. 328, 329 оп. ³ I—² دادا VI—¹ صد پیر [مرد—VI] ازان K, VI—
¹⁰ K, I, ⁹ پیر از زیور VI—⁸ گهر VI—⁷ کرد VI—⁶ ده I, IV—⁵ جامه دوخته زرنکار VI—
زره بر¹⁴ K, VI—¹³ I, IV—¹² K, IV—¹¹ بود K—¹⁰ که پرمایه‌تر IV, VI—
او—IV¹⁸ K—¹⁷ K, I, IV—¹⁶ K—¹⁵ I—6. оп. ¹⁴ بدو در VI—¹³ K, I, IV—¹² K, I, IV—¹¹ K—¹⁰ گل از [و—VI]
جهان VI—²³ VI—6. оп. ²² VI—6. оп. ²¹ روی و موی K—²⁰ VI—6. оп. ¹⁹ ناز VI—¹⁸ K—¹⁷ K, I, IV—¹⁶ K—¹⁵ I—6. оп. ¹⁴ بدو در VI—
بر دین خویش²⁶ VI—²⁵ VI—²⁴ VI—²³ VI—²² VI—²¹ VI—²⁰ VI—¹⁹ VI—¹⁸ VI—¹⁷ VI—¹⁶ VI—¹⁵ VI—¹⁴ VI—¹³ VI—¹² VI—¹¹ VI—¹⁰ VI—⁹ VI—⁸ VI—⁷ VI—⁶ VI—⁵ VI—⁴ VI—³ VI—² VI—¹ VI—
²⁷ K—²⁶ K—²⁵ K—²⁴ K—²³ K—²² K—²¹ K—²⁰ K—¹⁹ K—¹⁸ K—¹⁷ K—¹⁶ K—¹⁵ K—¹⁴ K—¹³ K—¹² K—¹¹ K—¹⁰ K—⁹ K—⁸ K—⁷ K—⁶ K—⁵ K—⁴ K—³ K—² K—¹ K—
فرو K—

- بدو گفت رومی که ای شهریار
کنون هر یکی از یک اندام ماه
نشستند پس فیلسوفان بهم
نوشتند هر موبدی ز⁷ آنک⁸ دید 315
ز نزدیک ایشان سواری برفت
چو شاه جهان نامه‌هاشان¹² بخواند
بنامه هر اندام را زو¹⁸ یکی
بدیشان جهاندار پاسخ نوشت
کنون باز گردید با چار چیز 320
چو منشور و¹⁸ عهد من اورا دهید
نیازارد اورا کسی زین سپس

۱۱

- فرستاده برگشت زان مرز و²² بوم
چو آن موبدان پاسخ شهریار
از ایوان بنزدیک شاه آمدند 325
سپهدار هندوستان شاد شد²⁴
برو بر بخواند پس²⁵ نامه را
بیامد بنزدیک پیران روم²³
بدیدند با رنچ دیده سوار
بران نامور بارگاه آمدند
که از رنچ اسکندر آزاد شد²⁴
چو پیغام آن شاه خودکامه را²³

اگرچه بسی بردمان-IV⁴ که دیدم من آن خوب‌چهره-I³ چنین-K² بر-K¹
K, I, IV, VI-доб.: روزگار
ندیدند کسی روی اورا تمام * سلام علیکم علیکم [IV-علیکم] السلام
إِنَّا لَم نَنْظُر إِلَيْهَا و لَمَّا تَمَّت رُؤْيَتُنَا لَهَا و لَا لَبِثْنَا عِنْدَهَا أَكْثَرَ مِنْ سَلَام و جَوَاب-Б
چو-K, IV⁹ آنچ-K, VI⁸ ز-K, I, IV, VI⁷ رومی-VI⁶ نویسیم-VI⁵
نامهان را-I¹² از انجای-VI¹¹ ز میلاد-I, IV¹⁰ خرامید-K¹¹ ز نزد-IV¹⁰
دیدند پیران-I¹⁶ دیدید-IV¹⁵ ازو-K, I, IV, VI¹⁴ ز [در-VI] اندام او هر
سقفشان بسر-I²⁰ همان لحظه ز انجا-VI¹⁹ و-I, IV, VI¹⁸ مغواهد-VI
گشت-K, I, VI²⁴ تازه-K, I²² یافتیم در جهان-K, I, IV, VI²¹
فروخواند او پاسخ-VI²⁶ برو خواندند پاسخ-IV
IV-обратный порядок мисра.

- 295 چو من نامه یابم ز پیران¹ خویش
 که بگذشت⁴ بر چشم ما چار چیز
 نویسم یکی⁶ نامه دلپسند⁷
 خردمند نه¹⁰ مرد رومی برفت
 چو سالار هند آن سرانرا بدید
 چنان چون بپایست بنواختشان
 دگر روز چون آسمان گشت زرد
 بیماراست آن¹⁵ دختر شاهرا
 بخانه درون تخت زرین نهاد
 نشست از بر تخت خورشیدچهر
 برفتند بیدار نه¹⁶ مرد پیر
 فرستادشان شاه سوی عروسی
 بدیدند پیران رخ دخت شاه
 فروماندند اندرو خیره خیر
 خردمند²² نه²³ پیر مانده بجای
 نه جای گذر دید ازیشان یکی
 چو فرزندگان دیرتر ماندند
 چنمین گفت با رومیان شهریار
 310 همو آدمی²⁴ بود کان²⁵ چهره داشت
- جهان دیده و وازداران² خویش³
 که کس را بگیتی نبودست⁵ نیز
 که کیدست تا باشد او⁸ شاه هند⁹
 ز پیش¹¹ سکندر سوی کید تفت
 فراوان بپرسید¹² و پاسخ شنید
 یکی جای شایسته بنشاختشان¹³
 بر آهیخت خورشید تیغ نبرد¹⁴
 نماید خود آراستن ماهرا
 بگرداندر آرایش چمن نهاد
 ز ناهید تابنده تر بر سپهر
 زبان¹⁷ چرب و¹⁸ گوینده و یادگیر
 بر آواز¹⁹ اسکندر فیلقوس
 درفشان²⁰ ازو یاره و تخت²¹ و گاه
 ز دیدار او سست شد پای پیر
 زبانها پر از آفرین خدای
 نه زو چشم برداشتند اندکی
 کس آمد بر شاهشان خواندند
 که چندی چرا بودند آن روزگار
 بخوبی ز هر اختری²⁶ بهره داشت

290 — 293 оп. VI — 66. ³ پيشكاران — IV ازین پرهنر یادگیران — K, I — ² یاران — IV — ¹
 (гаплография). K, IV, ⁶ که اندر جهان کس ندیدست — K, I, IV, VI — ⁵ که گویند — VI — ⁴
 K, ⁸ بربری — I بر پرنده — K, VI — ⁷ نبشتند پس — I نویسنده [نویسیم — IV] پس — VI
 نزد — K, I, IV — ¹¹ صد — IV ده — I — ¹⁰ که از شاهیت جاودان بر خوری — I — ⁹ جاودان — IV
 بر آمیخت ز آب با لاجورد — VI — ¹⁴ بر [تر — K] ساختشان — K, I, IV — ¹³ سخن گفت — VI — ¹²
 آیین — K — ¹⁹ оп. و — K — ¹⁸ زفان — I سخن — K — ¹⁷ ده — I, IV — ¹⁶ بیماراستند — K, I, IV — ¹⁵
 K, IV, VI — ²⁴ ده — I, IV — ²³ و — VI — ²² خانه و تاج — K, I, IV, VI — ²¹ درخشان — IV — ²⁰
 از اختر همی — VI — ²⁶ همان دخت من کز پری — I اگر — K, IV — ²⁵ مردمی

285

290

۲۲

ازان تازه گردد دل و کیش اوی
بیایم پرستش کنم بندهوار

فرستم چو فرمان دهد¹ پیش اوی
ازان پس چو² فرمایدم شهریار

۹

بگفت آنچ بشنید و نامه بداد
بنزدیک آن نامور باز شو
کسی را نبود آشکار و نهان
سپهر آفرینش نخواهد فزود⁷
بکردار آتش به پیمود راه
که کس را بگیتی نبودست نیز
که⁸ نا دیدنی پاک⁹ نابود¹⁰ نیست
بپردخت و بنشست با رهنمای
ز هر در فراوانش بنواختند¹¹
که من دختری دارم اندر نهفت
شود تیره از روی آن ارجمند
همی آید از دو لبش¹³ بوی شیر
گلفشان¹⁵ شود¹⁶ چون سراپد¹⁷ سخن
همی داستانرا²⁰ خرد پرورد
چنو در زمانه نهدست کس²⁴
دل²⁵ شرم و²⁶ پرهیز دارد بدست
وگر²⁹ آب سرد اندرو افگنی

فرستاده آمد بکردار بداد
سکندر فرستاده را گفت رو
بگویش که آن چیست کاند³ جهان
دیدند⁴ خود⁵ بودن⁶ی هرچ بود
بیامد فرستاده از نزد شاه
چنین گفت با کید کاین چار چیز
همی شاه خواهد که داند که چیست
چو بشنید کید آن ز بیگانه جای
فرستاده را پیش بنشاختند¹¹
ازان پس فرستاده را¹² شاه گفت
که گر بپندش آفتاب بلند
کمندست گیسوش همزنگ قیر
خیم آرد ز بالای او¹⁴ سرو بن
ز دیدار و چهرش سخن¹⁸ بگذرد¹⁹
چو خامش بود²¹ جان²² شرمست و²³ بس
سپهر بندنژادست و یزدان پرست
دگر²⁷ جام دارم²⁸ که پر می کنی

260

265

270

275

۱ K, I, IV, VI — فرمایدم ۲ K, I, IV — که ۳ VI — اندر ۴ K, I, IV — دیدند ۵ Л — نا

ختش IV — ۱۱ با بود IV — ۱۰ نیست VI — یا ز K — ۹ ز K — ۸ VI — ۶. оп. ۷ دیدنی K — ۶

سرافشان IV — ۱۵ آن VI — ۱۴ هنوز از لبان آیدش VI — ۱۳ فرستاده را در زمان I — ۱۲

VI — ۱۹ خرد K, I, IV, VI — ۱۸ شکرینز گردد بگاه VI — بگوید K, IV — ۱۷ کند K, IV — ۱۶

و K — ۲۳ جای I, IV — کان K — ۲۲ شود IV — ۲۱ تو گویی روانش VI — ۲۰ نگذرد

و یا VI — ۲۹ دارد K — ۲۸ یکی K, I, IV, VI — ۲۷ و VI — ۲۵ و VI — ۲۶ VI — ۲۴ ۶. оп.

بدو^۱ دارد امید و زو ترس و باک
جهاندار پیروز را سایه‌ایم
که روشن کند^۳ جان تاریک تو
منه^۶ پیش و این را سگالش مگیر
هماندر زمان سوی فرمان گرای
سر و^۷ تاج و تختت پی پی بسپرم

گراینده باشد بیزدان پاک
بداند که ما تخت را^۲ مایه‌ایم
نوشتم یکی نامه نزدیک تو
هم^۴ آنکه^۵ که بر تو بخواند دبیر
اگر شب رسد روشنی را مپای
وگر بگذری زین سخن نگذرم

240

۸

فرستاده پادشاه را بدید
بنیکی^۸ بر خویش بنشاختش^۹
زمانی نگردم^{۱۱} ز پیمان او^{۱۲}
بیایم^{۱۳} دمان^{۱۴} گردن افراخته
نه نزدیک آن^{۱۶} پادشاه^{۱۷} زمین
قلم خواست هندی و چینی حریر
بیاراست بر سان باغ بهشت
خداوند پیروز و^{۱۸} به^{۱۹} روزگار^{۲۰}
خداوند مردی^{۲۲} و هوش^{۲۳} و هنر
نه پیچید سر مردم پارسا
ز دارنده لشکر و تاج و تیغ
کسی را نبود^{۲۴} آشکار و نهان
بدین گونه اندر جهان چار چیز

چو نامه بر کید هندی رسید
فراوانش بستود و بنواختش
بدو گفت شادم^{۱۰} فرمان او
ولیکن برین گونه ناساخته
نباشد^{۱۵} پسند جهان آفرین
همانکه بفرمود تا شد دبیر
مران نامه را زود پاسخ نوشت
نخست آفرین کرد بر کردگار
خداوند بخشنده و^{۲۱} دادگر
دگر گفت کز نامور پادشا
نشاید که داریم چیزی دریغ
مرا چار چیزست کاندر جهان
نباشد کسی را پس از من^{۲۵} بنییز

245

250

255

همانا VI-۵ هر IV-بد I-۴ بفروزد آن VI-۳ بر تخت ما K-۲ ازو I-۱
پ-۱۰ K, I, VI-۱۰ بر خوشتن جایگاه ساختش VI-۹ بتنگی I-۸ و-۷ JI-۷ نبد K-۶
I, IV-۱۵ برش VI-۱۴ نیایم K, VI-۱۳ IV-۶۶, 245, 246 on-۱۲ نگردم زمانی K-۱۱
IV-۲۰ پیروزی I-پیروزی و K-۱۹ و-۱۸ پادشاهی I-۱۷ شایسته IV-۱۶ نیاید
K, ۲۵ کسی آنرا ندید IV-۲۴ رای K-۲۳ فرمان VI-۲۲ بخشنده IV, VI-۲۱ پروردگار
جز از [پس از K] من کسی را VI-

- 220 سرانجام لشکر نه‌اند¹ نه شاه
کنون این زمان⁴ روز⁵ اسکندرست
چو آید بدو ده تو این چار چیز
چو خشنود داری ورا بگذرد
ز مهران چو بشنید کید⁷ این سخن
بیامد سر⁸ و چشم⁹ او بوس داد
225 ز نزدیک دانا چو برگشت شاه
بیاید نو² آیین یکی پیشگاه³
که بر تارک مهتران افسرست
بر آنم که چیزی نخواهد بنیز⁶
که دانش‌پژوه‌ست و دارد خرد
برو تازه شد روزگار کهن
دلارام¹⁰ و¹¹ پیروز برگشت شاد
حکیمان برفتند با او بر¹²

۷

- 230 سکندر چو کرد اندر ایران نگاه
همی¹³ راه و¹⁴ بی‌راه لشکر کشید
بجایی که آمد سکندر فراز
ازان مرز کسرا¹⁷ بمردم نداشت
چو آمد بران شارسستان بزرگ
بزان مرز لشکر فرود آورد
نویسنده نامه را خواندند
یکی نامه بنوشست نزدیک کید
235 ز اسکندر راد²² پیروزگر
سر نامه بود²³ آفرین از نخست
ز کار آن گزیند که بی‌رنج‌تر
بدانست کورا شد آن تاج و گاه
سوی کید هندی سپه برکشید¹⁵
در شارسستانها گشادند باز¹⁶
ز ناهید مغفر همی برگذاشت¹⁸
که میلاد خواندیش کید سترگ
همه بوم ایشان سپه گسترید¹⁹
پیشش سکندرش بنشانند
چو شیری که ارغنده²⁰ گردد بصید²¹
خداوند شمشیر و تاج و کمر
بدانکس که دلرا بدانش بشست
چو خواهد که بردارد از گنج²⁴ بر²⁵

نخواهند نیز IV-⁶ دور IV-⁵ روزرا I-⁴ زیرگاه K-³ بر IV-² نه باید I-¹

оп. IV-¹¹ دلارای VI-¹⁰ روی VI-⁹ بر K, VI-⁸ چو مهران بکید آورد K-⁷

¹² I, IV-доб.:

بیامد همانکه آرام خویش * پراگند گرد جهان نام خویش

VI-¹⁶ обратный порядок мисра. K, I, IV, VI-¹⁵ و VI-¹⁴ همه K, I, IV, VI-¹³

غرنده IV-²⁰ آزرده I-²⁰ K, I-¹⁹ ب. оп. فراشت IV-¹⁸ بمردی کسی را VI-¹⁷ порядок мисра.

VI-²⁵ رنج I, IV-²⁴ کرد K, I, IV, VI-²³ راد و I-²² شاه JI-²² ز صید I-²¹ آلوده VI-

б. оп.

زمانی بیایند که مردم بچیز نه درویشی یابد ازو² بهره‌ی جز از خویشتن را نخواهند پس⁴ بهفتم که پر آب دیدی سه⁵ خم 205 دو از آب دایم سراسر⁹ بدی ازین پس بیاید یکی روزگار که گر ابر¹² گردد¹³ بهاران پر آب نیارد بدو نیز¹⁵ باران خویش توانگر بمغشید همی این بران شود¹⁸ مرد درویش را¹⁹ خشک لب 210 دگر آنک گاو²¹ چنان تن درست چو کیوان بمرج ترازو شود شود کار²² بیمار و درویش سست نه هرگز گشاید سر²³ گنج خویش 215 دگر چشمه‌ی دیدی از آب خشک نه²⁵ زو بردمیدی یکی روشن آب ازین پس یکی²⁷ روزگاری بود که دانش نباشد بنزدیک اوی همی هر زمان نو کند لشکری

شود شاد و سیری نیابند¹ نیز نه دانش‌پژوهی و نه³ شهره‌ی کسی را نباشند فریادرس یکی زو⁶ قهی مانده بد⁷ تا بدم⁸ میانه یکی خشک و¹⁰ بی‌بر¹¹ بدی که درویش گردد چنان سست و خوار ز درویش پنهان کند¹⁴ آفتاب دل مرد درویش زو گشته¹⁶ ریش یکی با دگر چرب¹⁷ و شیرین‌زبان همی روز را بگذرانند بشب²⁰ ز گوساله²¹ لاغر او شیر جست جهان زیر نیروی بازو شود وزو چیز خواهد همی تن درست نه زو باز دارد بتن رنج خویش بگرد اندرش آبهای چو²⁴ مشک نه²⁸ آن آبهارا گرفتگی شتاب که اندر جهان شهریاری بود²⁸ پر از غم بود جان تاریک اوی که²⁹ سازند زو³⁰ نامدار³¹ افسری

زان- I⁶ دو- II, I, IV⁵ کس- IV, VI⁴ گر- K, I³ ز کس- VI² نیایدش- I¹
 I, VI¹⁰ و- I, VI⁹ دو از آب سر تا سر- VI⁸ و دو دیگر بنم- K⁸ سر- IV, VI⁷
 یاد- K¹⁷ را کرده- VI¹⁶ نیز- IV¹⁵ کنند- II¹⁴ گیرد- II¹³ آب- II¹² ناتر- IV¹¹
 کاری- VI²¹ ازان- K, I, IV¹⁹ شده- K, I, IV¹⁸ گر خوب
 K, I²⁸ ترا- K²⁷ که- VI²⁶ چو- VI²⁵ آبها همچو- I²⁴ در- VI²³ کاو- IV²²
 IV-доб.:

جهان سربسر تیهره از رنج اوی * ز نیکی [تنگی-K] قهی مانده [ماند-K]
 آن [از-K] گنج اوی

بستاند از هر کسی- VI³¹ سازد ازو- I³⁰ بد- IV²⁹

که گوید جز آنرا ¹ نشاید ستود	دگر دین موسی که خوانی جهود	
که داد آورد در دل پادشاه ³	دگر دین یونانی آن پارسا ²	
سر هوشمندان برآرد ز جای ⁶	چهارم بیاید همین ⁴ پاکرای ⁵	185
کشیدند زانگونه کرپاسرا	چنان چار سو از پی پاسرا	
کشنده چهار ⁷ آمد از بهر پاس ⁸	تو کرپاسرا دین یزدان شناس	
شوند آن زمان دشمن از بهر دین ⁹	همی درکشید این ازان آن ازین	
گریزان و ماهی و آب کش	دگر تشنه پی کو شد ¹⁰ از ¹¹ آب خوش	
شود خوار چون آب دانش ¹³ بخورد	زمانی بیاید که ¹² پاکیزه مرد	
گر ¹⁴ از ¹⁵ بدکنش ¹⁶ بر نرپا شود	بکردار ماهی بدریا شود	190
کس او را ز دانش نسازد ²⁰ جواب	همی ¹⁷ تشنگانرا بخواند ¹⁸ بر آب ¹⁹	
گشایند لبها بید هم گروه	گریزند زان ²¹ مرد دانش پژوه	
بدو اندرون ساخته کارستان	به پنجم که دیدی یکی شارستان	
تو ²² گفתי زمان ²³ چشم ایشان بدوخت	پر از خورد و داد و خرید و فروخت	
همی این بدان ²⁴ آن بدین ²⁵ نگرید ²⁶	ز کوری یکی دیگری را ندید	195
که دانا پرستار نادان شود ²⁷	زمانی بیاید کزان سان شود ²⁷	
درخت خردشان نیاید بیمار	بدیشان ²⁸ بود دانشموند ²⁹ خوار	
نیایشی ³⁰ کنان پیش یزدان شوند	ستایند ³⁰ مرد نادان شوند	
همی زان پرستش نگیرد ³² فروغ	همی داند آنکس که گوید ³¹ دروغ	
خورش را نبودی بروبر ³³ گذر	ششم آنک دیدی بر اسپی دو سر	200

¹ K, I, 5 یکی VI همان I-² پادشا VI-³ پارسا VI-⁴ این دین I, IV این را K-⁵ جهان K-⁶ دین پای VI-⁷ I-⁸ ب. оп. K-⁹ I-¹⁰ б. стоит после б. 187. I-¹¹ د-¹² K, IV, VI-¹³ او I-¹⁴ او I, IV-¹⁵ سر IV-¹⁶ آمد I-¹⁷ شود Z VI-¹⁸ آن K-¹⁹ (так!) کدازد کند VI-²⁰ هم VI-²¹ K, VI-²² I-²³ بآب K, VI-²⁴ زمین K, VI-²⁵ که K-²⁶ گریزان ازان K-²⁷ زیاده I, IV-²⁸ بخواه IV-²⁹ برکشید (метр нарушен); I, IV-³⁰ کشید K-³¹ ازین VI-³² برین K, I, IV-³³ ازان VI-³⁴ درکشید VI-³⁵ و VI-³⁶ доб. K, I, IV-³⁷ نمد از قمش ره I, IV-³⁸ نپودیش راه K-³⁹ نچوید I, IV-⁴⁰ داند VI-⁴¹

- دگر فیلسوفی که داری نهان
سه دیگر پزشکی که هست ارجمند 165
چهارم قدح کاندرو ریزی آب
ز خوردن نگیرد کمی آب اوی⁴
چو آید بدین باش و⁵ منسگال جنگ
پسند⁶ نباشی تو با لشکرش
چو بر کار تو رای فرخ کنیم¹¹ 170
یکی خانه دیدی و¹³ سوراخ تنگ
تو آن خانه را همچو گیتی شناس
که بیدادگر باشد و کژگوی¹⁴
ازین پس بیاید¹⁸ یکی پادشا
بدل سفله باشد بتن ناقوان 175
کجا زبردستانش باشند شاد
دگر آنک دیدی²² ز²³ کرپاس نغز
نه کرپاس نغز از کشیدن درید
ازین پس بیاید یکی نامدار
یکی مرد پاکیزه²⁵ و²⁶ نیکخوی 180
یکی پیر²⁸ دهقان²⁹ آتشپرست
- بگوید همه¹ با تو راز جهان
بدانندگی² نام کرده بلند
نه ز آتش شود کم نه از³ آفتاب
بدین چیزها راست کن آبروی⁵
چو خواهی که ایذر نسازد درنگ
نه با چاره و⁸ گنج⁹ و با افسرش¹⁰
همان خواب را نیز پاسخ کنیم¹²
کزو پیل بیرون شدی بی درنگ
همان پیل شاهی بود ناسپاس
جز از¹⁵ نام شاهی نباشد¹⁶ بدوی¹⁷
چنان¹⁹ سست و بی سود و ناپارسا
بآز اندرون نیز²⁰ تیره روان
پر از غم دل شاه و لب پر ز باد²¹
گرفته و را چار پاکیزه مغز
نه آمدستوه آنک اورا²⁴ کشید
ز دشت سواران نیزه گزار
بدو دین یزدان²⁷ شود چارسوی
که بروا³⁰ برسم³¹ بگیرد³² بدست

جام إذا - گرم و نه - VI گرم نر - I, IV³ بدانند کی - VI² که گوید همی - VI¹
ملأته بالهواء أو بالشراب لم ينقصه الشرب منه و إن شربته منه مع الندماء عشر سنين
احدها بنت...: «порядок «чудесных вещей»: B - VI قاپ وی - VI قاپ اوی - K, I, IV⁵ وی - VI⁴
پسند⁷ IV - VI⁶ LI, K - VI⁶ و... و الثانی جام... و الثالث طبیب... و الرابع فیلسوف
نهییم - K, I, IV, VI¹¹ کسورش - K, I, IV, VI¹⁰ جنگ - K, I, IV, VI⁹ چاره و - I, IV⁸
17 K, I, IV, 16 VI - نمازد - VI¹⁶ بجز - VI¹⁵ زشت گوی - K¹⁴ ز - I¹³ دهیم - K, I, IV, VI¹²
گفتی - K²² VI - 66. 174-176 on. تیز و - K, I²⁰ تنش - IV¹⁹ بباشد - I¹⁸ بروی - VI¹⁷
بدین دین بزرگان - I²⁷ پاکیزه - K, IV, VI²⁶ با کینه - I²⁵ آنرا - I, IV²⁴ که - VI²³
گیرم - IV³¹ بی واژ - VI که او واژ - K و LI - 30³⁰ و I - 29²⁹ مرد - I نام - K, VI²⁸
نگیرد - K, IV, VI³² دنیا - VI

نبرد بر² تنش جای³ بیرون شدن
برابر نهاده بروی زمین
گذشته بخشکی برو سالیان
همی ریختند اندرو⁵ آب سرد
نه آن خشکرا دل⁷ پر از نم شدی⁸
بر آب و گیاه خفته بر⁹ آفتاب¹⁰
تنش لاغر و خشک و¹³ بی آب روی
کلان¹⁵ گاو گوساله بی زور¹⁶ و تاو
نرنجی همی¹⁷ تا بدین سر دهم¹⁸
وزو بر زهر¹⁹ برده²⁰ ایوان و کاخ²¹
ز خشکی لب چشمه گشته دژ
کزین پس چه خواهد بدن در جهان

چران داشتی از دو رویه¹ دهن
بهشتم سه خم دیدم ای پاکدین
دو پر آب و خمی تهی در میان
ز دو خم پر⁴ آب دو نیک مرد
نه از ریختن زمین کران⁶ کم شدی
نهم شب یکی گاو دیدم بخواب
یکی خوب¹¹ گوساله در¹² پیش اوی
همی شیر خوردی ازو¹⁴ ماده گاو
اگر گوش داری بخواب دهم
یکی چشمه دیدم بدشتی فراخ
همه دشت یکسر²² پر از آب و نم
سزد گر تو²³ پاسخ بگویی نهان²⁴

150

155

۶

بدو گفت ازین خواب دل بد مکن
نه آید بدین پادشاهی گزند
ز روم و ز ایران گزیده سران
خرد یار²⁷ کن رزم²⁸ اورا مجوی
کسی آن ندید از کهان و مهان²⁹
کزو تابد اندر زمین افسرت³⁰

چو بشنید مهران ز کید این سخن
نه کمتر شود بر تو نام بلند
سکندر بیارد سپاهی²⁵ گران
چو خواهی که باشد²⁶ ترا آبروی
ترا چار چیزست کاندز جهان
یکی چون بهشت برین دخترت

160

ریختندی درو - K⁵ دوان آورید - VI⁴ راه - K, I, IV³ از - VI² گونه - K, I¹
K¹⁰ در - K, I, IV, VI⁹ LI-66. 147-150 on.⁸ لب - K, VI⁷ آن دو تا - VI این دوان - IV⁶
همان - IV¹⁵ ازان - VI¹⁴ و - VI¹³ بد - IV¹² خشک - VI خرد - K, I, IV¹¹ ماهتاب
ترا در هنرها همی سر نهم - VI نهم - K, I, IV¹⁸ بتن - K, I, IV¹⁷ توش - IV فر - K, I¹⁶
مران چشمه را هر سوی - VI²¹ فرو برده دید - IV²⁰ (takl) وزو بر نه - I فروتر زهر - LI¹⁹
بیارد سکندر سپاه - IV²⁵ گشایی زبان - VI²⁴ پ - K, I, VI²³ و کشور - VI²² راه و شاخ
IV, VI³⁰ آشکار و نهان - IV²⁹ جنگ - K, I, IV, VI²⁸ تازه - VI یاد - K²⁷ ماند - VI²⁶

تَنَشْتِ را ز تَنَگِی نَکَرْدِی^۱ زِیان
بِمَانْدِی^۲ بَدان^۳ خَاَنَه خَرَطُوم اوی
تَهِی مَانْدِی^۴ از مَن ای^۵ نِیکِ بَخت
بَسَر بَرَنَهَادِی^۶ دِلاَفِرُوز تاج
یِکِی نَغَز کَرِپَاسِ دِیدم بِخَوَاب
رِخَان از کَشَشِیدَن شَدِه لَازُورَد
نَه مَرَدَم شَدِی^۷ از^۸ کَشَشِیدَن سَتَوَه
کِه مَرْدِی شَدِی^۹ تَشَنَه بَر^{۱۰} جَوِیْمَار
سَر^{۱۱} تَشَنَه از آب^{۱۲} بَگَرِیْخَتِی
چِه گوید^{۱۳} بَدِین خَوَاب نِیکِی گِمان^{۱۴}
کِه شَهِری بَدِی هَم بَه^{۱۵} نَزْدِیکِ آب
یِکِی را ز کُورِی نَدِیدم بَخْشَم^{۱۶}
تو گَفْتِی هَمی^{۱۷} شَارِسْتان بَرَفِرُوخْت^{۱۸}
کِه شَهِری بَدَنْدِی هَمِه دَرْدَمَنْد
هَمی دَرْدَمَنْدِ آب^{۱۹} اِیْشَان^{۲۰} بَجَسْت
تَنی دَرْدَمَنْد و دَلِی پَر ز خُون
هَمی چَارَه تَن دَرَسْتان^{۲۱} بَجَسْت^{۲۲}
جَهَنْدَه^{۲۳} یِکِی بَارَه^{۲۴} دِیدم بَدَشْت
بَدَنْدان گِیا تِیْز بَگَذاشْتِی^{۲۵}

گَذاشْتِی ز سَوَرَاخ پِیْل ژِیان
ز رُوزَن گَذاشْتِی تَن و بَوم اوی
دَگَر شَب بَدان^۱ گُونَه^۲ دِیدم کِه تَخْت
کِی^۳ بَرَنَشَسْتِی بَران تَخْت عَاج 130
سَه دِیگَر شَب از خَوَابم آمَد^۴ شَتَاب
بَدو اَندَر آوِیْخَتَه چَهار مَرَد
نَه کَرِپَاسِ جَاپی دَرِید آن^۵ گُروَه
چَهارم چَنان دِیدم ای نَامَدار
هَمی آب^۶ مَاهی بَرُو^۷ رِیْخَتِی 135
جَهان^۸ مَرَد و آب از پَسِی^۹ او دِوان^{۱۰}
بَه پَنجَم چَنان دِید جَانَم بِخَوَاب
هَمِه مَرْدَمَش کُور بُوْدِی بَچَشَم^{۱۱}
ز داد و دَهِش و ز خَرِید و فِرُوخْت
شَشَم دِیدم ای مَهِتَر اَرَجَمَنْد 140
شَدَنْدِی بَپَرَسِیدَن تَن دَرَسْت
هَمی گَفْت چَوْنی بَدَرْد اَندَرُون
رَسِیدَه بَلَب جَان^{۱۲} نَا تَن دَرَسْت
چَو نِیمِی ز^{۱۳} هَفْتَم شَب اَندَر گَذاشْت
دو پا و دو دَسْت و دو سَر داشْتِی 145

دران-K^۴ در آن-IV, VI-بَدِین^۳ K, I-بِمَانْدَه-VI^۲ نَبُوْدِی-VI-نِیامَد-I, IV^۱
کسی-K^۸ خسرو-IV-یِکِی-K, I, VI^۷ مَانْدَه بُوْد-VI^۶ خَاَنَه-K, I, VI^۵ بَران-VI
شَدَنْد-VI^{۱۲} از-K, I, IV, VI^{۱۱} آمَد ز [ب-IV] خَوَابم-K, I, IV, VI^{۱۰} نَهَادَه-K^۹
IV^{۱۸} بَرُون-I, IV^{۱۷} و I, IV-دُوب^{۱۶} و ز-VI^{۱۵} بَدِی-K, I, IV, VI^{۱۴} زان-I, IV^{۱۳}
چَگَوِی-VI^{۲۴} جَوِید-K^{۲۳} دَمان-K^{۲۲} پِی-VI^{۲۱} جَوَان-Л^{۲۰} خَوَاب-I^{۱۹} پِسی
نَدِیدم بَکِیْن و-VI^{۲۷} بَخْشَم-VI^{۲۸} نِیک-IV-تَنَگ-K, I, VI^{۲۵} تو ای مَرَد بَسِیَارْدان
و IV-دُوب^{۳۲} چَارَه تَن دَرَسْتان-VI^{۳۱} از IV-دُوب^{۳۰} I-ب. оп.^{۲۹} هَمِه-VI^{۲۸} بَچَشَم
خَمِیدَه-IV, VI-K^{۳۸} چَنین نِیْز-K^{۳۵} I, VI-66. 142, 143 оп.^{۳۴} دَرْدَمَنْدان-K^{۳۳}
بَر داشْتِی-K, VI^{۳۸} اَسِی-K, I, IV, VI^{۳۷}

همی خواب دید این شگفتی نگر
 بگفتار و¹ دانش توانا بدند
 هرانکس که دانا بد و رایزن
 نهفته پدید² آورید از نهفت
 پر اندیشه شدشان⁴ دل و روی زرد
 خردمند وز مهتران یادگار
 ز⁶ گیتی بدانش⁷ رسیده⁸ بکام
 نشستش بجز داد و دام نیست
 چو مارا بمردم همی نشمرد
 ز آزار¹¹ مردم بییکسو بود¹²
 پرستنده مردی و بختی بلند
 مگو¹⁴ و ز نادان گزارش مجوی¹⁵
 کزین پر هنر بگذری نیست راه
 باواز¹⁸ مهتران بیامد¹⁹ ز²⁰ جای
 بدان تا سپهبد نباشد²¹ دژم
 بپرسید داننده را چون سزید
 که در²³ کوه با غرم داری نشست
 گزارش کن و یکبیک²⁵ هوش²⁶ دار
 بغفتم²⁸ بآرام بی²⁹ ترس و باک
 بدو اندرون ژنده پیلی سترگ³¹
 بپیش اندرون تنگ سوراخ بود

دمادم بده شب پس یک دگر
 بهندوستان هرک دانا بدند
 بفرمود تا ساختند انجمن
 همه خوابها پیش ایشان بگفت
 کسی آنرا گزارش ندانست³ کرد
 یکی گفت با کید کای شهریار
 یکی نامدارست⁵ مهتران بنام
 بشهراندیش خواب⁹ و آرام نیست
 ز تخم گیاهای کوهی خورد
 نشستنش با غرم¹⁰ و آهو بود
 ز چیزی بگیتی¹³ نیابد گزند
 مرین خوابها را بجز پیش اوی
 چنین گفت¹⁶ با دانشی کید¹⁷ شاه
 هم‌انگه باسپ اندرآورد پای
 حکیمان برفتند با او بهم
 جهاندار²² چون نزد مهتران رسید
 بدو گفت کای مرد یزدان پرست
 بژرفی بدین خواب من گوش²⁴ دار
 چنان دان که یک شب خردمند و²⁷ پای
 یکی خانه دیدم چو کاخی بزرگ³⁰
 در خانه پیداتر³² از کاخ بود

یادگارست - I, IV⁵ شان شد - K, IV⁴ نیارست - VI³ برون - VI² و - I¹
 گور - I, IV¹⁰ جای - VI⁹ رسیده بدانش - VI⁸ ز دانش - K⁷ ب - K⁶ نامدارست - VI⁶
 بگیتی ز چیزی - IV⁴ ز گیتی بچیزی - K¹³ VI¹² - 6. on. آرام - I, IV¹¹ آرام و - K¹¹
 درآمد - IV¹⁹ بر آواز - K, VI¹⁸ گفت - K¹⁷ گفته - K¹⁶ K, I-6. on. بگوی - IV¹⁴
 هوش - I, IV²⁴ بر - VI²³ سپهدار - K²² نماید - VI²¹ نباشد سپهبد - K, I, IV²¹ ب - VI²⁰
 با - II²⁹ نشستم - VI²⁸ و - K²⁷ گوش - I, IV²⁶ کن این را و هم - K²⁵
 پیدا نه - I, IV³² نژد - K³¹ بلند - K³⁰

دگر هرچ باید همه سر بر سر²
 بر آیین خوبان خسرو پرست
 ز راه و ز آیین⁶ شاهان مکاه⁷
 ده از فیلسوفان شیرین زبان⁸
 پذیره شدندش فراوان مہان¹⁰
 خود و نامداران آیین خویش¹¹
 که بر چشم گنج درم¹⁴ گشت خوار
 همه نامداران شدند انجمن
 که شد در جهان روی¹⁹ بازار تیز
 ز زرین و سیمین وز²² رنگها²³
 ز افگندنی و پراگندنی
 ز شمشیر هندی بزین²⁵ نیام
 ز گوپال وز خنجر هندوان²⁶
 کسی²⁸ در جهان بیشتر زن ندید²⁹
 چهل مهد زرین پیار استند³¹
 نشست اندرو³² روشنک شادمان

ز رومی کنیزک چو سیصد¹ بمر
 یکی جام زر³ هر یکی را بدست
 ابا⁴ خویشتن خادمان بر⁵ راه
 بشد مادر شاه با ترجمان
 چو آمد بنزدیک⁹ اصفهان
 پیامد ز ایوان دلارای¹¹ پیش
 بدلهای¹³ کردند چندان نثار
 بایوان¹⁵ نشستند با رایزن
 دلارای¹⁶ برداشت¹⁷ چندان¹⁸ جهیز
 شتر در شتر رفت²⁰ فرسنگها²¹
 ز پوشیدنی و ز²⁴ گسترده
 ز اسپان تازی بزین²⁵ ستام
 ز خفتان و از خود و برگستوان
 چه مایه²⁷ بریده چه از نابرید
 ز ایوان³⁰ پرستندگان خواستند
 یکی مهد با چتر و با خادمان

80

85

90

ثلثمائة من الجواری الرومیات—B چو [K—دو—IV] سیصد کنیزک—K, I, IV, VI¹

K, I, ³ اگر بیشتر بایدت بیشتر—cm. б. 74; I, IV, VI صد اشتهر بدیمیای رومی بزر—K²

K, VI—⁸ نکاه—K⁷ بمر هیچ از داد—VI⁶ را—VI⁵ تو با—I, IV, VI⁴ ده—IV, VI

I—¹⁰ вместо бб. 79, 80 дает после б. 81: پیامد بنزدیک شهر—K⁹ روشن روان

بشد مادر شاه با ترجمان * پذیره شدندش فراوان مہان

در ایوان—VI¹⁵ گهر—K¹⁴ بدروازه—IV¹³ I, VI—б. оп. و کپش—K¹² گل آرای—K¹¹

VI—¹⁶ بار—K²⁰ روز—VI¹⁹ چندی—I, IV¹⁸ بر ساخت—K, I, IV, VI¹⁷ گل آرای—K, I¹⁶

پوشیدنیها—K²⁴ بغروارها—I, IV²³ رنگها—K²² هر—VI²² یافت بازارها—I, IV²¹ بود

زرین و گرز گران—K, I²⁶ زرین بسیمین—K²⁵ پوشیدنیها—I, IV²⁵ (метр нарушен); و از

I, IV—²⁹ I, IV—доб.: که کسی—K, I, VI²⁸ جامه—I, IV²⁷

ابا عود و عنبر ابا مشک ناب * پیامد [نیامد—IV] ازان بر بداندیش ناب

اندرون—VI³² K—³¹ обратный порядок мисра. ایران—K³⁰

چو خورشید شد² ماه مارا توی
همیشه بر ایوانها⁴ نام تو⁵
دل مرا بزدان آرزو شاد کرد
بفرمان و رایست سر افکنده ایم
یکی خوب پاسخ بسان⁹ بهشت
سر از رای او کس نیارد کشید
بپهلوانان¹¹ جنگاوران¹²
نه پیرچند کسی سر ز پیمان¹³ تو
ز گنجش¹⁶ ز¹⁷ هر گونه‌ی بهره داد
همه یاد کرد¹⁸ آنچ دید و شنید
تو گفتی که زنده‌ست¹⁹ بر گاه شاه
بآرام تاج کییی بر نه²⁰ باد

بجای¹ شه‌ن‌شاه مارا توی
مبادا بگیتی³ بجز کام تو
دگر آنک از روشنک یاد کرد
پرستنده⁶ تست⁶ ما بنده ایم
دروست⁷ فرستاد و پاسخ⁸ نوشست
چو شاه زمانه ترا برگزید¹⁰
نوشته‌یم نامه سوی مهتران
که فرمان داراست فرمان تو
فرستاده را جامه¹⁴ و بدره¹⁵ داد
چو رومی بنزد سکندر رسید
وزان تخت و آیین و آن بارگاه
سکندر ز گفتار او گشت شاد

60

65

۴

چو آمد سخنها²¹ دارا²¹ براند
بخوبی²³ بپایونند²⁴ گفتار نو²⁵
چو دیدی ز ما کن برو آفرین
یکی تاج پر²⁶ گوهر شاهوار
صد²⁷ اشتر²⁸ ز هر گونه دیما بزر²⁹
بدره درون کن ز بهر نثار

ز عروپه مادرش را بخواند
بدو گفست نزد دلاری²² شو
بپرده درون روشنک را بپین
بپر طوق با یاره و گوشوار
صد اشتر ز گسترده‌یها بپر
هم از گنج دینار چون³⁰ سی هزار

70

75

بدیوانها-IV ایوان بود-K⁴ بگیتی مبادا-IV³ خورشید را-K² بجاه-IV¹
نامه چون-K, I, IV, VI⁹ نامه-I⁸ درودش-VI⁷ پرستنده گشت و-I⁶ I-6. оп.
فرمان-VI¹³ فرمان-6. оп. VI¹² بزرگان و-I, IV¹¹ بزرگان-K¹¹ ورا برکشید-VI¹⁰ بوستان
باز-VI¹⁸ باز-IV¹⁸ ب-IV¹⁷ گنج و-VI¹⁶ بدره-IV, VI¹⁵ بدره-K, I¹⁴ بدره-I, K¹⁴
ابا او سخنها فراوان-VI²¹ آرام شد تاج بر سر-K, I, IV²⁰ زندست-VI, I¹⁹ گفت
نامور-VI²⁶ شو-K²⁵ بیمارای-VI²⁴ بچربی-I²³ گل آرای-I نزدیک آن کار-K²²
دینارگان-VI³⁰ اگر بیشتر بایدت بیشتر-K²⁹ استر-I, IV, VI²⁸ ده-I, IV, VI²⁷

یکی باد سرد از جگر برکشید^۲
 که بد ریخته^۵ زیر خاک اندرون
 همی خون ز^۶ مژگان^۷ برخ برفشانند
 سخنهای با مغز^۹ و^{۱۰} فز^{۱۱} نوش
 جهاندار دادار^{۱۲} پروردگار^{۱۳}
 کزویست پرخاش و آرام و^{۱۵} مهر
 زبانرا بنام وی آراستیم^{۱۸}
 سر گاه او چوب^{۱۹} تابوت گشت
 بزرگی و پیروزی و خسروی
 برین آشکارا ندارم^{۲۰} نهان^{۲۱}
 که از جان تو شاد بادا سپهر
 مکافات بدخواه جانوشیار^{۲۴}
 بگیستی درنگش^{۲۵} نباشد^{۲۶} بسی
 بسی روز با پند بگذاشتی^{۲۸}
 نچوید کسی از تاجور^{۲۹} بندگی

دلارای^۱ چون آن سخنها شنید
 ز دارا ز دیده^۳ بیمارید^۴ خون
 نویسنده نامها پیش خواند
 مر آن نامها خوب^۸ پاسخ نوشت
 نخست آفرین کرد بر کردگار^{۱۱}
 دگر گفت کز کار گردان^{۱۴} سپهر
 همی^{۱۶} فز دارا همی خواستیم^{۱۷}
 کنون چون زمان وی اندرگذشت
 ترا خواهم اندر جهان نیکی
 بکام تو خواهم که باشد جهان
 شنیدم همه هرچ گفتی ز^{۲۲} مهر
 ازان دهمه و^{۲۳} دار وز ماهیار
 چو خون خداوند ریزد کسی
 دگر آنک جستی همی^{۲۷} آشتی
 نیاید ز شاهان پرستندگی

45

50

55

^۱ K — گل آرای ^۲ I — вместо б.:

گل آرای چون آن سخنها شنید * همی خون مژگان برخ بر چکید
 یکی باد سرد از جگر برکشید * رخ و موی و بر هر سه برهم درید
 ز دیده — VI رفته در — I که شد ریخته — K^۵ بیمارید از دیده — IV^۴ هم از بهر دارا — VI^۳
 دادگر — K, VI^{۱۱} و — I, IV^{۱۰} فز — VI^۹ زود — VI^۸ دیده — I^۷ ز — II^۶ که شد
 K, VI^{۱۴} رای هنر — VI با رای و کار — I رای و هنر — K^{۱۳} خداوند آرام و — K, I, IV, VI^{۱۲}
 آراستی — K^{۱۸} خواستم — IV خواستی — K^{۱۷} همه — K, I, IV, VI^{۱۶} آرام و — I^{۱۵} کردگار
 وز — VI^{۲۳} ب — IV^{۲۲} 66, 51, 52 — K^{۲۱} ندانم — I, IV^{۲۰} جفت — K^{۱۹} آراستم — IV
 درنگش نباشد بگیستی — K^{۲۸} درنگی — I^{۲۵} جانوشیار — IV جانوسپار — I, VI^{۲۴} جابوشیار — II^{۲۴}
 پادشا — VI نامور — I, IV^{۲۹} — VI — 6. — I^{۲۸} همه — I, IV^{۲۷}

30	دل خویش را پر مدارا کنید سوی روشنک همچنین نامدهی ²	مرا در جهان ¹ نام دارا کنید ز شاه جهاندار ³ خودکامهی ⁴
	نخست آفرین کرد بر کردگار ⁵ دگر گفت کز گوهر پادشا	جهاندار و دانای ⁶ و پروردگار نزیاید مگر مردم پارسا
	دلارای با نام ⁷ و با رای ⁸ و شرم پدر مر ترا پیش ما را سپرد	سخن گفتن ⁹ خوب و آوای ¹⁰ نرم وزان پس ¹¹ شد و ¹² نام نیکی ببرد
35	چو آیی شبستان و مشکوی من سر بانوانی و زیبای تاج ¹⁵	به بینی تو باشی ¹³ جهانجوی من ¹⁴ فروزنده یاره و تخت ¹⁶ عاج ¹⁵
	نوشتیم نامه بر مادرت بآیین ¹⁸ فرزند شاهنشهران	که ای در فرستد ترا ¹⁷ درخورت بپیش اندرون موبد ¹⁹ اصفهان
	پرستنده و ²⁰ تاج شاهان ²¹ و مهد بمشکوی ما باش ²⁴ روشن روان	هم آنرا ²² که خوردی ازو ²³ شیر و شهد توی در شبستان ²⁵ سر بانوان ²⁶
40	همیشه دل ²⁷ شرم جفت تو باد بیامد یکی فیلسوفی چو گرد	شبستان شاهان ²⁸ نهفت تو باد ²⁹ سخنهای شاه جهان ³⁰ یاد کرد

I — доб.:

دل خویش را برمدارید تنگ * مرا در جهان نام باید نه ننگ
خودکامه کرد—IV, VI⁴ جهانجوی—VI³ نامه کرد—IV, VI² ازین پس مرا—VI¹
گفتنش—I, IV, VI⁹ ناز—IV نام—VI, I⁸ رای—VI, I⁷ دارا—JI⁶ شهریار—IV⁵
—I¹⁵ VI-66. 34, 35 оп.¹⁴ پباشی—K¹³ بشد—K, IV¹² ز گیتی—IV¹¹ آواز—VI¹⁰
مردم—I¹⁹ بر آیین—K, I, IV, VI¹⁸ همی—IV¹⁷ عاج—I¹⁶ (нет рифмы). تخت
—K, I, IV²³ اورا—VI²² پیلان—VI پیران—I تاج با تخت—K²¹ پرستنده—IV, VI
—I, IV-доб.:²⁶ تو باشی در ایوان—VI²⁵ چو آیی بمشکو به—VI²⁴ تو زو—VI خوردن بود
بکام تو گرداد چرخ بلند * ز دشمن قننت دور و دور از گزند
شاهان همه—JI³⁰ I-б. оп.²⁹ شاهی—K²⁸ دل و—IV, VI²⁷

قلم خواست چینی و رومی حریر
سوی مادر روشنک نامه کرد
بداندیش را درد پیکان دهاد¹
نوشته درو² دردها پیش ازین³
بدست یکی بنده بر کشته شد
ورا زین جهان تیز⁴ پرداختم
نکرد آشتی چون نبودش درنگ
بمیان رساناد یزدان تنش⁵
چو⁶ باد خزانست و⁷ ما همچو برگ
بر اندرز دارا فراوان گواست
که چون او بیايد⁸ ترا در نهفت
از ایران بزرگان⁹ پرمایگان
زداید مگر جان تاریک¹⁰ من
ز¹¹ هر سو پراگنده¹² کارآگهان
که دارای دارابشسان کار داد¹³
همه شهر ایران پیش¹⁴ شماس¹⁵

بفرمود تا پیش او شد دبیر
نویسنده از کلمک چون خامه کرد
که یزدان ترا مزد نیکان دهاد
نوشتیم یکی نامه پی پیش ازین
چو جفت¹⁶ ترا روز برگشته شد
بر آیین شاهان کفن ساختم
بسی آشتی خواستم پیش جنگ
ز خونش¹⁷ بپچید هم دشمنش¹⁸
نیابد کسی چاره از جنگ مرگ
جهان یکسر اکنون پیش شماس¹⁹
که او روشنک را بمن داد و گفت
کنون با پرستنده و دایگان
فرستید زودش²⁰ بنزدیک من
بدارید چون پیش بود²¹ اصفهان
همه کارداران²² با شرم و داد²³
ور²⁴ آنجا نخواهید²⁵ فرمان رواست²⁶

15

20

25

K-² پس از مرگ [درد-K] او [شه-IV] رامش جان دهاد [بداد-VI] K, I, IV, VI-¹
نمودم-K⁷ ز مرگش-IV⁶ ز درد جهاندار-K, I, IV, VI⁵ شوی-VI⁴ VI-6. on.³ بدو
:دوب-K, I, IV, VI⁸ چو مرگ نیا بد مرا کشتنش-I, VI من آگه خود از کشتنش
ورا دادگر جای نپیکان دهاد * بداندیش را زهر [و K, IV-دوب] پیکان دهاد
بزودی فرستی-VI¹³ و K, I, IV-دوب¹² جز او نیاید-VI¹¹ و-JI¹⁰ که-VI⁹
به-K, I, IV, VI¹⁶ فرستاد بر مردم-VI بد-I¹⁵ گشاید مگر رای باریک-VI¹⁴
در آن نامه از هر کسی-VI¹⁹ کارداران-K, IV¹⁸ پراگند-VI دوانید-I فرستاد-K¹⁷
نخواهد-I نخواهند-K²² گر-K, I²¹ کرد یاد-I داراب کردست یاد-K²⁰ کرد یاد
VI-²⁵ به پیش-K, I, IV²⁴ تراست-K, I, IV²³
گر ایران سراسر به پیش شماس * شمارا همه حکم و فرمان رواست

پادشاهی^۱ اسکندر

۱

که با جان شاهان خرد باد جفت^۱
جهاندار کز وی^۳ نترسد بدست
رهایی نباشد^۵ ز چنگ زمان^۶
که باشد ز ما سوی ما دادخواه
بپاسخ رسد چون گشاید دولاب
در بخت پیروز بگشادمان
بکوه و بیابان و دریا و شهر
جز آنکس که^{۱۰} گوید که هستم همال
ز دارنده^{۱۱} چیزی نخواهیم نیز
دل پادشا^{۱۲} گشت با داد^{۱۳} جفت
بران دادگر شهریار زمین
جهاندار بنشست با رایزن

سکندر چو بر تخت بنشست گفت
که^۲ پیروزگر در جهان ایزدست
بد و نیک هم^۴ بگذرد بی گمان
هر آنکس که آید بدین بارگاه
اگر گاه بار^۷ آید از^۸ نیم شب
چو پیروزگر فرهی^۹ دادمان
همه زیردستان بیابند بهر
نخواهیم باز از جهان پنج سال
بدرویشی بخشیم بسیمار چیز
چو اسکندر این نیکوچهها بگفت
ز ایوان^{۱۴} برآمد یکی آفرین
ازان پس پراگنده شد^{۱۵} انجمن

5

10

^۱ IV — перед б. доб. интерполяцию в 27 бб. (см. приложение I); Б — перевод интерполяции отсутствует. ^۲ VI — چو ^۳ I, IV — گر زو ^۴ K — ما I, IV — مان ^۵ K, IV — نیابد ^۶ VI —
ب. оп. ^۷ K — گاه باز ^۸ K, IV — از ^۹ VI — فرهی ^{۱۰} K — که ^{۱۱} K — کارنده ^{۱۲} I — پارسا ^{۱۳} I — درد ^{۱۴} I, IV — ایران ^{۱۵} K, I, IV, VI — گشت

شاهنما فرودسی

فہرست

۶	پادشاہی اسکندر
۱۱۳	پادشاہی اشکانیان
۱۵۵	پادشاہی اردشیر
۱۹۵	پادشاہی شاپور پسر اردشیر سی و یک سال بود
۲۰۱	پادشاہی اورمزد
۲۰۷	پادشاہی بہرام اورمزد
۲۱۰	پادشاہی بہرام نوزده سال بود
۲۱۳	پادشاہی بہرام بہرامیان
۲۱۴	پادشاہی نرسی بہرام
۲۱۶	پادشاہی اورمزد نرسی
۲۱۹	پادشاہی شاپور ذوالاکتاف
۲۵۷	پادشاہی اردشیر فککار
۲۵۹	پادشاہی شاپور سوم
۲۶۲	پادشاہی بہرام شاپور
۲۶۴	پادشاہی یزدگرد بزه گر
۳۰۴	پادشاہی بہرام گور
۴۵۵	ملحقات

انستیتوی ملل آسیا

شاهنام فردوسی

متن انتقادی

جلد هفتم

تصحیح متن باهتمام

م. ن. عثمانوف

زیر نظر ع. نوشین

مسکو ۱۹۶۸

آکادمی علوم اتحاد شوروی

سلسلہ آثار ادبی

ملل خاور

متون

سری بزرگ

۲

ادارہ انتشارات «دانش»

شعبہ ادبیات خاور

شاهنامه فردوسی